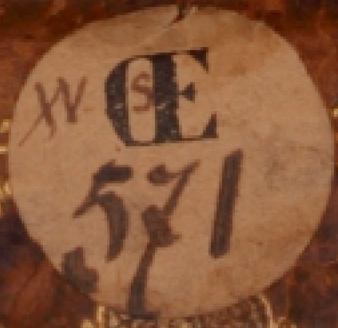
MONACHI
GLOSSA
1487

[illegible] Comp. parlable
maine de son commis
aud. port audit sieur
Comte de Rochechouart
de Montpipeau cy. dudit
payement il a par [illegible]
sa quitance signée de
sa main en datte
du vingt huit jour
du mois d'Avril mil
sept cent [illegible]
controllé [illegible] et
l'enregistré au Con. general
de la marine par
[illegible] Desbandes Con
[illegible] le quatorz. jour
[illegible]
[illegible]

... non sit inducere, aut quæ sit in contrarium mutare? Quid facilius, domum quæ non sit struere, an desertam restaurare? Planum est illud esse facilius. Ergo hoc impossibile est; sicut autem hoc fieri nequit, ita & illud impossibile est, nempe in contrarium operari.

5. Dic mihi quid difficilius est; unguentum conficere, aut luto vim inferre, ut ea quæ unguentum operetur? Utrum, quæso, eorum facilius est? quandoquidem Deum ratiociniis nostris subjicimus; at non nos, absit; sed vos id facitis. Oculos formare, an facere ut cæcus manens cæcus videat, & acutius vidente, cæcitate ad visum utatur, surditate ad auditum? Videtur mihi

... μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἐναντίον; τί εὐκολώτερον, τὴν οὐκ οὖσαν οἰκίαν ποιῆσαι, ἢ τὴν ἔρημον οὖσαν ἄνωθεν ἐργάσασθαι; εὔδηλον ὅτι ἐκεῖνο. ἐκοῦν τοῦτο ἀδύνατον. ὥσπερ οὖν τοῦτο ἀμήχανον, οὕτω καὶ ἐκεῖνο ἀδύνατον, εἰς τὸ ἐναντίον λέγω τὸ ἐνεργεῖν.

E Εἰπέ μοι, τί δυσκολώτερον; μύρον κατασκευάσαι ἢ τὸν βόρβορον βιάσασθαι τὰ τοῦ μύρου ἐργάσασθαι, τί εὐκολώτερον εἰπέ μοι τούτων· ἐπειδὴ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς τὸν θεὸν ὑποβάλλομεν, ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὑμεῖς· ὀφθαλμοὺς πλάσαι, ἢ τυφλὸν ποιῆσαι βλέπειν μένοντα τυφλὸν, καὶ ὀξυωπέστερον τοῦ βλέποντος, καὶ τῇ τυφλότητι ἀποχρήσασθαι εἰς βλέψιν, καὶ τῇ κωφότητι εἰς ἀκοήν; ἐμοὶ δοκεῖ ἐκεῖνο. τὸ δυσκο-

a Savil. ἐπεισαγαγεῖν.
b Ἀγέννητον τὴν κακίαν. *Non genitam malitiam.* Hæc erat Manichæorum opinio, qui malitiam, seu malum, non nasci, sed semper extitisse putabant. Bonum & malum deum esse asserebant, qui inter se pugnarent. Quod erroris monstrum ante Christi adventum apud Gentiles in Ægypto fuerat, qua de re Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Infra quoque contra M[an]ichæos agit Chrysostomus.
c Al. ἕτερον προσθεῖναι αὐτῷ.
d In uno codice legitur, τὸ φύσει κακὸν κακὸν ποιῆσαι. Omnino assentior Dounæi conjecturæ apud Savilium, qui putat legendum, τὸ φύσει κακὸν καλὸν ποιῆσαι. Vitio igitur ille codex κακὸν bis ponit, nam postremum καλὸν legendum est.

1° alexandri de villa dei
Doctrinale puerorum

2° graecismus
Ebrardi

[illegible] presbitero [illegible] Chastigny a La Ro[illegible]

[illegible] 7c. Secundo eminencia dignitatis
[illegible] habere qui sit sup multitudinem ex-
[illegible] experiencia facultatis ibi plus ex-
ercet 7 mittere 7c. Tercio eminencia utilitatis
[illegible] reducere vel introducere 7c. per rectum ad eli-
gentes vel ad eum cuius committitur electio secundum
ad officium ad quod eligitur tamen ad personas electi-
[illegible] ad eos sup quos eligitur. Dicitur ergo primo
tractat dominus spiritui quoniam ad spirituales. omnis enim [illegible]
ad carnales. quia plurimum platus [illegible]
cum spiritualibus quam carnalibus maioribus [illegible]
spiritualibus spiritualia [illegible] sunt 7 [illegible]
gibus condescendendum [illegible] providere
plato quem [illegible] eligerant per rectam intencionem
tenent in deum. quia divina providencia [illegible]
pacificat. platum format. formatum informat
7 per eum ecclesia subiecta fructificat.

De primo ii. macha. iiii. Onias considerans
apud semetipsum eorum ut licet [illegible] unius se mi-
tencionis ad regem se contulit. videbat enim sine
regali providencia impossibile esse pacem re-
bus dari. nec symonem posse cessare a stul-
ticia [illegible] puer contra senem
7 ignobilis contra nobilem. ysa. iii. clamat 7 et
plerumque miseris omnibus affectus. honores invicem
zelum dei invitant. Sed quia vehemoth spi-
ne se invicem complectentes. lappe sibi co-
herentes. eciam vel primum colligate [illegible]
in multitudine sua turbant appellantur. te-
runt limina apostolorum plures ex ambicione quam
ex devocione. non cessat symon astuticia
sua. quia quidam simoniace eliguntur 7 symonia
prosequuntur. sicut non vocatur a deo tamquam aa-
ron heb. v. sed sibi honorem sumunt non sicut
apostolus sed se intrudunt vel emunt per pecu-
niam sicut iason ab anthioco. ii. macha. iiii.
vel intrant per secularem potestatem sicut alchimus
introducitur a bachide per violenciam. i. ma-
cha. vii. vel rapiunt ut chore num. xvi. vel
[illegible] usurpant sicut rex ozias. ii. par. xxvi.
vel [illegible] sicut iudic. xvii. Michas im-

plevit manum unius filiorum suorum
et sacerdos. vel [illegible] presumitur [illegible]
ut symon magus. vel ex post facto vel per se ro-
gante vel rogari faciente. Et pro hiis omnibus
[illegible] conferre nos debemus ad regem
[illegible] ut liberet ecclesiam suam ab hiis [illegible]
cum [illegible] regali providencia 7c. De se-
cundo. divina providencia [illegible] format. gen. xxii.
Deus providebit sibi victimam [illegible]
[illegible] ii. cum erat in [illegible]
[illegible] esse in eo. tunc deus providebat eccle-
sie [illegible] electus est 7 in
[illegible] 7 in beato martino. quia
[illegible] 7 [illegible] 7 infirmitate alius. Sed in ma-
[illegible] recessisse ab ecclesia per inspiracionem
spiritus sancti unius vel plurium [illegible] 7 [illegible]
se sentit debiliorem [illegible] esse sibi
[illegible] 7 holocaustum [illegible] per devocionem.
De tercio. scilicet quod divina gratia platum formatum
informat. scilicet ut [illegible] se ipsum ut confi-
ciat proximum. de hac [illegible] sume
[illegible] est servus non condignus providencie
tue. quia [illegible] se [illegible] habiliter ut [illegible]
tur se digni offi[illegible] edificacione pro-
[illegible] i. pe. v. pascite in vobis est gregem
dei providentes non coacte sed spontanee ne-
que turpis lucri gratia [illegible] dominantes in clero
sed forma facti gregis ex animo. i. non cogantur
subditos. non ab [illegible] ut [illegible]
ostendentes. sed sit eis forma edificans.
[illegible] impleat [illegible] xxviii. qui luxurio-
sos in placendum [illegible]
[illegible] 7 [illegible] visionem dicentes. [illegible]
quam [illegible] pulsionis [illegible] ante
[illegible] de [illegible] a luxuri-
o sic castitate. et sancte cedrum de li-
bano [illegible] facientes et malum. i. re-
gnum [illegible] nobiles 7 viros alti san-
guinis [illegible] gloriosis moribus [illegible]
qui de hiis [illegible] non atten-
dentes quod dominus cedros [illegible].

[illegible] quarto. scilicet quod per divinam providenciam ecclesia fructificat. Ruth. iii. Filia mea quiescam donec videam quomodo res exitum habeat. Revelo ut bonum sit tibi. quod non. Ad quos prelatus electus est. tunc ecclesia in pace est et tunc fructificat. Sic enim macula est in celo totum maculatur. Sic enim macula est i[n] electo totum maculat. Levitici xxi. Precipitur quod non accedat ad ministerium qui habent maculam. [illegible] non [illegible] illegitimi [illegible] quia maculosi [illegible] in lege habuerunt maculam non ministrant deo. nec aliam beneficia curata recipiunt in dei ministerio. Sic ergo dominus providet de prelato cum hoc fuit. Ergo non cum ipsi sibi providerunt [illegible] deo quia Sap. ix. cogitaciones mortalium timide et incerte providencie nostre.

Nota est experiencia facultatis cum dicitur hominem qui possit intrare et exire. intrare ad se per contemplacionem. et exire exteriorem accionem. Intrare ut purget conscienciam ut ministret sapienter. Et moyses intrabat tabernaculum et exibat ad populum.

Nota est evidencia veritatis cum dicitur conducere illos et reducere. Si pastor bonus conducit oves ad pascua. Iohannis. pastor bonus [illegible] oves conducit et conducit eos cum scientia et introducit in bonis pascuis. Iohannis x. Ego ostium per me si quis introierit salvabitur et ingredietur et pascua inveniet.

Nota est eminencia dignitatis cum dicitur hominem qui sit super universitatem hanc. Genesis xli. Tu eris super domum meam. ubi dicit pharao ioseph. dicitur de prelato super ecclesiam constituto. qui debet preeminere quadruplici privilegio et aliis sciendi utilitate vivendi sanctitate [illegible] auctoritate corripiendi severitate.

De primo Ysa. xxx[ii] princeps que digna sunt principe cogitabit et ipse ducem stabit. Dignum principi ut principale est in lege domini meditari die ac nocte. Hoc est preesse super fideles salutis diligentes et [illegible] intus scire et [illegible] In illo predicandi. in ministrandi. In iudicio discernendi et [illegible]

De primo Num. x. constituti sunt super nos [illegible] audire vocem tube quia [illegible] ad predicacionis officium. qui dicuntur tube [illegible] Fac tibi duas tubas argenteas ductiles quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Due enim sunt duplicem actum dilectionis [illegible] sunt [illegible] contemplacionis ductiles di[illegible] per [illegible] malleo tribulacionis. ad convocandam multitudinem. hoc est ad predicandum simpliciter [illegible] [illegible] in convocacione non sunt ut [illegible] simplex tubarum clangor et non [illegible] quia quando multitudinem predicat simpliciter et apte debet loqui. ut mali intelligant et edificentur. anima vitas non verba. Quid enim prodest clavis aurea si non aperiat. et quid obest lignea si aperiat. i ad Cor. xiiii. Quid prodero si nemo ad nos lingua loquitur.

De secundo minor est. Aaron et filios eius constitues super cultum sacerdocii. Externus qui ad ministrandum accesserit morietur. Ergo non est prelatum in ministrando discretum. licet quidam non ministrare volunt nec sciant. ministros constituunt inexpertos scilicet indignos. et tamen contra legem stipendia altaris recipiunt et in usus inutiles ea consumunt. Bernardus. Concedimus tibi si bene deservis ut de altari vivas. non ut de altari luxurieris et cetera.

De tercio Osee. x. germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Sulci agri sunt prelati quibus dominus in fundit scientiam quasi celestem pluviam et gravat amaritudo iudicii. cum sciunt penitenciam iniungere et consilia dare secundum qualitatem delicti et per peccatum culpe dulcedine presentes iungunt [illegible] penitentie amaritudine.

De secundo privilegio quod consistit in vivendi sanctitate. Ysa. vi. Seraphim stabant super illud. hoc est super templum. quia prelati sunt super ecclesiam in [illegible] qui debent habere more seraphim caritatem alios inflammantes. hoc autem fit triplici. consciencie puritate. Ex caritate [illegible] [illegible]

De quarto Cant. v. Oculi eius sicut columbe super rivos aquarum. quia in eis debent esse simplices

(Ebrardi græcismus)

Grecismus cum commento.

Argumentum

Johannis vincentii metulini aquitanici in additionibus ad grecismi postillam prefatio feliciter incipit.

Ce liure appartiet a Heurtault

Cum iampridẽ ad litterarũ viri doctissimi ebrardi bituniẽsis librũ: qui grecismus intitulat᷑: eam Cuius cum post mũdi primordialem extat iniciũ: postillã scripsissez. Multa quoqz ab eadem superflua: nõnulla vero minus bene dicta distinctis obelis remouenda signassem: Variis eciam in locis prius omissa et in margine posita principali glosule inserenda certis denotassem astericis. Duxissem quoqz eandem sepius lectitando ab ineptis et superfluis: que multa in ea latitare non dubitabã: temporis ꝓcessu per me releuandũ. Ut eam demum rudem et incompositam vrsi more lambendo fingerẽ. Et sibi: que intuentiũ non effũderet oculos: formã restituerem. Nihilominus sub tam sordida et lacerata veste latitãs: dũ cultiori ipsam amictu vestire contenderem. Nõ tam erepta q̃ surrepta e secretis mee camere aditis fuit a nõnullis. Sic quoqz eandem vt eius nuditatis in omniũ proderet oculis turpitudo incomptam et scabrosam statuerunt arte impressoria publicandam. Nec solum que obelis superflua notaueram subtrahenda relinquere: et que ipsi asterici p me inserti superaddenda signabant omisere: ceterũ falsa et inepta de suo vacui replẽdi marginis pretextu addiderunt. Et dum ab eis prope pagine finem extitit deuentum: artati ipsius angustia folii: que plena exigebat sententia: et que veluti seria inserueram detruncantes librum mutilum relinquerunt. verbũ pro verbo: litterã pro littera ponẽtes. easdẽ quoqz sepenumero versis etiam deorsum capitibus trãsponentes integrum frequenter verbum omittentes non solum glosam: sed que in ipso non potuerunt lacere: certa versuum mensura prohibente textum mendis eminentibus deturpauerunt. Cum igitur eam ipsam postillam tantorum sordentem defectuũ fetibus vidissem: statui eã legendo percurrere. sustracta eidem restituere. et superflua in ea congesta eradere. addendo eidem que mihi visa fuere additione digna. et que inibi superflua aut falsa vidi. correctõnis scalpello amputanda recensui. At cũ me non lateat iuxta diui augustini verba bene in cunctis agere: et nullo deficere diuinitatis potius q̃ humanitatis fore muuns. Nec sim nescius q̃ subtilem et q̃ ingeniosum scrutatorem exigant ipsa grammatice principia. que si qs absqz diuine ipsius artis metaphisice nancisci posse autumauerit. eundem ei qui sine pedum obsequio terre girum perambulare. aut vasta marium spacia ratis absqz miniculo transire satagit assimulare haud quaq̃ verebor. Non dubito meis inscriptis. imo verissime presumo multa poterunt inueniri que meliori poterunt iudicio corrigi et in melius emendari. Quod humiliter opto fieri ab eo qui sit veritatis amator ꝛ non inuidꝰ reprehensor. vt tam ipsa mea postilla q̃ correctio cedat ad honorem domini nostri Jesu christi dei patris et mundissime virginis Marie filii. Qui cum ipso patre et spiritusancto viuit et regnat deus in secula seculorum Amen.

Explicit argumentum in additionibns.
Sequit᷑ argumentũ metricũ in ipso libro.

Argumentum.

In sequenti libro doctissimi atque litteratissimi viri magistri ebrardi bituniensis qui graecismus intitulatur argumentum sive prefatio Johannis vincentii metulini foeliciter incipit.

Hic liber ebrardi: celebris: doctique magistri:
Graecismus fons est: arida corda fovens.
Cuius in irriguo tu margine sisteris: a quo
Sumere grammatices plura fluenta potes.
Fons fluvios iste tres fundit: quatuor ex se
Tertius eructat flumina magna nimis
Tres graecismus habet partes: ter quinque libris est
Partitus: ter habet ter capitella tria
Permittit prima: prohibetque secūda: iubet pars
Tertia: quā partes quatuor inde secant
Aethimologia. diasinthesis. orthographia
Cui prosodia preest iure sequunt eam
Aethimologia de partibus octo notat quas
Inter nomina sūt anteriore loco
Sunt monosyllaba: post polisyllaba: que ꝓpriū dāt
Et cōmune: quod in greca latina meat
Quadratus nnmer⁹. quadrum. solidūque libellū
Fulsit eum livor sternere neve queat
Scriptorū variis istum mendis relevatum

Prologus.

Quom post mundi primordialem cōditionis originē per longinca dierū curricula:et varia temporū interualla diuerse fuerit a diuersis inuente scientie.hoc:circa quā nostrū desudat studiū:grāmatica:ceteras inter disciplinas dignitatis iure vendicauit.vt eamipsā quasi primo nostro parenti ade coeuā:in ipso primo rerū exordio iubente deo: non a quouis indocto:sed ab ipso omni virtute pollenti prothoplausto:cum nondū sibi in adiutoriū fuisset mulier formata.inuentam fuisse sacra genesis testetur historia. Inquit enim legislator ipse moyses.Formatis dn̄s deus de humo cunctis animantibus terre:et vniuersis volatilibns celi:adduxit ea ad adam vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit adam aīe viuentis ipsū est nomen eius. Quid enim fuit adam nomina rebus imponere:nisi quo valeremus nostris res mentibus conceptas exprimere grāmaticam instituere.Ex quibus ipsam grāmaticā quadruplici inuenio prerogatiua cōmendandam:scilicet primeuitate originis.q2 inter scientias prima describitur inuenta.Sublimitate dei ad hanc instituendam primū nostrū parentē inducentis: imitande etiam paterne traditionis affectione:que posteros ad suos maiores sequendos debet allicere. et demū ipsius perurgente necessitate qua sine mortales inter elocutionis cōuictū pati oporteret exiliū.Sicut enim realis et contemplatiua scientia ignorantiā ppulsat:et q̄admodū actiua maliciā eliminat.factiua vero hominū miseriā subleuat.sic ista mutorum linguas apperit.et ineloquentie defectum a mortalibus mirabiliter ppellit.sine qua dialeticorū demonstratio nō pcederet.qua sine quē poliret sermonē rhetorica non haberet.

His igitur meū mouentibus animū grāmatice statui ocium terere:litteratissimiq3 viri magistri Ebrardi bituniensis:quo cōpendiose instituta de eaipsa arte in vnum coactavolumen cōspexi q̄plurima:librū statui introire.et ne mihi tm̄ sed iuuenibus etiā prodesse possem que mihi fuere digna visa memoria:circa huiuscevoluminis textū occurrentia dignū scriptis duxi cōmendanda.Circa quod in primis tria sunt consideranda. Primum quis sit huius libri titulus.secūdo cui sit parti philosophie suppositus. et demū quot et q̄ sūt ipsius cause.Titulus aūt huius voluminis talis solet assignari. Edoctissimiviri magistri ebrardi bituniensis grecismi liber incipit feliciter.quē voluit a grecis grecismū nuncupari tanq̄ ab ipsiusvoluminis parte insigniori:in qua de grecis z a grecis exortis dictionibus laudabiliter disseruit. Ipsi vero philosophie parti quā logicā seu sermocinalē dicimus hunc tractatū sicut et ipsā:de qua est:grāmaticam supponi nō ambigimus. Tres enī sunt logicales seu sermocinales scientie.s.grāmatica.rhetorica et dialetica. Logos enī grece sermo est latine:Cū igitur tres he scientie sint de sermone:merito supponi dicūtur logice. Est enim logica:sermocinalis scientia de ente rationis considerans distincta cōtra philosophiā realem que est de ente reali:que rursus distinguitur in contemplatiuā et practicā.Contemplatiua vero sub se continet metaphisicā que est de ente inquantum ens et de proprietatibus eius.s.vno aliquid vero re et bono.Et phisicā que ē de ente mobili.et mathematicā que est de ente quanto sub qua est arismetica.musica.geometria et astronomia.Practica vero cōtinet actiuā et factiuā.Actiuā vero quā superius dixi cōtra maliciā opitulari.Est enī de hominū moribus vel vnius vt est ethica.uel domesticorū:vt oechonomica vel ciuium:vt pollitica.que sub se ius canonicū continet et ciuile. Factiuaz aūt cōtinet etiam quam dicimus mechanicā de moechor quod est adulteror:q̄ moechari faciat intellectum sordidis inuoluēdo eundē.qui ad sinceras rerum veritates creatus extitit contemplandum .hec est illa quam superius inuentā dicimus ad humani corporis subleuandū miseriam.Septem siquidem sub se hec speciales artes subalternat. Quaz primam dicimus cōmunē ceteris:et architectonicā:q̄ ea oēs alie indigeant quā pprio nomie artē fabrilē dicimus. Reliquarū vero sex.tres ad habendū homi necessaria ordinantur:seu a distāti vt nauigatio.vel a propinquo quod fit a terre nascētib3 p agriculturā.āt ab aīalibus pvenatōez.tres vo residue ad nocua hoī repellēda sūt īstitute seu sint a nā inflicta aut a malicia hoīm illata.Que vero infligit natura sūt vl' intrīseca qbus succurrit

medicina.aut extrinseca quibus ars subuenit lanifica. Malicia aūt homini illata reprimit ipsa milicia. Has siquidē artes septē et earundē ordinē his duxi versibus annectendū. Est miseros factiua leuans prebet ve necesse. Siue fugat nocua gestat vtrūqꝫ tria. Rus nemus ꝛ nauis medicina vacans quoqꝫ lanis. Militis ars: istis mixta fabrilis erit Quenā sit cā efficiens huius operis satis liquet ex serie tituli. Finalis vero huiuscemōi operis cā cōsistit in subiecti huius codicis tam in se ꝙ in ptibus suis habenda noticia. Est aūt sicut ipsius grāmatice sbm huiꝰ codicis siue cā materialis: sensibile et exterius signū imediate rei expressiuū. Dico aūt notāter nō verbū vocale seu sermo significatiuus sꝫ signū vt sub eo orthographiā cōprehendā que nō est de voce rei significatiua: sed de scripto verbo siue scriptura. subiungo sensibile ad mentale verbū remouēdum quod naturaliter est rei expressiuū. et quo etiā quilibet solitarius sibi soli loquitur. et subiicitur exterius ad remouendū verbū imaginatiuū. quo rem sensibilem etiam quilibet apud se solū contuetur et subditur imediate rei ad denotandū imediationē signi ad signatū. qꝛ lꝫ signū imediate represētet rē tñ scriptū verbū mediāte vocali ꝛ vocale mediāte mentali rei est expressiuū. Nec obstat ꝙ dictū extitit grāmaticā esse logicalē/hoc est sermocinalē sciaꝫ cū et si sit de sermone tanꝙ de subiecto principaliori: nō tñ cōiori. subiectū vero scie adequatū debꝫ esse predicatōe cōissimū. Causa vero formalis est duplex. s. intrinseca et extrinseca. Intrinseca est modus intrinsecus ipsius huius libri textus qui est metricus. Ipsa enī mēsura syllabaꝝ scdm accentū grauē vel acutū est adeo ipsis syllabis intrinseca vt sit idē realiť cuꝫ ipsis syllabis et formaliter tm̄ ex natura rei distincta. ordo tñ syllabaꝝ vnius pedis inter se et vnius pedis ad alterū in metro et vnius metri ad alterū est forma extrinsecus adueniens. Forma vero extrinseca est principaliū ordo partiū huius codicis inter se. qui quidē ordo est forma extrinsecus adiacens ipsis partibus de genere positionis seu situs. Unde istud volumen diuiditur in duas partes in prohemiū et tractatū. Prohemium incipit hic Quoniā ignorātie. Tractatus ibi Est proprie meta. In qua parte videbimus huiꝰ opis diuisionē in ptes principales et partiū principaliū per libros. et libros singulos ꝑ capitula diuidemus. sed interea ad prohemium accedamus.

Prohemium.

Quoniam ignorantie nubilo turpiter excecati quidā imperiti fatuitatem exprimentes asininā chimeri-nas imaginātes statuas: nescio q̄d inopinabile somniantes: dictionum discrepantiam matrimonio nō legali et sinzugia nullatenus coherenti copulant incōcinne: suc currendum eorum opinioni fore existimaui. Humano etenim capiti equinam cesariē inserentes plumas piscibus: squamas auibus apponentes: capam cathegoricam candidumq̄ꝫ preten dentes sillogismum: in vndis apros piscantur cum canibus et leones: in siluis lucios venantur cum retibus et salmones. Cū ergo animaduerterē q̄ plurimos sic errare et errores nihilominus ignorare: vt eoꝝ opiniones erroneas correctōnis lima nō rephensionis inuidia valeā retūdere huius operis sarcinaꝫ ausus sum aggredi. Quantum mei paupertas ingenioli valuit sustinere dictionum significationes significationum differen tias: in quibus dictiones sibi conueniāt. in quibus a se differāt vtilitati omnium deseruiens ꝓposui declarare. Sed quoniam verborū cōmixtio cōmixtionū intricatio: intricationū ꝯfusio tam rudibus q̄ prouectis tedium parturit et errorem. Ea que locoꝝ diuersitate: et significationum multiplicitate cōfusa sūt secundū donati ordinem executus. Primo de nomīe. Secundo de pronomīe. et sic deinceps stilum meū acuere destinaui. de figuris metaplasmi. de figuris scematis. de figuris barbarismi. et soloecismi. de figuris tropi. de coloribus rhetoricis versuū. de pedibus metroꝝ. de commutatione litterarum. de nominibus monosyllabis cuius generis sint. de nominibus musaꝝ et gentiliū. de nominibus exortis a grecis secundū alphabetum.

Hic premittit actor operi suo prohemiū in quo determīat quid sit dicturus: et qua de causa hoc opus susceperit describendū. in quo videlicet prohemio captat beniuolentiam auditorū. Dicitq̄ꝫ se velle corrigere errantes: nō mot⁹ inuidia sed pietate: et hoc quātū poterit. i. pro viribus. Notat difficultatē operis cū dicit. Huius operis sarcinam. Deuitat arroganciā cū subiungit Paupertas mei ingenioli. Dicitur enī prohemiū a prothos quod est primū et hemos quod est sermo. quasi primus sermo. et similit̄ prologus a prothos et logos quod est sermo. Omelia vero dicitur ab homos quod est sermo et laos populus. quasi sermo factus ad populū. Itē nota q̄ qm̄ et quia in eodē sensu dicūtur. sed in hoc differunt. q2 qm̄ semꝑ preponitur vt liget sensū sequentē. q2 vero semꝑ supponitur et confirmat sensum precedentē. Hmōi aūt diuersitas his versibus continet̄ Dic suspensiue qm̄ nullo preeunte. Si quia tu dices tunc precedentia signes. Nubilo. i. obscuritate. Fatuitatē asininā. est aūtē asinus aīal tardū et lentū ac obliuiosū. ab a quod est sine et cenon sensus. quasi sine sensu. iō hic asinus cōparat obliuiosos et imperitos ar-

tis grāmatice. Statuas.i.imagines chimerinas imaginātes: ea arbitrātes esse que non
sunt.est enī chimera ficticiū animal habens caput leonis:ventrē capre et caudā draconis
cui ficticio mōstro ꝓpter suas proprietates cōparat̄ meretrix. Vn̄ versus. Omnis reuera
meretrix est dicta chimera. Parte leo prima:medio caper: anguis in ima. Est leo per fa
stus:capra sordibus:anguis in hausta. Non te delectet medio caper est q2 fetet. Anguis ad
extremū q2 deuorat oīa totū. Isti aūt inepti grāmatici chimere sunt comparati ꝓpter incō
cinnem vocabulorū cōiunctionē.i.discordantē .eorū nāq3 sententie sunt incōcinnes vnū ꝓ
positū aggredientes:et statim ab eodem deuiantes.discrepātiā.i. distinctionē. matrimo
nio.i.copula.nō legali.hoc est non secundū leges grāmatice artis dictiones cōiungendo.
Et sinzugia.i.cōiunctiōe.a sinzugion grece quod est cōiūctio latine.et inde sinzugus.ga.
gū.i.cōiunctus cta.ctū. Incōcinne.i.discordāter.ab arbore que cinnus dicit̄ flexibili valde
que alio noīe dr̄ lentiscus. Humano eteni capiti.hoc sumptū est ab oratio qui in poetria
docet sex vicia. Quorū primū est incōgrua partiū cōpositio.quod reprehendit dū dicit. hu
mano capiti ceruicē pictor equinā:iungere si velit.ꝛc. Secundū est ꝓpositi digressio quod
reprehendit ibi.inceptis grauibus plerūq3 et magna professis:purpureus late qui splen
deat vnus et alter. Assuitur pannus. Tertiū viciū est breuitas obscura. quod tangit dū di
cit. Breuis esse laboro:obscurus fio. Quartū est indebita stili variatio. quod dānat ibi. se
ctantē leuia nerui destituūt:animusq3 ꝓfessus grādia turget ꝛc. Quintū est inordinatio
materie quod tangit ibi. Qui variare cupit rem ꝓdigaliter vnā: delphinū siluis aut pin
git fluctibus aprū. Sextum viciū est operis imperfectio. quod dānat ibi. Emiliū circa lu
dū faber imus et vngues.exprimet ꝛ molles imitabitur erecapillos. Infelix operis sūma
q2 ponere totū nesciet. Hic actor nō dānat tm̄ primū sed incongruā ꝑtiū positionē que fit
cū primū medio et mediū nō cōuenit imo. Cesariē.i.comā plumas piscibus.ꝛc. ꝑ ista rep
hendit viciosā dictionū cōstructionē. Lucios.i.pisces illos.de lucio quodā presule et illo pi
sce habentur isti versus Lucius est piscis rex atq3 tyrannus aquarū. A quo discordat lucius
ille parū. Deuorat hic hoīes:hic piscibus insidiatur. Esurit hic semper:hic aliqn̄ satur. Il
lorū vitas si lanx equata lauaret. Plus rationis habet qui ratione caret. Capam cathego
ricā ꝛc. hic reprehendit eos qui in suis orationibus adiectiua secūde impositionis iungūt
substantiuo prime impositionis. Noīa prime impositionis sunt que significant res ime
diate in predicamento reponibiles vel earū differētias aut ꝓprias passiones. Noīa vero
secūde impositionis sunt ea que significāt quasdā proprietates cōes ipsis rebus inheren
tes.aut earundē modos cōes intrinsecos vt nomen significat rē sub mō intrinseco:qui ē
esse rē ꝑmanentē sub determiāta apprehensione conceptā.et adiectiuū rē per modū inhe
rentis et adiacentis alteri. Ista vero proprietas sequitur omne accidens. est enī ipsa apti
tudinalis inherentia. Adeo q̄uis ista sit vera albus est adiectiuū:et homo sit albus nō tn̄
sequitur ꝙ hō sit adiectiuū. Adiectiuū enī est adiectiuū secūde impositionis: albus vo ad
iectiuū prime impositionis. Capa aūt cū sit nomē prime impositionis de ipso nō predica
tur nomen secūde impositionis cuiusmodi est cathegoricus ca.cū. sed dicimus capā albaz
et sillogismū cathegoricū. Cathegoricus ca.cum.i.predicatiuus ua.uum. Est aūt sillogis
mus cathegoricus qui ex propositionibus cathegoricis est sillogisatus.et dr̄ a cathegoriso
quod est predico Et dr̄ sillogismus a sin quod est con et logos quod est sermo. quasi cōser
mocinatio.quia ex duabus notis propositionibus ad ꝯclusionē ꝓceditur que debet discur
sui mentali cōformari quo discurrit̄ ex duobus cōceptibus notis subordinatis ad tertium
cōceptū cōclusionis ex premissis resultantē. Est aūt ꝓprie nomē prime impositionis siue
intentionis qd̄ significat rem que potest intellectū mouere et ipsius actū termiare. vt hō
aīal ens vnū verū et sic de aliis. Dictū prime intentionis ꝙ actus intellectus primo ī hoc
tendat. Sed nomen secūde impositionis siue intentionis dr̄ quod significat formalitatē
quandā in re repertā que lic3 primo non moueat intellectū ad sui intellectionē:tn̄ intelle
ctus videt eas in rebus.et tunc intellectus actū terminant. et proinde dicūtur secunde in
tentiones.q2 in has rerū cōes ꝓprietates seu modos intrinsecos rerū secūdo tendit intelle

Tabula libri.

ctus: ut sunt genus. species. dr̃a. propriũ. cõe. substantiuũ. adiectiuũz et similia que signifi
cant ꝓprietates rerũ cões formaliter ab ipsis rebus distinctas. nomen vero ꝓnomen. ver
bum. zc. significant res sub modis intrinsecis ab ipsis rebus tm̃ ex natura rei distinctis.
Retũdere de retũdo. dis quod est repcutere quod pertinet proprie ad fabros qui repcuti
ũt ferrũ supra incudẽ et aspera ictibus planant. et capit̃ in lr̃a transũptiue pro corrigere.
Sarcina est pondus. Rudes nouelli sunt et imperiti. Prouecti: sunt eruditi z prudẽtes.
Stilus est ingeniũ vel modus loquendi. Destinaui. i. ꝓposui. destino as. alio mõ signifi
cat ꝑmitto tis. qñqz dispositionẽ fati: ut hoc est destinatũ. i. fatatũ qñqz idẽ est ꝙ mitto ut
destinaui. i. misi vñ versus. Promittit mittit: proponit: destinat ista. Et dispositio signifi
catur ab hoc. Primo de noĩe zc. Hic actor ostendit ordinẽ quẽ in libro suo seruare intẽdit
sed qz tm̃ ponit ordinẽ quẽ obseruat vsqz ad nonũ capitulũ exclusiue. ut totius voluminis
et ordo et numerus librorum et capitulorũ facile possit a quolibz videri hic partium libro
rum et capitulorum tabulam inserui.

Sequitur tabula istius libri.

Permissiua — Liber primus. De figuris — Capitulũ primum.
Prohibitiua — Liber secũdus. De viciis. cap̃. ii.
Liber tertius.
De coloribus rhetoricis versuũ. ca. iii.
De ꝓsodia pte. i. preceptiue.
De pedibus metrorũ ca. iiii.
Liber quartus.
De orthographia pte. ii. ꝓceptiue. De transmutatione litterarũ cap̃. v.
De ethimo. pte. iiii. ꝓceptiue decem libri. — Liber quintus.
Grammatice partes.
monosyllabis. cap̃. vi.
De nominibus
propriis cap̃. vii.
grecis cap̃ viii.
polisyllabis
masculinis. cap̃. ix.
appellatiuis.
femininis cap̃ x.
latinis neutris. cap̃. xi.
mixtis. cap̃. xii.
adiectiuis. cap̃. xiii.
De ꝓnominibus. Liber sextus. cap̃. xiiii.
Preceptiua. — Liber septimus.
prime. cap̃. xv.
secunde. cap̃ xvi.
De verbis cõiugationis
tertie. cap̃. xvii.
quarte. cap̃. xviii.
mixtis. cap̃. xix.
De aduerbio. — Liber octauus. cap̃. xx.
De participio — Liber nonus. cap̃. xxi.
De coniunctiõe. — Liber decimus. cap̃. xxii.
De prepositione — Liber vndecimus. cap̃. xxiii.
De interiectione — Liber duodecimus. cap̃. xxiiii.
De accidentibus nominũ. Liber tredecimus. cap̃. xxv.
De accidentibus verboꝝ. Liber quartusdecimus. cap̃. xxvi.
De diasintheticа parte quarta ꝓceptiue. Liber xv. cap̃. xxvii.

De figuris capitulum primum.

Est proprie metha trans grece formatio plasma
Indeqꝫ tranformatio dicatur methaplasmus
Cunqꝫ quid adiicitur vel subtrahitur ratione
Vel transmutatur vt littera syllaba tempus
Tunc habet hec fieri vere proprieqꝫ figura.

Finito prohemio hic aggreditur act tractatū. et diuidit̄ ista pars in tres. qa secundū donatum sunt tres grāmatice partes. s. pmissiua. prohibitiua: et preceptiua. Juxta illud Isido. Omnis lex: aut permittit/aut prohibet/aut precipit. In prima eni parte determinat de figuris que pertinent ad grāmaticā permissiuā. In secūda de viciis que ptinēt ad grāmaticā prohibitiuā. In tertia agit de grāmatica preceptiua q̄ in veris ꝯsistit regulis ⁊ preceptis. Prima in principio. secunda erit ibi. Est soloecism⁹. tertia ibi. Sed quia predictas Et hec pars que est de grāmatica preceptiua diuiditur in quatuor partes secundū ꝙ sunt quatuor partes grāmatice preceptiue. s. prosodia. orthographia. ethimologia. ⁊ diasinthestica. In prima igitur parte videlꝫ in tertio huius voluminis libro. et in tertio ⁊ quarto capitulis de prosodia. In scd̄a parte videlꝫ in quarto libro et quinto huius tractatus caplo de orthographia. In tertia vero parte vꝫ a quinto libro vsqꝫ ad quartūdecimū inclusiue tractatur de ethimologia. vꝫ a sexto capitulo vsqꝫ ad vicesimūsextū inclusiue. In quarta et vltima parte vꝫ in quindecimo libro et vicesimoseptimo capitulo tractatur de diasinthestica. Prima igitur pars est ibi. Sed qꝛ predictas. secūda ibi. Ecce quod vsus habet. tertia ibi Que vel quot generis. quarta et vltima pars est ibi. Penitet et tedet. In hoc igit̄ patet hmōi opus esse perfectū. qꝛ de oībus in genere que ad artem grāmatice pertinent: determinat. Tum qꝛ ex numeris perfectis quadratis cōstat et solidis. Tres eni sūt eius partes principales. Tertia vero in quatuor est subdiuisa. et demū oēs simul ptes ter quinis libris et ter tribus ter capitulis non minus perfecte ꝙ feliciter ꝯcluduntur. Sed videtūr ordinē quē inter quatuor preceptiue ptes grāmatice actor in littera posuit nō esse rationi. consentaneum: cū soleat inter hmōi partes quatuor prima assignari orthographia. minusqꝫ docte ipsū nostrū actorē eidē preposuisse prosodiā. videtur eni ethimologiā debere comitari prosodiā. Jlla nāqꝫ circa vocē significatiuam incomplexā insistit. ista vero intrinsecum ipsius vocis modū attendit. Uerūtn̄ incōueniens nō debet censeri. idē diuersis cōsiderationibus reliquo et preponi aliqn̄ et aliqn̄ postponi. Cū eni grāmatice a toto genere subiectū sit sensibile. et exteri⁹ signū īmediate rei expressiuū: cuius siquidē signi principia duo sunt. materiale videlꝫ et formale. Materiale: vt frequentius est aliqua qualitas sensibilis de tertia vel quarta specie ipsius generis. Formale vero est ratio signi ex humana institutione alligata ipsi qualitati. Prius igitur fuit de modo intrinseco principii materialis ipsius signi determīare ꝙ qd sit signū diffinire. Duplex est aūt signū siue verbum sensibile exterius rei expressiuum. scꝫ scriptū ⁊ vocale. De signo scripto est orthographia principaliter et minus principaliter de elementis siue vocalibus litteris et syllabis per litteras et syllabas scriptas representatis. quoꝝ elementoꝝ correptio ⁊ productio modus intrinsecus spectans ad prosodiā est prior naturaliter respectu accidentali signati ad signum. sub cuius ratione de ipsis elementis consideratur in orthographia. de signo seu verbo vocali est ethimologia. Signi vero scripti materiale principiū caracter quidē seu linearū protractio de quarta specie qualitatis. Signi vero vocalis materiale principiū est ipsa vox de tertia prefati generis specie. palam est igitur contemplanti de modis intrinsecis partiū materialiū ipsorū signoꝝ qui cum sint idem realiter et formaliter cū ipsis materialibus principiis distincti tm̄ ex natura rei fuisse prius determinandū ꝙ de ipsis verbis que preter ipsorū materiale principiū quod modus intrinsecus limitat et mensurat: si

Capitulum primum

gni rōez cōplectūtur. Et q₂ lr̄e vel note seu verbi scripti aut cuiuslibet alterius caracteris de quarta specie qualitatis modus intrinsecus qui est esse simul et nō successiue nō variatur sicut modus intrinsecus vocis qui cōsistit in quadā successiua prolatione vocis. que ꝓlatio variatur secundū breue et longū siue graue ⁊ acutū. iō omisso ipsius materialis pn̄cipii verbi scripti mō intrinseco. prius dicendū fuit de mō intrinseco vocis de quo est prosodia: q̄ de ipsis verbis incōplexis: vel scripto de quo est orthographia . vel vocali de quo est ethimologia. q̄ etiā de verbo cōplexo de quo est diasinthestica. quare p₃ rite ꝓsodiā int̄ grāmatice partes primū sibi locū vendicasse ꝑut ordinē inuentionis et nature inter ipsi⁹ preceptiue partes grāmatice secutus scripsi in ipsius libri principio quē de ꝓsodia compilaui. post ipsam tñ ꝓsodiā ethimologiā. deinde diasinthesticam. vltimo in loco statuēs orthographiā. quā tñ ceteris grāmatice partibus p̄ceptiuis discipline ordinē cōsiderans in ea prefaciuncula quā libro doctrinalis alexandri de villa dei anteposui: duxi preponendā Eius aūt prefationis seriem hic censui inserendā: vt possit lector videre q̄ diuersus sit ordo inscribendo actoris nostri et prefati alexandri. Doctor alexander venerandus lausq₃ minorū. est quod precipuum grāmatice dat ibi. Precipit a rectis a pluribus hinc ꝓhiberis Ex addendo si vis que viciosa legis. Grāmatice prima sit q̄uis orthographia. Pars iussiua nihil hac super actor agit. A rectis ethimo. diasinthesis hic iubet ordo. Dat prosodie pandere cepta sue. Septem prima sequens duo tertia tot est capitella. Postremū bina ꝓq₃ suprema tenens. Quatuor in primis nomen primisq₃ duobus. Declinare gradū post dat et inde genus. His igitur premissis ad primā grāmatice partē eā videlicet que ꝑmissiua dicitur redeamus. In prima igit̄ ꝑte determiat actor de figuris que ꝑmittuntur. nā rōe excusantur. et diuidit̄ ista pars in tres partes. nā primo tractat de figuris methaplasmi. In secunda de figuris scematis. et in tertia de figuris tropi. Prima in principio. secūda ibi. Dr̄ ornatus verboꝝ scema. tertia erit ibi. Est proprie tropus. Iteꝝ prima in duas q₂ primo ostendit quid sit methaplasmus et vnde dicat̄. in secūda determiat ꝑticulariter de figuris sub ipso cōtentis ibi. Prothesis apponit. In prima igit̄ parte ostendit quid sit methaplasmus. est aūt transformatio recti solitiq₃ sermonis in alterā speciē ornatus metri necessitatis ve causa secundū Donatū cui satis cōsonat Isidorus dicēs methaplasm⁹ greca lingua transformatio dr̄. quod videt̄ actor insinuare cū dicit. Est proprie metha.

Prothesis apponit caput: auferesisq₃ rescidit.

Postq̄ superius egit actor de methaplasmo in generali. hic aggredit̄ actor de eo tractare in speciali. Et diuidit̄ ista pars in duas ꝑtes scdm q̄ metaplasmus fit contra duas ꝑtes grāmatice preceptiue. sc₃ cōtra ꝓsodiā et orthographiā que de litteris ⁊ syllabis scriptis cōsiderat principaliter et minus principalit̄ de elemētis siue vocalibus litteris et syllabis: quoꝝ modus intrinsecus est ꝓductio et correptio. De quo quidē mō intrinseco est prosodia. Primo igit̄ assignat figuras peccantes cōtra orthographiā. secundo cōtra prosodiā ibi. Sistole ꝓductā breuiat. ⁊c. Iterū prima in tres. q₂ primo agit de figuris cōtingentibus circa principiū dictionis. scdo circa mediū. tertio circa finē. Secunda erit ibi. Sincopa. tertia ibi. Aufert apocope. Iterū prima in duas. Primo de figura que fit per additionem secūdo de figura que fit per remotionē. ibi Auferesis. In prima igitur parte dicit q̄ ꝓthesis est appositio littere vel syllabe in principio dictiōis. littere. vt gnatus pro nat⁹. syllabe: vt eruūt pro ruūt. exemplū de primo. gnate mee vires mea magna potentia. ponit exemplū de secūdo terentius in eunucho. emori sautius: pro mori. Dicit̄ autē a ꝓthos qđ est principiū et thesis positio quasi positō facta in principio dictionis. vel a prothos quod est añ: et thesis positio/ quasi ante positio ad principiū dictionis. vt in hoc noīe gnatus: vt ostendatur dr̄ña inter gnatus et natus. Auferesis est ꝯ̄ria ꝓthesi. fit eni qñ remouetur littera vel syllaba de principio dictionis. lr̄a vt ructat pro eructat. syllaba: vt tēno pro contēnō. et dr̄ ab auferēdo qm̄ aufert litterā vel syllabā de principio dictiōis. Improprietas est suꝑabūdantia. Quare potest fieri. q₂ simplex qñq₃ pro cōposito ponitur: vt dictū est. Causa quare oportuit fieri talem improprietatem fuit metri necessitas.

Sincopa de medio tollit/quod epenthesis auget.
Aufert apocope finem/quem dat paragoge.

Sincopa fit qñ remouetur littera vel syllaba de medio dictionis. Littera vt audacter.
syllaba: vt cōmorit pro cōmouerit. et dicit sincopa. a sin quod est con. et copos quod ē cisio.
quasi concisio facta in medio dictionis. Cā quare potest fieri est similitudo dictionis non
habentis totalitatem in suis ptibus ad dictionē habentē totalitatē. Cā quare oportuit fi
eri est metrū vel ornatus vel expressio sentētie. Epenthesis ɔ̄ria est sincope. fit aūt quādo
adiungit littera vel syllaba in medio dictionis secundū donatū. littera: vt relliquias pro
reliquias. syllaba: vt indupator pro imperator. et dicit ab epē quod est mediū et thesis po
sitio quasi positio circa mediū dictionis. Aufert apocope. secundū donatū est ablatio litte
re vel syllabe de fine dictionis. littere vt achilli pro achillis. verbigratia. relliquias danaū
atqȝ imittis achilli. vlixe pro vlixes. Hanc tua penelope lento tibi mittit vlixe. syllabe: vt
anthoni ꝑ anthonii. et dicit ab apos quod est retro. et copos cisio. quasi cisio facta in fine
dictionis. Improprietas patet ex subtractione q: erat de substantia dictionis. Cā quare
potest fieri q: antiquitus dicebatur vtrūqȝ. s. achilli et achillis. q: achillus achilli dicebat.
Causa quare oȝ fieri est expressio sentētie. voluit enī poeta monstrare relliquias illas eē
achillis nō solū per possessionē que per genitiuum significatur iō ponit termiationē dati
ui pro gtō. vel potest excusari rōne onatus. q: si dicerē imittis achillis esset ibi nimia sylla
bicatio precedentis s. cū subsequēti. Paragoge vt dicit donatus est positio littere ad finē
dictionis. vt magis pro magi. syllabe: vt cingier pro cingi. estur pro est. vñ in alexā. Et ge
rere armorū curas ꝙ cingier armis. dicit aūt a para quod est iuxta: et gogos quod est du
ctio. q. ductio ad finē dictionis. Sed de isto exēplo dubitat et nō imerito videlȝ cū dicitur
magis pro magi: cū magis sit in frequētiori vsu ꝙ magi. vñ nullū videt causare viciū. Ad
quod dicendū est ꝙ magi sine s. aduerbiū cōparandi fuit in vsu freqntiori apud antiquos
sed processu ipsis. s. sibi addita fuit. sic patet vnde trahit magis improprietatem.

Sistole productam breuiat: diastole longat
Extasis econtra producit corripienda
Quod natura iubet produci sistole curtat.

Hucusqȝ determiauit actor de figuris que peccant cōtra sbām siue materiaȝ littere siue
syllabe. cōsequēter hic agit de his que peccant cōtra eius modū intrinsecū siue mensuram
que est correptio et productio vel egit de figuris que fiunt ꝑ additionē vel subtractioneȝ
littere vel syllabe. cōsequenter agit de his que fiunt per subtractionē vel additionē tp̄is
syllabā mensurantis. Sistole est syllabe longe cōtra naturā verbi correptio. vt in catone.
Nō eodē cursu. Et dicit a sin quod est con et stolon missio. q. duorū tempoꝝ in vnū missio
Improprietas est ex ɔ̄ctione tp̄is. Causa quare potest fieri est habitudo tp̄is correpti ad
ꝓductum. vñ cū tp̄us correptū se habeat ad ꝓductū sicut ps ad totū poterit vnum poni ꝑ
alio.: sicut cōuenit partē poni pro toto et ecōuerso. Causa quare oportuit fieri est metruȝ:
vel expressio sentētie. vt in eodē exemplo. nō eodē cursu. voluit enim tpalia trāsitoria ostē
dere et caduca. Diastole fit qñ syllaba breuis naturaliter ꝓducitur. vt in ouidio. Uitam
dederitis in vndis: et dicit a dia quod est duo et stolon missio et est eadem cū extasi. Exta
sis vt dicit donatus est extentio syllabe extra naturā verbi. vt in p̄allegatis exemplis. Im
proprietas patet ex additione tp̄is. Causa quare oportuit fieri est metrū vel expressio sn̄ie
voluit enim exprimere ouid. in illo exemplo. vitā dederitis. dationē vite ꝑ vndaȝ esse ma
gnū munus ad quod denotandū producit breuē syllabā. Et notandū ꝙ extasis quatuor
hȝ spēs que hoc noīe cesure nuncupantur. est autē cesura ibi naturalis extensio sillabe in
principio pedis cuius sunt quatuor regule. Quarū prima est. cesura nūꝙ fit in primo pe
de versus. Secūda est. quia cesura nūꝙ fit in finali pede versus. Tertia ꝙ cesura semper
fit in fine dictionis ꝑut accidit in pluribus. Quarta ꝙ semper cesura fit in principio pe
dis cū itaqȝ metrū saltē heroicū nō excedat numerū sex pedū. et in primo et in vltimo nō

potest fieri figura erunt tunc q̄uatuor eius species. q̄n aut fit in principio secūdi pedis: et sic est antipentimemeris. vt ibi. Dum sanguis inerat dū iussa paterna peregit. et dicitur ab ante et pentimemeris. q. ante pentimemeri. qr fit in tertia syllaba. s. in principio secū di pedis. due enī syllabe breues pro vna computantur. Pentimemeris est diuisio facta .s. in prima tertii pedis dicta a pentha qd̄ est quiq3 et memeris diuisio. q. diuisio facta in quīta syllaba hoc est in principio tertii pedis. annuit illa fore. Si cesura fiat in principio quarti pedis fit eptimemeris. vt ibi. Cū ioue mundus erat subiit argentea proles. et dicit̄ ab epta septem et memeris diuisio. principio vero quinti pedis fit posteptimemeris. vt ibi Qui per longa remiserat arma bona reparare.

Elipsis necat m: perimit sinalimpha vocalem

Elipsis secundū donatū est cōsonantiū cū vocalibus aspere cōcurrentiū difficilis collisio. et dicit̄ ab elido is. qr elidit̄ m. vñ in virgilio talia dicente. Jam dudū aduersa tuet̄. Sinalimpha vt ait donatus fit ex collisione vocaliū inter se cōcurrentiū. vt hec atq3 ea diuersa penitus dū parte geruntur et eripitur vocalis finalis dictionis precedētis. Dicit̄ autē a sin quod ē con et limphos aqua vel fluxus. quasi duarū vocaliū fluxus. quia sicut aqua cedit aque ita vocalis cedit vocali.

Dicitur vnius verbi defectus eclipsis

Secundū donatū eclipsis est defectus necessarie dictionis quā requirit precisa sentētia. et dicitur ab ex quod est extra et clepo pis. quod est furor aris. qr extra furatur verbū. Eclipsis est pprie defectus solis vel lune qn̄ per interpositionē alicuius corporis obscurantur. vñ metaphorice dicitur defectus dictionis orationē reddens obscura et incertā. Jmpropri etas patet. qr sicut superfluitas dictionis generat fastidiū: ita breuitas obscuritatē. vnde oratius. Breuis esse laboro obscurus fio. Causa quare potest fieri est vt euitet̄ prolixitas vel qr per aliqua posita in locutione potest quis duci ad intellectū residui. s. verbi. Causa quare oportet fieri est necessitas exprimendi sententiā. cōtingit enī q multotiens pre nimio dolore vel gaudio vel indignatione non possumus exprimere quod intendimus: vt si volumus ad bellū progredi imperfectis omibus vtimur clamātes ad arma. vt p subtractionem vocis. vel vocemus arma proite et festinate ad prelium et a quolibet more dispē dium esse tollendum.

Ast aposiopasis oratio deficiens est

Aposiopasis est defectus in orōne contingens vt apud terentiū. ego ne illā que illū que me que non. et supplet̄ sic. ego ne illā diligerē aduentu meo que illū proposuit michi que non me recepit et que me audire voluit. et dicitur ab apos quod est equale et pasis passio. quasi equalis defectus vel equalis passio. Jmproprietas est eadē cū eclipsi sil'r excusans:

Estq3 superuacui pleonasmos adoptio verbi

Ut vult donatus pleonasmos est adiectio supuacui sermonis ad plenā sententiam. vt ore locuta. et dicit̄ a pleos quod est superuacuū et onoma nomen. q. superfluitas nomis ad plenū intellectū. Jmproprietas patet ex supabundantia dictionis. Causa quare oportuit fieri est expressio sententie. qr q̄nq3 mentis affectus exprimitur voce: q̄nq3 signis. q̄nq3 nutibus. sicut monachi et alii religiosi. Unde ouidius. Nutu signisq3 loquatur. et idem. Multa supciliis multa notanda notes. et tales p hmōi figurā exprimūt suos affectus.

Pro firi fieri dicas dieresis extat

Dieresis scdm donatū est diuisio vnius syllabe in duas factā. vt aulai pro aule. iason p iason. Uirgil'. Aulai in medio libabāt pocula bachi. et dicitur a dya qd̄ est duo z heresis diuisio quasi vnius syllabe in duas diuisio. Nam dypthongus siue greca vt aulai. siue latina vt aulae est conglutinatio duarū vocaliū in vna syllaba que potest diuidi. cū vnū qd̄ q3 possit diuidi in ea ex quibus cōponitur. Jmproprietas patet. Cā quare potest fieri. qr sicut tempus pductū in duo breuia diuidi potest: ita longa syllaba in duas breues. qr talis diuisio fit in cōtemplatione temporū. Cā quare oportuit fieri est metrū vel expressio snīe.

vt patet in exemplo virgilii. Uoluit enī denotare ꝙ in illa comestione tanta fuit bonoꝝ superfluitas ꝙ quasi oīa dispersa erant et cōia. ad quod notandū diuisit syllabam.

Dicas tibicen cōtra sineresis extat

Sineresis vt dicit donatus est cōglutinatio duarū vocaliū in vnā. et est cōtraria dierer si. vt pheton pro phoeton. tibicen pro tibiacē vel tibiaicen dipthōgo greca. vel requiro pro requaero. Tibicen eñ cōponitur ex isto gtō tibiae et cano nis. deberemus dicere tibiacen et non dicimus: imo tibicen in breui coeunte in sequentē ae dipthongon. et ipsa ae mutata in i longam. Similiter dicendū de tubicen quod formatur ab isto gtō tubae de tuba. ſʒ in tibicen tres littere coeunt in vnā. s. i. et ae. dipthongus. sed in tubicen coeunt tm̄ due. s. ae dipthōgus. similiter cū requiro veniat de re et quaero quaeris deberemꝰ dicere requaero aeris et nō dicimus: imo requiro ris. ae dipthōgo mutata in i longā. et sic due vocales. s. a et e coeunt in vnā. vel oricalcū pro auricalcū: au dipthongo longa mutata in o breuē: ita ꝙ ibi nō tm̄ transeūt due littere in vnā: sed etiā duo tp̄a in vnū. vñ in libro quē de ortographia metrice scripsi habentur hi versus: Cōpositis fluat e dipthongus in i quoqʒ longam. Inquiro quaero caedo recido probāt. Hoc dabit exemplū tibi caudex aut auricalcū Au dipthongus in o. rite meare queat. et sic differt sineresis a dipthongo. qꝛ dipthongus duas vocales substantialiter remeantes in vnā syllabā cōglutinat. Sineresis vero duas vocales in vnā cōpaginat vocalem. Improprietas patet de se. Possibilitas qꝛ ille due littere ante cōpositionē vnā faciebant syllabā: quare in vnā potuerunt transire litterā. ⁊ dicitur a sin quod est con et heresis diuisio. q. duarū vocaliū diuisarū in vnā coniunctio.

Hac arethusa: tenus: dicas themesim faciēdo

Themesis est vnius verbi aut dictionis simplicis sectio et in medio eius alterius positio. vt hac. arethusa: tenus. exemplū est ouidii. dicit̄ eñ themesis quasi thomesis a thomos diuisio. Et notandū ꝙ donatus reponit istā figurā sub tropo et ꝙ ita debeat fieri patet p hos versus. Forma venusta facit ꝙ dictio sit themesata. Sub florente tropo stabit nō sub metaplasmo. quare videtur actor donato cōtrarius. et est sciendū ꝙ donatus cōsiderauit themesim largo modo. s. prout ex dictiōe themesata obscurat̄ oratio et ex obscuritate orationis obscuratur tota sententia et hoc modo posita est sub tropo. Sed actor iste considerauit ipsam prout est in dictione non habito respectu ad suā obscurationē. ideo ponit ipsā sub metaplasmo vel potest dici ꝙ ordinauit ipsā post dieresim ꝑpter conuenientiam quā hʒ cum ipsa in actu diuidendi.

Dictio sola duas complectens sinthesis extat

Sinthesis dictio. sinthesis habet fieri p duas dictiones cōpositas vel in vnū cōiūctas vt perlego pficio. et dicit̄ a sin quod est simul et thesis positio. q. duarū dictionū positio. ſʒ cū per duas dictiones habet fieri sinthesis videtur ꝙ magis debeat ordinari sub tropo ꝙ̄ sub metaplasmo. cuius contrariū dicit actor. Alia ratio est oppositio quā habet cū precedēti figura. qꝛ precedens fit penes diuisionē in duas. hec aūt per cōiunctionē duarū in vnā Improprietas patet ex vnione dictionū que specie differūt vel numero. Causa quare pōt fieri est aptitudo cōiungendi dictionē cū dictione. Possibilitas est aptitudo cōiungendi significationes duarū dictionū. Causa quare oportuit fieri est metrū vel expressio sententie plus enī importat perlego ꝙ̄ lego qꝛ plego est perfecte legere lego aūt dicitur. et etiaʒ potest esse causa breuitatis sermonis qꝛ breuius et ornatius dicitur plego ꝙ̄ pfecte lego.

Syllaba dictio siue oratio si geminetur
Tu ne duos meme leleges epidiasis hec est

Epidiasis est rōne cōgeminationis syllabe vt leleges. vel dictionis vt meme. vel orationis: vt tu ne duos tu ne. vñ nō est dicendū ꝙ quidā glosatores exponūt ꝙ epidiasis fiat i gemiatione taliū syllabarū: vt pupugi tutudi. qꝛ ex prima impositione fuerunt sic plate. Preterea si tales dictiones essent viciose non liceret eis vti in cōi sermone. Itē isidorus dicit ꝙ figure nō sunt extendende: sed cū honore sepeliende. Unde dico ꝙ epidiasis fit solū

in repetitione ſyllabe que non erat de ſubſtantia dictionis:vt patet in exemplo actoꝛis.
Sed ſciendū ꝙ poſſumus dicere leleges viciose vel pꝛopꝛie.qꝛ lelex ē nomen populi. et ſic
non eſt figura.vel ponitur leleges pꝛo leges.et ſic eſt figura.et hoc etiam patet per verſus
Sunt populi leleges:ſed dic leleges viciose. Unde patet ſi eadē ſyllaba repetatur et ſit d̄
ſubſtantia dictionis:vt tutudi.nullū cauſatur viciū. Impꝛopꝛietas patet ex imediata oꝛ-
dinatione eiuſdē ſyllabe dictionis vel oꝛationis que intellectū turbat. Cauſa quare opoꝛ
tuit fieri eſt metrū vel expꝛeſſio ſententie.vt in illo exemplo.tu ne duos tu ne.qꝛ ad expꝛi
mendum iram indignationis geminata fuit illa dictio.

Si dicas teucre pꝛo teucer metatheſis fit.

Metatheſis eſt tranſlatio littere in alienū locū:nulla tamen littera ex dictione ſubla
ta.vt patet in littera. Unde cōtinuatur cū pꝛecedē.ꝙ poſtꝗ dictū eſt de ſpeciebꝯ metaplaſ
mi que fiunt ex additione et ſubtractione.hic exequitur de illis que fiunt ex tranſlatione
Dicitur autē a meta quod eſt trans et theſis poſitio. quaſi tranſpoſitio litterarū. Impꝛo
pꝛietas patet. Cauſa quare poteſt fieri eſt aptitudo litterarū in diuerſis locis potentium
oꝛdinari.vel qꝛ antiquitus dicebatur teucrus cri.cuius eſt vocatiuum adhuc ponimus re
tinere. Cauſa quare opoꝛtuit fieri eſt metrū vt hic. Jamqꝫ tua carere leandꝛe puella.

Antitheſis fit ſi ſedet oꝛdine ſyllaba verſo.

Anthitheſis vt dicunt gloſe eſt qn̄ ſyllaba tranſponitur.vt diſplicina pꝛo diſciplina. Alit
dicit donatus. Anthitheſis eſt littere pꝛo littera poſitio vt olli pꝛo illi. Unđ virgilius. Ol
li ſurridens hominū ſatoꝛ atqꝫ deoꝛū. Sed vt actoꝛ nō videat donato cōtrarius ſic legen
da eſt littera. Anthitheſis fit ſi littera vel ſyllaba ſedet oꝛdine verſo.i.mutato. qꝛ quodcū
qꝫ vertimus mutamus ſed nō cōuertitur. Unde oſtendit ꝙ aliquid ſubſtantialiter muta
tur cū dico olli pꝛo illi.cunqꝫ dicitur diſplicina pꝛo diſciplina: ſic mutatur ſubſtantia et oꝛ
do. Dicitur aūt iſta figura ab anti quod eſt contra et theſis poſitio. quaſi littere vel ſylla
be poſitio ſeu tranſpoſitio. Impꝛopꝛietas patet. Cauſa quare poteſt fieri eſt aptitudo lit
tere vel ſyllabe ad ſuam mutationē. Cauſa quare opoꝛtuit fieri eſt expꝛeſſio ſententie.
Uirgilius vtebatur ſtilo grādiloquo ad denotandū ꝙ de quibus loquebatur erāt graues
et magni ponderis poſuit o qꝛ habet groſſū ſonū et ampulloſū et nō i.cuius ſonus eſt de-
bilis et exilis. Unđ iſidoꝛus. Figuras autē litterarū partim ex ꝓlatione ꝑtim ex ſono gꝛi
foꝛmauit vtputa.i et o.quoꝛū vſus eſt ſicut tenuis vngula.et ſic habet ſonū exilē. o rotun
dū ſonū et groſſū qꝛ rotundā habet foꝛmā. et iđ ad retractandā gracilitatē et tenuitatem
huius littere i pꝛo ipſa ponitur o.

Tranſtra per et remos dicas anaſtrophe fiet
Nutriit ac peperit hiſteron proteron hic eſt

Tranſtra. Anaſtrophe ſecundū donatū eſt tantū oꝛdo verborū pꝛepoſterus.vt ibi.ytali
am fato pꝛofugus.et ſecundū pompeiū anaſtropha eſt quotienſcūqꝫ verba tranſmutant:
ita ꝙ ſenſus maneat integer.vt cū dicitur.tranſtra per et remos.idē eſt ſenſus ac ſi dicat:
per tranſtra et remos.et dicitur ab ana quod eſt rectū et trophos cōuerſio.q. recti oꝛdinis
conuerſio. Sed videtur ꝙ iſta figura et ſequens nullatenus ſub metaplaſmo debeant cō
tineri. Metaplaſmus em̄ eſt ducere figurā in dictione et viciū excuſare. In iſtis aūt figu
ris nō eſt viciū in dictione ſed in oꝛatione ſiue in ſententia.et ibi in oꝛdinatione dictionū
quaſi videtur ꝙ non debeant ſub metaplaſmo cōtineri.ſed potius ſub tropo.vnde verſus
Sub tropi ſpecie ponatur anaſtrophe iure illam:ſed ponit greciſmus ſub metaplaſmo.
Dicendū ꝙ ſuperius poſuerat figuras circa immutationē littere vel ſyllabe incidentes.
hic autē ꝓpter ſimilitudinē mutationis poſuit iſtas in quibus eſt tranſmutatio dictionū
vel ſententie. Unde iſte figure metatheſis.antitheſis.anaſtrophe: et hiſteron ꝓtherō fiūt
per tranſmutationem. Metatheſis per trāſmutationē littere.antitheſis ſyllabe.anaſtro
phe dictionis.hiſteron ꝓtheron oꝛationis. Impꝛopꝛietas patet ex indebita poſitione dicti
onis. Cauſa quare poteſt fieri eſt.qꝛ dictiones antepoſite vel poſtpoſite eandē habent ſi-

gnificationē. vt vult aristoteles. Causa quare oportuit fieri est metrū vt in pluribus vel ex
pressio sententie. vt in quibusdā. sicut in illo exemplo. transtra per et remos. similiter ibi.
torrere cererem parant et frangere saxo. Voluit enī ostendere ꝙ illi qui hoc agebant inor
dinate ꝓcedebāt ad quod significandū debuit indebite ponere dictiones vel orōnes. Vi
steron pteron secundū donatū est intellectus sentētie cū verbis mutatus. vt ibi. cererē tor
rere parant et frangere saxo. et alibi. Moriamur et in arma ruamus. et est species yperba
thon. et dr̄ ab isteron quod est ordo et ꝓtheron primū. vel ab isteron vltimū et pteron pri
mū. q. primū ꝓ vltimo: et vltimū ꝓ primo. q2 primū est ruere in arma et postea mori. Im/
proprietas pz q2 turbato ordine in dictiōe turbat̄ intellectus. Causa quare potest fieri est
aptitudo dictionū diuerso ordine situari. Cā quare oportuit fieri est metrū vel expressio sē
tentie. vt ostenderet̄ animus nō solū prōptus ad arma sed ad mortē oportuit dicere mori
amur. et in arma ruamus.

Protheseos lector paralange fiet ut illud
Quod sequitur dicas: symeō accepit ī ulnas

Protheseos paralange fit qn̄ vna prepositio ponit̄ ꝓ alia. vt benedicta tu in mulieri/
bus. i. inter mulieres. similiter in exemplo littere. et in ouidio metamor. In noua fert ani
mus mutatas dicere formas. capit̄ in pro circa. et dicit̄ a ꝓ quod est pre et thesis positio z
para quod est prior et lange quod est alia. q. positio vnius prepositionis ꝓ alia. vel a pthe
seos quod est prepositio et lange mutatio. q. mutatio p̄positionis. Improprietas pz. Cau
sa quare potest fieri est. q2 vna prepositio dicit in aīo auditorū intellectū alterius. vt pz in
exēplo actoris. symeon accepit in vlnas. ꝛc. Vn̄ per similitudinē quā hn̄t inter se ꝓpter hoc
in ponit̄ ꝓ inter. q2 nemo potest accipere in vlnas aliquid quin illud teneat inter vlnas.
Cā quare oportuit fieri est metrū vel ornatus vel expressio sentētie. Denotatur enī ꝙ nō
solū symeon accepit christū exterius corporaliter secundū ꝙ significat̄ ꝑ hanc p̄positionē
inter. sed etiā interius spūaliter qđ mōstrat̄ ꝑ illā p̄positionē in. q. locū interiorē designat.

Epibasim facient varie uoces iterate
Si sensū uoces hee complectūtur eundem

Epibasis fit autē qn̄ dictiōes diuerse vnū et idē significāt et sub eadē orōne ponuntur.
vel epibasis est diuersarū dictionū idē significantiū repetitio. vt eripe me. libera me. sal/
ua me. et dr̄ ab epi quod est supra et basis fundamentū dictio bis vel ter posita. q2 bis vl
ter est fundamentū. Improprietas pz ex frequēti repetitione eiusdē. Quare potest fieri:
est diuersitas dictionū. q2 lz idē significēt et repetāt: nō tn̄ eodē modo. q2 voces diuersimo
de sonāt. Causa quare oportuit fieri est expressio sentētie. Voluit enī ꝓferēs ostendere se
cū maximo affectu et ardore desiderii eripi de tribulatiōe multiplici labore. vel potuit eē
causa maximus timor dānationis. iō plures auxiliū implorant sicut videtur de periclitā
te cui nō sufficit semel dicere succurre. quinimo multotiens idem repetit

Metabolem faciet res sub variis repetita
Quem si fata virum seruent: si vescitur aura
Ethera: nec adhuc crudelibus occupat vmbris

Metabole est diuersarū orōnū idē significantiū repetitio. z differt ab epibasi. q2 ī epi
basi repetunt̄ diuerse dictiones idē significantes. in metabole repetunt̄ diuerse oratōes
idē significantes. cōueniunt in hoc. q2 vtrobiqz est eadē significatio orationū repetitaruz
exempla patēt in lra. Et nota ꝙ hec figura nō ponit̄ ꝓprie sub metaplasmo. vn̄ vs9. Si tu
rem repetis variis sub vocibus vnā. Talis stare negt repetitio sub metaplasmo. Impro
prietas est eadem cū precedēte. Quare potest fieri est cōueniētia diuersarū orōnū in eo
dē significato. Quare oportuit fieri est expressio sentētie: vt per frequentē interrogatio
nem ostenderetur frequens solicitudo circa idem.

Epimone sentencia fit crebro repetita

Inter scalares versus istud manifestat.
Cede dies celo quia nescit cedere virgo
Impia quid dubitas o deianira mori

Epimone fit quando vnus versus ponitur in pluribus locis vel epimone est eiusdẽ sẽtentie per eadẽ verba repetitio. vt pꝫ in exẽplo actoris. et dr̃ ab epi qḋ est supra et monos vnũ. q. supradicte sñie repetitio. Impropꝛietas pꝫ ex repetitiõe eiusdẽ sñie: Cã. q. opoꝛtuit fieri est expꝛessio sñie. vt in exẽplo theodoli. Voluit eñi posterius denotare ꝙ ille pseustis multotiens obstiterat alithie nec superare poterat. vnde ad ostendendũ similitudinẽ conflictus geminauit suã sñiam. Idem in alio exemplo ouidii.

Vnius est epizeusis geminatio verbis

Epizẽsis vt dicit donat⁹ ẽ eiusḋ vbi in eodẽ sensu cõgemĩatio vt ibi. Cõsurge cõsurge. ⁊ alibi. hierusalẽ hierl'm que occidis prophetas. Impropꝛietas pꝫ et cause excusã. ex p̃missis

Trade rati ventos dicas hyppallage fiet

Hyppallage fit qñ agẽs ponit̃ pro paciẽte et ecõuerso vt ĩ theodolo. Rigidas perflauit fistula buccas. et dr̃ ab hypos qḋ est sub et lienos alienum et logos sermo. q. sub alieno sermone alterius sermonis intellectus. vel dicitur ab hypal qḋ ẽ mutatio et logos sermo. q. mutatio sermonis. Impropꝛietas pꝫ. Cã quare potest fieri est qꝛ actio et passio sunt correlatiua et per vnũ datur intelligi reliquũ. Cã quare opoꝛtuit fieri est metrũ vel expꝛessio sentẽtie vt ostendatur aliquid nõ solũ simpliciter agere sed tam vehementer ꝙ etiã agẽdo pateret̃ ꝙ nõ potuit aliter designari. De ista figura dicit isidoꝛus ꝙ hyppallage fit qñ verba intelliguntur per contrarium.

Vrbem quam statuo vestra ẽ antithosis hic est

Antithosis est positio accidentis pro accidẽte. vt qñ casus ponit̃ pro casu. tp̃s pro tp̃re. Vñ in doctrinali. Pro numero numerũ: pro casu ponere casũ. Hoc facit antithosis. Vñḋ notandũ ꝙ antithosis potest dupliciter cõsiderari secundũ duplicẽ vocabuli expositioneꝫ qꝛ potest dici ab anti quod est ꝯ̃ et thesis positio. q. ꝯ̃ria positio accidẽtis pro accidẽte. et h⁰ modo ponit̃ in doctrinali. Vel potest dici ab anti quod est ꝯ̃ et ptotos casus. q. positio casꝰ pro casu. et sic sumitur hic. In hac parte pꝛimo sumitur vt genus. hic autẽ vt species. Impropꝛietas pꝫ de se. Cã quare potest fieri est participatio obliqui cũ recto. vel qꝛ oẽs tales locutiões reducibiles sunt ad cõgruitatẽ. vt vrbẽ quã statuo. i. vrbs. quã statuo: sic supple tur. Causa quare opoꝛtuit fieri est metrum vel expꝛessio sententie. Accusatiuus enim casus est ad quẽ terminatur actus et in quo quiescit verbi transitio

Pro numero numerũ ponas exallage fiet
Dicendo naues armato milite complent.

Exallage fit qñ ponitur numerus pꝛo numero. et hoc dupliciter. Vno mõ ꝙ ex illa seq̃tur incongruitas: vt turba ruunt. vel sine incõgruitate. vt patet in littera. vt in alexãdro. Quo milite poꝛum vicerit et darium. Et dicitur ab alleos quod est alienũ ⁊ logos sermo. q. alienatio sermonis. alienũ est eñi ponere numerũ singularẽ pꝛo plurali. Et nota ꝙ in hac alienatione turba ruunt. et similibus: est figura cõstructionis. In hac aũt: quo milite poꝛũ. est figura locutionis. et pꝛimo mõ cõtinet̃ sub antithosi: et secũdo modo est figura ꝑ se. Impropꝛietas pꝫ de se. Cã quare potest fieri est ꝑticipatõ quã hꝫ numerus pluralis cũ singulari. Habent eñi se sicut pars et totũ. sicut eñi ex pluribus ꝑtibus fit vnũ totũ. ita ex multis singularibus vna pluralitas. Cã huius impropꝛietatis fuit expꝛessio sentẽtie: vt ĩ exemplo. Naues armato milite cõplent.

DIcitur oꝛnat⁹ verborum scema quod aufert
Tedia sub variis formãs decus eloquiũq̃

Quod sub se varias fertur retinere figuras

Determinato de metaplasmo qui fit contra orthographiam et prosodiã. Cõsequẽter hic actor agit de scemate quod reducitur ad diasinthesticã que est de oratione. Scema vero est quasi quidam ornatus latine orationis: sicut enĩ barbarismus est cõtra prosodiam et orthographiam et excusatur per metaplasmũ: sic soloecismus est cõtra cõgruã oratiõez cuius scema est expositiuũ. Et diuiditur ista pars in duas partes. in prima docet quid sit scema in generali: in secunda de ipso in speciali: ibi. Quod sub se multas. hec secunda in duas. In prima ostendit ꝙ plures sunt species scematis prout de ipso agere intendit. ⁊ in secunda exequitur de vna quaqꝫ specie per se. vt ibi dicas scematis. Et notandũ ꝙ scema est figura que fit in verbis et sententiis per varias dictionũ formas propter eloquii ornatus causã: et hoc satis patet per illa que posita sunt in littera. Diuiditur aũt a donato in scema dyancos: et in scema lexeos. Scema aũt dyaneos fit in sententiis et ptinet ad oratores. et dicitur a dia quod est de et noys qđ est mens. q. de mente extrahatᷣ sentẽtia ornata. Scema lexeos fit in verbis. et pertinet ad grãmaticos. et dr̃ a scema qđ est ornatus et lexis qđ est ratio vel locutio vel sermo. quasi ornata locutio vel ornatus sermo.

Dicas quod sequitur facies assinthetõ: ite
Ferte citi flãmas: date vela: impellite remos
Huicqꝫ dyaliton est eadẽ similisqꝫ figura

Dyaliton vel assintheton est figura carens cõiunctionibus vel vbi cõiunctio nõ est vt in hoc exemplo. Ite ferte citi flãmas ⁊c. hoc idẽ dicit remigius. Assinthetõ est quaudo sensus sine cõiunctionibus ꝓfertur. vt nix tempestas venti pruina pluuia grando. et dicitur ab a quod est sine et sin quod est con et thesis positio. q. cõpositio vel sine cõiunctione. Et dyaliton dicitur a dya quod est duo ⁊ liton suppositũ. q. duorũ suppositorũ diuisio. Improprietas pꝫ ex defectu cõiunctionis. Cã quare oportꝫ fieri est expressio sentẽtie. vt in illo exemplo virgiliano. Ite ferte citi. ⁊c. sunt eñ didonis verba volentis retinere eneam.

Obuia quis polisintehtõ est: athamasqꝫ thoasqꝫ
Pelidesqꝫ neoptolomus primusqꝫ machaon.

Polisintheton est vbi sunt multe cõiunctiones vt pꝫ in exẽplo virgiliano in littera posita. et dicitur a polis qđ est pluralitas et sin quod est con et thesis positio q. in cõpositionibus pluralitas vel quasi habens plures compositiones. Improprietas est ex multiplici repetitione eiusdẽ cõiunctionis. Causa quare potest fieri est ligatio vel vinculũ extremorũ vel dictionũ que in oratione ordinari non possunt sine cõiunctione mediante. Cã quare oportet fieri est expressio sentẽtie vt idẽ actus denotetur inesse pluribus coniunctim. ad quod denotandũ necesse est imponere cõiunctiones plures.

Zeuma tibi sit cũ polisinthetõ vna figura

Zeuma est quotiens vno verbo multas res claudimus. Patet ergo ꝙ zeuma et polisintheton sunt diuerse figure. male ergo videtur actor procedere in hac parte. ad hoc dicendũ actorẽ bene posuisse intelligendo exemplũ qđ ponit in littera sumptũ a scđo eneidos virgilii quod tale est. Demissũ lapsi per funẽ athanasqꝫ thoanqꝫ: Pelidesqꝫ neoptolomus primusqꝫ machaon inuadũt vrbẽ. tã de zeuma ꝙ polisintheton poterit assignari qm̃ scđꝫ ꝙ multas hꝫ coniunctiones est polisintheton. scđm ꝙ oms̃ clausule redeũt ad vnũ verbuꝫ est zeuma. Unde ad habendũ intellectũ actoris legatur sic. zeuma fit cũ polisinthetõ vna figura in vno et eodẽ exẽplo inuẽta. Improprietas pꝫ qꝛ sine noĩe et verbo pfecta non est oratio vñ si sint orões diuerse requirũtur verborũ adiũctiones. Cã quare potest fieri ẽ breuitas sermonis vt tollatur fastidiũ. qꝛ repetitio eiusdẽ intellectũ turbat. vel potest esse cã expressio sentẽtie. vt in p̃misso exẽplo ꝙ diuerse psone essent. tñ vnã rẽ intẽdebat illa pluralitas est et multitudo clausularũ per quã noscitur agentũ diuersitas.

Extat anadiplosis cum finit vt incipit ille

Capitulum primū.

Incipit et finit verbo anapolensis eodem
Multa super priamo rogitans sup hectore multa

Anadiplosis secundū donatū est cōgemiatio dictiōis que ex vltimo loco precedētis versus in principio sequētis iterat̄ vt ibi. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis hierusalē Hierusalē. Itē pompei⁹ est quotienscūq₃ illo verbo quo inchoamus versū sequentē claudimus priorē. et dicitur ab ana quod est re et dya quod est duo et plosis plicatio. q. vni⁹ reduplicatio. s. supposite dictionis. Improprietas p₃ ex reduplicatōe eiusdē dictionis immediata. Cā. q. potest fieri est aptitudo ordinandi dictionē in principio et in fine versus. Cā quare oportuit fieri est per interuallū et distinctionē clausularū. et q₂ dictio bis ponit̄ magis obiicitur intellectui: vt tunc intellectus dictionis posite habeatur ad laudandū vel vituperandum necesse fuit eandē dictionē gemiari. Epinalensis vel anapolensis. est quando vnū verbū ponitur in principio et in fine. i. qn̄ verbo quo inchoas versū: ipsum claudis et dr̄ ab epi quod est supra et ana quod est re et lensis sūptio. q. sub positione dictionis resumptio. Improprietas et cause excusantes patent per precedentia

Si rationem interponas parenthesis extat.

Videtur parenthesim ordinare donatus sub tropo. et bene. q₂ parēthesis nō reddit orationē viciosam: sed sententiā. vnde cū scema non habeat excusare viciū in sentētia pat₃ q̄ parenthesis nō est sub scemate reponēda. sed magis sub tropo. Queritur q̄ sit cā quare ordinauit eā in hac parte. Dicendū est q̄ superius egit de figuris in quibus est interpositio dictionis vt in polissintheton. in anadiplosi: et in epinalensi. hic actor agit de figura i qua est interpositio orationis diuerse sententie. s. de parenthesi que sic describitur. Est interpositio vnius clausule inter dictiones alterius clausule interposita diuerse sententie. vt eneas. nec em̄ primus cōsistere mentē passus amor: rapidum ad naues premittit achatem. et dicitur a para quod est iuxta et thesis positio. quasi positio facta iuxta.

Endiadis fiet resolutio in mobile fixo
Voteris endiade si dixeris arma virumq₃.

Endiadis fit qn̄ substantiuū resoluitur in adiectiuū. vt patet in littera. et dicitur ab en quod est in et dia quod est duo et dis quod est re seu nota resolutionis quasi duorū dissolutio. s. vnius ad alterū. Improprietas patet ex indebita translatione. Cā q. potest fieri est identitas rei significate per vnū potens transferri ad reliquū. Cā quare oportuit fieri est ornatus vel expressio sententie. vt in exemplo littere. voluit em̄ denotare virgilius q̄ eneas sic erat in armis famosus q̄ et ipsa arma poterat vocari. quare et sic dixit.

Si dicas minus et plus signes liptota fiet
Quod minuit verbis hec sensu liptotis auget

Liptote est amplioris sermonis per orationē designatiua. vnde interpretatur minus dicens et plura significans. vt non nouus imo vetus. et sic etiam quando due negatiōes ponūtur pro vna affirmatione. vt nōnunq̄ audiui. i. multotiens audiui. Unde notandū q̄ liptote fit per negationē explicitā ad implicitā. vt inde mediocriter intellectus turbat⁹ imo multū per explicitā. vt in preallegato exemplo. similiter in porphirio. videtur aūt nec genus nec species simpliciter dici: imo multipliciter. Improprietas patet ex indebita vel impropria translatione. Causa quare potest fieri est. q₂ per vnū oppositorū intelligitur et reliquū. et per negationem datur intelligi affirmatō. Cā quare oportuit fieri est ornatus magis em̄ ornatū reddit sermonē ex positione negationis q̄ affirmatōnis. Itē expressio sententie potest esse causa. expressius enim designatur vocabulū pferentis cū dicit nō nouus incola: q̄ si diceret vetus. Item indignatio potest esse causa.

Exclamando deum quandoq₃ prophonesis extat
O deus in quantis animus versatur amantis.

Prophonesis est exclamatio vel causa leticie vel cā doloris vel indignationis vt patet in littera. et reducitur ad colorē rhetoricū q dr̄ exclamatio. vñ infra. sepius exclamant. et dr̄ a pro quod est ad et phonos sonus. q. ad sonū se habens. i. ad clamationē

Redde rei causam sic ethimologia fiet
Vt si dicas diligo te quia diligor a te.

Ethimologia est quando aliquid preponimus et cōsequēter eius rōem et cām reddimus et retorquetur ad colorē rhetoricū qui dicitur ratiocinatio. vñ infra. Si que vas ꝛc. vel ethimologia est expositio vnius vocabuli per vnū vel per plura secundū proprietates vnius ad alterum retenta similitudine litterarum. vt mare: quasi mater aquarū retro euncium. syllabarū: vt dilectio quasi duorū ligatio. Isti siquidē distinctioni videtur contrarius actor. dicit ethimologiam esse qñ rei pposite reddimus rōem. vt diligo te: q2 diligor a te. Ad hoc dicendū est ꝙ actor nō est cōtrariꝰ diffinitiōi dicte sicut pȝ subtiliter intuēti. q2 vbi ethimologia est aliqua res p̄mittitur et ideo subiūgitur vt pȝ in p̄misso exēplo. mare. q mater aquarū ꝛc. mater aquarū. ecce redditur ratio cur illud nomē rei attribuatur. silr̄ cū dr̄ diligo te ecce res q̄ p̄mittitur. q2 diligor a te. ecce causā quare redditur. Melius tamē et sanius possumus dicere secundū isid. ꝙ in lr̄a actoris dr̄ ethimologia ab ethimos quod est cā: et logos quod est sermo. vnde versus. Ethimologiam liber isidori notat illud. Ante rei posite rōeȝ reddimus inde. Vt te christe colo quia peperit te pia virgo.

Crimina vel laudes oratio colligit vna
Multa simul sic fit et habet fieri sinacrismos.

Sinacrismos est figura que fit cum de aliquo plura crimina vl' plures laudes simul dicuntur. dicitur autē sinacrismos a sin quod est con vel simul et mos moris et tritus ta. tū. q. mos simul tritus. Improprietas pȝ ex incōculcatiōe pluriū noim. Cā. q. potest fieri ē cōparatio quā hȝ ad aliud ad varias pprietates. Cā. q. oportuit fieri est expressio sentētie vt per multitudinē orationū multiplicitas in eodē monstretur tamen probitatum.

Que supradicta sunt epidiocesis ipsa
Corrigit in melius ex affectu recitantis
Rhetoricusq3 color correctio scilicet extat

Epidiocesis est quando illud quod supra dictū est in meliorē partē corrigimus. vt ibi. Ex quo dico amans: imo veracius amens. et retorquetur ista figura ad quendā colorem rhetoricum q dicitur correctio. Et dicitur epidiocesis ab epi quod est supra ꝛ dia quod est clarū et cesis quod est cesura. quasi supra cesuram illuminata.

Vteris antitheta dicens contraria dicta.
Sincq3 diasmos erit eadem similisq3 figura.

Antitheta est qñ prima sentētia sequēti cōtrariatur. vt in boetio. Carmia qui quondā studio florēte pegi. Heu mihi iā mestos cogor inire modos. et dr̄ ab anti qd̄ est ꝯ et thesis positio. q ꝯria positio sententie. et est eadē cū sindiasmos. que dr̄ a sin quod est simul: et dia quod est duo et mos moris. q. simul diuisus mos. Improprietas pȝ ex eo ꝙ ꝯrie snīe opponuntur. q. potest fieri est cōtinuatio p̄ntis snīe ad sequentē. q. oportuit fieri ē exp̄ssio snīe

Inuidie causa sarcosmos crimina dicet
Belzebub hec facit hic in principe demoniorum

Sarcosmos scd̄m donatū est plena odio atq3 hostilis derisio. vt belzebub qñ iudei christū deridētes dicebāt. Alios saluos fecit et seipm̄ nō potest saluū facere. et dr̄ sarcosmos a sarcos qd̄ est caro et mos. ris. q. carnalis mos. Sed cū sinacrismos habeat fieri ꝑ obiectionē criminū vt sarcosmos: queritur que sit dr̄a inter ipsas. Dicendū est ꝙ sinacrismos equaliter se extēdit ad laudes ꝛ crimīa. et inquantū se hȝ ad crimīa fit cā correctionis. Sarcosmos vero nō fit vt aliquid corrigatur sȝ vt hostiliter derideatur. Item nota ꝙ illa figura

secundũ ordinẽ donati sub tropo ponitur. sed qm̃ precedentes sapiunt naturam cõtrarietatis. quia per vnã locutionẽ datur alia intelligi. iõ ꝓpter similitudinẽ quam habent in precedentibus ordinauit ipsã in hoc loco. et hoc est secũdũ Pap. quem imitatur actor iste sicut patet in istis versibus. Ordine papie trahit hic documenta sophie.

Temporis esse solet descriptio cronographia
Topographia loci sed mundi cosmographia

Cronographia est quando tempus describit vt in ouid. Nox erat et toto fulgebant sydera celo. Et dicitur a cronos quod est tempus et graphos descriptio. Improprietas patz ex discõtinuatione et interruptione sententie. Cã q. potest fieri est. qꝛ per ꝓprietatẽ discernitur subiectũ circa quod sunt ille proprietates. Cã quare oportet fieri est ornatus. ornatius em̃ dicitur seu apparet aliquid ꝓpter suaz descriptionẽ. similiter ampliatio materie potest esse causa. qꝛ vt vult oratius: aut ꝓdesse volunt: aut delectare poete. Cause cosmographie et topographie patent per premissa. Topographia fit quando locus describitur vt in alexandro. De situ asie tertia pars orbis. et dicit a topos quod est locus et graphos scriptura. quasi loci descriptio. Cosmographia est descriptio mundi. vt in ouid. Utqz due dextra celũ et totidẽqz sinistra parte secant zone. et dicitur a cosmos quod est mundus ꝛ graphos descriptio. quasi mundi descriptio.

Est cathatiplosis quando sub nomine patris
Vel matris: siue alterius persona vocatur
Ut caluus crispus ventrosus sophronicusqz
Ferraneus socratem scribunt hec nomina solum
Caracterismos eadem sit et vna figura
Responde tacitis antipophoram facies sic

Cathatiplosis fit qñ aliquis iuxta formã vel patris vel matris describitur. vt patet in littera. sophonicus. i. sophone filius. ferraneus. i. habẽs colorem ferreũ. et dicitur a catha quod est iuxta et diplos figura. quasi alicuius descriptio iuxta suam figuram. et est eadẽ cũ caracterismos. et dicitur a caractere. quasi impressio moris. causa huius patet per causas cronographie. Antipophora est tacite questionis responsio. et dicitur ab anti quod est cõtra et phoros ferre quasi obiectioni tacite contraferre. Improprietas est interruptio sententie. Causa quare oportet fieri est ornatus vel expressio sententie. contingit em̃ aliquotiens respondere tacite questioni. ne impediatur intentio proferentis.

Diligo me: tu te solet hidiopasis esse
Allopasis tu me: me vel te diligit ille

Hidiopasis fit in cõstructione trãsitiua reciproca vbi est idẽ agens et patiẽs. vt video me. ista em̃ et sĩl'es sũt transitiue cõstructiões. qꝛ lꝫ non pertineãt ad diuersa tamẽ pertinere videnť. Jtẽ. qꝛ actũs significat per modũ terminãtis actũ verbi vt in termino in quẽ distincto ab ipso actu et nõ ꝓut facit idẽ cũ ipso actu. qꝛ nõ se habẽt per modũ actus ꝛ potentie sicut est in constructione verbi cũ supposito vel per modũ determinabilis et determinantis sicut in cõstructiõe vbi regiť casus vi copule. Improprietas pꝫ. qꝛ ꝓprie illud non dicitur agens et patiens. Cã q. potest fieri est aptitudo cõstruendi accusatiuũ cũ illo verbo transitiuo. Cã. q. oportuit fieri est vt ostendať aliquẽ ita diligere seipsũ ꝙ nõ aliũ. Et sciendũ ꝙ illa semper accidũt in reciproca ꝯstructione. Et dr̃ a dyos quod est suũ et pasis passio. quasi suiipsius passio ꝓpria. vel ab hydos ꝓpriũ et pasis passio. q. suiipsius ꝓpria passio. Et in hoc differt ab allopasi. est autẽ allopasis que fit in constructiõe trãsitiua. vt diligo me. tu diligis me. diligor a te. et dicitur ab alleos quod est alienum et pasis passio. quasi aliena passio.

Epilogus tibi sit illud quod et epicrocasmos

Cum multiloquio predicta subabbreuiantur

Epilogus est supradictorū verborū reuolutio vel recapitulatio. vt in doctrinali. Js ge
nitiuus hz. et in eodē. De deo deqz geo. et dr̄ ab epi qd̄ est supra et logos sermo. q. sermo
recapitulans supiora. et est eadē cū epicrocasmos. que dr̄ ab epi qd̄ est supra z crocos volu
bile. q. supradictorū reuolutio. Jmproprietas pz ex repetitiōe eiusdē. Cā. q. potest fieri est
varietas dictionū. Cā. q. oz fieri ē adiuuatio intellect⁹ vt repetitio sit magis memorie cō
mendanda.

Brachilogia referunt ꝙ plurima sub breuitate

Brachilogia est quando plurima sub verbis breuibus cōprendūtur. vt vrit amor pari
dem nuptā rapit armat attridē. Ultro pugnatur fit machina troia crematur. et dr̄ a bra
cos breue et logos sermo. q. breuis sermo plura cōprendens. alio noīe dr̄ aliopomenon. i.
totius abbreuiatio. Jmproprietas patet ex breuiloquio. qz qn̄qz parit obscuritatē et igno
rantiā. Cā quare potest fieri est suppletio intellectus. Cā. q. oz fieri est expressio sn̄ie: cum
em̄ multo conatu et labore troia fuisset cōstructa et in modico destructa et desolata vt osn̄
datur breuitas tp̄is desolationis sub breuibus istam sententiā protulit.

Sitqz tibi proprie subscripta gradatio climax

Climax fit ꝑprie per descensū vnius vocis ad alterā. Uel climax est qn̄ de vna dictiōe
formamus aliā. sed hoc potest esse dupliciter. possumus em̄ formare sequentē dictionē a
precedēte. ita ꝙ remaneat in eadē specie ꝑtis cū illa a qua formaṫ. aut ita ꝙ sit in diuer-
sa ꝑte or̄onis. et vtroqz mō fit climax: vt ibi. Mars videt hanc visāqz cupit quācūqz cupi
uit allicit allectā viciat ꝑdit viciatā. Ecce hic fit descensus a ꝑte in partem diuisā specie.
Similiter hic fit. Quid leuius flāma: flumen. quid flumīe ventus. quid vento: mulier.
quid muliere: nihil. Ut ver dat florē: flos fructū: fructus odorē. Sic studiū morē: mos sen
sū: sensus honorē. Dr̄ autē climax a cliuus qd̄ est descensus. Jmproprietas pz ex variatio
ne dictōnis que quodā mō ꝑturbat intellectū. vel repetitione eiusdē dictionis. Cā. q. pōt
fieri est cōuenientia significatorū in tēporibus dictionibus et differentia eius in voce.
Cā quare oz fieri est ornatus vel expressio sententie. vt per gradatū et vocis a voce descē
sum ostendantur diuersi gradus in acquirendo amorem.

Cum quis multociens interrogat est theretema.
Quod bene rhetoricum datur aspiciendo

Theretema est qn̄ plures interrogatiōes ponūtur in versu. vt ibi. quis moriṫ: presul.
cur: pro rege. qualiter: ense. qn̄: natali. quis locus: ara dei. Et dr̄ a therō qd̄ est variū et the
ma materia. q. varia materia interrogationū. Jmproprietas pz ex interrogatiōis repeti
tiōe. qz sicut repetitio eiusdē dictiōis parit fastidiū: ita et multiplicitas interrogationum
Cā. q. oportuit fieri ē vt magis certificeṫ aliqs ꝑ multas interrogatiōes et r̄n̄siones.

Perifrasim premissorum dic expositiuam.
Est effleregesis eadem similisqz figura

Perifrasis vt dicit donatus est circūlocutio causa rei ornande que pulcra est aut vitu
perande que turpis est. cui consonat pompeius. Perifrasis est circūlocutio que fit aut cā
honestande rei pulcre aut vituperande turpissime honestam rem scimus magis honestā
facere per perifrasim. vt actor in virgiliano exemplo. Et iam prima nouo spergebat luīe
terras. Titoni croceū linquens aurora cubile. Jtem in georgi. Que faciunt nimio luxu
obtusior vsus sit genitali aruo. et sulcus oblimit inhertes. poterat em̄ virgilius illa ꝟbis
expressis dicere, sed id fuit pulcrius circūloqui ꝙ verbis ꝑpriis dicere et expressis. Perifra
sis igiṫ res simplices inhonestas aut turpes vitat. Uel perifrasis est quando subsequens
clausula exponit precedentem. vt ibi Ouidius. Legerat huius amor titulūnomēqz libel
li. Dicitur autē perifrasis a peri quod est circū et frasis locutio. quasi circūlocutio. Et no
ta ꝙ res potest dupliciter exprimi. Uno mō per verba pulcriora. et sic fit perifrasis. Alio⁹
potest res exprimi per alia verba subsequentia eque pulcra sed notiora. et sic erit efflere

gesis.vt in exemplo Ouidii premisso. Efflexegesis est eadem figura quasi similis perifrasi.q2 sicut perifrasis exponit que pmittūtur intelligātur in orone preced. ita est efflexegesis. Jmproprietas vtriusq3 p3 ex variatione dictionū que repetūtur. Cā.q.potest fieri est.q2 p proprietates discernit subiectū cui insūt.et tunc oritur circūloquēs proprietas rei circūlocute potest transferri ad designandū rem circūlocutam.

Dirige sermonem cuius quemuisq3 secunda
Tropologia potest illud uel apostropha dici

Tropologia est cōuersio sermonis a tertia persona in aliqū ī aliā secundā vel aliā. vt hic. Domini est salus et sup populū tuū benedictio tua.et dr a tropos quod est cōuersio. Hec etiā figura potest reperiri in dictaminibus epistolarū in quibus in salutatione pmittitur tertia psona et in narratione ponit secūda et est eadē cū apostropha. Et dr ab apos quod est retro et tropos cōuersio.q.retro cōuersio. Jmproprietas p3 ex cōuersione psonarū. Cā.q.potest fieri est q2 sic missa damnū reprimit absentie. Cā.q. oportuit fieri est expsio snie vel locutionis.expressius em̄ manifestat intentio loquētis qn̄ aliqd ad ipsū loquit quod est ppriū secūde psone q̄ de ipso loqueretur qd est ppriū tertie persone.

Politheton faciet verbum casu variatum
Ex nihilo nihil nil nihilum nil posse reuerti

Politheton est multitudo casuū quadā varietate distinctorū.vt littora littoribus contra fluctibus undas fluctibus esse precor.sicut etiā p3 in exemplo actoris.et dr a polis qd est pluralitas et protos casus.q.pluralitas casuū. Jmproprietas p3 ex iteratione dictiōis Cā quare potest fieri est variatio casualis. Cā quare oportuit fieri est expressio sententie vt in exemplo quod ponit actor in littera in quo recitat diuersas populoꝝ sentētias circa creationē vnā:ad quā varietatē notandā posuit casuū multiplices varietates.

Est proprie tropus modus esto siue figura
Transmutatur oratio dictio siue
Jmproprie causa metri vel comoditatis
Siue necessarii:multas qui continet in se
Sicut et in reliquis prediximus esse figuris

Superius actor egit de figuris que concernūt prosodiam orthographiā z diasinthesticam.tres grāmatice preceptiue partes principales.cōsequēter hic agit de tropo qui fit cōtra ethimologiā restantē grāmatice pceptiue partē. Est aūt ethimologie vni dare dictiōi vnicū significatū.attamen videmus per tropū dictionē plerūq3 ad alienū representādū significatū transferri. Jdeo de hmōi translatione seu conuersione que p tropū importat videndū est. Et diuiditur hec pars in duas.in prima exequitur de tropo in generali.et in secunda in speciali.hic. Synodoche. Tropus secundū isidorū est modus siue figura ex eo q̄ dictio vel oratio transfertur a ppria significatione ad impropriā:quod fit trib3 de causis.s.causa necessitatis et causa cōmoditatis et causa ornatus seu metri. Et dr a tropos quod est cōuersio.qa p tropū fit cōuersio sermonis a pprio significato ad impropriū. Jtē notandum q̄ ad istam figuram siue translationē tria exiguntur.s.illud quod trāsformat et illud in quo fit transformatio et similitudo hincinde reperta.et hec tria tanguntur in diffinitione tropi:quā ponit donatus dicens. Tropus est dictio translata a ppria significatione ad impropriā ppter aliquam similitudinē metri ornatus necessitatisue causa. Jllud quod transfertur tangitur cum dicitur dictio translata.illud a quo fit translatio tāgitur hic a ppria significatione ad impropriā. Similitudo tangitur hic propter aliquaz similitudinem ad quam adiungitur propter quam fit causa vt ibi metri ornatus necessitatisue causa. Jtem notandum q̄ tam in metro q̄ in prosa possumus tropicis locutōnib3 vti:cum vtrobiq3 possit fieri talis translatio.

Synodoche partem ponit pro parteq̄z totum.

Synodoche vt vult donatus est significatio pleni intellectus capax cū plus vel minus
pnunciet vel significet. Apte em̄ totū ostendit aut ecōtra partē a toto. Et differt a lipto
ta inquantū dicit plus et minus significat: quod liptota facere non potest. Improprietas
pz. qr alienū est ponere partē p toto. et ecōuerso. Causa quare potest fieri est similitudo
translationis. qr per partē dat intelligi quodam mō suū totū. et ecōuerso. Cā quare oz fi
eri est ornatus vt laus significet de aliquo. q̄nq̄z videlz ps significatur p modū totius vl
vituperiū q̄nq̄z fit ecōuerso. Itē potest esse cā expressio sentētie vt denotet aliqd iesse sub
iecto nō per naturam totius solum sed etiā per naturam partis.

Semper materiam transcendit hiperbaton ipsam

Secundū donatum hiperbaton est transgressio verborū ordinē turbans. cuius quinq̄z
sunt species quas in premissis habemus. s. isterologia. isteron pteron. anastrophe. paren
thesis. temesis: et sinthesis. et dicit ab epi quod est supra et baton materia. q. transcendēs
meteriā loquēdi. Vel dicitur hipbaton omni pte cōfusa. vel dicitur transgressio verborū
ordinē turbās. vt in virgilio. Tris nothus arreptas in saxa latētia torquet. Saxa vocāt
itali Mediisq̄z in fluctibus aras dorsū imane mari sūmo. Est em̄ hic ordo talis: nothus
torquet tris arreptas in saxa latentia in mediis fluctibus. itali vocāt aras Improprietas
patet ex suspensione cōstructionis vel dictionū trāsmutatione. Quare potest fieri est q̄a
noīa et verba transposita idē significāt. Quare oportuit fieri est metrū vel ornatus vel
admiratio intellectus.

Excedendo fidem dictis hiperbola fiet.

Hiperbola secundū donatū est dictio fidē excedens augēdi vel minuēdi cā. Augendi:
vt candidior niue. et in oui. Frigidius glacie pectus amantis erat. et in virgilio. Fletusq̄z
reuerberat astra. et dicit ab hiper quod est sup et bole sentētia. quasi extensio veritatis. fit
em̄ q̄n aliquid dicimus quod supat veritatē et aliqd incredible pnunciamus. et in sacra
scriptura sepe reperitur huiusmōi figura. Improprietas pz. qr icredibile de aliquo dicitur
vel veritatis excessus cū plus dicit q̄ credi debet. sed fit vt attingat veritas. qr aliter nō po
test veritas exprimi. vt dū dicit: tota ciuitas exiit ei obuiam. non aliter potuit exprimi po
puli multitudo. Hiperbolice autē locutōnes nō sunt false q̄uis verum transcēdatur ma
nifeste. Causa quare oportet fieri est expressio sententie. vt in exemplo Ouidii. Frigidius
erat q̄ humana natura cōsueuerat tolerare. ad quod ostendendū cōparauit ipsū glaciei.
que magis habet frigiditatem intensam q̄ aliud corpus.

Finge nouas voces onomotopeia fiet.

Onomotopeia est noua nominis fictio. vt tintinabulū. offa. obba. et hmōi. Et dicitur
ab onoma nomen ⁊ poio is. quod idem ē quod fingo gis. quasi noua nominis fictio. Im
proprietas pz ex eo q̄ nomen instituitur ad significandū ad placitū. Quare potest fieri ē
similitudo sententie eiusdē significati ad significatū. vel potest esse causa. qr vnū dat itel
ligere reliquū. audito em̄ sono turturis: mox intelligo turturē. similiter audito sono tinti
nabuli mox aprehendo tintinabulum. Cā quare oportuit fieri est necessitas supplens de
fectū dictionis.

Antonomasia solet excellentia dici.

Antonomasia secundū donatū ē significatio vice nomīs posita. que fit duobus modis
vno mō q̄n ppriū nomē dat intelligere nomen appellatiuū: vt in alexandro. Tiphis cu-
rarū fluctuat estu. tiphis ponit ibi pro nauta. et in thobiade. Vos ego vestra precor plan-
tatio vester amiclas. i. nauta. Fuit em̄ tiphis nauta iasonis. et amiclas nauta cesaris. Se
cundo fit q̄n appellatiuū dat intelligere ppriū. vt p apostolū intelligim⁹ paulū ppter pre
rogatiuā predicationis. et p poetā intelligimus virgiliū: qui speciali laude inter poetas
effulsit. Et dr̄ ab anti quod ē pre et onoma noīatio. vel ab anti quod est cōtra: et onoma
nomen et ysios equale. q. cōtra equalitatē nominis suppletio vel suppositio. et potest fie

ri tribus modis. Primo qñ per adiectiuũ intelligimus substantiuũ. vt cũ dr̃ magnanim⁹ et intelligimus eneã. et sic per accidẽs quod est a parte anime intelligimus suũ substan=tiuũ. Scdo potest fieri qñ p accidẽs quod est a parte corporis intelligit̃ suũ substantiuũ: vt cũ dr̃: arduus intelligit̃ polliphemus. Tertio qñ per accidẽs exterius intelligit̃ suũ substã tiuũ vt cũ dicitur infelix atq3 nuper cõgressus achilli. datur intelligi troilus. Sed si que ratur quare nõ habemus aliã figurã in qua substantiuũ det intelligere accidẽs: sicut ecõ uerso. Dicendũ ꝙ hoc est ꝓpter accidentis indigentiã quod sine substantiuo stare non po test: substantiuũ vero bene stat sine accidente. Jmpropꝛietas p3 eo ꝙ appellatiuũ ponit̃ pro ꝓprio vel ecõuerso. Cã quare potest fieri est similitudo vnius ad alterũ. Cã quare o3 fieri est ornatus. q2 per istũ tropũ expꝛessius vituperamus aliquẽ vel laudamus.

Pone tenens pro contento fit metonomia.

Apud oratores metonomia denoĩatio dr̃. et est quãdo ꝯtinẽs ponit̃ pro cõtento. vt ecõ uerso. et dr̃ a meta quod est de et onoma nomen. q. denomiatio/ fit aũt metonomia mul tis modis. primo quando ponit̃ cõtinens pro cõtento. vt hic pateras libate ioui. i. vinum Secundo quando cõtentũ ponit̃ pro cõtinẽte. vt cratheras leti statuũt et vina coronãt. i. vasa vini. Tertio quando ponit̃ inuentor pro re inuẽta. vnde sine cerere z bacho frigescit venus. Quarto quãdo ponit̃ res inuenta pro inuentore: vt hic. vinũq3 precãtur. i. bachu3 nã deus vt presens aderat. Quinto quãdo materia ponit̃ pro materiato. vt accantus fer ro. i. gladio. Sexto quãdo cõsequẽs ponit̃ pro antecedente. vt ibi. arma tamen darũ mul to sudore fabrili pta micauit: sudor enĩ sequit̃ laborẽ sicut effectus causã. Jmpropꝛietas p3 q2 alienũ est ponere cõtinẽs ꝓ cõtento. z sic de aliis. Cã quare potest fieri est cũ sint rela tiua vnũ ducit ad intellectũ alterius. Cã quare o3 fieri est expressio sn̄ie. vt in exẽplo vir gilii. Nunc pateras libate ioui precibusq3 vocate anchisen genitorẽ. Non enĩ possent co ronare vinũ nisi in pateris et coronatis pateris: coronatur vinũ. et hoc fit ad magnitudi nẽ sacrificii exprimendũ quasi diceret nõ tm̃ vinũ sed etiã cratheras sacrificate.

Qui modo nasonis fueramus quinq3 libelli
Si bene quis recitet tunc prosopeia fiet.

Prosopeia est figura qñ noua ꝑsona fingit̃ loquẽs: et potest fieri tribus modis. primo mõ qñ res inaĩata loquit̃ ad aĩatã. vt in Ouidio. Qui mõ nasonis. zc/ scdo qñ res aĩata loquit̃ ad inaĩatam. vt in eodẽ. Aspice vultus. verba sunt terre loquẽtis ad iouẽ. Aliomõ fit qñ aĩal irrationale loquit̃ ad rõale. vt lupus ad opilionẽ dicens. et mõ sum monach⁹ et mõ canonicus. vnde in esopo. furcifer an loqueris/ et dr̃ ꝓsodia a pro quod; est ad vel ꝑ sona et poio is. quod est fingo. q. noue ꝑsone fictio. Jmpropꝛietas p3 ex quo loqui attribu itur rei cui non competit. vel q2 sermo dirigit̃ ad rẽ a qua nõ potest fieri cõuersa locutio. Causa quare potest fieri est similitudo translationis. Cã. q. o3 fieri est necessitas vel orna tus loquẽdi. vel vt melius memorie cõmendet̃ vel delectatio. q2 aut ꝓdesse volũt aut de lectare poete.

Ac introducit aliquos ethopeia loquentes
Vt cum fortuna loquitur boetius ipse.

Ethopeia est qñ ꝑsona sumitur iuxta sui mores. vt in ouidio. sit medea feror. vel cum qs loquitur ad miseriã suã. vt heu mihi quid vidi cur noxia lumina flexi. Et dr̃ ab ethos quod est mos et poio is. quod est fingo is. q. fictio moris. Jmpropꝛietas p3. Cã quare pot fieri est fictũ poeticũ. q2 l3 talis res sit inanimata sumitur tamen vt animata. Cã quare oportet fieri est mobilis scientia vel ornatus.

Antheseon fiet semper fieriq3 probatur
Si pro non grato gratissimus accipiatur.

Antheseon fit quãdo ꝑsona nobilis ponit̃ pro ignobili et ecõuerso. vt i virgilio. Hiar= bas male loquens de enea inquit. cõnubia nostra repulit ac dñm eneã in regna recepit. z

dicitur ab anti quod est cõtra et thesis positio.q.cõtra positio. Improprietas pȝ. Cã quare potest fieri est pticipatio vnius cũ altero.pticipat enĩ in ordiatiõe militie. Cã quare oportuit fieri est expressio sentẽtie.magis em̃ vituperatur aliqs si sit prauus ⁊ vocetur optim⁹ q̃ si diceretur malus.

Antifrasim facies cum lucum a luceo dices
Dicitur hironia quevis concessio ficta.

Antifrasis est qñ p vnũ intelligitur aliud sibi cõtrariũ.vt cũ dicitur lucus a luceo es.qꝛ mĩme lucet:et bellũ dr̃ bonũ.qꝛ mĩme bonũ.⁊ dr̃ ab anti ꝯ ⁊ frasis locutio.q. locutio ꝯrio mõ intelligẽda.‖Hironia ẽ locutio ꝓnũciationi premisse hñs contrariũ intellectũ.vt ĩ alexãdro. Gremio caste te redde parentis.vel dr̃ hironia si aliquid cõcedatur indignatione vñ notandũ ꝙ hironia interpretatur ficta cõcessio.hanc em̃ grauitatẽ ꝓnunciationis ad inuenit.nã cõfiteri videtur quod negare intendit.et dr̃ ab hyron quod est ꝯ et onoma nomen.q.ꝯ nomen.qꝛ facit ꝯriã ꝓnũciationẽ intellectui.vel dr̃ ab yron qđ est eleuatio.qꝛ vt videtur hironia est vocis eleuatio. Differt aũt ab antifrasi:qꝛ antifrasis fit in vna dictione:hironia in orõne vel locutiõe. Improprietas pȝ ex ꝯria positione. Cã quare potest fieri est.qꝛ similia sũt in aliquo.vñ dr̃ ꝙ oppositorũ eadẽ est disciplina.et p vnũ daᵣ intelligi reliquũ.et ideo potest transferri vnũ ad significandũ alterum. Causa quare oportuit fieri est expressio sententie vel euidens sermonis causa.

Emphatice loqueris expressis vtere verbis.

Amphasis est expressiua locutio vt cũ abstractũ poniᵣ p cõcreto.vt scelus p scelerato.⁊ dr̃ ab en qđ est in et phasis expressio.q.expressio loq̃ndi. Improprietas est qꝛ vna dictõ trãsfertur ad significandũ alterius significatũ. Cã quare potest fieri est identitas significationis. Cã quare oȝ fieri est necessitas exprimendi laudem vel vituperium.

Non animatis attribuendo quod est animati
Fantasiam facies sicut mirantur et vnde
Atqȝ eadem penitus huic somotopeia fertur

Fantasia est quando illud quod est aĩate rei attribuitur rei inaĩate.vt pratũ ridet.⁊ interpretatur ficta apparitio.et est eadẽ cũ somotopeia.et diciᵣ a somos quod est corpus et thesis positio et poio fingo.q.ficta corporis positio. Improprietas pȝ. Cã.q.potest fieri est aliqua similitudo quã hȝ res aĩata cũ re inaĩata. Cã.q.oȝ fieri est maxĩe expressio admirationis videlȝ vt denoteᵣ aliquid tanta admiratione vt non solum res animate: sed etiam inanimate admirari debeant.

Si proprie proprium iungas epitheton hic est.

Epitheton fit qñ ꝓpriũ adiectiuũ adiungiᵣ ꝓprio substantiuo.vt coruus niger.cignus albus.tristia bella. Improprietas pȝ ex incõculcatione verborũ. Cã quare potest fieri ẽ.qꝛ lȝ in substantiuo adiectiuũ possit intelligi tñ quasi per excellentiã potest sibi attribui. Differt tamen hec figura ab anthonomasia. qꝛ vbi est anthonomasia transumitur vna dictio a ꝓpria significatione ad significationẽ eius ad quã fit transumptio. vbi vero est epithetõ oȝ ꝙ vtraqȝ ponaᵣ. Cã.q.oȝ fieri est expressio sñie vel laudis. vt deus misericors vel vituperii:vt lupanar fetidũ.vel coruus niger.et dr̃ epitheton ab epi quod est supra et thesis positio quasi propria adiectiui positio.

Dissimiles personas euocatio iungit.

Euocatio est tertie persone attractio a ꝑsonali sua proprietate ad impropriã p appositionẽ istorũ pronominũ.ego.tu.nos.et vos.vel euocatio est tertie ꝑsone ad primã vl̃ ad secundã mediante verbo reductio. Et notandũ ꝙ ad istã figurã quedã cõcurrũt substantialiter:et quedã accidentaliter. Sunt autẽ substantialia in euocatione euocans et euocatũ et verbũ mediante quo fit euocatio. Et accidentalia sunt vt euocans precedat euocatum et fit minus finitum q̃ euocatum.et ꝙ ambo ponãtur in eodem casu et ex eadẽ par

te suppositi vt si vnũ significet substantiam et euocatũ: et ꝙ verbũ mediante quo fit euocatio sit eiusdẽ numeri et eiusdẽ persone cũ persona euocante. et ex his potes videre quare prima et secunda ꝑsona possunt euocare tertiã et nõ ecõuerso. eo ꝙ de modo suo significandi essentiali significat substãtiã distĩguibilẽ. tertia vero ꝑsona nomis significat substantiã distinctam. iõ potest limitare cõfusionẽ prime et secunde persone. nec est dicendũ tertiã personam esse infinitam. quia sicut prima ⁊ secũda persona ꝓnominis sunt finite sic et tertia nominis. nec ratio totalis huius figure est attendẽda ex ꝑte ꝑsone que ẽ modus accidentalis: sed etiã ex parte modi distinguibilis sub quo significatur ꝓnomen. ⁊ distincti: sub quo significatur tertia persona nominis ex mõ significãdi suo essentiali et tertia ꝓnominis ex vi demonstrationis. vt egoipse scribo. Dicamus igitur personã euocantem significare per modũ determĩabilis: et personam euocatã per modũ determinãtis: et non ecõuerso: vt q̃dam glosule asseruerunt. et hinc patet ratio quare euocans preponit euocato. q: q̃uis significet rem singularem. tamen vt superius ostendi in libro xiiii. eam significat secundũ rationẽ cõem singularitatis. nomen vero sequens quodcũq; sit illud significat rem sed determinate singularitatis. Ex quo elicio vnã veritatẽ ꝙ in omni euocatione est appositio et non ecõuerso. Improprietas patet ex diuersitate personarũ. Possibilitas. q: persona euocans et euocata pertinent ad idẽ suppositum. Cã quare debuit fieri est expressio sententie. s. maior determinatio.

Prima secundam concipiat conceptio fiet

Cõceptio est aliquorũ dissimiliũ sub aliquo vni simili et alteri dissimili associatõ. hec aũt cõceptionis cuiuslibet est diffinitio. q: diuersa genera ⁊ numeri diuersi sub aliquo sociantur. s. verbo vel adiectiuo. Et notandũ ꝙ ad cõceptionẽ quatuor requirũtur substantialiter vt cõcipẽs et cõceptum piũctio et verbum cuius gratia fit cõceptio. vel adiectiuũ accidentaliter aũt exigitur ꝙ cõcipiens precedat cõceptũ: nisi quãdoq; gratia honoris ꝑponatur cõceptũ. vt pater tuus et ego dolentes querebamus te. Itẽ verbũ debet esse eiusdem ꝑsone cũ cõcipiente et semper pluralis. cuius cã. q: cõcipiens et cõceptũ diuersa sunt supposita. et ideo requirũt pluralẽ numerũ. Itẽ notandũ ꝙ cõceptionũ alia generũ. alia ꝑsonarũ. alia numerorũ. Conceptio ꝑsonarũ diuiditur. q: alia implicita alia explicita. Implicita vt nos legimus. ego cũ petro studemus. explicita. vt ego et tu currimus. Simili mõ dicenda est generũ cõceptio. alia implicita. alia explicita. explicita vt petrus et maria sunt albi. implicita vt vterq; currit: de petro et helena si hoc dicat. Improprietas p; ex eo ꝙ aliquod accidens trahitur ad suũ oppositũ. Cã quare oꝫ fieri est vt ꝓprietas vna ostendatur posse cõuenire diuersis substantiis. vel breuiloquiũ potest esse causa.

Allegoria fit hidropicus si signet auarum.

Allegoria. Sacra scriptura quatuor modis exponitur. s. historice. allegorice. tropologice. et anagogice. historice exponimus diuinã scripturã quando rem gestam vt facta fuit: narramus. vñ historia dr̃ ab histeron quod est videre. Allegorice cum per vnũ gestũ aliud designatur futurum. vt per aaron virge floritionem: intemerate virginis parturitioneꝫ vel ꝙ dauid interfecerit goliã: ꝙ christus vicerit diabolum. et dicitur ab alleos quod ẽ alienũ et goros sententia. q. aliena sentẽtia vel aliena ductio. vel dicitur ab alleos alienũ et gore signũ. q. alienũ signũ. q: vnũ dr̃ et aliud intelligitur. Tropologice exponitur scriptura quãdo illud quod factũ est significat id quod faciendũ est. vt pugna Abrahe cõtra quatuor reges: pugna fidelis cõtra quatuor anime passiones. et dr̃ a tropos quod est conuersio et logos sermo. q. sermonis cõuersio. q: illũ sermonẽ ad nostrã edificationẽ cõuertim⁹ Anagogia est qñ per illud quod factũ est vel dictũ est super celestia designamus: vt p hierusalem celestẽ patriã. et dr̃ ab ana quod est sursum. et gogos ductio eo ꝙ per ipsã ad tractandũ de celestibus ducimur. De his quatuor sensibus hñtur versus. Littera gesta docet quid credas allegoria. Moralis qd agas: speres anagogia. Improprietas p;. Cã quare põt fieri est similitudo vnius intellectus cũalio. Cã quare oꝫ fieri est ornatus vel exp̃ssio sententie. ornatius enĩ exprimit sentẽtia p ordinem transũptiuã ꝙ per aliam.

Si quid dicatur non ergo sui sed alius
Hic paradigma potest vereqꝫ parabola dici.

Allegoria fit quando vna sententia est alterius et credende rei representatiua. sꝫ parabola est rerum dissimilium et diuersorū generum assignata similitudo. Sed paradigma fit quando ipsa parabola exponitur. Sentētia vero allegorice exponenda fuit res gesta sed tamen alterius rei credende representatiūa. Parabola non fuit res gesta: sꝫ similitudo sūpta ad denotandū rē gerendā vel gestā exprimendā. Paradigma ē pabole adaptatio seu explicatio. Ecce parabolā. Semē cecidit: aliud inter spinas: aliud supra petrā. aliud secus viam. Ecce paradigma. Semen est verbū dei. quod secus viam cecidit: est illud quod ab ipsis accipitur qui postea demonū tentationibus succumbunt quod supra petrā est quod in cordibus cecidit eorū qui radicē caritatis non habent. Quod inter spinas est illud quod in mente auarorū et luxuriosorū est collapsum: quod a passionibus suorū desideriorū suffocatur. Si igitur quid est aliquid dicatur. non ergo id est non causa sui sed alterius. Ecce ibi parabola in quo erit paradigma si id adaptando rebus ad quarū represētationem fuit assnmptum: exponatur. Dicitur autē parabola a para quod est iuxta ꝛ bole sententia. quasi iuxta sententiam. et paradigma a para quod est iuxta et digma quod est ostensio quasi ostensio sententie.

Rebus ab extremis sumpta est metaphora semper
Tu venias citius portus et aura mihi.

Metaphora est quando verbum in quandam rem transfertur ex alia re ꝓpter similitudinem: vt si dicas. tumultus expergescit ciuitatem. exercitus extinxit eam. iste sanguie suo saturauit crudelitatē tyraoni. sub tyranno reipublice vires aruerūt. sub rege vero reuirescent. et in exemplo littere. Tu venias ꝛc. Iste dicitur amice sue portus. i. quies et aura. i. refrigeriū. vel rector in quietem. hec autem dicitur penes rhetores trāslatio: a meta quod est trans. et phoros ferre. quasi translatio vnius dictionis ad significandum aliud allegoria est orationis: ista dictionis.

Est soloecismus vicium ceu barbaraqꝫ rismus
Est barbarismus cum dico domina dominus
Est soloecismus vir mea sponsa meus.

Iste liber est secundus huius presentis tractatus in quo postꝙ in priori libro vidimꝰ de grāmatica permissiua. consequēter hic agit actor de grāmatica prohibitiua. Ordo pꝫ. qꝛ quod permittitur dignius est eo quod ꝓhibetur. et etiā secundū Isidorū. primus actus legis est permittere: secundus aūt prohibere. Inquit em̄. Omnis lex permittit: ꝓhibet āt ꝑcipit. In hoc igitur libro secundo capitulo contento agitur de viciis nulla ratiōe excusatis. et diuiditur in duas partes. qa primo determīat de viciis in genere. in secunda parte in speciali Prima in principio. secunda ibi. Sub soloecismo sunt iste. Iterū prima in duas quia primo nominat vicia. secundo ipsa diffinit. Est barbarismus. In prima igitur ꝑte dicit duo esse vicia. s. soloecismū et barbarismū. Soloecismus fit cōtra diasintheticaꝫ barbarismus contra ꝓsodiā et orthographiam. Fit aūt barbarismus dupliciter. s. scripto et ꝓnunciatione. Scripto aūt fit quatuor modis. s. additione littere vel syllabe. subtractione. mutatione aut transmutatione. Additione. vt induperator ꝓ imperator. mutatōne vt olli ꝓ illi/ subtractione vt vincenti ꝓ vincentii/ transmutatione: vt alexandre pro alexander. Pronunciatione autē fit quando syllaba naturaliter breuis ꝓducitur et ꝓducta corripitur. et iste modus tangitur in littera et cōcernit ꝓsodiā. primus autē orthographiam. Est aūt barbarismus inepta dictionis quo ad vocis substantiā aut eius intrinsecam mensuram: corruptio. et dicitur a barbaris gentibus qui cum romanis latina lingua scriberent: ignari quoqꝫ lingue latine: verba corrumperent: non mō scribendo. verūetiam ꝓnunciando quicquid corrumperent: periti romanorum barbarismum vocauerunt quasi

barbarorũ morẽ. Barbari autem ab inculta barba dicti sunt. qa in montibus ꝛ siluis va gantes facies sua sordida erat et pilis. sic et eorũ pronũciatio pilis fuit et corrupta. Uel dicitur barbarismus ex barbaro .i. extraneo et rithmo .i. numero. q. extraneus numerus. quia male syllabas dictionis numeret aut tempora. Secundũ alios barbarismus est no men cõpositũ ex syriaca lingua et latina. bar enim syriace filiũ significat. vt dicatur bar/ barismus. q. filiorũ risus. qui cum a principio nesciunt voces formare: ad risum parentes cõmouent. Soloecismus vero est viciũ in oratione contingens ex cõtextu ineptarũ partiũ orationis cõtra regulas artis grãmatice factum. Et ex hoc patet differẽtia inter soloecis mum et barbarismũ. qꝛ soloecismus fit in oratione: barbarismus in dictione. Dicitur au tem soloecismus a soloe ciuitate que nunc pompeipolis appellatur. de qua progrediẽtes populi venerunt athenas qui dum pessime loquerentur: extractum fuit exinde vt dicerẽ tur vicia ipsa male loquentiũ soloecismi. Duplex est aũt soloecismus. s. substantialis ꝛ ac cidentalis. Substantialis est quando vna pars orationis ponitur ꝑ alia vt acerba sonãs id est acerbe. nomen pro aduerbio. Accidentalis fit qñ fit per ineptã modorũ significãdi accidentalium coniunction em. vt vir mea. sponsa meus.

Sub soloecismo sunt iste barbaraqꝫ rismo
Dictio turpe sonans cacephaton ipsa vocatur
Ut si dicatur titides medidesqꝫ.

Superius determinauit actor in generali de barbarismo ꝛ soloecismo. cõsequenter in hac parte determinat de speciebus eorũ. et diuidit̃ ista pars in duas partes. qꝛ primo det̃ minat de speciebus cõtentis sub barbarismo. scdo de speciebus cõtentis sub soloecismo. Prima est ibi Dictio turpe sonans. secũda erit ibi. Ambiguũ dictũ. Cacephaton autem est turpis sonoritatis ꝓlatio. et dicit̃ a cacos quod est maluꝫ et phonos quod est sonus q. malus sonus. et fit dupliciter. vno mõ quo ad intellectũ. vt si dicatur pamphilus arrigit aures. vel qꝛ arrigere non pertinet auribus. vel qꝛ turpis est dictio ꝛ cynici digna moribꝫ Alio mõ quo ad sensũ. vt cum complerentur. vel ibit cum me: cum debeat dici mecũ. vnd̃ huiõi viciũ fit multipliciter. vno mõ qñ dictiones habẽtes dissimile iniciũ habẽt similem termĩationẽ. vt cũ numerum recenserem illorũ bellatorũ ac imperatorum. Item fit silr̃ cacephaton in vna ꝑte quando due littere iuncte grauiter sonant vt in virgilio. Arrectis auribus astant. similiter fit quando repetitur in dictione eadem syllaba: vt titides medi/ dies ad quod vicium vitandũ dicimus titides et meridies. vel in oratione quando dictio nes simile iniciũ sui precedentis habentes se cõsequũtur vt hic. Sancte theobalde demõ stra tramite tecum scandere regale leue verende decus. Nec solum fit hoc viciũ quando sequens verbũ incipit a syllaba in qua precedens desinit: sed etiam quando ab eadẽ litte ra vel syllaba dictiones consequẽter incipiunt: vt tu tua te virtute tuente tueris. et poete potentiam posuerũt in possibilibus et honestis. Et fit etiam qñ fit creber vocalium fina lium et inchoantiũ cõcursus et maxime a et o. que maiorem habent hiatũ. vt ama aman tem et laudato amiciciã. Et simili mõ quando concurrunt s et x. vt rex xerses: vel dux sce nonum. et etiã in cõpositione. vt exurgo exuscito. vbi tollitur. s. ad euitandũ cacephaton. Similiter creber concursus s. et t. causant hoc vicium. vt amicis suauissime hoc suadebat et petrus terrore terribili tutoribus suis grauis erat. Et notandũ ꝙ ista vicia possunt vo cari figure si fiant ratione metrica vel ratione poetica exigente. Cum igitur quelibet fi gura habeat improprietatẽ et rõem excusantem vt patuit in premissis. et iõ ista similiter sunt ibi querenda. Improprietas ergo in ista figura est hiatus vel sonoritas grauis. Cã quare potest fieri est possibilitas ordinandi litterã vel syllabã littere vl' syllabe sibi simili Cã quare oportuit fieri est vt actor sic loquendo experiatur ingenium auditorum siue so cii sui vel expressio sententie potest esse causa vt turpitudo materie siue grauitas turpi ꝛ graui sono representetur. quia cum vox sit signũ rei: debet sequi naturã rei cui⁹ signũ est.

Ast euphonia fit dictio pulcra sonora

Vt si dicas titides meridiesqȝ

Euphonia est debite pronūciationis bona sonoritas. et dicitur ab eu quod est bonū et phonos sonus quasi bonus sonus. Attamen in hoc loco videtur actor errare: cū ponat euphoniaȝ inter vicia que magis est ornatus cā ꝙ improprietas. nam inuenta est vt turpis sonoritas vel nimius hiatus per ipsam euitetur. Ad hoc dicendū ꝙ euphonia potest dupliciter cōsiderari. vno modo scdm ꝙ per ipsam habetur bona sonoritas. et sic non est inter vicia ordinanda. Alio mō secundū ꝙ per ipsam remouetur aliquid de esse dictiōis. q̄a sic corrumpere potest dictionē: et sic ponitur inter vicia. videtur mihi dicendū actorē posuisse inter vicia ꝓpter cacephaton sibi ꝯriā: vt vnū ꝯriū per aliud magis patescat.

Ambiguum dictum dici solet amphibolia

Amphibolia oratio fit ex ambiguitate dictionis vel orationis. fit aūt pluribus modis vt dicit donatus. per accusatiuū casū: vt odio persecutores grecos odisse troianos. Fit etiā per cōe verbū. vt cato crimiatur. fit etiā per indistinctionē: vt vidi statuam auream hastaȝ tenentē. dubiū est vtrū statua sit aurea vel hasta. Fit etiam per noīa equiuoca. vt si qs dicat acies apparet ardens amphibolia est. quia potest esse acies militum vel ferri vel oculi fit etiam per translationem orationis. vt littus aratur. significat primo terram scindere et transumitur ad significandū operā perdere. Dicitur aūt amphibolia ab amphi quod est dubiū et bole sententia quasi dubia sententia.

Subsannauit eos sic antropospatos extat

Antropospatos humane ꝓprietatis deo vel econuerso attributio. quando illud qđ est homis attribuitur deo vel ecōuerso: tunc est antropospatos. exemplū habemus. Subsannauit eos dn̄s. subsannare est idem qđ deridere. et non pertinet deo: tamen ei attribuitur similiter Domine ne in furore tuo ꝛc. habes exemplū in alexandro. Fulminat in persas macedo. fulminare enī deo pertinet. et attribuitur homini/ et dr̄ ab antropos quod est homo et patos passio quasi humane passionis deo attributio.

Tapinosis fiet mare si gurges vocitetur

Tapinosis est magne rei humilitatō vt si mare appelletur gurges. Similiter psalmista dicit. Non sum homo sed vermis. et in euangelio. Ego sum pastor bonus. causa humilitatis dicit. et dr̄ tapinosis de tapino qđ est humiliare. et interpretatur humiliatio.

Ibant qua poterant simul hec ꝛ cetera dicas
Perisologia fiet seu macrologia

Perisologia vel macrologia est longa sententia non necessaria cōprendens. vt ibant qua poterant: et qua non poterant non ibant. Non oportet dicere qua non poterant. q̄a hoc intelligebatur cū dixit ibant qua poterāt. et dr̄ ab epi quod ē super et logos sermo. q. supflua sermonis additio. Macrologia dr̄ a macros longū ꝛ logos sermo. q. lōgꝰ sermo

Acirologia dicas sperare laborem

Acirologia est si dicas vel ponas cōtraria. vt spero dolorē. timeo requiē. Quia deberes dicere timeo malū vel dolorē. et spero bonū vel requiem: et dicis cōtrariū. et dr̄ ab a qđ est sine et ciros manus. et logos sermo. q. nō manualis sermo. id est non vsitatus

Estqȝ pleonasmos dicas sic: ore locuta est

Pleonasmos est superuacua nominis additio vel locutio. vt cū dicitur sic: ore locuta est. et non oportet dicere vel ponere ore. et dicitur a pleon quod est superuacuū: et onoma nomen quasi superflua nominis additio.

Sepe vnum repetit viciose tantologia
Ipse egomet dicas facies sic tantologiam

Tantologia est eiusdē dictionis repetitio viciosa. exemplū habemus. Exultās redeo rursus gaudensqȝ reuertor. ista enī duo signant idē. et dicitur a tantos quod est idē et lo

gos sermo.q.identitas sermonis.vel a tantos qđ est fatuū.q. fatuus sermō.vl'a tātos qđ quod est vacuū quasi vacuus sermo.et differt a pleonasmos. quia pleonasmos fit in dictione.et tantologia in oratione.

Dicas cum nobis cacosintheton esse probatur

Dicit ꝙ cacosintheton est viciosa cōpositio dictionis.exemplū:vt discipulos cedit virgis terga magister.hic dictiones ordinantur male in cōpositione. similiter si dicas cū nobis in ludis.deberes enī dicere nobiscum.et est ibi cacephatō secundū quod est mala sonoritas.sed cacosintheton secundū ꝙ dictiones male ordinantur/et dicitur a cacos quod est malū et sin quod est con et teton positio quasi mala positio

Alleotheta genus numeros nescit neqꝫ casus

Alleotheta est positio generis pro genere.casus pro casu.et numeri ꝑ numero vt turba ruunt:pro turbe.pro casu.vt vrbē quā statuo pro vrbs.et dicitur ab alleos quod est alienū: et thesis positio quasi aliena positio.versus. Et genitrix natas parit alleotheta figuras Casum pro casu ponens pro tempore tempus.

Sed quia predictas comitatur sepe figuras
Scemata verborum:de scematibus videamus
Principiis repete vocem:repetitio fiet
Tu mihi lex:mihi rex:mihi dux:mihi lux:mihi iudex:
Te colo:te cupio:te diligo:te peto christe
Si circa finem conuersio fiet ibidem.
Tu solus dominus bonus es:pius es:sapiens es:
Qui terram portas:mare portas:sidera portas.
Si facis vtrunqꝫ complexio dicitur esse
Qui sunt qui pugnant audaciter:andegauenses.
Qui sunt qui parcunt superatis andegauenses.
Disce per casus uocem:traductio fiet
Si nihil in vita iocundius est tibi vita
Indecoram vitam peragas virtute relicta:
Ex nihilo nihil in nihilum nil posse reuerti.

Duobus primis precedentibus libris actor determīauit de duabus primis grāmatice partibus.videlicet de permissiua et de prohibitiua.consequēter in hac tertia libri parte principali determinat de preceptiua parte grammatice tertia. ꝛ subdiuiditur ista pars in quattuor partes secūdū ꝙ ipsius preceptiue grāmatice totidē sūt partes.s.prosodia.orthographia.ethimologia.et diasinthestica. Prima in principio lectiōis secunda ibi. Ecce quod vsus habet.tertia ibi. Que vel quot generis quarta ibi. Penitet et tedet. Iterū prima pars que est de ꝓsodia diuiditur in duas partes secundū ꝙ duo continet capitula. Nam ī primo determīat de coloribus rhetoricis.secūdo de pedibus metrorū.prima in principio.secūda ibi Spondeū faciet. Item prima in duas.q: primo cōtinuat dicta dicendis. Secūdo ꝓsequitur ibi. Principus. In prima igitur parte ꝯtinuat dicta dicendis dicens ꝙ quia verborū scemata seu rhetorici colores videntur figuras locutionis comitari de quibus iam habitum est.iō restat videre de ipsis coloribus rhetoricis. Sed circa istam partē occurrit dubiū.videlicet cum colores de quibus est infra dicendū pertineāt ad rhetoricū quomō ad grāmaticū spectabunt cū distinctarū scientiaꝝ sint obiecta distincta: Preterea cū colores rhetorici sint in oratione. pedes vero metrorū consistant in sylla

bis:syllabe vero et dictio priores sint oratione videtur actor ordinē peruertisse: quasi pri
us debuisset de pedibus metrorū q̄ de rhetoricis coloribus determiasse. Pro cuius dubii
elucidatione notandū est inconueniens nō esse in distictis sciētiis de eodē cōsiderare. sub
alia tñ et alia rōne. Gramaticus aūt cōsiderat de coloribus rhetoricis secundū q̄ sūt mo
dus seu mensura intrinseca orationis cōgrue qui quidē modi intrinseci sunt subiecto inti
miores ppṛietatibus. Si igitur de ppṛietatibus orationis cōgrue spectet ad grāmaticū
determinare: nō quidē vt de subiecto sed vt passionibus de ipso subiecto demōstrabilibꝫ
a fortiori ratione spectat ad ipsū de modis intrinsecis ipsius subiecti. nō quidē vt de subie
cto aut ppṛietate: sed de eo quod est ipsi subiecto ppṛietate intimiꝰ cōsiderare. Sicut autē
memini superius dixisse. duplex est cacephatō quā turpē dicimus et malā orationis sono
ritatem. Una quidē orationis prolatio inepta cuius obscenitatē intellectus exhorreat.
Alia vero cuius asperitatē sensus teneritudo refugiat: sic duplicē cōstat esse orationis cō
grue suauitatis armoniam vnā que consistit in debita orationis mēsura siue modo secū
dū quā delectatione quadā afficit et mulcet intellectū. et hec consistit in dignitate et ordīe
Alia vero cōsistit in hoc q̄ vocali quadā suauitate ipsū auditus imutat organū. Ut non
modo intellectus verū etiā ipse sensus exterior ea delectetur cōsistens scđm rhetores i cō
grua quadā litterarū et syllabarū iunctura ab omni offensione aurium pcul remota. atqꝫ
numero consistente in proportionali quadam orationis partiū longitudine et breuitate
nata ex auriū voluptate. Et cum omnia verba prima et media spectare debeāt ad vltimū
auresqꝫ auide semper finem expectent: statuūt rhetores vt in fine orationis iambus bre
ue syllabe trocheus quoqꝫ longe iambo vel pirrbichio spōdeus: trocheo trocheus. moloso
trocheus et trocheus ionico minori semper preferatur. Inhibētqꝫ ne breuis breuē aut lō
ga longā syllaba in fine precedat orationis. et ne duo iambi aut iambus et pirrbichius:
aut duo pirrbichii: vel spondeus: aut trocheus post pirrbichiū: aut ne spondeus ante molo
sum: aut ionicum minorē in fine collocētur. Cū igitur intellectiua potentia longe sit po
tior sensitiua: et primū duorū capitulorū ad prosodiā spectātiū sit de coloribꝫ intellectiuā
partem delectantibus. secundū vero de pedibus metrorū partē sensitiuā mulcentiū. Patꝫ
actorē nostrū debite primū horū duorū capitulorū secundo proposuisse. Principiis repete.
hic prosequitur de scematibus et rhetoricis coloribus qui sub dignitate et elocutione con
tinentur. Repetitio autem est cū idē verbum in principio sepius repetitur. Conuersio: qn̄
repetitur in fine. Complexio vero quando in fine ⁊ in principio. Et traductio qn̄ ducitur
oratio de vno casu in aliū in eadem significatione. vt in exemplo littere. vel in diuersis.
vt veniam ad vos si mihi senatus det veniā. harū quatuor exempla patent in littera.

Si dicas contraria tunc contentio fiet
In luctu rides: inter conuiuia luges
Mane petis lectum: dimittis vespere tectum

Hic determinat de colore rhetorico qui appellat̄ cōtentio ⁊ dicit q̄ cōtentio est ꝯriorū
in locutione positio. Exemplū vt assentatio iocunda eadē exitus amarissimos affert.

Sepius exclames sic exclamatio fiet
O quibus o quantis o qualibus es viduata

Hic determīat de alio colore qui dicit̄ exclamatio. et dicit q̄ exclamatio est ī multis ex
clamationibus annexa locutio doloris: aut indignationis significationē ꝯtiens p hois
aut vrbis: āt loci: aut rei cuiuspiā appellationē. et hac raro: nisi in magnis est vtendum.

Si queras aliquid statimqꝫ tibi rationem
Subiungas super hoc ratiocinatio fiet
Diues auarus eget: quare: quia suppetit vsus
Tangere parta timet. cur: ne minuatur aceruus

Rhetoricis capitulū iiii.

Hic determinat de alio colore rhetorico qui appellatur ratiocinatio. et est qñ alicuius dicti ratione̅ statim reddimus: vel cito subiicim⁹. et dicitur de ratiocinor aris.

Assignes de quo quid sit quid oporteat aut quid
Debeat inde sequi sententia dicitur illud
Cui satis est quod habet: satis illum constat habere
Cui nihil est quod habet: satis illum constat egere.
Ergo facit virtus non copia sufficientem
Et non paupertas sed mentis hiatus egentem.

Sētētia ē de quo. i. de aliquo seu de aliqua re q̄d sit aut esse oporteat assignatio. exēplū ponit in lr̄a actor cū ostendit q̄d sit diues. et q̄d sit paup. et dicit ꝙ ꝯstat. i. firmū ē illū satis hr̄e vel esse diuite̅ cui satis est q̄d h3. ergo copia nō facit alique̅ esse sufficiente̅ sed virtus. nec paupertas facit alique̅ paupere̅ sed hyatus mentis. i. cupido. Et dr̄ a sensu.

Hoc contra tibi sit quod per contraria firmas
An metues egrum quem sanum despiciebas.
An soli cedes: quem cum socio superabas.

Hic determiat de alio colore rhetorico qui appellatur cōtrariū. et dicit ꝙ cōtra. i. ꝯtrariū est alicuius rei per cōtrariū vel oppositū probatio vel declaratio seu demonstratio. sc3 quādo ꝓbamus q̄d ꝑ ꝯtrariū. exemplū ponit in lr̄a cū dicit. Metues egrū. ꝓbatio ꝙ non deberes timere sociū egrū. tu nō timebas dū sanus erat. ergo minus debes eū timere dū est eger. Similiter hic. An soli cedes. et dr̄ de cōtra et cōuenit cū antifrasi.

Articulus fiet si sit distinctio vocum
Solus inermis inops inglorius inde rediisti
Ferro peste fame consumptus es et periisti;

Articulus est cū singula verba īteruallis distinguūtur. vt acrimonia voce vultu aduersarios perterruisti. ⁊ dr̄ de arceo es. ui. et cōuenit cū figura dialiton: vt rex miles plebs. ⁊c.

Consimili cadere faciet concordia vocum
Fac tibi fortunam festina frangere lunam
Et contra fatum faciet te cura beatum.

Hic declarat de alio colore rhetorico qui dicitur cōsimiliter cadens. et dicit ꝙ cōsimiliter cadens est quando plures dictiones in locutione posite in eadem terminatione finiūtur. et ponit exemplum in littera. Fac tibi fortunam festina frangere lunam. q2 iste dictiones habent eandem terminatione̅ in fine. ⁊ dicitur a con quod est simul. Fac tibi fortunā id est bonū omen. festina frangere lunā. i. constellatione̅.

Agnomen fiet sensus varius similis vox
Curia curarum genitrix nutrixq3 malorum
Inuictis victos inhonestis equat honestos

Agnoīatio est dictionū fere similiū tn̄ significatione in locutione positis. exemplū ponit in littera cū dicit. curia curarū. iste dictiones fere cōueniūt in voce. et habēt cōtrariū significatū. Similiter ibi. iniustis iustos ⁊c. iustus et iniustus sunt cōtraria. et sic de aliis.

Quere rei causam: causamq3 rei meditare
Subiice post ꝙ non ita sit subiectio fiet
Que tibi causa fuge nunquid tibi flagra dabantur
An labor: at ludo somnoq3 vacare solebas

Nunquid forte fames: tu fercula semper habebas
Ergo flagitiis te conscia mens agitabat.

Subiectio est cum interrogamus aduersarios aut a nobisipsis querimus quid ab illis aut quid contra nos dici possit. deinde subiicimus id quod oportet dici vel nõ oportet ĩ adiumentũ nostre cause. exemplũ ponit̃ in littera de puero fugitiuo. flagra. i. verbera a flagris. Sũt em̃ flagra sũmitates virgarum simul ligatarum que faciũt strepitũ percutiẽdo

De voce in vocem descende gradatio fiet
Hic quamcunq̃ videt cupit: et quamcunq̃ cupiuit
Allicit: allectam viciat: prodit viciatam.

In hac parte determĩat actor de alio colore rhetorico qui appellatur gradatio. et dicit Gradatio est cum ab eo quo sensus superior termĩatur inferior incipit ac deinde per gradus ordo dicẽdi seruat̃. vt affricano industria virtutẽ virtus gloriã. gloria emulos cõparauit. aliud exemplũ habem⁹ in littera et in pluribus locis. vt cũ dicit̃. Et ver dat florẽ flos fructũ fructus odorẽ. Sic studiũ morẽ mos sensũ sensus honorẽ. Similiter ibi quid meli⁹ auro iaspis. quid iaspide: sensus. quid sensu: ratio. quid ratione: deus. similiter ibi. Quid leuius vento: fulmen. quid fulmĩe: flãma. quid flãma: mulier. quid muliere. nihil. Et dr̃ gradatio de gradu. q2 descendit de gradu in gradũ. seu de voce in vocem.

Diffinitio sit proprie monstrare quid est res
Prodigus vt largo sic distat parcus auaro
Prodigus est animi vicio retinenda profundens
Largus qui sumptum facit ex ratione libenter
Parcus qui retinet quicquid non postulat vsus
Qui retinet cupide quod res deposcit auarus

Diffinitio est que rei alicuius proprias amplectitur potestates breuiter ⁊ absolute. exemplum est in littera. et ostẽdit qualiter distat parcus ab auaro per diffinitionẽ vtriusq̃ largus est ille qui sumptũ facit ex rõe libenter. ⁊ pdig⁹ ẽ profũdens retinẽda vicio animi. parcus est qui retinet qcquid vsus nõ postulat. ⁊ auarus ẽ ille qui retĩet qcqd deposcit vs⁹.

Continues dicta dicendis transitio fit
Audistis qualem se prestitit iste parenti
Nunc qualis fuit ipse parens audite vicissim
Vt dignus nec prole queat nec parte videri

Transitio est que cum paucis colligit quod dictum est. Item proponit breuiter quod sequitur. exemplum habetur in littera.

Corrige quod dictum prius est correctio fiet
Ex quo dico amans immo veracius amens
Sum nimis oblitus decoris quinimo decoris.

Correctio est que tollit id quod dictum est et pro eo id quod magis videtur idoneum ponit. exemplum habes in littera.

Occupat hoc cum quis transire parat neq̃ transit
Pretereo cedes: periuria: furta: rapinas.
Tedia forte darem: si verbis ista referrem.

Occupatio est cum dicimus preterire aut nescire aut nole dicere id quod tũc maxime dicimus. exemplum habes in littera.

Disiunctum si queqꝫ suum fert clausula verbum
Romanus populus gallos sub cesare vicit
Sub duce pompeio metridacia regna subegit
Hannibalis vires scipionis nomine fregit

Disiunctio est singulis clausulis proprii verbi attributio seu quando quelibet clausula habet suum verbū propriū.exemplum est ī littera cū dicit:romanus populus vicit gallos id est illos populos sub cesare.i.sub imꝑatore romano.et populus romanꝰ subegit regna metridacia.i.metridati regis sub pompeio.i.sub imꝑatore.romanus populus subegit vires hannibalis regis sub noīe scipionis.

Precedens simul atqꝫ sequens oratio solo
Claudatur uerbo coniunctum sic habet esse
Aut etas forme decus atterit aut valitudo.

Coniunctio est diuersarū clausularū per vnum verbum coniunctio. exemplum est in littera.vt forme dignitas aut morbo deflorescit aut senectute.

Non interponas verbum:ponas prius aut post
Adiunctum facies versusqꝫ sequens manifestat
Morbo vel senio forme decus euacuatur.

Adiunctio est quando verbū quo res cōprenditur non interponitur sed primū aut postremū collocatur.exemplum habes in littera.

Conduplicatio fit oratio conduplicata
Tu nec patrem gladio crudelis nate necasti
Tu ne patrem:nunquid mors patris mors tua nunquid

Conduplicatio ē eiusdē orationis congeminatio.exemplū est in littera. vt o nate crudelis.ne.i.nunquid tu necasti patrem cum gladio Iterū dicit o nate crudelis.ne.i. nunquid tu necasti patrem cū gladio.ne.i.nunquid mors patris tui est tua mors.

Commutatio fit verbi sententie versa
Nulla tacenda loqui nulla loquenda tacere
Quis sapiens iubeat quis ve iubens sapiat.

Cōmutatio est cū due sententie inter se discrepantes ex traiectione sic efferuntur vt a priore posterior cōtinua posteriori proficiscantur.exemplū habes in littera.

Quere nec elige quid potius dubitatio fiet
Tu quis es ignoro:quo te quoqꝫ nomine dicam
Hesito:si dicam spurcissime non erit equum
Si scelus appellem nimis est deformior:an sis
Nequior ignoro:nunc hoc mihi nunc placet illud.

Dubitatio est cū querere videt orator vtrū de duobꝫ potiꝰ aut quod de pluribus potissimū.exemplū habes in littera.spurcissime.i.imūdissime a spurtū grece qđ est sordidū latine.ꝛ inde spurta fossa quedā rome ad quā oēs sordicies ciuitatis defluebant.

Concipe conceptum cela:preciosio fiet
Te non est equum certamen ponere mecum
Nunquid ego recolo quid tu:sed dicere nolo.

Precisio est quando dictis quibusdã reliquum quod inceptum est dici relinquitur ex
emplũ habes in littera. Hic autẽ color atrocẽ relinquit suspitionẽ. Preter autẽ hos colo
res rhetoricos sunt alii multi: seu interrogatio que fit cũ enumeratis omibus que obsunt
cause aduersariorũ confirmat superiorẽ rationẽ hoc modo. Cum igitur hec omĩa faceres
vtrũ animos sociorũ a republica remouebas vel non. Item membrũ quod grece dicitur
colon quod est res absoluta et perfecta sine totius sententie demonstratione. que apd̃ grã
maticos dicitur subdistinctio. vt inimico proderas: amicũ ledebas: et tibiipsi non consule
bas. Et hic color est cõtrarius articulo: q fit per singula verba interuallis distincta: q gre
ce dicitur coma: siue media distinctio. vt acrimonia voce: vultu: cui si datur verbum: vt ad
uersarios perterruisti. nec vlterior expectetur sententie perfectio. In hoc cõpletur period⁹
quã grãmatici dicũt plenã distinctionẽ. Si tamen vlterior expectaretur perfectio: colõ di
ceretur: vt si dicamus: acrimonia voce: vultu. ecce coma siue articulus vel media distinctõ
siue incisum. et dũ subditur: aduersarios perterruisti. ecce colon siue membrũ vel subdisti
ctio. et dũ subiũgitur: et protinus aufugerunt: ecce periodũ siue plenã distinctionem. He
aũt sunt tres orationis numerose partes. ex quibus dicebamus superius scd̃m illã q par
tem dimulcet sensitiuam orationis latine speciẽ consurgere. De interpretatõne: dissolu
tione et aliis multis rhetorũ coloribus si velis plenus informari: videas librum quartum
noue rhetorice tulii ciceronis.

Spondeum faciet dissylaba dictio longa
Si fuerit: sed pirrhichius contrarius huic est

Viso in precedenti capitulo de parte ea prosodie suaui cuius melodia intellectualis
afficitur potentia: restat in presenti videre de ea cuius aures mortalium dulcis cõcentus
musicalis auide armonia quadam vocum suauissima capiuntur et dulcedine. Illius et
eni sonoritatis acuties intellectum penetrat. istius vero aurium oblectandarum sese tñ
fert ad organa. Prosodia vero a pros quod est ad et odos cantus deriuata et spiritualem
de quo anteriore habitum est loco cautum. et corporeum de quo hic subiungendum est: cõ
siderat verum quia quante sint syllabe vniuscuiusqꝫ dictionis: in poetarum libris facile
potest videri. Et sparsim per huius sui voluminis corpus locis in pluribus: nunc quante
prime: nunc quante medie variarum dictionum sint syllabe noster actor disseruit satis: si
de pedibus metrorũ docuerit fecisse videbitur. Diuiditur autẽ capitulum in tres partes
In prima nanqꝫ determĩat de pedibus dissyllabis/ in secunda de pedibus trissyllabis/ in
tertia de pedibus quadrisyllabis. Prima in principio. secunda erit ibi Dactilus ex lõga
tertia ibi Quatuor ex breuibus. Circa hanc lectionem quinqꝫ sunt notanda. scꝫ quid sit
versus. quibus de causis et a quibus metra fuerunt inuenta. quid sit pes et quot sint.
Versus est oratio metrica succinte clausulatimqꝫ ꝑgrediẽs venusto verborum matrimo
nio et sententiarum flosculis picturata nihil in se superfluum nihilqꝫ continens diminu
tum. Dicitur autem versus metrũ quod certis pedibus mensuretur. Metros enim gre
ce mensura est latine. Fuerunt autem inuenta propter abbreuiationem memoriam ⁊ au
rium voluptatem. Ennius fertur primus versus scripsisse quãq̃ apud hebreos primũ vi
guerit metrorum studium. Scripsit enĩ moyses canticum deuteronomii heroicis versib⁹
et alii q̃plures sacre scripture libri metrice sunt descripti. Pes est certa temporum et syl
labarum connumeratio dicti pedes quasi per eos versus incedant. Vel metra sunt qua
si scale et pedes quasi pedales gradus per quos per versus scandimus. sicut enĩ scale gra
dus constituuntur ex eminentia anterioris partis et depressiõe partis opposite: sic pedes
versus habent vnam syllabam. s. longam supereminentem et aliã. s. breuem depressã. qd̃
in iambicis et trocaicis patet versibus. Vñ scandire vel melius scandere est per versũ am
bulare. vnde versus. Ascendens scandit distinguens carmina scandit. Pedes aũt dissylla
bi sũt quatuor. Trissyllabi sunt octo. Quadrisyllabi vero sedecim. His dictis accedẽdũ
est ad litterã. Est igitur spondeus pes constans ex duabus syllabis longis: vt estas. et dr̃ a
spondeõ grece qd̃ est tractus latine. qr pes iste lõgo tractu ꝓfertur. qr antigtus circa aures

Capitulum iiii.

sacrificantium fundebatur. vnde qui in sacrificiis gentilium canebant in tibiis spondiales dicebantur. vel dicitur ab equalitate sponde lecti. Pirrhichius est pes contrarius spõdeo. et constat ex duabus syllabis breuibus vt lege. et dicitur a pir quod est ignis. q: sicut ignis leuiter transit similiter iste pes leuiter transit. Alio mõ dicitur a pyrrho rege qui in morte achillis sui patris tali pede vsus est in lamentatione eius.

Longa breuisqꝫ simul possunt complere trocheum
Ac si conuertas poteris componere iambum.

Trocheus est pes constans ex duabus syllabis prima longa et altera breui. vt roma. ⁊ dicitur a trocos qđ est volubile vel rota. q: est volubilis sicut rota. Et iambus est ei contrarius. et est pes constans ex duabus syllabis prima breui et altera longa. vt legens. amans et dr̄ a iambin grece qđ est detractio latine. q: detractores vtuntur isto pede.

Dactilus ex longa constat breuibusqꝫ duabus
Vnde patet ꝙ ei contrarius est anapestus

Dactilus est pes cõstans ex tribus syllabis: prima longa et duabus vltimis breuibus vt femina. menalus/ et dr̄ a dactilo fructu palme. vel a dactilõ grece qđ est digitus latine q: sicut in digito sunt tres iuncture similiter in isto pede sunt tres syllabe. Anapestus ē suus contrarius. et est pes constans ex tribus syllabis: primis duabus breuibus ⁊ vltima lõga. vt pietas. bonitas. Et dicitur ab ana quod est re et pestin percutere. quasi percutio [illegible] quia repercutit dactilum.

Tresqꝫ breues tribrachũ faciunt qui non habet esse
In versu: sed molosus contrarius huic est:

Tribrachus est pes constans ex tribus syllabis breuibus. vt legere. et dicitur a tris quod est tres et brachos breue. q. habẽs tres breues syllabas. sed non est in versu heroico. sed bene in elegiaco pentametro. Molosus est eius cõtrarius et est pes constans ex tribꝫ syllabis longis. vt maiestas. et dr̄ a molosa regione vbi fuit inuentus iste pes.

Junge duas longas mediante breui faciesqꝫ
Amphimacrum: contrarius est amphibracus illi.

Amphimacrus est pes cõstans ex tribus syllabis pr̄ia et vlt̄ia lõgis et media breui. vt seruiens. et dr̄ ab amphi qđ est circũ et macros longũ. q: circũcirca hꝫ lõgitudinẽ. Amphibracus est ei⁹ cõtrarius. et est pes constãs ex tribꝫ syllabis pr̄ia ⁊ vlt̄ia breuibus ⁊ media lõga. vt arena. diana. ⁊ dr̄ ab amphi qđ est circũ et bracos breue. q. circũcirca breue.

Constituesqꝫ pedem bachium si dicis egestas
Huicqꝫ palibachius contra est antibachiusqꝫ

Bachius est pes cõstans ex tribus syllabis prima breui et duabus vltimis lõgis. vt egestas. et dr̄ a bacho qui inuenit istũ pedẽ. Palibachius vel antibachius est pes ꝯstãs ex tri/bus syllabis. s. duabus primis longis et vltima breui. vt terrore. donãte. et dicitur ab anti quod est contra et bachius bachii. q. contra bachium.

Quatuor ex breuibus proceleumaticus extat
Est dispondeus semper contrarius illi

Superius determiauit de pedibus metrorũ triũ syllabarꝝ. in hac pte de pedibꝫ quatuor syllabarũ. et diuiditur in đ. ptes. In pr̄ia deteriat de pedibꝫ quadrisyllabis. In scđa oñdit vñ dicatur cathaleticus versus. scđa ibi. Atqꝫ semipes. In pr̄ia pte dicit ꝙ ꝓceleumaticus est pes constans ex quatuor syllabis breuibus vt ariete. et dicitur a ꝓceleumatis qđ ē cantus nautarũ. quando eni naute applicabant ad portum cum euasissẽt periculum pre nimio gaudio faciebant isto pede mensuratũ. et qñqꝫ ponitur ꝓ dactilo ꝓpterea ꝙ hẽat tot tẽpora sicut dactilus. vñ virg. in buccolicis. Titpre pascentes a flumĩe reiice capellas.

Et dispōdeus est eius contrarius et constat ex quatuor syllabis lōgis.vt altitudo. audito res.et dicitur a dya quod est duo et spondeus.quasi duos habens spondeos quatuor lon gas syllabas.

Longa breuis longaqꝫ breuis iungantur in vnum
Distrocheum facies:contrarius est diambus.

Distrocheus est pes constans ex quatuor syllabis.prima longa. secunda breui. tertia longa et vltima breui:vt altitudo.et dicitur a dia quod est duo et trocheus.quasi habens duos trocheos. Diambus est eius contrarius et constat ex quatuor syllabis prima breui et secunda longa.tertia breui et quarta longa.vt propinquitas.Et dicitur a dya quod est duo et iambus iambi.quasi habens duos iambos.

Longa simulqꝫ breues et longa simul choriambum
Efficient:antipestus contrarius huic est

Choriambus est pes constans ex quatuor syllabis prima et vltima longis duabus me diis breuibus:vt omnipotens.et dicitur a chorea quia carmina in choreis talibus pedibꝫ mensurata solebant cantari.quasi choreas ambiens.Antipestus est contrarius eius. ⁊ cō stat ex quatuor syllabis prima et vltima breuibus et duabus mediis longis: vt retunden te.et dicitur ab ana quod est re et pestum percutere.

Tuqꝫ duas longas breuibus coniunge duabus
Maior erit ionicus:minor contrarius est huic.

Hic declarat actor de pedibus ionicis.et dicitur a ionico inuētore:et sūt duo pedes io nici.s.maior et minor.Maior ionicus est pes cōstans ex quatuor syllabis primis duabus longis et duabus vltimis breuibus:vt fortissimus. Et minor ionicus est pes constans ex quatuor syllabis primis duabus breuibus et duabus vltimis longis.vt relegentes.

Primus erit peon longam breuibus tribus adde
Longa secunda breues alie tres sitqꝫ secundus
Tertia longa breues alie tres tertius extat
Quartaqꝫ longa breues alie tres quartus habetur.

Hic determiat actor de pedibus peonibus qui sunt quatuor:primus/secundus/tertiꝰ/ quartus.Primus peon est pes constans ex quatuor syllabis.prima lōga. alie tres breues vt legitimus. Secundus peon est pes constans ex quatuor syllabis:secunda longa et alie tres breues:vt amauerit. Tertius peon est pes cōstans ex quatuor syllabis:tertia longa: et alie tres breues.vt agitatus. Quartus peon est pes constans ex quatuor syllabis:quar ta longa et alie tres breues vt celeritas.et dicuntur a peone inuentore.

Prima breuis longisqꝫ tribus prior est epitritus
Sitqꝫ secunda breuis tres longe sitqꝫ secundus
Tertia fit breuis et tres longe tertius extat
Quarta breuis sint tres quoqꝫ longe quartus habetur.

Hic declarat actor de pedibus epitritis et sunt quatuor. Primus epitritus est pes constans ex quatuor syllabis:prima breui et aliis tribus longis:vt vetustates. Secundus epitritus constat ex quatuor syllabis secunda breui et aliis tribus longis.vt perlegentes Tertius epitritus constat ex quatuor syllabis tertia breui et aliis tribus longis. Quartꝰ epitritus constat ex quatuor syllabis quarta breui et aliis tribus longis vt existentis. ⁊ dr̄ epitritus ab epi quod est supra et tritus ta.tū.quasi supra tritus pes.quia antiquitus fre quentebatur.vel per contrariū.quia non erat in vsu.

Semipes ac longus fore dicatur cathaletus.

Versus cathaletus siue cathaleticus est cui deest syllaba ad sui perfectionē vltimi pedis qui pes vltimus semipes et longus dicitur secundū eorū sententiā qui volunt syllabā vltimā metri esse longā. et dicitur a catha qđ est breue vel decisum. q. versus abbreuiatus seu detruncatus est. vt versus ille trocaicus alchimanicus octometer recipiens de necessitate trocheū locis imparibus. paribus vero trocheum vel spondeum. Pange lingua gloriose virginis preconia. Acathaleticus vero dicitur versus cui nihil deest. ab a quod est sine ꝛ cathaleta detruncatio. q sine detruncatiōe. Hypermeter versus cui superabundat syllaba vel substantialiter in illo versu alchimanico tetrametro dactylico. arguto canere da radegundis. vel accidentaliter. vt in illo versu heroico prudentii. Perficiat lux plena viros sic algida boree. Et tunc sequens versus debet incipere a vocali. Est alius versus spōdaicus. vt ille Ouidii. Margine terrarū porrexerat amphitrices. Est et alius versus asclipeadius choriambicus tetrameter. ex primo spondeo duobus choriambis et vltimo iambo vel pirrhichio. vt ille versus. Sāctorū meritis equiparata sit. Alius choriambicus trimetē ex spondeo choriambo et iambo vel pirrhichio. vt Audi que tibi pangimus. Alius est euripedius iambicus in secundo pede recipiens spondeū de necessitate. p̄io iambū vel spondeū. vltimo spondeū. iambū vel pirrhichiū. Est alius itiphaliscus trocaicus recipiens in primo trocheū de necessitate. in secūdo trocheū vt spondeū. in vltio spondeū vel trocheum ꝓpter indifferētiā vltime syllabe harū duarū specierum tale exemplum subiūgitur. Aue dei sacra mater arctos clara. Est et alius biponactius hexameter iambicus locis paribus recipiens iambū de necessitate ceteris iambū spōdeū vel anapestū. vt Qua mater anna virginis purissime. Originis sex nulla quā nec actuū fedauit altū ꝛc. Itē est alius vers⁹ archilocius ab inuentore: iambicus tetrameter. recipiens in secundo pede iambum de necessitate locis imparibus iambū spondeū vel anapestū et vltimo iambū vel pirrhichiū. vt ille versus O gloriosa femina. Est et alius versus saphicus a sapho muliere que suis in carminibus hoc vsa est genere versuū: recipiens in primo pede trocheū: in secūdo spondeū in tertio dactylū. in quarto trocheū. in quinto trocheū vel spondeū. vt Quā poli ciues venerantur almā. Rursus est alius versus alchimanicus trimeter hypercathaleticus ex tribus dactylis ꝛ syllaba superabūdante. vt ille versus. Virginis ecce dies sancte. Preterea alius est pentameter faleucius ab inuentore recipiens in primo pede spondeū: in secūdo dactylū. et in duobus sequentibus duos trocheos. et in vltimo trocheū vel spondeū ꝓpter indifferentiam vltime syllabe. vt ibi. Quisquis composito serenus euo. Et est alius adonius dimeter dactylicus. vt ille Elidit anna. Elegiacus antē est ille pentameter et similes Munda maria fuit semper est et erit. Preter has autē versuū species sunt alie ꝙ plurime quas breuitati studendo sanxi preterire.

Ecce quod vsus habet cedunt sibi sepe sonantes
B mutatur in f. in sex quoqꝫ c. g. p. m s. r.
Differo succurro suggessi suppeto iussi
Summitoqꝫ et surripio simul esse memento.

Superiore loco determiāuit actor de prima parte grāmatice preceptiue scꝫ de ꝓsodia hic cōsequēter secundā videlꝫ orthographiā aggredit᷑: que est de recta scriptura. Dicitur autē orthographia ab orthos quod est rectū et graphia scriptura. q. scientia docens recte scribere. Ordo autē et ratio ordinis huius partis ad alias habitus est superius. Diuidit᷑ autē ista pars in duas. In prima proponit quod intēdit. In secūda exequitur. Secūda B mutatur in f. Prima indiuisa remanet. Sed secūda posset diuidi in tot ꝑtes quot sūt cōsonates. q. primo determiat de ista littera b. scđo de c. ꝛ sic de aliis. Itē hec prima in duas Primo ostendit quomō ista littera b mutat᷑ in f. ꝛ in sex ꝯsonātes. Scđo qualiter interponit. scđa ibi. Ac intercipitur Et hec est diuisio lectionis. Circa primā partē sic procedit actor. Ecce quod vsus habet: suple ꝙ vna consona mutatur in aliam seu transmutatur. i. vna cōsona loco alterius ponitur. Et hoc est quod dicitur in prima parte B mutatur. ꝛc.

Sequitur secunda pars in qua exequitur intentū.et dicit φ ista littera b.mutatur in f. et in c.et in d.in g.in p.ī m.in s.et in r. De primo exemplū:vt offero. quod cōponitur de ob et fero .et mutatur b in f. De secundo:vt occurro succuro.que componūtur de ob et curro sed b mutatur in c. De tertio vt suggessi:de sub et gero.sed b mutatur ī g. De quarto:vt suppeto:de sub et peto.sed b mutatur in p.Etiam b in s.vt iubeo iussi in preterito:mutat b in s.Et in m.vt summitto:de sub ꝛ mitto sed b mutatur in m.Et in r.vt surripio:de sub et rapio rapis.sed b mutatur in r.

Ac intercipitur cum vocalis subit m post
Sicut in ambesus ambages ambigit ambigit.

Hic agitur de interpositione huius littere b.et dicit φ qñ dictio termiata in m compo nitur cum alia dictione incipiente a vocali tunc b ponitur inter m et vocalē.Exemplū po nit vt ambesus.quod componitur de am et de esus.deberemus dicere amesus. sed ponit b.in medio et dicimus ambesus causa euphonie.Similiter ambages pro amages.et am bigo pro amigo.et ambio pro amio.

C quoqꝫ transit in s g t r u qꝫ sonantem
Parsi quingenta:natus:dixiqꝫ:quieui.

Ista littera c transit id est transmutat in s.in g.in t.in r.et in u consonantē.in s. vt par si loco parci.mutatur in g vt quingenta:quod cōponitur de quinqꝫ et centū pro quincēta Quotiens eni n precedit gentos.gentos centū significat.si vero non precedat tūc tantū decem significat.vnde versus. / N m precedat gentos tibi quinqꝫ bis edat. Si preponat centū signare paratur. Unde notandū φ ginta significat semper decē sed genta centum. mutatur similiter in t vt natus de nascor.et in r:vt dixi de dico. et in u consonantē. vt de quiesco quieui in preterito.

Ast intercipitur vt sicubi nuncubi monstrant

Hic actor agit de interpositione c et dicit φ qñ dictio terminata in vocalē vel m.cōpo nitur cū alia dictione incipiente a vocali c.intercipitur.i.imedio ponitur inter duas voca les.vel inter m et vocalem.et ponit duo exempla.s.sicubi et nuncubi. dicimus sicubi pro siubi.et nuncubi pro numubi.et c.intercipitur causa euphonie.

D cadit in t l s c g p r inqꝫ duas ss.
Attinet alludit assumens accidit agger
Appetit arridet istis superadice cessi.

Hic determinat de cōmutatione huius littere d.et diuiditur hec pars in tres partes. In prima determiat de cōmutatione istius littere d.in secūda de interpositiōe eius. ī ter tia de eius subtractione.prima D cadit secūda D quoqꝫ intercipitur.tertia S quoqꝫ cū reliqua. In prima parte dicit actor φ ista littera d.cadit.i.mutatur in t.vt attinet quod cō ponitur de ad et teneo.sed mutatur d in t.et dicimus attinet loco de adtinet. et mutatur d in l.vt alludo de ad et ludo.et in s vt assumo.de ad et sumo.et in c.vt accidit.de ad et ca do et in g.vt agger de ad et gero.et ī p vt appetit.ꝛ ī duas ss.vt accedo accessi.in preterito d mutatur in duas ss.et in r.vt arridet.de ad et ridet.

D qꝫ intercipitur redigoqꝫ redarguo prodest.

Ista littera d.qꝫqꝫ ponit inter cōponētia et ponit exemplū. vt redigo qđ cōponit de re et ago:sed d interponitur et dicimus redigo pro reago.et redarguo pro rearguo.ꝛ prodest pro proest.et hoc fit causa euphonie.

S quoqꝫ cum reliqua d sustrahit vt probat asto.

Quando ista prepositio ad cōponitur cū dictione incipiente ab s.sequēte alia cōsonā te semper d subtrahitur.et ponit exemplū asto quod cōponit de ad et sto. sed subtrahitur d.propter regulā generalē in orthographia qua cauet nullā consonā posse geminari alia consona sequente vel precedente duabus istis consonis.l. et r.exceptis.vt transumo.tran

fero per s et f simplicibus scribuntur.

G mutatur in s et in x et vertitur in ct
Vt spargo sparsi rexi vel lego lectus

Ista littera g. mutatur in s et in x. et in ct. mutatur in s. vt spargo sparsi in preterito g. mutatur in x. vt rego go mutata in xi fit rexi. et mutatur in ct. vt lego lectum lectu.

L mutatur in r et in x mutatio sic fit
Paulula pauxilla dic de tabulaqꝫ taberna

L mutatꝰ in r. ī x. et in t. ponit exemplū vt de paulula quod est parua habemus pauxila similiter de talus taxillus. et forma sic. L conuersa in x fit taxus et u in i. fit taxis et s in l. fit taxil et addita lus fit taxillus. Similiter l mutatur in r. vt de tabula habemꝰ taberna mediante tabella. l. mutata in r. et secundū l in n. fit taberna. et ē taberna tabella pendēs ante domū aliquā ostendens eam esse hospitalem: sed capitꝰ frequenter pro ipsa domo.

M quoqꝫ transit in n si c d q t sequētur
Nuncubi tantundem nunqꝫ identitem hec sunt
Et cum predictis anfractus si placet adde

Hic determinat de mutatione huius littere m. et dicit ꝙ quando dictio termīata ī m cōponitur cū dictione incipiente a c. vel d. vel q. vel t. vl' f. m. in n. mutatur. ponit exemplū vt nuncubi pro nūmcubi. tantundē pro tantumdē. identitem ꝓ idemtitē. de f. vt anfractꝰ pro via tortuosa.

N variatur in m b p qꝫ sequentibus aut m
Combibit impellit ac immittit tibi monstrant
Impius imbutus immunis sint tibi testes
Transit in ss duplicem t c r uqꝫ sonantem
Ipsaqꝫ multotiens et in l. mutatur et in g
Vt fissus catulus ecquid corrumpo questiui
Vllus et ignotus istec exempla tibi do

Quando ista littera n cōponitꝰ cū dictione incipiente a b. vel p. aut m. n mutatꝰ in m. vt combibit pro conbibit. impellit pro inpellit. immittit pro inmittit. respice alia exempla que sūt in littera. Preterea dicit ꝙ transit in ss duplicē. et transit in c et in t. et in r: et in u consonantē. et dicit ꝙ etiā mutatur in l. multotiens et in g. et ponit exemplū de omibus mutatur in ss duplicē. vt de findo fissus in supino. Et mutatur in t: vt de canis catulus. ꝛ in c. vt ecquid quod cōponitꝰ de en et de quid. in r. vt corrūpo pro corrumpo. et in u consonā tem vt sino siui in preterito. et in l. vt vnus vllus. in g. vt ignotus pro innotus.

Q quoqꝫ ceu monstrat quis cuius vertitur in c.
Transit in x coxi vel in s vt torqueo torsi

Q mutatꝰ ī c. vt q̄s cuius. ꝛ in x. vt coquo coxi in preterito. et ī s. vt torqueo torsi in p̄te.

R quoqꝫ transit in l s in u vel n inqꝫ duas ss
Vnde nigellus odos triui dic aeneus vssi

Ista littera r. transit in l. in s. in u. et in n. et duas ss. et ponit exemplū de omibus quā do mutatꝰ in l. vt de niger nigellꝰ diminutiuū. et in s. vt de odor odos. et in u. vt de tero tri ui. et in n. vt aereus de aeneus. et in duplicē ss. vt de vro vssi. in preterito:

S mutatur in n et quinqꝫ d t vel r x m.
Sanguis custodisqꝫ nepos flos rursus et aiax

Ista littera s mutatur in n. in d. in t. in r. in x. et in m. In n: vt sanguis. s. mutata in n. fit sanguin. et addita is fit sanguinis. mutatur in d: vt custos s. mutata in d. et addita is. fit custodis. et in t. vt nepos nepotis. et in m. vt rursus. s: mutata in m. habes rursum. in x vt grecus dicit aias nos cõuersa s in x. dicimus aiax causa metri.

Transit in s quoqз t sed in x si preueniat c
A verto versus a flecto dic quoqз flexus

Ista littera t. mutatur in s. vt de verto. t cõuersa in s fit verso et o in us habes versus. Itẽ t mutatur in x. ita dico si c precedat. vt flecto cõuersa t in x. et o in us. fit flexus

Pro g et s seu pro c et s x accipiatur
Sicut demonstrat lex legis fex quoqз fecis.
Regula sepe tamen fallit conuertitur in ct
Seu mutatur in u: ceu nix nox atqз supellex

Ista littera x. semper mutatur in gs. vt lex x. cõuersa in gs et interposita i. fit legis. vel in cs. vt fex. x. mutata in cs. et interposita i. fit fecis. qñqз tñ mutat̃ x. in u. vt nix niuis. et ĩ ct. vt nox noctis supellex supellectilis.

X quoqз transit in f sic dicas efficit effert
Y quoqз vertis in u dicendo cubele cupressus.

X aliqñ mutatur in f. vt efficio quod cõponitur de ex et facio. et similiter effero effers. de ex et fero fers. sed x. in f. mutat̃. Y quoqз. Superius actor determinauit de cõmutatione litterarũ grecarũ. et dicit ꝙ ista littera y greca mutatur in u. vt vbi grecus dicit cybele: nos dicimus cubele terra est. similiter grec⁹ dicit cypressus nos vero dicimus cupressus. y cõuersa in u. arbor est.

Z quoqз mutatur in d vel s inqз duas ss
Vt setus gassa medentius ista tibi do

Z mutatur in d. in s. solã et duplicẽ ss. et ponit exemplũ ꝙ z. mutetur in s. solã. qꝛ grecus dicit zetus: nos z cõuersa in s. dicimus setus. et est nomen propriũ: de quo ouid. in fine sexti metamor. mutat̃ z in duas ss. vt grecus dicit gaza. nos z conuersa in duas ss. dicimus gassa. mutatur similiter in d. vt grecus dicit mezentius. nos vero dicimus medentius. et est nomẽ propriũ de quo virgilius in x. eneidos. Si plura de hac arte scribẽdi recte volueris videre ad librũ quẽ elegiacis scripsi versibus. qui incipit. Scribere vicenis. recurre vbi nõ mõ de consonis: sed etiã de his que totã concernunt artẽ: informaberis.

Que vel quod generis fuerint monosyllaba primi
Nox si nosce velis hec alta mente notabis
As dens flos seps dis fons mons pons mosqз moris
Lar mas pes pus glis rex ros nar sol quoqз solis
Stirps praes grexqз gregis vir mars sal linxqз tenebis
Ren splen: vasqз vadis ex his vltima noris
Calx quoqз qui pede sit super hoc in mente tibi sit
Que fore bis dena videas simul atqз nouena

Hec est grãmatice preceptiue pars tertia in qua agitur de ethimologia dicta ab ethimos qđ est verũ et logos sermo. q. de veritate partis siue dictionis absolute determinãs. In hac nanqз parte tractatur de ratione significandi que est ratio formalis dictionis: et de earũ dictionũ modis significandi essentialibus per quos ipse dictiões in octo distingũtur oratiõis ptes. Tractat etiã de ipsis significandi accidentalibus modis. Unde huius

Capitulum vi.

partis subiectū est dictio siue verbū vocale rei simplicis expressiuū. Et diuiditur ista pars
in duas:nā in prima parte ostendit dictiones per modos essentiales significandi in octo
partes distinctas.quomō per vnā rōem significandi quedā vnū tm̄ significent.z qualiter
per plures rationes significandi vna vox plura significet.seu qualiter plures voces ꝑ vnā
rationē significandi vnū tantū significent. Secundo agit de accidentalibus modis signi
ficandi duarū partiū principaliū.s.noīs et verbi.propter eorundē modorū significādi plu
ralitatē etetiam ꝗ₂ de modis accidentalibus aliarū simul cū de eisdem disseruit pariter
et de ipsis determiauit. Prima in principio.secunda erit ibi. Uigintiseptem specierū. Itē
prima diuiditur in octo partes:scd'm ꝙ cōtinet octo libros.primus est de noīe. secūdus de
pronomīe.tertius est de verbo.quartus de aduerbio. quintus de participio. sextus est de
coniunctione.septimus de prepositione.et octauus de interiectione. Prima in principio.
secunda erit ibi Donati nostri.tertia ibi Uerbū quadruplici.quarta ibi Sunt adiectiua
quinta ibi participem dicas.sexta ibi A iungo iungis.septima ibi Prepositiua modis.et
octaua ibi Interiectiuas. Harū aūt orationis partiū ordo sumit̄ et ratio.ꝗ₂ septē prime si
gnificant entitates suas per modū cōceptus qui est obiectū intellectus. Interiectio vero
per modū affectionis seu passionis Cōceptus vero affectū precedit ꝗadmodū intellectꝯ
seu cognitiua potentia volūtatē vel appetitū. Rursus septē prime significāt suas entita
tes sub rōe veri obiectiua intellectus. Interiectio vero sub rōne boni vel mali et obiectiua
voluntatis vel appetitus. Inter vero septē primas distinguit modus intrinsecus et extri
secus. Nā quatuor prime.s.nomē.pronomen.verbū.z participiū. ab aliis distingūtur per
modos intrinsecos tm̄.cōiunctio et prepositio per modos extrinsecos tm̄.aduerbiū vero ꝑ
modos intrinsecos et extrinsecos. Attamen ꝗuis aduerbiū aliquando modū importat in
trinsecū:vt leuiter z grauiter.aliquando vero extrinsecū:vt hodie.ibi:et illic.tamen semꝑ
includit terminū formalitatis respectiue per ipsū importate. Prepositio vero et coniūctio
nō includūt sui respectus terminū:inter quas tn̄ est distinctio.ꝗa respectus per prepositio
nem designatus est in vno subiectiue et in alio termiatiue. Coniunctiōis vero respectus
est in duobus diuisis subiectiue. Rursus primarū quatuor que modos habēt intrinsecos
nomen et pronomen significant entitatē sub mō cōceptus intrinseco permanētis. verbū
vero et participiū sub mō cōceptus intrinseco fluentis. Rursus pronomē et si sub mō con
ceptus intrinseco permanētis significet.non tamen sub mō distincti et determiati. Ex ꝗ
bus pꝫ nomen ordine nature reliquas oratiōis partes debere precedere . Ex quibus etiā
vera nominis elicitur diffinitio. Est autē nomē pars oratiōis significās entitatē seu qui
ditatē sub mō cōceptus intrinseco permanētis distincto et determiato. Entitas vero seu
quiditas ꝗuis nō sit genus:cū ipsa nō imediate per differētias formales diuidatūr. sed
per modos intrinsecos:loco tamē generis ponitur.deinde subditur sub modo conceptus
ad differentiā interiectionis:que lꝫ significet passionis entitatē:nō tamē vt ab intellectu
cōceptā.sed vt appetitū afficientē.deinde subditur intrinseco ad remouendū aduerbium
cōiunctionē et prepositionē.que modū important extrinsecū. Et subiungitur ꝑmanētis
ad remouendū verbū et participiū que rem sub modo fluxus important.et additur distin
cto et determiato.ad remouendum pronomen quod significat quiditatē sub mō distigui
bili. Ex quibus patet grāmaticorū altiorē esse considerationem ꝙ logicorū qui soliti sunt
singulas rerū naturas ad decē reducere genera generalissima. Que quidē decē genera
suis modis intrinsecis inter se distincta:et primo per formales differētias distinguibilia.
grāmatici rursus in altioribus modis vniūt:vtputa sex prima genera.s.sbām/quantitatē
ad aliquid/qualitatē/actionē:et passionem in modo intrinseco. In mō vero extriseco qñ
vbi/sitū:et habituꝫ.que quidē quatuor genera:licet inter se suis sint modis intrinsecis di
stincta:ad alia tamen relata eorū dicūtur mensura extrinseca. Rursus in mō permanen
tis quatuor prima scꝫ sbām/quantitatē/relationē:et qualitatē vniūt genera eadē ad du
as primas orationis partes.s.ad nomē et pronomen reducētes. In mō vero fluentis acti
onē vniūt et passionē:eadē duo genera sub verbo et participio reponētes. Quādo vero z
vbi aduerbiū et prepositionē.sitū vero et habitū ad cōiunctionē reducunt. De nomīe igi

tur pars prima librū continens primum diuiditur. q2 primo determīat de nominibꝫ monosyllabis. secundo de nominibus polisyllabis. prima in principio. secunda erit ibi. noīa musarū. Iterum prima diuiditur in quiqꝫ partes. In prima tractat de nominibus masculinis. in secunda de femininis. in tertia đ neutris. in quarta de cōmunibus. in quinta de epichenis. prima in principio. secūda erit ibi Feminei generis. tertia ibi. Hec que sūt generis. quarta ibi. Cōmunis generis. quinta ibi. Si petis extrema. Iterum prima ī duas. quia primo proponit. secundo exequitur ibi. As dens flos. In prima procedit sic. O lector vel auditor si velis noscere. i. cognoscere que et quot nomia monosyllaba sunt masculini generis. notabis. i. mente tua tenebis hec nomina que sequuntur: alta mente. i. profūda. As assis est tota hereditas vel pondus duodecim vncias continens. vel solus punctus de cii. vel obolus. et inde assiduus. i. plenus assibus. gallice ayse. vnde versus. Est obolus pūctus pondus possessio tota. Flos de fluo is. seps pis. est serpens. vnde lucanus in ix. rabificus seps. hic dis ditis pro plutone. de dito as. vnde versus. Dis pro plutone ꝑ diuite dis quoqꝫ pone. Fons de fundo dis. vel foueo: mons de moueo es. pes a pos grece qđ ē pes latine. mos ris. de mora vel a maioribus. lar est propriū nomē regis. vnde versus. Lar propriū nomen gtūs sit tibi lartis. Lar domus et numen subsequiturqꝫ laris: Lar laris est diuus. lar lartis rex fuit olim. pons tis. de pono is. hic pus ris. est custodia. hic glis est aīal. đ glisco scis. hic rex de rego gis. hic ros de roro roras vel de ruo ruis. nar ris. est fluuius a nare. sol quasi lucens solus. hic praes dis. de preda. hic grex de grego gas. vir de vireo vires. mars tis. est deus belli. sal de salio is. linx est animal acutissimi visus. vnde versus. Nos aper auditu precellit: aranea tactu. Vultur odoratu: linx visu: simia gustu. vas đ vado is pro fideiussore. calx cis. de calco as. pro parte pedis. Modo concludit ꝙ sunt vigintinouē nomina monosyllaba masculini generis.

Feminei generis sunt hec que noscere quibis
Pax arx calx cis cos et stix dos falx quoqꝫ falcis
Glos et frons frondis gens fax fex frons quoqꝫ frontis
Lux lex fraus fraudis simul et laus accipe laudis.
Lis glis lens lentis glans lanx mens deniqꝫ mentis
Lens merx mors mortis pars et sors deniqꝫ sortis
Nux nix ars artis nex pix pres nox quoqꝫ noctis
Ops res vox vocis stips et stirps deniqꝫ stirpis
Spes trabs cruxqꝫ crucis vis et strix vrbs simul vrbis
Puls frux faux faucis et scrobs daps plebs quoqꝫ plebis
Scops seps vix vicis et spinx hec exempla notabis
Hec quinquaginta tibi sint bis ternaqꝫ cuncta

Hic determinat actor de nominibus femininis monosyllabis. et diuiditur lectio in tres partes. in prima proponit. in secunda prosequitur. in tertia cōcludit numerum. secūda. Pax. tertia. Hec quinquaginta. Pax dicitur de paciscor eris. arx de arceo es. q2 arcet id est repellit hostes. calx de caleo es. cos tis. a caute. est autē lapis dictus in mari a cauendo. et capitur cos pro lapide acutorio. vnde Oratius. Fungar vice cotis quia ferrū reddit acutum. stix gis. est palus inferni. et strix est auis. vnde Stix palus est herebi: strix strigis ē volucris. dos dotis de do das. falx cis a fallendo. glos de glorior ris. frons dis de frondeo des. gens de gigno is. fax cis. de facio vel a fos quod est ignis. fex de feteo es. frons a fero fers. lux de luceo es. lex de lego gis. fraus de fraudo as. laus de laudo as. lis litis đ limes glis tis pro terra de glisco is. lens tis. de lenio is. glans dis. primitiuū est. lanx de latus tatū. mens de meministi it. lens dis ꝑ lēdc: de lenio is: merx cis. de mercor ris. mors de mor

Capitulum vi.

deo es.pars de partior tiris.sors de sortior ris.nux de noceo es.nix a nube. ars artis de arto as.nex cis.de neco as.sed modo non est in vsu tamen inuenitur. Erat autē nex eorum id est mors.prex cis.de precor ris.nox de noceo es.ops pro terra.res de reor ris.vox de boo as.hec stips pis pro obolo de sto as.spes spei de spero as.trabs bis de trabo bis. crux d̄ crucio as.et est genus tormēti.sed in plurali sunt meretrices.vnde versus. Sume crucē dñi: qui spernis cū crucibus esse.vis de vireo es.stix gis.palus infernalis.hec vrbs bis.ab orbe. quia fiebant rotunde.puls de pello lis.qz pellēdo fiūt.vel a puluere. frux de fruor ris. nūc non est in vsu.sed dicimus fruges frugis.faux cis.est maxilla.scrobs bis.dicitur a scropha quod est sus.daps de do das.plebs a polis quod est pluralitas.scobs de scoba.be.seps pis. de sepio pis.sic dicebamus antiquitus.sed nunc dicimus sepes sepis pro clausura.vix cis. de vinco is.fingit vocē in recto:qz dicimus vicis vicē a vice secundū vsum.secundū artem dicimus vix vicis.et idem de quibusdā aliis dicimus. Spinx spingis vel spingos.z est mōstrum habens faciem virgineam plumas ad modum auis et caudā serpentis.vnde vers⁹ Est volucris penna pede serpens ore puella. faciebat eñ tale probleuma transeuntibus. si aliquis sit primo eat quatuor et iterū tribus z vltimo quatuor. z qui nesciebant soluere occidebat.edipus illud probleuma soluit et mōstrū interfecit. illud autem quod taliter incediit:est homo inspiciendo ad eius etates. Et ista nomina monosyllaba feminina in numero sunt quinquaginta sex.

Hec que sunt generis etiam monosyllaba neutri
Accipe:sed primo cor fas far cruxqz teneto
Inde lac os oris pus gith plus os simul ossis
Es ir fel fellis mel cui cōiungito mellis
Hoc sal tus turis vas ver rus deniqz ruris
Postea ius iuris nequeo describere plus his
Que dum conflabis viginti non dubitabis
Communis generis hec bis tria sola notabis
Bos dux fur furis grus sus dis deniqz ditis
Si petis extrema permiscua nominis illa
Que sunt lens lendis pariter grus mus quoqz muris
Omnia centena sunt hec simul atqz nouena
Hec non despiciat quis ne despectio fiat

Lectio diuiditur in quatuor partes.in prima determīat de noibus monosyllabis:q̄ sunt neutri generis. In secūda de cōibus.in tertia de promiscuis et de epichenis. in quarta cōcludit numerū monosyllaborū.secunda Communis generis.tertia si petis. quarta. Omnia centena.prima in tres.in prima proponit.in secunda prosequitur. in tertia cōcludit.sed primo.tertia.sed dum conflabis. In prima parte sic. O lector vl' auditor accipe nomina monosyllaba que sunt neutri generis. Primo hoc cor dis dicitur a cordian grece qđ est cor latine.et hoc fas indeclinabile de facio is.far ris.de frango is. crus ris de curro ris lac tis.a lacto as.vel a lactos grece quod est albū latine.vnde lac quasi liquor albi coloris os oris de oro as.pus indeclinabile pro putredine de puteo es.hoc gith indeclinabile pro herba.alio modo appellatur lolium.plus a polis quod ē pluralitas.os ossis de os oris.es eris de aer.ir concauitas palme.fel de fellis quod est puticula vel pellicula. mel a melos grece quod est dulce latine vel apis.sal de salio is.rus de ruo is.vas de vescor eris.vel d̄ veho is.quasi vehens escas.ver de vireo es.tus de tundo is.sine aspiratione pro gūmi arboris.n.ge.ius de iubeo es.et sunt viginti noīa monosyllaba neutri generis. et in hoc actor concludit numerū. Cōmunis. Hic ponit actor noīa cōis generis vt hic z hec bos is. a bus

grece quod est bos latine. dux de duco cis. fur de furnus na. nū. quod est obscurus ra. rum sus de suo is. qꝛ mediantibus setis eius suimꝰ. grus de gruo is dicitur a sono. dis ditis de dito as. Ista sūt epicheni generis que sequūtur. hic lens lēdis. de lenio is. grus sus mus a mus quod est terra. Et postea cōcludit numerum omniū monosyllaborū. et dicit ꝙ aliqs illa noīa nō despiciat imo in cogitatione sua ⁊ mente teneat ne despectio et despectus inde sequatur.

Nomina musarum doctrinarumqꝫ suarum
Nunc explanabo verbis breuibus reserabo
Euterpe bona delectatio sit tibi prima
Dulce canens tibi sit melpomene musa secunda:
Tertia terpsichore que rerum instructio fertur
Calliope quasi callophone sit quarta vocatur
Quinta tibi clio sit tanqꝫ meditatio rerum
Ex simili simile que repperit eratho fiet
Pluraqꝫ dans polimia sit polis hoc manifestat.
Reddit subtiles animosqꝫ talia capaces
Tanqꝫ celestis vrania nona vocatur
Prima tubas ciet euterpe: tragicumqꝫ secunda
Melpomene carmen inuenit: terpsichoreqꝫ
Psalterium: sed calliope commenta figurat.
Historias clio dat: nos eratho geometros
Rhetoricos polimia: comedosqꝫ talia:
Ast vrania sit que repperit astrologiam.

In precedenti capitulo determiauit actor de nominibus monosyllabis. cōsequēter incipit determinare de polissyllabis iuxta ordinem quem superius tetigi in metris in argumento toti libro antepositis. Et diuiditur ista pars in duas. qꝛ primo determinat ꝺ nominibus propriis. secundo de appellatiuis. prima in principio. secūda erit ibi. Acticus eolicus. Iterum prima diuiditur in tres. qꝛ primo agit de nominibus eorū que transcendūt mundū sensibilē vtputa de musis. secundo tractat de mundo sensibili et eius partibus. Tertio de speciebus quarundā rerū ad mundū sensibilē pertinentiū. quē tractatum triū solemus noīare. prima in principio. secunda ibi. Saturnus genuit. et tertia ibi. Saturno nati. Item prima in duas. qꝛ primo proponit. secundo exequitur de ipsis musis. Secūda ibi. Euterpe. Circa presentem lectionem sciendum est in primis iouem cū memoria concubuisse et ex ea genuisse nouem musas dictas a moys quod est aqua. quia incolūt fōtem apollini deo sapientie consecratum in monte eliconis altero parnasi montis vertice existentem. A quibus musis ipsi fonti sapientie presidentibus omīs sapientia et scientia supplicibus largitur mortalibus. hoc tamen nomen musa multiplicem habet significatōnem vt in his patet versibus. Musa metrum cantus instrumentūqꝫ sonorū. Numen aque nomen propriū sapientia vatum. Dimissis de musis variis opinionibus. Aliis dicētibus nouem musas esse nouē instrumēta quibus vox formatur secundū illud: Instrumēta nouem sunt guttur/lingua/palatū. Quatuor et dentes et duo labra simul. Aliis dicētibus esse nouem intelligentias nouem speras mouentes. Alii autē esse nouem potentias sensitiuas. s. quinqꝫ exteriores. s. visus. auditus. gustus. olfactus: et tactus. et quatuor interiores. s. sensū cōem. imaginatiuā. estimatiuā et memoriam. per quas potentie intel

Noª de memoria

musa

lectiue ministrantur scientie. cū nihil sit in intellectu quod nō fuerit prius in sensu. ¶Has nouem musas arbitror scientiarū ideas in mente diuina existentes que sunt in deo vita et diuina essentia. a quibus omnis scientia deriuatur tanq̃ participatū ab eo quod est tale per essentiam. Igitur iupiter dictus quasi iuuans pater cū memoria cōcubuit. hoc ē deus pater ex fecunda memoria verbū seu intellectionē actualē produxit. videlʒ increatam sed genitā sapientiā in qua ꝛ cū qua simul ab ore ipsius altissimi patris muse nouem ab eterno prodiere quas fontē. i. diuinā sapientiā a qua flumina scientiarū erumpunt colāt dicimus. Cum nihil aliud eas esse duco nisi rōnes immutabiles in ipsa diuina sapientia existentes inter se ex rei natura distinctas. ipsa nāqʒ a deo patre genita sapientia omnū eminēter scias cōtinet. Atqʒ prout nouenis se modis imitabilem nobis seu participabilē contribuit sic eandem noibus nouenis noiamus. ¶Nouēqʒ scientiarū perfectiones quasi riuulos ab eadem nostris infundi mentibus imploramus. ¶De vero nouem preter quas nulla meretur dici scientia. Cū ab his intellectū alie quasi mechando a fine generali diuertentes magis artes dicantur q̃ scientie. in perfecto videlʒ ternario in se ter ducto cōsistentes numero in statu innocentie si stetissemus nobis fuissent innate. nec opus fuisset mechanicis indulgere cū oēs abessent procul a nobis miserie. ¶Harū vero nouem scientiales rationes quibus natura perficitur humana ad triplex triuiū reducuntur secundū q̃ scientia perficit vel intellectum vel appetitū vel linguā. Intellectū vero per scientias reales. appetitū per scientias morales. linguam vero per scientias sermocinales. Reales autem scietie sunt tres. s. metaphisica. mathematica: et phisica. ¶Urania prima musa q̄ interpretatur celestis. dicta ab vr qđ est ignis. celestē inspirat metaphisicam que est de celestibus. q: de deo et substantiis spūalibus que proinde astrologiā dicit̃ inuenisse. q: de his est que a nobis sunt maxime remota cuiusmodi sunt sydera et ea que supra celos sūt. ꝛ in celo empyreo sunt collocata. ¶Eratho vero secunda musa que interpretatur inueniens ex simili simile: edocet mathematicā. ¶Nā et hi qui geometrie student ex protractis in plano breuibus figuris de dimensionibus turriū ꝛ castrorū ex simili simile cōcludētes certissīas faciunt demonstrationes. vt non solū terre sed etiam celorū altitudinē et profunditatem euidentissimis monstrent argumentis. hec autē arismeticam musicā geometriam sub se continet ꝛ astrologiam. ¶Polimia vero tertia musa phisicam seu naturalem inspirat scientiam. dicta a polis quod est pluralitas. et meon quod est memoria. q: hec scientia de oībus tractat rebus. vel vt de principiis vel vt de subiecto vel vt de partibus vel vt de ꝓpriis passionibus. Et q: oportet rhetoricū esse multarū rerū scietiis instructū vt ex his quasi exemplis possit persuadere. iō polimia dicit̃ rhetoricorū pfectiua. Morales scientie seu actiue sunt tres. s. ethica. economica et politica. ¶Euterpe vero musa quarta que bona delectatio seu bona cōuersatio. interpretatur ab eu quod est bonū et tropos cōuersio: ethicā infundit scientiā que est de moribus seu de bona cōuersatiōe homīs vni⁹. dicta ab ethos quod est mos et icos scientia. quasi scientia moralis. ¶Hec dicitur proinde tubas ciere quia antiquitus in tibiis mortuorū seu tubiis lugubria in cōpitis vrbiū tybicines carmina concinebant. vt a lasciuis iuuenes deterrerentur mortis memoria. et bone conuersatiōis moribus vitā instituerent. ¶Talia vero musa quinta que capacitas ingenii vel potens ingenio vt propria domus industria per eam regatur seu familia que ꝓinde comedos dī facere seu economos. Est enī economus ministrator seu dispensator domus quod idē sonat quod comedus qui dicitur a comedia. et comedia a comos quod est villa seu domus et odos cantus. quasi cantus villicus seu domesticus. In hoc enī differunt villa et vicus. q: villa est domus in rure sola: sed vicus est vbi sunt plures domus. De hac aūt dicitur comica lasciuo gaudet sermone talia: ¶Hec autem musa humanis mētibus economicā que de regimine vnius domus est inspirat scientiam. ¶Clio vero musa sexta a cleos grece quod est gloria latine: scientiam confert politicā per quam vrbes ꝛ regna tranquilla potiuntur libertate. que de iustitia tractat legali que suū reddit possessorem instar luciferi clarū et admirabilē: Cuius est preteritorū gesta temporū recordari. historiasqʒ regū meditari vt in ipsis quid vitare in republica et quid eligere debeat: agnoscat. Sermocinales

Scientie sermocinales .3.

scientie sunt tres.s.grãmatica.rhetorica:et dialetica. Calliope vero septima musa dr
a calon quod est bonũ et phonos quod est sonus quasi bonus sonus.hec est illa que scienti

gramatica

am ministrat grãmaticam.et qꝛ eius est litteras docere ideo dicitur cõmenta id est ficta:
seu cõposita.figurare.i.figuris seu litteris representare. nec solũ litteris: sed vocibus nec
vocibus quibuslibet sed dulci sono prolatis res docet exprimere. quare merito dicitur cal
lophone.de qua dicitur Carmina calliope libris heroica mandat. Melpomene vero
octaua musa dicitur quasi dulciter canens.a melos quod est dulce ⁊ poio fingo.quasi dul

Rhethorica

citer cõponens seu loquens scientiã ministrat illã quam dicimus rhetoricam.cuius est or
nato sermone regum in miseriam redactorũ gesta canere.hec est que carmẽ inuenit tra
gicũ.de qua dicitur Melpomene tragico proclamat mesta boatu. Terpsichore nona
musa interpretatur rerum instructio.hec autem scientiam confert dialeticã.cuius est offi

Dyaletica

cium ad alias obtinendum sese prebere instructiuam.hec enim docet moduz alias acqui
rendi scientias.nam in ea subiectum est modus veniendi ex notis ad ignotorũ noticiam:
sicut enĩ psalteriũ seu cythara est instrumentũ quo dulcis melodie sonus redditur. sic dia
letica est quasi instrumentũ quo ex notis ad ignotorũ scientiã peruenitur. iõ dicunt terpsi
chore inuenisse psalteriũ. Predicta aũt de musis et nouem scientiarũ generibus his versi
bus cõprehende. In tria ter genera diuisa scientia musis. Ex elicone nouem participata
fluit. Mons pater omnipotens cuius sapientia fons. Qui visceribus fõtis dulcibus exit
aquis. Sunt idee varie doctrinarũ quoqꝫ muse. Monstrat aqua varias non sapor vnus
eas. Autumno quas musas velut esse canalia per que Gustum diuersum cõtrahit vnda
means. Prima metaphisicam: metasimqꝫ secunda ministrat. Que phisicam sequitur.
ethica cuiqꝫ subest. Economos quita docet:est clio polliticorum. Septima grãmatici:rhe
toris inde sequẽs. Terpsicore nobis artem quam disputo signãs. Vox dialogone forma
habere dedit.

Saturnus genuit tres neptunumqꝫ iouemqꝫ
Plutonemqꝫ quibus diuisa est machina triplex
Hisqꝫ ceres mater fuit ops rea siue cybeles
Ex ope siue reor a creo siue cubon.

Superius determinauit actor de nominibus ad mundũ spũalem seu inuisibilem perti
nentibus determinando de formis idealibus in diuina mente existentibus per quas oĩa
creata inesse prodierunt.consequenter determĩat de his que pertinent ad mundũ sensibi
lem. Et diuiditur ista pars in duas partes.qꝛ primo determinat de corporibus elementa
ribus generabilibus ⁊ corruptibibꝫ. In secunda parte determĩat de corporibus celestibus
ingenerabilibus et incorruptibilibus.prima in principio. secunda erit ibi. Stellas erran
tes. In prima parte dicit saturnũ genuisse tres filios.scꝫ iouẽ.neptunũ:et plutonẽ.preter
hos tamen genuit iunonẽ sororem iouis et vxorem. Ulterius dicit horum matrẽ esse reã
que ops dicitur siue ceres aut cybeles. preterea dicit his tribus natis fuisse diuisaz tripli
cem mundi machinam.s.ioui etherem.neptuno aquam.et plutoni terram. Hic ostendit
primo a quo sunt elementa corpora dum dicit saturnũ ea genuisse. Per saturnũ qui ẽ su
premus planetarũ alii similiter infra ipsũ intelliguntur:a quibus influentibus generan
tur secundũ partes elementa. Post subdit quid generetur dum subdit plutonem per quẽ
intelligimus terram.neptunũ per quem intelligimus aquã.⁊ iouem per quẽ intelligimꝰ
ignem.et per iunonẽ eius sororẽ aerem.vnde versus. Jupiter et iuno neptunus pluto cre
ante. His duo reuera sunt elemẽta deo. Jupiter est ignis:iuno sibi proximus aer. Neptu
nus pelagus fertile pluto solũ. Horum vero elementorũ mater est materia prima siue in
tellecta vt denudata ab omni forma secundũ illos qui dicunt in generatiõibus fieri reso
lutionem vsqꝫ ad ipsam materiam puram siue capta sub forma corporietatis. que gene
sis primo dicitur terra inanis et vacua.ex ista dicuntur generari elementa. quia ipsa e[st]
prima in cõpositione et vltima in resolutione. Et dicitur ops qꝛ prestet opem. vel qꝛ ẽ op
posita seu subiecta forme.dicitur ceres quasi creans res. quia ex ista oĩa corporalia produ

cuntur. Rea de reor quasi rata. q: est firma et ingenerabilis et incorruptibilis. et etiā dicitur cybele quasi cubele. q: in ea cubant forme. seu a cubon quod est solidū. Secundū historicū sensū saturnus regnauit primus in creta q̄ dr̄ deus scd̄m q̄ reges dicimus deos participatiue. Primusq; deorū. q: ex humili plebe fuit sublimatus. iō dr̄ sine genitore. sicut dicimus de nabugodonosor primo rege caldeorū. et de cyro rege persarū. fuit tamē a ioue suo filio expulsus et venit in italiā a quo itali dicti sunt proles saturnia. vt habetur septimo eneidos. regnū vero crete iupiter. insulas maris neptunus. et pluto terrā cicilie vbi fertur esse descensus ad inferos occupauerūt. quare celi tanq̄ principalis regni iupiter: neptunus aquarū: et pluto inferni sibi sedem vendicauerunt.

Stellas errantes septem dic esse planetas
Luna venus stilbons sol saturnus iouis et mars
Sol lucens solus: a luceo luna venusq;
A veneror: kyrios mercantum mercurius sit
Mars mors: iupiter a iuuo: saturnus satur annus.

Hic agit actor de corporibus celestibus ingenerabilibus et incorruptibilibus. et dicit q̄ sunt septem stelle erratice. i. vagātes p̄ circulū obliquū siue zodiacū. Stella a sto as dicta fuit. et planeta a plane qd̄ est error. q: fuerūt prio cā erroris. Luna est prīa planeta in prīa spera. venus siue lucifer secundus in secunda. stilbons. i. mercurius. quasi stillās bonū est in tertia. sol in quarta. mars in q̇nta. iupiter in sexta. et saturnus in septiā. Supra has septē speras est immediate spera firmamenti in qua sūt stelle fixe. supra qd̄ astrologi ponūt duos celos. theologi vero tres q: vndecimū empyreū ponūt imobile. qd̄ creatū imediate fuit angelis repletū. Decimū ponunt primū mobile quod oēs rapit inferiores speras viginti quatuor horis. Nonū ponūt cristallinū quod mouetur supra polos zodiaci centū annis vno gradu/ octauū supra polos libre et arietis octuaginta ānis vno gradu. saturni spera. xxx. iouis xii. martis duobus annis sol. cccc. lxv. diebus et fere sex horis. quoniā ab ipsis sex horis sunt subtrahende duodecim minute seu quinta pars hore. vnde solstitiorū anticipatio procedit et equinoctiorū. luna vero xxvii. diebus. viii. horis. transeūt zodiacum. Preterea ostendit vnde deriuentur noīa hmōi planetarū. et dicit q̄ sol dicitur quasi solus lucens. luna quasi luce nitens aliena. venus de veneror aris. q: antiquitus ī maximo honore habebatur. mercurius quasi mercantium kyrios. i. deus. mercurius est deus eloquētie et mercatores multum indigent eloquentia. dicitur aūt quasi mercatorum cura. mars. q. mors vel quasi mares vorans. et est planeta mortiferus. s. effectiue calidus et siccus. iupiter a iuuo as. et saturnus quasi satur annus.

Est aries taurus gemini cancer leo virgo
Libraq; scorpius et sagitarius et capricornus
Est et aquarius hunc comitatur postea pisces
Hic opponuntur vt in ordine queq; sequuntur
Est li. ari. scor. tau sa. gemi. capri. can. le. a. pis. vir.

Hic agit actor de signis p̄ q̄ sol transit p̄ zodiacū et in q̄bus per quēlibet mensē trāsit. A medio em̄ marcii vsq; ad mediū ferme aprilis sol est in ariete propter arietis proprietatē q̄ diuidit iacēdo annū. iacet em̄ medio anno sub vno latere. et alio medio sub alio latere. sic sol ad primū gradū illius signi veniēs diuidit noctē et diē p̄ equales horas. q: tūc est vernale equinoctiū et nox xii. horas continet et dies totidē. A medio aprilis vsq; ad medium maii sol est in tauro. q: sicut taurus est ariete fortior sic et calor solis fortificatur. A medio maii vsq; ad mediū iunii sol est in geminis. q: virtus solis geminatur. A medio iunii vel circa sol est in cancro. q: sicut cancer est aīal retrogradū sic a primo gradu illius signi sol incipit descendere. est em̄ in ipso primo gradu cancri estiuale solstitiū dictū. pinde solstitiū

ꝙ sol in altiori loco sit constitutus. A medio iulii vsq3 ad mediū augusti sol est i leone propter leonis fortitudinē. sub quo sol vehementissimū habꝫ calorē. A medio augusti vsq3 ad mediū septembris sol est in virgine. q2 sicut virgo est sterilis sic est terra in illo mēse. A medio septembris vsq3 ad mediū octobris sol est in libra pro eo ꝙ quasi dies equantur noctibus. et tunc est autūnale equinoctiū. A medio octobris vsq3 ad mediū nouembris sol est in scorpione. q2 tunc incipit in cauda illius signi frigoris asperitas humana pungere corpora. A medio nouembris vsq3 ad mediū mensis sequentis sol est in sagittario. q2 tūc imbribus sagittamur et pluuiis. In medio decembris sol igreditur capricornū. q2 sicut caper ad frondes se erigit depascendas: sic a primo gradu huius signi sol incipit ascendere. et tunc est solstitiū hiemale: pro eo ꝙ sol infimum teneat gradū. In medio ianuarii sol ingredit aquariū siue vrnam. q2 tunc sol abundantissimas velut ex vrna fūdit pluuias. In medio februarii ingreditur sol pisces quod est animal in aquis viuens. sic et tunc omīa aquis natant. Hic opponuntur. Agit hic actor de oppositione signorū et dicit ꝙ libra et aries opponuntur. scorpius tauro. et sic de aliis.

Est tibi saturne domus eglocerontis ꝛ vrne
Inde iouis dona pisces simul atq3 chirona
Est aries martis et acute scorpio partis
Libram cum tauro venus ambit purior auro
Suscepit erigonem stilbons geminumq3 latonem
Cesserunt soli lune cancer leo soli

Hic agit actor de domibus singulorū planetarū. et dicit ꝙ capricornus et aquari9 sūt domus saturni. pisces vero et sagittarius iouis. aries et scorpio martis. libra et taurus veneris. virgo et gemini mercurii. cancer lune. et leo solis. Egloceron est caper cornutus ab egle qđ est caper et ceron cornu. Vrne. i. aquarii. Chyron fuit sagittarius qui fuit occisus in bello troiano. et ideo hic ponit̄ pro sagittario. Erigo fuit qđam virgo q̄ propter pietatē quā habuit ad icarū patrē suū delata fuit ad celū. et est signū illud in quo sol est in augusto. Geminū latonē vocat castorem et polucē filios iouis ꝛ lede et ex latona quadā pte geneis oriūdos. Suscepit erigonē ē ibi ꝑpallage. erigo et gemi suscipiūt stilbonē. i. mercu:

Saturno nati tres sunt: neptunus aquarum
Jupiter astrorum: genitor. pluto miserorum

Hic actor repetit de filiis saturni vt regna ei9 diuidat. et dicit iouī dominiū cessisse astrorū. neptuno aquarū. et plutoni dominiū miserorū. vt visū fuit supra.

Gorgone atq3 tres monoculeq3 fuere sorores
Stennio scilicet euriale simul atq3 medusa

Phorcus teste lucano in. ix. numen et rex aquarū habuit tres filias gorgones dictas a ge quod est terra et orge cultura. q. terre cultrices. he aūt fuere stennio euriale et medusa. Istis morte ingruente pater reliquit regnū. medusa aūt eos qui ipsā cernebant: vertebat in lapides. sed ad eā interficiendū missus est perseus qui mutuauit arpē. i. gladiū mercurii et scutū palladis cristallinū in quo vidit medusā ꝛ cū arpe sibi caput amputauit. de guttis sanguinis cuius natus est pegasus equus allatus. Rei veritas fuit istas tres stennio. eurialē et medusā patri successisse in vno regno. ideo dicuntur habuisse vnū oculū. Perseus autē istā terrā sibi subiugauit facundia mercurii et potestate palladis. vel vnū. i. vnā3 pulcritudinem. Phorcus est mētis grauitas: quem gorgon. i. terror committatur. Isti terrores sunt stennio que interpretatur carnis debilitas. euriale cogitatio fluctuans et instabilis. et medusa obliuio. Isti sunt tres defectus qui sequuntur eos qui habēt vnicum sensualitatis oculum ratione carentes. stennio est suggestio. euriale delectatio. medusa consensus. qui hominem facit durescere in lapidem et frigidum reddit caritate amissa. quia

non cōmittitur peccatū mortale nisi cōsensu vel expresso vel interpretatiuo. sicut illius q cōsentit in delectionē. cū eñ delectatio sit modus intrinsecus actus talis interpretatur cō sensisse in actū. nisi esset a deo breuis actus ꝙ actus dici nō meretur. hmōi vicia vicit per seus. i. virtuosus gladio mercuriali. i. sapiā palladis. ex sanguine cuius vicii pñcipalis. i. ex victoria oritur equus alatus. i. fama que per vniuersū orbē diuulgatur.

Hesperides quoqꝫ tres egle neptusa arethusa

Hesperides fuerunt tres filie hesperi regis hispanie filii fratris athlantis. s. egle. ne ptusa. arethusa. Egle interpretatur capra. qꝛ cōis meretrix fuit. neptusa dicitur que nep tuno prope mare passa fuit vim. arethusa dicitur ab ares quod est virtus. qꝛ virtuosa erat puella. Fingunt habuisse ortū in quo erant poma aurea. sed vigil draco ea seruabat. her cules vero draconē superauit: et poma secū deportauit. Arbor est volumē philosophie vbi sunt poma. i. veritatis cognitiones auree. hercules. i. quilibet virtuosus superat draconē id est vigilantiā et studiū. he tres filie sunt hesperi qui philosophus extitit clarissimus: qui oriens in vespere. i. nocte ignorantie humane: hoīes illustrauit lumine sapiētie. eius filie sunt tres scientiarū species. s. scientia logicalis siue sermocinalis cōtinens sub se grāmati cam rhetoricā ꝛ dialecticā. que dicitur egla. i. meretrix qꝛ logicales scientie sunt cōes. tū qꝛ ꝓprietates cōsiderant cōes. tū qꝛ omibus miscentur scientiis. Secūda spēs scientiarū est moralis: que sub se continet ethicā: iconomiam et politicam. proinde dicitur arethusa ab ares quod est virtus. qꝛ moralis scientia est de virtutibus. Tertia species scientiarū est sci entia realis que sub se cōtinet metaphisicā mathematicā et phisicā q̄ per neptusam desi gnatur. qꝛ neptusa nupsit neptuno: qui dicitur quasi nubens terram. i. cooperiens. qꝛ est hmōi scientia. et de celestibus terram tegentibus et de ipsis terrestribus. Uel dicitur nep tunus quasi nube tonans. et sic scientia ista cōiungitur seu nos iungit in nube tonāti. qa est de deo et eius effectibus. Istarū triū sororū est vnus ortus. s. phl'ie seu artiū facultas. in quo crescunt aurifere arbores a quibus decerpuntur fructus. quibus homibus cōis scien di appetitus fruendo quātū in his possibile est mundanis satiatur. qꝛ testante psal'. Satia bor cum apparuerit gloria tua.

Arpie quoqꝫ tres aelo occipiteqꝫ celeno

Arpie fingunt habere vultus virgineos: allas auiū: et pedes gallinaceos. Arpie dicun tur quasi rapie. de rapio is. viuebāt eñ de rapia. dicūtur fedasse mensas phinei regis qui excecauit filios suos ad accusationē nouerce. vñ post ipeditione diuina excecatus ē ꝛ vera tus est ab arpiis: zetus tñ et calais filii boree arpias vsqꝫ ad trophades īsulas fugauerūt Per has arpias raptores designantur et bene dicūtur habere vultus virgineos. qꝛ rapia dicitur sterilis sicut virgo. Uñ dicit. Rusticus in luna quā sarcina detinet vna. Mōstrat per spinā nulli prodesse rapinā. alas habent. qꝛ raptor citovolat ad rapinā. ꝛ pedes habēt gallinaceos. qꝛ quicquid rapiūt cito dissipāt et dispergūt. ꝛ sunt tres: quarū prima est aelo quasi aliena rapiēs. occipite interpretatur cito rapiens. et celeno quasi celans aliena. vel quasi cenū habēs in ventre. qꝛ fluidū habent. et hic exprimitur modus raptoris quia alie na cupiunt: cupita cito capiūt: rapta abscondūt. Phineus a fenore quasi pheneus. i. fene rator filios excecat. i. diuitias abscōdit monitu nouerce. i. tenacitatis excecatꝰ latet qꝛ nul lius est fame. Arpie eius mensas fedant: qꝛ raptores libenter vexant tenaces et auaros: zetus. i. inquisitio et calais. i. bonū cū auarus bona inquisitione debitoribus bona restitu it. tunc quasi arpie repelluntur. qꝛ tales a raptoribus non vexantur. Dictū est ꝙ mensas phinei fedabant quousqꝫ ipse hospicio recepit iasonem euntem ad vellus aureū obtinen dū quas zetus et calais socii iasonis fugauerūt vsqꝫ ad insulas trophades. a trophos qđ est cōuersio. qꝛ inde ipsi regressi sunt ad propria.

Tres quoqꝫ fatales que ducunt fila sorores
Cloto colum baiulat: lachesis trahit: atropos occat

Tres sunt sorores que fata appellant. s. cloto. lachesis: et atropos. cloto interpretatur

euocatio:quia euocat de non esse ad esse.lachesis vero protractio. quia protrahit vitã ho
minis.atropos cõuersio.qz quod alie due faciunt hec destruit.vnde versus. Res de nõ eẽ
cloto pducit ad esse. Tradit eis esse lachesis trahit atropos occat.vel atropos dicit quasi
sine cõuersione.qz postq̃ fit disgressio de esse ad nõ esse: nullus est regressus. qa de morte
ad vitam nulla est regressio.vñ versus.Si lachrime vel opes aias reuocare valerent.Ta
talus atqz sui soli sua regna tenerent.Vel dicit atropos sine ordine. qz nulli parcit digni
tati.vñ dr.Per ternas metas fatorũ voluitur etas. Pricipiũ vite moderatur cloto perite
Lachesis affatur q̃ sors vite teneatur.Atropos immittis ad opus trahit omnia ditis.
Mors em̃ equo pede pulsat aulas diuitum et tuguria pauperũ. Per filum intelligimus
debilitatem vite:qz status noster debilis et cito labitur q̃admodũ filũ cito rũpitur.vñ. oui
dius.Oia sunt hoim tenui pendentia filo.Et subito casu que valuere ruũt.Idẽ.Ludit in
humanis diuina potentia rebus.Item notandũ q fata alio nomine dicũtur parce per an
tifrasim.qz nemini parcũt.Aliqui dixerũt hunc versum cloto colon.zc. esse falsũ dicentes
primã de baiulat esse longã.qz i posita inter duas vocales est regulariter duplex consona.
excusantes actorem dicẽdo q versum ab antiquis inuenit sic cõpositum quẽ noluit corri
gere.sed dicamus primam de baiulat breuem iuxta illud. Iotaqz composita simplex est
sepe reperta.dicitur enim baiulo a basis et iulio qui rem portauit romanorum. ideo sum
ptum fuit pro sustentare.

Tres quoqz gratuite dant gratis grata sorores
Dic euprosignem dic eugala pasitheramqz.

Tres sunt gratuite sorores seu tres gratie.scilicet pasitera euprosigne et eugala.Pa
sitera interpretatur bona cogitatio.Euprosigne aũt bonus sonus interpretatur. et euga
la bonũ opus.Et notandũ q pasitera depingitur habens dorsum versum dans pomum
aliis duabus.per quod significat q dãs non debet habere respectũ remunerandi.Alie ve
ro due depinguntur dantes duo poma aurea qđ significat q dator debet in duplo remu
nerari.et hic satis ostenditur modus dandi et remunerandi.

Nautarum quoqz tres tu dicas esse timoris
Sirenes siue scillam sirtesqz caribdim

Sirenes dicuntur esse filie achelop et calliopes dicte a sirẽ quod est tractus. qz naues
ad se trahũt dulcedine cantus sui. scilla autẽ per quã luxuria designatur mutata fuit ab
vmbilico inferius in monstrũ marinũ.et dr de scilleo es.qđ est moueo es.qz ibidẽ ex freqn
ti inundatione maris psepius submergũtur.Itẽ sirtis est periculũ marinũ p quod auari
cia designat.Caribdis p quã gulã significamus dr quasi carinas abdẽs.i. abscondẽs . vñ
Ouidius.Et vomit et potat dira caribdis aquas.Actor noster omisit acroceraunia dicta
ab acros quod est mons et ceron quod est cornu.q montes cornuti.et dicuntur eleuatiões
fluctuũ.vnde possunt comprehendi sub scilla.que nihil aliud est nisi eleuatio maris. Vel
dicuntur acroceraunia ab acros quod est mons et amnis huius amnis . quasi amnes mõ
tuosi.i.ad modũ montiũ eleuati.vel ab acros quod est mons et ceraunos quod est fulmen
quasi montes fulminati in quibus cadit sepe fulgur.

Tres quoqz censores apud infera sunt quasi reges
Cognitor est veri minos cogitqz fateri
Veraqz scrutanti censura datur radamanti
Tu miseros punis ardentibus eace prunis.

Isti fuerũt filii iouis q dicũtur iudices apud inferos.qz fuerũt iusti iudices in hoc mũ
do.Minos.i.minax vel minãs.qz minãdo cogit fateri veritatẽ. Radamãtus interpreta
tur verũ scrutans.et declinatur hic radamantus ti.vel radamas tis.Eacus vero dr puni
ens.De his aũt tribus iudicibus habemus hos vs.Mẽs minos vox est radamãtus z eacus
actus.Tres sũt et torquẽt crimĩa trina reũ.Ecce qualit scdz poetas imo scdz gẽtiles apđ

inferos nō solū operis sed oris nec etiā solū oris sed etiā mētis peccatū punit. In omni iudicio tria sunt necessaria. s. inquisitio veritatis. promulgatio sententie et executio.

Sermonum genera tria sunt greceq3 vocantur
Dragmaticon hermenticon didascaliconq3
Donatum queras eneida bucoliconq3

Tria sunt genera sermonū seu tres sunt modi loquendi secundū grecos. primus ē dragmaticus. et dicitur a dragma grece quod est interrogatio latine. ₇ isto mō vtitur donat⁹ in partibus. Alius est hermenticus. i. interpretatiuus. et isto mō vtitur magister galterus in alexandro quando interpretatur gesta alexandri. Tertius est didascalicus. et habem⁹ exemplū in bucolicis: sed maxime attenditur inter doctorē et discipulū. et est ꝓprie sermo magistralis.

Tres triuie sedes: proserpina: luna: diana

Triuia dr̄ quasi habens tres vias: vnā in celo. et tūc dr̄ luna: quasi luminū vna. q2 de⁹ fecit duo luīaria magna. vel dr̄ luna quasi luce nitens aliena. Aliā aūt habet viā in siluis et tunc dr̄ diana a diā quod est clarū et neos quod est nouū. q. noua lux. vl'a dya qđ ē duo et ana rectū. q. habēs duo cornua erecta. Aliā aūt h3 viā apud inferos scđ3 qđ dicitur ꝓserpina a prope et serpo is. q. prope serpens. et sic triuia luna est in celo. Diana in siluis et ꝓserpina apud inferos. vel dr̄ proserpina. q2 ꝓpior est terris ceteris planetis. vn̄ versus. Inferior ceteris est luna planeta planetis. Quare tartarea fingitur esse dea. Hec tria deb3 habere qlibet sapiēs. q2 debet esse luna in celo considerando supna: q̄ nec oculus vidit nec auris audiuit: nec in cor homis ascendit. d3 esse diana in siluis: cōsiderando caducitatem terrenorū nec illis adherere. debet esse proserpina apud inferos ꝯsiderādo infernalia. q2 ibi est fletus et stridor dentiū. et sic vicia relinquere et virtutibus totis viribus adherere

Eumenides quoq3 tres thesiphone: allecto: megera

Acheron deus cuiusdā fluuii infernalis ꝯcubuit cū dea nocte: et ex ea genuit tres furias infernales. s. tesiphonē. allecto: et megerā. Allecto dicitur ab a quod est sine et lectos requies. q. sine requie. et per hanc peccatū cordis intelligitur. Tesiphone interpretatur vox quā peccatū oris figuratur. et megera interpretatur longa intentio. et dr̄ a mega quod ē longū et geron contentio. et per hanc peccatū operis denotatur. vnde versus. Tesiphone q2 dat sonitū qm̄ sine pausa. Allecto tibi sit: contentio longa megera. Tres agitant mentem furie rōne carentē. Cū mens bachatur tūc allecto vocitatur. Et cū mēte vera despumat in ore megera. Tunc est tesiphone cū produnt iurgia voce. Mentes verba man⁹ sordent allecto flagellat. Mentes tesiphone verba megera manus. Tesiphone sonus horribilis lis longa megera. Allecto pena grauis istis miseri cruciātur. He aūt apud inferos dicuntur eumenides. ab eu quod est bonū et mene defectus. q. deficiētes omni bono. Apđ supos dicūtur dire. q. deorū ire. et apud hoies furie. q2 faciūt eos furere et insanire.

Vt dicunt auctores est ethiopia triplex
Est orientalis. occi vel meridiana

Triplex est ethiopia. s. orientalis. occi. i. occidentalis. et meridionalis.

Tres mundi partes europa videlicet atq3
Affrica quis asiam maiorem connumerabis

Europa dicitur ab eu quod est bonū et ripa pe. q. habēs bonas ripas. melius est em̄ tēperata ista pars mūdi q̄ꝫ alie due. et est quarta mūdi pars a meridie vsq3 ad occidentē. Affrica dicitur de affero ers. q2 ab ista ad alias merces deferūtur. et est a pūcto occidētali vsq3 ad punctū septentrionis cōtinens quartā mūdi partē. Asia interpretatur eleuatio. ₇ ē tertia pars mundi continens medietatē orbis. s. a pūcto septentrionali in meridiem per punctum orientalem diuisa ab aliis duabus per mare mediaterraneum quod fluit a pūcto septentrionali in meridiem.

Uel dicit aſia a puella hoc noīe vocitata que eā poſſedit ſicut europa filia agenoris. In aſia ſūt ſeptē regna.ſ.nabatheorū ab ortu ſolis.egiptiorū.perſarū. chaldeorū. medorum. et aſſyriorū.in quo eſt babilon que toti aſie dominata eſt. In europa ſunt quatuor regna principalia.ſ.grecorū.italicorū.in quo eſt roma caput mūdi.regnū francorū et hiſpanorū. In affrica ſūt duo regna.ſ.regnū ethiopū.vbi eſt carthago ciuitas principalis totius affrice et emula rome.et regnū maurorū.et ita tres ſunt maiores et principales ciuitates mūdi.ſ.babylon.roma.et carthago .et duodecim regna principalia.

Tres triuij ſpecies dic lexim ſinthā reſimq̨

Triuij.i.ſciētie ſermocinales ſunt tres.ſ.lexis.i.ratiocinatiua ſcientia que docet ratiocinari dicta dialectica.qm̄ logica eſt nomen tribus huius triuij ſcientijs cōe. Secunda eſt ſinthesis.i.ſcientia docēs orationē cōgrue cōponere.a ſin quod eſt con et theſis poſitio. q. cōpoſitio.hec eſt grāmatica. Tertia eſt rheſis.i.rhetorica.que docet ornate loqui.vn̄ verſus Rhetoris eſt rheſis:ac lexis eſt logicorū.Sintheſis eſt proprie ſpeculatio grāmaticorū.

Ortho proſo diaſin ſpecies tres grāmatice ſunt

Tres ſunt partes preceptiue grāmatice.ſ.proſodia.orthographia.et diaſintheſtica.cōprehendendo ethimologiā ſub ipſa diaſintheſitca que eſt de compoſitione dictionū ſeu partium.quare ipſa continet ſub ſe ethimologiam ſicut ea que eſt de toto eam que eſt de partibus.cum totum ſine partibus eſſe non poſſit.

Tres celle ſunt fantaſis et logice memoranſq̨

Tres ſunt celle capitis ſecundū actorē noſtrū.ſ.fantaſia ſub qua comprehendit duas ſcʒ ſenſū cōem qui apprehendit ſpecies rerū exterius ſenſatarū .et inter eas ponit differētiam.et imaginatiua que ſpecies per ſenſum cōem acceptas cōſeruat. et eſt ſenſitiui cōis memoria. Secunda eſt logica.i.ratiocinatiua que dicitur in hominibus rō particularis ſiue cogitatiua.in animalibus extimatiua.et hec apprehendit ſpecies non ſenſatas vt ſpeciem inimici et amici. Tertia eſt memoratiua que eſt in extrema parte cerebri etiam conſeruatiua ſpecierū apprehenſarū per extimatiuā.ſūt igitur proprie quatuor capitis celle.ſ.ſenſus cōis.imaginatiue.extimatiue.et memorie.

Treſq̨ trium fratrum tu dicas eſſe tridentes
Fulminis eſt triplex ſpecies flat findit et vrit
Nabilis eſt labilis potabilis ipſa
Cerberus omne vorans tria poſſidet ora canina

Triū fratrū.ſ.iouis neptuni et plutonis tres ſunt tridentes.iouis tridens eſt fulmen quod hʒ triplicē poteſtatem.q2 flat.findit:et vrit. Neptuni tridēs eſt aqua.cuius tres ſūt poteſtates.q2 eſt nabilis.labilis.⁊ potabilis. Tridens plutonis eſt cerberus canis infernalis habens tria capita canina. Spiritualiter tridens iouis.i.dei patris eſt ſpūſſanctus. q2 a patre et ſpūſancto procedit qui afflat.per gratiā findit.i. ſeparat hoīes a carnalibus deſiderijs.et vrit viciorū rubiginē. Neptunus.i.mundus hʒ ſuū tridentē.i. mūdi gloriā que labitur.q2 caduca et momētanea.nabilis a iuſtis non amplectentibus eam. et potabilis amantibus delicias mūdi.vn̄ quo ſunt potate plus ſiciuntur aque. Item lauabilis.q2 ſācti a voluptatibus mundi abſtinentes et pacienter aduerſa tolerantes a peccatis lauant. Per plutonē intelligamus diabolū.per cerberū triplex mortale peccatū.ſ.ſuperbiā.auariciam et luxuriā.a quibus oīa alia originātur vicia.vn̄ Johannes. Om̄e quod eſt in mūdo cōcupiſcentia carnis:aut cōcupiſcentia oculorū:aut ſuperbia vite. Neptunus mundus ē mundi gloria limpha. Spernit eā iuſtus cupidus cupit affluit ipſa. Cerberus eſt mūdus qui carnes deuorat eius. Tres mundi partes dic caput eſſe triplex.

Fertur monoides vnius luna diei
In partes diuiſa duas diathomos extat

Est amphicircos cum pene est lumine pleno
Est panxilenos cum plena est lumine pleno.

Cum luna sit corpus opacũ et tenebrosũ lumen accipiens a sole secundũ q̃ transiẽs per zodiacũ accedit ad solẽ vel ab eodẽ recedit varium recipit lumen. Nã quando est diametraliter cõtra solẽ vtputa sole existente in primo gradu arietis et luna in primo gradu libre tũc apparet tota lucida. nisi fortasse alterũ illorũ fuerit in capite: altero existente in cauda draconis. tunc fieret lune eclipsis. et tunc apparet tota obscura. Sed cessãte eclipsi apparet tota lucida. Et dicitur panxilenos quasi tota lumĩosa. Qñ vero est in medio pũcto inter pleniluniũ siue panxilenos et nouiluniũ dr̃ dyathomos a dya quod est duo ⁊ thomos diuisio. q: tũc apparet pro media parte lucida siue accedẽdo ad panxilenos siue recedẽdo. sed accedẽdo ad nouilunio a dyathomõ. vel ab ipso dyathomo ad nouiluniũ dũ peruenit ad punctũ mediũ dicitur monoydes. q. luna vnius diei. sed dũ accedit a dyathomo ad pleniluniũ vel a plenilunio ad dyathomon et peruenit ad punctũ mediũ: tunc dicitur amphicircos. ab amphi quod est circũ ⁊ circus. ci. q circũ. ca. cũ. i. circulũ. qñ aũt pueniт sub tus solẽ apparet tota obscura et ĩ exitu renouatur. hoc est incipit apparere lucida.

Napades fontis sunt oreades tibi montis
Sunt driades nemoris: nereides q̃ maris
Napee florent amadriades arbore gaudent
Et cum qua viuunt: et sine qua pereunt.

Multa sunt genera nympharum. napades sunt dee fontium. a naps grece quod est aqua latine. Horreades sunt dee montium dicte ab horris quod est mons. Driades sũt dee nemorũ. Amadriades arborum: a drias grece quod est arbor latine. q: cum arbore viuunt: et sine arbore pereunt. Napee vero sunt dee florum. Nereides autem sunt dee maris. Constat autem huiusmodi deas fuisse demones qui infidelibus apparebant a quibꝫ colebantur. Sunt eñ etiam multa nomina deorum: siue vt verius loquar demonũ quos sub diuersis similitudinibus apparentes ipsi infideles honore latrie prosequebãtur. Fauni eñ dei camporum dicebantur a phoni quod est sonus. quia dabãt responsa in campis. Satyri nemorũ: siluani siluarũ. et fontani fontium. vnđ secundum virgiliũ. omnis fons est sacer et omnis mons. Per istas nymphas possumus spiritualiter intelligere animas deuotas quarum quedam sunt napades diuino eloquio affluentes. de quibus in euãgelio Flumina de ventre eius fluent. Alie horreades que in fidei altitudine sunt fundate. de quibus in psalterio. Qui confidunt in domino sicut mons syon. Alie vero driades in siluis habitantes vbi inueniunt vmbraculum contra huius mundi estum et feruorem. vnde Per diem sol non vret te: neq̃ luna per noctem. Nereides que in mundi tribulationibus sunt et maris amaritudines degustant. vnde Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dominus qui eos consolatur. Napee dee florũ que florent virginitate ⁊ mũdicia. vnde. Justus vt palma florebit. Amadriades sunt que soli diuine cõtemplationi vacant cũ christo morientes in arbore crucis vt cum ipso resurgere possint a mortuis: cũ ipso in gloria feliciter permansuri.

Aeticus eolicus doricus ionicus q̃ boetus
Grecorum vere tibi sint idiomata quinq̃

Superiore capitulo septio egit actor de noĩbus ppriis. ꝯsequẽter hic incipit determiare de appellatuis. Et diuidit ista ps in duas. nã p̃io tractat de grecis et a grecis exortis. secũdo de latinis. Prima in principio. s. in hoc octauo capitulo. secũda incipiet in nono capitulo ibi. Est pater hic cura pater. Iterũ prima pars diuidit in duas. q: p̃io ppo nit enumerando grecorũ idiomata. in secunda determinat de ipsis grecis: secũda erit ibi In grecis alpha. Et diuiditur ista pars in viginti partes. nam q̃uis greci habeant viginti quatuor litteras et nos latini xxii. cum nota aspirationis. tamen litteras tam latinas:

ꝙ grecas ad xx. reduxit non faciens distinctionem inter istas duas litteras camā ꝛ chi. po
nens digamam pro fi. nec distinxit othomicron ab othomega: nec itam a iota: nec quopā
a kapa has duas pro q. ponens. et hypsilon pro u. et demum xi. pro x. ipse noster actor zete
littere vltime preposuit. longe quoz diuersū a grecis tenens ordinē qui sic ordinant litte
ras. Alpha. betha. gama. delta: etha. zeta. itha. tetha. iota. kapa. lapda. mi. ni. xi. othomi
cros. pi. ro. sima. tau. hypsilon. fi. chi. psi. othomega. sui alphabeti litteras i hunc coegit or
dinez. Alpha. betha. cama. delta. etha. fi. gama. iota. lapda. mi. ni. otho. pi. quopa. ro. sima
teta. hypsilon. xi. zeta. ¶ In prima igitur parte agit actor de grecis inchoatis ab a. In
secunda de inchoatis a b. in tertia a c. et sic de singulis. vsqz ad zetam litteram vicesimaz
Secunda est ibi. Littera betha sequens. tertia est ibi Constat apud grecos. et sic de singu
lis. partes videbuntur legendo. ¶ In prima igitur parte dicit actor esse quinqz idioma
ta grecorū. s. acticū. ab actica regione que atheniensis dicitur. eolicū ab eolia. doricū a dori
ca regione. ionicum a ionia. et boetū a boetia. in qua est thebana ciuitas dicta a bus qd̄
est bos. quia fuit edificata ciuitas vbi quieuit bos vagabunda. Idioma dicitur ab idios
quod est propriū et onoma nomen eo ꝙ ab vna quaqz gente idioma nomen accepit. vł qꝛ
vnaqueqz gens habet proprium modum loquendi.

In grecis alpha prior est hec littera greca
Hinc alphabetum dic fore compositum

Alpha apud grecos est prima littera in ordine alphabeti. et inde cōponitur alphabetū
et dicitur ab alpha grece quod est a latine et betha quod est b. quia cōtinet a b c d. id ē abe
cedarium. et a prima vocali et consonante alphabetū denoīatur tanꝙ a dignioribus.

Est ares uirtus hinc dicitur ariopagus
Dicitur abba pater absalon inde uenit

Ares grece est virtus latine. et inde dicitur ariopagus vicusvirtuosus. et dicitur ab ares
quod est virtus et pagos quod est vicus quasi vicus virtuosus. vel ab ares quod est mars:
et pagos vicus q vicus martis. qꝛ in illo vico athenis erat templū martis. vel ibi studebāt
philosophi virtuosi. Abba in greco idem est quod pater in latino. et inde venit absalon. fi
lius dauid. et dicitur ab abba quod est pater et salon quod est pax. q. pater pacis per cōtra
rium. qꝛ semp insecutꝰ est patrē suū dauid donec ab arbore quadā p capillos suspēsus est.

Antropoformite dicuntur ab antropos esse
Est archos princeps quod chiliarcha probat

Antropos grece est homo latine. et inde antropoformita te. factor imaginū. et dicit̄ ab
antropos quod est homo et formo as. q. formans imagines. Archos grece est princeps la
tine. quod chiliarcha probat. i. manifestat. et est chiliarcha homo habēs mille viros sub se
et dicitur ab archos quod est princeps et chyle quod est mille. q pīceps supra mille hoīes.

Est arctos panis arctocopus est tibi testis
Est arctos ursa quod probat arctophilax

Arctos grece est equiuocū ad duo latine. nam vno mō significat panē. et inde venit ar
ctocopus panis cū labore factus. et dicitur ab arctos quod est panis. et copos quod ē labor
quasi panis cū labore factus. Alio mō idē est quod vrsa. et inde arctophilax. et est signū in
celo vel stella prope vrsā. et dicitur ab arctos quod est vrsa et philax quod est amans. quasi
amans vrsam.

A sine significat acephalus hoc tibi monstrat
Re uel retro notat apos quod apocopa signat

A grece est sine latine. sicut monstrat acephalus homo sine capite. et dicitur ab a quod
est sine et cephas caput. q. sine capite. Apos grece est re vel retro latine. et inde apocopa. ꝛ
est figura remouens litteram vel syllabā de fine dictiōis. vt anthoni pro anthonii. et dici

tur ab apos quod est re vel retro et copos incisio.q.incisio facta in fine dictionis.

Quattuor ana notat re sursum equaleqꝫ rectum
Sicut anadiplosis anatheosis anathema
Et iuxta phisicos ana duos scrupulos

Ana grece significat quatuoꝛ latine.s.re.sursū.equale.et rectū. et sic habemus quatuoꝛ noīa inde deriuata.s.anadiplosis quod est figura qñ versus incipit et finit in eadē dictione.vt Multa super priamo rogitans super hectoꝛe multa.et dicitur ab ana quod est re ꝛ diplon plica.q.reduplicatio eiusdē dictionis. Quando significat sursū habemus anatheosis.homo habens memoꝛiā de deo.et dicitur ab ana quod est sursū et theos deus.q. hñs sursū coꝛ ad deū.Qñ significat retro tunc habemus anathema.et est excōicatio. ꝛ dicitur ab ana quod est retro et thesis positio.q.retro positio seu separatio.vnde in lege mosaica illud erat anathema quod erat a cōibus vsibus separatū.legitur eñ ꝙ achā acceperat de anathemate.i.de eo quod erat separatū ab humanis vsibus. Qñ significat equale habemus ana duos scrupulos.et est scrupulus ponderis species apud apothecarios ꝛ phisicos et dicit̄ ana.i.equaliter sicut habemus vnū scrupulū de vno et vnū de alio.

Mons acros atqꝫ leue seu trinacris aut acrisimus
Est agios sanctus scit bene theologus

Acros gre.est mons la.vl' leue.et sic est equiuocū ad duo. De acros quod est mons habemus trinacris.et est mons continens tres montes in cicilia.et dicitur a tris quod est tres et acros quod est mons.q.terra circūdata tribus montibus.s.lilibeo peloꝛo ꝛ pachino. De acros quod est leue habemus acrisimus.panis sine fermento.i.qui non est fermētatus videlicet focacia.et dicitur ab acros quod est leue et crisimus quod est fermentū. q.panis leuiter fermentatus.Agios grece est sāctus latine.vt bene scit theologus. et dicitur a theos quod est deus et logos sermo.q.sermo factus de deo.

Hoc pꝛobat alleotheta ꝙ alleos est alienum
Quod sit athis moꝛbus monstrat athinapalus

Alleos grece est alienū latine.sicut pꝛobat alleotheta.que est figura seu accidentis ꝑ accidente positio.et dicitur ab alleos quod est alienum et thesis positio.q.aliena positio. Athis grece est moꝛbus latine.et inde athinapalus ꝛ est moꝛbus. et dicitur ab athis quod est moꝛbus et palus dis.q.moꝛbus ex aqua paludis generatus.

Est alcon foꝛtis alcides sit tibi testis
Ac immoꝛtalis dicitur athanatos

Alcon grece est foꝛtis latine.et inde venit alcides.et dicitur ab alcon quod est foꝛtis et idos foꝛma quasi pulcer et foꝛmosus. Athanatos grece est imoꝛtalis latine.et dicitur ab a quod est sine et thanatos quod est moꝛs quasi sine moꝛte.

Sicut adolescens famulantem signat adulos
Sicut alexander andꝛo virile notat

Adulos in greco est seruire in latino.seu famulari.et inde venit adolescens. et dicitur ab adulos quod est seruire.qm̄ puer dū est in tali etate debet esse ad seruiendū aptus. Andꝛo in greco est virile in latino.sicut pꝛobat alexander.et dicitur de alo alis et andꝛo quod est virile.quasi virilitatē alens.

Est amphi circum dubiumqꝫ quod amphiteatrum
Arguit:astillud amphibolia pꝛobat.

Amphi in greco est equiuocū ad duo in latino.nā significat circū et dubiū. De amphi quod est circū habemus amphiteatrū locus clausus circūcirca sicut claustrū vel capitulum et dicitur ab amphi quod est circū et theoron quod est videre.q.circūcirca possit videri. est

locus rome in campo marcio quo se gladiatores exercitabant. De amphi quod est dubiũ
habemus amphibolia dubia sententia.et dicitur ab amphi quod est dubiũ et bole senten
tia.q.dubia sententia.vt puto te romã vincere posse.bonũ est hoiem comedere piscem.

Anqꝫ notat circum probat hoc ancile rotundum
Armenis interpres vt perparmenias

An grece significat circũ latine.et inde venit ancile lis. scutũ.et dicitur ab an quod est
circũ et cile quod est rotundũ.quasi circũcirca rotundũ vel brachiũ.q.circũcirca brachiũ po
situm. Armenis grece est interpretatio latine.et inde venit perparmenias liber de inter
pretatione.et dicitur a peri quod est de et armenis interpretatio.q.liber de interpretatiõe

Vt mediastinus probat astin denotat vrbem
Andaqꝫ stercus ab hinc dicitur andegauis

Astin in greco est vrbs in latino.et inde venit mediastinus. homo stans in medio vrbis
et dicitur de medius a um.et astin quod est vrbs.q.homo stans in medio vrbis. Anda gre
ce est stercus latine.et inde andegauis et est nomen ciuitatis. et deriuatᷣ a stercoribꝫ auiũ
ab anda quod est stercus.versus. Sicut pictauis nomen trahit ex aue picta. Sic est ande
gauis auiũ de stercore dicta.qꝛ vbi inuenerũt stercora auiũ ibi fundauerunt ciuitatẽ

Ascli dic vtrem asclites dicitur inde.
Est agmon incus inde pyragmon erit

Ascli in greco est vter in latino.et inde habemus asclites tis. homo hydropicus gros
sus et rotundus ad modũ vtris.et dicitur ab ascli quod est vter. Agmon grece est incus la.
et inde pyragmon.faber iouis.et dicitur a pyr quod est ignis et agmon quod est incus. qꝛ
mediante igne et incude fabricat fulgura.

Littera betha sequens est caulis betha secundus
Est mensura brios sobrius inde venit

Hec est secunda pars huius capituli in qua determinat actor de nominibus exortis
a grecis incipientibus ab hac littera b.que apud grecos sonat sicut u consona apud nos.
et ideo u.sepe mutatur in b vt de cauo caballus.et diuiditur hec lectio in duas partes. in
prima proponit.in secunda prosequitur . In prima parte dicit sic ꝙ betha in greco est secũ
da littera in latino.s.b.et est secundus caulis qui crescit in trunco. Est mensura. Hic exe
quitur dicens ꝙ brios grece est mensura latine.et inde sobrius a.um.hõ cũ mensura,et di
citur a so quod est cum et brios mensura.q.homo cum mensura.

Est quoqꝫ faux branchos a quo dicas fore brancum
Quodqꝫ bracos breue sit hoc probat amphibracus.

Branchos grece est faux latine.et inde hic brancus ci. pro gutture. vel est illud quod i
ore piscis cernitur ad quod dinoscitur an sit recens vel putridus.vel morbus in faucibus
proueniens ex humoribus descendentibus a cerebro in faucibus.et dicitur a brancos qđ est
faux. Brachos grece est breue latine.et inde habemus amphibracus. et est pes cõstans ex
tribus syllabis prima breui media longa et vltima breui . vt legatur. et dicitur ab amphi
quod est circũ et brachos quod est breue.q.circũcirca breue.

Dicqꝫ vorare borũ hinc cerberus est baratrũue
Est vulgare brisen briseus inde venit

Boron grece est vorare la.et inde cerberus ianitor inferni.et dicitur a creos quod est
caro et boron quod est vorare.q.uorator carniũ.et inde dicitᷣ baratrum de voro as. Brisen
in greco est vulgare in latino.et inde venit briseus idẽ est quod bacchus.et dicitur a brisen
quod est manifestare.qꝛ manifestare facit secreta.

Quod cõsumere sit bronum bronius manifestat

Est bares fortis baroqꝫ monstrat idem

Bronũ grece est cõsumere latine.et inde bronius.i.bacchus.et dicitur qꝛ consumit corpus.vel qꝛ habet cõsumere prauos humores.et dꝛ a bronũ quod est cõsumere. Bares grece est fortis latine.et inde venit baro.is.et dicitur a bares grece quod est fortis latine.

Bucolon est cultura boum bucolica signat
Mittere sit baleron hocqꝫ balista probat

Bucolon in gre.est cultura in latino.et inde bucolic9.ca.cũ.liber virgilii qui docet d cultura boũ.et dꝛ a bus quod est bos et colon quod est cultura.q.cultura boum. Baleron gre.est mittere latine.et inde balista.et dꝛ a baleron qđ est mittere ꝛ basta qꝛ habet mittere bastas et sagittas.vel a balearibus insulis vbi fuit baliste vsus inuentus.

Quod sententia bole sit probat amphibolia
Quodqꝫ fides broge sit comprobat allebroges

Bole in gre.est sentẽtia in la.et inde amphibolia et est dubia sentẽtia.et dꝛ ab amphi quod est dubiũ et bole sentẽtia.q dubia sentẽtia. Broge grece est fides latine.et inde venit allebroges.et dicitur ab alleos quod est alienũ et broge quod ē fides.q. alienus a fide Est eni quidã populus in burgundia qui sic fuerunt dicti ꝙ fidẽ romanis policitaꝫ fregerunt et se a fidelitate eorũ alienauerunt.et declinatur hic et hec allebroges.

Materiamqꝫ baton dicas hiperbaton inde
Basilicon rex est sit basilicus ab hoc

Baton grece est materia latine.et inde hyperbaton.i.figura transcendens materiaꝫ.et dicitur ab epi quod est supra et baton gradus vel materia.q.supra materiã vel gradus vt in alexandro.Gesta ducis musa refer.Basilicõ gre.est rex la.et inde basilicus serpens qui ex ouo galli procreatur.vñ in psal'. Super aspidẽ et basilicũ ambulabis. et interpretat̃ rex serpentum.

Quod bar filius est probat illud bartholomeus
Bus quoqꝫ bos tibi sit inde butalmon erit

Bar gre.est fili9 la.et inde bartholome9.ꝛ dꝛ a bar qđ ē fili9 et ptolomõ qđ est regnũ ꝛ mops quod est aqua.q.filius regis supra aquas regnantis. Bus gre.est bos la. ꝛ inde butalmõ est bos siluestris vel oculus bouis vel flos ad modũ oculi bouis.et dicit̃ a bus quod est bos et talmon oculus.

Constat apud grecos ꝙ littera tertia cyma
Estqꝫ dulce cimen inde cimiterium

Hec est tertia pars huius capituli in qua determinat de noĩbus exortis a grecis incipiẽtibus a cyma quã noster actor p chi siue c.ponit. Et diuiditur lectio in duas partes. In prima ponit nomen littere.in secunda exequitur. Dicit primo ꝙ cyma apud grecos est littera tertia in alphabeto apud latinos.et est idẽ quod c. Hic exequitur dicens ꝙ cimen gre.est dulce la.et inde cimiteriũ.et dicitur a cimen quod est dulce et teron quod est statio vel positio.q.dulcis status vel positio mortuorũ.

Quod sit dora cleos hoc hercules inclita monstrant
Atqꝫ cinon ciniphes comprobat esse canem

Cleos gre.dora la.et inde hercules et inclita.i.nobilis.hercules dicitur ab her quod est est lis et cleos quod est gloria vel dora quasi gloriosus in lite. Cynon gre.est canis la. ꝛ inde habemus cinifes musca canina que mordet vt canis.et dicitur a cynon qđ est canis.

Condolon est nodus hinc condolomaticapassis
Dic chiron esse manum probat anchora vel cirotheca

Condolon gre. est nodus latine. et inde condolomaticapassis. et est morbus existens in manibus. et dicitur a condolon quod est nodus et manus et passis passio. q. morbus q fa cit manus nodosas. Chiron gre. ē manus la. et inde anchora et chiroteca. et dicitur ab an quod est circū et chiron manus. q. circū circa manus. chirotheca dicitur a chiron qđ est ma nus et theca quod est positio. q. repositio manuū.

Quod chile mille sonat hoc chyliarca probat
Per calo signo bonum quia nascitur hinc calodemon
Atqꝫ calo voco sit inde kalendarius
Estqꝫ calo lignum dicitur hinc calatus
Atqꝫ fecem calcon oricalcon comprobat esse

Chile in gre. est mille in latino. et inde chyliarcha est hō habens mille viros sub se et di citur a chyle quod est mille et archos quod est princeps. q. princeps supra mille. Chile enī apud grecos nō est lr̃a sed nota mille significatiua. et q̄uis apud latinos septē tm̄ littere sint numerorū representatiue. s. i. vnius. v quinqꝫ. x. decem. l. quinquaginta. d. quingenta c. centū. et m mille. Apud tamen grecos omnes littere sunt certorūꝫ numerorū expressiue Nouem nanqꝫ prime littere ab alpha vsqꝫ ad iotam inclusiue nouem digitorū. Nouem vero subsecutiue. s. a kapa vsqꝫ ad simam inclusiue nouē articulorū sunt representatiue. Tau vero centū hypsilon mille. fi. decem mille. chi centū mille. psi mille miliū. et omega decem mille miliū. Calo grece est equiuocū ad tria latine. nā significat bonū. significat voco as. et lignū. vnde de calo quod est bonū habemus calodemon hō bonū sciens. et dicit a calo quod est bonum et demon quod interpretatur sciens. q. bonū sciens. De calo qđ est voco habemus hic kalendarius. et dicitur a kalo quod est voco. q: ibi vocātur festa. i. de nominantur. De calo quod est lignū habemus hic calatus. panier gallice. et dicitur a ca lo quod est lignū. q: de ligno fit. s. de vimine. Calcon gre. est fex latine. et inde oricalcon spuma auri. et dicitur a calcon quod est fex et aurū ri. q: dicitur fex auri. sed au dipthōg' mutatur in o breuem.

Quodqꝫ malum cacos hoc cacothesia monstrat

Cacos in gre. malū est in la. et inde cacothesia mala hois dispositio. et dicitur a cacos quod est malū et thesis positio. q. mala homis dispositio.

Vniuersale catha sit catholicus inde
Et catha sit fluxus inde catharus erit
Cathaqꝫ sit iuxta dicas hinc cathamatheum
Catha breuis pariter sit cathologus venit inde

Catha gre. est equocū ad quatuor la. idē est qđ fluxus. idē est qđ vniuersale. idē est qđ iuxta. et idē est qđ breue. De catha quod est vniuersale habemus catholicus. ca. cū. fides catholica. et dicitur a catha quod est vniuersale. q: fides catholica debet esse vl'is. i. cōmu nis omibus. Itē de catha quod est fluxus habem' hic catharus fluxus humorū per nares et dicitur a catha quod est fluxus et rinos naris. q. fluxus humorū per nares. vnde versus Quod fluit a capite dicetur reuma catharus. Quod fluit ad fauces brācus nasumqꝫ co riza. Pulmonis tussis nunq̄ sine febre catharus. De catha quod ē iuxta habemus catha matheū liber cōpositus iuxta matheū. et dr̃ a catha quod est iuxta ⁊ matheus. q. sit cōposi tus iuxta matheum. De catha quod est breue venit cathologus liber in quo inscribuntur sancti et inclita gesta eorum.

Cenon commune sit cenobium iubet esse
Estqꝫ cenon vacuum inde cenothaphium
Estqꝫ cenon nouum exhinc encennia dicas

Est cenon funis indeqȝ cenobates

Cenon gre. est equiuocũ ad quatuor latine. Primo modo idẽ est qđ cõe. secũdo vacuũ tertio nouũ. et quarto funis. De cenon quod est commune habemus cenobiũ conuentus vel locus monachorũ. et dr̃ a cenon quod est cõmune et bios quod est cultura. q2 cõmuniter habitant ibi. Et de cenon quod est vacuũ habemus cenotaphiũ. s. tumulus vel lapis mortuorũ in quo nondũ est mortuus. et dicit᷑ a cenon quod est vacuũ et taphos quod est lapis quasi lapis vacuus. Et de cenon qđ est funis habemus cenobates. et sunt illi q̃ gradiunt᷑ supra cordas. et dicitur a cenon quod est funis et baton quod est gradus. Et de cenon qđ est nouũ habemus encẽniũ. et significat innouationes templi vel ecclesie. et dicitur ab en quod est in et cenon nouũ. q2 tunc innouantur seu dño dedicãtur. Vel encennia sunt illa dona que dantur in principio anni.

Dic creos carnem quod probat arct ocrea
Gratia sit caritos hoc eucaristia signat

Creos grece est caro la. et inde arctocrea est pasta vel panis cũ carne mixta. Et dicitur ab arctos quod est panis et creos quod est caro. caritos gre. est gratia latine. et inde eucaristia. et dicitur esse bona gratia. et dicitur ab eu quod est bonuȝ et caritos gratia. q. bona gratia. s. sacramentũ corporis et sanguinis dñi nostri iesu christi sub speciebȝ panis ⁊ vini.

Sicut cardiacus testatur cardian est cor
Est cronos tempus cronographia probat

Cardian gre. est cor latine. sicut probat cardiacus. et est hõ qui patitur in corde morbuȝ et dicitur a cardian gre. quod est cor latine. Cronos gre. est tempus la. inde habemus cronographia figura seu descriptio tẽporis. et dicitur a cronos quod est tp̃us et graphos scriptura. q. descriptio temporis.

Vtqȝ probat cubicus solidum cubon esse fatetur
Est humor chimos indeqȝ cacochimus

Cubon gre. solidũ est la. et inde dicitur numerꝰ cubicus. i. solidus. Q̃uis arismetici differentiã assignent inter numerũ solidũ et cubicũ et quadratũ. dicunt em̃ numerũ solidũ siue cubicũ qui constat ex tribus numeris. et proinde dicitur solidus siue cubicus. q2 sicut solidũ corpus habet tres dimensiones. s. longũ latũ et profundũ. ita isti numeri solidi habẽt tres numeros. nã consurgũt ex ductu radicis sue bis vel in aliũ ⁊ sic est numerus solidus vel in seipsũ. et sic est cubicus. exemplũ solidi. vt bis tria ter sũt xviii. qui est numerus solidus. Exemplũ cubici vt ter tria ter sũt. xxvii. qui est numerus cubicus. numerus vero quadratus habet tantũ duos numeros. consurgit enĩ ex ductu radicis sue semel in se vl̓ in alium numerũ vt bis duo vel bis tria. vel ter quinqȝ ex quo resultant quindecim qui est nũerus quadratus librorũ presentis operis quod prout superius in argumento tetigi ex nũeris constat quadratis et cubicis. in eo nãqȝ ter quinqȝ sunt libri et ter tria capitula. q̃ quadrati sunt numeri atqȝ cubici. Chimos gre. est humor la. et inde cachochimus malus humor. et dicitur a cacos quod est malũ et chimos quod est humor. q. malus humor.

Est crasim vinum mellicraton venit inde
Naturamqȝ crasim eucraton inde venit

Crasim gre. est vinũ la. et inde venit eucratõ ⁊ mellicraton. vñ mellicratõ ti. dr̃ esse vinũ mellitũ vel dulce. eucraton vero est bona complexio. et dicitur ab eu quod est bonum ⁊ crasim natura. q. bona natura vel complexio.

Estqȝ aurum crisis crisostomus approbat illud
Judiciumqȝ cresis creticus inde venit

Crisis gre. est aurũ la. et inde venit crisostomus. fuit enĩ sic dictus sanctus Iohãnes patriarcha constantinopolitanus. a crisis quod est aurũ et thomos quod est os. q. habens os

aureū. q2 sua verba erant aurea. Cresis gre. est iudiciū la. inde habemus creticus ca cum idem quod iudicium de tempore vel die qua infirmus conualescet. vel morietur. 7 dicit a cresis quod est iudicium.

Est velare calipso quod vult apocalipsis

Calipso gre. est velare la. et inde hec apocalipsis. liber beati iohānis euāgeliste in quo reuelantur celestia christi. et dicitur ab apos quod est re et calipso quod est velare. q. reuelare. q2 ibi fuit reuelatus status ecclesie a christo vsqȝ ad diem iudicii.

Regula sit canon canonicusqȝ probat

Est comos villa solet inde comedia dici

Canon grece est regula latine. e t inde canonicus religiosus qui viuit regulate. et dicit a canon quod est regula et icos custos. q. custos regule. Comos grece est villa latine. et inde hec comedia dic. cantus villicus vel domesticus. et dicitur a comos quod est villa et odos cantus. q. cantus villicus.

Est cosmos mundus cosmicus inde venit

Inclinatio sit clisis etheroclisis inde

Cosmos gre. est mundus latine. et inde cosmicus homo mundanus. Clisis grece est inclinatio latine. et inde habemus etheroclisis varia declinatio nominū. 7 dicitur ab etheron quod est variū et clisis incliuatio quasi varia inclinatio seu declinatio.

At copos incidit sincopa monstrat idem

Est creperon dubium ac inde crepuscula dicas

Copos gre. est incisio la. et inde sincopa figura. et est ablatio littere vel syllabe de medio dictionis. Creperon gre. est dubiū la. et inde crepusculū li. dubiū tp̄s inter noctē et diē et dicitur a creperon quod est dubiū. et lux cis. q. dubia lux.

Estqȝ caput cephas hoc quoqȝ cepa probat

Kyrros est porcus ne dicas kyrre eleyson

Kyrios est dominus vult quoqȝ mercurius

Cephas gre. est caput la. et inde habemus hec cepa pe. et dicitur a cephas quod ē caput q2 tota virtus consistit in capite. vel q2 similis est capiti in rotūditate. kyrros grece ē porcus la. et prohibet ne dicas kyrre eleyson. quod idem ē qđ porce miserere mei. kyrios gre. cū vnica r. est dn̄s la. et inde venit mercurius. et dicitur a merx cis. et kyrios dominus. q. dn̄s mercantū. vnde debemus dicere kyrie eleyson. quod tm̄ valet sicut kyrie. i. domine. 7 eleyson. i. miserere mei.

Est chere salue dic hinc chere cesaranicos

Est elephas ceson cesaris inde venit

Chere gre. est salue la. et inde dicitur chere cesaranicos. et valet tantū sicut salue cesar inuicte. sunt em̄ tres dictiones grece. chere est salue. cesar impator est. anicos. i. inuicte. verba que psitacus auis dicebat impatori. Ceson gre. est elephas la. et inde dicitur cesar a ceson quod est elephas. q2 magnus erat vt elephas. vel dicitur de cedo is. q2 cedebat omia in bello. vel q2 fuit extractus a ventre ceso.

Quod confusio sit chaos hoc omnis tenet vsus

Quod ceron est cornu comprobat egloceron

Chaos gre. est cōfusio latine sicut vult oīs vsus q2 vsus est φ chaos interpretatur confusio. Ceron grece est cornu latine. et inde habemus egloceron tis. signū in celo. 7 dicitur ab egle quod est capra et ceron quod est cornu quasi caper cornutus signum in celo quod appellatur capricornus.

Tu citharam dic esse chelim stacius probat illud
Brachia dic chelim inde perichelides
Est camerim curuum cameram dic inde venire

Chelim gre. est cithara la. hoc probat per staciū poetā nostrū aquitanicū dicentē primo thebaidos. Nūc tēdo chelim satis arma referre aonia. et in achileide idē. Elicit extremo chelim et solātia curas fila mouet. Chelim gre. est brachiū la. ⁊ inde perichelides ornamēta que ponunt in brachiis mulierū. et dicitur a peri quod est circū et chelim brachiū. qꝛ ponitur circa brachia. Camerim gre. est curuū la. et inde venit camera re. domus curua. ⁊ dicitur a camerim quod est curuum.

Quarto delta loco que littera quarta vocatur
Quod dromon est cursus firmat hipodromium

Superius actor determinauit de nominibus exortis a grecis incipientibus a c. in hac parte quarta pñtis capituli determīat de nominibus exortis a grecis incipientibus a d. que est quarta littera et ponit nomē littere et dicit ꝙ delta est quarta littera apud grecos ī alphabeto quā nos appellamus d. Dromon gre. est cursus latine. ⁊ inde venit hipodromiū mi locus vel cāpus vbi currūt equi. vel tormenti nomē in quo refrenantur equi a cursu. et dr̄ ab hipos quod est equus et dromon quod est cursus. q. cursus equorū vel refrenatio.

Est drepan curuum drepannum nascitur inde
Estqꝫ domos planum dicitur inde domus

Drepan gre. ē curuum lati. inde habemus hoc drepannū. et est portus maris curuus et propter hoc appellat drepānū i. curuū. Domos gre. est planū la. et inde dicitur domus a domos quod est planū. qꝛ antiquitus in locis planis domus edificabantur.

Est datum dosis antidotum dic inde venire
Est drias arbor ab hinc dicis amadriades

Dosis gre. est datū la. et inde antidotū remediū datū cōtra venenū: vt tyriaca. et dicit ab anti quod est cōtra et dosis datū. q. cōtra datū. Drias gre. est arbor la. et inde amadriades dea arborū. et dicitur de amo as. et drias arbor. qꝛ amat arbores.

Scribe per y grecum dya et duo significabit
Scribe per i nostrum de tibi significat

Dya scriptū per y grecū quod dicitur hypsilon significat duo la. scriptū vero per i nostruꝫ significat de. inde habemus dyalogus a dya quod est duo et logos sermo. q. liber in quo introducūtur duo. vnus interrogans et alius respondens. Nec a dya quod est duo ⁊ logos sermo deriuatur dialectica. nec a dia quod est de et logos sermo vl' lexis ratio. quia eadem rōe grāmatica ⁊ rhetorica dialectica dicerentur cū sint sermocinales et de ente rōnis. sed dicitur dialectica a dialogo verbo greco qđ latine significat disputo. Sed de dia significante de habemus diapente a dia quod est de et pentha quod est quinqꝫ. q. cōtinēs quinqꝫ notas. diatesseron continens quatuor. et diapason continens octo. sunt he autem species simphoniarum in musica.

Dic decas esse decem designans inde decanum
Dic dodrans poteris significare nouem
Dulos seruire est: et dulia dicitur inde.

Decas gre. est decē la. et inde decanus ni. hō qui est supra decē ī ecclesia, ⁊ dicitur a decas quod est decē. Dodrans gre. est nouē latine. et est nona pars assis. Dulos gre. est seruire la. et inde dulia lie. seruitiū mortalibus exhibitū: et dr̄ a dulos gre. qđ est seruire latīe vnde versus. Dulia cōis hoīqꝫ deoqꝫ paratur. Atqꝫ deo soli latria iure datur. Dulia debetur impendi iure creatis. Huic qui cuncta creat impendi latria debet.

Delon obscurum delius inde venit
Dignaqꝫ sit sententia dicitur hinc paradigma.

Delon gre. est obscurū la. et inde delius lii. quod est phebus. et dicitur a delon quod ē obscurū nō ꝙ sit obscurus sed qꝛ dabat obscura responsa. Digma gre. est sententia la. et idē padigma figura quando iuxta sententiā aliud intelligitur moraliter. vt Exiuit semiator seminare semen suum. per seminatorē intelligimus predicatorem. et dicitur a para quod est iuxta et digma sentētia. quasi iuxta sententiam.

Estqꝫ sciens demon hinc cacodemon habes
Est clarere dian et dicitur inde diana.

Demon grece est sciens latine. et inde cacodemon. et dicitur a cacos quod est malum et demon sciens. quasi homo malū sciens. Dian gre. clarū la. et inde diana ipsa luna. ⁊ dicitur a dian quod est clarū vel claritas.

Est delphos frater dicis adelphus ab hoc
Est dorcos visus nomen comicum venit inde
Estqꝫ didascalon id grece quod doctor apud nos
Inde didascalicus sermo venire potest
Est dictin rete dictinna dicitur inde
Dic duplon esse plicam sicut anadiplosis.

Delphos gre. ē frater la. et inde adelphus frater germanus. vel quidā liber cōpositus de fratribus. vnde Teren. in adelphis. Dorcos gre. visus la. et inde venit nomen comicū seu poetarū comicorū describentiū facta et gesta eorū qui simul viuunt in domo vel villa. vt dorchiū chii. nomē mulieris meretricis. et dicitur a dorchos quod est visus. q. visu amasios cupiens. Didascalon gre. doctor la. et inde deriuaṫ sermo didascalicus. i. doctoralis. in greco tū sophistā habemus pro doctore. vnde versus. Persa magū: scribā iudea: latina magistrū. Lingua dat hebrea rabbi: sed greca sophistā. Dictin grece rete la. et inde dictinna. i. diana dea venationis cuius est retibus curā adhibere. Duplon gre. plica la. et inde anadiplosis vnius verbi reduplicatio. vt hic. Pulcerrimus astur. Astur equo videns.

Ethaqꝫ vocalem dic inter quinqꝫ secundam.
Sanguis emath inde dicis emoroides.

Superius actor determiauit de noībus exortis a grecis incipientibus a quarta littera scꝫ d. hic determinaṫ de noībus exortis a grecis incipientibus a secunda vocali .s. e. que ē quinta littera in alphabeto. et ponit nomen littere. et dicit ꝙ etha est secūda vocalis apd̄ grecos. et idē est ꝙ e. apud latinos que similiter est secūda vocalis/ inde prosequitur et dicit ꝙ emath gre. est sanguis latine. et inde emorois. gtō huius emoroidis vel dos. ⁊ ē mulier que patitur fluxū sanguinis et dicitur ab emath quod est sanguis et roys quod est vē ter vel fluxus. quasi patiens fluxū sanguinis. Emorops etiam accipitur pro serpente qui quos pungit facit sanguinē vndiqꝫ fluere et mori. vnde Lucanus in nono. Impressit dentes emorops aspera tullo.

Euqꝫ bonum signat et ab hoc euangelium dic
Peruersum sit euan: hinc sit euangelium

Quorūdā satis admirari nequeo impitorū inscitiā qui huius occasiōe littere nō periti sunt actori nr̄o tāte litterature viro rabiē imponere vt dicāt eundē euāgeliū pro bona nūciatione per geminū u. sanxisse scribi debere. quasi priscos grāmatice artis magistros per simplex u. semp idipsū nomē scribi precipiētes aut sacre legis veteres non vidisset codices in quibus idipsū vocabulū nusꝙ per geminū u inspector diligens: vidit notatū. Igiṫ et docte ⁊ vere hac in parte magister ondit barū eu et euā dictionū diuersū significatū. atqꝫ ab

bis deriuatū euangeliū sub vna voce plura significās esse equiuocū. Eu nanqꝫ gre. bonū dicit significare. Euā vero vt fidelis sacrilogos ritus detestans paganoꝝ dicit esse vocē leticie quandā peruersā qua in triatericis seu bachanalibus festis in honorē liberi sacrificātes prorūpebant. Alii vero dicūt esse vocē qua ipsū bacchū quasi proprio noīe appellabāt ingenioso. teste poeta Ouidio dicēte. iiii. metamor. Victileus eleusqꝫ parens et iacus et euā. Et que preterea per graias plurima gentes noīa liber habes. Angelus vero nūcius et angeliū nunciū significare palam est. Si eni cōponatur angeliū cum eu. ꝗuis dicendū esset euangeliū. u. ipsius diptongi manente vocali: tamen hoc prohibēte turpi sonoritate u. vocalē mutamus in u consonantē ab e. diuidentes eandē et ipsi angeliū cōiungentes. vt sic euangeliū bonū significans nunciū ex duobus integris. eu videlicet et angeliū compositū per simplex u. et scribamus et proferamus. Si aūt angeliū corruptū seu detruncatū et pro eo sumentes geliū. cū eua proprio noīe bacchi cōponamus idē quantū ad vocē redibit cū priore nomen ipsa verūtamen significatione diuersū. Nam illud ex duobus itegris eu videlꝫ et angeliū cōpositū bonū significat nunciū. Istud vero ex integro et corrupto ex euā. videlꝫ et geliū nephandā significat vocē ꝛ peruersā in festis libri bacchantiū. vnd̄ huius sententiā his versibus duxi breuiter cōplectendā. U quoqꝫ vocalē dat in u variare. sonantē Hec euangeliū dictio rite queas. U sibi nec geminū decet addas sed modo solum. Nunciat angelium denotat euqꝫ bonum.

En notat id quod in est et ab hoc encēnia dicas
En contra tibi sit hinc et elencus erit

En gre. est in latine. et inde venit encēnia. et sunt innouationes templi quando templa sacrantur. et dicitur ab en quod est in et cenon nouū. q꞉ tunc totū innouatur. Alterius en gre. est contra la. et inde venit elēchus (hi. liber elenchorū de sillogismis sophisticis. et dicit ab en quod est cōtra et lexis ratio. q. contra rationem.

Signat epi supra dicas hinc epimerides
Signat epen medium quod monstrat epen thesis ipsa

Epi g. supra la. et inde venit epimerides. et declinaꝛ epimeris. gtō epimeridis vel dos. et sunt signa vel tallie que fiūt in baculo, in tp̄e vindemiarū ab illo qui signat pondera. et dr̄ ab epi quod est supra et memeris diuisio. q꞉ vna est diuisa ab alia. Epen gre. est mediū la. et inde venit epenthesis. et est figura quando interponitur syllaba in dictione: vt indupator pro impator. et dr̄ ab epen qđ ē mediū et thesis positio. q. positio facta ī medio dictōis

Erqꝫ notat litem signat erinis idem
Euon perpetuum et ab illo dicitur euum

Er g. est lis la. et inde erinis dea infernalis. et dr̄ ab er qđ est lis. q꞉ semp est in lite. Euon gre. est ppetuū la. et inde venit hoc euū eui. i. etas. et dr̄ ab euon quod est perpetuū.

Elyos est titan hoc eliades tibi monstrant
Est herne durum hernica saxa probant:

Elyos gre. est titan la. inde habemus eliadis dis. et sunt filie solis. et dicitur ꝗ sol habuit nouem filias que vocantur eliades. et dicitur eliades ab elyos quod est titan. Herne grece est durū la. inde hernicus ca. cū. durus sicut saxum.

Est eleys miserans elegia comprobat illud
Hex quoqꝫ si dicas sex tibi significat

Heleys gre. est miserans la. et inde hec elegia e. et est carmen factū de miseria vel amore quē infinite miserie cōsequuntur. vnde versus. Equore quot conche tot sunt in amore dolores. Hex gre. sex la. nam vbi greci ponunt h. nos ponimus s.

At diuisio sit heresis sit hereticus inde

Est echatos centum dicitur hinc echates
Heresis g. ē diuisio la. ⁊ īde hereticus hō diuisus a fide catholica. et dr̄ ab heresis qđ est di
uisio. q. sit diuisus a fide. Echatos gre. cētū la. ⁊ īde echates dea magorū. et dr̄ ab echatos
quod est centū. q̄ꝛ hēbat potestatē supra centū ciuitates vel spēs vel modos incantandi.

Epta notat septem sit ab hoc epdomada vere
Etheron est varium pantheraqꝫ comprobat illud
Epta gre. septē la. et inde ebdomada pro septimana. et dr̄ ab epta qđ est septē. q̄ꝛ continet
septē dies. Etherō g. variū la. et inde panthera est aīal variis coloribus coloratum. et dr̄
a pan quod est totū et etherō variū. q̄ꝛ totus est variis coloribus coloratus

Est epos octauum monstrat epodon idem
Denotat erge labor ⁊ ab hoc ergascula dicas
Epos g. octauū la. et inde epodō liber Oratii. ⁊ dr̄ ab epos quod est octauū ⁊ oda ode. qua
si octauus vel supra odas. Erge g. labor la. et inde ergasculū. locus laboriosus vbi tenent̄
captiui vel carcer. et dicitur ab erge quod ē labor et stolon missio. vel thesis positio vl' teriō
statio. q. laboriosa positio missio vel statio.

Est egle caper hinc egloga nomen habet
Est hemi verbum de quo potes formare sum
Egle g. est caper la. et inde egloga. sermo caprinus de vili materia. et dicitur ab egle qđ ē
capra et logos sermo. q. sermo caprinus. Hoc verbū sum es est deriuatur ab hoc verbo gre
co hemi mutando h in s. et e in u. i. remota fit sum.

Dimidiumqꝫ sit hemis indeqꝫ fiet hiems
Hermes facundus dic hermeneticus inde
Hemis gre. dimidiū la. et inde hiems. dimidia pars anni. et dicitur ab hemis quod est di
midiū. q̄ꝛ vulgares diuidunt annū in hiemē et estatē. et sic hiems est media pars anni.
Hermes gre. facundus la. et inde hermeneticus. ca. cū. sermo interpretatiuus.

Eos aurora dicis eous ab hoc
Naturam dic ethimos ethimologia monstrat
Eos gre. aurora la. inde eous. i. oriētalis. et dr̄ de eos gre. qđ est aurora la. Ethimos gre.
natura la. inde ethimologia et dicitur ab ethimos quod ē natura et logos sermo. q. de na
tura dictionis seu sermonis absolute.

Morem signat ethos ethica monstrat idem
Ethos gre. est mos la. inde ethicus ca. cū. i. moralis et hoc morale. et hec ethica. scientia
de moribus. et dicitur ab ethos quod est mos et icos scientia

Littera sexta solet apud eoles esse digama
Nanqꝫ in se gama continet ipsa duplex
Superius ac. deter. de noībus exortis a gre. incipientibus ab e. in ista parte sextā cap.
determīat de noībus exortis a gre. incipientibus a digama quā greci fi. et diuiditur in đ.
partes. in prima ponit nomen littere. in secūda exequitur ibi. Ac grece fronesis. in prima
ponit nomen littere. et dicit ꝙ digama. i. fi. est sexta littera in alphabeto apud eoles id est
apud illos grecos et apud nos sil'r. et appellatur digama et reddit rōeȝ. q̄ꝛ cōtinet duo ga
ma. i. duo g. qđ pȝ si quis iūgat caracteres duos game apud grecos redibit caracter seu fi
gura nostri f. et dr̄ digama a dya qđ ē duo ⁊ gama qđ ē g. q. continēs duo g.

Ac grece fronesis prudentia dicitur esse.
Est quoqꝫ spuma frodos inde frodissa venus
Fronesis. g. interp̄taẗ prudētia la. a quo deriuaẗ frunitus ta. tū. i. prudēs. ⁊ īfrunit⁹ a. ū. i.

stultus ta.tũ.ꝛ dr̃ quasi sine fronesi.i.sine prudẽtia vel sine frõte.i.sine verecũdia vel sine frumie.i.discretione.est em̃ frumen pars guttúris discretiua saporis.vel sine fruno galli ce tan.vel sine freno.vnde versus.Infruniti vim si vis per quiqꝫ notabis.Frons fronesis frumen frunoqꝫ freno dabis.Frodos gre.est spuma la.et inde venit frodissa venus q̃ dici tur ex testiculis saturni et ex spuma maris fuisse genita.

Utqꝫ probat fagus sit apud nos edere fagin
Farmacon vnguentum farmacopola probat

Fagin gre.est edere la.et inde venit fagus gi.qꝛ antiquitus solebãt comedere seu ede re fructũ eius.et dr̃ a fagin quod est comedere.Farmacon gre.est vnguentũ la.et inde far macopola.le.venditoꝛ vnguentorũ.et dr̃ a farmacon vnguentũ et copole vendere.

Est quoqꝫ moꝛs feron feralis dicituꝛ inde.
Est flegmon sanguis indeqꝫ fl ebothomus.

Feron g.est moꝛs la.inde dicitur feralis.et dr̃ a feron quod ẽ moꝛs. Flegmon gre.est san guis la.et inde venit flebothomus.gallice lancete.instrumentũ cum quo extrahimus san guinẽ de vena.et dr̃ a flegmon qđ ẽ sanguis et thomos diuisio.qꝛ diuidit sanguinẽ.

Signat abundanter fatin venit inde fatiscoꝛ.
Est faxim facere faxoqꝫ signat idem

Fatin gre.est abundanter la.et inde venit fatiscoꝛ.et dr̃ a fatin quod est abundanter et isco is.quasi abundanter iscere.i.aperiri. Faxim grece est facere la. et inde faxo verbũ de fectiuum in numeris et personis et temporibus.et est idem quod facio is. vnde pruden. Faxo ego sub pedibus stipularũ more teratur.inualida ista manus.

Sicut fermentum probat est coꝛruptio fermen
Est flegeton ardens hinc quoqꝫ fos caput est.

Fermẽ g.coꝛruptio la.ĩde dꝛ fermentũ.ꝛ dr̃ a fermẽ qđ est coꝛruptio.qꝛ pastã coꝛrũpit.Fos gre.est ardẽs la.ꝛ inde flegetõ.fluuiũ inferni ardens. ꝛ dr̃ a fos qđ est ardoꝛ vel caloꝛ

SIcut apud grecos et apud nos gama digama.
A tergo sequitur:quintaqꝫ muta tamen.

Superius ac.deter.de noĩbus exoꝛtis a grecis incipiẽtibus ab f. in hac septima parte de incipiẽtibus a g.quã gre.vocãt gama.et diuidit in duas partes. in prima ponit nomẽ lr̃e.in secũda exequitur ibi gama. In prima dicit ꝙ sicut apud gre.g.ponitur post digama id est post f in alphabeto etiam apud nos.et est quinta muta apud nos.

Gamaqꝫ significat mulierem pergama monstrant.
Ge terram signat geometria probat.

Gama gre.est mulier latine.et inde venit pergamus.mi.pluraliter hec pergama me nia troiana.et dicitur a pir quod est ignis et gama mulier.qꝛ per ignẽ et mulierẽ fuerũt cõbusta. Ge gre. est terra la.et inde venit geometria.scia de mensuratione terre. et dici tur a ge quod est terra.et metros mensura.q.scientia de mensuratione terre.

Estqꝫ geron sacrum gerologodium venit inde
Ductio sit gogos hinc isagoga venit.

Geron gre.est sacrũ la.et inde venit gerologodion.vnguentũ valẽs ad clarificandũ vocẽ Et dr̃ a geron quod est sacrũ et logos sermo et dian clarũ.q.valẽs ad vocẽ clarificandum Gogos gre.est ductio la.et inde venit isagoga ge.liber introductoꝛius.i. liber poꝛphirii.ꝛ dicitur ab isis quod est intro et gogos ductio.q.introductio.

Est genesis soboles hoc geneologia monstrat
Estqꝫ geneth mulier indeqꝫ geneteum.

Genesis gre. ē soboles la. et inde venit geneologia. sermo factus de gnatiōe. et dr̄ a genesis qd ē soboles vel pgenies et logos sermo. q. sermo factus de gnatōe vel pgenie. Geneth gre. est mulier la. z ide venit geneteū. locus subterrane⁹ vbi hitant mulieres ad laborādū. z dr̄ a geneth qd ē mulier et thesis positio. q2 ibi ponebant mulieres ad laborandū.

Sitqꝫ graton fortis vel bellicus inde gradiuus
Glossaqꝫ sit lingua quod sinaglossa probat

Gratō g. ē fortis vel bellicosus la. z inde d2 gradiuus ui. i. mars deus belli. z iō dr̄ a gratō qd ē fortis. q. deus fortis. Glossa g. ē ligua la: et inde venit cinaglossa se. ligua canina vel herba ad modū lingue canis. z dr̄ a cinos qd ē canis z glossa lingua. q. ligua canina.

Est dulcedo glicos sit glicerium tibi testis
Est scriptura graphos ortographia probat

Glicos gre. ē dulcedo la. et inde venit gliceriū nomen mulieris meretricis. et dicitur a glicos quod est dulcedo. q2 mulier mulcet virū vel hoiem vel est dulcis homini. Graphos g. est scriptura la. et inde venit orthographia scientia docens recte scribere. et dicitur ab orthos quod est rectū et graphos scriptura.

Grammaqꝫ littera sit dicas tetragrāmaton inde
Apparens geta sit quod probat artigeta

Grāma g. ē lr̄a la. z ide veit tetragrāmatō nomē dei. z ꝯstat ex quatuor lr̄is. z dr̄ a tetras qd ē quatuor z grāma lr̄a. q2 cōtinet quatuor lr̄as. p̄ria ē ioth. scd̄a vau. tertia he. quarta ē ioth. Est aūt tetragrāmatō nomē dei ineffabile nō qn bn̄ q̄at noiari. sed q2 significatiōeꝫ eius hō plene nō vꝫ explanare. Getha g. est apparēs la. et inde venit artigeta sophista. z dr̄ de ars tis. et getha qd est apparēs. q. apparens in arte et non existens.

Estqꝫ garos liquor erit obsomogarus inde
Est pictura gliphos hinc anagliphus erit

Garos g. ē liquor la. z inde venit obsomogarus ri. offa piguis. z dr̄ de obsomo qd ē panis et garos liquor. q. panis in liquore tinctus. s. in brodio pingui. Gliphos gre. est pictura la. et inde habemus anagliphus pictura alta in templo vel in ecclesia. et dr̄ ab ana quod est sursū et gliphos pictura. q. alta pictura vel sculptura.

Estqꝫ decem gentos dicas hinc esse viginti
Vt penthecoste coste valebit idem.

Gētos gre. est decē la. inde hēmus viginti. sed b mutatur in u. q2 b apud grecos sonuꝫ u. hꝫ retinere. et dr̄ a bis et gētos quod est decem. q2 cōtinet bis decē. Coste grece est decem sicut gentos. inde pentecostes festū. et dr̄ a penta quod est quinqꝫ et coste decē. q2 cōtinet qnquies decem. qm̄ qnquaginta dies sunt a festo pasche vsqꝫ pentecostem.

Tertia vocalis sit iota: sit hinc iotacismus
Ileqꝫ primeua sit tibi materia.

Superius ac. deter. de noibus exortis a grecis incipiētibus a g. in hac pte octaua deter. de noibus exortis a gre. incipiētibus ab i. et ponit nomen lr̄e et. d. ꝙ iota est idē ꝙ i. et est tertia lr̄a vocalis apud gre. et dicit ꝙ de iota gre. hēmus iotacismus. et ē viciū in pnūciatione huius lr̄e i. qn̄ pnūciat̄ i vocalis p i ꝯsona. vt dr̄ maior pro maior. Ile gre. est p̄ria materia la. siue primordialis materia. et interpretat̄ silua vn̄ processit natura.

Sicut parisius sonat introductio grece
Est isis: ast alibi sit tibi numen isis

Isis gre. est equiuocū ad duo latine. vno mō est introductio. inde parisius. nomē ville. Et dr̄ a pari quod est de et isis introductio. q. villa introductoria. Alio mō isis gre. est numen que alio noie dr̄ io latine nomen cuiusdam dee.

Significat sub hipos hipothetica dicitur inde
Hippos signat equum quod notat hippotamus.

Hipos gre.significat sub la.et inde hipothetica.propositio cõtinẽs duas propositiões cathegoricas.vt si hõ currit hõ mouet̃.et dr̃ ab hipos quod est sub et thesis positio. Ex hipos quod est equus hẽmus hipotamus equus marinus seu monstrũ marinũ ad modũ equi.z dr̃ ab hipos quod est equus et thamos mare.q: multotiẽs exit mare et destruit segetes.

Est et idos forma de quo formatur idea.
Signat et idor aquam dicitur hinc idromel

Idos gre.est forma la.inde habemus idea dee.forma apprehensa in mente. et ista forma vocatur idea.et dr̃ ab idos quod est forma. Idor gre.est aqua la.et inde idromel. aqua mellita mixta cũ melle.et dicitur ab idor quod est aqua et mel lis.q.aqua mellita.

At diuisio sit idus sit ab hoc idiota
Icos imago sit quod probat iconia.

Idus grece est diuisio latine.inde habemus idiota.et dicitur ab idos quod est diuisio et otis auris.quasi diuisus aure. Icos gre.imago la.inde iconia e.imago cuiuslibet rei.et dicitur ab icos quod est imago.

Laudem designat himnos hinc dicitur himnus.
Ischiros est dominus et kyrios est caput eius.

Himnos gre.est laus la.et inde himnus.et est laus dei cũ cantico facta. et dr̃ ab himnos qḋ ẽ laus. Ischiros gre.est dñs fortis la. et dr̃ ab hiscos fortis et kyrios dñs.q.dñs fortis.

Vltimus est hister histeronproteron hinc est.
Nubere signat himen hinc himeneus erit.

Hister gre.est vltimus la.et inde histeronproteron. et dr̃ ab hister quod est vltimus et proteron primũ.q: illud quod est vltimũ ponitur primũ.et ecõuerso. Himen gre.est nubere la.inde himeneus deus nuptiarũ.et dicitur ab himen quod est nubere.

Lapdaqz iuxta nos est littera prima liquescens.
Dic licon esse lupum inde licaon erit.

Superius ac.deter.de noĩbus incipiẽtibus ab i.in ista nona pte determĩat de noĩbus exortis a gre.incipiẽtibus ab l.et diuiditur in duas partes vt supra,et p̃io dicit ꝙ lapda ẽ prima ligua apud nos et similiter apud grecos. Licon gre.est lupus la. inde habemus licaon.et est propriũ nomẽ hoĩs.et fuit rex archadie qui fuit mutatus in lupum. z dicitur a licon grece quod est lupus latine.

Quod laos est populus monstrat vere nicolaus.
Dicqz laos lapidem lathomus inde venit.

Laos gre.est populus la.alio mõ idẽ ẽ qḋ lapis.de laos quod est ppl's hẽmus hic nicolaus et dr̃ a nicos quod est virtus vel victoria et laos ppl's.q: habuit victoriã et virtutẽ in pplo De laos lapis habemus hic lathomus.i.ille qui scindit lapides. et dicitur a laos quod est lapis et thomos diuisio.q: diuidit lapidẽ et scindit.

Est lectos requies allecto dicitur inde.
Atqz litos lapis litontripon dicitur inde.

Lectos gre.est requies la.et inde venit allecto furia infernalis.z est indeclinabile.z dr̃ ab a quod est sine et lectos requies.quasi sine requie. Litos gre.est lapis la.et inde venit litontripon nomen grecũ indeclinabile.et est vnguentũ valens ad frangendũ lapidẽ ĩ vesica.et dicitur a litos quod est lapis et tripon frangere. quasi vnguentum valens ad frangendum lapidem in vesica.

Ast obliuio sit lethes dic inde letargum.
Leueq3 sit lienos inde lienteria.

Lethe gre. est obliuio la. et inde hẽmus letargus gi. morbus inferẽs obliuionẽ. et dr de
lethe quod ẽ obliuio. Lienos gre. est leue la. et in lienteria rie. fluxus vẽtris. z dicit ab ali
enos quod ẽ leue z tero is. q. leuiter terẽs p cõtrariũ. et est morbus quo cibus talis egerit
qualis accipit. versus. Cruda lien simplexq3 diar cũ sanguine dissin.

Est album leucos leucothoeq3 probat.
Est seruire latron hoc idolatria probat

Leucos gre. ẽ albũ la. inde hẽmus hec leucothoe es. z ẽ qdam dea alba que habitat in
portubus maris. z dr a leucos qd ẽ albũ z theos deus. q. dea alba. Latron gre. ẽ seruire la.
inde hẽmus hic et hec idolatra. e. ille vel illa qui vel que seruit idolis. et hec idolatria: ser
uiciũ idolorũ. et dr ab idos quod ẽ imago et latron seruire. q. seruitiũ idolorũ.

Est quoq3 sermo logos logicam dic inde venire
Est ratio lexis barbaralexis ab hoc

Logos gre. est sermo la. et inde hẽmus logica ce. scia de sermone. z dr a logos quod est
sermo. Lexis gre. ẽ ratio la. ide barbaralexis. figura qñ vnũ idioma miscetur alteri. dicta
quasi barbarorũ ratio: vt Mus timet et ẽ couart qñ videt mitouart. Mus timet ire laou
vox consonat est minabou. et dicitur de barbarus.

At lixos aqua sit: lixiuum dicitur inde.
Estq3 labon iactans philobolia probat.

Lixos gre. est aqua la. inde habemus lixiuũ ui. et dr a lixos quod est aqua q2 de aqua z
cinere fit. z inde lixus xa. xũ. res cocta i aqua. Labon g. est iactãs la. inde hẽm9 philobolia
iactãtia amorũ. et dr a philos quod ẽ amor z labon iactãs. q. iactantia amorũ.

Hic inter liquidas mi dicitur esse secunda
Est mene defectus eumenis inde venit.

Superius ac. deter. de noibus incipientibus ab l. In hac pte decima ab m. In prima p
te ponit nomẽ littere. et dicit q mi. i. m est secuuda liquida apud grecos et etiã apud nos.
Mene gre. est defectus la. inde hẽmus eumenis dis. furia infernalis. et dr ab eu quod ẽ
bonũ et mene defectus. q2 deficit bono.

Quod monos est vnum testatur monomachia.
Sicq3 meros purum dicitur inde merum.

Monos gre. est vnũ la. inde hẽmus monomachia pugna vnius hois vel carcer vnius mo
nachi. et dr a monos quod est vnũ et machos pugna. q. pugna vnius hois. Meros gre. est
purũ la. inde hẽmus merũ ri. et dr a meros quod est purũ. q. purũ vinũ.

Metros mensura dicatur inde metreta
Estq3 furor mane mania dicta sit hinc.

Metros gre. est mensura la. inde venit metreta te. mensura vini. et dicitur a metros qd
est mensura. Mane gre. est furor la. inde habemus mania e. furia mentis.

Estq3 melos dulcis ac inde melodia dicis.
Estq3 macros longum macrologia probat.

Melos gre. dulce la. inde hẽmus melodia. et est dulcis cantus. et dicitur a melos quod ẽ
dulce et odos cantus quasi dulcis cãtus. Macros gre. est longũ la. inde habemus macro
logia figura vel sententia longas res cõprendens non necessarias.

Megaq3 sit longum dicas hinc esse megeram.
Quodq3 micros breue sit comprobat othomicros.

Mega gre. est longū la. inde megera. e. furia infernalis. et dr̄ a mega qđ est longū ꝛ gero is. q. malū longū gerēs. Micros gre. est breue la. et inde othomicros. breue o. greci ꝯo hn̄t duplex o. s. breue quod vocant othomicros. et othomega quod dicit̄ o longū. ab otho qđ ē o et mega longū: et est vltima littera apud eos. et sic figuratur vnde dominus in apoca lipsi. Ego sum alpha et principium et finis.

Atqꝫ machos pugna testatur psichomachia
Esse bonum manon dic: immanis probat illud
Diuinatio sit mantho quod vsus habet.

Machos gre. ē pugna la. inde psichomachia. chie. liber prudētij q incipit. Senex fidelis de pugna aīe et corporis. et dr̄ a sichen quod est aīa et machos pugna. Manos gre. est bo nū la. et inde immanis. i. valde bon⁹ vl̄ valde malus scđꝫ ꝙ hec ꝓpositio in potest augere vel minuere. Mantos gre. est diuinatio la. sicut hꝫ vsus. inde chiromātia et nicromātia.

Methoros eleuat hinc sumpsit sibi methora nomen
Archimandrita sit tibi pastor ouis

Methoros gre. est eleuatio la. inde habemus methora rū. et est liber de eleuatōnibus seu impressionibus elemētorū tractās de his q̄ ex vapore ab aquis et exalatiōe a terris causā tur. Mandros gre. est ouis la. et inde habemus archimandrita et est ouiū pastor. et dr̄ ab archos qđ est princeps et mandros ouis et ycos custos. q. princeps ouiū.

Metaqꝫ trans inde metathesis esse probatur
Immutat morphos hinc metamorphoseos

Meta. g. ē trās la. inde metathesis figura qn̄ lr̄a vel syllaba trāsmutat̄. vt leadre pro leā der. et dr̄ a meta qđ ē trās ꝛ thesis positio. Morphos gre. ē imutatio la. et inde metamor phoseos. liber ouidij de mutatōe factus. qualiter hoīes ī diuersas species fuerūt mutati. et dicitur a meta qđ est trans et morphos mutatio. q. liber de mutatione.

Quod moys vnda sit hoc moyses et musica monstrant
Vt pentimemeris memeris incisio signat

Moys gre. est aqua la. et inde hec musica. ce. i. scia de cātu. qꝛ musica fuit inuēta iuxta aquā. ꝛ moyses dr̄ a moys qđ ē aqua. qꝛ fuit ī aqua reptus. et musica dr̄ a moys qđ est aq. ꝛ icos scia. Memeris g. ē icisio la. ꝛ īde pētimemeris figura qn̄ syllaba bre. ꝓducit̄ ī 3° pe de. vt ānuit illa fore. ꝛ dr̄ a pēta qđ ē qnꝫ ꝛ memeris diuisio. q. diuisio facta ī qnta syllaba.

Est melan nigrum dic menalopiper inde.
Est mammon census mammona dicis ab hoc.

Melan gre. ē nigrū la. ꝛ inde menalopiper. nigrū piper. dr̄ a melan qđ ē nigrū. Mām̄ō gre. est census la. inde māmona. ne. pecunia male acqsita. ꝛ dr̄ a māmon qđ est census.

Ertia littera sit ni que liquidas comitatur.
Dic neos esse nouum neapolisqꝫ probat

Superius ac. deter. de noībus exortis a gre. incipiētibꝫ ab m. in hacpte xi. deteriat de incipientibus ab n. et ponit nomē lr̄e. et dicit ꝙ ni est tertia lr̄a inter liquidas apđ grecos: et etiā apud nos. Neos gre. ē nouū la. inde neapolis leos. nomen vrbis. et dicitur a neos quod est nouū et polis ciuitas vel vrbs. q. noua vrbs.

Mens noys est inde dicas prenostica dici.
Est aqua nays ab hoc naydes esse reor.

Noys gre. est mens la. et inde hoc ꝓnosticū ci. et plr̄ ꝓnostica orū. signū futurorū. vel di uinatio. ꝛ dr̄ a pre qđ est aū et noys mēs. q. ꝓcul a mēte. Nays gre. est aqua la. et īde nays naydis vel dos. dea aque. et dicit̄ a nays quod est humor vel aqua.

Ac vigilatio sit nictin hinc nictico dicas
Quod sit noma nomen probat onomatopeion
Nictin gre. est vigilatio la. et inde nictico as. verbũ frequẽt. quod idẽ est ꝙ vigilo. Noma gre. est nomẽ la. et inde venit onomatopeion figura quando nomen imponitur iuxta proprietates rei naturalis. vt iuxta sonũ cãpane dicimus hoc tintinabulũ. et dicitur a noma qđ est nomen et thesis positio et poio is qđ est fingo is. q. ficta noĩs positio.

Mors nigron est nigromantia dicitur inde
Nigron gre. est mors la. et inde venit nigromãtia. et est diuinatio facta per mortuos. et dicitur a nigron quod est mors et mantos diuinatio. q. diuinatio facta cũ nigris. i. mortuis. q2 mortui nigri sunt et apparebant dyaboli tales infidelibus.

Estqꝫ nicos victus anicus inde venit
Dic florere nape napeaqꝫ dicitur inde
Nicos grece est victus latine. et inde venit anicus. ci. hõ inuictus. et dicitur ab a quod est sine et nicos victus quasi nõ victus. Nape gre. est flos la. et inde venit hec napea pee. dea florũ. et dr̃ a nape quod est flos vel florere. q2 faciũt florere vel morantur in floribus.

Quartaqꝫ vocalis otho sit ab hoc othomega
Est homos humus hinc venit homothenus
Superius ac. deter. de noĩbus erortis a gre. incipiẽtibus a ni. ĩ hac pte xii. tractat de ĩcipiẽtibus ab o. et ponit nomẽ littere dicẽs ꝙ otho gre. est o la. et est quarta vocalis apud grecos et apud nos. de otho gre. habemus othomega et est longũ o. et dicitur de otho qđ est o. et mega longũ. similiter habemus othomicros et est o breue. Homos gre. est hum⁹ latine. et inde venit homothenus. i. hõ humilians se. et dr̃ de homos quod est humus ⁊ teneo es. q2 videtur tenere terram.

Est quoqꝫ succus opos ⁊ ab hoc opobalsama dicas
Est opos visus inde piropus erit
Opos gre. est visus latine. et inde venit opobalsamũ mi. vnguentũ de succo arboris que dicitur balsamus. et dr̃ ab opos quod est succus et balsamus arbor. quasi vnguentũ factũ de succo illius arboris. Opos gre. est visus la. et inde venit piropus lapis preciosus. et dr̃ a pyr quod est ignis et opos uisus. q2 videtur ardere vt ignis.

Est orthos rectum orthographia sit hinc.
Est odos cantus comedia dicitur inde
Orthos gre. est rectũ la. et inde venit orthographia sciẽtia que docet recte scribere. et dr̃ ab orthos quod est rectũ et graphos scriptura q. recta scriptura. Odos gre. est cantus lati. et inde venit comedia. e. cantus factus de villis vel de factis rusticorũ. et dicitur a comos quod est villa. ⁊c.

On quoqꝫ sit totum nascitur omnis ab hoc
Oma tibi sit odor omentum dicitur inde
On gre. est totũ la. et inde habem⁹ omnis et hoc omne signũ vniuersale apud logicos et dicitur ab on quod est totũ. Oma gre. est odor la. et inde venit omentũ ti. i. intestinũ. vñ Lucanus. Produntqꝫ suas omenta latebras.

At totum sit olon dicitur hinc obolus
Orge cultura est: dic inde georgica nasci.
Olon gre. est totũ la. et inde venit obolus. li. et dr̃ ab olon quod est totũ et ob ꝯtra. quasi cõtra formã totius denarii. Orge gre. est cultura la. et inde habemus pluraliter georgica orũ. liber de cultura terre. ⁊ dr̃ a ge qđ ẽ terra ⁊ orge cultura. q2 tractat de cultura terre.

Capitulum viii

Hostin et est equale hostis et inde venit
Orcheqꝫ suscipere tibi sit quod comprobat orchus

Hostin gre. est equale la. et inde venit hic et hec hostis. q: peregrinus olim hostis vocabatur in quo ostendit nos equali humanitate debere ad peregrinos sicut et ad nos hēre. Orche gre. est recipere la. et inde venit orchus chi. infernus. et dicitur ab orche quod est recipere. q: oīa recipit et deuorat.

Obsomo sit panis si bene dicta notes
Oxireuma probat ꝙ acutum dicitur oxi.

Obsomo gre. est panis la. si respicias alia que dicta sunt ⁊c. Oxi gre. est acutū la. et indē venit oxireuma. est autē oxireuma acuta emissio fluidorū humorū. et dicitur ab oxi quod est acutū et reuma quod est flurus.

Auris othis tibi sit inde diotha venit.

Othis gre. est auris la. inde habemus diota te. vas habens duas otas. i. duas aures. ⁊ dicitur a dya quod est duo et othis auris. q habens duas aures siue ansas.

Est plurale polis et ab hoc polisyllaba dicis
Est polis vrbs vere dicitur hinc populus

Superius deter. actor de noībus exortis a grecis incipientibus ab o. in hac; parte tredecima tractat de his que incipiūt a pi. et non ponit nomē litterre: sed greca vocabula: ⁊ nomina ab ipsis descendētia. et dicit ꝙ polis gre. est pluralitas la. ⁊ inde polisyllabus ba bū dictio habens plures syllabas. Itē polis est vrbs et inde venit populus. plebs manens in vrbe. et dicitur a polis quod est vrbs. et silr̄ iter neapolis. a neos qđ est nouū et polis ciuitas

Pos quoqꝫ pes tibi sit compos quoqꝫ comprobat illud
Atqꝫ pedos puer est: hinc pedagogus erit

Pos gre. est pes la. et inde venit cōpos tis. hō habens seipsū in potestate sua. vnde theodolus. Ille sui compos ⁊c. et dicitur a con quod est simul et pos pes q. simul cū pede. Pedos gre. est puer la. inde pedagogus. et dicitur a pedos quod est puer et gogos ductio. quasi ductor puerorum.

Dic patos esse viam dicas hinc compita nasci.
Pan tibi sit totum pamphilus inde venit

Patos. g. via la. et inde cōpitū ti. locus vbi cōueniūt plures vie. a con qđ ē silr̄ et patos via
Pan gre. ē totū la. et inde pāphilus totus ī amore. a pan qđ est totū et philos amor.

Estqꝫ pagos villa dicas hinc esse paganum
Est quoqꝫ transire pasca quod vlus habet

Pagos gre. est villa la. et inde paganus. ni. hō villanus. et dr̄ a pagos qđ est villa quasi morans in villa. vel q: prio villas edificauerūt. Pasca gre. ponit̄ pro phase hebreo quod interpretat̄ transitus. q: ea die transierūt filii israel per mare rubrū.

Possedenos portus sit possedenopagus inde
Estqꝫ prothos primus hinc prothoplastus erit.

Possedenos gre. est portus la. et inde possedenopagus. villa iuxta portū vt burdegala et dicit̄ a possedenos quod est portus et pagos villa. q. villa iuxta portū. Prothos grece ē primus la. et inde prothoplastus. homo primo formatus vt adam. et dicitur a prothos qđ est primus et plasma formatio. q. primus formatus

Est humor pisis hidropisis dic inde venire
Psallim cantare est psalmus et inde venit

Pisis gre. est humor la. et inde hidropisis est morbus aquaticus reddens hoīem infla

tū.et dicit ab hidros quod est aqua et pisis humor.q.humor aquaticus. Psallim grece est cantare la.et inde psalmus laus dei facta cū cantico.inde psallo lis.

Dic pratos esse manum quia practica nascitur inde.
Dic pseustim falsum theodolusq probat

Pratos gre.manus la.et inde practica ce.scia manualis sicut scia medicorū. et dicit a pratos quod est manus et ycos scia.q.scia manualis.qr tractatur in manu. Pseustim grece est falsū la.inde habemus in theodolo. Pseustis ad hec video.

Pyr quoq signat ignem inde pyragmon erit.
Passio sitq pasis quod probat alleopasis

Pyr gre.est ignis la.et inde pyragmon nomē grecū.et est faber iouis vt dicitur. et dr a pyr quod est ignis et agmon incus.qr mediante incude et igne fabricat fulmina. Pasis grece est passio la.et inde alleopasis figura aliena passio.vt video te. et dicitur ab alleos quod est alienū et pasis passio.

Est ptotos casus monoptota dicitur inde
Estq para iuxta quod paradigma probat.

Ptotos gre.est casus la.et inde monoptota te. et dicitur a monos quod est vnū et ptotos casus.q.habens vnū casum dissimilē in singulari numero. Habemus enī septem formas casuales.s.aptotā vt fas.nefas.cornu.gelu. Monoptotā.vt vepre.sponte.viscere et verbere. Diptotā.vt sors sorte. Triptotā.vt scannum. Tetraptotā vt magister. Pentaptotā vt dñs. Hexaptotā.vt vnus. Para gre.est iuxta la.et inde padigma.figura pabole ex positiua:dicta a para quod est iuxta et digma sententia.q.iuxta sententiā.

Est penta quinq pentaptota dicitur inde
Estq peri circum quod perizoma probat

Penta gre.est quinq la.et inde pentaptota nomē.habens quinq casus dissimiles in singulari numero.et dicitur a penta quod est quinq et ptotos casus. Peri gre.est circū latine.et inde perizoma pomi pellis que remouetur vel alicuius alterius rei.et dicitur a peri quod est circū et zoma corpus.q.circūiens pomū vel fructus habentes corticem.

Quod philos sit amor testatur philosophia
Estq phonos sonus vt probat antiphona.

Philos gre.est amor la.et inde philosophia e.amor sapientie.et dicitur a philos quod est amor et sophos sapientia quasi amor sapiētie. Phonos gre.est sonus la.et inde ātiphona.et dicitur ab anti quod est cōtra et phonos sonus.q.contra sonū psalmi.

Apparere phanes epiphania dicitur inde
Diuidit inde phares dicitur hinc pharaon.

Phane gre.est apparere la.et inde epiphania e.festū quod in ecclesia celebratur super apparitione stelle q̄ pduxit magos ad adorandū christū.et dr ab epi qd est supra ꝛ phanes apparitio. Phares gre.est diuidere la.et inde pharaon nis.rex egipti.et dicit a phares quod est diuidere.qr sub ipso fuerunt ab egiptiis diuisi hebrei.

Est natura phisis phisicam dic inde venire
Phos ignis phebus approbat illud idem

Phisis grece est natura la.et inde phisica ce.vel phisicus ca.cū.scia naturalis. et dicit a phisis quod est natura et icos scia.q.scia naturalis. Phos gre.est ignis latine et īde phebus bi.sol.et dr a phos quod est ignis.qr ardet vt ignis.vel videtur ardere.

Philaxe seruare hinc gazophilacia dicas.
Est quoq ferre phoros amphora testis adest

Est iterare palim hinc palinodia dicas.

Philare gre. est seruare la. et inde venit gazophilaciũ cii: locus vbi seruantur diuitie vel gaze regis. et dicitur de gaza et philare seruare. Phoros grece est ferre la. et inde amphora vas vel olla habens circũcirca duas ansas quibus potest ferri. Et dicitur ab amphi quod est circũ et phoros ferre. qꝛ circũcirca potest ferri per ansas. Palim gre. est iterare latine. et inde palinodia e. et dicitur a palim quod est iterare et odos quod est cantus. quasi cantus iteratus.

Sit tibi muta quope cum quis octaua locatur.
Vtqꝫ probat phisicus sit rubeum quianos

Superius ac. deter. de nominibus exortis a grecis incipientibus a pi. in hac parte quarta decia determinat de incipiẽtibus a quopa siue kapa. et dicit ꝙ quope gre. est q. la. ⁊ est octaua littera inter mutas. Quianos gre. est rubeũ la. vt probat phisicus vel medicus. est eñ quianos secundũ phisicos color rubeus apparens in vrina.

Dicitur hasta quiris dicuntur et inde quirites
Indeqꝫ romanus ipse quirinus erit.

Quiris gre. est hasta la. et inde quiris tis. et plr hi quirites. romani milites sic dicti a quirino romulo sic dicto ꝙ eius hasta in monte palatino floruerit.

Dic rodos esse rosam dic inde redoleon esse
Vt rhimachia probat rithmos erit numerus

In parte precedẽti ac. deter. de noibus ortis a grecis per quopa siue kapa scriptis. consequẽter in hac capituli quindecima pte exequitur de noibus incipiẽtibus a ro. et dicit ꝙ rodos gre. est rosa la. et inde redoleõ indeclinabile. et est oleũ rosarũ. et dicit᷑ a rodos qđ ē rosa et oleum. Rithmos gre. est numerus latine. ⁊ inde rhimachia. pugna de número. et dicitur a rithmos quod est numerus et machos pugna. quasi pugna de numero

Est rinos naris oritur rinoceros inde.
Estqꝫ rabbi doctor sicut hebreus habet

Rinos gre. est naris la. et inde rinoceros. et est aĩal habens vnũ cornu in nare. et dicitur a rinos quod est naris. Rabbi hebraice est doctor latine.

Excelsum rama est probat hoc theologus ipse
Eloquitur rhesis indeqꝫ rhetorica.

Rama gre. est excelsũ la. i. altũ. et hoc iuenit᷑ i sacra scriptura. Rhesis g. ē elocutio la. et ĩde hec rhetorica ce. scĩa q̄ docet ornate loq̇. ⁊ dr̄ a rhesis qđ ē elocutio et icos scientia.

Estqꝫ sonus regmon sicut testatur oregmon
Fetidus est rancos: indeqꝫ rancidulum.

Regmõ g. ē sonus la. inde oregmõ vltimus son⁹ vel vltĩa vox egrediẽs ab ore ĩ articulo mortis. ⁊ dr̄ de os oris et regmõ qđ ē sonus. q. vltimus sonus. Rancos gre. est fetidus la. ⁊ inde rancidulũ li. i. fetidũ. vel dicit᷑ de rancos quod est fetidum.

Semiuocalis tibi sit penultima sima
Estqꝫ caro sarcos indeqꝫ sarcophagus.

Superius ac. determiauit de nominibus exortis a grecis incipientibus ab ista littera ro cõsequenter in hac parte sedecima deter. de nominibus incipiẽtibus a sima. et ponit nomẽ littere dicens ꝙ sima g. est s. et penultima semiuocalis apud gre. et apud nos. Sarcos g. est caro la. et inde sarcophagus sepulcrũ mortuorũ. et dicitur a sarcos quod ē caro ⁊ fagin comedere. qꝛ caro comeditur ibi a vermibus.

Sitqꝫ stolon tibi missio sicut epistola signat

Estqꝫ sitos panis hinc parasitus erit.

Stolon gre. missio la. et inde epistola. et dr̄ ab epi quod est supra et stolon missio. qꝛ epistola mittitur supra intentionē nūcii. Sitos gre. panis la. et inde parasitus. ꝛ dicitur a para qđ est iuxta et sitos panis. q. iuxta panē. est eñ lecatoꝛ qui assidue est iuxta epulas.

Est siren tractus sirenes hoc tibi monstrant
Dic animam sichen psichomachia probat.

Siren gre. est tractus la. et inde siren is. periculū marinū. et dr̄ a siren qđ est tractus. Sichen gre. aīa la. et inde psichomachia pugna anime vel liber factus de pugna anime. et dicitur a sichen quod est aīa et machos pugna. q. liber de pugna anime.

Sabbata sunt requies probat iudeus appella
Est sophos sapiens philosophia sit hinc.

Sabbatū gre. requies la. vt vult iudeus appella. i. circūcisus et interpretatꝰ reges. Sophos gre. sapiēs la. ꝛ inde philosophia est amoꝛ sapiētie. vt dictū est superius.

Syn con significat hinc syllaba dicitur esse
Sos quoqꝫ signat idem sospes et inde venit

Syn gre. est con la. et inde syllaba. et dr̄ a syn quod est con et labon apprehensio. quasi cōprehensio lrarū. Sos gre. est con la. et inde sospes et sanus et saluus. et dicitur a sos quod est con et spes spei. q. cū spe viuendi longe.

So sine dicatur secors quoqꝫ dicitur inde
Porticus esto stoa stoicus inde venit

So gre. est sine la. et inde hic et hec secors dis. hō vel mulier sine corde. et dr̄ a so quod ē sine et coꝛ dis vel secors dr̄ quasi seorsū a corde. Stoa gre. ē porticus la. ꝛ inde stoicus ci. hō studens in porticibus. qꝛ athenis in porticibus erant depicta dicta aristo. et platonis. ꝛ illi qui studebant ibi vocabantur stoici. et dicitur a stoa quod est porticus.

Estqꝫ senos sensus et dicitur inde. senatus
Vmbraqꝫ sit scenon scenicus inde venit

Senos gre sensus la. et inde senatus tus. tui. et est ꝯgregatio sensatoꝛū hoīm seu prudētiū. Scenon g. vmbra la. et inde scenicus homo vel mulier diligens vmbras. et dicitur a scenon quod est vmbra.

Ac conuersio sit strophos sit anastrophus inde
Est strophim ambire dicitur hinc strophium

Strophos gre est cōuersio la. et inde anastrophus vel anastropha: figura recti ordinis cōuersio. vt surgit mare littora supra. et dr̄ ab ana quod est retro et strophos cōuersio. q. recti ordinis cōuersio. Strophim grece est ambire la. et inde hoc strophiū phii. zona. et dicitur a strophim quod est ambire. qꝛ ambit. i. cingit totum corpus.

Est pauire stratos oritur litostratos inde
Est sanguin rubeum sit tibi sanguis ab hoc

Stratos gre. est pauire latine. et inde litostratos pauimentū factū de lapidibus. ꝛ dicitꝛ a litos quod est lapis et stratos pauire vel facere pauimentū. Sanguin gre. est rubeū latine. et inde venit sanguis. et dr̄ a sanguin quod est rubeum. qꝛ rubeus.

Hoc nomen scuton scutum arguit esse rotundum
Sollennis probat id quod scenon esse solon

Scuton gre. est rotundū la. vt hoc nomē scutū ti. arguit. i. ostendit. et dicitur scutū a scutō. Scenon gre. est idē quod solon. et solon est aliud nomen grecū. ꝛ sic vnū grecū per aliud exponitur. sed solon gre. est cōe latine. et scenō illud idē significat. et inde venit hic et hec so

lennis:dies festiuus.et dicitur a solon quod est cōe et annus ꝙ sit dies festiuus in anno vt natalis. Dicimus aūt ꝙ solēnis dr̄ de soleo les. et annus ni.ꝙ soleat anno quolibet celebrari.sed geminat l vt producatur positione.quia alias corriperet primā cōtra priscorū poetarū auctoritatē qui eandem syllabam vbiqꝫ produxerunt.

Ultima muta tibi sit theta:et sūma locatur.
Est oculus talmon inde butalmon erit

Superius ac.deter.de nominibus exortis a gre. incipiētibus a sima.in hac decimaseptima parte tractat̄ de his que incipiunt a theta.et ponit nomen littere et dicit ꝙ theta gre. est t la.et est vltima muta et suprema locatur inter alias mutas. Talmon gre. est oculus la.et inde venit butalmon oculus bouinus.vel flos ad modū oculi bouis.et dicitur a bus quod est bos et talmon oculus.q.oculus bouinus.

Estqꝫ volubile trocos dicas inde trocheum
Dic lapidem esse taphos hinc sit epitaphium

Trochos gre.est volubile la.et inde trocheus pes metrificandi ↄstans ex duabus syllabis prima longa et vltima breui.vt roma.et dicitur a trochos quod est volubile. Taphos gre.est lapis la.et inde venit epitaphiū descriptio sepulcri facta in lapide. et dr̄ ab epi qđ est supra et taphos lapis quasi descriptio facta supra lapidē.

Atqꝫ positio sit thesis exhinc prothesis extat.
Est tracos hircus dicitur hinc tragicus

Thesis grece est positio latine.inde venit prothesis figura qn̄ littera vel syllaba additur in principio dictionis.vt gnatus pro natus.et dicitur a prothos quod ē primū et thesis positio quasi positio facta ad principiū dictionis. Tracos gre.est hircus la.et inde tragicus ci poeta describens gesta regū in miseriā redactorū.et dicitur a tracos quod est hircus. qa huiusmodi materia ad modū hirci fetida.vel qꝛ tales poete hirco remunerabantur.

Quatuor esse tetras tetrarcha comprobat illud
Tresqꝫ trias dicas inde triumphus erit

Tetras gre.est quatuor latine.ꝛ inde venit tetrarcha princeps supra quatuor.et dicitur a tetras quod est quatuor et archos princeps.q.princeps supra quatuor.vel qꝛ cōtinet quartā partē regni. Tris vel trias gre.tres la.et inde venit triumphus phi. victoria. et dicitur a tris quod ē tres vel trias et phonos sonus quasi triū sonus qꝛ habita victoria pueri tres cantabant coram imperatore romano.vel qꝛ iudicabatur consilio trium sapientum vtrū esset habita recte victoria.

Ut timiama probat timen dicatur preciosum
Inde timen animam dicunt librumqꝫ timeum.

Timen gre.est preciosū latine.et inde venit timiama.tis.vnguentū preciosū factū de floribus redolentibus et antiqui vtebantur loco turis.et dr̄ a timen quod est preciosū. Itē de timen qđ est aīa vel preciosū habemus timeus.i. liber platonis. et dr̄ a timen quod est preciosū.q.liber preciosus.vel a timen quod est anima.quia tractatur de anima. vel dicit̄ a timeo discipulo platonis.

At diuisio sit thomos dic inde thomita
Tuchis fortuna est tuchiadesqꝫ probat

Thomos gre.est diuisio la.et inde venit thomita te. hō vel mulier de getica regiōe dicta a thomos diuisio qꝛ ibi medea fratrē suū membratim dilacerauit. Tuchis gre.ē fortuna la.et inđ venit tuchiades hō bene fortunatus.a tuchis quod est fortuna.

Est tholomon regnum quia dicitur hinc tholomeus
Est telon longum telaqꝫ dicis ab hoc

Tholomõ gre.ẽ regnũ la.et inde venit tholomeus.i.rex egipti. et dicitur a tholomon qđ est regnũ. qꝛ erat rex egipti. Telon gre.est longũ la.et inde telũ teli.et potest esse quod cunqꝫ illud mittitur ab hoĩe iaciendo vt lapis.aut lignũ.et dr̃ a telon quod est longũ.

Estqꝫ theos deus hinc theologia dicitur esse
Estqꝫ videre:theos hinc theoreuma venit

Theos gre.est deus la.et inde theologia sermo diuinus. et dicitur a theos quod est deus et logos sermo.q.diuinus sermo. Itẽ theos gre.est videre la.et inde theorica.ce.scia speculatiua que consistit in intellectu vt si cõsideret principia alicuius sciẽtie. scientia est:est theorica.theoreuma est propositio per se nota et aperte veritatis.

Est quoqꝫ mors thanatos sic et testantur athene
Dic topos esse locum topographia probat

Thanatos gre.est mors la.et inde habemus et pluraliter athene arũ.ciuitas.ꝛ dicitur ab a quod est sine et thanatos quod est mors.quasi sine morte qꝛ ibi artes immortales viguerũt. Topos gre.est locus la.et inde topographia.descriptio loci.vnde in alex. Insula multifidi quã tibridis alueus ambit.describitur ibi locus.et dicitur a topos qđ est locus et graphos scriptura.q.loci descriptio.

Frangere sit tripos dicas litotripon inde
Est statio terion inde cimiterium
Est florere timos tima dicas inde venire

Tripos gre.est frangere la.et inde habemus litotripon.vnguentũ valens ad frangendũ lapidem puerorum in vesica. et dicitur a litos quod est lapis et tripos frangere. q.vnguẽtũ valens ad frangendũ lapidẽ in vesica. Terion gre.est statio latine. et inde cimiterium et dicitur a cimen dulce et terion statio. Timos gre.est florere la.vel flos: et inde habemꝰ hec tima me.et est flos quem diligunt apes.

SIcut caldei dicunt designat vr ignem
Vriel exinde fertur habere caput
Vsios grece tibi sit substantia nanqꝫ
Vsiosis formam sine re designat:et inde
Rem quasi compositam signare potest vsiam

Superius actor deter.de nomibus exortis a gre.incipiẽtibus a theta. In hac decima octaua pte deter.de his que deriuãtur ab his que apud gre.inchoantur per hypsillõ. greci em̃ scribũt omicron et hypsillon vbi ponimus u. vñ ibi non expressit nomen littere hypsilon.sed ĩmediate aggreditur greca vocabula et dicit ꝙ vr grece significat ignẽ la.inde habemus vriel nomen vnius angeli.de vr quod est ignis et el deus.quasi diuinus ignis. Usios gre.est substãtia la.est em̃ proprie prima materia vsiosis ,forma et vsia compositũ ex materia et forma.

DIc xenon grece peregrinum sicut vlixes

Hic actor aggreditur xix.partẽ determinans de nomibus exortis a gre. incipiẽtibus a xi dicens ꝙ xenon gre.est peregrinũ la.et inde habemus vlixes. fuit em̃ peregrinꝰ et dicitur ab olon quod est totũ et xenos peregrinus.q.totus pegrinationi deditus.

FErmentum zimon dicas hinc azimus erit

Hec est xx. et vltia pars in qua ac.determiat de noibus exortis a gre.incipiẽtibꝫ a zeta dicens ꝙ zimon gre.est fermentũ la.et inde habemus azimus panis sine fermẽto vnde scribitur.sicut estis azimi.i.sine corruptione. et dr̃ azimus ab a qđ est sine et zimos quod est fermentũ quasi sine fermento.

Dic zoen anima dic inde zoycailichen

Ex simili sensu dic fore zodiacum

zoen gre. est aia la. et inde habem⁹ zopcaisichen oro. g. et valet tm sicut vita et aia mea. zop gre. est vita la. vel aia. Cap. g. cōiunctio copulatiua. sichen g. est aia la. Itē de zoen qd est aia habemus hic zodiacus. circulus in celo. et dicitur a zoen quod est aia q: aialia sunt ibi depicta. vel illa signa habent formam animalium.

Dic xeron siccum probat illud xerophagia
Indeqȝ xerolophon prescutianus ait.

xeron gre. est siccū la. et inde habemus xerophagia sicca comestio. et dicitur a xeron quod est siccum et fagin comedere quasi siccū comedere. Item de xeron siccū et zophon ceruus siccus. vt dicit pris. Est em̄ ceruus siccus factus ex ere cui imposuit gens nomen xerolophō a xeron quod est siccum et lophon ceruus. quasi ceruus siccus.

Est pater hic cura: pater est alius genitura
Est pater etate: pater ille vocatur honore
Ac summū regem vocat ipsa creatio patrem

Superiore octauo videlȝ ca. actor noster de noībus grecis et a grecis exortis deteria uit. Consequēter i hac parte incipit de latinis noībus tractare. ordinis rō satis ex pre emi nentia lingue grece ad latinā dinoscitur. qm̄ ex ipsis grecorū fontibus teste prisc. eloquen tie gennꝰ om̄e est exortū. Et diuiditur ista pars in duas partes. q: in prima parte determi nat de ipsis noībus latinis substantiuis. In scđa parte de adiectiuis. prima in principio. secūda ibi Eternū vere. Itē prima pars diuiditur in duas partes. q: in prima determiat de ipsis substantiuis genere distinctis. in secunda de ipsis genere mixtis. prima in princi pio. secūda ibi. Dicitur hinc aia. Iterū prima diuiditur in tres secundū ꝙ sunt tria gene ra. nā in prima deter. de masculinis. in scđa de fe. et in tertia de neu. prima in principio secūda ibi Prora prior nauis. et tertia ibi Prenomē differre. et hec est diuisio lectiōis. In cipit igitur actor ab hoc noīe pater tanꝙ a digniori dicens ꝙ pater est equiuocū ad plura. Uno mō pater dicitur ille qui curā gerit de aliquibus. Alio mō dr̄ pater creatione. ꝛ sic di cimus deū esse patrē. Itē pater dr̄ aliquis generatione. et dr̄ pater etate. i. dū est senex ali quis vocatur pater. Ultimo mō pater aliquis vocatur honore. vt eps̄. et om̄s iste proprie tates inueniuntur in hoc nomine pater. et dr̄ pro quocūqȝ ponitur a patir grece quod est pater latine. vel de patro patras.

Sanguis alit corpus: cruor est a corpore fusus
Extractus venis: cruor est in corpore sanguis

Sanguis et hic cruor sunt noīa sinonima idē significātia. sed differūt. q: sanguis est hu mor rubeus existens in corpore hois vel alterius aialis. dū alit corpus. et dr̄ a sanguin gre ce quod est rubeum la. vel dicitur quasi suauis. sed cruor ē humor vel liquor sanguis extra ctus a corpore vel a venis. et dicitur a curro is. vel a corruo is. q: currit vel corruit exeūdo.

Pupillus matre caret: orphanus est sine patre
Orphanus ac proprie magis est priuatus vtroqȝ

Pupillus et orphanus differūt: nā hic pupillus est proprie qui matre caret. et dr̄ de pupus pa. pū. quod idē est ꝙ paruus ua. uū. Orphanus dr̄ ille qui caret patre. et est nomē grecuȝ et possunt ista sic declinari. hic pupillus et hec pupilla. et hic orphanus et hec orphana. et orphanus potest dici qui caret vtroqȝ. s. patre et matre.

Rure fugo lepores: vrbis fugiendo lepores.
Est animal lepus estqȝ lepos facundia fandi.

Lepus leporis penultima correpta in gtō est aial quoddā scȝ lieure. et dicitur per ethimo logiā quasi habens leues pedes ad currendū vel de lenis quasi habēs lenes carnes ad co

i. ma. fe. p. [illegible] generis
pater
pater
sanguis
sanguin grece
cruor
pupillus
orphanus
Lepus

medendũ.lepor vel lepos penul.produ.gti idẽ est qd facundia loquẽdi.quãdo aliquis sua ue ordinat sua verba et dicit de lepus.vel interpretatur curialitas loquendi.et potest esse figura in grãmatica.

Patruus ex patre pendet:auunculus ex genitrice
A patre sit patruus ab auo sit auunculus apte

Patruus et auũculus cõueniunt in hoc qz significant fratrẽ parẽtis alicuius.sed differũt nã auunculus dicitur ex parte matris.i.frater tue matris.patruus vero dicitur ex pte patris.i.frater tui patris.et dicitur a patre et auũculus ab auo.

Idrus et anguis aque:coluber nemoris:dracho templi.
Ac serpens campo sit:quod testatur origo.
Dicitur a serpo serpens:est anguis ab ango
Idrus eo qz aquas habitat: coluber colit vmbras
Ast a tracone tu dicas esse dracones

Idrus est serpens qui habitat in aquis.et dicitur ab idor quod est aqua.anguis est serpẽs qui etiã moratur in aqua.et dr̃ de ango is.qz quos mordet mori anguit.i.cõpellit.coluber est serpens nemorũ.et dicitur de colo is.et vmbra.q.colens vmbras.draco est templi.et dr̃ de traco onis.quod est fouea subterranea in qua ille habitat.serpens est ille qui moratur in campis.et dicitur de serpo pis.qz serpit gradiendo super terram.

Presentat dapifer epulas:cocus exquoquit illas.
Estqz senescalns cuius sit sub duce iussus
Primipplus notat in bellis vexilla ferentem.
Anteqz signarius idem solet esse vocatus
Ac lictor signans vindictam preuehit ensem

Dapifer est qui presentat dapes ad mensã.et dicitur de dapis et fero.quasi ferens dapẽs id est escas.Cocus est ille qui coquit eas.et dicitur de coquo coquis.Senescalus est ex cuius mandato regũtur in terra negocia pro dño.et dicitur a senos qd est sensus et calleo es.quod est sapio is vel esse calidũ.qz debet esse calidus.i.sapiens.Primipplus et Antesignarius idẽ sunt. Primipplus est ille qui prior portat pplũ in bello.i.vexilũ in sũmitate ppli positũ et in aliquibus libris reperitur primipplus.antesignarius est illud idẽ.et dicitur de ante et signũ.quasi ante ferens signũ in bello.hic Lictor est ille qui portat ensem nudum coram rege vel imperatore in bello.et dicitur de ligo as.qz paratus est ad ligandũ reos.

Est turbus ludus pueris quia nil nocet aptus:
Impetus est venti turbo si turbinis addas.
Sed si turbonis proprium est ratione fruentis

Hic turbus bi est ludus puerorũ et dicitur de turbo as.qz turbat visum voluendo.hic turbo binis.est impetus venti.et hic turbo onis.est nomen propriũ cuiusdã hois.versus.Dũ ludo turbo spectantis lumina turbo.

Est nati stirps mascla nepos est luxuriosus
Hic est a nepa:de natus post venit ille

Habemus nepos tis pro filio tui filii.et hic nepos pro luxurioso.nepos pro filio dr de natus ta.tũ.et post.q.natus post.nepos pro luxurioso dr a nepa pe.est eñ nepa quidã serpẽs qui masculũ interficit in coitu pre nimio ardore libidinis.masculus eñ ponit caput in ore femelle q̃ dẽtibus ipsũ caput abscindit et sic concipit.sed in partu morit qz per mediũ ventrem eã fetus sui findũt:nec ex vtero eius aliter exeũt.et alio noie dicitur vipera.quasi vi pariẽs.et nepa.quasi nece pariẽs.vnde uersus. Cõcipiens morte parit equa vipera sorte.

Nepa suo more moriẽs pit et coit ore. Delicias mi rare nepos sectando nepotũ. Incipis esse nepos desinis esse nepos.

Curriculus paruus currus: paruus quoqȝ cursus
Dicitur a cursu sepeqȝ cursiculus.

Curriculus est equiuocũ ad duo. vno mõ ẽ paruus currus. ꝛ sic ẽ dimi. de currus. alio mõ significat idẽ quod puus cursus. et sic est dimi. de cursus cursus sui.

Est dolus equiuocum dolus est prudentia seu fraus
Et dolus a doleo fit bene siue dolo.

Dolus ẽ equocũ ad duo. vno mõ significat prudẽtiã. et sic dr̃ de dolo quod est idẽ ꝙ orno Alio mõ significat fraudẽ. et sic dicitur de doleo es. qꝛ qui fraudatur dolet.

Est hypergeus sol cum tenet aera summus
Si terre subsit tunc hypogeus erit

Dũ sol ẽ in aere sup terrã dr̃ hypgeus. et dr̃ ab hiper qđ est supra. et ge terrã. q. supra terrã. sed dr̃ hypogeus quãdo ẽ subtꝰ terrã. ab hipos qđ ẽ sub et ge terra. q. subtus terrã

Nature nomen est spiritus: officiantis
Angelus ordinis est: archangelus est dominantis
Angelus ac sepe spiritus efficitur.

Differẽtia est inter spm angelũ ꝛ archãgelũ. nã spũs ẽ nomẽ nature spũalis. angelus est nomen ordinis officiantis. nã angelꝰ interpretatur nũcius. sũt enĩ ad nos missi ppter eos qui hereditatẽ capiũt salutis. archãgelus vero est nomẽ dñantis. vñ dr̃ archangelus quasi princeps angelorũ. preterea di. ꝙ angelus sepe pro spũ ponitur.

Fons obit est obitus pro morte maliqȝ boniqȝ.
Sed pro morte boni sit ab obuio de ratiõe
Nam tunc spiritui canit obuia concio celi
Ipsum demon obit cum miser vllus obit

Hic obitus tus tui. est equiuocũ. vno mõ sumitur ꝓ morte boni hoĩs et tunc dr̃ de obuio as. nã angelorũ cõcio ei obuiat cantando. alio mõ accipit̃ pro morte mali. et tunc dicit̃ de obio obis. hoc est circuo is. tunc diabolus obit eũ. i. circuit.

Dicitur in causis iudex: in lite sequester.
Qui litem auscultat medius qui pignora seruat.
Arbiter electus erit arbitrio litigantum

Iudex est ille qui hȝ ptãtẽ ordinariã cãs audiẽdi. et iudicãdi. et dr̃. q. ius dãs vel dñs vl' de iudico as. sequester est proprie ille q̇ diuidit litigãtes vel in cuiꝰ manũ ponũtur res ꝓ qbus certat̃ secũdũ ꝙ dr̃ res sũt in seqstro. i. in salua manu posite. arbiter aũt est iudex de voluntate partiũ litigantiũ electus a quo scđm iura nõ appellat̃ et ideo oportet cõpromissũ vallari pena vt cogãtur ptes stare sentẽtie arbitrorũ. attñ ab arbitriis iuris bene appellatur vt ab illis qui eligũtur pro cognoscendo de causa suspicionis.

Hi sunt cognati quos fratres progenuere.
Hi consobrini sunt quos genuere sorores.

Illi dicũtur cõsobrini qui sũt nati ex duabȝ sororibus. et dr̃ cõsobrinus quasi cõsorinus. cognati dicũtur q̇ sũt nati ex duobus fratribus. et dicũtur de con qđ ẽ simul et natus

Ille sororius est cuicunqȝ soror mea nubit.
Ille gener tibi sit cui filia nubit at ille.
Cuius habes natam socer est fraterqȝ mariti.

Leuir: nam leuum se notat esse virum.

Sororius dr qui hz sororē tuā i vxorē. et dr a sorore. gener vero qui hz filiā tuā i vxorē. z dr de genus ris. socer qui est pater tue vxoris. est aūt leuir frater mariti. et dr quasi leuus vir vel de leuus ua. uū. qd est idē ꝙ pars sinistra. et inde leuir quasi sinister vir.

Est cancer morbus: est signum cancer in astris.
Preterea cancer est piscis in equore natus.
Ceu dicunt multi. sed sic poterit variari.
Cancer de morbo: de signo pisce marino.
Dicitur equiuoce genus. genus est hic voxqz secunde.
Pro morbo: reliquis hoc cancer canceris adde.
Hoc quoqz ceu legitur sepius arguitur.

Cancer est equocū ad tria. qz qnqz accipit ꝓ morbo ꝓ pisce marino. z ꝓ signo celesti. postea dicit ꝙ quidā magistri dicūt ꝙ ista vox cācer dr equiuoce de his tribus. nā cācer ꝓ pisce z ꝓ signo celesti est mas. ge. et scde decli sz ꝓ morbo ē tertie et neu. ge. et tūc facit cāceris i gtō sed tñ di. ꝙ sepius arguit a doctoribus et sic satis ex verbis ac. pz hoc tñ dixisse aliorū reci tando opinionē. et iō a glosatoribus eius intentio clarius declaratur per hos versus. Cācer hz morbū piscē signūqz notare. Canceris est morbi cancer cancriqz duorū. Pisci vel signo dabis hic hoc addito morbo. ergo dicimus hic cancer cri. pro pisce et pro signo celesti. z est secūde decli. et hoc cācer ris. pro morbo ne. ge. et tertie decli. et isto mō dicit cancer a cōcha. qz sicut concha caua est similiter ille morbus cauat carnes ad modū conche. que est caua et rotunda. pro pisce dicitur de cōcha. qz in ꝯchis moratur pro signo dicitur quasi retro gradus. quia tūc sol incipit retrocedere seu regredi dū est in illo signo.

Est bufo vermis: nomen buboqz volucris.
Bufo pede graditur: bubo per alta volat.
Buboqz quandoqz pro morbo dicitur esse

Bufo est nomen vermis venenosi qui moratur in terra. s. crapau. et dr quasi buca fodiēs bubo dr nomen volucris. z dr. q buca boās. vel a sono vocis. s. chauāt. postea. d. ꝙ bufo gradit pedibz. et bubo volat ꝑ alta. vñ ꝟsus. Bubo ferū. nomē dirū mortalibz omē. Ut maro testat dū cātat fata miatur. et alibi. Turpis auis bubo turpissima bestia bufo. z postea dicit ꝙ bubo aliqñ accipit ꝓ morbo et tūc dr de boo as. qz tūc stat iuxta boantē.

In virga cancer: ast hespercācreos esto.
In costis: manibus est hesperustiomenus.
In facie nolimetangere: bubo sub ano.
Est lupus in coxa: tot morbi nomina mando.

Habemus hic cācer ris. z hespcācreos vna dictio. z hespustiomenus alia dictio. et nolimetangere. alia indecli. vt bubo onis. et lupus pi. et sūt noia morborū. sed inter se drñt. nā cācer prouenit in virga virili et vnde dicat dictū fuit superius. hespercācreos venit in sūmitate costarū. et interpretatur cācer serpens seu ambiēs. h. mutata in s. et s in r. et r in n. fit serpēcācreos. hespustiomenus ē morbꝰ ꝓueniens in manibz. s. qñ iūcture manuū ex defectu hūorū rigescunt. vel qñ sanguis adurit in superficie manuū. et dr de serpo pis. et ustionis. et manus nui. q. ꝟstio serpens in manibus. nolimetāgere ē morbus veniēs in facie ex vrina muris lapsa supra faciē. sic dictus qz qͣto magis tangit tanto magis deteriorat. Bubo ē morbꝰ i ano. et dr de boo as. lupꝰ ē morbus i coxa vel i femore. et dr lupus qz carnē vt lupus corrodit. vñ nisi gallina vel aliqua caro desup poneret totū hoīez destrueret.

Nuncius est aliquis quoniam noua nunciat ille

Legatus vero quasi missus ad hos vel ad illos

Nuncius ꝓprie dicit̃ ille qui aliqua noua nūciat. et dicitur quasi noua nūcians. hic legatus est ille qui missus est ad hos vel ad illos. et dr̄ de lego as. qḋ idē est ꝙ transmitto tis.

Empticios et consimiles dicas fore seruos.
A seruo dominus quia vitam seruat eorum.
A famulor famulos dicas/a seruio seruos.
Cum de natura sibi libera conditio sit

Empticii sunt illi qui emūtur a saracenis auro vel precio. et serui proprie dicuntur per similitudinē qꝛ sunt empti. et deriuātur a seruio is. qꝛ habēt seruire illi qui eos emit. vel dicitur de seruo as. qꝛ per emptionē seruātur a morte: sed famulus est ille qui alicui famulat̃. ꝛ dicitur de famulor aris. sed seruus dr̄ de seruio is. qꝛ naturaliter seruit.

Pugnandi luctas exercens est pugil ille
Dicitur esse pugillator qui nouerit artem.
Vel qui membra gerit ad pugnandum satis apta.

Pugil dicitur ille qui actu exercet luctas seu pugnas. sed pugillator noīat habituatū scilꝫ qui habet artem pugillandi vel ad hoc membra apta nata.

Est satan aduersans: belial quod apostata signat.
Estqꝫ leuiatan quia tanꝙ pace sinister.
Dicitur ac demon quia plurima nouerit vsu.
Inde dyabolus est quia duplex sit bolus eius.

Satan est ille malus spūs qui semꝑ aduersatur hoībus et a tali ꝓprietate noīat̃. ꝛ iō interpretat̃ aduersās. belial idē ē ꝙ apostata. et dr̄ ab apos quod ē retro et sto as. q. retro stās. leuiatā est ille qui discordiā semīat iter amicos. et iterpretat̃ quasi leue. i. sinistre stans circa amicos discordiā seminādo. demō ē ille diabolus qui nouit pl'a ex vsu et ex antiqtate homies antiqui noscūt multa eo ꝙ multa viderūt. sic̃ ꝛ ille. vn̄ demō interptat̃ sciēs. diabolus dr̄ a dya quod est duo et bolꝰ morsellus. q. duos morsellos faciēs vnū de corpore ꝛ aliū de aīa. sed credo melius deriuari a diauolo verbo greco quod calūnior significat in la.

Carmelus proprie mons est animalqꝫ camelus.

Carmelus est mōs quidā in quo orauit helias ꝓpheta a quo sumpserūt nomen religiosi bt̄e virginis de monte carmeli. sed camelus est aīal magnū valde ꝛ gibbosū dictū a camerim g. quod est curuū la. aliquādo etiā inueitur ꝑ corda gallice cable. ð quo dicit̃ Posse foramen acus citius transire camelū. Scimus ꝙ valeat diues cōscendere celū.

Nardus spicatus de spicis sit tibi natus.
Pisticus ac nardus quasi fidus siue fidelis.
Nam pistim grece nostro sermone fides est.

Hic nardus spicatus et hic nardus pisticus ambo significāt vnguētū: sed differēter. nam nardus spicatus est vnguentū quoddā factū de spicis nardi arboris. vnde nota ꝙ nardus est quedā arbor que nascit̃ ad modū spice et ille spice colligūtur et atterūtur. et exinde extrahit̃ quidā hūor q̇ est vnguentū optimū. et appellat̃ vnguentū nardus spicatus. nardus pisticus est vnguentū vel liquor eiusdē arboris. et cōponit̃ de nardus et de pistim. g. qḋ est fides la. et ē melius vnguentū ꝙ alterū. qꝛ magis est ibi ð sb̄a arboris. vnde legit̃ qꝛ portauerunt alabastrū. i. pixidē nardi pistici. i. illius pre optimi vnguenti. deriuator aūt vult ꝙ dicatur hoc nardū pisticū. et dicimus hec nardus ꝑ illa arbore. ꝛ cōponit̃ de pista ꝛ de pisti sicut dictū est dicendo secundū deriuatorē hoc nardū spicatū et nardū pisticū.

Est merges maniplus sic a manus et plico dictus.

Merges nam messor ipsum demergit in agro.
Dicatur gelima manibus pedibusqꝫ ligata.
Ferreus est maniplus quoqꝫ nec mutatur origo:
Sed ratio est quoniam circa leuam replicatur
Estqꝫ cliens dictus alia ratione maniplus.
Nanqꝫ manu bello mittere pyla solet

Actor cā metri dicit maniplus ꝓ manipulus faciendo sincopā.d.ergo ꝙ maniplus pli. est merges.i.gerba vel gelima.et dr̄ de manu et plico.q2 ī manu plicat᷑/et merges dr̄ de mergor eris.vel de messor.q2 messor demergit ipsū in agro./gelima de genu et ligo.as. et manus.q.genu et manu ligata/alio mō est claua ferrea vel baculus ferreus et hoc hac rōne q2 talis baculus cū corrigia quadā solet ligari./alio modo manipulus idē est ꝙ cliens qui solet portare pylū.i.telū in bello.sed ista rō nō valet.¶Habemus autē merges gitis ꝓ aue dicta a mergēdo.eo ꝙ se aq̄s mergat.vnde versus./Est merges viuus si mergitis ē gtūs. Sed si dicatur mergitis gerba vocatis. Merges auis dat itis sed pro gerba dabit etis.

Prebitor est qui dat prebendas:suscipiens has:
Prebendarius est sicut legista docet nos.

¶Prebitor est ille qui dat prebēdas.sicut eps vel papa vel alii qui dant prebēdas. prebēdarius est ille qui accipit prebendā.vt clericus.et dr̄ a prebēda et prebitor a prebeo. versus. ¶Non a prebendo recte prebenda vocatur.Sed magis a precio cuius amore datur.

Est homo prepositor qui pro me fercula ponit.
At qui deponit sit tibi depositor.
Depositarius est pro quo ponuntur edenda.

¶Hic prepositor est ille qui ꝑponit fercula vel scutellas ad mensam. et dr̄ de ꝑpono nis./De positor est ille qui remouet vel deponit easdē.et dr̄ de pono is./sed depositarius est ille prepositor quo vel coram quo ponūtur edenda ad mensam vt comedat vel diuidat sicut dn̄s vel pōt dici depositarius ille apud quē sunt res date ad custodiendū.

Assensum dictis:consensum dic fore factis

Assensus dicitur ꝓprie qn̄ dat᷑ assensus v̄bis. et dr̄ de assentio tis. sed cōsensus ē qn̄ datur cōsensus factis:vt qui facit custodiā qn̄ alter furatur.et dr̄ de cōsentio cōsentis

Hic siue hec elephas inflexio tertia dicit
Sepe secunda tamen denunciat hic elephantus
Vt quidam dicunt semper secunde plurale est

¶Hic et hec elephas tis.ē tertie decli.et hic elephātus ti. est scḋe. sed tn̄ quidā dicūt ꝙ est sp scḋe decli.et pl'is numeri.vt dicat᷑ pl'r ntō hi elephāti orū.sed non vꝫ hoc.sed sp dicas sicut primo elephantus ti.to.et est primiti ⁊ elephas dr̄ ab elephon g.qḋ est magnū la. vl' mōs aial ad modū mōtis.vnde.Corpore tam grandes apud indos sunt elephantes. Quos bene firmares montibus esse pares.et ponitur hic siue hec pro hic et hec.

Anathole dedit a:disis d:contulit arctos
A:mensembrios m:collige fiet adam

Dicitur ꝙ formato prothoplasto volēs dn̄s ei nomen imponere misit quatuor angelos ad quatuor cardines mundi. Michaelē ad orientē qui ibi inuenit stellā vocatā anathole et inde aduexit a/misit ad occidentē Gabrielē et ibi inuenit stellam nūcupatā disis: et inde apportauit d/misit raphaelem ad septentrionē vbi inuenit stellā dictā arctos vn̄ apportauit a/misit et vrielē ad meridiē vbi inuenit stellā mensembrios nuncupatā.⁊ inde attulit m.ex q̄bus lr̄is fuit adā nomē ꝓthoplasto impositū. Cōstat apud ebreos adā esse appella

tiuū et tm̄ valere sicut hō. sed de primo formato dr̄ per anthonomasiā. Arbitrarer magis quatuor ptibus fuisse noīa ex noīe ade imposita ꝙ ecōuerso. nā sacra testāte scriptura ipe rebus creatis noīa imposuit. et hoc rōabiliter sicut ex sui noīs quatuor lrīs noīa quatuor partibus mūdi imposuit. sic semie suo erat repleturus quatuor mūdi partes. sic ergo esset legenda lrā. a dedit anathole. d. dedit disis. a arctos. et m. mensembrios.

Annulus est paruus annus: puer vnius anni
Dicitur anniculus: agnellus sit tener agnus
Ferreus anulus est: paruus tamen anulus anus.

Habemus hic annulus li. per geminū n. et āniculus li. per n. duplex scriptū. et agnellus z anulus p simplex n. et dr̄t. nā annulus est puus ānus. z accipit̄ p mēse lūari. nā lūa xxvii. diebus et viii. horis totū zodiacū pagrat sicut sol. ccclxv. diebus sex horis minus xii. minutis siue quinta parte vnius hore ex qua anticipantur solstitia et egnoctia quolibet qnquēnio hora vna. anniculus vero vz tm̄ sicut vnius anni. agnellus est agnus tener. anulus vero cū simplici n. est equiuocū ad duo. s. ad instrumentū aureū vel argenteū quo sponsalia celebrantur: et ad paruum anum siue culum.

Est ponti feruor: est estus solis: et ardor
Ignis: siue calor hic tamen est hominis

Feruor est calor ponti. i. maris vel aque. z dr̄ de ferueo es. estus dr̄ esse calor solis. et dr̄ qsi vstus de vro is. ardor pertiet ad ignē. hic calor pōt esse similit̄ ignis et dr̄ de caleo es. qd̄ ē calidū fieri. z calor pt̄ eē sil'r hoīs vel cuiꝰlz rei viuētis. nā oē qd̄ viuit aliquē calorē hz i se

Castrorum pretor: prefectus dicitur vrbis
Ecclesiarum prepositus sit siue scolarum
Qui solet accipere sub rege tributa tribunus

Hic pretor est ille q̄ moratur in castris regū et p̄ficitur castrēsibz. et dr̄ de pre et torqueo es. q̄ extorquet ius vel veritatē rei. hic p̄fectus ē vrbis. et dr̄ de p̄ficio is. q̄ p̄ficitur. i. p̄pōit̄ aliis hic p̄positus ē ille q̄ p̄ponitur aliis ī eccl'ia. et ē sil'r scolarū rector. z dr̄ de prepono is. tribunus ē ille q̄ colligit tributa regis. et dr̄ de tribuo is. q̄ dat et tribuit tributa regis sicut sūt thesaurarii regis. vel potest esse tribunus nō ꝙ tribuat aliis. sed q̄ ei tributa ab aliis reddūtur. sed melius credo deriuari tribunꝰ a tribz. q̄ in lege moysi in qualibet tribu erat vnꝰ prefectus. et ille dicebatur tribunus illius tribus dictus tribunus a tribu.

Auctor ab augēdo nomen trahit: ast ab agendo
Actor: ab autentim quod grecum est nascitur autor
Cui iungas hic et hec: meritorum autore relicta

Habemꝰ hic auctor cū u z c. et actor cū c z sine u. z hic autor sine c. ista noīa cōueniūt in voce. dr̄t tm̄ in significatione. nā hic auctor dr̄ ille qui auget aliquid. et dr̄ de augeo ges. et hic actor est ille qui agit aliquid z dr̄ de ago is. quod est ad tria equiuocū. vt patet ī his versibus. Actor agit libros pecudes pastor puer annos. Hic facit hic ducit tpa transit et hic. et hic et hec autor sine c. est ille qui autoritate fūgitur. et dr̄ ab autētin. g. qd̄ est autorizabilela. et est cōis generis. ponit inde exemplū oīm meritorū autore relicta. attamē autoritas a quocunqz deriuetur semper ex vsu per ct scribitur.

Parricida patrem transfigit siue parentem
Est patricida suam qui violat patriam.

Habemus hic et hec parricida et est ille qui occidit patrē et matrē. et dr̄ de parens tis. et cedo is. et solet dici parenticida. sed modo remouētur e et n. et remanet parricida. z t. mutatur in r. et sic format prisc. et hic et hec patricida est ille qui violat patriā cā lucri vl' pecunie eam tradendo inimicis vel armis in eam insurgendo.

In dorso gibbus: in pectore gibber habetur.
Primus gibbosus sit gibbrosusq̧ secundus.
Gibbus terga premit pectore struma tumet.

Gibb⁹ ē ī dorso a pte posteriori. ꝛ iñ venit gibbos⁹ a. ū. ꝛ hic gibber bri. ē struma exñs ī dorso. ꝛ hec struma ē a pte añ ꝛ vtrūq̧ istorū noīꝫ dꝫ scribi cū duplici b. vt dicit priscianus

Duricies manuum callus: callis via stricta.
Dic collem montem: caulem dic esse virentem:

Callus li. est duricies manuū. et ꝓuenit ex labore quādo caro cōpingitur. hic callis est via stricta. et vtrūq̧ dr̄ de calleo es. quod est idem ꝙ durū facere. et vtrūq̧ durū efficitur. Collis est monticulus. et vocatur per similitudinē. sed hic caulis est herba. et dicitur de coalo lis. quod est idē ꝙ cresco is. qꝛ pre ceteris herbis habet crescere.

A tego vult dici textus pro tegimine libri.
Pro scripti serie texo vult sibi caput esse.

Hic textus tus tui. est equiuocū ad duo. vno mō est idē ꝙ illud quod tegit librū videlicꝫ tegimen: vt postes vel quicquid tegit librū. et tūc dicitur de tego is. alio mō est scriptū libri: vt versus vel quod est scriptū. vnde dicimus pulcer textus est iste. et tunc dr̄ de texo is. ꝑ similitudinē. qꝛ sicut textor ordinate procedit in textura. similiter scriptor in scriptura.

Denotat officium scriptor: scribaq̧ magistrum.

Scriptor est nomen officii. sed hic scriba est nomē dignitatis: vt magister in theologia qui noscit scripturā vel sapientes in lege. vñ in euangelio. sup cathedrā moysi sederūt scribe ꝛ pharisei. illi aūt dicebātur scribe qui institutionē in veteri testamēto imponebant vel scribebāt. et dr̄ de scribo is nō ꝙ scribat. sed qꝛ scripturā noscit.

Furari nocte solitus fur dicitur esse.
Estq̧ caput furnum sibi quod designat opacum.
Est latro qui latitat siluis alienaq̧ raptat.

Fur est ille qui de nocte furatur et dr̄ de furnus na nū. quod est opacus ca. cū. sed latro est ille qui latitat in siluis vel in nemoribus vt iugulet aut predetur transeuntes. ꝛ dicitur de latito as qꝛ non audet apparere cōiter. vnde versus. Fur non est latro quia tp̄e rem rapit atro. Claro non atro furatur tp̄e latro. Latro latet luce dignus vterq̧ cruce.

Est discus ludus: discus quoq̧ regia mensa
Discus scutella tibi sit: discus quoq̧ mapa.

Discus ci. est equiuocū ad quatuor. vno mō ē quoddā instrumentū plōbeū rotundū ad ludendū aptū. quod antiquit⁹ ī aere iaciebāt factū ad modū disci. et qui iaciebat alti⁹ victoriā obtinebat. vñ adorato rediit sibi gloria disco. et oratius ī poetria. Ludere qui nescit cāpestribus abstinet armis. Inductus ve pilei disci ve trabi ve quiescit. vñ versus. In disco disco pro disco dogmata disco. Est discus ludus mense caput ator papsis. alio mō idē ē ꝙ mensa regia. vnde in acti. aplorū. Diuersa aīalia apparuerunt petro in disco. i. in mensa regia. alio mō idē est ꝙ scutella. vnde in euan. Da mihi caput io. bap. in disco. alio modo idē est ꝙ mapa. et dicitur semper quasi dans escas.

El deus ebreum timor hoc designat apud nos.
Nanq̧ creatorem iure creata timet.
Sit theos a theoron quod cerno est vel speculari.
Nam deus vt presens cuncta futura videt

El et deus sūt noīa dei. el nomē hebreū quod interpretatur timor. qꝛ cūcta creatorē timēt deus ꝯo nomē gre. ꝛ īterptat̄ cūcta vidēs. ꝛ deriuat̄ a theos the. mutata in de ꝛ o. in u. fit

deus.theos vero dicitur a theoron gre.quod est videre vel speculari la.deus dicitur quasi dans eternam vitam suis per ethimologiam.

Libertate carens colibertus dicitur esse:
De seruo factus liber libertus:ac ille:
Libertinus erit quem libertus generauit.
Est liber dictus libertino patre natus
Liber libertus libertinus colibertus.

Colibertus dicitur quasi carens libertate.hic libertus est ille qui de seruo factus est liber vt ille qui de voluntate dn̄i sui liberatur a solita seruitute. et dicatur quasi liberatus cum prius esset colibertus secundū actorē.et libertinus est filius liberti.q2 de liberto natus est. et hic liber beri est filius libertini.et libertinus dicitur esse filius liberti.

Est aries dictus quia sit mactatus ad aras:
Vel quia grex fortis aries dicatur ab ares.
Et quia sit mutus poterit bene muto vocari.
Veruex nomen habet quia vermen vertice portat.

Aries dr̄ q2 antiquitus solebat sacrificari ad aram.i.ad altare.aliter dr̄ aries q2 est fortior suo grege.et dr̄ ab ares quod ē virtus q2 maioris et fortioris virtutis est/muto dr̄ q̄si mutus.q2 nō loquit̄ q̄m inter alia aialia minorē sonū facit cū interficitur/veruex d2 a verme q2 vermen dr̄ portare in capite q cogit eū luctā exercere cū aliis.et a veruecevenit vbica u. mutata in b.propter identitatē caracterū vite et bethe apud nos et apud grecos.

Nominis huius equus est equo caput:ratioq3.
Dicitur a currus antiquo more trahendi
Quod pede tellurem solet ipse cauare caballus.
Quadrupes a numero dicitur esse pedum
Est sonipes quia dat sonitum pes eius harena.
Inde gradarius est q pede mollis eat
Asturco dextrarius est astur caput eius
Nam prius astur equum dextrandi repetit vsum.
Succussarius est quia ledit succutiendo
Asturco quadrupes:asturco dicitur ales.
Emissarius est extra cursum quasi missus.
Currere non cessat quia prolem gignit equabus.

Equus dr̄ ab equalitate.et ē rō q2 antiqtus trahebāt equi currū z nō ponebātur nisi duo sed eligebātur equales vt vnus nō potuisset aliū ledere z ab ista pprietate equ9 dr̄ ab eq̄litate.vel dr̄ de equo as/hic caball9 dr̄ trib3 rōib3.vno° q2 cauā h3 vngulā. alio° q2 cauat terrā cū pede.alio° q2 castrātur z cauātur ei testiculi castrādo.z his ppuetatib3 d2 cauall9/hic quadrupes dr̄ a nūero pedū.q2 quatuor h3 pedes/hic sonipes dr̄ a sono. q2 facit magnū sonū i terra cū pedibus gradiendo. Gradarius dr̄ a gradior eris.quasi leuiter gradiēs. hic asturco nis.est equus dextrarius.et hoc q2 astur.i.ille populus primo inuenit vsū dextrādi vel astur potest esse nomen pprīū viri qui primus dextrauit equos/asturco est equiuocum vno modo est equus.et dr̄ de astur vt dicit nomen viri vel gētis.vel de asta.q2 cū equo asta frangit̄.alio mō est auis. et dr̄ asturco quasi alias aues sternens. Succussarius dicitur a succutiendo.q2 ledit hoies succutiendo. Emissarius dicatur quasi missus extra cursū suū

quotidie eni currit per prata et per siluas vt prolem generet equabus.

Vir notat etatem vir sexum vir probitatem
Vir quandoqꝫ maris sexus nota vir probitatis
Nunc est etatis nunc nota coniugii.

Hoc nomen vir est equiuocū ad quatuor. vno mō dicitur vir sexu. qꝛ significat masculū. et tunc potest dici ista mulier parit virū. i. masculū. alio modo dr̄ nota vel signū probitatis. alio mō dicitur vir signū etatis. que durat a xl. āno vsqꝫ ad lx. et tali etate debet virere virtutibus. alio modo dicitur vir nota ꝯiugii. qꝛ signt̄ maritū ꝛ mulier potest recte dicere vir meus. i. maritus. et dicitur semꝑ de vireo es. Postea repetit actor et dicit ꝙ vir notat virū in etate. et vir est nomen sexus et nomen probitatis. et vir est in annis qui hꝫ xl. annos.

Est follus forulus instrumentum fabricantis.
Follis quo lapsum suscitat ante focum
Follus quandoqꝫ significat fatuum

Habemus hic follus li. est forulus. s. saccus in quo portantur libri. s. cassidile. qn̄qꝫ tamen ponit̄ pro bursa. vnde in alex. forulosqꝫ capaces. vnde versus. Marsupiū bursa forulus loculusqꝫ crumena. et follus potest esse quicquid est factū sicut bursa. et habemus hic follis. et significat instrumentū fabri in quo instrumento ignis suscitatur. Itē hic follus vt dicit actor aliquando significat fatuū. vnde versificator. Ad longū collū poteris cognoscere follū. Item. Non opus est follo suspendere cybara collo. et cōiter et secundū deriuatorē dicit̄ follus pro fatuo. et pro illo marsupio longo et stricto.

Qui vendit merces mercator dicitur ille
Institor est instat qui pro precio minuendo
Mercator vendit: institor illud emit

Mercator dr̄ ille qui vendit merces et dr̄ a mercibus quas vendit. sed institor ē qui emit merces. et dr̄ de insto as. qꝛ semꝑ instat pro precio minuendo. postea repetit vt patet.

Verborum nebulo: meretricum sit tibi leno
Intentusqꝫ gule parasitus dicitur esse

Nebulo est homo qui narrat verba inhonesta. ꝛ dicitur a nebula. qꝛ sicut nebula cito transit. hic leno is. est ille qui sequitur meretricē. et dr̄ de lenio is. qꝛ verbis et aliis rebus lenit meretrices. parasitus est hō intentus gule. et dicitur a para quod est iuxta et sitos panis. quasi iuxta panē. vel papsidē. i. scutellā. vnde versus. Mensa parata citū remeare facit pasitū. Primas celloni: nebulas mitto nebuloni. Nulla sibi doni sit gratia pro nebuloni. Lene iacet vsus cum burse defecit vsus. Lenonē lena non diligit absqꝫ crumena. Lenā lenoni dat amicā grā doni.

Lumbis parcentes nos dicimus esse palumbos
Quiqꝫ colunt lumbos nos dicimus esse columbos
Isti per mensem coeunt: primiqꝫ per annum

Palūbi appellantur columbi extranei qui morantur in nemoribus et in siluis. qui nō coeunt nisi semel in anno. dicūtur quasi parcentes lumbis. i. renibus. vel dicuntur a pabulis qꝛ inde viuunt. et possumus dicere hic palumbis tertie declinationis pro eisdē. columbi appellantur illi qui coeūt in quolibet mense. vt isti sunt columbi qui nutriūtur in domo vel ī colūbario. et dicuntur columbi quasi colentes lumbos.

Rusticus a rure quoniam rus est sibi cure
Villicus a villa quia res disponit in illa
Dicitur agrestis ab agro sit littera testis

Rusticus appellatur homo ille qui moratur in rure vel in campo. et dicitur quasi rure stans vel quasi cultor ruris. villicus est ille qui moratur in villa siue domo extra ciuitatē que est inclusa vallo. et dicitur villicus quasi ville custos. hic agrestis est ille qui moratur in agro. vt littera .i. litteralis expositio ondit. Itē debemus scire ꝙ rus et ager dr̄nt. nā rus dicitur esse ille locus qui non colitur nec aratur sed in medio eius est ager a quo agrestis vbi moratur ille rusticus qui vocatur agrestis. Item nota lꝫ non sit de principali intento ciuitas appellatur ab vnione vel a cōuentu ciuiū. villa est locus extra ciuitatem menibus clausis siue vallo. vbi est vnica domus. vicus proprie est vbi sunt plures domus. attamen in acquitania accipitur villa pro loco insigni menibus vallato vbi sunt plures domus et burgensium competens numerus.

Sit cato consultus consultor filius eius.
Consultor poscit quod cōsultus bene noscit
Consultor rogitat consultus consilium dat

Consultus est ille qui dat consiliū alicui sicut cato vel aliquis alter sapiens. et dicitur de consulo lis. hic consultor est ille qui petit vel recipit consiliū ab eodē. s. a cōsulto vel sapiente: tamen habemus in alexandro. Consultor procerū seruos cōtemne bilingues. postea repetit idē vt patet in littera.

Liber id est bachus: vel vir sine compede natus.
Ac liber est codex vel raptus ab arbore cortex.
Prima beri faciunt genitiuum: briꝗ secunda.

Liber est equiuocū ad quatuor. vno mō liber liberi substantiuū et secūde decli. pria produ. idē est qd bachus id est vinū. et dicitur isto mō de libero as. qꝛ hoiem liberat a curis. Liber liberi prima produ. est hō sine dn̄o. s. francus sine aliqua seruitute. vnde in alexandro. Libera gens asie. et isto mō adiectiue declinatur. et dicit de libero as. qꝛ liber est seruitute. et pro istis duobus facit liberi in gtō. hic liber libri prima correpta appellat codex .i. liber in quo legitur. et appellatur codex transumptiue. qꝛ antiquitus non habebant pgamenum et accipientes corticē arboris parabāt et ibi scribebant. et inde appellat liber codex. Item liber libri prima corr. appellat cortex arboris. et hoc est qꝛ antiqui faciebant ex inde libros. et scribebant ibi. et dicitur de libero as. qꝛ liberat arborē a lesione.

Pars prior est cortex liber altera tertia suber

Fecerat actor mentionē de noibus corticū. iō hic facit mentionē de situ proprio eorū. et dicit ꝙ hic cortex ē prior pars arboris scꝫ illa prior tunica que cooperit arborē. et dicit a corio qꝛ fit corium eius. hic liber est secundus cortex vel secunda tunica scꝫ scd̄a pellicula. ꝛ dr̄ de libero as. qꝛ liberat arborē a lesionibus. hic suber est tertio loco tunica vltima. ꝛ dicitur de subtus. qꝛ stat subtus aliis.

Equiuoce vinumꝗ latex et limpha vocatur
Est idcirco latex vinum quoniam latet vua:
Limpha latex ideo quoniam terre latet imo

Vinū et limpha vtrūꝗ appellatur latex. et latex equiuoce significat ista duo. qꝛ latex appellatur vinū eo ꝙ latet in vua .i. in racemo. etiā dr̄ vinū quasi vite natū. ꝛ latex dicitur de lateo es. limpha .i. aqua dicit latex qꝛ latet in visceribus terre.

Germanos dices qui sunt ex germine matris
Et patris eiusdem frater nomen generale
Pro consobrino fratrem dicas aliquando

Illi dicūtur germani qui sunt ex eodē patre et ex eadē matre. et dicuntur germani a germine quia ex eodē germine procedūt. frater est nomen generale tam illis qui sunt geniti

ex eodē patre et ex diuersis patribus. isti oēs tales sic geniti possunt dici fratres. quando qꝫ aūt frater accipit pro cōsobrino. et de hoc habemus exemplū in ouidio qñ aiax petebat arma achillis. frater erat fraterna peto. et tñ erāt cōsobrini. et dr̄ frater quasi fere alter.

Dicitur hinc cignus quia cantus congruus eius
Quod totus candet ipse vocatur olor.
Estqꝫ caput primi concignus: olonqꝫ secundi

Cignus est auis. et dicitur a congruitate sui cantus. a cinos gre. quod est congruū latine. n. mutata in g. qꝛ cantus eius est cōgruus. i. cōcordans. et inde dicitur cōcignus na. nū. qđ idē est quod cōgruus a. ū. alio modo appellatur cignus olor ab albedine. qꝛ totus ē albus et dicitur olor ab olon gre. quod est totū la. qꝛ totus sit albus.

Virgulti custos homo dicitur esse viredus
Est veredus equus vectans redam quasi currum

Viredus est ille qui custodit virgultū. et dr̄ quasi virgulti custos. Veredus est ille equus q trahit redam. i. quadrigā. et dicitur de vebo is qꝛ vehit currum.

Non clara matre natus: claroqꝫ parente:
Vt plerisqꝫ placet dicitur esse nothus
Spurius est natus tantum clara genitrice
Alcides primus fuit: enealqꝫ secundus

Nothus est ille qui natus est ex patre nobili et ex matre vili. et dicitur de nota quod ē macula qꝛ fit maculatus. Spurius vocatur ille qui est natus ex matre nobili et ex patre vili. et dr̄ de spuo is. exemplū ponit in littera de quolibet. et primo de alcide qui habuit nobilē patrē scꝫ iouē. et vilē matrē. s. alcmenā. de secūdo habemus exemplū de enea qui habuit anchisē vilem patrem. et nobilem matrem. s. venerem.

A grauitate baro fertur quod monstrat origo
Eius: nam grece bares id quod graue signat.
Ac proceres vere dicas sic a probitate.
Sunt proceres procul a carie virtute cluentes.
Vt plures firmant vireat ꝙ pluribus est vir.
Dicitur vt credo magis a virtute virēdo

Baro appellatur a grauitate et hoc monstrat sua deriuatio. et dicitur baro a bares grece quod est fortis la. vel dr̄ a bari gre. quod est graue la. vel fortis bari g. est aīal la. s. elephas proceres dicitur a probitate. qꝛ probi hoīes dicūtur quasi procul a carie. i. a putredine. vir dicitur de vireo es. et vt plures dicunt. qꝛ debet virere moribus. sed ego credo ꝙ magis dr̄ a virendo virtute. i. quando vir est viret virtute.

Sanguis progenies: sanguis quoqꝫ dicitur humor.
Sit tibi peccatum sanguis: sanguis quoqꝫ vita
Eucariton quoqꝫ sit testanteqꝫ theologia

Sanguis est equiuocum ad quatuor. vno mō idē est qđ humor in corde vt dictū est superiꝰ Alio mō idē ē ꝙ peccatū. vnde psal'. Libera me de sanguinibus. i. de peccatis. alio mō accipitur pro vita. alio modo idē est ꝙ eucaristia. i. bona grā. vel ponit̄ ꝓ sacramēto corporis et sanguinis dñi nostri iesu christi. vnde dicit ipsemet. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinē. vnde eucaristia dr̄ ab eu quod est bonū et caritos grā. q. bona gratia. versꝰ
Affectus carnis corruptio carnis et omne: Peccatū crimen homicide stirps cruor et vis:
Talia in fallor signantur noīe sanguis.

Capitulum ix.

Ad corpus nixus:sed spectat ad intima nisus:
Nam quamuis animo corpore nitor ego.

Nixus pertinet ad corpus.est em̄ conatus corporis.nisus pertinet ad aīam.scʒ quando conatur aliquid facere aīo.et vtrunqʒ dicitur de nitor niteris.

Dicitur hinc titan quia nos illuminat:ac sol.
Quod solus luceat super omnia sidera celi
Et quia res omnes exterminat hinc sit apollo.
Quodqʒ foco plenus sit phebus dicitur inde.
Aut etiam phebus ꝙ sit nouus esse probatur.

Hic titan est nomen grecū et interpretatur illumināſ q: nos illuminat.Hic sol appellat̄ q: solus super oīa celi lucet sidera.q: nec sidera celi nec luna habent lucē: nisi illā quā hn̄t a sole.et sol appellatur alio modo apollo et interpretatur exterminans. q: oīa termiat id est ponit extra naturā q: quod est durū facit molle et de molli facit durū. et de re viridi facit maturam vt pʒ in frugibus quotidie.et de re viridi facit siccā.vt pʒ in ligno.alio modo sol appellat̄ phebus a calore.q: videtur esse plen⁹ foco qn̄ est circa meridiē.et dicitur a fos gre.quod est ignis la.vel calor.alio modo dicitur phebus a pheon quod est nouū: vel q: dicebatur antiquitus ꝙ qualibet die vastabatur sol:et die qualibet renouabatur.

Dicitur hinc hircus quoniam virtute potens sit.
Sit caper ex vsu tibi sitqʒ domesticus iste.
Hircus enim quasi vir caprarum dicitur esse.
Capreolus vero siluestris dicitur esse.

Hircus dicitur vno mō q: potens est valde quoniā est fortius aīal totius gregis sui. Uel hircus dicitur a virtute.q: viret inter capras.vel hircus dicitur quasi vir caprarū.i.marit⁹ secundū actorē istū.hirquus vero per q.sunt anguli oculorū in quibus apparet homi luxuria.et ab illis putant aliqui hircū deriuari.dicitur aūt caper pra.ex vsu aliquorū. et dicitur de capio is q: est domesticus.nā dimittit se capere per cornua secundū glosatores vel dicitur de carpo is.psi.q: semper carpit ardua et ex alto vult comedere.hic capreolus est hirc⁹ siluester.et dicitur esse diminutiuum de caper. et est capreolus animal siluestre ascendēs per montes et colles.

Sed signa mundum maiorem per macrocosmum.
Esse minor mundus confirmatur microcosmus.

Microcosmus est minor mundus.s.hō. et macrocosmus est maior mundus cōpositus ex quatuor elemētis.s.igne.aere.aqua:et terra:et celis.et dicitur macrocosmus a macros qđ est magnū et cosmos mundus quasi magnus mundus.sed microcosmus dicitur a micros quod est minor et cosmos mundus.q.minor mundus propter multas similitudines quas habet hō cū mūdo.nā cōstat hoīem esse ex quatuor elementis ⁊ ex quatuor humoribus.s. colera que ignē representat.sanguine aerem.fleuma aquā.melancolia terrā.isti eni quatuor humores qui sunt in hoīe secundū magis et minus representāt suis qualitatibʒ quatuor elemēta in hoīe.Colera em̄ est calida et sicca sicut ignis.sanguis est calidus et humidus sicut aer.fleuma est humidus et frigidus sicut aqua.melancolia est frigida et sicca sicut terra.Itē aliā similitudinē hʒ hō cū mūdo maiori. q: sicut mundus maior diuersitate tporū variat̄ scʒ vere quod est calidū et humidū.et estate q̄ est calida et sicca.autumno q ē frigidus et siccus.et hieme frigida et humida.iuxta illos versus. Estas sicca calens autūnus siccus et algens. Friget et humet hiems calidū ver cōstat et humet.Sic hō scđm quatuor etates scʒ secundū adolescentiā que est calida et humida sicut ver.et iuuentutē que ē calida et sicca sicut estas.et virilitatē que est sicca et frigida sicut autūnus. et senectutem

que est frigida et humida sicut hiems. Parũ autẽ quatuor principaliũ etatũ hoĩs prima scʒ adolescẽtia durat vsqʒ ad vicesimũ primũ annũ. scda scʒ iuuẽtus durat vsqʒ ad quadragesimũ annũ. tertia scʒ virilitas vsqʒ ad lx. et senectus vsqʒ ad lxxx. Preterea sicut maior mundus patitur diluuiũ ante incendiũ. sic aliquando homo per supabundantiã humorũ aliquando per calorẽ interiorẽ dissoluitur. Preterea sicut in mũdo est duplex motus. s. superior qui est circularis cõtinuus et inuariabilis ab oriente in occidentẽ. alius est planetarũ errantiũ ab occidente in orientẽ: sic in hoĩe est duplex motus scilʒ rõnis ab oriente ĩ occidentẽ qui rursus reuertitur in orientẽ. et alius sensualitatis ab occidente in orientẽ et rursus reuertitur in occidentem. Quatuor aũt partibus mundi quatuor elemẽtis quatuor ventis. et quatuor anni tẽporibus cõparantur quatuor etates hoĩs et quatuor eius cõplexiones. nam orienti aeri euro et veri comparatur adolescentia ⁊ complexio sanguinea meridionali vel igni austro et estati cõparanť iuuentus et cõplexio colerica. septẽtrionali parti terre boree et autũno cõparatur virilitas et cõplexio melãcolica. parti vero occidentali aque zephiro et hiemi cõparantur senectus et cõplexio fleumatica.

Alterius violans vxorem fertur adulter.
Ac mechus faciẽs incestum cum meretrice.
Signat adulterium fornicor et reliquum.

Adulter est ille qui violat cõiugiũm vel thorũ alienũ. et dr̃ quasi ad alienũ thorũ tendens vel quasi alienũ vterũ terens. vel dr̃ de adulteror aris. mechus chi est secutor meretricũ. et dr̃ de mechor is. fornicator est nomẽ generale supradictis. et dicitur de fornicor aris. scdʒ vero theologos luxurie species septẽ distinguũtur. s. fornicatio. stuprũ. sacrilegiũ. adulteriũ incestus raptus. et peccatũ cõtra naturã. qr oĩe luxurie peccatũ fit / vel secundũ naturam vel cõtra naturã. si primũ / vel volũtarie / vel cõtra volũtatem alterius. et sic est raptus. vl' voluntate accedente vtriusqʒ / vel cũ extranea / vel cũ sanguinea. si secũdũ: sic est incestus. Si primũ: hoc est dupliciter / aut cũ libera / aut cũ alteri subdita. si primũ: sic est fornicatio. si secundũ: hoc est dupliciter / aut parẽtibus: ⁊ sic est stuprum quod est virginis defloratio. si subdita sponso / aut spũali: et sic est sacrilegiũ. aut corporali: et sic est adulteriũ. si fiat ꝯtra naturam sic sunt tres species. s. mollicies. sodomia. et bestialitas.

Dicitur a uentura canendo vaticinator.
A perpendendo garritus alitis augur.
Aruspex aut ariolus dicatur ab ara.

Vaticinator est ille qui precanit. i. predicit ventura seu futura. et dicit̃ de vaticinor aris quod est diuinare. hic et hec augur. est ille q̃ in garritu auiũ perpendit futura et intelligit et dicitur de auis et garrio is. quod est cantare. qr in garritu auiũ predicit futura et intelligit. aruspex et ariolus idẽ significant. qr antiquitus intrabant iuxta aram et faciebant sacrificiũ ibi. et in illo sacrificio cognoscebant futura iuxta idola. et dicitur aruspex de ara et specio quod non est in vsu. et similiter ariolus dicitur de ara are. qr iuxta aram faciebãt huiusmodi aruspiciũ.

Finis consumens et consũmatio finis.
Est proprium finis quandoqʒ est actio finis.

Finis est equiuocum ad plura. vno mõ idẽ est ꝙ cõsumens. i. destruẽs vt finis rei. i. destructio rei. et tunc dicitur de finio is. qđ idẽ est ꝙ destruo is. et inde cõsumens. i. destruẽs. alio mõ idẽ est ꝙ cõsũmatio. i. perfectio alicuius rei. vnde ouidius. finis adest operi. et dicit̃ de cõsũmo as. et inde cõsummatio. i. perfectio / alio modo finis est nomen ꝓpriũ. itẽ finis est actio siue operatio secundũ ꝙ dicunt phi pariter et theologi. ꝙ finis vite hũane siue beatitudo cõsistit in actione summe potentie.

Sit ianus quadrifrons ob tempora quatuor anni

adolescentia
iuuentus
virilitas
senectus
adulter
mechus
fornicator
septem species luxurie
vaticinator
augur
aruspex
ariolus
finis
beatitudo consistit

Capitulum ix.

Sitqꝫ bifrons propter occasum solis et ortum
Matutine pater seu iane libentius audis
Jane biceps anni tacite labentis origo

Hic ianus iani. hic quadrifrons: et hic bifrons significant idem quia illū mēsē scꝫ ianuariū: tñ differunt. nā hic ianus dicitur qꝛ est ianua anni. i. principiū/ quadrifons appellatur quia habet respicere quatuor tempora de quibus dictū fuit pauloante. ⁊ dicitur de quatuor et frons quasi habens quatuor frontes. i. quatuor tēpora. Bifrons potest appellari qꝛ habet duas facies et vnā qua respicit annū preteritū ⁊ aliū annū sequentem. Alio modo quia respicit occasuꝫ solis qui in illo tempore solet occidere ꝓpter propinquum solstitium necnon eiusdē ortū qm̄ eodē tpe se solet ad altiores gradus erigere. et hoc probat per ver. ouidii. in li. fastorū matutine pater. et hoc fuit captū a quadā imagine que erat rome que habebat duas facies. et antiquitus ianus fingebat̃ esse deus habens duas facies.

Dicas textoris radium. radium quoqꝫ solis
Atqꝫ rote radius tibi sit non inuenio plus.

Radius est equiuocū ad tria. pmo mō est instrumentū textorū qđ alio nomīe dr̃ nauicula. alio mō est radius solis. alio mō est radius rote. et hoc per sil'itudinē. qꝛ sicut radii solis radiant per totū mundū ita illi baculi exeūt de medio rote ad oras ipsius circūquaqꝫ.

Erubet eous aurora: pallet ethous
Feruet pirous: se mergit aquis philogeus

Nos habemus eous substantiuū. et potest declinari adiectiue eous a. um. et ethous pirous et philogeus. et sunt sinonima. qꝛ significāt solis equos. sol em̄ fingitur quatuor habere equos secundū quatuor proprietates quas habet. primus equus appellatur eous et interpretatur oriens. qꝛ de mane cū oritur apparet esse rubeus. Ethous est in tertia ⁊ interpretatur pallens. qꝛ in tertia sol est pallidus. Pirous est tertius equus solis ⁊ dicitur a pir quod est ignis. qꝛ in meridie sol est calidus ad modū ignis. Philogeus est quartus equus scꝫ in nocte qñ inclinat̃ ad terrā. et dicitur a philos quod est amor et ge terra. q. amās terram. sed secundū veritatē sol nō hꝫ equos sed fingitur habere secundū quatuor proprietates quas hꝫ de mane. nā est rubeus in aurora. in tertia pallidus. in meridie calidus. in nocte intrat terram.

Sit tibi successus euentus prosperitatis
Euentumqꝫ malum proprie dicas fore casum
Lapsus est euentus inflexio sit tibi casus
Et quicquid dicas a cado sume caput

Successus est bonus euentus: vt apud catonem. Successus dignos noli tu ferre moleste. hoc est: noli tristari successus. i. prosperos euētus īdignis seu male meritis euēnire. et dicit̃ de succedo is. si. casus dicitur esse malus euentus. i. mala fortuna. Lapsus. Hic resumit de casu dicens ꝙ casus est equiuocū ad tria. primo casus idē est ꝙ lapsus factus ī terra ab aliquo cadente violenter/ alio mō est euētus malus. s. illud quod euenit a fortūa vel a casu/ alio mō ē inflexio. i. declinatio casualis. et quocūqꝫ mō accipit̃ dicit̃ de cado is.

Est polipus naris: oscedo dicitur oris
Sitqꝫ pedum pedor est fetor totidem tibi rerum
Spirantisqꝫ bene sit odor nidorqꝫ coquine
Polipus est piscis: polipus fedatio naris
Pes caput huic/ illi dic caput esse porum

Polipus est fetor proueniens ex naribus. et dicitur a polis quod est pluralitas et porus ve

na.q̄ꝛ ꝓuenit ex pluralitate vene vel pori. Oscedo dicit̃ fetor oris. et dr̃ de os oris.et cado is.eo ꝙ cadit ab ore. Pedor est fetor pedũ.et dicitur de pes ꝛ odor.quasi pedũ odor. Odor oris.est odor cuiuslibet rei olentis.et dicitur de odoro as. Nidor nidoris est odor coquine q̄ ꝓuenit ex carnibus ibi coctis.et dicitur de nideo es.quod est redoleo es. Polipus est equi uocũ.nã polipus prima longa est quidam piscis qui habet plures pedes.polip⁹ prima bre uis est fedatio naris.et dicitur a polis quod ē pluralitas et porus q̄d est foramen in carne per quod exit sudor sic dicit actor.sed deriuator dicit aliter;videlicet ꝙ polipus pro pisce be ne deriuatur sicut dictũ ē a pluralitate pedũ.sed polipus secũdo mõ ꝓprie est fetor vrbis que prouenit ex aliquibus rebus imundis que proiiciũtur in strata seu via.et dicitur a po lis quod est vrbs et pus putredo.q.putredo vrbis.ꝛ trausumitur ad fetorē naris.q̄ꝛ sicut fe tor vrbis nõ potest sustineri:ita nec fetor naris.

Fornix est arcus:fornixq̄ʒ domus meretricis
Ac vtriq̄ʒ caput dicitur esse foris

Fornix est equiuocũ ad plura.nã vno mõ idē est ꝙ arcus.i.testudo seu volta ecclesiarũ vel pontis supra quã edificia ponũtur et edificantur:ille arcus potest dici fornix. alio mõ est domus meretricis.et tunc dicitur de foris.q̄ꝛ antiquitus solebãt morari foris: ita habetur per actorem. Deriuator dicit aliter ꝙ fornix appellatur proprie.q̄ꝛ cõi loco fieri antiquit⁹ et in locis extrinsecis.i.extra ciuitatē vel villã.et tunc dicitur de fornax.q̄ꝛ fiebat de tegul̃ fornacis.i.coctis in fornacibus.versus. Quid meruere pati qui sunt in fornace nati. Aut puer est totus sacro baptismate lotus: Aut non est munda sacri baptismatis vnda. Nõ est legalis cõiunctio presbyteralis. Non est legalis nec in vsu copula talis.

Est testudo balistaq̄ʒ semicirculus iris
Dicitur et sepe curuatio littoris arcus

Arcus est equiuocũ ad plura.vno mõ est testudo siue volta. et est idē q̄d balista. vnde arc⁹ potest esse balista vel ecõuerso.et dicitur a balin quod est iacere.q̄ꝛ vtrunq̄ʒ tã arcus ꝙ bali sta potest iacere iacula et sagittas. Arcus similiter est semicirculus vt si circulus scindatur per mediũ vtraq̄ʒ pars semicirculi potest arcus appellari.similiter arcus potest dici arcus celestis vt iris.vnde in geñ.ponã arcũ meũ in nubibus celi.i.irim.similiter arcus potest di ci illa curuatio quã facit aqua in ripis vel per littora.

Articulus color est:breue membrum.dictio greca
Articulus numerus per denos multiplicatus
Momentum articulus:pressuraq̄ʒ dicitur esse

Articulus est equiuocũ ad plura.vno mõ est quidã color rhetoricus qui distinguitur cõtra membrũ. Membrũ enĩ est idē quod colon:articulus vero est coma vel incisum: vt si dicat̃ voce vultu acrimonia me terruisti. alio mõ est breue membrũ.s.digitus pedis. alio mõ est vna pars orationis apud grecos quã nos non habemus in latino tñ habemns eius eq̄pol lentias.i.dictiones ordinales:vt hic et hec ꝛ hoc. alio mõ est quidã numerus in algorismo sc̄ʒ per denos multiplicatus vt denarius vigenarius trigenarius et sic de aliis alio mõ ē breue spaciũ tp̄oris.i.momentũ. alio mõ est angustialis pressura.et dicitur de arceo es.

Est manuum pollex sed dicatur pedis allux
Est manuum digitus articulusq̄ʒ pedum

Ponit differentiã inter pollex allux digitus et articulus.nã pollex appellat̃ grossior vel maior digitus manus et fortior.et dicitur de polleo es.q̄ꝛ pollet in fortitudine. Allux est grossior articulus in pede.et dicitur ab a quod est sine et lux cis.q.sine luce. vl̃ quasi extra lucē. Digitus pertinet ad manus.et dicit̃ de digero is.q.digesti.i.diuisi.q̄ꝛ vnus ab alio ē diuisus.sed articulus ꝓprie hʒ esse in pede.et dicitur de arceo es. vel potest esse illud cum quo mulieres signant panem ad clibanũ vt cognoscant eum.

Vnius est doctor sit multorumq̄ʒ magister

Capitulum ix.

A doceo primum dic a maiore secundum:

Doctor est vnius.et est nomen officii.Sed magister pluriũ est nomen dignitatis a maiore et sterio status quasi maior status.Magister em̃ secundũ cõem vsum dicit̃ a sciẽtiis cõtemplatiuis.et doctor in sciẽtiis practicus.vnũ tamen pro alio.vñ versus. Pro maiore statũ nomen taxare magistri.Si doceat doctor quilibet esse potest.

Quod toti sit par:factum quoq̃ totius instar
Hoc dicas obolum:sed semicirculus est as.
Nũmi dic assem partem dic ponderis assem
Esse genus semis medium proprie tenet assis

Actor ponit differentiã inter obolus et as assis. Obolus em̃ est rotundus vt denarius totam formam denarii continens.sed as assis appellatur medietas denarii.vt si denarius diuidatur in duas partes quelibet pars potest esse as assis. Obolus dicitur ab ob quod ẽ contra et olon totũ quasi cõtra totũ vel par toti in rotunditate.vel in litteris.q2 quot sunt littere in denario tot sunt in obolo.Itẽ as assis plura significat/vno mõ est medietas denarii vt dictũ est/alio mõ est genus ponderis xii. vnciarũ quod dicitur libra, inde cõpouit̃ semis huius semissis quod est dimidiũ as.pondus sex vncias cõprehendens. Preter aũt hos modos as accipitur pro pũcto decii.vñ versus.As obolus punctus decii. tibi sit quoq̃ pondus/et pro vtroq̃ significato est primitiuũ.et q2 dicimus assem esse pondus .xii.vnciarũ.videndũ est de partibus ipsis.xii.assis.vnde xii.pars assis dicit̃ plena vncia.Si vero ab asse dematur vna vncia.tũc dicitur ille pondus deuns/si autẽ due vncie remoueant̃: tunc ipse due vncie dicuntur sexcuns.id est sexta pars assis.et remanens dicitur decuns.id ẽ x. vncie/si aũt ab asse eripiant̃ tres vncie.ille tres vocantur quadrans.quasi quarta ps assis et reliquũ vocatur dodrans.i.nouẽ vncie/si aũt ab asse eripiantur quatuor vncie tunc ipse quatuor remote sunt triens.i.tertia pars assis. residuũ vero sc3 ipse octo vncie bisse vocãtur et est nomen indeclinabile/si vero ab asse eripiantur v.vncie ipse v. erepte quincũs appellantur.residuũ vero sepcuns noiatur/si vero sex eripiãtur vncie: tunc vtraq̃ ps semis semissis appellatur quasi dimidia pars assis.vnde sic ordinantur ptes assis siue libre. Uncia/sexcuns/quadrans/triens/quincũs/semis/sepcuns/bisse/dodrans/decuns/deuns/et as plenus.Uncia continet decẽ dragmas.dragma tres siliquas siue scrupulos.et siliqua sex obolos/vnde versus.Assis bissena pars dicitur vncia plena.Assis tollatur psvna deunsq̃ vocatur.Tolle duas sexcuns.et erit pars altera decuns. Quatuor ablatis ps est bñ si numeratis.Illa triens bisse quod restat credo fuisse.Tollatur quincuns ps altera sit tibi sepcuns.Semis semissis mediã partẽ tenet assis.Uncia vel sexcuns quadransq̃ triens quoq̃ quincuns.Semis vel sepcuns bisse dodrãs quoq̃ decũs.Siue deuns hec sunt quibus insuper addimus assẽ.Sex obolos siliqua siliquas tres dragma s3 octo.Uncia fert dragmas duodena dat vncia libram.Qualiter autẽ diuidatur libra siue as apđ phisicos siue medicos dicemus infra.ca.xii.de mixtis sup illo textu.Dragma notat pondus.

Dic proceres procul a carie virtute cluentes
Quiq̃ petunt cubitus a procor esse procos.

Proceres dicunt̃ hoies valentes et virtuosi.q.lucẽtes virtutibus.vnde pceres.q.procul a carie.i. vilitate.q2 sicut procus appetit vilitatẽ.ita pceres appetũt bonã famã gloriã et honorem.Procus est ille qui importune cõcubitũ petit.et dicit̃ de porcor ris.quod idem est q̃ peto petis.

Artifices artis dicas:opifex operis sit
Ast opifex opis est si caput extat opis.

Artifex est ille qui facit artẽ quãcunq̃.et dicitur quasi faciẽs artẽ. Opifex potest presiderari secundũ duas cõpositiones quas h3.nam vno mõ cõponitur de opus et facio is.7 tũc

significat hoīem facientē opus vnū.vel cōponitur de opis opē ab ope.et facio facis.ꝛ tūc significat hoiem facientē opem.s.qui dat cōsiliū vel opē alicui.

Pannorum scissor tibi sit:vitisqꝫ putator
Vulneris inscissor sicut doctus docet actor

Scissor et putator dr̄ñt.qꝛ scissor est ille qui scindit pānos.s.sartor. et dicitur de scindo dis. Putator dr̄ esse scissor vitis.de puto as:quod est putare vineas.sꝫ inscissor ē cyrugicus sciens vulnera.et dicitur de incido is.quod est intus scindere.qꝛ intus vulnera scindit.

Est petrus dictus simon quia simplicitate
Floruit:at petrus ꝙ ratus ipse fuit
Hoc nomen cephas fertur caput esse latine
Dicitur et cephas ꝙ caput ecclesie.

Petrus potest appellari his noibus.nā dr̄ simō.q.simplex.qꝛ fuit simplex: appellat etiā petrus.qꝛ fuit firmus in fide sicut petra.vn̄ di.sibi de⁹.Tu es pe.et su.hāc pe.edi.ec.meā Potest etiā appellari cephas.nā cephas g.est caput la.qꝛ ipe fuit caput ecclesie.

Intestinorum pars est renunculus:ac sunt
Renes luxurie sedes necnon alimentum

Renūculus et ren renis.signi.idē.tn̄ dr̄ñt.nā renūcul⁹ ē qdā ps intestinorū hois ꝛ ē dimi. de ren is.Renes appellātur sedes luxurie in hoie.et dicitur de ruo is.vmbilic⁹ ē sedes luxurie i muliere.vn̄ vers⁹.Plus in rene maris fugiēda ven⁹ dn̄ari Te sed in vmbilico mulierū sistere dico.Dra man⁹ renes nisi castigādo refrenes: Inferni miseris associat⁹ eris:

Ennos significat habitare:caprumqꝫ profundum
Ennosigeus et ennoycus probat atqꝫ gehenna

Ennos ē dictio greca et sig.tria.vno mō ē idē ꝙ hitare/alio mō ē capra vel hirc⁹/alio mō ē ꝓfundū.ꝙ aūt ista tria significet oñdit ac.p exēpla scꝫ per ennosigeus ennoycus et gehēna.Ennosigeus est hitator sigei ꝓmontorii.ennoycus ē custos caprarū.et dr̄ ab ennos qd̄ est capra et icos custos.q.custos caprarū/gehēna dr̄ terra ꝓfūda.s.infernus. et dicitur a ge quod est terra et ennos ꝓfundū.q.terra profunda.vel locus prope hierusalē qui a caldeis fuit repletus iudeorū cadaueribus.vnde ꝓpter maximū fetorē inde exalātē fuit illud nomen translatū ad significandū infernū.

Mango caballorum sit:porcorumqꝫ subulcus
Mulio mulorum:dux ennoycusqꝫ caprarum
Namcaper est ennos:ouium sit opilio pastor.
Est asinorum pastor agaso:boumqꝫ bubulcus.

Ista noia idē significant.s.pastorē.tamen dr̄ñt.nam mango est pastor caballorū. et dicit de manus et ago is.quasi manu agens.i.regens caballos. Subulcus dicitur esse custos seu pastor suum.et dicitur de sus suis.et icos custos quasi custos suum. Agaso est pastor asinorū. dicitur de ago is.et asinus ni.quasi regens asinos.Bubulcus est pastor boum.et dr̄ quasi boum custos.Mulio est custos mulorū.et dicit de mulus li. Ennoycus est custos caprarū.et dicitur ab ennos quod est caper et icos custos.quasi custos caprarū. Opilio est custos ouiū.et dicitur quasi ouilio de ouis.

Ille quaternio sit qui supra quatuor extat
Quiqꝫ decem presit ille decurio sit
Ac simplex miles decurio sepe vocatur
Hicqꝫ gregarius est de grege dictus ita

Capitulum ix.

Uniusq3 viri princeps monarcha vocatur
Monarchamq3 voces qui sibi cuncta tenet
Qui quartam partem regni tenet ille tetrarcha.
At dominus supra quatuor est id idem
At qui triginta sub se tenet ille tribunus
Quiq3 tributa legit ille tribunus erit
Quinquaginta regens penthacontarcha vocatur
Pentarcham dices qui sibi quinq3 tenet
Ast ecatontarcha seu vis centurio centum
Possidet: ac mille dux chiliarcha tenet
Ecclesie pater et princeps patriarcha vocatur
Nanq3 pater patrum dicitur ille pater

Habemus hic quaternio is. hic deurio. hic gregarius. hic monarcha. hic tetrarcha. ⁊ sic d̄ aliis q̄ sequūtur in lr̄a vt videbit̄ d̄rām assignando. et ista noīa idē signt̄. s. officiū. sed d̄rīt. Nā quaternio ē ille qui est dn̄s sup quatuor milites vel hoīes. et dr̄ de quattuor. q2 supra quatuor hoīes vel supra quartā partē regni ē dn̄s. Decurio est ille qui est dn̄s supra decē hoīes. et dr̄ de decē vel decas gre. qd̄ ē decē la. alio mō pōt appellari simplex miles q̄ est de curia alicuius dn̄i. et dr̄ de curia e. q2 ē vnus de curia. Gregarius dr̄ de grege. q2 sit de grege seu cōi pplo sūptus. quales accepit bone memorie karolus rex francie septim9 eosq3 nominari franços architenentes precepit. Monarcha est princeps toti9 mūdi. et dr̄ a monos quod est vnū et archos princeps. q2 princeps vnius vel vnicus mundi. Tetrarcha est equiuocū ad duo. vno mō ē ille q tenet quartā partē in aliquo regno/ alio mō est ille qui est supra quatuor hoīes. et dr̄ de tetras qd̄ est quatuor et archos princeps. q. princeps supra quatuor. vel quartā partē regni tenens. Tribunus est equocū ad duo. vno mō est ille qui est dn̄s supra triginta. vel supra tribū. Alio mō est ille qui colligit tributa. et tunc dr̄ de tribuo tribuis. nō q2 ipse tribuat: sed q2 sibi tributa tribuunt̄. Pentacōtarcha est ille qui est dn̄s supra quinquaginta hoīes. et dicitur a pentacon qd̄ est quinquaginta et archos princeps. q. princeps supra quinquaginta quinq̄es decē. Et pentarcha est ille qui est dn̄s supra quiq3 hoīes. et dicitur a penta quod est quinq3 et archos quod est princeps q. pr̄iceps supra qnq3 hoīes. Ecatontarcha vel centurio quod idē est: est ille qui est dn̄s supra centū hoīes. et dicitur ab ecaton quod est centū et archos princeps. q. princeps centū hoīm. Cēturio est idem dicitur de centū. Ciliarcha est ille qui est dn̄s supra mille hoīes. et dicit̄ a cille qd̄ est mille et archos princeps q. supra mille princeps. Patriarcha est ille qui in ecclesia sub se habet vnū vel plures archiepiscopos. qui alio nomīe dicitur primas. et dicitur de pater ⁊ archos princeps. q princeps patrum.

Obliquum visum gestans homo strabo vocatur
Dicatur luscus qui videt id quod parum

Strabo et luscus signt̄ hoīez habentē visū male dispositū. sed d̄rīt. nā strabo ē ille q̄ h3 visū tortuosū. s. qui respicit in obliquū. et dr̄. q. stratū hn̄s visū. Luscus ē ille q̄ h3 oculos. s3 tn̄ parū videt. et dr̄. q. luce carēs. vel potest dici de lucus ci. q2 h3 obscurū visū ad modū luci.

Incantatores serpentum dicimus esse
Dicq3 magos inquisitores astronomie
Ac cuiusq3 rei fore dicas apparitores

Incantator est ille qui sola violentia carminis homīes aut serpentes aut alia animalia

Magi apparitor magus

interficit vel aliter imutat. Magi sunt homines qui in stellis euẽtus hominũ cognoscũt dicti magi a magnitudine scientie. Apparitor est qui de palea videtur facere serpentẽ. et tamen non facit. iste comprendit vtrunqȝ. s. incantatorẽ et magũ. et dicitur ꝙ magus alio modo est nomen dignitatis. vt magi ab oriente venerunt.

Bos est camporum: bubalus est nemorum
Bubalus est magnus: buculus est minimus

bos bubalus buculus

Actor ponit drãm inter bos bubalus et buculus. nã bos dicitˀ esse camporũ. i. domesticus qui arat in campis. Bubalus est magnus bos siluestris qui moratur in nemoribus. et dr̃ de bus gre. quod est bos latine. Buculus est diminutiuũ de bos. qꝛ ẽ minimus bos

Lar proprium nomen genitiuus sit tibi lartis
Lar domus est numen subsequiturqȝ laris

lar tis lar ris

Actor ponit drãm inter lar tis. et lar laris. nã lar lartis est propriũ nomẽ. sed lar laris tria significat. s. domũ deũ ꝛ foramẽ. vnde sub lare priuato totius esse putant. quandoqȝ ponitur pro numine qd̓ preest igni. i. dicitur ignis. Di tibi dent nullosqȝ lares inopẽqȝ senectã Et longas hiemes continuamqȝ sitim.

Est deus eternus: nostro de corpore diuus
Scribe dii lege di si vis vrbanus haberi

diuus deus

Nos habemus diuus ui. et deus dei. et sunt sino. tamen differũt. nã deus dicitur esse eternus sine principio et sine fine. et dicitur a theoron quod est videre. Hic diuus et pluraliter hi diui appellantur illi qui de nostro corpore. i. de nostra natura suis exigentibus meritis in celis sunt collocati et angelorũ conciues effecti. Preterea actor ponit notabile. s. circa hoc nomen deus. qꝛ declinatˀ in plurali. s. plˀr hi dei vel dii. qꝛ circa eius scripturam possumus errare. id̓ docet nos quõ debemus scribere et pronũciare. et dicit ꝙ nos debemus scribere dii cũ duobus ii. et vnũ tñ debemus pronũciare legendo.

Singraphus est scriptum quo confirmatio pacti
Prorsus certa manet vendentis res et ementis
Hinc et chyrographus manualis carta vocatur
Exemplum scripti dicitur antigraphus

singraphus chyrographus antigraphus

Actor ponit drãm inter singraphus chyrographus ꝛ antigraphus. Nã singraphus est carta vel instrumentũ cũ quo res ementis vel vendentis manet certa. istam antiquitus tam ementes ꝙ vendentes scribebant simul in signũ maioris firmitatis. et dicitur a sin quod est con et graphos scriptura. Chyrographus potest appellari carta debiti vel cuiuslibȝ rei. et dr̃ a chiros quod est manus et graphos scriptura. q. carta vel scriptura manualis. Antigraphus est exemplar. i. nota illa ex qua extrahimus aliã cartã ad eius similitudinẽ. et dr̃ ab anti quod est contra et graphos scriptura. q. contra scriptum.

Calculus est ratio: numerus sententia carbo
Calculus est pondus: minimus lapis: ensis acutus
Libro papie si vis exempla require

Calculus

Calculus ẽ equiuocũ ad plura. vno mõ idẽ ẽ ꝙ rõ. vt iste bȝ bonũ calculũ. i. bonã rõeȝ. alio est numerus siue cõputatio dicta a calculis lapidibus minimis cũ quibus solebãt antiqui cõputare. vn de in lege dr̃. si erratũ fuerit redeundũ est ad calculũ. i. ad numerũ. alio mõ ẽ snĩa. vnde in aler. Nõ tñ id ꝓhibet rõis calculus. i. snĩa. alio mõ est carbo. vnde ysaie. vi. et volauit ad me vnus de seraphin et in manu eiˀ calculus quẽ forcipe tulerat de altari. alio modo est pondus vt ibi. vincenti dabo mãna et calculũ candidũ. i. illud pondus. alio mõ ẽ lapis minimus. vnde in aler. in gurgite ludit calculus. alio mõ est ensis acutus.

Est stipes radix: truncum dic arboris hastam.

Dicitur et sepe stirps radix arboris esse

Stipes et trūcus drīt. nā stipes est radix arboris. et dr̄ de sto as. Trūcus ē lōgitudo. i. asta arboris. et dr̄ de trudo is. Stirps ponit̄ ꝓ radice. Stirps est equocū ad pl'a. q̄z ponitur q̄nq̄ ꝓ ꝓgenie. vn̄ Stirps bona plātauit stirpē qui vina creauit. ⁊ tūc ē f.g. et dr̄ de sto as. Item habemus hic stips pro obolo. vn̄ versus. Stips pis est obolus: stix gis atra palus.

Mucro pedem: medium gladius: totum tenet ensis.
Mulcet hic: ille secat: diuidit ille gulam.

Mucro gladius et ensis drīt. nā mucro est circa pedē vel mucro appellat̄ sūmitas ensis scꝫ cuspis. et dr̄ a macrō qđ ē longū. vel de mulceo es. vt dicit ac. per ꝯtrariū. q̄z nō mulcet vel. q. mulcēs cruorē. Gladius ē medietas ensis. i. illa pars in qua scindit ensis vocat̄ gladi⁹. et dr̄ a gula vel. q. gulā diuidēs ꝑ ethimo. vel a clade. q. cladius. g. mutata in c. ꝓpter similitudinē vtrorū caracterū. ensis significat totū. s. mucronē et gladiū. et dr̄ de scindo is

Orator sit discipulus: rhetorq̄z magister
A rhesis rhetor dicatur: et alter ab oro.

Actor ponit drām inter orator et rhetor. q̄z orator est discipulus qui addiscit rhetoricā i. illā sciam. et dr̄ de oro as. q̄z discit orare. Hic rhetor est ille qui docet illā sciam rhetoricā. s. doctor in illa scientia. et dr̄ de aresis gre. quod est ornatus la.

Aera dic nostrum sed dicas ethera sursum
Unum sepe tamen sumitur vt reliquum

Ponit drām inter aer et ether. et dicit ꝙ aer est elementū illud in quo viuimus et qđ aspiramus et respiramus. et dr̄ ab a quod est sine et er lis. q. sine lite per cōtrariū. q̄z in aere fiunt lites fulgurū et tonitruū et ventorū. vel q̄z aer sine lite facile cedit impellēti. Sꝫ ether est superior pars regionis elementaris que est in cōcauo orbis lunaris. Et nota ꝙ aer et ether et quedā alia vt crather et lampas faciūt actōs in em et in a. vt etherē vel ethera. et inde descendit aliud nomen fe. ge. et prime decli. vt hec ethera re. et ponitur pro celo. ⁊ sic illud nomen in hymno. Quem terra pontus ethera.

Dicatur fluuius currens extra mare dulcis
Sed proprie fluctus dicitur vnda maris

Actor ponit drām inter fluuius et fluctus. et dicit ꝙ fluuius ē aqua dulcis. vt garona plenus siue satyrus. et alii fluuii qui currunt extra mare. et dr̄ de fluo is. Fluctus ē vnda maris. et dr̄ de fluo. q̄z fluere hꝫ. vel de fluctuo as. q̄z etiā hꝫ fluctuare.

Est satyrus faunus tamen et diuersificatur
Camporum faunos dic nemorum satyros

Satyrus et faunus sign̄t deos: tamen drīt. nā satyrus est deus nemorū. q̄z in nemoribus stat. et dr̄ a saturitate. sūt em̄ demones qui corpibus assūptis cū mulieribus coeūt qui proinde q̄z saturari nequeāt libidine. dicti sūt satyri. q. saturi a quibus dicta ē satureia herba alio noīe dicta tymbra ꝓ eo ꝙ comesta veneris ignē succendat teste macro. Hinc est a satyris merito satureia vocata. ꝙ sint in venerē nimis hec aīalia prona. habemus etiā satyrus ꝓ fluuio quodā licie. de cuius origine loquitur ouid. in vi. metamor. Est et alius fluuius noīe satyrus nuncupatus qui huiusce menia vndis abluit pictauensis vrbis. de quo in primo lucani. Quiq̄z tenet ripas satyri. dictus ab aquarū saturitate. q̄z plenis semper tumescit alueis. et ꝓinde antiquo mutato vocabulo quē prius satyrū nūc plenuꝫ dici incole cōsueuerūt. verūtn̄ illā flumis huius ptē ripe qua de parte incipit fluui⁹ ipe ꝑfata menia ꝑfūdere veteri sibi de fluuii noīe cōstat nomē tenuisse. nec aquas pictaui dulces exvectāt aliūde nisi quas satyri de fōte dulcissīo ꝯstiterit exhausisse. Fauni vo dicūtur a fādo vl' a phon qđ ē son⁹ i respōsis erāt garruli ⁊ loquaces. sūt em̄ dii caporū q. s. in cāpis apparebāt

Hospes qui recipit hospesq̄z receptus habetur.

Et sit qui nutrit et qui nutritur alumnus.

Hospes est equiuocũ ad duo. nã hospes est ille vel illa qui recipit. vel ille vel illa qui receptus est in hospicio. et dr̃ ꝓ illo qui recipit aliũ quasi hospiciũ parans et pro illo qui recipitur quasi hospiciũ petens. Alũnus est equiuocũ similiter. nã potest esse ille qui alit aliuz vel qui alitur. et dr̃ de alo is alui altũ vel alitũ.

Carmina qui fingit aut metra poeta vocatur
Dicatur vates si quicq̄ vaticinatur
Sitq̃z propheta tibi quisquis diuina profatur

Ponit drãm inter poeta vates: et ꝓpheta. nã poeta est ille qui fingit carmĩa vel versus: vt oui. et dr̃ de poio is. qḋ est fingo is. i. cõpono is. vñ poeta valet tm̃ vt cõpositor vel factor. sz vates dr̃ a vi mẽtis. qr. s. hz spm ꝓpheticũ quo remota a sẽsu p̄dicit. Sed ꝓpheta dr̃. q. procul fans ea. s. que p̄dicit que sũt ꝓcul a nobis scḋz cursũ p̄ñtis cognitiõis. Vates tñ acceptũ ꝓ poeta dr̃ a vincio cis. quod est ligo gas. qr carmina sua ligant.

Dicas naucleru̅m qui sorte regit sibi nauem
Indeq̃z nauta regit nauem non sorte sed arte

Ponit differentiã inter naucleru̅s et nauta. qr naucleru̅s ē ille qui regit nãuē sorte vl' hereditate sicut burgensis vel aliquis alter. et dr̃ de nauis et cleros qḋ ē sors. quasi habens nauē ĩ sorte. i. ĩ hereditate. vel qr ad lucrũ illi⁹ cui⁹ ē vadit nauis. Nauta ē ille q regit nauē nõ sorte sed arte. s. q nõ hz aliud nisi ꝓpriũ corpus ĩ naue. sz ꝯductus ē ad nauigandũ. ꝛ dr̃ de nauis vel. q. nauē tenẽs. et nauis dr̃ a naps. g. qḋ ē hũor la. qr semꝑ ē in humore.

Vt vere dicas tibi sit dormitio somnus
Somni pigricies dicitur esse sopor

Somnus ē dormitio cõtinuata per totã noctē seu dormitio ꝑfecta. Sopor ē illa pigricies q̄ venit ante somnũ. s. qñ aliquis dormitat. et dr̃ sopor de sopio pui. pitũ. tu.

Consensus hominum mos est: ritusq̃z vocatur
Quod iuxta solitum sit tibi quisq̃z ratus

Mos moris ē generalis cõsuetudo que ꝓuenit ex cõsensu pluriũ in ciuitate vel castrõ. et nõ scribitur sed seruat̃ ex cõsuetudine. et dicit̃ de morior ris. vel de mora re. qr per moram tp̄is habet̃. Ritus est specialis mos vel cõsuetudo hoĩs particularis. s. et hmõi. vt aliqui ieiunãt bis in septimana. et dicitur de ratus ta. tum.

Presul pre aliis dicatur episcopus esse
Ac presul princeps dicitur ante solum

Presul est equiuocũ ad duo. vno mõ est ep̄s. et dr de pre et salius salii. q. pre aliis vel a pre ꝛ solũ quod est solidũ. q. pre aliis solidus in fide. vel a pre et salius lii. qui salii erant sacerdotes martis. q. ante sacerdotes. alio modo presul est princeps. et dicitur a pre quod ē ante ꝛ solũ terra. qr sit pre aliis in terra.

Dicatur catulus minimus canis a cane dictus
A cato dictus catus erit minimus

Catulus li. est equiuocũ ad duo. vno mõ catulus pria corr. est puus canis. et est dimi. de canis. alio mõ ē paruus catus. et tunc est diminu. de catus. et prima produ.

Est talus decius. talus postrema pedis pars
Indeq̃z taxillus dicatur diminutiuum

Talus li. est equiuocũ ad duo. vno mõ est decius. alio mõ est pars pedis posterior. s. talon. vnde de talus habemus taxillus dimi. paruus decius. vel potest esse paruus talus. versus
Ludere cum talis non est res spiritualis.

Lanas et telas pecten parat atq3 capillos.
Pubes et piscis sitq3 chorea tibi
Pecten agit telas sordes trahit os subit aures
Mulcet et est pubes pecten et ordo simul

Pecten is. est equiuocū ad plura. vno mō est instrm̄ dentatū cū quo mulier trahit lanas alio mō est instrm̄ quod ptinet ad telas nauicula textoris que trāsit per telas inter filos. vn̄ oui. Arguto tenues percurrēs pectine telas / alio mō est instrm̄ quod pertinet ad capillos pectinādo. vnde oui. Sepe citeriaco deduxit pectine crines / alio mō est pubes barba inferior. / alio mō idē est qd̄ piscis gallice plaize / alio mō est corea. vn̄ statius. Pectine amazonio qui cōtat ore latonas / alio mō est instrumentū cū quo tāgitur lira. et pro oībus istis dr̄ de pexo. is. postea ponit epilogationem.

Est conus crista galee fructusq3 cypressi

Conus est equiuocū ad duo vno mō conus est crista galee ps supior. vn̄ in alex. Quiq3 sup conū / alio mō est fructus arboris qui vocat̄ cypressus. vn̄ v̄. Quatuor ex lignis dn̄i crux dr̄ esse. Pes crucis ē cedrus corp9 t3 ipsa cypssus. Palma man9 tēdit titulo letat̄ oliua.

Euentum dic principium finemq3 vicissim
Semper ad euentum festinat et inuenietmus
Quisquis ab euentu facta notanda putat

Euētus ē equiuocū ad duo. vno mō est principiū et ponit exemplū oūi. quisquis ab euentu .i. a principio. alio mō est finis. vn̄ et alibi. Euentus acta probat careat successibus opto et alibi. Nō h3 euētus sordida preda bonos .i. bonū finē. et dr̄ de euenio.

Hesperus in nocte dicatur mane vocetur
Lucifer ac semper venus nocte dieq3

Hesperus est stella que apparet i nocte post occasū solis. z dr̄ ab hesperia regione. Lucifer est eadē stella que apparet de mane. et dr̄. q. ferēs lucē. Venus ē eadē stella que apparet qn̄q3 in mane. qn̄q3 in nocte. qn̄q3 in meridie. et dr̄ a venustate. q2 venusta sit et decora. vn̄ versus. Hesperus et vesper et lucifer et venus idem.

Esse thoros dicas tauri palearia: lectos
Esse thoros dicas: mensam quoq3 dic aliquando

Thorus est equiuocū ad tria. vno mō est paleare .i. pellis pendens sub collo bouis vel tauri. vn̄ oui. Colla thoris extant. et dicitur palearia de palo las. quod ē moueo es. / Alio mō thorus est lectus / alio mō ē mensa. q2 antiqui supra lectū edibilia ponebant et ibi comedebant. et dicitur thorus de torqueo es. si. tum. tu.

Est auus: et proauus: abauus: atauus: tritauusq3.
Et sic inde nepos pro at. tri. suscepit hec vox

Auus aui est pater tue matris. vel tui patris vel alterius. et auus cōponitur cū pro. vt proauus. et est pater mei vel tui aui. Item auus componitur cū ab z dicimus abauus. pater tui pāui. Item componitur cū at: vt atauus. est pater tui abaui. Item componitur cū tetras quod est quatuor. et dicimus tritauus. ē pater tui vel mei ataui. Debemus scire q̄ sūt linee gn̄ationis in ascendendo tot sunt descendendo. habemus hic nepos. et est filius tui fratris vel sororis. vel alicuius alterius. et componitur cum pro et dicimus pnepos. z est filius mei nepotis. Item componitur cū ab. et dicimus abnepos et est filius tui pronepotis. Itē componitur cum at. vt atnepos. z est filius tui abnepotis. Item componitur cū tri quod est tres. et dicimus trinepos filius atnepotis. sic possūt cōputari in descendendo. sicut auus proauus abauus atauus tritauus. et iste in descendendo frater sororis nepos pronepos abnepos atnepos trinepos. Genitor patris est auus mihi. genitor aui est mihi

pauus. genitor proaui est abauus mihi. genitor abaui est atauus mihi. genitor ataui ē tritauus mihi. Itē filius mihi ex filio genitus est nepos meus. Itē filius nepotis mei ē meus pnepos. Item filius ex pnepote genitus est abnepos mihi. Item filius ex abnepote genitus est atnepos mihi. et filius ex atnepote genitus est mihi trinepos.

A faueo fautor: dic a facio quoqz factor
Concedit primum mihi crede facitqz secundum

Fautor et factor cōueniūt in voce, tñ drñt in significatiōe. nã fautor est ille qui concedit aliquid. et dr̄ de faueo es. sed factor est ille q facit vel agit aliqd. et dicitur de facio is.

Celi cardo polus: celum quoqz sit causa solis
Empyreum celum bene quisquis dicat olimpum

Polus est cardo celi in qua voluitur firmamentū. s. extrema pars axis. s. illius linee quã imaginamur transire a puncto septentrionali seu ab illo puncto celi imobili vsqz ad punctū meridionalem punctū scz in celo immobilem directe per mediū terre. circa quem voluitur firmamentū. et dicitur de polio is. qz sit politus stellis. Celū est causa solis. Alio mō celū appellat empyreū vel olimpus qd idem est. appellat empyre⁹ iō qz illud celū est totū igneū. et dr̄ ab en qd est in et pir ignis. q totus in igne. Olimpus est idem qd celū clarum et dr ab olon quod est totum et lampas ardens. qz totus videtur esse ardens.

Hoc nomen lampas: crather quoqz panther et ether
Accusatiuis grecis faciunt muliebre

Nos habemus lampas dis. vel dos. crather eris. panther. et aer. oïa ista more grecorū faciūt accusatiuos in em et in a. vt lãpas. actio lampadē vel da. et ex ista termiatiōe a habemus noïa feminina p primã declinationē decliata. vt hec panthera re. hec crathera. re.

PRora prior nauis pars dicitur vltima pupis
Dic latus esse ratem: ventrem dic esse carinam
Naues collectas dicas comprehendere classem
Nauis ab humore nomen trahit ex ratione
Nanqz caput nays qz sonat humor habet
Quod rata sit ratis: qz concaua dicta carina
Pupis dicatur quasi post prora est quasi prima

Superius ac. deter. de noïbus mas. in hoc ca. x. deter. de fe. d. qz nos habemus prora re. pupis. ratis. carina. classis. et nauis. ista noïa sūt sino. tamen drñt. nã prora dicitur esse prima pars nauis. et dr̄ de primus ma. mū. qz prima vadit. vel de prior. vel de prūpo pis. qz pma pars nauis est. Ratis rūpit aquã. Pupis est vltima pars nauis. et dr̄ de post. qz posterior pars nauis est. Ratis est latus nauis. et dr̄ de ratus ta. tū. qz vtrunqz sit rata et firma. Carina est venter nauis siue profundū. et dicitur de curro ris. qz currit per aquam. vel carina dicitur quasi cōcaua vel quasi carens ruina. vel a carie. qz ibi caries. i. sordicies nauis congregatur. Classis est collectio nauiū in portu. z dicitur a calon quod est lignū. qz de ligno fiunt. vel dicitur a cla quod est sonus eius in aqua. et est nomen onomotopeion. i. fictū sumptū a sono. Nauis est nomen generale ad oïa predicta. et dr̄ a nays quod est humor. qz semper est in humore. vel scdm pap. dicitur de no as. qz videt nare. i. natare p aquã.

Barcha: celox: paro: denter: musculus et mioparo
Campulus et lembus: seu linter: cymba: carabus
Dromo: liburnus: caudea. legia: scapha: phaselus.

Superius ac. posuit qdã noïa nauiū generaliter. in ista pte ponit aliqua specialiter. z primo noïa quedã specialia subiungit nauiū. scdo tractat de noïbus instrumentorū ipsarum

nauiū.et dicit ꝙ ista noīa barcha celox et alia q̄ sequūtur vt videbit̄ ꝓcedendo sūt nomina sinoni.tamen dn̄t.vnde dicit ꝙ barcha est parua nauis cum qua a magna naui ad littus mercimonia deferuntur et ad mercatores ptinet.et dicitur a brachos quod est breue. Celox est magna nauis currens supra mare.vel nauis piscatorū.ꝛ dr̄ quasi velox.qꝛ velociter currit. Paro est alia nauis piscatoria.i.ad piscandū apta vel latronū.et dicitur a pir quod est ignis.qꝛ illi solebāt portare ignē cū quo vrebāt alias naues. Denter est alia nauis habens ferrū a pte an̄ factū ad modū dētis cū quo pcutit naues latronū. Musculus est alia pua nauis fere rotūda. Mioparo ē alia nauis minor paro.i.minor ꝙ illa nauis paro.et dr̄ de mino et paro.q.mīor paro.i.illa naue.vel est nauis facta de viminibus et corio tecta et tales sūt in egypto. Campulus est alia nauis que ducitur per aquas dulces.vl' est lignū cauatū quo piscatores vtuntur in piscatōe salmonū et quā domi facta piscatione deferūt Lembus est alia nauis pua.et dr̄ de lābo is.qꝛ lambit aquas. Linter est alia nauis parua vel potest esse vas in quo porci comedūt.ꝛ dr̄ de lenio. Cymba est alia nauis dicta quasi cūba. Carabus est alia nauis magna et quadrata ex iuncis facta et pedibus circūdata.ꝛ dr̄ quasi corio ambita. Dromo est alia nauis que currit velociter .et dr̄ a dromon quod ē cursus vel fortis vl' velox. Liburnus est nauis currēs libere.ꝛ dr̄ de liber ra rū.qꝛ currit libere vel.q libere ruēs. Legia ē nauis miserorū.ꝛ dr̄ ab eleps qđ ē miserans.vel qꝛ legit.i.trāsit aquas. Caudea est nauicula capiēs quatuor ad decē hoīes et fit ex grosso trūco cauato.dicta.q.cādicea vel corticea.caudex em̄ est cortex arboris seu pellis. nauicula em̄ hmōi est ligni adeo cauati ꝙ videt̄ esse arboris caudex:qꝛ ad modū corticis seu candicis est interiore arboris medulla priuata. Scapha est nauis piscatoris cuiusmodi fuit nauis sancti petri. Faselus est nauis ante et retro cornuta.et dicitur a phase quod est transitus.

Autemne forus alueolus carthesia malus
Anchora lintea velaqꝫ carbasa siue cherucus
Contus seu remus amplustreqꝫ transtra rudentes

Actor ponit instrumenta nauiū et d.ꝙ autēne arū.sūt ptica cui alligat̄ velū.ꝛ pōt scribi p u vel per n. Inquātū scribitur per u.dr̄ de aura re.quod est ventus tenuis.et teneo es.q.tenens aurā.inquantū scribitur per n.dr̄ ab ante et amnis huius nis.qꝛ ante āmes seu aq̄s qꝛ ponitur supra nauē ad euitandū pluuiā vel calorē vel aliā aurā vt ptice mali vel corde nauis. Forus ri.est foramen p qđ remi mittunt̄ extra nauē.et dr̄ de foris. Alueolus est instrumentū cū quo aqua ꝓicit̄ a naue.et dr̄ de abluo. Carthesia est sūmitas mali.alioꝰ carthesia sūt vasa sacrorū. Malus est arbor nauis.et dr̄ a malō qđ est rotundū.qꝛ ē rotundus Anchora ē instrumētū nauis ad modū manꝰ factū.et ꝓicit̄ i aqua ad retinendū nauē.et dr ab an qđ est circū et chiros manꝰ.qꝛ circū circa videt̄ hr̄e manꝰ. Lintea tee.vel linteū tei sunt vela nauis facta de lino.et dr̄.q.linū tenēs. Vela velorū dicitur.q.linū tenētia.et dr de volo as.qꝛ videt̄ facere volare nauē. Carbasus ē velū nauis.vel genus vestimēti p̄ciosū. Cherucus est extremitas seu sūmitas autēnarū scđꝫ alios ille pānus in fine mali quo discernūtur vēti.et dr̄ a chere qđ ē salue ꝛ icos custos:q.custos salutis. qꝛ ad cheruciī cognoscit̄ salus nauigantiū. Cōtus ē ptica nauis ferrata q̄ est necessaria ad trahēdū nauē.ꝛ dr de cōtor aris. Remꝰ ē instrumentū nauis cū quo nauis moue̅t huc illuc.et dr̄ de remoueo es.nā facit remouere nauē a ripa. Amplustre est instrumentū nauis cū quo nauis regit̄.ꝛ dr̄ quasi amplū et strictū. Transtrū stri.ꝛ pl'r transtra sunt loca in naui seu sedilia. Rudēs vel rudētes in plurali sunt corde nauis.et dicitur de rudo is.

Vulnera sunt plage regio plaga vel plaga rethe
Primum producas:corripe pro reliquis

Plaga ge.est equiuocū ad tria.vno mō est vulnus vt in pāphilo. Vulneror et clausū porto sub pectore telum. Crescit et assidue plaga dolorqꝫ mihi. Alio mō est regio. vnde in alex. Ingenua grauitate plagis.i.regionibus.et in eodē. Affuit ethereis plagis. Alio mō est rethe. Item pro vulneribus producitur pro aliis corripitur.

Est mater vidua si sit viduata marito
Defuncto nato dicitur orba parens

Uidua est mulier que pdidit maritū. et dicitur quasi viro idua .i. diuisa. vel dr̄ de iduo as quod est diuido is. Orba est mulier que amisit filiū suū. et dicitur de orbis quod est rotunditas luminis. q2 filius d3 esse orbis luminis sue matris seu oculus.

Laus de terrenis debetur gloria celis
Et tamen inuenio sic laus et gloria christo

Laus et gloria dr̄nt. nā laus est de rebus terrenis. gloria aūt ptinet deo et sanctis. Unde. Gloria in excelsis deo. Et dicitur gloria quasi claria. de clarus ra. rū. z tamen hec differētia non obseruatur vbiq3. nā dicimus Laus tibi sit christe.

De tenui factam corio galeam voco mitram
De puro calibe cassida dic proprie.

Galea est mitra facta de tenui corio. et dicitur a galeron quod est coriū. vel a galar quod est lac q2 candida est vt lac. z inde galathea. nomē comicū .i. mulier alba. cassis dis est tegimen factū de ferro vel de calibe. et dicitur de cassus sa. sū. q2 fit ictibus cassa .i. vana. vl' dr̄ quasi in capite sedens vel caput tenens. Cassis huius cassis est rethe. vnde ouidius Decidit in casses preda. zc.

A mulcet mulier: a femine femina nomen
Sortitur sexus quod discrimen notat eius
Quodq3 viro iuncta coniunx: a spondeo sponsa

Mulier femina cōiunx et sponsa sunt sino. tn̄ dr̄nt. nā mulier appellatur q2 mulcet viruz vel herū. et dicitur de mulceo es. q. mulcens virū. Et nota q̄ possumus dicere in gtō mulieris pe. cor. vel pō. nā vno mō mulier cōponitur de mollio lis. et es eris. vel aer aeris. quorū pria produ. q. mollis aer vel molliens es .i. hōis fortitudinē. et tunc gtī pe. produ. Alio° de mulceo es. et herus ri. idē q̄ hō cuius prima cor. et tūc dr̄ quasi mulcens herū .i. virū. sic pe. cor. alio mō cōponitur de mulceo es. et dr̄ heros rops. grecū cuius prima produc. z sic similiter mulier produ. sic diuersis respectibus rōabiliter potest pduci vel corripi mulieris ī gtō. Femina dicitur de femen nis. est locus proximus loco vbi cognoscitur sexus .s. femur mulieris. Coniunx dicitur de cōiungo is. q2 cōiungitur viro. Sponsa appellatur mulier q̄ de nouo accipit maritū. et dicitur de spondeo es. vel quasi desponsata viro. versus. Pōne vides q̄ p̄ua fides sit in muliere. Crede mihi si tu credis ei tu decipieris. Femīa dū plorat hoīem fraudare laborat. vnde oui. Ue flerent oculos erudiere suos.

Curia planicies in terris: curia regum
Sed curtis proprie dicatur canonicorum

Curia est equiuocū ad duo. vno mō ē planicies an̄ domū vel ī alio loco. alio mō ē loc⁹ quē incolūt reges et iudices in quo reddūt iura. et dr̄ de cura re. et cura de curo as. Curtis est claustrū monachorū vel canonicorū. vel ē eorū curia. sed meli⁹ ē q̄ dicat̄ planicies ī terra.

Factum luxuries notat: affectumq3 libido
A luxu primum dic: a libet esse secundum

Luxuries et libido sūt sino. tamē dr̄nt. nā luxuries denotat ipsū factū vel actū coitus. z dr̄ a luxu. Libido inis denotat affectū coeūdi. et dicitur de libet bat.

Urbis porta: fores thalami: sed ianua templi
Penoris est valua quod ouidius manifestat
Dicens hic portas fregit at ille fores

Porta appellatur porta vrbis. et dicitur de porto as. q2 antiq̄tus qn̄ volebāt facere ipsā

et vbi porta debebat esse ipsi transeundo portabant aratrũ. alio mõ dicitur de porto as. qꝛ per portam intrant illa que portantur in ciuitate vel in domo. vel de porta quasi apta. ab assiduitate aperiẽdi. Fores sunt thalami. ꝛ dicitur de foris. q. foris respiciãt. Janua appellatur porta templi. et dicitur de iano. est aũt ianus principiũ anni. Ualua ẽ locus seu porta celarii vbi maxime tenentur et celantur necessaria domus. et dicitur de voluo is. quia quotidie voluitur et inde vulua quasi valua seu ostiũ ventris. vndo ouidius. Atria nobilium valuis celebrantur apertis.

Dic aures hominum: dic auriculas asinorum
Dicas et leporum consimilisq̧ rei

Auris pertinet ad hoĩes. et dr̃ de haurio is. auricula pertinet ad alia aĩalia vt asinis boḃ et aliis aĩalibus brutis. et est dimidium de auris. sed qualis est ista dr̃ña cũ aĩalia bruta ꝛ maxime asini de quibus dicit ac. hẽant maiores aures ꝙ hoĩes et sic differentia nõ bene ponitur. dicitur ꝙ hoc est verũ quantũ ad ꝗtitatẽ nõ autẽ quantũ ad nobilitatẽ. sic auris dicitur hoĩs. vnde no. ꝙ auris improprie dicitur asinorum vel aliorũ animaliũ. qꝛ aliquotiens vnũ ponitur pro reliquo.

Ungues non brutis dantur: datur vngula brutis

Unguis pertinet hoĩbus. et hec vngula pertinet aĩalibus brutis. et est dimi. de vnguis vnde in alex. Ungula quadrupedũ. et est eadẽ distinctio sicut predicta.

Uiuentis formam: ficti dic esse figuram
Huius et illius species et imago tibi sit

Forma ptinet ad rẽ viuentẽ. i. ad hoĩeꝫ et aliis rebus viuẽtibus. et dr̃ quasi foris manens Figura ptinet ad rẽ fictã vñ figura ẽ dispositio rei picte seu ficte: vt qñ hõ vl' aliquod aĩal pingit i piete. et dr̃ de fingo is. vñ. Flos i pictura nõ ẽ flos imo figura. Qui pingit florem floris nõ pingit odorẽ. Spẽs vel imago pñt esse hui⁹ vel illius tã forme ꝙ figure rei viuẽtis vel ficte. spẽs dr̃ a specio is. quod nõ ẽ in vsu. imago dr̃ quasi rei similitudo.

Uirgo pudiciciam notat: etatemq̧ puella
Sed tamen improprie pro virgine dico puellam

Uirgo notat pudiciciã. i. castitatẽ seu icorruptam ꝛ iuiolatã itactã ꝙtoscũqꝫ annos hꝫ dũ non sit corrupta virgo dicit. ꝛ dr de vireo es q̃si virago. Puella ẽ vsqꝫ ad xii. an. Puer enĩ dr vsqꝫ ad xiiii. annũ a quo deriuat puera. ꝛ a puera puella dicta puella. q. puera vel pulcra vel pura. vñ dicit oui. de penolope. Sic ego q̃ fueram te discedẽte puella. protinus vt venias facta videbor anus. i. vetus ꝛ deformis. qñqꝫ ponitur puella pro virgine: tñ improprie. Uñ no. ꝙ virginitas ꝓprie ẽ i carne corruptibili icorruptibilis pfectaqꝫ meditatio

Auxilium designat opis: sed opes notat gaze
Querit pauper opem: querit auarus opes

Opis opem ope in singulari numero significat auxiliũ. et in plurali diuitias. et probat per ver. Querit pauper opem querit auarus opes. et dicitur de ops quod est terra. vnde in doctrinali. Terra fit ops. ꝛc.

A meto sit messis: fruges quia vescimur illis
Dicitur ac quia sit sparsa per arua seges

Messis appellatur proprie bladũ ad metendũ siue dũ colligitur in agro. et dr̃ de meto is sui. vnde dũ tua rura metis vicinis parcito metis. Fruges appellatur bladũ desiccatũ et idoneũ ad comedendũ. et dicitur de fruor eris. Seges appellatur bladũ quãdo seritur. i. seminatur per agrum. et dicitur de sero is. vnde apost. Qui parce seminat parce ꝛ metet versus. Post paucas segetes semina pauca metes.

Est lenonis amasia: sed qua fidis amica

Luxuries primum facit et natura secundum.
Amasia est femina lenonis.i.luxuriosi:et est ille qui non diligit amore consanguineitatis
Lenonē lena non diligit absqз crumena. Amica est mulier que diligitur ex naturali dile
ctione:sicut soror vel consobrina vel quelibet alia que honesto amore diligitur :et sincero
sine intentione libidinis.et dicitur de amo as.vñ Nescio quid dicā miser est qui pdit ami
cam.In qua nulla fides in ea tu quomō fides.

Nobis ecclesia datur hebreis synagoga
Eleys huic caput est sin et gogos est caput illi
Ponit differentiā inter ecclesia et synagoga.nā ecclesia est cōgregatio fideliū christiano
rū.et dr̄ ab er qđ est lis et cleos gloria.q.glorians in lite supple ardēs.i. splendēs in tribu/
latione.nā scđm inimitabilē et facundissimū doctorē hilariū hoc habet ecclesia ppriū.vt
dū arguitur:intelligit.dū psecutionē patitur:vincit.et tunc stat quando superari videtur
vel dr̄ ab eleys qđ est miserās vel miserere. qz ecclesia debet habere misericordiā peccato
rū.ecclesia nūq̄ claudit penitentibus gremiū misericordie. Synagoga ptinet ad iudeos.
scз ad hebreos.s.ille locus vbi colligunt se ad inuicē.et dr̄ a sin qđ ē con et gogos ductio.q.
conductio.Similiter dicitur pedagogus ductor puerorū.

Lenticulam paruam lentem.dic lenticulam vas
Pro vasis genere sibi lenteo dic caput esse
Est bona lens comedi lentigo nota faciei
Lens lendis capiti:lens lentis conuenit ori
Lenticula est equiuocū ad duo.vno mō est pua lens.alio mō potest esse vas quo tenetur
oleū.vñ samuel qñ vnxit dauid in regē detulit lenticulā olei.et sic p vase dr̄ de lenteo es.
quod est humeo es.vñ pōt dici p quolibet vase in quo potest poni sacrū oleū in ecclesia.pri
mo mō est diminutiuū de lens.vnde nota q̄ lēs est equiuocū ad duo. vno mō idē est q̄ ge
nus leguminis.et tunc facit lentis.vel dr̄ puū aīal in capite.et tunc facit lendis in gtō. et
tunc dr̄ de lende.p lentes supplantauit iacob :esau primo. et esau dedit sibi primogenita
et iūs primogeniture quod dabant antiq filiis suis.Lentigo est quoddā signū vel macula
vel nota que remanet in facie propter aliquā infirmitatē.versus. Lens lendis capiti lēs
lentis cōuenit ori.Lens mordet per d.mordet si capiat t.et dr̄ de lenio is.vel a lētos quod
est tardū.qz tardū aīal est et pigrū.legumē illud similiter dr̄ tardum.qz tarde z raro est.vl
qz tarde coquitur pre aliis leguminibus.

Vocum materia:sed rerum materies sit
Quod substat dictis vel factis materies est
Petrinus paries sit tibi maceries
Materia et materies drñt.nā materia pertinet ad voces que sunt ex litteris.vnde dicit
pueris.ecce materia lrarū.et dr̄ quasi mater rerū.materies vero dr̄ de lignis et lapidibus
vñ materies domꝰ est paries tectū et fundamentū.sed maceries est pies factus sine cemē
to s.ex solis lapidibus.et dr̄ a macrō quod est longū.vel p isto dr̄ maceries de macero as.
vel a maceron quod est longū.p primis significatis dr̄ quasi mater rerum.

Ficus castanea nux:hec tria nomina tantum
Fructum cum ligno sub eodem nomine signo
Ficus us ui.et hec castanea et nux cis.sub vna et eadē voce et sub eodē genere signi. arbo
rem et fructū.et ppter hoc simul ponūtur.Ficus dr̄ pro arbore et pro fructu. et est fructus
qui secundū medicos inter alios generat bonū sanguinē et laudabiliorē.z solet dici ficus
ci.vnde legitur de adam et eua qui fecerunt sibi perizomata.i.brachas de folus fici.et dr̄
de fagin quod ē comedere vel a fecūditate qz est arbor fecūda.Castanea dr̄ a castranea de

castrō as.nā castrando euellitur et extrahitur a nucleo suo ad modū testiculorū.vnde vers9
Arbor inest siluis que scribitur octo figuris. Uix tribus hinc dēptis vnā de mille videbis.
Nux dicitur de noceo es.nam dicūt medici ꝙ stillicidiū vel gutta que cadit de ipsa nocet rebus circūstantibus.Oia ista nomin a signāt fructū et arborē sub eodē noīe et sub eodem genere.vnde videt ꝙ ac.sit diminutus.q2 non ponit hoc nomē auellana sicut habemus p istos ver.Glans auellana nux ficus castaneaq3.Fructū cū ligno sub eodē noīe signo. Ad hoc potest dici ꝙ auellana potest dici nucilla que apud gallicos accipitur pro nucilla et cōprenditur sub hoc noīe nux cis. De glans est dicendū ꝙ nō posuit ac. q2 eius arbor habet aliud vocabulū.s.quercus.et ficus est glans:sed nō est ita de aliis.

Muscipule murum sunt:decipuleq3 luporum.
Et possunt alio pedice sub nomine dici

Muscipula est instrumentū cū quo capiūtur mures.et dr de mus muris et capio is.q capiens murē. Decipula est instrumentū cū quo capiūtur lupi.et dr de capio is.et lupus.q.decipiens lupos. Pedica ce.est luporū sil'r.et dr de pes et capio is.q2 eos capit per pedes.vel dr de pes dis.et dica ce. Itē de muscipula dr muscipulator ille qui capit mures. et hec muscipulatrix p muliere.et dr de muscipulor ris.verbū a quo descendūt ista pro cape mures

Est antica domus ingressus ab anteriori
Parte latens tibi sit postica a posteriori

Antica est ingressus anterior domus a pte ān.et dr de ante. postica est porta vl' ingressus domus a pte post.vt porta virgulti.et dr de post.et dicit ꝙ ista sepe inueniūtur ī neutro genere:vt hoc anticū hoc posticū.vn̄ oratius.Atria seruantē postico falle clientem.

Purgat equum strigilis:strigilis quoq3 ferrea cratis
Strigilis apta pedi res lignea religiosi
Dicitur et strigilis caua et dentata suppellex
Et tegimen pharetre strigilis esse solet
Et stantis strigilis currit per stagmina tele
Strigilis est cremium venit hoc a strideo strides
Stix palus est herebi:strix strigis est volucris

Strigilis est equiuocū ad plura.primo est instrumentū cū quo mundatur equus. alio mō est cratis ferrea in qua assantur pisces vel carnes.et dicitur de strideo es.alio modo ē strepa lignea monachi vel alterius religiosi.alio mō est supellex in domo sc3 illud instrumentū dentatū vbi panis puerorū teritur et fricatur quod appellatur alio noīe fricatoriū.alio modo est instrumentū textorū.s.nauicula que currit inter stamina tele: vel quedā partica que vadit a latere vno in aliud ipsius tele que tenet telā extensā. Alio modo ē illud quod remanet in patella lardo extracto vel carne vel alio mō cremiū.vnde Ossa mea sicut cremiū aruerūt.Alio modo dr tegimen faretre in quo portantur tela vel sagitte. et pro omnibus dicitur de strideo es.Stix gis est palus infernalis. vn̄ in alexā. Tendere velle stigos vbi nulla scientia floret.et est grecū.Strix gis est nomen cuiusdā auis.

Germana est amita patris:matertera matris
Estq3 socrus maior:nurus altera:fratria glos est.

Amita est soror tui patris.et dicitur de amo amas vel quasi amata. Matertera est soror tue matris.et dicitur de mater.quasi mater altera.Socrus ē mater mariti vel mater vxoris tue.vnde vxor filii vocat matrem mariti socrū.z maritus matrē vxoris similiter.z mater filii vocat vxorem filii nurum.et dicitur socrus de socio socias. et nurus de nouus.ua.uum.quia de nouo introducitur in domo.Glos gloris seu fratria est vxor fratris tui z dicitur de glorior ris.vel a glicos quod est dulce.

Ethimologia tantum lingua fit in vna
Ac variis linguis interpretatio fiet
Sed tranlatio fit vt polis hinc populus

Ethimologia est expositio vni⁹ noīs minus noti per aliud magis notū.et in eadē lingua scđm rerū ꝓprietatē vel lrarū similitudinē vt deus.q.dans eternā vitā suis.lapis.q.ledēs pedē.vel flos.q.fundēs late odorē suū.et mare mater aquarū retro euntiū. vel vinū vite natū.ceruisia.q.cereris vis in aqua.et dr̄ ab ethimos quod est verū et logos sermo.q.de veritate sermonis.Interpretatio vero est qñ vna lingua exponitur per aliā. vt cū interpretamur angelū per nūciū.Tranlatio fit qñ ex dictiōe vnius idiomatis dictionē latinā formamus.vt ex hac dictione polis greca formatur populus dictio latina.

Congeries tibi sit lapidum:glomeratio fili
Lignorum proprie dicitur esse strues

Congeries est cōgregatio lapidū.et dr̄ de cōgero is. Glomeratio est cōgregatio fili.et dr̄ de glomero as quod est facere glomicellū. Strues est aceruus lignorū quod alio noīe dr̄ lignariū rii.et dr̄ de struo is.quod ē edificare.versus. Per cumulū cilicis nodosis siue miricis.Cognoscit leuiter vir pegrinus iter.Sūt in eundo duces saxa mirica cruces.

Concha notat piscem:conchem dic esse legumen
Conchaqꝫ quandoqꝫ testa limatis erit

Concha est equiuocū ad duo.vno mō est piscis qui latet inter duas ꝯchas qui alio noīe dr̄ cōchile lis.de cuius sanguīe tingit̄ purpura.Alio mō cōcha est testudo limatis vl' testa.vñ in Esopo.Quod geris in cōcha cibus est. Cōches cis.est spēs vel genus leguminis quod nascitur iuxta mare.et declinat̄ cōches is.qꝛ in ablatiuo corripit e.

Vita per vnum t. verbo descendit ab isto
Viuo sed a vito vitatio significatur
Per duo t. scriptum muliebre notat redimiclum.

Habemus vita cū simplici t.et vitta cū duplici t.scriptū.cōueniūt ī voce.sed drñt in significat vitā qua viuimus.et dr̄ de viuo is. Vitta cū duplici t.significat redimiculū mulieris.quod alio noīe dr̄ peplū.et dicit̄ de vincio is. quod ē ligo as vel scđm ac.et melius dicit̄ de vito as.et tunc causa differentie interponit̄.t. Est em̄ vitta seu peplū signū quod debem⁹ vitare vel fugere mulierē vittatā iuxta illud eccle.ix. Auerte faciē tuā a muliere cōpta.et nō circunspicias speciē alienā ꝓpter speciē mulieris multi perierūt:ex hoc cōcupiscentia quasi ignis exardescit.

Dic amitam neptis sed amis sit fercula retis
Et de supremo consule bucolica

Amita est soror patris.et dr̄ de amo as.vel.q.amata.qꝛ amat neptē et amata ēst ab eadē. scꝫ si verus sit amor nepotis.Amis tis.est fercula rhetis cū qua capiūtur siluestria. vl' illa furcula cū qua tenditur rhete.et dr̄ de amicio cis.quod idē est ꝙ coopio is.qꝛ amicit̄.i. coopitur ne videat̄ a feris.et de hoc habemus exemplū in bucolicis.

Oris cum corde confessio dicitur esse
Si cor non ori concordet fassio tantum

Confessio ptinet ad cor qñ os cordi rñdet.et illud qđ dicit̄ ore cōfirmatur corde.et dr̄ de cōfiteor eris. Fassio est solū oris ꝯfessio:sicut faciūt latrones qñ cogunt̄ fateri furta vltra velle,illi fatent̄ ore sed nō corde:illud ē fassio.et dr̄ de fateor ris.et ē eadē drña obseruēda inter verba vt inferius.vnde versus.Confiteor sponte fateor peccata coacte.

Ad resipiscentem conuersio pertinet apte

Ast euersio vel subuersio perditionem
Denotat euerto tamen ad scrutamina spectat

Cōuersio ē ꝑprie quando aliquis vertit̃ de malo in bonū: vt iudeus vel saracenus in chri stianū vel a peccato in penitentiā. et dr̃ de cōuertor eris. Euersio et subuersio ambo signi ficāt destructionē quādo subuertit̃ vel euertitur de bono in malū. Euersio dr̃ de euerto is subuersio de subuerto is. Tamen dicit ꝙ euersio aliquādo significat scrutamē nis. et dici tur de euertor eris. quod ē scrutor aris. vnde in euangelio. Mulier querēs dragmā argē ti quam perdiderat euertit domū suā. i. scrutata est.

Est acies oculi: sed acumen sit tibi cultri.
Est acies pugnans gens tamen improprie

Istud nomen acies est equiuocū. est eñ oculorū. est ensis et agminis. vnde versus. Est aci es belli cultelli visus ocelli. Est acies lumen belli gladii vel acumen. Et deriuat̃ pro omi bus significatis ab acu. vel ab acuo is. q2 est subtilis et acuta.

Nequiciam dicas male quod facis: impietas sit.
Affectas quando que mala sunt socio
Nequiciam tamen ouidius transumit et inde
Nequicia est que te non sinit esse senem

Nequicia ꝑtinet ad factū. vt quādo quis facit alicui malū cā inuidie. vt ī euan. An ocul9 tuus neꝙ̄ ē q2 ego bonus sum. q2 nequicia dr̃ de neꝙ̄ qd̄ idē est ꝙ malus. Impietas ꝑtinet ad volūtatē. vt quādo aliquis ꝓponit facere malū vel procurat ē impietas. Itē nequicia trāsumit̃ improprie ad significandū luxuriā. vt patet ꝑ exemplū ouid. positū in textu. Vn dantur tales versus de sene luxurioso. Sūt tria que vere salomoni displicuere. Vir men dax facinus senis pauperq3 superbus.

Turtur auis piscis est turrestina nigerq3
Panis ceu tradunt quidam turrunda vocatur

Turtur ē equiuocū ad duo. vno mō ē auis. et dr̃ a sono suo. alio mō ē piscis. et tūc ē m. ge. et pmi. pro aue possum9 dicere hic z hec. Hec turrestina et hec turrunda vtrūq3 potest di ci panis factus de siligine. et dr̃ de torreo es. q2 torret̃. i. siccat̃ ad solē vel in furno anteꝙ̄ bladū illud molatur. ꝙ aūt turtur pro aue sit mas. g habes exemplū. Turtur amice dole. ꝙ sit f. g. habes alibi exemplum. Turtur dicitur esse pudica. pro pisce similiter inuenitur esse mas. ge. in ouid. cariturus turture magno.

Fex vini tibi sit: olei dicatur amurca
Fex tamen improprie multorum dicitur esse

Fex est vini putredo illud quod remanet in fundo dolii dū vinū est cōsumptū. quod alio noīe vocatur tartarū ri. a thare quod est deficere. fex dr̃ de feteo es. Amurca est fex olei et dicitur ab a quod est sine et murcos sapor vel dulcedo. q. sine dulcedine vel sapore. tamē vt dicūt quidā fex dr̃ pertinere ad quēlibet putredinē vel imundiciā que ē in terra vel de ter ra facta. vers9. Cū fex cū lim9 cū res vilissima simus. Quare supbim9 q2 tādē terra fiem9

Dic auri spumam: scoriam dicas fore ferri
Et calchiteton argentiq3 litargicon esse
Dicas casmiam cuiuslibet esse metalli

Scoria scriptū cū s. preced. et calchiteton litargicon et casmia significant purgamentū metalli. tamen differūt. nā scoria est fex vel spuma auri. et dr̃ de coquo is. q2 coquēdo eiici tur. vel de scorio as. vnde aurū vestrū versū in scoriā. Carchiteton gre. indecli. et ē fex ferri et dr̃ a calcos gre. quod est fex la. Litargicon est purgamentū argenti. et sil'r est grecū. z di

citur a litos quod est lapis et argentũ.q.lapis argenteus.Casmia ẽ generale ad quodcun qꝫ metallũ.et dicitur a cacos quod ẽ malum.

Est campanarum necnon et corda thororum
Instrumentorum fidis est:funisqꝫ carine
Pro fidibus cordas attamen usus habet

Corda pertinet ad cãpanas et ad lectos.et dr̃ de cordo as.quod non est in usu.sed sua composita cõcordo discordo. Fidis proprie est corda instrumentorũ.et dr̃ de findo is. qꝛ findit. versus.Virgo fides fidis est resonat fidis in citharãdo.Jungit amicorũ corda fides fidei. Funis est corda nauiũ que alio noĩe vocatur rudens.

De fructu sterili clades poterit bene dici
Dicitur ac strages occisio facta per hostes
Que venit ex pastu corruptio sit tibi pestis

Clades strages et pestis sunt sino tamen differũt.nã clades est mors seu pestilentia que prouenit ex fructu sterili.s.ex fame quando bladũ deficit.et tũc fit caristia.et ꝓuenit ex defectu arborũ.⁊ dicit̃ quasi glades.nã g.mutatur in c.vt sepius dixi in gula.qꝛ ꝓuenit ex defectu pastus.Strages gis est occisio facta per hostes in bello vel alio loco. ⁊ dr̃ de sterno is straui.Pestis est corruptio que prouenit ex malo pastu vel ex mala comestione. vt si quis comederit de quibusdã carnibus pessimis tunc esset pestis:et dicitur a pastu vel quasi percutiens statũ.vel a pestim quod est percutere.qꝛ percutit statum hominis. Item de pestis venit hec pestilentia pestilentie.

Claqꝫ ritas semper proprio comprenditur actu
Deqꝫ parentela dicatur claqꝫ ritudo

Claritas dicitur illa nobilitas quã acquirit aliquis sua probitate.et dicitur de clarus rarũ.Claritudo potest appellari illa nobilitas que solũ prouenit alicui ex genere vl' ex parẽtela.et dr̃ de clareo es.vnde ĩ versu actoris ponit̃ qꝫ ĩ medio dictionis ꝑ themesim cã met

Fluminis est tempestas: occeaniqꝫ procella
Huic caput est tempus:procul illi cellsaqꝫ fons est

Tempestas dicitur esse fluuii motus vel turbatio alicuius aque vt pleni.et dicitur de tẽpus.qꝛ ꝓuenit ex tp̃e.Procella est tempestas in mari siue inundatio maris absorbens naues.et dicitur.q.ꝓcul a cella.vel de ꝓcul et cilleo es.quod ẽ moueo es.et inde ꝓcellosus sasum.i.tempus plenũ ventorũ cum pluuiis et grandinibus.

Mortalis duliam:latriam dic omnipotentis
Conueniens idolis idolatria dicitur esse

Dulia ẽ reuerentia que ẽ inter nos mortales hoĩes.vt remotio caputii. inclinatio capitis.et similia que homini impendũtur.et dicitur a dulos quod est seruire.Latria est illa reuerentia que datur soli deo.⁊ dicitur a latron quod est seruire.qꝛ dei sit tale seruitiũ. Idolatria est cultus seu veneratio idolorũ qꝛ antiquitus sacrificabãt idolis.et dicitur de idos quod ẽ forma et latria cultura vel seruitiũ.q.cultura vel seruitiũ idolorũ.

Arceo fons artis quia nos artat documentis
Sed quia nos faciles facit ad retinenda facultas

Ars tis est collectio multorũ preceptorũ ad vnũ finẽ tendentiũ dirigens queꝗ̃ ad aliquid faciendũ.et dicitur de arceo es.qꝛ nos arcet documẽtis.vel de arto as.qꝛ nos etiã artat regulis et preceptis iuxta diffinitionẽ tulii superius datã vel dicitur secundũ deriuatorẽ ab ares quod est virtus.qꝛ reddit hoĩem virtuosum et famosũ. Facultas de facio is.qꝛ facit nos et disponit ad aliquid faciliter retinendũ.dicit̃ facultas.q.facilitas.

Victima que cecidit ferro victrice vocatur

Capitulū x.

Hostibus a domitis hostia nomen habet
Quorūdam tamen esse solet sententia talis
Quod plebs pro palma quondam faciebat habenda
De turma hostili debet tamen hostia dici.
Et quia succensum super aras est holocaustum
Qui ritus fieri solet lege veteri.

Victima vocatur sacrificiū factū cū ferro. vñ antiqui talē modū habebāt. occidebāt agnū vel vitulū et cōburebant eū. et fumus ille ascendebat apud deū. et illud appellatur victia vnde dicunt quidā ꝙ victima est imolatio facta a victore post victoriā habitā de inimicis. et dicitur de vinco cis. q: vincitur ferro. ¶ Hostia est sacrificiū factū cū hostia ad honorē dei. vel est immolatio facta ante uictoriam. vt preces ecclesie vel talia. sicut faciebant antiqui bellatores anteꝙ̄ intrarent bellū sacrificabant vt haberent victoriā. vel que fiebant ꝑ victoria ab hostibus obtenta. et dicitur hostia q: ꝑ hostibus fit. ¶ Hoc holocaustū quod solebat fieri antiquitus supra aras in lege veteri ponebāt agnū masculū vel vitulū supra altare cū strue lignorū et cōburebant et fumus ascendebat superius corā deo. et dicitur ab olon quod est totum et cauma incendiū. q: totum in incendio.

Est nota splēdoris venti simul aeris aura
Quod verum sit ita quesita exempla probabunt

Aura est equiuocū ad tria. vno modo est nota splendoris. vt cū dicitur pulcra aura viget hodie. vnde Virg. in vi. eneidos. Discolor vnde auri per ramos aura refulsit. Alio modo ponitur pro aere. vnde in theodolo. Et se dimisit in auras. i. in aerē. alio mō ponitur ꝑ vēto. vnde oui. Lenis alit flāmas grandior aura necat. i. ventus. et dicitur de aer. Item aura licet ac. non ponat idem est qđ fauor. vnde Lucanus in primo. Multa dare in vulgus totus popularibus auris. Impelli plausu ꝙ sui gaudere theatri. vnđ hmōi quatuor significationes istius nominis aura habentur in his versibus. Aera splendorē ventū simul atq; fauorē. Quatuor hec aura significare solet.

De terra est geomantia diuinatio facta
De nigris proprie nigromantia dicitur esse
Ast ad aquam spectat idromantia: spectat ad ignem
Ars piromantia: sed chyromantia sit tibi palme
Hinc pedomantia fit in visceribus puerorum
Ornicis ornimantia visceribus tibi fiet

Geomantia dr̄ esse diuinatio facta in terra. et dr̄ a ge quod est terra et mantos diuinatō quasi diuinatio facta in terra. ¶ Nigromantia est diuinatio facta per mortuos visos suscitatos. vel per demones in assumptis corporibus loquētes. et đr a nigros quod est mors vł demon. vel de niger gra. grū. et mantos diuinatio. q. diuinatio facta cū nigris. i. demoibȝ. Idromantia ē diuinatio facta ī aqua. et đr ab idros qđ ē aqua ⁊ mātos diuinatio. q. diuiatio facta in aqua. ¶ Piromātia ē diuiatio facta in igne. et dr̄ a pir quod est ignis et mātos diuiatio. q: ē diuiatio facta in igne. Chyromātia dr̄ a chiros quod est manus et mātos diuinatio. q. diuiatio facta in manu. ¶ Pedomātia est diuinatio facta in visceribus puerorū mortuoꝝ. sicut faciūt quedā vetule maledicte. et dr̄ a pedos quod ē puer et mantos diuiatio. Ornimātia ē diuiatio facta in visceribus ornicis. et dr̄ ab ornix qđ ē gallina siluestris et mātos diuiatio. q. diuiatio facta in visceribus galline siluestris. ¶ Haꝝ dānataꝝ artiū magicarū ꝙ̄plurime sūt spēs. quarū si videre volueris dānationē eū quē sup his cōpilaui require libellū in cuius est initio inefficacem magorum scientiam.

Quorum libertas vindicta dari solet illis

De seruis vindicta solet pro crimine sumi
Designat primo virgam; penamqz secundo

Uindicta est equiuocũ ad duo. vno mõ est virga emeritoria que solebat illis tradi q̃ erãt liberi. nã anquitus erat talis mos ꝙ cũ aliquis liberabatur a seruitute accipiebat virgã. i. vindictam ab eius dño qui eũ liberabat a seruitute. et ille eũ in capite ꝑcutiebat in signũ libertatis vel remissionis seruitutis. et sic dicitur de vindico as. Alio mõ vindicta est pena seu vltio q̃ sumit̃ de malefactoribus vel de seruis ꝑ eorũ crimibus. et dr̃ de vẽdico cas. vel de vinco is. vñ in alexan. Uindictã differ donec pertranseat ira.

Est faciendarum moderatio cautio rerum
Circunspectio sit presentium congruus ordo

Cautio est equiuocũ ad tria. vno mõ est moderatio rerũ faciendarũ. hoc est prudẽtia rerũ futurarũ. et ptinet ad futura sicut medicus hꝫ cautionẽ. i. prudentiã egrotantis pro tpre futuro. nã dicũt medici caueatis vobis de talibus cõditionibus seu comestionibus. vnde Seneca. Si prudẽs sit anim⁹ tu⁹ tribus tpibus dispenset̃. presẽtia ordina: futura ꝓuide. ꝓterita recordare. vnde Qđ seqtur specta qđ iminet ante videto. alio mõ cautio ẽ ordo cõgruus. i. concors in domo q bene scit ordiate suas res dispensare vt sibi sufficiat̃ copiose. ꝛ dr̃ de cautus ta. tũ. vel caueo es. q̃dã dicũt ꝙ circũspectio est ꝑ se presentiũ rerũ. Itẽ cautio licet ac. non dicat idẽ ẽ ꝙ securitas. et ẽ verbũ legale. i. legis vel iuris. vñ duplex est cautio fideiussoria et pignoraticia. vñ ait lex. Melius est incũbere pignori q̃ agere in ꝑsonã. vs⁹ Quãuis ꝑsone reputet̃ cautio tuta. Pignus habere tibi tutius esse puta.

In cratere vipa: scutele dicitur offa
Sed limphe proprie dicitur ipa fore

Uipa ẽ panis positus et madefactus in vino. Sed offa ẽ panis tinctus pingui brodio. vl̃ madefactus alio cibo. et dr̃ a sono qui causat̃ eã comedẽdo. alio modo dr̃ obsomogarus. ꝛ dr̃ ab obsomos quod ẽ panis et garos brodiũ. q. panis ĩ brodio madefactus. Ipa est panis ĩ aqua madefact⁹. et dr̃ ab idor qđ ẽ aqua et panis. q. panis ĩ aq̃ frigida madefactus

Ira recens furor est: odium facit ira vetusta
Preterit ira cito: vix iracundia transit

Ira est furor qui cito venit et cito recedit. vñ ira ẽ subita animi motio a felle trahẽs origi nẽ. et iõ dr̃ alibi. Ira est accensus sanguinis ad cor. et dr̃ de irascor eris vel quasi irruens. Odiũ vel iracundia quod idẽ ẽ. dicitur esse antiqua et inueterata ira. vñ cato. Ira odiuꝫ generat. et ponit̃ pro rancore. et dr̃ de odi odisti odit. vl̃ ira alio mõ dr̃ ab ir quod est ignis nã ira ẽ accensus sanguinis circa cor. Iracundia ẽ absconsa ira in animo.

Arceo fons arcis ꝙ ab hac propellitur hostis
Turris nomen habet quoniam contraria terret

Arx cis est altitudo vel castrũ factũ propter hostes. et dr̃ de arceo es qđ ẽ remoueo es. qr remouet hostes de prope. Turris appellat̃ eo ꝙ habet hostes terrere. vel dr̃ quasi teres. i. rotunda. qr antiquitus fiebant teretes turres.

Insula sit maris: at si dulcis aque mediamnis
Insula cincta salo: mediamnem circuit amnis

Insula est locus siue spaciũ terre exñs in medio maris. et dicitur de in et salum quod est mare. q. in mari. qm̃ in medio sali. i. maris ponitur. Mediamnis est locus siue spaciũ terre existens in medio aque dulcis vel fluuii. s. illud siccũ vbi crescunt herbe et arbores. et dr̃ de medius a. um. et amnis aqua. q. in medio aque.

Dextra sinistra manus: manus est quod in arma vocamus
Munio prima capit: habeat maneoqꝫ secunda

Manus est equocū ad duo. vno mō est membrū corporis. vt dextra vel sinistra palma. et dr̄ de munio is. Alio modo est acies munita. vel exercitus. et deriuatur de maneo es. quia manet. i. stat munita contra hostes. vñ misit herodes rex manus. i. exercit⁹. alio mō dr̄ prō ptitudo. vt cū dr̄ nō hoc habeo ad manū. i. ad prōptū. alio mō ē protectio. vñ dauid. in manus tuas. i. in ꝓtectionē. alio modo est ptās. vt cū dr̄ villa ē in manu regis. i. in ptāte. alio modo idē ē qd̄ christus. vñ dauid. Mitte manū tuā d̄ alto ꝛ eripe me. i. xp̄m. alio mō ē miseratio diuia. vñ dauid. Eteni illuc manus tua. i. miseratio tua deducet me. alio mō ē vindicta. vñ. tradas eos in manus tuas. i. in vindictā tuā. alio mō est munificentia vñ dauid aperuisti manū tuā dexterā. i. munificentiā. alio mō ē diuina operatio. vt manus tue fecerunt me. i. diuina operatio formauit me. versus. Christus vindicta miseratio munus imago. Pars hoīs promptū protectio potestas. Omnipotentis opus dr̄ esse manus.

Vrbs est acerre: vas quo tus fertur acerra
Acerre steriles sunt: ad cererem fit acerra

Acerre rarū. plīs nūeri. ē nomē ciuitatis sicut dicimus xāctone arū. dicta ab a quod ē sine et cerere. q. sine cerere. qꝛ in illa nō crescūt blada. sed acerra re. est vas in quo turificantes reponunt tus dictū qꝛ fertur ante cererem in sacrificando. vel ab acere arbore de qua fiebant antiquitus. aliquando vero accipitur pro turibulo. vnde in alex. Et suffire locum sūptum properauit acerra.

Est lira que cantas: est lira cauernula iuxta
Culturam: sic a liro pro deuio dicta
Pollice tango liram: facio cum vomere liram

Hec lira est equocū ad duo. nā hec lira pͥa breuis ē idē qd̄ cithara cū qua canim⁹. et dr̄ de liro as. qd̄ ē cōcordo as. vel lenio is. qꝛ lenit aures audientiū. Itē lira prima lōga idē ē qd̄ sulcus vel cauernula vel cauea q̄ fit cū aratro in cāpo. et dr̄ de liro as. qd̄ idē ē quod deuio as. qꝛ viātes debēt a terra sulcata deuiare. versus. Pollice tāgo lirā facio cū vomere lirā.

Est heresis secta nomen trahit a seco verbo
Dictaqꝫ de reliquo tunc est sua sector origo

Secta ē equocū ad duo. vno mō accipit̄ in mala significatiōe. et est idē qd̄ heresis seu mala fides hereticorū. et dr̄ de seco as. qꝛ secat. i. diuidit a vera fide. alio mō accipit̄ in bona significatiōe. s. pro fide catholica xp̄ianorū et tūc dr̄ de sequor eris. vel sector aris. et hoc mō pertinet ad fideles christianos. primo modo ad incredulos.

Ossis cartilago. sed legia dicitur auris
Cartilago tamen amborum dicitur esse

Hec cartilago ē psilla tenera ī sūmitate ossis vel coste mediās inter carnē et ossa ī teneritudie ꝛ duritie. legia vero ē teneritudo vel mollicies auris. cartilago vero ponit̄ ꝑ vtroqꝫ

Dicitur hinc volucris quia velox: ales ab ala
Auia ꝙ sequitur auis est: vel dic ab eundo

Hec volucris dr̄ ꝙ sit velox de volo as. ꝟ. Est minimū lucrū cantus audire volucrū. Hic ales denoiatur ab ala le. et hec auis dr̄ qꝛ sequit̄ auia. vl̄ dr̄ de aueo es. qd̄ significat cupio is. qꝛ auide cupit vel rapit et auide comedit. i. gulose vel ab eūdo. qꝛ hac vel illac vadit. vel dr̄ ab a quod est sine et via. q. sine via. qꝛ volat semper per auia. vnde versus. Non pede sed penna volucris sua pascua querit. ꝙ pede plus penna pascua querit auis.

Dicitur hinc luna quia lucet mena vocatur
Propter defectum thareqꝫ signat idem:

Hec luna dicitur qꝛ lucet. de luceo es. vel. q. luce nitēs aliena. dr̄ aūt mena a menin grece quod est defectus la. qꝛ quolibet mense videtur deficere. et inde dicit̄ neomenia festū legale quod fiebat in principio mensis. habent em̄ iudei menses lunares. et dr̄ de neos quod

bi.

est nouū et mena qd est luna. vñ dauid. Buccinate in neomenia tuba. thare em̄ idē est qd luna. Thare gre. est defectus latine. et inde tartarus. q. deficiens omni bono.

De forma de materia de compositoqꝫ
Dicitur equiuoce substantia grecus at ipse
Sic mihi distinguit: substans sit hipostasis ipsa
Usyosis forma: sed compositum sit usya

Substātia est equiuocū ad materiā et formā et ad cōpositū ex materia et forma. oꝫ autē ibi sbām capi nō in sua cōitate vt ē vnū predicamentū ab aliis distinctū: nec pro essētia. qꝛ sunt multe essentie que nō sunt cōposite ex materia et forma. sed capitur ꝑ sbā corporea. nā suba ꝓut est genus gn̄alissimū nō cōponit̄ ex materia et forma nec ex actu et potentia sed noīat entitatē realē sub modo intrinseco qui est esse in se et nō in alio. subā vero corporea cōponit̄ ex ipsa entitate in se subsistente tanq̄ ex realitate potētiali: et ex corporeitate sicut ex realitate actuali seu ex materia et forma. et qꝛ scdꝫ phm̄ primo phisi. Ex nō substantiis nō fit sba. iō oꝫ subam dici de materia et forma. nō tn̄ sbaꝫ p̄dicamentalē q̄ noīat ens cōpletū. sed sbaꝫ incōpletā cuiusmodi īportat̄ ꝑ materiā et formā q̄ dicūt duas entitates incōpletas realiter distīctas ꝑ modos suos intrīsecos ab eisdē ex nā rei distīctos quib⁹ insunt due ꝓprietates formaliter ab eis distīcte. s. ipsi materie potentialitas et ipsi forme actualitas: q̄ nihil aliud sūt nisi aptitudiales quidā respectus mutui inter ipsā materiaꝫ et formā. actualis aūt vnio ipsorū de predicamēto habitus abytrisqꝫ realiter distinguitur Et si arguat̄ de forma qꝛ sibi nō potest cōpetere modus intrinsecus sube. qꝛ nō subsistit in se sed inheret materie. dico ꝙ lꝫ inhereat materie vt forma subalis nō tamen vt forma accidentalis: cui nō cōpetit cōcurrere ad dandū esse completū videlicet cui cōueniat esse ī se qꝛ ante aduentū forme accidētalis id cui adueīt forma accidentalis erat ens in se. Forme vero subali q̄uis non cōpetit subsistere in se. tn̄ dat id esse ei cui aduenit et materia recipit qd nō cōuenit forme accidētali nec etiā subiecto cōpleto. Si igit̄ materie et forme subali nō cōueniat mod⁹ intrinsecus sube cōplete qui ē esse in se: tn̄ cōpetit ei mod⁹ intrinsecus sube incōplete q̄ ē dare id esse. vel ipsū recipe. Ulteri⁹. d. ac. materiā forme substātē subali scdꝫ grecos vocari hypostasim. ab hypos qd ē sub et thesis positio. q. suppositio. qꝛ suppōit̄ forme. formā vero dicit vsyosim et totū cōpositū vsyam. i. essentiā. qualiter aūt hypostasis accipiatur pro supposito in gn̄e sube et dicat̄ suba prima ꝓut suba importat scdam intentionē seu rōem formalē substādi scdis substātiis et formis accidentalibus que rō substādi distinguit̄ ab ipsa suba formaliter videbit̄ infra ca. xiiii. de ꝓnominibus.

Dicimus inducias fore metas pacificandi
Si prestent / si non dicimus inficias

Inducie arū signt̄ tp̄s illud siue spaciū quod est inter discordes loco pacis quousqꝫ valeat inter eos reformari. que alio noīe dicūtur treuge. Inficie arū dicūtur qn̄ illud spaciū rumpitur et nō seruat̄ pactū. et dicūtur de inficior aris. qd idē est qd denego as. qꝛ totaliter denegantur treuge. inducie dicūtur de induco cis.

Palma manus: palma est arbor: victoria palma.

Palma est equiuocū ad tria. vno mō est ꝑs manus. vñ virgi. eneas alacris palmas vtrasqꝫ tetendit. vñ in illo archilo hymno. ramos virentes sūpserat tenero recisos. palma alio° est victoria. qꝛ antiquitus quando deuicerant hostes portabāt ramū palme ad denotāduꝫ qꝛ vicerant. et dr̄ palma de pando is. versus. Quatuor ex lignis crux christi dr̄ esse. Pes crucis est cedrus: corpus tenet ipsa cypressus. Palma manus tenet: titulus leuatur oliua.

Diuitis est edes: casa pauperis a cado dicta
Ac domus est eius cui vita subest mediocris

Edes est domus diuitis. et dicitur de edo es. quod est comedere. qꝛ in domibus diuitū pl'a comeduntur. vers⁹. Sepe rides et edes si magnatū colis edes. casa ē dom⁹ paupis. ꝛ dr̄ de

cado is.q2 leuiter cadit.vñ ouid. atqȝ hũiles subiere casas. sed dom⁹ ē hoīs cui⁹ vita ē me diocris qui nō est multū diues nec multū paup:sed mediocriter se hȝ.et dr̄ a domos grece quod ē planū la.q2 in locis planis solebant edificari.

Forfice fila:pilum cape forpice:forcipe ferrum
Fex est filorum:ceps ferri:pexqȝ pilorum

Hic vel hec forfex.hic vel hec forceps.et hic et hec forpex cōueniūt in voce.dr̄nt tamen in si gnificatione. Forfex est instrm̄ cū quo scindūtur fila.et dr̄ de foro as.et filū. Forpex est in strm̄ barbitonsoris cū quo scindit pilos capitis.et dicitur de foro as.et pilū. Forceps est in strm̄ fabri cū quo tenet ferrū.quod alio nomīe dicitur tenacie tenaciarum.et dicitur de fer rum et capio is.

Glis animal:glis terra tenax:glis lapa vocatur
Ris animal:ssis terra tenax:tis lapa tenebit
Hic animal:hec terra tenax:hec lapa vocatur

Glis est equiuocū ad tria.nam idē est qđ aīal.idē est qđ terra.et idem est qđ lapa. p aīali facit gliris in gtō.pro terra facit glissis.pro lapa glitis.pro mure est mascu.ge.pro aliis du obus est fe.et dr̄ de glisco scis.quod idē est qđ cupio pis.q2 cupit dormire. vel pinguesco is. quia pinguescit dormiendo.

Gratia sit christo:grates referamus amico

Nōmus grā e.et pl'r ntō grates.quidā tñ dicūt gratis gratē a grate. sȝ tñ nō īuenio lȝ de arte posset dici:tñ nō ē in vsu.et.di. ꝙ grā ptinet soli deo.vñ paul⁹.grā dei sū id qđ sū.gra tes ptinet ad hoīes et ad amicos.et vtrūqȝ dr̄ a caritos. gre.qđ ē grā la.⁊ īde dr̄ hoc gratū ti.de grā gñaƚ gratior ris.et regratior aris.p reddere grates.silr̄ iuenim⁹ grate aduerbiū

Ad bona consensus fertur communio plebis
Ad mala consensus sit coniuratio facta

Cōmunio nis.dr̄ esse ꝯsensus plebis qñ cōsētit in aliqđ bonū. sed qñ cōsētit ī aliquod ma lū faciendū dr̄ esse cōiuratio de cōiuro as.q2 cōiuraƚ ad perditionē dñi.

Etas vel diua dici solet esse iuuenta
A fore dicuntur iuuenes simul vna iuuentus

Juuēta ē dea iuuētutis scdm̄ fabulas.alio mō poniƚ p etate iuuenili.et dr̄ de iuuenis. vl de iuuo as.hec iuuentus ē cōgregatio iuuenū dicta..q.iuuenes tenens. Notandū ꝙ hec noīa q̄ istis vsibus cōtinenƚ sūt fe.g.et carēt pl'i nūero.Feminini gñis nec hñt pluralia sūt hec.Lux tabes labes mors gloria vitaqȝ fames.Fama senecta salus tellusqȝ iuuentus et hum⁹.Parqȝ iuuēta sitis sociabiƚ atqȝ senect⁹.Mortes ⁊ vitas repim⁹ atqȝ salutes.

Virtutes anime:vires dic corporis esse
Et tamen a vireo fieri dicatur vtrunqȝ

Virtus ptinet ad aīam.vt iusticia prudentia.et ce.vñ virtus sic describiƚ. Virtus est habi tus animi et mētis bñ cōstitute qua aliquis bñ viuit et qua nullus male vtitur. vel ē q̄ ha bentē perficit et eius bonū opus reddit.vñ nota ꝙ quatuor sūt virtutes cardinales.s. pru dentia iustitia tempantia et fortitudo.dicte cardinales a cardine:q2 subiectiue sūt in qua tuor principalibus aīe potētiis.prudētia in rōne. iustitia in volūtate. tēpantia in appeti tu concupiscibili.et fortitudo in appetitu irascibili.ris aūt ⁊ vires sunt corporis.

Est pluuie gutta:sed sit situle tibi stilla
Dicitur esse sepe passio gutta fore

Gutta te.ptinet ad pluuiā que cadit de domibus dū pluit.vñ. Gutta cauat lapidē nō vi sed sepe cadendo. Aliquando gutta transumitur ad morbū quēdā.et diciƚ gutta.q. coagu lata.stilla vero dicitur gutta cadens a situla vel a quodā alio vase. Vñ situla est quoddā

vas cũ quo hauritur aqua. dicta de sitio per cõtrariũ. qꝛ semper est in aqua.

Comprendis soboles genus vnum spectat ad ortum
Stirps ambit prosapia: coniungitqꝫ propago.

Hec soboles cõprendit totũ vnũ genus. vt filios et filias et nepotes ex pte patris et ex pte matris. et dꝛ de soboleo quod ẽ cresco is. hec stirps est progenies descendẽs ex viri pgenie. id ẽ ab vna radice. psapia ẽ pgenies q̃ ambit gen⁹ p diuersas rõnes. et dꝛ de pcul et serpo is. qđ ẽ diuido is. hec ppago ẽ cõiũctio diuersorũ generũ p mrimoniũ. ⁊ ẽ idẽ qđ pgenies. Itẽ aliqñ ponit̃ p germine vl' plãta vitis. vñ ꝟ. Uitis ppago bibet inde futura ppago.

Scoba domum mundat: scobs est quod mittitur extra
Scobs est quod mundo. quo scoba sit ede repello
A scobo scobis nomen vtrunqꝫ trahit
Scobs mundatarum domuum fex fossaqꝫ scrobs est

Hic ac. ponit drãz inter ista noĩa. s. scoba be. scobs bis. et scrobs. d. ꝙ scoba ẽ instrm̃ quo feces eiiciũtur a domo. scobs est ipsa fex. et scrobs est fouea in terra. Hec circa scđz hui⁹ lectionis ꝟsiculũ qs in nostrũ iuehat actorẽ. nõ ẽ em̃ verisil'e ipsũ scđi versus serie primi voluisse sñiam destruere. sꝫ poti⁹ credẽdũ ab impitis scriptoribus versũ fuisse corruptũ. In libris nãqꝫ vetustissimis inueni. Scobs ẽ qđ mũdo. et sil'is locutio sicut dũ dicimus lauo sordes. i. lauãdo sordes abluo. sic ĩ ppolito. scobs ẽ qđ mũdo. i qđ scobẽdõ a domo eiicio.

Vas est scutella cutis est prurigo cutella
A scuton hoc illud a cute nomen habet

Scutella cũ s. et cutella sine s. dr̃nt. nã scutella est vas rotundũ in quo comedimus. et dicit̃ a scuton quod est rotundũ. vel qꝛ cõcaua. hec cutella est prurigo carnis vel ardor. s. scabies et dicitur de cute. qꝛ inter carnẽ et cutem.

Qui probus est ille probitate extollitur ipsa
Et qui nobilis est nobilitate cluit
Extollit probitas sed fulgida nobilitas est

Hec probitas ẽ dignitas quã quis acquirit ex ppriis meritis et opationibus seu industria sua. et dr̃ de probus ba. bũ. Nobilitas ẽ claritas quã quis acquirit ex nobilitate sanguis. vel generis et parẽtele. et dr̃ nobilis. q. nõ vilis. vel nobilitas. q. mobilitas p cõtrarium ad ignauiã q̃ ẽ qđã aĩ torpor ad virtuose opandũ. nobilis sanguĩe hꝫ quandã mobilitatẽ seu facillitatẽ opãdi ĩsignes virtutũ opatiões sibi ĩgenitã q̃ ẽ quedã natalis aptitudo ad exeundũ in opus virtuosũ: ad qđ alii ignobiles sũt torpidi. q. ĩmobiles. Postea epilogat et pꝫ qđ dicit. ꝟ. Nobilitas sola ẽ animũ q̃ moribus ornat. Nobilitas morũ plus pdest ꝙ genitorũ. Uirt⁹ nobilitat animũ virtute remota. Migrat in exiliũ nobilitatis honor.

Sors notat euentum: signat quoqꝫ sors capitale

Hec sors tis. est equiuocũ ad duo. vno mõ significat euentũ vel fortunã. alio mõ idẽ ẽ qđ capitale. et dr̃ de sortior ris. vt ille accepit ex mutuata pecunia vltra sortẽ. i. capitale. aliqñ accipitur pro oraculo. vnde ouid. Sacras oblectamina sortes. i. oracula. alio mõ est id quo aliquid diuiditur. vnde in passione dñi. et super vestẽ meã miserunt sortem.

Est dea fortuna: fortune sanctio sors est

Hec fortuna et hec sors ablatiuo a forte: cõueniunt in voce sed differunt in significatiõe. nã fortuna est dea. Sors est sanctio vel confirmatio istius fortune.

Quo candela latet tibi sit locus ille laterna
At indumentum lacerna notat preciosum.

Laterna et lacerna cõueniũt in voce sed drñt in significatione. nã laterna ẽ vas in quo

fertur cādela abscōsa de nocte ne flatu venti extinguatur.et dr̄ de lateo es. Lacerna est ve
stis p̄ciosa dicta a latꝰ eris.et cerno is.q₂ est adeo tenuis ꝙ p̄ eā latera pn̄t videri. vel ē ve
stis quā mulier portat valde stricta et ad latꝰ fissa.et inde dr̄.q.latera cernens.

Porcorum luuio:sed tabes morticinorum
Est sanies vermis cuiusq₃ venena gerentis
Putredo saniem tabem notat et luuionem

Luuio est putredo porcorū.i.morbus vel infirmitas ex quo moriūtur.et dr̄ de lues. est enī
morbus cōtagiosus. Tabes est putredo mortuorū hoīm.et dr̄ de tabeo es.vnde versꝰ. Di
uide quicqd habes cras fies putrida tabes. Sanies est putredo verminū vel serpentū ve
nenatorū et p̄uenit ex sanguine putrefacto et venenato. Putredo est nomē cōmune ⁊ ge
nerale ad oīa supradicta.et dicitur de putreo es.putrui.

Si proprie attendas parua est virguncula virgo
Illibata viro virgo est:matrona virago
Virgula virga breuis:virguncula virgo puella

Virgūcula et virgo sunt sino.tamen differūt . nā virgūcula est parua virgo vel parua pu
ella.et ē dimi.de virgo.virgo est mulier illibata adhuc non corrupta.et dr̄ de vireo res.vi
rago est mulier antiquissima que regit hospiciū.et dr̄ quasi vir agens. vel de vir et ago is
q₂ agit vt vir.et potest esse mulier fortis et robusta.virga est idē ꝙ baculus.et inde virgula
parua virga.de vireo es.vel de verto tis.q₂ vertit huc et illuc.

Dic instrumentum subula sutoris acutum
Quod tunice suppono subuncula dicitur esse

Subula est instrm̄ sutorū.gallice allesne.et dr̄ de suo is. Subuncula est camisia pauperū
vel pannus seu pictatiū quod ponitur in foramie tunice.et dr̄ de sub et lateo es. q₂ sub ali
is vestibus latet.vel a subeo.q₂ subest omibus aliis indumentis.

Obseruatio sit in eo qui cuncta tuetur.
Obseruantia sit in eo qui te veneratur

Obseruatio est custodia vel tutela illius qui tuetur omīa.vt iste est in obseruatione regis
id est in tutela.alio mō secundū deriuatorē est circa artē vel doctrinā. vnde magister et di
scipulus debent habere obseruationē circa doctrinā et sciam. Obseruātia vero que est ꝑs
iustitie ē virtus per quā hoīes aliqua dignitate antecedētes quodā cultu ⁊ honore digna
mur.vnde obseruantia est reuerentia que datur ep̄is vel aliis prelatis. et diuiditur in du
liam et obedientiā.et dr̄ de obseruans tis. Obseruatio dr̄ de obseruo as.

Designat tegimen vtriusq₃ manus chyrotheca
Ac id quod penus nomen notat hoc apotheca

Chyroteca est tegimen manuū factū de pellibus arietū vel de stanno . et dicitur a chyros
quod est manus et tego is.q.tegimen manuū.vel a chyros manus et theca positio.q. posi
tio manuū. Apotheca ce.est repositoriū in quo tenent species apothecarii.i. vēditores spe
cierū.et dr̄ ab apos quod est re ⁊ theca positio.q₂ ibi reponūtur species aromatice.alio mō
potest esse celariū vel domus vbi victualia ponūtur.

Est alo fons rectus alimonia nominis huius
Nam panem querens hinc alimenta trahit
Peccatum extinguit elemosyna cui moys est fons
Ast a parco parcimonia dicitur esse

Hec tria noīa.s.alimonia.elemosyna:et parcimonia sunt sino. q₂ idē signt̄: sed sub diuer
sis ꝓprietatibꝫ. Alimonia vero dr̄ de alo is.q₂ inde paupes alant.vn̄ dr̄. Cibo sp̄ualis ali

monie reficiat nos eterne glorie. Elemosina vero interptat aqua mie. dr em ab eleys qd est miserans et moys aqua.q.aqua mie.sic em cosueuit elemosina describi. e aut elemosina res sancta.augens pntia.diminuens peccata.adiuges cum angelis: separans a demonibus.et est quasi murus inexpugnabilis circa aiam.vnde versus. Auget coiungit z separat est quasi murus. Aliter describitur elemosina est peccatoru extinctio:largitas veniesalutis antidotu:saluatiois porta:peccatore suo reconsilians creatori. Parcimonia e abstinentia cibi cu elemosina que fit per ieiunium contraria castrimargie.que est ventris ingluuies sic dicta quasi castitate mergens.

Scindere dicatur gemina de parte bipennis
Scindere dicatur sola de parte securis

Securis est instrumentu tm scindes ex vna parte z dr de seco as. Bipenis e instrumetu scindens ab vtraqz parte similis securi.et dicitur de bis z pena.quia duas habet pennas et potest esse quodlibet instrumentum scindens ab vtraqz parte.

Scire facit mathesis:sed diuinare mathesis
Datqz mathematicos comburi theologia

Differentia ponit inter mathesi prima et media correptis.z mathesis prima correpta.z media produ.na mathesis prima z media correptis e scia doctrinalis.dcta a mathos qd e doceo vel disco.z sub hac e scia quadriuialis qua dicimus mathematica q certissima est in genere demostrandi scdz phm primo posterior.et sub se cotineat arismetica: musica :geometria z astrologia. Mathesis prima corre. z media pdu.e scia diuinadi dcta a mantos qd est diuinatio.z e scia prohibita.qre ac.dicit i lra tales scdz theologos esse comburedos.

Ops rea dicatur:sed nimpha vocabitur opis
Que fuit italice vindex in morte camille

Habemus ops:z e terra siue rea deor mr z vxor satni.sed opis hui9 opis.e nome ppriu cuiusde nimphe que vidicauit morte camille.vt scribit virgili9.xi.eneidos.

Aspires horam tempus tibi significabit
Si non aspires limbu notat et regionem

Hora cu aspiratione e.xxiiii.ps diei naturalis cotines.lx. minutas.sz ora sn aspiratione est limbus siue ora cuiuslibz rei seu vestimeti.z etia e regio.vn theodolus. Primus creteis saturnus venit ab oris.versus. Oras mudus hz :nox horas z clauis oras.

Eumenides quia deficiunt bonitate vocantur
Quod faciunt furere furie:direqz deorum
Ire dicantur:a lite vocantur herines
Her etenim grece lis dicitur esse latine
Tesiphone quia dat sonitus:quoniam sine pausa est
Allecto tibi sit:contentio longa megera

Eumenides sut iferni furie. dicte ab eu qd e bonum z mene defectus.q.defeciетes omni bouo. Furie vero dicutur qp faciut furere de furio is.insanui. Dire vero dicutur.q.deoru ire. Herinis dicit qr facit lite.et dr ab her qd est lis et natus ta.tu.q.nata in lite. Tesiphone interpretatur vox.et dr a thesis quod est positio et phonos sonus.q.malus sonus. Allecto est alia dea inferni.et interpretatur impausabilis et sine requie.et dicit ab a quod e sine et lectos requies.q.sine requie. Megera e alia dea que gerit longu malu. z interpretatur longa discordia.et dicitur a mega quod e longu et gero is.q.malu gerens.

Quod frumenta molit mola sit:molesqz tibi sit
Pondus:et in sacris mola sit quasi multa farina

Ponit drām inter mola le. et moles lis. nā moles lis est pondus seu magnus lapis et mola est equiuocū ad lapidē molarē dictū ꝙ frumēta molat et ad molā. i. tenuissimā farinā cū aqua distemperatā. et aliis quibusdā que alio noīe dicitur puls. vnde habemus imolo as. quod significat hostiā pultibus pfundere. et dr̄ mola. q. farina multa. gallice mollue.

Prouida mens prouincia sit: prouincia terra
Et pro continuo iuuenali teste teneto

Prouincia est equiuocū ad tria. vno mō est prouida mens. a prouideo es. alio modo ē terra comitis alicuius q̄ appellat̄ prouincia. s. comitatus vni⁹ comitis. et dr̄. q. procul vincēs. Tertio modo ponitur pro cōtinuo. vt ista terra est mihi prouincia. i. cōtinua seu cōtermia

Si pistrim dicas enee dicito nauem
Pistricem monstrum suspicor esse maris

Pistris fuit nauis troiani qui cū enea a troia venit in italiā. pistrix cis. est monstrū marinū. vel piscis in mari magnus ad modū pistorū. et iō antiq̄ scribunt cū x. pistrix. et dicitur de pinso is. qd̄ est pinsere. et inde pistor is. et hec pistrix cis pro muliere que pinsit.

Falx metit aut scindit: fax vrit: faux quoqȝ mandit
Fas neutri generis significat licitum
Semper sacra faces: tedas connubia poscunt
Fas tamen est vnum dicere pro reliquo

Falx ē instrm̄ cū quo scinditur bladū. fax cis. ē teda quā ferūt hoīes de nocte eūtes. et dicit̄ a fos quod est ignis. Faux cis est gena. Fas n. g. inde. est licitū. versus. Ut facias offas in iure meo do tibi fas. Et q̄z fecerat mentionē de fax cis pro teda. ponit differentiā inter facem et tedam. et dicit ꝙ fax est teda qua vtuntur in sacrificiis. sed teda est fax qua vtuntur in matrimoniis. vnū tamen pro reliquo poni reperitur.

Si recte dicas solet esse potentia sani
Dicqȝ potestatem digni: da posseqȝ cuiuis

Potētia ē valitudo vel sanitas q̄ in quolȝ hoīe sano repit̄. Ptās est dignitas regis ꝓprie vel alterius iudicis. vñ ille qui vocat̄ baillus siue senescalus in aquitania: appellatur potestas in lombardia. Posse pertinet ad vtrūqȝ. et pro quolibet dicitur de possum.

Est regis regio: comitis prouincia fertur
Induperatoris dicitur imperium

Regio est terra regis vel regnū sicut gallia vel anglia. et dr̄ de rex regis. Prouincia est terra comitis vel ducis. et dicitur quasi procul victa. Imperiū est terra vel dominiū imperatoris. et dicitur de impero as.

Cedes aut strages cum ferro vindice fiunt
Extinctuqȝ neces: sed mortes munere fati

Cedes et strages cōueniunt in hoc ꝙ ambo signt̄ mortē factā gladio vel ferro. et dicitur cedes de cedo quod est scindere. Strages de sterno is. Necis est mors facta suffocando. et dicitur de neco as. cui. Mors est illa que venit ex dispositiōe fatorū. et dicitur de mordeo es. vnde A morsu vetito mors dicitur omnia mordens.

O. da: pre. ne. vi. fo. vis. hec nomina tantum
Casibus in ternis si singula sint dabit vsus

Quia fecit ac. mentionem de necis quod ē etroclitū ponit sua similia repetendo vt addat et dicit ꝙ nos habemus septem noīa quorū opis opē ab ope. dapis dapē a dape. precis precē a prece. necis necē nece. vicis vicē vice. foris forē fore. et vis vim vi. Ista noīa conueniunt in hoc q̄: non habent nisi tres casus in singulari numero scd̄m vsū. s. gtm̄ et actm̄ et

ablatiuū.ceteris carent ꝙuis de arte possint habere.et habent totū pluralē. Opis dicitur de ops quod ē terra.precis dicitur de precor is.dapis de do das necis de neco cas. vicis de vinco is.foris de foris vel de foras aduer.vis de vireo res. Cū aūt vis reperiatur ī poetis in ntō.iō vsus hoc nomē ab aliis repellit.vsus. Ui ne o pre da foris caruerūt noīa ternis.

Institia sit vinclum·nasoqꝫ probat fore vestem
Queqꝫ tegit medios institia longa pedes

Institia est equiuocū ad duo.vno mō est vinculū cū quo ligantur corpa mortuorū qn̄ ponū tur in sudario.vn̄ legit. Lazarus institis erat ligatus qn̄ dn̄s eū suscitauit.alio mō ē vestis longa quā deferebāt antiqui longa vsqꝫ ad pedes.et dicitur de insto as instititi.

Equiuocas recte toga par:et publica vestis
Nobilium tibi sit pretexta trabeaqꝫ regum

Toga est equiuocū ad duo.vno mō idē ē ꝙ par. alio mō est vestis publica. et dicitur de tego tegis. Pretexta est vestis nobiliū.et dicitur.q.pre aliis texta. Trabea est vestis nobilior ipsorum regum.et dr̄ quasi trans beatus.i.beatū faciens.

Castigat satyra sed elegia cantat amores
Mittologia quod est fictum:comedia villas
Vera dat hystoria tragedia turpia regum

Satyra est carmen reprehensoriū dictū a satyris deis nemorū ꝑpter quasdā proprietates tā satyris ꝙ satyre cōuenientes.q2 nuda est satyra vt illi satyri. Saltat de reprehensione in reprehensionē.et sicut satyri est dicax et garrula. Elegia ē carmē de miseria amorū facta dictū ab eleis quod est miserans. vnde Equore quot cōche tot sunt in amore dolores. Mittologia ē carmen fabulosū dictū a mittos quod est fabula ⁊ logos sermo.q. fabulosꝰ sermo.vel a mittos quod est fictū.Mittos enī scriptū per duplex t. est idē ꝙ fabula. sꝫ mitos per vnū t.scriptū idē est qd̄ filū vel liciū.Comedia est carmen factū de comessationibꝫ rusticorū.et dicitur a comos quod ē villa seu domus cāpestris et odos cantus. Hystoria ē carmen res gestas ad memoriā hominū ꝑpter vetustatē remotas reducens:et dicitur ab histeron quod est videre q2 antiquitus nō licebat alicui hystoriā describere nisi ei qui vidisset. Tragedia est carmē de crudelissimis rebus sicut de illo qui interficit patrē ⁊ comedit filiū.et ecōtra.vnde et tragedo dabatur hyrcus aīal fetidū nō ꝙ nō habeat aliud dignuꝫ premiū sed ad fetorē materie designandū.et ꝑinde dicitur a tragos quod ē hyrcus et oda cantus.Et differt a comedia que est priuatorū hominū gesta cōtinens. Tragedia vero facta regū et magnatū describit. Itē hec alto illa vero humili stilo gesta describit

Est mihi crede mitos filum:sed fabula mitos
A mitos examitū:de mittos mittologia
Cautius euita ne te fallat calamita
Nam mitos guttam sonat:hinc vestis polimita

Quia dictū est ꝙ mittologia dicitur a mittos quod est fabula recapitulat dicēs. ꝙ mitos gre.est equiuocū ad tria.vno mō est filū.alio mō est fabula.alio mō est gutta. De mittos quod est gutta habemus calamitta te.genus rane dicta a calamo et mitos quod ē gutta. habitat em̄ in paludibus et in calamis.vnde triplex est genus ranarū primū est calamitū id ē in calamis habitans.scd̄m est breue et paruū quod si poneretur in ore canis mutus fieret.aliud est genus ranarū rubearū.et dicitur rubetū et est venenosū. vnde macer in ca. de arthemesia. Radix illius collo suspensa rubetis. Dicitur et cunctis nocuis obsistere ranis.de mitos etiā prout ē gutta habemus polimita te.vestis guttata.i. ad modū guttarū variata est.et dicitur a polis quod est pluralitas et mitos gutta.q.variis guttis depicta sicut fuit vestis ioseph.et tunc media produ. Potest etiā polimita deriuari a mitos quod ē filū.q.vestis pluralitate et varietate filorū cōtexta.et tunc eius media cor. ⁊ etiā ex mitos

quod significat filũ habemus examitũ pannus ꝺ quo fiũt cappe in ecclesia. dictus ab hex quod est sex.q.sex filorum varietate contextus.mittos vero per geminũ t.scriptũ est fabula.et inde deriuatur mittologia liber fabularũ.

Siren trahit: vndit scilla: uorat que caribdis
Sunt quoque cornuti maris acroceraunia montes

Siren est periculũ in mari quod dulcedine sui cantus attrahit naues et deuorat. et dicit a siren quod est tractus. Scilla est periculũ in mari quod prouenit ex inundatione aque.ꝛ dr̃ a scilleo es.quod est moueo es.qꝛ mouet se ꝛ naues huc et illuc. Caribs est aliud periculũ in mari qñ aqua voluitur in circuitu et nauis transiens desuper labit. et dr̃ .q .carinas abdens.i.abscondens. Pluraliter hec acroceraunia niorũ. sũt mõtes in mari quãdo videlicet aque eleuantur in altũ propter inundationes vel per venenũ. et dr̃ ab acros quod ē mons et ceron cornu.et amnis.huius amnis.q. mõtis cornuti amnũ. et alio noĩe dicunt simplegades.a sin qꝺ est con et plosis collisio.et gades lapis.q.lapidũ collisio.

Fontis limpha: sed est aqua fluminis: equoris vnda
Ast hoc nomen aqua complectitur istud et illud.

Limpha ē aqua fõtis.et dr̃ a nimpha dea fontiũ. Aqua est fluuii dulcis.et dr̃.q.equa. Unda ē aqua maris.et dr̃.q.eunda.vel de eo is.tñ aqua potest poni pro vtroqꝫ.

Dicas iunonem dicas numisma monetam
Ipsaque castrensis. simul et lucina curetis

Juno moneta castrensis lucina et curetis sunt sino.tamē dr̃ñt. Juno vero dicitur de iuuo as.qꝛ iuuamen mulieribus fert parientibus. Itē iuno dr̃ moneta de moueo es.qꝛ cũ senonēses galli vellent cape romã: romani fuerũt ab ansere argenteo excitati quod attributũ fuit iunoni.quare dicta fuit moneta de moueo.q.mouens.vnde lucanus ĩ primo. Nũina miscebit castrensis flãme monete. Item moneta dr̃ numisma. preterea iuno dr̃ castrensis eo ꝙ a castrensibus colat. Item dr̃ lucina.q.dãs lucē nouiter natis.qꝛ preest parientibus.ꝛ dr̃ curetis.qꝛ colit apud illos populos qui curetes dicũtur.vel.q.dea curarum.

Est statio vita: statio portus: stadiumque
Quicquid significet sto caput huius erit

Statio onis est equiuocũ ad tria.vno mõ ē vita per quã viuimus.vt habetur in libro de cõtemptu mũdi.hec statio manet in dubio. Alio mõ est portus vbi stant naues.vnde ĩ ale. Tantũ distabant portus statione lapilli.alio modo est stadiũ vel spaciũ terre. et dicitur ꝺ sto as cuius inuentor fuit hercules.qꝛ cursu finito in fine stadii stetit.et cõtinet centũ xxv. passus.iuxta illos geometrice versus. Quatuor in palmo digiti sunt: quatuor est pes. Ex palmis passũ dãt tibi quinqꝫ pedes. Sunt stadio centũ vigintiquinqꝫ reperti. Passus dãt mille milia leuca duo.

Dic thetis et thetidis sic mater habetur achillis
Si thetis dicas est dea nereidum

Thetis est equiuocũ ad duo.vno mõ est mater achillis.et tunc facit in gtõ thetidis penũl. bre.alio mõ ē dea nereidũ.i.aquarũ.et tũc facit gtm̃ thetis vel thetios.the.ꝓdu.vñ in ale. Fumabat thetios vnda.et ponit aliqñ ꝓ ipsa mari.vt patet in predicto exemplo.

Est occasio casus est occasio causa
A cado dic primum sed dic a causa secundum

Occasio ē equiuocũ ad duo.nã occasio ē casus.i.euẽtus.vt habemus in catone. ꝙprimuz rapienda tibi est occasio prima.i.euẽtus.et dr̃ de cado is.alio mõ ē cã.vt hac occasiõe feci. id est hac ratione vel causa.et dicitur de ob et causa.

Tibia tibicen tubicen tuba proxima queque

Sint tibi:sed magna est tibi parua tuba

Tibia est magna tuba.et dr̄ de tibia.qꝛ de tibiis solebant fieri. vel qꝛ sūt facte nodose ad modū tibiarū.vel dr̄ a tibo inuentoꝛe.et inde habemus tibicen hō qui canit vel tibicinat cū tali tibia.et dr̄ de tibia et cano is.q.canens cū tibia.Sed tuba est parua tuba.s.coꝛnu.⁊ inde habemus tubicen.hō qui tubicinat.

Est tigris fluuius:tigris fera:quod genitiuus
Discernit duplex:tigridis atqꝫ tigris:

Tigris facit in gtō tigris vel dis.et potest esse fluuius vel fera in eo ꝙ facit tigridis ī gtō est nomen fluuii.et in eo ꝙ facit tigris est aīal ferū. aliquando hec differentia non obseruatur.et dicit̄ de tigri quod est sagitta.qꝛ tam aīal ꝙ̄ fluuius velociter currit.

Abietis ex abies fit:et ex abies abiei.
Claudius et sectas abies:maro abiecte secta.

Nos habemus hec abies tis.tertie decli.teste virgilio in.ii.eneidos.Edificāt sectaqꝫ intexunt abiete costas.Et hec abies abiei.quinte decli.scđꝫ claudiū dicentē sectas abies.Abietis pes primi versus est ꝑceleumaticus.sed reducit̄ ad dactilū mutādo.i.primā vocalē in consonam.

A fugio fuga si veniat tibi sit fugientis
Si fugo sit caput illius solet esse fugantis

Fuga est equiuocū ad duo.vno mō ꝑtinet ad fugientē.et tunc dicitur de fugio is.alio mō pertinet ad fugantem.et dicitur de fugo as.

Infirmi tibi sit valitudo sit quoqꝫ firmi
A valeo dicas dissimili quoqꝫ modo.

Hec valitudo est equiuocū ad duo.vno mō est infirmitas.et dr̄ de valeo es.quod est idem ꝙ perio is.alio mō valitudo est sanitas.⁊ dr̄ de valeo es quod est habere valoꝛē.vnde si valeant hoīes ars tua phoebe iacet. valitudo pꝛo infirmitate tractū est a vale funebꝛi qđ dicebatur decedentibus.et inde valitudinarii dicuntur scđm legistas.senes quibus de ꝑxio instat illud funebꝛe vale dicatur.vn̄ ouid.et soꝛoꝛ et cōiūx valeāt.i.ꝑeāt et cōscia nutrix:

Fas tibi sit venia peccato non pꝛeeunte
Quod si pꝛecedat solet indulgentia dici

Si ei qui nō peccauit venia det̄ illa venia dꝛ fas.si vero peccauerit et sibi remittat̄: illa remissio dicit̄ indulgentia.et sic patet que sit differentia inter veniā et indulgentiā.

Aerugo sepe tempestas dicitur esse
Aeris.aurugoqꝫ aurea fex tibi sit
Erugo sanies sitqꝫ pꝛocedit ab ere

Aerugo ginis est tempestas aeris.q.aeris rubigo vel ab a quod est sine et er lis.q. sine lite per antifrasim.et est illa que coꝛrūpit segetes.Aurugo est fex auri.q.auri rubigo. Erugo est eris rubigo vel cuiuslibet alterius metalli.aurugo vero aliquando sumitur pꝛo moꝛbo regali.s.pꝛo itericia quo oculi apparent crocei vt pes milui.

Intus adeps:aruina foꝛis:pinguedoqꝫ queuis.
Ast aruina tamen arui pinguedo vocatur

Adeps est interioꝛ pinguedo in hoīe.et dr̄ de ad et edo vel epulū. Aruina est pinguedo foris que apparet extra in cruribus et in facie.et dr̄ de aruū. Pinguedo ꝑtinet generaliter ad vtrūqꝫ. Postea dicit ꝙ hec aruina pꝛopꝛie est pinguedo arui.versus. Solus ob aruinā canis optat intrare coquinam. Non canis ad limen poterit reperire sagimen:

Dicitur alga maris:sed dicitur alua paludis.

Huic alo fons tibi sit:algeo fons reliquo

Hec alga ge est herba maris que crescit in mari et ligat naues.dicta ab ligandis nauib9 vel de algeo es.q2 frigida est.vnde ouid.et leuis adiecta cõtinet alga nauē.hec alua ue.est herba que crescit in paludibus vel in stagnis.et dr̃ de alo is q2 alitur in paludibus

Ornix siluarum:solet altilis esse domorum

Ornix est gallina siluestris que ornatᷣ variis plumis.versus. Nobilibus detur ornix si de capitetᷣ.et dicitᷣ ab ornatu plumarũ.Altilis ē gallina domestica. vt capo vel quelibet auis domestica que nutritur in domo ad impinguendũ et dr̃ de alo alis.

Aurificina locus in quo faber excoquit aurum.
Aurum quo foditur dici solet aurifodina

Aurificina e.ē locus vel fornax vbi excoquitᷣ aurũ.et dr̃ de aurũ.et facio is.Aurifodina est locus in terra vñ extrahitᷣ aurũ:⁊ dr̃ de aurũ ri.et fodio.is q2 inde foditᷣ aurum.

Est antela quod est in pectore quadrupedantis.
Dicatur postela quod est a posteriori.

Hec antela.est pectorale qđ ponitᷣ ante in sella vel in clitella aĩalis.et dr̃ de ante. Postela est illud qđ ponitᷣ a pte post in sella.et dr̃ de post.q2 postponitᷣ.s.sub cauda asini vel equi

Religio tibi sit metus et veneratio diuum
A relligo dicta sic est religat quia mentem

Religio est equiuocũ ad duo.nã vno mõ ē metus vel timor. vt si dicã magna religio ē mihi amice.alio mõ ē virtus moralis ps iusticie.secundũ quã exhibemus deo debitũ famulatũ in his q̃ ptinent specialiter ad cultũ diuinũ cuius partes sunt deuotio.oratio. adoratio sacrificatio.oblationes primicie.decimationes.vota.iuramenta.adiurationes:⁊ laudes et dr̃ a religando.q2 actus nostros religat deo.et est in hac dictione relligo epenthesis.ga interponitur l.cã metri.q2 deberet scribi cũ simplici l.sicut solēnis.et litera cũ simplici t.

Nenia sunt nuge:funebria carmina nene
Neniari quoniam nugari dicitur esse

Hoc neniũ nii.et pl'r nenia neniorũ sunt nuge seu dicta friuola poetarũ de nenior aris. sed hec nenia e.et pl'r nenie arũ.sunt carmia funebria q̃ antiquitus canebantur in exequis mortuorũ.et ponitᷣ in littera nene pro nenie cã metri.reperitᷣ aũt nenie neniarũ p cãtu illo inani sup cuius puerorũ. vñ versus. Nenia nutricis quasi cantus dictus inanis.et est nomen ficticiũ per onomotopeiã pro hmõi cãtu inani. Ex quo patet ꝙ habemus hoc nēniũ scriptũ per duplex n.et hic neuus ui.scriptũ per u.immediate positũ post e. et est macula q̃ apparet in corpe et q̃nq3 ponitᷣ pro culpa vel offensa.

Sagana gummi:sagana vestis:sagana vates

Sagana dicitur de sagio is.quod est diuinare vel ingeniose aliquid facere. et inde sagax id est ingeniosus:et sagana.i.inuentrix et ingeniosa.et est etiã sagana propriũ nomē incãtatricis. Item est etiã genus gũmi.item est etiã genus vestis.

Cantat irun:natat irudo:flumine crescit arundo

Irundo est auis quedã que suo aduētu vernũ tp̃s dr̃ adducere. irudo est vermis aquatic9 alio noie dictus sanguisuga.de quo oratius in poetria.nõ missura cutē nisi plena cruoris irudo.Arundo dinis.est arbustum quoddam crescens in ripa fluminũ paulominus cãna gallice rouseau.

Lamina sit plumbi reuera:lammaq3 ferri
Hinc flaccus ventres lamma candente nepotum
Diceret vrendos.argenti bracteole sunt

Lamina ne. est frustrū plumbi vel calibis. lāma me. est frustrū ferri. vnde flaccus. i. oratiꝰ dicit ventres nepotū. i. luxuriosorū vrendos lāma candente. i. ardente. Bracteola le. diminutiuum de bractea est frustrū argenti.

In libro vestis dat sithonius trabeas tres
In quarum numero purissima purpura diuum:
Purpura cum candore parum regalis habetur
Purpura cum croceo qua dicitur augurialis

Sithonius videlicet ille actor ponit in suo libro quē de varietate vestiū cōposuit tres spēs trabearū seu pciosarū vestiū. vnā quā dicit purpurā purissimā q̄ diuis ptiet. aliā dicit purpurā candore modice nitentē q̄ ptinet regibus. aliā vero purpurā croceo quodā colore perfusā q̄ pertinet sacerdotibus et qua augures in suis auguriis solebant vti.

Iuste damnati miseri sit cordia vere
Iniusteq; rei clementia dicitur esse

Differentiā ponit actor inter misericordiā que est quando sentētia in aliquē iuste lata relaxatur. et clementiā que fit quādo sententia iniuste in aliquē lata remittitur.

Culturam domini pietatem dicimus esse
Latria seu mavis theosobia sunt in eodem
Exhinc impietas idolatria dicitur esse

Ponit differentiā inter pietatē latriā seu theosobiā ex vna parte p q̄ importatur cultus seu honor soli deo exhibendus. et inter impietatem et idolatriā ex altera parte per q̄ importatur diuini honoris ꝛ cultus deo soli exhibēdi idolis impensio. dicitur enim theosobia a theos quod est deus et bios cultura. quasi dei cultura. Impietas vero et idolatria inter se se sunt sinonima.

PRenomen differre facit: cognatio causa
Est cognominis: agnomen dic significare
Euentum nomen personam denotat ipsam

Superiore decimo cap. egit ac. de femininis. pn̄ter in hoc xi. ca. aggredit̄ tractatū de neutris. et sunt tot partes quot sūt equiuocationes. aut sinonimitates. iō hec quo ad pn̄s lectio nō alias diuiditur. In p̄mis igitur ponit d꞉ām inter prenomen. cognomen. agnomen et nomen. Prenomen d꞉ q̄ alicui imponitur cā differentie. vt si in eadē familia sint duo iohānes alter paruus: reliquus vero magnus iohannes vocabitur. Cognomen vero quod trahitur a cognatione quo siquidē vocabulo omnes qui de ea pgenie sunt: appellātur. Agnomen est quod ex aliquo euentu vel notabili victoria alicui imponitur sicut dicimus scipionē minorē affricanū ab affricis quos deleuit. Nomen ē qd̄ cuilibet in baptismate imponitur.

Presulis indictum: dic edictum fore regum

Indictū est mandatū presulis vel alicuius prelati vel sacerdotis. Edictū ē mādatū regis qn̄ facit aliqd pconizari p villā. vn̄ exiit edictū a cesare augusto. ꝛ dr̄ de edico is. eadē differentia ē inter eorū verba. s. indico et edico. vn̄. Edicūt reges: indicit festa sacerdos.

Densatum proprie quod fit densum liquet esse
Luci densetum dicas vbi cernis opacum.

Densatū ti. et densetum ti. sunt sino. significant rem spissam. Densatum ē cōmixtio facta per impulsionē et artificiū. vt cōmixtio seu coagulatio farine et aque. et dicitur de dēso as. quod est spissū farine. Densetū est res spissa per se vt nemus qn̄ est ī tanta abundātia frondiū q̄ solis lux non potest ad interiora penetrare.

Lamina
Lāma
Bracteola
pomoporra
misericordia
clementia
pietas
Latria
theosobia
impietas
idolatria
prenomen
cognomen
agnomen
nomen
Indictum
edictum
Indico
edico
densatum
densetum

Quod canitur psalma est: interpositum diapsalma
Est in psallēdo simpsalma innexio vocum
At quidam diapsalma vocant exordia sensus
Alterius: quidam pausam spiraminis esse
Sancti: sed quidam φ sit mutatio metri
Dicunt: ac quidam φ sit distinctio rhithmi

Habemus hoc psalma tis. diapsalma tis. et simpsalma tis. psalma tis. seu psalmus nr̄o attestante inimitabili doctore hilario in prologo libri quē super psalmis edidit est cū cessā te voce tm̄ pulsus organi cōcinētis auditur. q̄uis cōiter psalmus pro cantico accipiatur. ē em̄ canticū seu hymnus vt inquit doctor prefatus cū cantionū chorus libertate sua vtens Neqȝ in consonū organi astrictus obsequiū hymno canore tm̄ vocis exultat. Est autē diapsalma sermonū rupta cōtinuatio docens vbicūqȝ repertū fuerit aut personarū aut rerū fieri permutationē: vbi eni interiectū est diapsalma de mutatione sensus sub cōuersione modi musici inchoari aut in altero artis musice modulo cantari. Simpsalma vero dicit greco vocabulo vocū adunata copulatio. Preterea de diapsalmate dicit actor esse pausaȝ spūssancti quo. s. cessante spiritū influere prophetice cessabat ipē propheta canere. Alii vo dicūt diapsalma esse mutationē metri vel rithmi. i. numeri pedū ipsius metri vel consonātie cadantiarū vltimorū pedū. Nam apud hebreos psalmi diuersis generibus metroruȝ sunt scripti hieronymus testatur et isidorus

Zela φ ē semper dicatur vt aquila dicit

Hoc zela vt dicit aquila poeta est res que semper est vt deus vel angelus.

Dicitur a iactu iaculum: telum quia longum.
Missile nomen habet quia mittitur impetuose
Spicla simul pyla generaliter ista vocantur.

Iaculū li. dr̄ de iaceo is quod iaciat. Telū appellat. q2 longū. ꝛ dr̄ a telon qđ ē longū. Missille de mitto is. φ mittatur impetuose. Spiculū a spico eo φ acutū sit ad modū spice. Pylū vo ꝓprie ē telū romanorū et ē nomē greci et ponit in littera spicla pro spicula.

Martis dic arma: sed dic armenta bubulci.
Armamenta quoqȝ dic instrumenta carine

Arma orū sūt arma que portant in bello. et dicūtur de armus mi. q2 in armis ferūtur ꝛ nō dicas de armo as. q2 sic descēderet a posteriori qđ esse nō debet. prius sūt arma φ aliqs armet. Armentū ti. est cōgregatio multorū boū vel aīaliū magnorū. vel potest esse instrm̄ bubulci vel buris vel iugum. Armamentum sunt instrumenta nauium.

Terga viri proprie: dicuntur tergora capre
Est pellis tergum cum carne cuticula dorsum
Est tergus sine carne: cutis caro cum cute tergum
Tergoris hoc faciet illud tergi genitiuum

Tergū gi. est proprie virorū. et tergus goris. est aīaliū brutorū. Itē dicit φ tergū gi. est cuticula dorsi cū carne a ceruice deorsū. et ꝑinde dr̄ dorsū. q. deorsū. vel. q. durū. terg9 goris. est illa cuticula sine carne a dorso detracta.

Oscula pacificis: sed basia dantur amicis
Suauia lasciuis dantur: basia labellis

Oscula sunt pacificorū. basia vero amicorū. et hoc suauiū suauii. ꝛ plr̄ hec suauia sūt oscula data labellis. i. labiis lasciuis. hoc est luxuriosis. q2 suauia sunt luxuriosorum.

[Marginal manuscript notes: "s. hylarius laudat[ur] h[ic] hem[?]"; "psalma et cetera"; "aquila poeta"; "zela"; "Iaculum telum missille spiculum pylum"; "arma armentum armamentum"; "tergus tergum"; "oscula. basia. suauia."]

Visus / alloquium / tactus / post oscula / factum;

Velum cortina: velum tectura vocatur
Templi: tunc velo fore dicitur eius origo
Est instrumentum magne nauis quoqz velum
Non tamen a velo sed dicitur a veho verbo

Velū est equiuocū ad tria. vno mō est cortina. alio mō est tectura seu coopertoriū templi et dicitur de velo as. qꝛ velat. i. cooperit. Tertio mō velū est instrm̄ nauis. et tunc dicitur a veho is. qꝛ velo mediante vehitur nauis.

Oscillum notat os minimum: funis quoqz ludi
Quo se de more portant per inane puelle
Hoc quoqz ficticias dic significare popinas.

Hoc oscillū est equiuocū ad tria. vno modo est minimū os sicut pueri. et est dimi. de os ris alio mō est ludus funis. i. illa grossa corda in qua puelle se hac illac in aere voluūt ꝛ librāt dicitur de os oris et scilleo es. quod ē moueo es. qꝛ in illis funibus ponebāt ora seu larnas q̄s mouebāt in aerē tanq̄ requirētes erigonis et icari cadauera. vn̄ virgi. ii. georgic. Oscilla ex alta suspendūt mollia pinu. alio mō significat imagines seu popinas fictas ad modū pueri quas puelle faciūt et popinas vel pupas vocant.

Stema genus: stigma cocturam: temaqz causam
Scemaqz rhetoricum tu dicas esse colorem

Hoc stema tis. cū s. et t. est genus seu nobilitas vt iste est tali stemate. i. de tali genere. hoc stigma tis. est coctura siue cicatrix in fronte latronis facta cū ferro ignito. tema tis. sine s. est causa seu materia. vnde in thobia de tema sacrū festinat opus. sed scema tis. scriptū p s. et c. est ornatus verborum.

Sunt fastidia tedia: sed fastigia celsa
Huic fastus: illi fastidio dic caput esse

Hoc fastidiū et hoc fastigiū cōueniūt in voce sed differūt in significatione. fastidiū ē tediū et dr̄ de fastidio dis. fastigiū gii. est altitudo celsa scz summitas. et dr̄ de fastus stus stui. de primo habetur exemplum in alex. vt seriē scindet stilus aut fastidia gignet. de secūdo i eodē. Ad fastigia volat inflamata fames.

De re iocunda metrice sunt carmina dicta
Dictamen prosa est a metri lege solutum
Carmen certa pedum dimensio sit tibi metrum

Actor ponit drām inter carmen dictamen et metrū. nā carmen est factū de re iocūda metrice. vt de amore. vt in boetio. Carmina qui quondā studio florente peregi. et dr̄ a carpo quod est carpere. vel de capio is. qꝛ capitur pedibus et temporibus. Dictamen est carmen in prosa factū solutū a lege metri. et dicitur de dicto as. metrum est certa dinumeratio pedū. et dr̄ a metros quod est mensura.

Dicitur vnguentum quoniam nos vngimur illo.
Et quoniam fragrat datur hoc sibi nomen aroma

Hoc vnguentū dr̄ illud cū quo inungimur et ē cōe non multū preciosū. et dicitur de vngo gis. aroma vocat̄ vnguentū preciosū q̄d fragrat ꝛ redolet factū ex multis sp̄ebus simul cōfectis vt pz in istis versibus. Contere tus mirrhā nardū casiā cynamomū. Desuper infūdas oleū sic fiet aroma. et dr̄ de aer aeris. et oma q̄d ē odor. q. aeris oma. i. redolentia.

Dic epicaustorium scriptoris esse cathedram
Est epicausterium fornax qua decoquis ollas

Aut illud longum quo fumus ab ede recedit.

Epicaustoriũ est cathedra apta scriptoribus in qua scribũt.et dicitur ab epi quod est supra et causteron quod ē incaustũ.qꝛ ibi ponitur incaustũ. Epicausteriũ ē equiuocũ ad duo.vno mō est fornax in qua decoquit̄ aurũ vel olla.alio mō est illud longũ foramē in domo per quod fumus exit.et dr̄ ab epi quod est supra et cauma quod est incendium.

Fercula sunt epule:sed sunt encēnia dona
Que quandoqꝫ probis causa mittuntur honoris

Fercula sunt diuerse et varie epule date in mensa.vnde medicus dicit. vt non egrotes inter duo fercula potes.et dr̄ de fero fers.qꝛ ferũtur vel de ferculis.qꝛ fertilitas est ibi vbi sunt epule.hoc encēniũ est illud quod dat̄ in principio anni vel mēsis. qđ alio noīe dr̄ stre na.q.sine trena.i.lamentatione.qꝛ debet dari sine lamētatione.et dr̄ ab en quod est in et cenō nouũ.qꝛ dat̄ in principio anni.vel encēnia sũt innouatiōes tēplorũ seu dedicatiōes.

Sunt presagia vatum:sunt oracula diuum
Tu quoqꝫ responsum dicas vtrumlibet esse
Sunt oracula vaticinia:sunt quoqꝫ templa
Et quandoqꝫ tamen oracula somnia dico

Hoc presagiũ gii.est responsũ vatũ seu diuinatorũ.ꝛ dr̄ de presagio is.quod est separare vel diuinare.oraculũ est vaticiniũ diuũ.i.deorũ.et dr̄ de oro as. rñsũ pertinet ad vtrũqꝫ. et dr̄ de rñdeo es.vnde.responsũ accepit symeon a spiritusācto. Postea dicit ꝙ oraculũ vno modo est vaticinium vt dictum est.alio modo est templum:in quo oramus. alio mō ē som nium.vnde nabugodonosor vidit in oraculis.i.in somniis.

Hoc nomen verbum designat quatuor ista
Est deceptio:pars:filius dei:atqꝫ loquella

Verbũ est deceptio.vt amans dat verba.i.deceptiones.alio mō est ps orōis sigñs p modũ fluxus distincti et dicibilis de alio.alio mō est filius ī diuinis.vñ verbũ caro factũ est.i.hō. vel est actualis intellectio.alio mō est dictio seu loq̄la aut dictio significatiua.

Augurium faciunt garritus:auspiciumqꝫ
Aspectus facit:osciuium fit ore citato

Auguriũ est diuinatio sumpta ex garritu auiũ:et dr̄ ab aue et garrio is.auspiciũ vero su mitur ex aspectu auiũ.et dr̄ ab aue et specio is quod nō ē in vsu.sed sua cōposita.osciuiũ est diuinatio sũpta ex motu oris.et dr̄ ab os oris et cieo cies quod est moueo es.

Dicitur a penu penus quod nutrio signat
Nanqꝫ reponuntur res ibi quis alimur
Ast a celando dicas celaria:nanqꝫ
Que sunt ad victum spectantia queqꝫ reseruant
Ast a promendo dici promptuaria firmo
Si causam queris quia victus promptus ab illis

Hoc penus oris et hoc penũ indeclinabile.vel penus ni.no.vel penus us ui.et hoc celariũ et hoc promptuariũ oīa sigñt celariũ.drñt tamen in deriuatione.penus.oris dr̄ a peno is. verbo greco quod est nutrio is.qꝛ de rebus que ponuntur intus nutrimur. celariũ dr̄ de ce lo as.qꝛ celat oīa necessaria ad victũ.vel a cella q̄ ē pua domus. vñ. introduxit me rex ī cel lā.prōptuariũ dr̄ de promo is.qꝛ inde ꝑmuntur.i.exponũtur ea que ad victũ spectant.

Deuia sunt silue:virgultiqꝫ auia:limphe
Inuia:sepe tamen hec legis improprie

Hec noīa signāt loca in quibus nulla apparet via. sed deuia sunt in siluis. q. deorsum avia et auia sūt i virgultis. ab a qd̄ ē sn̄ et via e. et inuia sūt i aq̄s ab in qd̄ ē nō vel sine. q. sn̄ via

Pertinet ad terrena ministerium: sacra signat
Misterium: verum officium comprendit vtrumqꝫ.

Ministeriū ē officiū terrenū. et dr̄ de ministro as. qꝛ misterio victus mistrat̄. misteriū aūt pertinet ad sacra quibus diuia significātur. et dr̄ a mistim qd̄ ē occultū vel secretū. officiū aūt vtrūqꝫ cōprēdit. dictū de officio is. quod ē noceo es ꝑ antifrasim: qꝛ nō nocꝫ imo iuuat

Affirmes hominum scelus esse: nephasqꝫ deorum
Jus lex humana: fas lex diuina profatur
Jus contra scelus est: fasqꝫ nephas remouet

Scelus est quod fit ꝯtra institutionē hoim. vt si comedas carnes in quadragesima scelus est. nephas est illud quod fit cōtra cōstitutionē diuinā: vt lex iubet ne interficias ne facias furtū. ne violes thorū vicini tui. si hoc facias nephas est. et dr̄ de nō et fas quod ē licitū. q. non fas. Preterea dicit ꝙ habemus hoc ius iuris. et hoc fas inde. et cōparat ista ad predicta per oppositū. dn̄t tn̄. nā ius est statuū humanū ꝯstitutū a gētibus. sed fas est institutū diuinū. sicut decē precepta legis. vn̄ ius est ꝙ non appelles post decem dies. nō est fas. qa deus nō ꝓhibuit nec p̄cepit. vlterius d. ꝙ scelus est cōtra ius et ecōuerso. et nefas est cōtra fas. ius dr̄ de iubeo es. nefas de non et fas.

Carbasa sunt quia base carent. velum quoqꝫ nauem
Reddit velocem de quo sint linthea signant

Carbasa vela et linthea sunt sino. idē significantia. dicitur tamen carbasa. quasi base. i. fundamento carentia. vela vero de veho is. qꝛ vehunt nauem vt eam reddant velocem. ⁊ linthea a lino de quo fiunt nomen sumpserunt

Materiam gracilem murorum menia dicas
Ast intersticia sunt propugnacula dicta

Pluraliter ntō hec menia niū. est materia murorū gracilis in qua sunt propugnacula. ipsa vero propugnacula interstitia dicuntur de inter et sto as. sūt aūt ꝓpugnacula siue interstitia fenestre ille per quas pugnatur.

Fercula sunt epule varie: sunt fercula currus
Fertilis esto caput primo: fero fersqꝫ secundo

Ferculū ē equocū ad duo. vno mō fercula sūt diuerse epule vt dictū ē superiꝰ. et tunc dr̄ de hic et hec fertilis et hoc le. alioᵒ ē currꝰ dictꝰ de fero fers. vn̄ legit̄ fecit salomō rex ferculū.

De breuibus simul vtilibus compendia dicas
De longis et inutilibus dispendia: que sunt
Longa et vtilia dices impendia vere

Hoc cōpendiū dispendiū et impendiū dn̄t. compendiū est carmē factū de rebus breuibus et vtilibus. hoc dispendiū est longū dictamen et inutile vt sermo prolixus nihil ꝓficiens. Jmpendium est longum dictamen et vtile.

Quis pomi plures loca: tu pomeria dicas
Ac pomaria sunt vbi poma absconsa tenentur

Pomeriū est locus vel viridariū vbi multe pomi crescunt. et dr̄ de pomus mi. vel. q. post menia. qꝛ hmōi pomeria in ciuitatibus maxime angustis sūt post menia vel extra menia sed pomaria est locus vbi poma custodiuntur absconsa. et dr̄ de pomum.

Exemplar liber est: exemplum quod trahis inde
Exemplum trahitur: exemplar dicito de quo.

Pectoris est proprie spinter:pariterqz monile.
Ornatus colli sit torques auris inauris
Anulus est manuum sunt armile scapularum
Atqz perichelides exornant brachia nimphes
Spinter indeclina.vel spinter spintris secundũ aliquos.et hoc monile signt ornamentũ
pectoris.quicquid ponitur in pectore potest dici spinter de spina. et monile dr̃ quasi muni
le.de munio.qr munit pectus.q.ne temeraria alicuius manu cõtingat. vel de moneo. q̃a
monet mulierẽ esse castã.hec torques est ornamentũ in collo seu cathena aurea.vnde i ale
xan. Extorti torques et inaures perdidit auris:et dr̃ de torqueo eo q torquetur.i.inuolua
tur in collo.Inauris est ornamentũ quod ponitur in aure. perforabant antiquitus aures
et ponebãt illa ornamẽta.vñ in p.prealle. et inaures. Anulus est ornamentũ in manu. et
dr̃ de anus ni.qr est rotũdus sicut anus. dicunt aliqui qr antiquitus mos fuit cũ aliqs fe-
cerat aliquid turpe et enorme factũ ponebat ei anulus rotundus in digito ad formã ani
z portabat in signũ vitupurii.et aliqui fecerũt illũ de stangno. alii de argẽto.alii de auro
ita q magis videbatur eis cedere in laudẽ et honorẽ q vituperiũ.et illa cõsuetudo q̃ pri9
erat in dedecus:modo redacta est in honorẽ et adhuc seruat. armila est ornamentũ in ar
mis.z dr̃ de armus mi.perichelides ẽ ornamentũ in brachiis mulierum positũ.et dr̃ a pe
ri quod est circũ et chele brachiũ.q.circũcirca brachiũ.

A cubitosupra dimensio dicitur vlna
Quodqz premit cubitus dici solet esse lacertus
He partes gemine dicuntur brachia iuncte
Hec vlna est illa dimensio que extẽditur a cubitu vsqz ad manũ.vñ simeon acce.iesũ in
vlnas suas.et dicit ab vlnos gre.quod est brachiũ lat.lacertus est illa ps brachii a corpore
vsqz ad cubitũ.et dr de lacero as.brachiũ significat totũ ɔiunctũ. s.ptes geminas iunctas
et dr̃ a bari gre.quod est graue la.vel forte quia graue membrumvel forte sit

Hoc nomen populus homines generaliter vrbis
Colligit eiusdem:sed plebs ignobilitatem:
Continet aut vulgus vel sic variare solemus.
Hic summos.notat:hec medios:hoc colligit imos
Hic ppl's colligit gñaliter hoĩes q̃ morãtur in vrbe nobiles z ignobiles.sz plebs et vulgus
sũt ignobiles.plebs dr̃ a polis qđ est pluralitas.qr faciũt pluralitatẽ. vulgus dr̃. q.volũta
te vagãs.mõ resumit iterũ et dicit.ppl's significat sũmos hoĩes nobiles morãtes in vrbe.
sed vulgus significat imos et viles et pauperes.sed plebs significat mediocres.

Palma notat laudem:belli victoria finem
Hostes in bellis quando dant terga triumphum
Dicitur:hinc est exultatio facta triumphus
Tropheũ.hic triumphus.hec palma et victoria drñt.tropheũ ẽ illa victoria q̃ habet in bel
lo qñ hostis dat terga fuge.et dr̃ a trophos gre.quod ẽ cõuersio la. qr tunc hostes cõuertũt
in fugã.triũphus est exultatio exinde facta post fugã.et dr̃ a tris qđ ẽ tres et phonos son9
quasi triũ sonus.qr tres pueri solebãt cantare eoꝝ victorias q̃ vicerant. palma ẽ laus q̃ fit
post victoriã belli.qñ victor coronatur in capite vel in manibus.et redeũt cũ magna laude
et dr̃ de palma quod est arbor.qr corona fiebat de illa arbore.vel qr ramos eius deferebãt
in palmis.victoria dr̃ quando finitur bellũ.et dr̃ de vinco cis.

Sol est ipse globus:soles varie nota lucis
Dicunturqz tamen soles quandoqz calores

Habem⁹ hic sol.et pl'r ntō hi soles.sol in singu.ē ille gob⁹ lūinos⁹ illa sꝑa rotūda que appellatur sol.et dicitur q.solus lucēs vel.q.sine alio.soles in plurali est signū varie lucis id est illi radii solares procedētes a sole possūt dici sol.z quādoqȝ calores possūt dici. Oui. Solibus in campis corpora nuda dabant.

Sal neutri generis condimentum notat oris
Hic sal si dicas id quod sapientia signat
Cui us plurale reprehensio dicitur esse

Hic sal.et hoc sal.pluraliter noīatiuo hi sales ꝯueniūt in voce . sed drn̄t.nā hoc sal neutri ge. ꝯdimentū notat oris.i. id cū quo cibus sapidus efficit̄. hic sal mas. ge.significat idē ꝙ sapia. Inuenit̄ tn̄ in sacra scriptura z in poetis locis ꝙpl'imis sal ꝓ ꝯdimēto oris eē mas. ge. est igit̄ sal ꝓ ipso ꝯdimento oris mas.ge.z neu.gene.vt patet in his seqntibus metris. Tale sal aut talis nō est t̄re latialis. Quale sal aut qlē t̄rā dat ista salē. Sal maris ē gn̄is lȝ escas cōdiat oris. Colo ꝙ fatuū tollere malo salē.et ē hec auctoritas eccl'ia.xxii.c. vbi hē tur. Arenā et salē facili⁹ portare ē ꝙ fatuū. Sales igit̄ i pl'i dicūt̄ rephēsiōes vel amaritu dies. vn̄ oui. Ꝑbaqȝ cū salibus aspiora dedit.et dr̄ sal ꝓ cōdimēto de salio salis . q̄ salit ad ignē.sed ꝓ sapia analogice dr̄ de sal ꝑut est cōdimentū.q̄ sicut sal cōdit et saporat cibū. sic sapia cōdit z saporat aīaȝ z intellectū. Preter aūt has tres significatōes repiūtur gnqȝ vno mō accipit̄ ꝓ equore.vn̄ virg.pr̄o enei. Spumas salis ere ruebāt.scd̄o ꝓ plato.math. v.vos estis sal terre.qd̄ si sal euanuerit in quo saliet̄.tertio ꝓ esca.quarto ꝓ ioculatore. vn̄ luca.m.ii. Nō soliti lusere sales.quinto ꝓ verbis.vn̄ maseus vegi⁹ i ꝓlo. dialogi alithie z philalite.delectēt aūt queqȝ iocis et salibus suis. Ꝑ. Sal pultes cōdit sapientia fit reprehē dit. Equor prelatus esca iocansqȝ iocus.

Est vitrum saphirum:saphirus splendida gemma
Corripies primi mediam producqȝ secundi

Saphirū et hic saphirus cōueniunt in voce sed differunt.saphirū ri.habēs primā et me diā sillabā correptā est vitrū.vnde versificator . Porticus est rome qua dū spaciando fero me. Res querendo nouas inūeni de saphiro vas. Quod tribus et semi solidis ego ꝑdig⁹ emi.hic saphirus media producta est gēma splendida.i.lapis preciosus.

Fornix lenonis locus est pariter meretricis
Ast arcus muri dicitur exterior
Quo purgas aurū fornax aliudue metallum
Fornicor a primo fornice nomen habet

Hic fornix cis.et hec fornax cis.cōueniūt i voce.sed drn̄t.fornix ē equiuocū ad duo.vnomō ē idē qd̄ ꝓstibulū siue lupanar.i.locus lenonū et meretricū:et dr̄ de foris.q̄ loc⁹ille dȝ esse foris extra ciuitatē.et dr̄.q.formā necās.alio mō ē arcus exterior vel testudo q̄ fit a pte ex tra i muro vel i ecclesia vel in aliis locis.et tūc dr̄ de fornax. q̄ ille arc⁹ fit de tegulis i for nace coctis:vel dr̄.q.foris manēs.hec fornax ē locus in quo purgat̄ aurū vel aliud metallū et dr̄ a phos qd̄ est ignis vel calor.postea dicit ꝙ a fornix ꝓ loco meretricis habemus forni cor ris.qd̄ idē qd̄ mechor aris. Ꝑ. Quid meruere pati q̄ sūt i fornace nati. Aut nō ē mūda sacri baptismatis vnda. Aut mundat totū baptismi gratia lotum.

Est vsura suos cum quis tradit mihi numos
Spe lucri fenus duplex vsura vocatur

Hec vsura.et hoc fenus oris.sūt sino.tn̄ differūt. vsura appellat̄ qn̄ aliquis prestat suos denarios spe lucri.dato ꝙ nō lucret̄ simplex vsura est.et dr̄ de vtor.ris. q̄ vsus rei nō habē tis vsū a re distinctū vēdit̄.et sic id quod nō est vēdit̄.vel cū vsus a re nō separetur. ea res bis vēdit̄.et cōsistit in his que vendūtur ad numerū pondus z mensurā. quorum vsus est eoꝝ cōsumptio et circa que cōsistit contractus mutui. Fenus est duplex vsura qn̄ de vsura iterum fit vsura. Numus dicitur a noma gre.qd̄ est nomen la. q̄ in numis solet insculpi

nomen principis. z debet scribi numus per simplex m.

Libra statera stater est quod ponitur intra
A sto stas steti proprie dicatur vtrunqz

Statera re. z hic stater ris pueniūt ī voce. sz drñt. statera ē libra seu bilātia. sz stater ē illud qd librat ī libra. s. pōd9 duorū numorū. ꝟ. Dat numos didragma duos stat id duplicabit

Dicitur insitio tempus ramosa serendi
Actio qua seritur dicitur insitium

Hec insitio nis. z hoc īsitiū sūt sino. tñ drñt. insitio significat tēpus īserēdi arborem seu qñ tēpus ē aptū ad inserendū ramū cū ramo vel cū trūco vel cū fronde alterius arboris. s. in vere. qñ hyems recedit. vñ ouid. d reme. amoris. Venerit insitio fac ramus ramum adoptet. Stetqz pegrinis arbor operta comis. Insitiū ē actio. i. opatio qua seritur arbor. vtrūqz dr de insero is. ꝟ. Arboris ē serui: sed ptinet ad sata seui.

Est etas hominis: ast euum philosophie
Quoqz magis liqueat etatem continet euum

Hec etas etatis. z hoc euū sūt sino. tñ differūt. nā etas ē hoīs tēpus qd durat spatio centū ānorū. et ista diuiditur etiā ī septem etates. vt visū fuit supra. Infās ide puer adolescens post iuuenis vir. Dicitur inde senex postea decrepitus. z dr. q. euitas de euū vel de eo is. qr cito vadit. sed euū pertinet ad philosophiā. qr euū significat ppetuū: philosophia autē ē ppetua. et ideo pertinet ad phiam. et dr ab euū quod est perpetuū. et euum quandoqz ponitur pro etate. qr euū plus cōtinet. et ideo ptinet etatē. est igitur etas proprie rei tpalis que nō hz totū esse suū simul et vltra incipit et desinit esse. sed euū est rei habētis totū suū esse simul. et si incepit tamen nō desinet esse. qūis et si per adnihilationē desineret: tñ adhuc tpe distingueret. et similiter si res tpalis nūq̄ habuisset initiū vt tradit philosophus neqz desineret. adhuc ab euo esset distincta. sūt eñ etas seu tempus euum et eternū tres mēsure siue modi intrinseci rerum. Eternum eñ est modus siue mensura intrinseca duratōis rei siue essentie habentis totum suū esse simul et non successiuū nec ab alio dependēs. sed euū est mensura siue modus intrinsecus rei siue essentie habentis totum suū esse simul: z nō successiuū. sed inde ab alio vt puta a deo eterno dependēs. Etas vero seu tempus est mensura durationis esse rei quod non est totū simul sed successiōe quadā et ab alio depēdens. vnde hmōi tres modi intrinseci seu mēsure ab essentiis quarū sunt distingūtur tñ ex natura rei. z nō realiter nec formaliter. predicātur tñ de ipsis essentiis siue quiditatibz quarū sūt denoiatiue. qūis cum ipsis sint idem realiter et formaliter.

Dic caules olera: dicuntur ouilia caule
Callus duricies: dicatur semita callis

Habemus hic caulis. et hec caula le. et hic callus li. et hic callis lis. cōueniūt ī voce: sed tñ drñt. nā caulis est olus. et dr de coalo lis. vel de coaleo es. quod ē cresco is. qr inter ceteras herbas ocius. i. citi9 crescit. olus accipitur pprie pro frōdibus que nascūtur circa pedes cauliū. et potest esse gñaliter quelibet herba viridis. ꝟ. Nō obolus solus pinge pabit olus. z dr de oleo qd ē cresco. hec caula le ē ouile ouiū. vñ in theod. Si vos terret oues lupus ad caulas redeuntes. Callus est duricies manuū vel pedū. callis est via stricta. et ista duo dicūtur de calleo es. quod est dureo es. ꝟ. Calleo durere denotat et sapere.

Dic cocleam turris scalam: testamqz limacis
Est coclear proprie quo pultes ponis in ore.

Hec coclea clee. et hoc coclear aris. cōueniūt ī voce: sz drñt. coclea ē scala turris tortuosa p quā ascēdim9 et descēdim9 a pinaculis. gallice. viz. alio mō ē pprie testa limacis q̄ voluta est ad modū nucis. et dr de cocha. q. cōcaua. Coclear est instrm̄ cū quo puer cōedit pultes. z dr a coqna. qr ē necessaria. vel vtrūqz dr a cōcauitate. q. cōcauū. ꝟ. Dū coclear tēdit ītrare p oris hiatū. Sepius offēdit eius fortuna meatū. Dū cocleari continuari tendit hiatus

Multotiēs nocet ipediēs fortuna meatus. Est iter mētū coclearqʒ frequēs nocumētū.

Juncturam dicas foliorum octo quaternum
Ille quaternio sit qui supra quatuor extat

Hoc quarternum vel hic quaternus. et hic quaternio nis. cōueniūt in voce sʒ drn̄t. quaternus vel quaternum est iūctura octo foliorum. et ibi sunt quatuor carte plicate. et postea iūguntur et sunt octo folia. et illa iunctura appellatur quaternū. et dicitur de quatuor vel de quater. Hic quaternio is. est princeps quatuor hominū. quia quatuor homines sub se habet. et dicitur de quater vel de quatuor. vñ dicitur de beato petro ꝙ tradiderunt eum q̄tuor quaternionibus militum custodiendum.

A tumulo tumulum dic a moneo monumentum
A sepelit septum dicatur habere sepulcrum
Sarcofagum dicas carnes ꝙ edant ibi vermes
Quod bona sit ratio sarcos faginqʒ probant
Ast mauseolum sit ab inuentore repertum
Vel mauseolū quod totum manibus extat
De feretri caput esse fero: libitum libitine
Hoc nomen tumba comprendit omnia dicta

Tumulus li. et hoc monumētum ti. hoc sepulcrum. hic sarcofagus. et hoc feretrum. hec libitina. et hec tumba sūt sino. tumulus eñ dicitur de tumeo es. quia tumet. monumētum dicitur de moueo es. q2 mouet nos ad bene faciēdum et ad humilitatem. Sepulcrū dr̄ de sepelio is. q2 hic sepeliūtur. vel dr̄. q. seorsū a pulcritudine. Sarcofagus ē ille locus vbi ponūtur corpora mortuorū vel ossa. et dr̄ esse sepulcrum. q2 ibi carnes comeduntur a vermibus. et dicitur a sarcos quod est caro et fagin comedere q2 ibi carnes comeduntur a vermibus. Mausoleū trahit nomen a suo iuētore mausulo qui fuit rex egiptiorum. qui primo iuenit hmōi sepulturā. vñ lucanus in viii. v̄su illo hipmetro. Piramidos claudūt idigna qʒ mausolea. et scdi paralip. xxxv. d2 de Josia. et sepult9 ē i mausoleo patrū suorū. vel dr̄ de olon quod ē totū et manes niū. q. totū manibus deputatū. Feretrū ē ille locus vbi corpus defūcti portaẗ ad ecclesiā vel in quo stat. et d2 de fero fers. Libitina ē idē. et d2 de libet p cōtrariū. q2 nō libet. Tūba cōprehēdit oīa predicta. et d2. q. tuma q2 tumet. vel. q. cūba. vers9 Me piget intrare feretrū dicā tibi quare. Qui iacet in feretro nō venit inde retro. Noia autem p antifrasi dicta habentur his metris. Lucus et officiū / bellū / libitinaqʒ parca. Ista per antifrasim dicuntur nomina monsqʒ.

Sensus sunt hominum verborum sensa suorum
Sentire est sensus tibi sit sententia sensum

Hic sensus sus sui. et hoc sensū si. cōueniūt in voce. sʒ drn̄t. nā sensus ptinet ad hoīes mediante quo sentimus aliquid. et ē cōe quinqʒ sēsibus corporalibus. et d2 de sentio tis. Sensū sensi est significatum dictiōis. i. significatio verborū. et dr̄ de sentio tis. v̄. Quid melius auro÷iaspis / quid iaspide÷sensus. Quid sensu÷ratio. q̇d rōne÷mod9 vl' deus.

Remex sit proprie quod ponit nauita pupe
Remus quo medii veniens ciet equora ponti
Est remex ducens: est remus ductus in vnda
Ast tibi remorum collectio remigium sit

Hic remex gis. et hic remus mi. et hoc remigiū gii. cōueniūt in voce. sʒ differūt. nā remex est illud instrm̄. s. āplustre qd̄ poniẗ in naui a pte post. et dr̄ de remigo as. qd̄ ē nauigare. vl' de rego regis. q2 regit nauē vel de remus. sed remus est instrm̄ qd̄ poniẗ in aq̄ p foramina

nauis cũ quo percutit aqua. et dicitur de remoueo es. qꝛ remouet aquã. Remigiũ est colle
ctio plurimorũ remorũ. et dr̃ de remex gis. postea dicit ꝙ remex est ducẽs qui regit nauem
et remus est ductus qui ponitur in aqua. preter hec aũt habemus ramix. gis. ⁊ est bursa te
stiũ seu mantula. et inde remigiosus. habens magnã mantulã.

Grex ouium proprie fertur sobolumqꝫ suarum
Ast armenta boum: dicas pecus esse caprarum.

Hic grex gis. hoc armentum. ⁊ hec pecus dis. sũt sino. signt̃ ꝯgregationẽ aĩalium. tñ diffe
renter. nã grex est cõgregatio ouiũ et suorũ fetuũ. i. agnorum ⁊ mutonũ ⁊ arietum. ⁊ dr̃ de
grego as. qđ nõ est in vsu sed suum cõpositũ. s. cõgrego as. ⁊ similia. Armẽtũ ẽ ꝯgregatio
magnorũ animaliũ. s. boũ. ⁊ dr̃. q. armamẽtum. quia sunt armata cornibus. Pecus dis.
est ꝯgregatio capraꝝ. ⁊ dr̃ de pasco is. vel quasi pede terram cutiens

Est dolus in lingua male dicentis manifeste
Fraus est fallantis sub lingua blanda loquentis

Hic dolus. et hec fraus. sunt sino. ⁊ drñt. nã dolus ẽ qui fit in lingua dicẽtis mala manifẽ
ste. quando aliqs intẽdit aliũ decipere palã dictis et factis. ⁊ potest ꝑtinere ad decipietem
⁊ dr̃ de dolo as qđ est planifico as. siľiter potest ꝑtinere ad deceptũ. ⁊ dr̃ de doleo es. qꝛ ille
qui decipitur dolet. Fraus ẽ deceptio occulta facta sub lingua loquentis blanda in abscõ
dito. qñ aliquis ostendit signum amoris extra: in corde intẽdit hominẽ fraudare. versus
Fallere fallãtem nõ est fraus fraude carẽtem. Fallere non ẽ laus: immo si fallit ẽ fraus
Qui mel in ore gerit ⁊ me retro pungere querit. Eius amiciciã nolo mihi sociam.

Est amplus latus: etiam latus est hominis pars
Estqꝫ prioris in i. genitiuus: in isqꝫ secundi
Estqꝫ later tegula sic dicta sit hec quia lata.

Habemus latus ta tũ. ⁊ hoc latus ris. ꝯueniũt in voce sed drñt. latus ta tũ. ꝓut est adiecti
uum ẽ idem ꝙ amplus a plũ. ⁊ hoc latus eris. prout ẽ substãtiuũ ẽ tertie declinatinis ⁊ est
idẽ quod pars hoĩs. gallice le couste. ⁊ ĩn latusculũ di. ⁊ dr̃ de latus ta tũ. ⁊ later teris. est te
gula ampla. ⁊ dicitur de latus ta tũ. vel de lateo es. versus. Ille lauat laterẽ qui castigat
mulierem. Dum plus castigat plus in amore ligat.

Lignum de fuste: sed lichnus dicitur esse
Ardenti causa: quia voluitur vndiqꝫ cera

Hoc lignũ gni. ⁊ hic lichnus ni. ꝯueniũt in voce. sed drñt. nã lignum idem ẽ ꝙ fustis siue
truncus arboris scisse, ⁊ dr̃. q. longũ. Lychnus ẽ filũ ĩuolutum vndiqꝫ cera vel in cepo cau
sa ardendi. vñ statius poeta aquitannicus primo thebaidos sic inquit. Ast alii tenebras ⁊
opacã vincere noctem. Aggressi tendũt cepatis vincula lichnis. ⁊ virgilius primo eneidos
Vocẽqꝫ ꝑ alta volutant. Atria dependẽt lichni laquearibus altis. v. Hanc in honore pie
cãdelam porto marie. Accipe per ceram carnem de virgine veram. Per lichnum natum
quem peperit virgo beatũ. Per lumen numẽ maiestatisqꝫ cacumẽ. et dicit lichnus a lich
nos grece quod est ardere latine.

Cingula quadrupedis: cingentis cingulus esto.
Ast neutri generis sit: zona tibi mulieris.

Cingula le. ⁊ hic cingulus li. ⁊ hoc cingulũ cõueniunt in voce. sed drñt. nã cingula est qua
drupedis zona cũ qua cingit mediãte sella vel clitella. sed cĩgulus est zona hoĩs. et cĩgulũ
est zona mulieris. et vtrũqꝫ dr̃ de cingo cĩgis. v. Cingula stringit equum: sed cingula sũt
mulierum. Cingulus est reliquus qui cingit membra virorum.

Dicitur esse liber codex: sed libra statera
Libraqꝫ quandoqꝫ collectio sit solidorum.

Liber libri prima breui. et hec libra libre prima longa conueniūt in voce sed differunt liber libri est codex. et dicitur de liber libri. quod est cortex arboris: quia antiquitus in cortici bꝫ arborū scribebant. vnde virgilius egloga decima. Teneris qꝫ meos incidere amores et etiam scribebant in iuncis seu papiris aut biblis. et inde sumpsit nomen papirus ꝛ biblia vnde lucanus in secundo. Nondum flumineos memphis contexere biblos nouerat. vl' dicitur de libo. bas. quod idem quod bibo is. quia liber libat incaustum id est bibit. Libra est equiuocum ad duo. vno modo est statera. id est bilantia. vnde in alex. dirige librā iudicii. alio mō est collectio solidorū: vt xx. solidi faciūt librā. et dr̄ de libro as vtroqꝫ mō. alio mō est quoddā signū in celo. vñ dr̄ sol in libra. ꝑ. Pro centū libris nolo carere libris.

Est crater panthera connexio virgea cratis
Que munimentum perhibet turri dare magnum
Quod fit ad assandum pisces tu craticulam dic
Hanc tamen improprie dictam cratem legis esse

Hic crater hec cratis ꝛ hec craticula le. ɔueniunt in voce: tñ dr̄nt. nā crater ē patera. i. cibꝫ ꝛ dr a cratin ꝙ ē ɔnexio. quia antiquitus solebat fieri de virgis ɔnexis. ꝛ dicitur a crasis quod est vinū. vñ primas. In cratere meo thetis ē iūcta lieo. Est dea iūcta deo sed deo maior eo. Nil valet hic vel ea nisi sint ambo pharisea. Amō preterea sit deus absqꝫ dea. Cratis autem facta de virgis est illud qđ ponitur in turri ad defendēdū eam ab hostibus. ꝛ dr similiter a cratim qđ est cōnexio. quia fit de virgis ɔnexis. craticula est cratis ferrea ī qua assantur pisces. ꝛ ē di. de craticula. ꝛ qñqꝫ vnum poitur pro reliquo sꝫ improprie.

Sinum de vase dicas: sinus esto puelle
Primam producas primi: breuiesqꝫ secundi

Hoc sinum ni. ꝛ hic sinus ɔueniunt in voce sed dr̄nt. nā sinus est puelle vel hominis. sinū est vas in quo portatur lac ad forū vel in quo caseus formatur. et dicitur de sino is. vel de signo nas. eo ꝙ in caseo imprimitur signū vasis. alia differentia. quia prima de sinū pro vase producitur. sed de sinus corripitur.

Intestinorum pars est lactis: liquor est lac.
Hoc est femineum: debes hoc dicere neutrum

Hec lactis ꝛ hoc lac ctis ɔueniunt in voce. sed dr̄nt. nā hec lactis est ps intestinorū pisciū hoc lac ctis est ille liquor albus qui exit de mamma mulieris vel ouis. ꝛ dicit̄ quasi liquor albi coloris. versus. Lac liquor est māme lactes piscis habet in se.

Ista parens matri vox conuenit et genitori
Mater ꝙ pariat dicitur esse parens.
Non sic de patre dices quoniam nequit esse.
Sed quia sit, partus causa vocatur ita.

Hic et hec parens tis cōuenit patri et matri. sed differēter. qꝛ parens ꝓ matre dr̄ de pario paris. eo ꝙ pariat filios. sed pater vocat̄ parens nō ꝙ pariat. sed quia est causa partus et pro vtroqꝫ dicitur de pario paris. sed non eodem modo.

Hoc flamen neutri pro flamine debet haberi
Hic si precedat stantem iouis ad sacra signat
A flo as flamen: a filo dicito flamen

Flamen flaminis neutri generis. et flamen flaminis masculini generis: conueniunt in voce. sed differunt. nam flamen neutri generis ponitur pro flatu venti. et dicitur de flo as. Flamen masculini generis significat sacerdotem iouis. solebant flamines portare filum in capite in signum sacerdotii.

Dicitur esse decus veneratio sed decor oris
Illius decoris: huius dic esse decoris

Hoc decus oris. z hic decor oris. ꝯueniūt ī voce. sꝫ differūt. nā hoc decus media correpta in gtō ē veneratio facta cū ore. sed decor penul. gti produ. est pulcritudo oris vl' faciei. i. pulcra dispositio. hoc decꝰ dr ꝺ decet. hic decor dr de decoro as. ꝟ. Hūc decorāt hoīes quē vestimēta decorāt. igit̄ decus dr de decoro as. media correp. z idē ē ꝙ honoro as. Et decor dr de decoro media producta. et idem est ꝙ pulcrū facere.

Est vicium crimen: vicia quoqꝫ dicitur semen
A vicio vicias horum dicatur vtrunqꝫ

Hoc viciū cii. z hec vicia cie. ꝯueniūt ī voce sꝫ drn̄t. nā hoc viciū est crimen vl' pctm̄. et dr de vicio as ꝙ est corrūpere. et hec vicia semē seu genus leguminis. s. vicia. et dicitur similiter de vicio as. nō ꝙ sit viciū. sed qꝛ viciat. i. corrumpit alia blada z segetes

Dic fibram venam: dicas animal fore fibrum
Nam fibris totum venisqꝫ puto fore plenum.

Hec fibra bre. z fiber bri ꝯueniūt in voce sed drn̄t. nā fibra ē vena in corpore. dicta de fido is. vn̄ in hymno. Ut queāt laxis resonare fibris. Fibra ē aīal totū plenū fibris. i. venis. cuius testiculi sūt medicinales qn̄ aliqs amittit loquelaꝫ. qꝺ alio noīe vocat̄ castor. qꝛ castrat se. z alio mō beuer. z dr de findo. qꝛ fidit testiculos qn̄ fugatur a venatoribus. ꝟ. Questio soluatur cur castor ab hoste fugatur. Cur abl'os dētes gerit in gtīos. Ipsos dēte ferit qꝛ sic euadere querit. Hostes euado quia testiculos do.

Virga rudis: rudis est incurius et sine laude
Estqꝫ rudis quandoqꝫ nouus quod sepe repertum est.
Sed magis istud idem ꝙ̈ duo prima notat

Habemus hec rudis et ē equocū ad tria. vno modo est illa virga pretoris qua remunerabant̄ vel manu mittebātur serui z antiq poete. z sic ē substantiuū z feminini gn̄is. vn̄ in alex. Jam rude donatus. z Ora. in prima epistola. Prima dicta mihi summa dicende camena. Spectatū satis z donatū iā rude queris. Alio modo est homo vel mulier incurialis z tunc ē adiectiuū. z declinatur hic z hec rudis z hoc rude. alioº idē est ꝙ nouus noua uum Item habemus rudens equocū ad cordā nauis z ad proprium asini. vnde versus. Corda rudens asinūs: rudens rudis est quoqꝫ virga.

Ille sororius est cui nupta soror mea: glos est
Quem frater duxit. leuir de fratre mariti
Dicitur: hinc leuum quod notat esse virum

Sororius rii. z glos ris. z leuir ri. sūt sino. sed drn̄t. nā sororius ē ille qui hꝫ tuā sororem in vxorem. z dr a sorore. sed glos ē vxor fratris tui. z dicitur de glorior aris scd̄m aliquos. vel dr a glicos qꝺ ē dulce. ꝟ. Discite quid sit glos lignū vel femina vel flos. Glos gloris flos est: glos glossis femina fratris. Glos tis lignū vetus est de nocte serenū. Glos etiā gloris dicatur femia fratris. Glos tis flos est cuius color aurea dos est. Leuir est frater mariti. z dicitur de leuus leua uū. quasi leuus vir. i. sinister.

Pauperis et ditis libitinam dicimus esse
Sandapilum tantum: pauperis est feretrum

Habemus hec libitina ne. et hoc sandapilū. li. alii dicūt hec sandapila le. fe. ge. et sunt sino. tamen differūt. nā libitina est vas vel instrm̄ seu lectus in quo portantur pauperes vl' diuites defuncti. et dr̄ de libet ꝑ cōtrariū qꝛ nō libet alicui. Hoc sandapilū ꝑtinet ad pauperem ꝓprie qui moritur in hospitali. z dr̄ de sandalon gre. qꝺ ē paupꝑtas latine.

Hic glomus hec ue glomus fili glomeratio fertur

Tertia respondet reliquo: primoqꝫ secunda
Hoc nomenqꝫ globus aliis poteris dare rebus

Hic glomus mi. et hoc glomus eris. et hic globus bi. sunt sino. tñ dr̄ñt. nā hic glomus scđe decli. et glomus tertie signt̄ cōnexionē fili. et dr̄ de glomero ras. hic globus est cōgregatio vel aceruus aliarū rerū. sicut quatuor elementorū. vnde in alexandro. et globus informis est. et dr̄ a globo as. quod nō est in vsu sed sua cōposita cōglobo.

Dic predam quod vi depredans surripis hosti
Quicquid captiuo tolles spolium forte dices.

Habemus hec preda de. et hoc spoliū lii. nā preda est illud quod rapit̄ ab aliquo per violētiā. quod habet fieri in hostes in bello. vnde in alex. Curritur ad predā trūcat̄ barbarus hostis. spoliū est illud quod rapit̄ a captiuis captis: seu qđ aufert̄ hoī capto. ⁊ dr̄ de spolio as.

Est vallus palus circa castrum preacutus
Nexio palorum sibi mutua sit tibi vallum

Hic vallus li. et hoc vallū valli cōueniūt in voce sed dr̄ñt. nā vallus ē palus acutus stans fixa circa castrū. et vallū ē cōnexio palorū. i. sepes vel clausura ad modū muri circa castruꝫ vel ciuitatē vel ortū ad defensionē castri. et dr̄ de vallus li. q̄ de vallis fit vel de vallo.

Aufertur quod vi iactura potest bene dici
Quod fortuna malum parat vltro dic fore damnum

Habemus hec iactura re. et hoc damnū ni. et sūt sino. tñ dr̄ñt. iactura ē illud quod fit alicui p violentiā. vel illud quod per violentiā amittitur. et hoc ē ꝓprie quando mercatores vrgente ꝓcella iaciūt sua mercimonia in mari vt exonerētur naues ne ipsi pereant. ⁊ dr̄ de iacio is. damnū est illud malum quod prouenit casualiter et a fortuna. vt si amittas pecuniam vel amicos. et dr̄ de damno as. quod venit de demo demis.

Cena cibus: cenum sordes: vmbratio scena.
A ceno primum: a scenon cetera dicas

Cena cene. et hoc cenū ceni sine s. et scena ne. cū s. cōueniunt: tñ dr̄ñt. cena sine s. est comestio vel cibus. et dr̄ de ceno as. vel a cenon quod est cōe. q̄ in loco cōi solebāt cenare. Cenū sine s. est sordes vel lutū. et inde cenolentus ta. tum. et dr̄ a cenon quod est vmbra. et scena cum s. est vmbra. vel dicitur domus cōis vbi antiquitus recitabantur carmīa poetarū. ⁊ dicitur a scenon gre. quod ē vmbraculū la. De cena ꝓut cibus est habemus versus. Si vis esse leuis sit tibi cena leuis. Si vis incolumen si vis te reddere sanū. Parce mero cenare caue nec sit tibi vanū. Surgere post epulas somnū fuge meridianū. Curas tolle graues irasci crede profanū. Nec teneas mictū nec comprime fortiter anum.

Claua genus baculi: clauis sera: clauus acutus:
Clauus remigium clauus quoqꝫ fit tibi vestis.

Claua claue. hec clauis. et hic clauus dr̄ñt. claua est genus baculi. et dr̄ de cleo es. quod est percutio percutis. vnde cleo es. plura significat. vt habetur his metris. Stercorat ascendit penetrat reserat ferit istos. Sensus quinqꝫ tenet cleo cles et glorior vna. Hinc clauus clauisqꝫ venit scala claua cloaca. Surgit olet reserat seruit cleo percutit intrat. Clauus claua cliens cliuus clauisqꝫ cloaca. Hec clauis est instrumentū ferreū cū quo clauditur ostiū. ⁊ dr̄ etiā de cleo es. ꝟ. Pro manibus prauis fit in archa ferrea clauis. Clauus ē equiuocū ad tria. vno mō ē clauus acutus cū quo duo iungūtur. alio mō est remigiū nauis. vt amplustre vel quedā cauilla ferrea. alio mō est vestis imperialis quā portāt senatores vel cōsules vel cappa de serico facta quā portant in ecclesia in choro. alio mō clauus est vestis valde pilosa quā portant peregrini de vltra mare. ꝟ. Claua ferit clauis aperit: clauus duo iungit. Atqꝫ genus vesti dicitur esse clauus.

Ceruos rete:plaga lepores:cassis capit apros.
Hec cassis galeam dicas:hic reteq3 fiet.
Si cassis cassis dicas tunc retia pandis
Decidit in casses preda petita meos.

Habemus hoc rete.et hec plaga ge.et hic cassis cassis.et hec cassis dis.et sunt sino.tamen dr̄nt.nā rete est illud cū quo capiūtur lepores vel cerui.et dicit de retineo es. Plaga ē illud cum quo capiūtur lepores.et dicitur de plango is.hic cassis ma.ge.similiter est instrm̄ vel retiaculū cū quo capiunt apri. et ponit exemplū ouidius. Decidit in casses preda petita meos.hec cassis dis.fe.ge.est galea.vn̄. De puro calibe cassida dic proprie. ꝛ dicitur de cassus cassa.sū.vel de catio tis.

Dicitur hec buxus dum viuit in arbore ramus.
At si detrūces hoc buxum dicere debes.

Hec buxus buxi.et hoc buxū sunt sino.sed differūt. nam dū ē in arbore q̄ viuit dicimꝰ hec buxꝰ.dū aūt ē trūcatū ab arb.dicimꝰ hᵒ buxū.n g.v. Buxꝰ dū crescit buxū dū crescē nescit.

Est acies oculi:sed acumen sit tibi cultri
Est acies pugnans gens tamen improprie:

Ponit drām inter aciē et acumē.nā acumē est acies cultri.sed acies est equiuocū. vno mō est acuties oculi.alio modo est agmen militum seu congregatio armatorum.

Quod teres inde polus:quod feruet fertur olimpus.
Quodq3 domus solis celum hinc dicimus esse

Hic polus li.et hic olimpus pi.et hoc celū celi sūt sino.sed dr̄nt.polus ē celū rotundū.et dr̄ a polon quod est rotundū vel de polio lis.qꝛ sit politus ꝛ ornatus pluribus stellis.poli tn̄ ꝓprie sūt extremitates axis celi quorū is qui nobis est eleuatus.s. septentrionalis dicitur articus:meridionalis vero antarticus.Olimpus ē celū empireū.i.ardēs superior.et dicitur ab olon quod est totum et lampas qđ est ardens.vel phos quod est lux.q .totus ferueat in ardore et luce. Celum est illud quod videmus in quo sol stat . et dicitur quasi casa solis vel dicitur de celo as.qꝛ celat omnia a se.

Dicitur ille locus gratissimus hic paradisus.
Assignando loca iocunda sit hec paradisus

Hic paradisus et hec paradisus idē significāt sed differunt. hic paradisus ē paradisus celestis.vnde.paradiso redde tuo nos sola clemētia.sed ꝓ loco terrestri et delectabili in quo fuit positus adam dicimus hec paradisus fe.g.et dr̄ a para quod est iuxta et disis quod ē stella vel ros vel humiditas.q.iuxta illā stellā vel iuxta rorem vel humiditatem.qꝛ in rore vel humiditate sita.qꝛ est ibi quidā fons indeficiēs a quo flumīa quatuor principalia oriuntur que sic diffinitur. Paradisus est locus amenissimus longo tractu terre a nostro habitabili semotus lunarem globum attingens.

Fons silet est silue:quia nil sit ibi quod abundet
Murmure:sit lucus a luceo ꝙ sit opacus
Sicq3 per antifrasim dices a luceo lucum.

Hec silua et hic lucus sunt sino.sed differūt.nā silua dicitur de sileo es.qꝛ oīa que sunt ibi posita silent.lucus est nemus opacū et dicitur de luceo es.per contrariū. qꝛ non lucet: sed est opacū et obscurū.arbitror tamen siluā a xilon gre.quod est lignū latine deriuari.

Ad nauē malus spectat malus est viciosus.
Faux est mala:malum vicium:malum quoq3 pomum.

Hic malus prima producta.et malus la.lū.adiectiuū prima correpta.et hec mala le. pria ꝓducta.hoc malū li.pria ꝓducta cōueniūt invoce sed differūt.nā hic malus pria producta est arbor nauis per quā tenditur velū.et dr̄ a malon quod est rotundū.malus la.lū.adiectiuū pria cor.est viciosus hō vel mulier.et dr̄ a melan gre. quod ē nigrū la . hec mala prima ꝓducta est faux.s.pars faciei gena.et dr̄ a malon qđ est rotundū.hoc malū prima corre.est viciū siue peccatū.et dr̄ a melan quod ē nigrū.hoc malū pria ꝓdu.est pomū punicū granatum.versus. Mala mali malo mala contulit oīa mundo. Malo tacere malis ꝙ malo rodere malis. Poma dat hec malus hic malus carbasa portat.

Aule dicuntur aulea:petasmata templi.
Cortine thalami:velaria vela theatri.

Habemus hoc auleū aulei et hoc petasma tis.et hoc velariū rii.et hoc velū li.et differunt auleū est cortina aule.et dr̄ de aula le.petasma est cortina que ponitur in templo. ⁊ est grecum vel nō habet aliā originē.et hoc aulearium rii.vel auleare ris. est cortina thalami.i. camere:attamē videretur mihi melius cortinā esse templorū dictā.q.certinā. qr certa īde dabantur responsa.hoc velariū rii.est cortina theatri. vnde theatrū est locus cōis vel domus rome in qua cōueniebāt impatores et cōsules antiquitus et ibi recitabātur dicta poetarū et illa coopertura desuper vocatur velariū.et dr̄ de velo las.

Est a materia fragili sumens homo nomen.
Fons quoqȝ fertur humus nominis humus homo
A virtute vir est qua debet quisqȝ virere
Antropos est quoniam nullus ad sidera tollit.

Hic et hec homo hois.et hic vir viri.et hic antropos grecū et indecli.sunt sino. differūt tamen in deriuatione.hō dr̄ a fragili materia .s.de humus.qr hō est de terra ꝙtū ad corpus materiale.sicut dr̄ in genesi. Formauit deus hoiem de limo terre.ꝩ. Est hō res fragilis et durans tpe puo. Et merito similis flori qui crescit in aruo. Vir dr̄ a vireo es.qr debet virere virtutibus. Antropos interpretatur arbor euersa.qr sicut arbor habet radices in terra fixas et frondes sursū:ita hō habet radices sursum .s.pilos tanꝙ radices:et brachia ⁊ manꝰ et pedes inferius ad terrā tanꝙ frondes.habet igitur caput tanꝙ radicē versus celū p qđ designatur a celo debere principale ipsius alimentū querere vbi habet radices defixas. vnde Ouidiꝰ in primo metamorpho. Pronaqȝ cum spectent aīalia singula terra. Os homini sublime dedit celūqȝ videre. Jussit et rectos ad sidera tollere vultus.

Est altare dei:diuorum dicitur aras.
Vel si mauis materies quadrata sit ara.
Ast altare lapis super aram marmoreus sit

Hoc altare ris.et hec ara re.sunt sino.tamē differūt.altare ptinet deo. ara are ptinet idolis seu demonibus:sicut faciebāt antiqui immolabāt super aras.vel ara est diuorū hoc est diuitum.qr antiquitus diuites ꝓpter diuitias credebātur esse dii .:et sui successores ad honorē eorū faciebāt aras. Est et alia dr̄a scd̄m aliquos ꝙ illa materia quadrata supra quā ponitur altare dr̄ ara.et ipse lapis suppositus dr̄ altare. Jtē nota ꝙ nos dicimus hoc altare ris.et hoc altariū rii.et hoc altariolū li.et sūt idē.vn̄.q'altario seruit dȝ viuere de altari.

Hymnus diuina laus est:sint cantica mentis
Leticie que fiunt de celestibus ipsis.

Hic hymnus ni.et hoc canticū ci.sūt sino:sed dn̄t.nā hymnus est laus diuina. Canticum est laus que prouenit ex letitia mētis.s.exultatio mentis habita de supernis et celestibȝ:⁊ dr̄ de canto as. Attamē arbitror hymnū esse idem cū psalmo. Est aūt psalmus vt īquit noster aquitannicus et imitabilis doctor. Hilarius in ꝓlogo libri psalmorū cū cessante voce tm̄ pulsus organi cōcinētis audit. Canticū vero est cū cantionū chorus libertate sua vtēs

nec inconsonū est organi. astrictus obsequiū hymno canore tantum vocis exultat.

Dic a materia nomen sibi sumere lora.
At quod habere manu soleas dicuntur habene

Hoc lorū ri. et hec habena sunt sino. tñ drñt. Lorū est corrigia freni facta de corio. et denominatur a materia. s. a loron quod est coriū. qr de corio fit. vñ in alex. Lora tibi teretemq3 pilam. habena est idem. et dr de habeo es. qr habetur. i. tenetur in manu.

Hinc schola datur quia mēs ibi solicitatur.
Circa doctrinam doctoris suscipiendam.
Affectus mentis ad discendum studium sit.
Ast execitium labor arti continuatus
Et tamen improprie studium schola dicitur esse

Schola. et hoc studiū dii. et hoc exercitiū exercitii. sūt sino. sed differūt. nā schola ē ille loc⁹ in quo cōueniūt discipuli vel scholares. et hic mēs eorū solicitat̄ circa doctrinā suscipiēdā et dr a scholon gre. quod est solicitudo la. qr scholares debēt ibi esse soliciti ad adiscendum Studiū vno mō potest esse locus in quo studemus secrete. s. camera. vel qñq3 sumitur vniuersaliter pro tota vniuersitate scholariū studentiū in ciuitate. vel alibi. sicut studiū pictauensi. vel tolosanū. scdm vero actorē est affectus mētis ad aliquid discernendū vel adiscēdū qui ꝑuenit ex applicatione mētis. Unde studiū est vehemēs applicatio animi cū summa voluntate ad aliquid pagendum. et dr de studeo es. Exercitiū est labor adiscēdi circa artē cōtinuatus. vnde in catone. Exerce studiū q̄uis ꝑceperis artē. et in tobiade. Doctria scholaris intercisa perit: cōtinuata viget. vnde exercitiū est vna pars dialectice. vt patet in libro topicorū aristotelis qui ordinat dialecticā ad tres partes. s. ad obuiationes: ad exercitationē: et ad philosophie disciplinā. et dr de exerceo ces. cui. Postea dicit ꝙ studiū ꝑ schola. et schola ꝑ studio qñq3 ponitur. vt dictū est supra: tamen improprie vt dicit.

Quo latro signatur dic cauterium fore ferrum.
Cauteriam proprie dices in carne foramen

Hoc cauteriū rii. et hec cauteria rie. differūt. Cauteriū est illud ferrū cū quo latro signat̄ in fronte. et dr de caueo es. qr vt a latrone caueatur fit. cauteria est vestigiū. i. signū vel cicatrix vel foramen quod remanet in carne. ferro remoto. et dicitur de cauteriū vel vtrūq3 dicitur a cauma quod est incendium.

Vir trapezeta: trapezetum sua mensa.

Trapezetū ti. et hec trapezeta cōueniūt in voce: sed differūt. trapezeta est emptor vel venditor pannorū. vel proprie campsor denariorū. et trapezetū est tabula. et vtrūq3 potest dici de trapes quod est exponere. qr ibi exponitur pecunia.

Semis dimidius indeclinabile semper.
Semis semissis dicetur dimidius pōys.
Hic imperfectus signatur nomine semis
A quo semideus volo compositum fore dicas
Semiuir a semis dicitur atq3 viro

Hic et hec et hoc semis est equiuocū ad quatuor. quia semis indecli. significat id quod dimidius dia. diū. est eñ media cuilibet rei pars. vt tu debes mihi duos solidos et semis. primas ponit versū cōtrariū huic sñie. Uas tribus et semi solidis ego prodigus emi. alio mō cōponitur de as a ssis et tunc declinatur hic semis semissis et significat medietatē illius ponderis as assis cōtinētis. xii. vncias. vnde versus. Dimidiū signat indeclinabile semis Semis semissis mediā partē tenet assis. alio mō idē est quod imperfectus cta. ctū. ⁊ com

ponit cũ deus.vt semideus.sed non cõponitur cũ deus in eo ꝙ significat medietatẽ. qꝛ nũ
ꝙ legimꝰ mediũ deũ.sed in eo ꝙ significat impfectũ dicimus semideus.vt castoꝛ et pollux
qui repꝛesentantur esse dei impfecti.alio mõ componit cũ vir.ꝛ dicimus semiuir.quoddã
monstrũ in media parte homo et in alia piscis vel bos.vel semiuir.i.imperfectus.

Est venter maris:est vterus mulieris et aluus.
Ast vterus sit pꝛegnantis:sit virginis aluus
Vel sic dicatur quia sic diuersificatur
Venter consumit:vterus parit:egerit aluus

Hic venter tris.et hec aluus ui.et hic vterus vteri.sunt sino:tñ differũt. venter pertinet
viris.et dr̃ de ventus ti.vel quasi ve tenẽs.hic vterus vteri est venter mulieris pꝛegnãtis
et dr̃ de vter vteris.quod est cadus vel barillus.sed aluus est vẽter virginis.Unde aluus
tumescit virginis. et dr̃ de alo alis.vel aliter diuersificatur sic ꝙ ille locus est vẽter in cor/
pore in quo cibus digeritur et cõsumitur.vterus:est pariens ille locus in quo fetus cõcipit
in muliere.et aluus est locus per quem superflua emittuntur.

Astrum vel stella de solo dicitur astro
Astroꝛum pꝛopꝛie glomeratio sit tibi sidus
A sto stas stellas:a sydero sidera dicas
Ex astur dicas ꝙ lux est astra venire.

Habemus hoc astrum astri.et hec stella le.et hoc sidus deris.et sunt sino.tamen dñt. nã
vna stella potest appellari astrũ et ecõuerso et dr̃ de astur quod est lux. sydus vero est glo/
meratio plurium astroꝝ vt boetes vt coꝛona adꝛianne.plaustrum maioꝛ ursa et minoꝛ.et
dicitur de sido quod est sedere vel splendere.qꝛ sidunt.i.sedent in celo vel splendent. stella
vero dicitur de sto as.qꝛ videntur stare.

Est summum pinna templi cirrusqꝫ capilli
At galee conus:sit tibi doma domus.
Est vertex montis:dic arboꝛis esse cacumen

Hec pinna.et hic cirrus ri.hic conus ni.et hoc doma atis.hic vertex cis.hoc cacumen inis
sunt sino.tamen differũt.Pinna est summitas templi vt ecclesie.et inde per deriuatiõez
pinnaculũ.et dicitur a pin quod est altũ vel acutũ. vnde habemus ꝙ diabolus constituit
dominũ supꝛa pinnaculũ templi.Cirrus est summitas siue superioꝛ floculus capilloꝛum.
et inde cirritus .i. habens longos pilos.Conus est summitas galee.vnde in alexã. queqꝫ
supꝛa conũ.ꝛc.et dicitur a conon quod est altum.doma atis.est summitas domus ꝛ ẽ gre
cũ.Uertex est summitas mõtis.et dr̃ de verto tis.Cacumen est sũmitas arboꝛum.

Zelus amoꝛ sponse cum sponso dicitur esse
Inuidiamqꝫ hominum designat idem repꝛoboꝛum
De muliere habitam signat quoqꝫ suspicionem.

zelus li.est equiuocũ ad tria.vno mõ zelus est amoꝛ qui est inter sponsũ et sponsã.vñ. zelo
tuo feci hᵒ.i.amoꝛe tui.vnde In zelo meo crescunt obliuia sermo.et dr̃ a zelon qđ ẽ amoꝛ.
alio mõ est inuidia:vt zelus domus tue comedit me.i.inuidia tue domꝰ.alio mõ est suspi
cio habita de muliere de alio viro.et inde zelopita et zelopito as.vnde.Cum nõ sit rectũ
vicini frangere lectum.Plus reoꝛ esse reum zelopitaꝛe deum.

Custos qui seruat:custodia dicitur actus.

Hic custos dis.et hec custodia die.cõueniũt in voce et habẽt fieri circa idẽ quoquo modo
sed dñt.custos est ille hõ qui seruat aliquid sicut villã vel nemꝰ. Custodia est actus custo
diendi seu pꝛopꝛietas quam habet circa illud officium custodiendi vel est officium.vtrun

q3 dicitur de custodio custodis.

Corpora quis tegimur pannos sudaria dicas
Que sunt reuera sic a verbo suo dicta
Talibus insuimus pannis quia corpus humandum.
Ast ad quadrupedem sudaria pertinet: rins
Sudo caput: quoniam sudore sit suda caballi.

Habemus hoc sudariũ rii. z hec sudaria rie. z cõueniũt in voce z.q.i significatõne. sed differunt. nam hoc sudarium est pannus cũ quo corpora mortuorum inuoluuntur. et dicitur a suo is. qz ibi insuitur corpus. Uide in prosa. Angelicos testes sudariũ et vestes. Sudaria sudarie est coopertura equi seu quidã pannus ad tegendum equm. et dicitur a sudore vel a sudo sudas. quia causa sudandi ponitur supra.

Egis dicatur tegitur quia pelle caprina.
A pello pelta: quia pellit fortiter ictus.
Denotat ancille scutum quoniam solet esse
Decisum circa: procerum tantummodo parma
A clepo sit clipeus: a scuton scuta vocantur.

Hic egis dis. z hec pelta. te. z hoc ãcille lis. z hec parma me. z hic clipeus ei. z hoc scutũ ti sũt sino. sed drñt. Egis dis. est scutũ palladis. z dr ab egle qd est capra. qz de corio caprino fuit coopertũ. Unde In domibus regis est pro se quilibet egis. i. defensor. Pelta similiter est scutũ coopertum z dicitur de pello is. quia fortiter pellit ictus. Ancile est scutũ qd portatur in brachio. z dr ab an quod ẽ circũ z cile brachium. quia stat circa brachia. vel ab an qd ẽ circũ z cilleo es: qd ẽ moueo es. qz circũcirca mouetur. Parma ẽ scutũ pcereũ. i. baronũ z dr de paro as. z manus ui. q. parãs manus vl' parata manu. Clipeus ẽ scutũ magnum z pertinet ad equites. z dr de clepo is qd ẽ furor ris. qz clepit. i. furat ictus. Scutũ ẽ clipeus rotundus z pertinet ad pedites. z dicitur a scuton quod est rotundum.

Est scaber ferrum quo pes purgatur equinus
Ast hominum scabrum dic quem cernis scabiosum

Scaber bri. est ferrũ cũ quo purgatur pes equi. z alio noĩe dr runcina media breuis. est ei rũcina (media longua) quedã dea. p. Nil runcina fabro cõfert sed runcina multũ. z ẽ substantiuũ. Scaber bra brũ. idẽ est q scabiosus scabiosa scabiosum

Ex vsu portus acus et lacus et tribus inde
Ante bus u teneant arc art part ex ratione.

Hic portus hec acus hec tribus z hic artus z arcus oĩa sunt quarte declinationis. z conueniunt in hoc q oĩa habent u ante bus. in datiuo z ablatiuo pluralibus. vt portubus lacubus z sic d aliis. z propter cõueniẽtiam ponuntur hic. sed drñt. qz tria prima portus/lacus et acus seruant u. ante bus ex solo vsu sed alia quatuor tribus/arcus artus et partus habent u ante bus ex ratione. i. propter coincidentiam euitandam z causa differẽtie. tribus facit tribubus ad differẽtiã de tres quod facit tribus. arcus facit arcubus. ad differẽtiam de arx cis. pro altitudine quod facit arcibus. z artus facit artubns ad differẽtiã de ars tis quod facit artibus. z partus ubus. ad differentiam de pars tis qd facit partibus. portus dr de porto as. acus de acuo is. lacus de liquor oris. tribus a tribuo. qz scdz distinctionẽ tribuũ fuerunt possessiones tribute tribubus. arcus de arceo qd ẽ remouere. z artus silr d arceo arces. partus dicitur de pario paris.

Nomina sunt quinqz plurale gerentia quinte.
Que res atqz dies acies facies speciesqz

At si sint plura tamen vsus non tenet illa.

Habemus quiqz noia quinte declinatio.s.hec res hic vel hec dies.facies/acies/species.et coueniunt in hoc. quoniā oia sūt quīte declinationis ↄ hñt pluralē ↄ sīgularē numerū per omnes casus.ↄ alia nomina quīte declinatiōis nō hñt pluralem numerū. ↄ si sint aliqua alia pꝛeter ista .tamen vsus non habet illa.Doctrinale tamen ponit plura alia.s. proge nies ↄ maneries ↄc. facies dr̄ de facio facis.acies de acuo is.species de specio is . qd̄ nō est in vsu sed sua composita.inspicio aspicio et respicio.

Funera confirmant foꝛe pompas exequiarum.
Exequias dicas coꝛpoꝛis obsequium

Hoc funus pluraliter hec funera est illa pompa seu pꝛocessio que fit ꝑ moꝛtuo cū cereis ↄ facibus a domo vsqz ad ecclesiā ↄ vsqz ad sepulcrū.ↄ dr̄ de funis.qꝛ in fine moꝛtis rūpitur funis.i. coꝛda vite.Exequie arū.est totū illud obsequiū qd̄ fit pꝛo aīa moꝛtui.sicut fit sacri ficiū et dare elemosinā de pecunia vel de pane.ↄ dr̄ de exequoꝛ ris ꝟsus.Dū moriť diues concurrūt vndiqz ciues Pauperis ad funus vix venit clericus vnus.

Coꝛpoꝛis alteritas affectio dicitur esse
Ac spectat mentis affectus ad interioꝛa.

Affectio est alteritas seu alteratio coꝛpoꝛis.vt de nigro in albū. de calido in frigidū.talis alteratō qualitatis ē affectio.ↄ habet fieri circa coꝛpus.Affectus ē alteratio mentis.i.vo lūtatis ↄ ꝑtinet ad iterioꝛa.ut mō volo hec facere.ↄ vtrunqz diciť de afficio.

Toꝛrens est veniens aqua niuibus ex liquefactis
Stans ex artificum studio dices foꝛe stangnū
Ast lacus vt dicunt aqua mobilis est aliquantum
Stans ex natura palus est:sed turbida limpha
Fons aqua natura subtilis clara:sub estu
Frigida:sed cedens sub frigiditate caloꝛi
Est puteus locus intus habens latices grauis haustu.
Cuius margo tenet circum lignumue petramue.

Hic toꝛrens tis.et hoc stangnū.et hic lacus.et hec palus dis.et hic fons tis.sunt sino.tñ differūt.toꝛrens est aqua pꝛoueniēs ex niuibus liquefactis.et dicitur de toꝛreo es. quod ē inuoluere.qꝛ inuoluit se impetuose.stāgnum est aqua stans studio artificū ad seruanduz pisces.et dꝛ de sto stas.Lacus est aqua stans parum mobilis aliquantulū liquens.et dꝛ de lateo es.vel.q.locus aque.Palus est aqua stans in se turbida et nō liquens.et dꝛ de pabu lis.qꝛ in pabulis inueniť.vel.q.parū lucēs.fons est aqua clara et naturalis que in estate ꝑ naturā ē frigida.et in hieme calida.et dꝛ de fūdo dis.vel de foueo es.qꝛ fouet herbas: vel sicientes.vel qꝛ fundit riuulos.Puteus est locus aque ꝓfundus et grauis ad hauriendu habēs marginē de lapidibus vel de ligno et dicitur de poto as.qꝛ aqua inde habita potať

Copula sit neutrum.nexum maris et mulieris
Denotat:at prime si sit nexum catuloꝛum

Copulū li est nexus viri et mulieris ī matrimonio:sed copula le.est cathena cū qua ligan tur canes:vnde in alexandro.copula diripitur canibus.

Oꝛdinis est nomen seraphin pluraleqꝫ neutrum.
Si seraphim dicas q̄uis ex oꝛdine signat

Seraphin scriptū cum n.et seraphim scriptū cū m. ꝯueniūt in voce sed drñt . nā seraphin scriptū cū n.neutri generis et pluralis numeri est oꝛdo āgeloꝛū ī celo: et seraphim scriptū cū m.significat quēlibet āgelū illius choꝛi oꝛdinis.et sūt indeclinabilia et greca.

Obsequium sit amantum: seruitium famulantum
Ac serui proprie dicatur seruitus esse

Obsequiũ est seruitiũ quod habet fieri inter amantes et amicos. Unde in catone. Obsego qm̄ dulces retinētur amici. et dr̄ de obsequor ris. quod est obedire. vel exequor eris. qꝛ exequitur fauorē et reuerētiam. Seruiciũ est inter dn̄m et suũ famulũ. et dr̄ de seruio is. Seruitus est ꝓprie illud quod habet dn̄s supra seruũ. vnde. iste ē sub seruitute mea. et dꝫ sextria bladi quolibet anno seruitus ē et ptinet ad rusticos qui nati sunt semper seruire. ⁊ dr̄ de seruio seruis.

Colligitur parua grandisqꝫ per arbutus arbor
Arbuta plurale nomen fructum notat omnem.

Hec arbutus. pl'r hec arbuta orũ est equiuocũ ad duo. hec arbutus significat quālibet arborē paruā vel magnā cuiuscũqꝫ speciei. Et pl'r hec arbuta orũ. g. neutri significat fructũ cuiuscũqꝫ arboris. tn̄ scd̄m vsũ hec arbutus ti. singl'is numeri. et mas. g. est specialis arbor dicta gallice arglātier. et pl'r arbuta orũ. est fructus illius specialis arboris. habemus tn̄ hoc arbustũ et arbusta orꝫ. ꝓ ꝯgregatiōe quarũlibꝫ arborũ dicta arbusta. q. statiōes arborũ

Est arbor taxus si dicas hec: animalqꝫ
Hic si precedat: etiam melota vocatur.
Dicitur a multis etiam sub nomine pellis

Taxus est equiuocũ ad duo. nā hec taxus est arbor de qua fiunt arcus ad quā si apes venerint aut nũq̄ recedunt aut moriuntur statim. vnde in Esopo. Uitat apis taxũ quā gustu sepe probauit. et inde cōponitur dũtaxat aduerbiũ. i. tm̄mō. et hic taxus taxi. est aīal. et alio noīe appellatur melota. et dr̄ a mel. quia mel diligit. vel a melon quod est rotundum qꝛ ē aīal rotũdũ et pellis eiꝰ vocat̄ melota a pluribꝫ. vn̄ circuierũt me ī melotis. i. ī pellibꝫ

Plurali numero plantaria denotat illa
Que tanq̄ soleas sub planta conspicis esse
Si singulare sit nomen significabit
Ramum quam plantas vellisqꝫ deinde replantas.

Hoc plantariũ tarii. hoc plantare ris. et pl'r hec plantaria riorũ. et plantaria rie. dr̄n̄t. nā hoc plantariũ vel hoc plantare in singulari significat id quod ponit̄ sub plāta pedis in sotulari. gallice tacon. sed plantaria rie. est ramꝰ quem de terra euellimus et postea replantamus. et dicitur de planto as.

Fontis margo: maris littus: sed ripa fluentum

Hic margo ginis. et hoc littus toris. et hec ripa pe. sũt sino. sed differũt. margo est ripa fōtis. littus toris ē ripa maris. et dr̄ a ledo is. qꝛ naues ibi ledũtur. vel de lito tas. quod ē sacrificare. qꝛ antiquitus sacrificabāt ibi. ripa pertinet ad flumen vel ad fluuiũ et ad aquaꝫ dulcē. et dr̄ de rumpo pis. quia quotidie rũpit̄ vel dr̄ a riuo.

Est monachorum conuentus: necnon monacharum
Vel diuersorum collectio discipulorum
Sed conuenticulum dicas pietate carentum.

Hic conuentus tus tui. et hoc cōuenticulũ li. cōueniunt in voce tn̄ drn̄t. cōuentus est collectio monachorũ et canonicorum et discipulorũ similiter. et dr̄ de cōuenio is. qꝛ simul cōueniunt ad bonũ. et hoc cōuenticulũ li. est collectio vel cōgregatio malorũ hoim̄ qui sunt congregati ad malũ faciendũ. sicut hereticorũ. vnde in psal. Nō cōmunicabo cōuēticula eoꝝ.

Fucus asilus erit: vbi par dicatur asilum.
Turbat asilus apes: miseris succurrit asilum.

Hic asilus asili. et hoc asilū asili conueniūt in voce: sed differunt in significatione. hic asilus est fucus vel tabanus. i. quedam musca que comedit liquorem apū. et dr ab a quod est sine et silos quod est tractus quasi sine tractu. quia non potest recedere postq̄ uenit ad examē apuꝫ. vel per contrariū dicitur quasi sine tractu. qꝛ malū tractū habet et grauē. et appellatur fucus aliter. et dicitur de fedo as: qꝛ fedat oīa. Unde virgilius in quarto georgicorum Ignauū fucos pecus a presepibus arcent. et in eodem. Immunisqꝫ sedēs aliena ad pabula fucus. vel a fagin quod ē comedere. qꝛ aliorū labores comedit. Plinius aūt dicit hmōi fucos de mulis. apes de bobus. scrabrones de equis. et vespas de asinis creari. Fucus alio modo est herba de qua fiunt tincture. et inde fucare. i. tingere et proprie adulterio colore contingere. aliquando accipitur pro deceptione que consistit in verbis blandis. habemus etiam fuscus ca. scū. i. tenebrosus sa. sū. vel niger gra. grū. et inde obfuscare. i. denigrare vł obtenebrare. hoc asilum li. est locus pacis scilicet ecclesia vel templū vel domus refugii. vn̄ romulus fecit fieri quandā domū rome ad quā fugiebāt rei. vt ibi imunitatē consequerētur. et dicitur ab a quod est sine et silon quod est tractus. q. sine tractu. quia non est licitum inde malefactores extrahere.

Facturam facies notat oris et a facio fit
Velle notat vultus et ob hoc volo vis caput eius.

Habemus hec facies ei. et hic vultus tus tui. et sunt sino. tn̄ differunt. nam facies est illa pars vbi patet factura hominis. s. dispositio oris et nasi et genarū et oculorū. et dr̄ de facio cis. hic vultus aūt dr̄ a volo vis. qꝛ in vultu volūtas freq̄uēter cognoscitur. v̄. Uultu talis eris qualia mente geris. Antiquo more crimē cognoscitur ore. Quod corpus celat facies rubicunda reuelat. et in primo alexādreidos. O q̄ difficile est crimen non prodere vultu.

Est arbor pomus: pomum quoqꝫ dat tibi fructus
Quis pomi plures loca tu pomeria dices
Ast pomaria sunt vbi poma absconsa tenentur

Hoc pomū mi. n. ge. et hec pomus pomi. fe. g. hoc pomeriū rii. et hoc pomariū cōueniunt in voce: differūt tn̄ in significatione. na hec pomus est arbor. hoc pomū est fructus eius. pomeriū est locus vbi sunt plures pomi. i. virgultū. et dicūtur pomeria quasi post menia. i. retro menia. qꝛ cōiter extra menia villarū sūt hmōi pomeria. pomariū est locus vbi poma custodsuntur absconsa.

Est stratum proprie lectus: via regia strata
Sratum quandoqꝫ via regia dicitur esse

Hoc stratum strati est lectus in quo cubamus. et dr̄ de sterno is. quod est parare. qꝛ sternitur id est parat̄ quotidie. Unde in psalmo: stratū meū rigabo. hec strata te est via regia. i. publica. Unde dicit logicus q̄ methodus est semita cōpendiosa ab obliquitate cōis strate deuians. sed stratū quandoqꝫ improprie sumitur pro via regia. Aliq̄ dicūt q̄ strata ē via in mari. hoc stratū est via regia. et dicūtur de sterno is qꝛ strata est parata meantibus.

Fructificans olea: fructuqꝫ carens oleaster
Fructu oliua olee: fertur liquor eius olium
Ast oleum proprie nucis asseritur liquor esse.

Hec olea est arbor fructificās domestica. hic oleaster est arbor siluestris non fructifera que non colitur. oliua est fructus olee. et olium est liquor stillans et manans ab oliua. hoc oleum est proprie distillans a nuce.

De non visibili debet tantummodo dici.
Res: cui principium reor huic sit pro puto dictum.
Sed res visibiles potius fore corpora dices.

Omne tamen corpus res est velut asserit usus.

Habemus hec res rei. et hoc corpus corporis cōueniunt: qꝛ vtrūqz est res: differūt tamen. hec res prout de reor reris ratus sum dr̄ quod est cogitare vel arbitrari vel considerare dicitur de rebus inuisibilibus. s. de spiritualibus substantiis de angelis archangelis et aliis substantiis separatis que sunt res inuisibiles quo ad nos quas non possumus videre nisi per cogitationē. sic dr̄ de reor reris quod est putare vl' arbitrari. nō tñ hmōi inuisibilia sic sunt tm̄ res ꝙ nihil preter has res inuisibiles sit res: qm̄ vt subiungitur. omne corpus est res et non econuerso. sed sic sunt res ꝙ non sunt corpora. Corpus poris: pl'r hec corpora dicuntur res visibiles esse que possunt videri et cerni oculis corporeis. et dr̄ corpus. q. cordis pos. i. custodia vel de corrumpo pis. qꝛ corrumpitur. om̄e aūt corpus est res vt habet ex vsu sed nō est ecōuerso ꝙ quelibet res sit corpus. Res accipitur dupliciter. vno mō prout includit modū quendā intrinsecū entis. s. esse ens hn̄s entitatē seclusa quaqz operatione intellectus. et sic ens reale et res conuertuntur. et dr̄ de ratus ta tū. et sunt idē realiter et distinguntur contra ens rationis et predicatur hoc modo res quiditatiue de quolibet inferiore ente directe supposito. Alio modo vt est proprietas entis. et sic predicatur hoc mō de ente denominatiue. dicitur enim ens res secundū ꝙ est terminatiuus actus intellectus. ita ꝙ ab illa terminabilitate ens dr̄ res. sicut dr̄ verum a motiuitate intellectus: et tūc dicitur de reor reris. quod est imaginor aris. et isti duo modi comprehendūtur sub decimo illorum modorū qui solent assignari a magistris. Unde primo modo capitur pro re incorporea. vt in primo modo actoris nostri. Secundo modo capit' pro coitu. vt cū dr̄ ille habuit rē cū illa id est concubuit. Tertio modo pro figmento. vt chimera est res opinabilis. Quarto mō p vtilitate. vnde Orati⁹. Gaudeat aut doleat cupiat metuat ve quid ad rem. i. ad vtilitatē Quinto modo pro psona. vnde gregorius. Res que culpa caret non debet in damnū vocari. res. i. persona. Sexto pro veritate. vt nō est ita in re. i. in veritate. Septimo pro possessione. vt Damna fleo rerum. sed plus fleo damna dierꝝ. Octauo pro effectu vel facto. vt Ouidius sine titulo. ex re nomen habet vel fecit talem rē. i. tale factum. Nono significat dictionē. vt propositio est de re. i. de dicto vl' de subiecto dicti. Decimo pro omni illo quod ē siue sit corporeū siue incorporeū. vnde versus. Res incorporea coitum figmētaqz signat Utile personam rerum possessio factum. Diuidit et large continet omne quod est.

Quod veteri puerum similem facit esse veternum
Dicas: qui patitur dicatur quisqz veternus.

Hoc veternū veterni est morbus qui facit puerum similem seni: et dicitur quasi ve z euū seu pena eterna. Unde virgilius primo georgicorum. Nec turpe graui passus sua regna veterno. Ueternus veterna veternū. est is qui illum patitur morbū.

Mos est antiqua consuetudoqz probata
Est consuetudo ius scriptum more statutum.

Hic mos est antiqua consuetudo et approbata a sapiētibus. tamen nō reducta ī scriptis Consuetudo est ius scriptū more statutū ex moribus extractū et in scriptis redactum.

Sordibus est fedus: pax est procerum quoqz fedus.
A feda porca dic fedus federis esse.

Fedus da. dū. est idē ꝙ sordidus. i. quelibet res defedata et maculata. Unde in hymno. ne feda sit vel lubrica. et dr̄ de fedo quod est maculare. Unde. fedat nemo manum faciendo quod est sibi sanum. hoc fedus federis est pax vel amor. et dr̄ a feda porca. qꝛ antiquitus fuit consuetudo ꝙ cum aliqui duo hostēs inimici fecerant pacem inter se diuidebant ambo vnam porcam cum gladiis in signum ꝙ quicunqz illorum primus inuaderet pacem z fedus ꝙ similiter debebat lacerari.

Ui premit exactor: dominorum exactionis est.

Exactor est ille dn̄s q̄ violenter rapit et aufert et facit multas exactiōes. et dr̄ de exigo is.

q plus exigit q ius precipiat. Exactio est violentia siue exactio ipsa dominorum.

Dicitur hinc scortum quoniam solet excoriare
Ac meretrix quoniam stat pro quadrante merendo
Hinc lupa q lupa sit deteriorqz lupa.

Scortū est meretrix dicta de scorio as. qr excoriat hoiem. v. Uir venit ad portū qui ducit p mare scortū. Nō placeo scorto si non aliquid sibi porto. Meretrix dr a merēdo et tero is. qr merendo terit et stat pro quadrāte. i. pro quarta parte denarii. s. obolo. Lupa dr q deterior et fetidior sit q lupa ac rapacior.

Est vini proprie metreta modusqz modesti
Hisqz licet subici q sit mensura lacerti

Hec metreta est mēsura cū qua vinū mēsurat. vn̄ in euan. singuli singulas metretas vini Aliqui dicūt q pertinet ad romipetas cū qua diuidūt vinū inter se. et dr a metreta quod ē mēsura. Modus pertinet ad hoies modestos et tēperatos. vn̄ dr. iste hō hz bonū modū vl' malū. v. Nescio qd sit amor: nec amorū sentio modū. Sed scio si quis amat nescit hr̄e modū. Mensura pertinet ad quamlibet rem mensurantem in longum circa quantitatem.

Est seclum gentis successio seculus edis
Fons quoqz sit primi sequor: et secludo secundi

Habemus hoc seculū li. et hic seculus li. et conueniunt in voce: tamen differunt. hoc seculum est successio gē tis. id est spacium temporis quod durat centū annos scdm leges. quia gentes modo non viuunt nisi per centū annos vel modicū plus. et dr de sequor eris. qr dies seqtur diē et annus annū. zc. Seculus est successio vnius edis seu domus vel familie vl' heres q succedit in domo. et dr de secludo is. qr heres excludit suū predecessorem.

Hec bria si dicas modus est: vas romipetarum.
Hic bria: quo vinum sibi distribuunt quasi libra.

Hec bria brie. et hic bria secudnū actorē. sed scdm deriuatorē semp dr hec bria. qr nō facit exceptionē capitulo de noibus terminatis in a. et similiter scdm doctrinale cōueniūt i voce. sed differunt. hec bria feminini generis est modus siue mēsura. et inde venit sobrius z ebrius et manubriū dictū a manu et brios mensura. qr cultri manubriū fit ad mensuram manus. Sed hic bria ma. ge. secundū actorē est vas cū quo peregrini diuidūt inter se vinū equis portionibus vtroqz modo dr a brios quod est mensura.

Cum pus nil sequitur per pus putredo notatur
Si puris subeat id quod custodia signat.

Hoc pus indeclinabile. et hic pus puris declinabile. conueniūt in voce sed differūt. nā pus indeclinabile est neutri generis significat putredinē. et dr de putreo es. vl' de puteo. z pus puris mas. ge. significat custodiam. et est idem q custodia. vnde. Pure sub impuro nō eē volo neqz curo. Esse sub isto pus cum mihi non sit opus. vnde de pus isti habentur versus Pus pro putredo indeclinabile credo. Pus declinatur custodia quando notatur.

Est febris frigor: hiemsqz coactio frigus.
A frigo frigis seu frigeo dicis verunqz.

Hic frigor frigoris. et hoc frigus goris. cōueniunt in voce et quasi in significatiōe. sed differunt. Nam hic frigor frigoris producta penultima genitiui est febris. id est pertinet ad febrem. s. illa frigiditas que mediante quodā tremore venit. sed hoc frigus frigoris correpta penultima genitiui est coactio hiemis mediante qua cōglutinat aqua in flumine. et pluuia in aere. et vtrūqz dicitur de frigo gis. quod pertinet ad piscē dū frigitur in patella. vel de frigeo ges. quod est pati frigus.

Aeris est nubes: nebule de flumine surgunt

Nubila sunt proprie nimbis: nubes onerate
At panis nebula tibi subtilissimus esto

Habemus hec nubes nubis, et hec nebula nebule. et hoc nubilum li. conueniunt in voce: et quasi in significatione. sed differunt. nam hec nubes est condensatio in aere que obnubilat celū. et dicitur de nubo quod est cooperire nebula est equiuocū ad duo. Uno modo potest esse ille fumus vel humor qui surgit de mane super aqua ante solem. et sole veniē te recedit. alio modo potest esse panis subtilissimus scilicet colliride que quādoqʒ dicitur oblite ꝙ obliuentur seu vnguentur melle. ⁊ vocantur nebule per similitudinē. qꝛ sicut ille fumus cito recedit: ita ille panis cito consumitur. Unde colliridam cū nectare benedicat rex glorie. et dr̄ de nubes nubis. hoc nubilū. plr hec nubila sūt nubes onerate nimbis. id ē pluuiis. et dr̄ de nubo bis. vel de nimbus bi. quod est pluuia.

Argumenta locos: homines loca dicis habere

Habemus hic locus loci. et pluraliter hi loci vel hec loca. et est ethroclitum in plurali numero. et ponit differentiam inter locos et loca. vnde locus et etiam loci in plurali numero est sedes argumenti vel id a quo conueniens elicitur argumentum. Argumentum vero per locum confirmatur. qui locus nihil aliud est ꝙ̄ habitudo terminorum. sed loca in neutro genere sunt ea in quibus sedemus vt terra et dicitur de loco as. ꝙ̄uis in plurali pro superficie terre reperiatur in masculino genere. vnde virgilius in primo eneidos. Deuenere locos vbi nunc ingētia cernis menia. Locus autem dicitur sex modis. Uno modo pro habitudine terminorum. et sic capitur in topicis. secundo modo dicitur aīa. Unde in psalmo. deus ī loco sancto suo. i. in anima iusta. tertio dicitur causa seu occasio. vnde. nolite locum dare. id est occasionē. quarto est oportunitas. vnde. Cum locus affuerit te precor esse virum. quinto est maxima id est regula infallibilis. vnde solet fieri talis diuisio locorum: alius locus maxima. alius differentia maxime. sexto locus est id in quo res aliqua continetur vel conseruatur. versus. Est habitudo locus animā causam dat oportet. Regula non fallax continet atqʒ locus.

Est sutoris acus sit quarte femineumqʒ
Ast etiam tritici purgamentum solet esse
Sed tunc est neutrum faciens aceris genitiuum

Hec acus acus acui. et hoc acꝰ aceris cōueniūt in voce sed differūt. hec acus feminini generis et quarte declinationis est sutoris instrumentum. et inde aculeus. i. stimulus. et eculeus est quoddam tormentum dictum quasi equus ligneus. habemus etiam culleus cullei pro sacco in quo insuebantur damnati ad mortem. dicitur ergo acus de acuo is. qꝛ tota est in acumine. sed acus aceris neutri generis et tertie declinationis est purgamentuʒ tritici seu frumenti vel alterius bladi. et dicitur similiter de acuo acuis. versus. Hoc acus est palea: sutoribus est acus apta. Paruula pungit acus femina spargit acus. Hic acus euellit fluit hoc acus hec acus ornat. hoc acus hinc aceris teritur pedibus mulieris. Si bene cuncta notes acus hic hec hoc bn̄ dices. hic de fronte pilos trahit ornatqʒ capillos. Hec sutoris acus hoc est purgatio farris.

Dicitur inde latex quoniam lateat: sed ab equo
Est aqua dicta ꝙ est plana superficie
Hinc amnem dicas quia ripas gestat amenas
Torrens est quoniam voluitur absqʒ modo

hic latex hec aqua. et hec amnis. et hic torrēs sūt sino. sed drn̄t. nā latex cis. ē aqua latēs ī visceribus terre. et dr̄ de lateo es. sed aqua appellat̄ ab equalitate. qꝛ supficies eius plana est et equalis. et dr̄ de equo as: vel de equus a. ū. eo ꝙ equa sit. amnis est aqua hn̄s ripas amenas ⁊ delect. et dr̄ de amenꝰ. a. ū. ⁊ ḋ ānis dr̄ mediānis isula. torrēs ē aq̄ ꝓcedēs ex nu

bibus liquefactis.et dicitur de torreo es.

Corporis est proprie valitudo potentia firmi
Estqꝫ potentatus maiorum siue potestas

Hec potentia et hic potentatus potentatus potentatui·et hec potestas potestatis cōue
niunt in voce et quasi in significatione.tamen differunt.nam potentia est valitudo ⁊ for
titudo quā quis habet in corpore: vt si tu bn̄ digeris in corpore et bene comedis et resistis
passionibus.hic potentatus et hec potestas pertinent ad maiores : vt ad prelatos qui hn̄t
potestates ligandi et capiendi et absoluendi.vt episcopi.et reges

Carduus est tribulus:tribulum terit alia salsa.
Dicitur id tribula teritur quo putrida gleba

Differunt hic tribulus et hoc tribulum.et hec tribula. Tribulus est carduus cum quo pa
ratur pannus.et dicitur de tero teris.vnde virgilius in bucolicis . Carduus et spinis sur/
git paliurus acutis.hec tribula est instrumentum cauillarū in quo sunt plures cauille me
diante quo glebule teruntur.et dicitur de tero teris.quia terit glebas putridas. sed tribu
lum est quoddam instrumentū cum quo alia et species aromatice atterūtur in mortariis
et dicitur de tero is triui tritum.

Est hic turba chorus:qui ventat in aere chorus
Ast instrumentum dicitur esse chorus
Cancellusqꝫ chorus mensuraqꝫ siue chorea

Chorus est equiuocum ad multa. Uno modo est ventus qui ventat a parte dextra occi
dentis.et tunc prima producitur. vnde versus. Eurus volturnus subsolanusqꝫ sodales
Affricus atqꝫ notus austro sunt collateres. Et zephirum chorus fauonius atqꝫ sequūtur.
Circius ac aquilo boream stipare ferūtur. Est eurus zephiro boreas cōtrarius austro.alio
modo chorus est turba siue societas.vt in theologia.āgelorū chorus.alio mō est instrm̄ mu
sicū cū quo cantat̄.vnde in psalmo.laudate dn̄m in tympano et choro . alio mō est cancel
lus id est locus in quo religiosi conuentuales sedent in ecclesia. Alio modo est vas conti
nens certos modios vini vel bladi. Unde in euangelio.quantū debes dn̄o tuo centū cho
ros tritici.alio mō est chorea quā faciūt iuuenes.vnde legimus exodi xxxii. Cumqꝫ appro
pinquasset ad castra vidit vitulū ⁊ choros. Unde chorus pro omnibus significatis corripit
primā excepto pro vento pro quo producitur.

Est somnus proprie dormitio continuata
Somnia sunt ea que per somnum nocte videmus

Habemus hic somnus ni.et hoc somniū nii.somnus somni est quies seu dormitio cōtinu
ata proueniens ex euaporibus a stomacho ad cerebrum ascēdentibus.et sensus interius
opilantibus et impedientibus ne in suos exeant actus. Sed somniū est illa visio que vidē
tur a dormiētibus scd̄m quid.scilicet quo ad sensus exteriores. et fit quando ab imagina
tiua parte secūda cerebri proueniūt fantasmata.i.similitudīes rerū ad sensū cōem. ⁊ vide
tur hoī videre hoīem et audire vel aliquid aliud simile. vel etiā qn̄ a parte posteriori cere
bri ad extimationē deducūtur species amici vel inimici ex quibus in somnio terrentur ho
mīes vel aliquid hmōi.⁊ ꝓueniūt hmōi sōnia ab aīa somniātis ex similitudinibus de die
sensatis et in sensibus interioribus cōseruatis vel a continētis aeris dispositiōe vel ab in
fluentia corporꝝ celestiū vel ab angelo bono vel ab angelo malo inter que discretionē co/
gnoscere non est cuiuslibet sed cui dn̄s dedit donū discretionis.

Est imber pluuia nubis caligine tecta.
Est nimbus tenuis quo nos aspergit aprilis
Hoc nomen pluuia nectitgeneraliter ista

Hic imber imbris. et hic nimbus nimbi.et hec pluuia pluuie sunt sinon̄. tamen differunt

Imber est pluuia tecta caligine. scilz illa aqua que cadit post caliginem nubis cū magna abundantia vocatur imber: et dicitur de inebrio brias: quia inebriat terram vel de imbuo imbuis. Nimbus est pluuia tenuis et suauis que cadit in aprili. et dicit͛ de nubis nubis Pluuia est nomen generale omnibus.

Stringit͛ vnda gelu bruma gelida riget arbos
Per campi plana diffunditur alba pruina.

Hoc gelu indeclinabile. et hec pruina ne. differūt. gelu est conglutinatio ipsius aque mediante frigore quando per nimiam frigiditatem restringitur et in substantiam globeam coniungitur. et dicitur a ge quod est terra et ligo ligas: quasi ligans terram. Bruma est illa fumositas hiemis que est in arboribus: quādo nebule in arboribus cōdensātur mediante frigore. et dicitur a bromin quod est consumere. quia consumit arbores. Pruina est ille ros albus qui cadit supra herbas et apparet de mane in campis planis ante solem in autumno. et dicitur a pir quod est ignis quia vrit vt ignis.

Vespere sit nona si re mutaueris in ra.
Solis habes ortum si ra mutaueris in rum
Illius occasum vesper sit quelibet hora
Qua sol obtegitur nubibus caligine tecta.
Ri rorum cantant: re rarum campana pulsant
Est vesperta dea: dicatur et hesperus astrum

Habemus ablatiuo ab hoc vespere: hec vespera. et hoc vesperū ri. et hoc vesper ris. et pluraliter hi vesperi vesperorum. et pluraliter he vespere rarū. et hec vespta vesperte ꝛ hic vesperus vesperi. et hic hesperus hesperi. ista nomina conueniunt in voce. sed differunt in significatioue. hoc vespere est nona hora diei artificialis. hec vespera significat finē noctis et principium diei quando sol incipit lucere ante auroram. vt hic. vespere autē sabbati. vt suppleatur hora scilicet vespere. sed melius dicēdum puto ꝙ vespere ibi sit aduerbiū. vt sit sensus. venit vespere. i. mane. hoc vesperum significat occasum solis: quando sol descēdit et incipit nox. Unde ad vesperū cessabit fletus ꝛ ad matutinū leticia. hoc vesper vesperis est quelibet hora diei et illa hora qua sol tegit͛ caligine vel obscuritate potest appellari vesper. pluraliter hi vesperi vesperorum sunt psalmi qui cantantur in illa hora. pluraliter he vespere vesperarum. est illa pulsatio campanarum quando pulsantur ad vesperas. vel poniur pro toto scilicet officio et pulsatione campanarum. hec vesperta est dea que preest vesperi. hic hesperus vel hic vesperus secundum aliquos est quedam stella que apparet primo de nocte post solis occasum. et dicitur de vesper quia in vespere apparet vel de vespera. vel dicit͛ ab hespera regione vbi apparet. et dicat͛ mane lucifer ꝛ qualibet hora venus

In quo mulgetur lac tempus multra vocatur
Vas est multrale: mulsum quod fluit inde

Habemus hec multra multre. et hoc multrale multralis. et hoc mulsum mulsi et conueniunt in voce sed tñ differunt. nam hec multra multre est illud tempus in quo lac mulgetur. et in quo tempore animalia dicuntur ad mulgendum. sed multrale est vas in quo mulgetur lac. et mulsum est ipsum lac quod mulgetur ab animali. et vtrunqꝫ dicitur recte de mulgeo mulges.

Est ficus morbus: est fructus ficus et arbor.
Pro tribus est quarte genus est variatio partis
Dicimus hic ficus pro morbo: pro reliquis hec.
Hinc priscia nus dicens ad cecilianum

Cum dixi ficus rides quasi barbara verba
Et dici ficos ceciliane iubes.
Dicimus ac ficus quas scimus in arbore nasci.
Dicemus ficos ceciliane tuos

Ficus cus cui. est nomen equiuocum ad tria. vno modo est morbus. alio modo est arbor alio modo est fructus arboris. et conueniunt in hoc. q2 in his tribus est quarte declinatōis sed differētia est in genere. quia pro morbo est masculini generis. et pro arbore z fructu dicimus hec feminini generis. et secundum cecilianum pro morbo dicimus hic ficus secunde declinationis. et pro aliis hec quarte et feminini generis. et dicitur ficus a fecūditate quia arbor fecunda est. et a fico venit fiscus bursa principis. quia sicut ficus abundat a fructibus. ita illa bursa pecuniis. ficus autem pro morbo ponitur transumptiue. quia ad modum foliorum ficus se extendit.

Corna gerit cornus: pecuduum sunt cornua cornu
Militis est quando properat sua bella gerendo

Hec cornus corni. hoc cornum corni. et hoc cornu indecliuabile conueniunt in voce. sed differunt. cornùs est arbor que vocatur gallice. cormier. et cornum est fructus illius. et dicitur de cornùs que est illa arbor. hoc cornu indeclinabile in singulari pertinet ad milites gerendo bella. et est pars aciei. vnde in alexandro. ac leuo in cornu. hec cornua nuum. ibus pertiuent ad animalia que habent cornua in capite. et dicuntur quasi carnea. quia de superfluo carnis generantur. vel a ceron quod est cornu. Hec autē dictio cornua nuū plura significat. quia significat. quandoq3 brachia crucis. vnde in cantico moysi. cornua in manibus eius. id est in brachiis. et est ippalage. id ē manus eius in cornibus crucis. quādoq3 est terrena potestas vel superbia. vnde dauid. cornua peccatorū confringam. quādoq3 spiritussanctus vel donum spiritussancti. quandoq3 est insultus siue repugnantia inimicoꝝ. vnde. Libera me domine a cornibus. id est ab insultibus. quandoq3 est pars adornatiua corporis. vt boum vel arietum et hmōi animaliū. vnde theodolus. Cornibus elatis illum mea cura petatis. quandoq3 copia dicuntur. vnde in descriptione pictauēn. vrbis. Corrigitur quia sit cornu nimis vsa supino. ꝙ vinum vase careat non dolia vino. et iste significationes habentur in his versibus. Pars crucis est cornu terrena superbia neuma. Denotat insultus animalia munit abundat.

Pila pes est pontis: pila ludus: pila taberna
Pila terit pultes: sed pila geruntur in hostes
Quod terit est pilus: pilus est in fronte capillus.

Pila est equiuocū. quia prima producta est pes pontis seu pilare. a pilon grece quod ē rotundum latine. Et ibi fuerunt transuersa verba textus. quia non est arbitrandum actorem nostrum voluisse primam de pila contra auctoritatem virgilii corripere. inquit enim nono eneidos. Saxea pila cadit magnis quam molibus ante. alio modo pila etiā produ. est taberna siue tabula que pendet ante domum eorum qui solēt hospicio meantes suscipere. alio modo est instrumentum cum quo terūtur pùltes vel fabe. et tunc prima etiam producitur. alio modo pila est ludus. et tunc prima corripitur. vnde in secundo alexandreidos. Lora tibi teretemq3 pilam foruloscq3 capaces. sed pilum pili est telum romanorum. Unde lucanus in primo. Signa pares aquilas et pila minantia pilis. et prima producit. Item hic pilus pili est equiuocum. quia prima producta est tribulum seu pistillus. et pilus prima correpta est capillus. habemus etiam hoc pilum pili. pro nauicula siue rosario. versus. A tactu pili mille ruere pili.

Stirps de progenie: stirps radix dicitur esse
Arboribus dabitur hic stirps: animalibus hec stirps.

Hec stirps pis et hic stirps.cōueniunt in voce.sed differūt.stirps fe.ge.est progenies.vnde dicimus.ille est de stirpe mea .i. de progenie.stirps masculi. gene.est radix arboris.vt ista arbor est de tali stirpe.vnde versus.Stirps bona plantauit stirpem qui vina creauit

Punctus sit pelle.sed punctum sit tibi secte.
A pupugi punctus:a punxi sit tibi punctum

Hic punctus ti est illa punctio que fit in pgameno vel in pelle vt rectius hō scribat.hoc punctū ē secta.Sed hic est dubiū quia secta est equiuocū.vno mō est heresis.alio mō secta est sententia.alio modo secta est pausatio siue punctuatio. ꝛ sic accipitur ibi secta pro pausa vel punctuatione.vnde hmōi puncti tres sūe species.s. cōma quod fit quando sentētia est oīno impfecta.vt dū dicimns. Rege veniente ad ecclesiā.et dꝫ poni punctū ī medio lr̄e .q.suspēsū.aliud punctū vocatur colō quod fit qn̄ sentētia est pfecta.sed non ita pfecta qn possit aliquid addi.vt dū dicimꝰ.rege veniēte ad ecclesiā:ecce cōma. facta sūt tonitrua. ecce colon.et debet poni punctus ad pedē littere ad denotandū perfectionē snīe.et ad denotandū imperfectionē debet poni supra ipsū punctū virgula tendens in altū ad denotandū suspensionē et impfectionē sentētie.aliud punctū est periodus.et fit quando snīa est oīno pfecta ita ꝙ nihil vlterius potest addi.vt dū dicimus rege veniēte ad ecclesiā:facta sūt tonitrua.et tremuit ciuitas.ecce periodus.et debet poni ad caput vltime littere punctum et sub ipso virgula siue punctū curuū tendens deorsum.

Est socer vxoris genitor: socrus genitrixqꝫ
Ac vxor nati dicitur esse nurus
Et gener est proprie soceri cui filia nubit
Dictus sic ꝙ ad augendum genus associatur

Hic socer ri.et hec socrus.et nurus rus rui.ꝛ hic gener ri.dr̄nt. socer est pater vxoris tue.et dr̄ de socio as.qꝛ sociat̄ alicui filia mediante.Socrus est mater vxoris tue.et dr̄ de socer. Nurus est vxor filii tui.et dr̄ de nouus ua uū.qꝛ sit de nouo introducta ī hospicio.vel d̄ nubo is.Gener ē maritus filie.et dr̄ de gigno is.vel de genus ris. qꝛ associat̄ filie ad augendū genus.vel de genero as.qꝛ sociat̄ causa generandi prolem cū sua vxore.

Affectus mentis:sed corporis esse voluntas
Dicitur:ac velle si dicas est vtriusqꝫ

Affectus tus tui.et hec volūtas.tis.et hoc velle dr̄nt. nā affectus pertinet ad mentē.vn̄ in thobia. Dantis in affectu non datione pꝫ.et dr̄ de afficio is. volūtas pertinet ad corpꝰ. et dr̄ de volo vis.hoc velle indecli.pertinet ad vtrūqꝫ.et dr̄ de volo vis.

Vestes sunt mulierum:vestimenta virorum

Hec vestis et pl'r he vestes.ꝛ hoc vestimentū sūt sino.tn̄ differūt.nā vestis pertinet ad mulieres:tn̄ legit̄ sudariū et vestes.vestimentū ptinet ad viros.vn̄ legit̄ diuiserūt sibi vestimēta mea.et super vestē meā miserūt sortem.et vtrūqꝫ dicitur de vestio stis.

Esca volatilium cibus est:epuleqꝫ virorum
Diuorumqꝫ dapes firmat vt ysidorus
Cenam prandentum:conuiuia dic sociorum
Sanorum cibus:generale cibaria nomen

Hec esca esce.et hoc epulum epuli et dapis dapi dapem a dape.et hec cena cene.et hoc cōuiuium conuiuii.et hic cibus cibi.et hoc cibarium cibarii.sunt sinonima.tamen differunt Esca est cibꝰ volatilium .id est auium.et dr̄ quasi esa de edo es. quia editur. vel de vescor vesceris dicta esca.quasi vesca.Epulum pertinet ad homīes et mulieres.et dicitur de epulor epularis.vel quasi opulum.vel de epulentia.dapis pertinet ad diuites vel ad deos. qꝛ diuites propter suas diuitias quas habebant credebantur esse deificati. et ipsi faciebant

comestionē de quadā herba que vocatur ambrosia.vnde in alex.Ambrosia que locat. Cena pertinet ad prandētes.vnde. Nobilis est cena si detur fronte serena.et dr̄ de ceno nas vel de cenon quod est comedere.Cōuiuiū est comestio facta inter socios. et dr̄ de cōuiuor. aris.vnde.Dum cōuiuaris caueas ne multa loquaris. Cibus est comestio sanorū hoīm. et dicitur de cibo as.vel quasi bucca capta.Cibarium est nomen generale ad oīa predicta et dicitur de cibus vel de cibo as.

Baptismum proprie tibi sit mundatio mentis.
Exterior que fit per aquam baptisma vocatur.
Hec vox baptismus nectit vtrunqꝫ simul.

Hoc baptismū et hoc baptisma.et hic baptism⁹ cōueniūt in voce.sed dr̄ñt.bāptismū ē mūdatio mētis interior.baptisma est mundatio corporis exterior que fit per aquā abluendo in baptismo.baptismus comprehendit vtrunqꝫ.

Est vt ego didici paludamentum genus ostri
Ac palus est sordes vbi sus se sepe volutat.

Hoc paludamentū ti.et hec palus dis cōueniūt in voce.sed differūt.paludamētū est gen⁹ purpure vel ostri.et dicitur de palus dis.q2 habet similē colorē. palus est illa sordes vel locus turbidus vbi porci se volutāt.et dr̄ a pabulis.q2 in pabulis inuenitur.

Pileus est iuuenum:peregrinantumqꝫ galerus
Presulis est mitra:sit nobiliumqꝫ thiara

Hic pileus lei.pertinet ad iuuenes.et dr̄ de pilus li.vel.q.pilos ligans. hic galerus pertinet ad peregrinos et romipetas.et dr̄ a galeron quod est coriū q2 de corio fieri solebat antiquitus.hec mitra pertinet ad presules et epos.et dicitur a mitros qð ē filū.et fuit hoc nomen sūptū a flamibus iouis qui in capite portabāt filū dicti flamines.q.filamines.hec thiara pertinet ad nobiles vt ad reges et imperatores.

Ornatus vestes hominum dic esse nitentes
Ast ornamentum tantum dic ecclesiarum

Hic ornatus tus tui.et hoc ornamentū cōueniūt in voce.sed drñt. ornatus est vestis nitēs hoīs vel mulieris.et pertinet ad hoīes.ornamentum pertinet ad ecclesiā. i. sunt panni ornātes ecclesiam.vtrunqꝫ dr̄ de orno as.

Aucupis est laqueus:clamidisqꝫ lasciuia nodus
Indeqꝫ pictorum laquearia dic thalamorum

Hic laqueus quei.et hec lasciuia.et hoc laquear ꝯueniunt in voce.sed differunt. nā laqueus est instrm̄ factū de filis.s.de setis aīaliū quod pertinet ad aucupes ad capiendū aues. versus.Si volucri capte det sors euadere posse.Partibus in cunctis esse timet laqueū.lasciuia est nodus clamidis:ille nodus qui fit in mantello vt melius deportetur in humeris vel laqueus cū quo laqueatur clamis.laquear est testudo facta in camera de postibus gallice lambrusche.vel potest esse cōnexio tignorū superius in thalamo. vel laquearia possūt esse late picte que ponūtur desuper ad ornandū camera. ꝛ dicitur de laqueus per similitudinē vel potest esse illa trabs ad quā oēs alie cōnectūtur in summitate domus

Sit thalamus sponsi:cameram dic esse scholaris
Ac secreta loca templi penetralia dicas

Thalamus mi.et hec camera et hoc penetrale lis sunt sino.:sed drñt. thalamus ē camera sponsi et sponse.vnde legitur dn̄s procedens sicut sponsus de thalamo suo. et dicitur quasi tenēs almā.i.virginem.camera est domus vel domūcula scholaris. et dr̄ a camerim qð est curuū.q2 in locis curuis solebant studere.penetrale vel penetral est secretus locus in ecclesia vel in tēplo vbi reliquie reponūtur.vel potest esse domus interior in hospicio vel ve

stiarū ecclesie.et dr̄ de penetro as.quod alio noīe dr̄ adytū aditi.

Pauperis est palla:ditis clamis:ac mediocris
Pallia sunt:tribus his mantellus cōuenit hec vox

Hec palla le.est mantellus pauperis et dicitur a palim quod est motus quia mouetur huc et illuc.hec clamis est diuitis.et est grecū.hoc palliū pertinet ad mediocres.et dr̄ de palla le.et a palim quod est motus.hic mātellus pertinet ad vtrūq₃. et dr̄ de manu et teneo. q₂ tenetur manibus.vel dicitur de mantus ti.quod est vestis antiqua que tegebat manus et dr̄ mantus de manus.et tego is.q.tegēs man⁹.vn̄ primas. Pauper mātelle sine villis et sine pelle.Si potes expelle rabiē nimbiq₃ procelle.

Culcitra dicitur a calcando a fulcio fulcrum

Hec culcitra tre.et hoc fulcrū cri.differūt.nā culcitra dr̄ de calco as.q₂ calcatur pedibus. Fulcrū dr̄ de fulcio is.q₂ fulcit.i.sustinet corpus. vel q₂ fit a fulciēdo et est puluinar vel qd̄cunq₃ lecti ornamentū vel reclinatoriū.vnde sexto eneidos.lucēt genialibus altis.Aurea fulcra thoris.et prudentius de psichomachia vbi vda multo fulcra mero.

Est componentis speculum se ceu mere tricis
At speculam tantum fore dicas excubiarum.

Hoc speculū li.et hec specula cōueniūt in voce. differūt tamē. speculū est instrm̄ vitreum mediante plumbo quod pertinet ad mulieres cōponētes.i. ornātes se ad meretricē. et dr̄ de spicio is quod non est in vsu.sed sua cōposita inspicio et respicio. vel de speculor. specula est locus in turre vbi morantur excubie et vbi vigilāt de nocte.et dr̄ de specio.vel de speculū li.Unde nota q̄ tria sunt que clarificant oculum vt patet per hunc versum. Limpha viror speculum clarificant oculum.

Hic lucarius est qui custodit nemus ipsum
Est lucar proprie precium quod sumitur inde:
Quo sol tecta subit lucanar finge foramen.

Hic lucarius rii:et hoc lucar et hoc lucanar cōueniūt.s₃ differūt:lucarius est ille qui custodit nemus.lucar est illud p̄ciū quod sumitur cā custodiēdi nemus illud . et dr̄ de lucarius vel de lucus . hoc lucanar est proprie foramen in domo vel in camera p quod sol intrat:et dicitur de lux lucis .vel de luceo luces.

Ceparum condimentum ceparia dicas:
Est cepulatum leporinis carnibus aptum

Habemus ceparīū ex cepis sanguine et oleo factū condimentū et cepulatū ti.est brodium factum ex cepis pipere et aliis speciebus aromaticis cum carnibus leporinis.

Scrobes serpentum dic:speluncaq₃ latronum
Suntq₃ sepultorum fouee:sunt antra drachonum.
Vt placet plerisq₃ cauerne cuniculorum.

Scrobs bis.et hec spelunca.hec fouea e.et hoc antrū.et hec cauerna sunt sino. sed differūt nā scrobs est fouea serpentū.spelunca est fouea latronū.et dicitur de inspicio is.vel quasi specus longa. Fouea est sepultorū.i.cadauerū et rerū mortuarū.et dicitur de fodio is.quia fodiendo fit.vel de foueo es.q₂ ibi fouentur vermes.antrum tri. pertinet ad dracones .et dicitur de ater atra trum.q uod est obscurus .antrum quasi atrum. cauerna pertinet ad cuniculos vt multis placet.et dicitur de cauo as quia cauando fit.Cuniculus dicitur quasi acune acunarum in quibus habitant.et dicitur cuna quasi caua.

Fertur inexpleta iubilus letatio mētis
Signat concinnum cantum iubilatio laudis.

Jubilus li . est exultatio mentis in expleta que voce non potest exprimi propter magnum

gaudiũ et dr̃ de iubilo as. Et iubilatio significat cãtũ cõcinuũ.i.cõcordãtẽ factũ ad laudẽ dei in ecclesia dr̃ autẽ ꝯcinuus concina num a con quod est simul ⁊ cinnus quod est arbor flexibilis.qꝛ in illo cantu vox cantorum flectitur per diuersas armonie species.

Est stipes firma de ligno facta columpna
Hec stips est pondus pro solo ponitur asse

Hic stipes est colũpna firma facta de ligno que sustinet domũ.et dr̃ de sto as. et pes pedis quasi pes stãs.hec stips pis . est põdus xii.vnciarũ qđ ponitur pro solo asse.i.pro solo obolo vnde. Non licet asse mihi:qui me nõ asse licetur. a stipe vero stipendium deriuatur.

Est vectis ferrum longum pariterqꝫ rotundum
Ostia quo firmo dictum sic a veho verbo
At verteuellas quedam foramina dicas.
Quod vertuntur in his vectes quocunqꝫ iubentur

Vectis est illud ferrũ longũ et rotundũ cũ quo firmatur ostium vel clauditur ⁊ dr̃ de veho vehis.vñ legitur qui vectes ferreos cõfregisti.verteuelle sũt illa foramĩa in quibus vectes vertũtur.et dr̃ de verto vertis.quia ibi vectes vertuntur.⁊ portãtur huc ⁊ illuc.

Est locus arbustum fert arbutus arbuta fructus.
Hec in plurali dicas:singulariter hec dic

Hoc arbustũ et hec arbutus ti. et arbuta torũ.drñt.arbustũ est locus in quo sunt arbores nouelle et dr̃.q.arboris statio.arbutus ẽ arbor quedã galice arglãtier.⁊ pluraliter arbuta arbutorũ est fructus illius arboris et est etroclitum in genere.

Meta genus femoris sed ducit ab inguine ceptum.
Sura genus ceptum sed sure est in pede finis:
Contine t vtrunqꝫ seu dicunt tibia crus ve.

Hoc femur oris est illa pars a genu vsqꝫ ad inguinem.et dr̃ de femẽ nis.quod est locus vbi cognoscitur sexus vtrũ sit masculus vel femina. Hec sura est illa pars a genu vsqꝫ ad pedes.et dr̃ a suo is quia suitur.i.iungitur cũ genu.vñ Ultra mensuram lodicis nõ trahe surã.hec tibia et hoc crus ista duo cõprehendũt vtrũqꝫ.tibia dr̃ a tibin gre.quod est iunctura latine.qꝛ iuncta sit genu. crus dr̃ de curro ris.

Urinas hominum:sed lotia dic asinorum

Hec vrina ne pertinet ad hoĩes.et dr̃ de vro is.q.vra renibus. vel ab vrin gre. quod est demõstratio la.qꝛ demõstrant per vrinas egritudĩes.lotiũ pertinet ad asinos ⁊ ad animalia bruta.et dicitur de lauo as.vel de liciuiũ uii.qꝛ simile liciuio.⁊ liciuiũ dr̃ de abluo is.vnde qꝛ quod tangit mordet desiccat et vrit.

Virtus iusticiam:sed iusticium sit in vrbe.

Hec iusticia est virtus secũda inter quatuor uirtutes cardinales que sic diffinitur. Justicia est cõstans et ꝑpetua volũtas reddẽs vnicuiqꝫ quod suũ est.et dr̃ de iustus sta stũ. Hoc iusticiũ cii.est tp̃s illud ĩ quo cessat ĩ vrbe a iure reddẽdo seu quo cessat curia. vnde lucan⁹ in scđo.ferale per vrbẽ iusticiũ.et alibi iusticia nõ iusticiũ vult iuris amicus. Justiciũ nõ iusticiã vult iuris iniquus.et dr̃ de ius et tũc dꝫ scribi ꝑ c.vl' de i⁹ et sto as.et tũc scribit̃ per t.

Limus aque spectat ad ferrum lima terendum

Hic limus et hec lima cõueniũt in voce:sed drñt.qꝛ limus est mixtũ ex aqua et terra.et dr̃ de limo as.eo ꝙ limetur.i.atterat̃ pedibus.lima est ferreũ vel calibeũ instrumentum cum quo limatur ferrũ.et dr̃ de limo limas.

Est vesa elice maior septẽtrio plaustrũ
Est cynosura minor ursa septentio plaustrum

Custos arctophilax arcturus siue boetes

Ista quattuor noĩa.s.vrsa maior elice septentrio et plaustrũ sunt sino. q2 significant signũ quoddã iuxta polũ arcticũ exñs hñs xxii.stellas.inter quas sũt septem maioris apparẽtie et luminis que sunt disposite ad modũ currus.dicũtur plaustrũ. q2 vero sunt septẽ ad modũ boũ terentes polũ dicuntur septentriones.trio enĩ est bos.q2 vero sunt disposite ad modũ vrse.dr̃ signũ illud elice in greco quod est vrsa in latino. et dicitur maior propter mai9 lumen in ordine ad aliud signũ. Ulterius dicit actor ꝙ minor vrsa cynosura septentrio et plaustrũ sunt etiã sino.q2 idẽ significant.s.ad modũ vrse ex septem stellis dispositũ. q2 nõ est ita luminosũ sicut elice.iõ dr̃ minor vrsa.quod in greco dr̃ cynosura.plaustrũ vero dicit̃ q2 ad modũ currus sunt disposite.et septẽtriones.q2 sunt septẽ ad modũ boũ polũ terẽtes sed differũt vrse.q2 fuerũt secundũ fabulas mutate ex humana effigie in vrsam q̃ maior vrsa iampridẽ dicta fuit calisto filia licaonis archas eius filius vt tangit ouidius secundo metamor. Custos. Actor ponit sinonimitatẽ inter ista tria noĩa.s.arctophilax arcturus et boetes.nam nominãt stellã quandã proprie polũ arcticũ q̃ue custos est vrse. et dr̃ arctophilax ab arctos quod est vrsa et philace seruare seu custodire.q.custodiens vrsã. dr̃ arcturus quasi vrens.i.amans arcton.i.ursã.et dicitur boetes tis.vel boete a boue. q2 ad modũ bubulci custodit septentriones.i.septem boues terentes polũ.

Est thorax pectus thorax lorica liquorq3
Est thoral lecto quod supra ponitur alto
Ornatus causa quod dicunt culcitra picta

Thorax cis est equiuocũ ad tria.vno modo est pectus et tunc dr̃ de tundo is. alio modo est lorica.alio modo est liquor.s.quoddã vnguentũ.hoc thoral est illð quod ponitur supra lectũ causa ornandi.vt culcitra picta et scðm aliquos est quicquid ponitur supra lectũ causa ornandi.s.coopertoriũ.et dr̃ de thorus.

Esse librum libriq3 ducem dic esse registrum.

Hoc registrũ est equiuocũ.vno mõ potest esse liber in curia regis in quo scribũtur gesta p̃clara.alio mõ registrũ est corda in libro ad inueniendũ lectionẽ.

Ternum vere sine principio sine fine
e Perpetuum cui principium sed fine carebit
Hoc animam dicas dicasq3 perenne per annum
Ad quodcunq3 velis sempiternum bene dicis.
Et tamen eternum sempiternumq3 simul sunt

Superius actor determinauit de noĩbus sinonimis et equiuocis substantiuis. ĩ hac parte determĩat de noĩbus adiectiuis.et potest diuidi ista pars ĩ tot partes quot ponit differentias.sed satis manifestabitur in sequentibus. Habemus ergo eternus na.nũ. et hic et hec perennis et h° perenne.et sempiternus na.nũ.et sunt sino. Etern9 pertinet ad rẽ q̃ non habet principiũ neq3 finẽ habebit.vt ipse deus est eternus. vnde dicit ipsemet. ego sũ alpha et o.i.principiũ et finis oĩm rerũ.vnde legitur ꝙ dñs regnabit in eternũ et vltra.ergo eternũ habet terminũ.dr̃ ꝙ li vltra nõ determĩat li eternũ.sed sic itelligitur. dñs regnabit in eternũ et vltra.supple ꝙ̃ homo potest cogitare regnabit in eternũ.sine termĩo.et dr̃ quasi extra terminũ. Perpetuũ pertinet ad rem habentẽ principiũ que tamen non habebit finẽ sicut aĩa rõalis et angelus et intelligentie.et dr̃ de perpes tis. Perennis pertinet ad rem que per spaciũ annorũ pluriũ durat vt homo.vel corpus vel domus.et dr̃ de per et annus.q.per annos. Sempiternus na nũ.pertinet ad oĩa predicta generaliter.cum dicit actor ꝙ maxime conuenit cũ eternus na.nũ. q2 illud quod dicitur semper eternũ est sempiternũ.et dr̃ de semper et eternus.q.semper eternus.

Illatum vulnus ignatum dicitur ulcus

Infero sit primi caput ingascorꝫ secundi
Illatus ta tū sign̄.rē ab extra venientē.s.illud qđ puenit ex exteriori actione vt si q̄s percuciat te vulnꝰ vl' passio illa erit illata ⁊ dr de infero ers.quia ifertur alicui. Ignatus ignata ignatū.sign̄. morbū qui puenit ab intra.s. a parte inferiori vt postema vl' scabies et tales passiones q̄ gn̄antur ab intra dn̄r ignata vt vlcus eris. et dicitur de ingascor ignasceris.

Rumor credibilis:res credula que cito credit
Sic incredibilis et sic incredula distant
Hic et hec credibilis ⁊ hoc credibile ē res apta ad credendū vt iste rumor est credibilis illđ verbum est credibile. Credulus est homo vl' mulier q vl' q̄ cito credit:sil'iter ē de cōpositis eorꝫ.vt hic ⁊ hec incredibilis ⁊ hᵒ le.est res non apta ad credēdū et incredulus la lum:est hō vel mulier q vl' que cito nō credit ⁊ noluit credere :sicut dr de beato thoma.

Sunt tria que pariter substantiuant muliebre
Dustria curia iuria si precedat in istis
Habemus tria noīa termiata in a dustria curia et iuria que antiquitus fuerūt adiectia. sed modo non sunt sed substantiua et terminantur in a et sunt fe. ge. quando cōponūtur cū in.antiquitus dicebat̄ dustrius a.um .modo dicimus hec indusiria per additionē de in et est substantiuū.etsic de aliis. Industria est sapientia vel caliditas . vnde iste fecit hoc ex magna industria.i.caliditate vel sagacitate.vnde industria est exercicium frequēs ad aliquā rem honestam. Incuria est negligentia. Iniuria idem est ꝙ iniusticia.

Est vinum bibile:bibulum concedis arene
Actum significat bibulus:bibilis facit aptum.
Hic et hec bibilis et hoc bibile.est res apta ad bibendū vt vinū aqua.vn̄ istud vinū est bibile.i.aptū ad bibendū. Bibulus la.lū.est res que multū bibit vt arena cinis. vel potest ēē homo vel mulier multū bibēs.rursum dicit ꝙ bibulus la lū significat actū vel actionē.hic et hec bibilis et hoc le.significat actū vel aptitudinem.

Lumine priuatus violenter dicitur orbus
Cecus inutiliter gerit instrumenta videndi
Orbus ba.bum.est ille vel illa qui vel que amisit per violentiā oculos. et.dr quasi orbe remotus.i.a rotunditate oculi priuatus. Cecus a.cū.est ille qui gerit instrumenta inutiliter id est habens pulcros oculos tamen nihil videt.

Album natura facit:sed res est candida cura
Estqꝫ dealbatus paries:albedine tinctus
Albus ba.bū.est a natura ppria vt nix vel cignus. Candidus da dū.est res que efficitur alba per artificiū vt tela de panno lineo quando nigra fit alba. Dealbatus ta tum.est res que non est alba per se sed bene potest recipere albedinē vt paries non est albus sed dealbatus quia pingitur cum calce.

Est is abortiuus qui cesa matris ab aluo est
Postumus est natus post exequias genitoris
Abortiuus a.um.est is qui extrahitur a ventre matris per violentiā sicut puer extrahitur manibus de vētre matris sue quando moritur et talis fuit cesar dictus.q.cesus.vel quando mulier parit infra terminum pariendi:illud vocatur abortiuū et dr de ab et orior iris. Postumus a.ū.est natus puer post mortem patris sui:et dr de post et humus mi.q2 fit natus post humū patris.i.post exequias patris.

Sit verbis lepidus aliquis factisqꝫ facetus
Lepidus a.pū.est homo vel mulier habens curialitatē verbis: et dr a lepos qđ est facūdia vel curialitas loquēdi. Facetus ta.tū ē hō bene ordinatus ⁊ dispositus in factis et operibꝫ

suis. et dicitur de facio facis. Facetūs et facetia ad facta pertinere videntur. Lepiditas vero est communitas ad verba.

Te vestis pulcrum reddit natura decorum.

Pulcer a. ū. est hō vel mulier ꝑpter vestes. et dr̄ a pelle. Decorus a ū. media ꝓdu. est hō vel mulier ex natura ꝓpria. qꝛ decoꝛ nō ꝑuenit ab extra sed ab intra ex naturali et elegāti dispōe membꝛorū. et dicitur de decoꝛ ris. vnd. Turpē natura pulcrū reddit sua cura. sed vtrunqꝫ cōuenit marie cū dicitur pulcra et decoꝛa filia hierusalem.

Angustum tempus dicetur: sed locus artus
Ango sit primi caput: arceo sitqꝫ secundi

Angustus a. ū. pertiet ad tp̄s: et hoc dupliciter. qꝛ ego qn̄ multa habeo ad faciendū mō legere mō disputare. et tempus non sufficit mihi tunc tp̄s est angustū. vel aliter. qꝛ tempus cogit nos ex defectu rerū victualiū vel esset ꝑpter nimiū frigus. et dr̄ de ango is. Artus a. tū. ꝑtinet ad locū strictū qui nō potest recipere rē locatā. et dr̄ de arceo ces.

Subdolus est verbo mihi: perfidus est malefacto
Nam dolus est verbis factiqꝫ fides solet esse.

Subdolus la. lū. est hō qui facit fraudē in verbis vel mulier similiter quādo loquit̄ blande vt decipiat te. et dr̄ de sub et dolus quod est fraus. vel dr̄ de sub et doleo. qꝛ facit aliquē dolere. Perfidus da. dū. est homo vel mulier qui vel que facit fraudes in facto. et dr̄ de ꝑ et fidus. q. non fidus. qꝛ ꝑmutat ibi significatū. ꝙuis pꝛepositio aliquando augmentet vt perpulcer. valde pulcer. vel dr̄. q. perdens fidem. i. destruēs.

Nobilis mente vir ingenuus bene pugnans
Inclitus insignem facit ipsum purpura regem
Reddit oꝛigo patrum laudabilis hunc generosum.
Dicitur illustris vir conspicuus bene factis
Egregius pꝛopꝛie sublimatus pꝛobitate.

Hic et hec nobilis et hoc le. est hō nobilis mēte. qꝛ aliquo mō nō potest inclinare aīm suū ad aliquā vilitatē. et dr̄. q. nō vilis. vnde. Nobilitas moꝛū plus valet ꝙ genitorū. et alexādreidos primo. Nobilitas sola est aīm que moꝛibus oꝛnat. Ingenuus a. um. dr̄. q. habens nobilitatē ex genere seu in genere. Inclitus ta tū. est hō bene pugnans in bello vel in pugna. vnde in alex. Inclitus ille clitus. et dr̄ de in quod est valde et cleos gloꝛia. q. valde gloriosus. hic et hec insignis et hoc gne. est ille qui est oꝛnatus pulcris vestibus et purpuris et aliis oꝛnamentis insignitus est. Generosus sa. sū. est qui ex genere suo trahit generositatem. et qui nobilis est pꝛopter genus. Illustris et hoc illustre est hō cōspicuus et ꝓuidus et factis clarus. et dr̄ de illustro as. qꝛ illustrat̄. i. illuminatur gloꝛiosis ab ipso rebus gestis. Egregius a. um. qui sublimatus est pꝛopter suam industriam et ꝓbitatem. et dicitur quasi extra gregem alioꝛum positus.

Hasta teres pꝛopꝛie tibi sit pomūqꝫ rotundum
Semestris luna medio sub mense reducta

Hic et hec teres tis est res longa et rotunda vt hasta vel telū vel turris. et dr̄ de tero is. q̄a terendo fit rotunda. Rotundus da. dū. est res vndiqꝫ rotunda et non lōga vt pomū ꝛ glomus fili. Hic et hec semestris et hoc stre. pertinet ad lunā qn̄ in medio mensis est redacta ad rotunditatē. et dicitur a semis quod est dimidiū et mestris quod est mensis. q. ī medio mensis fit rotunda. inde dicitur hoc semestriū trii. spaciū xv. dierū. Et menstruosus sa sum mulier que in quolibet mense fluxū sanguinis patitur.

Pernix pꝛo velox casus pꝛoducit vbiqꝫ
Pernitoꝛqꝫ caput eius quoqꝫ dicitur esse

Si breuiat casus tunc est nota perditionis.
Ast eius ceptum dicatur perneco verbum
Hicarus ad celum tendit pernicibus alis
Sed possem melius dicere pernicibus.

Hic et hec et hoc pernix cis.penul.genitiui producta est idẽ ꝙ velox.et tũc dicitur de perni tor is.alio mõ significat perdicionẽ seu infortuniũ et tũc corripit penultima genitiui. ꝛ dr de perneco as.Hicarus ad celũ ꝛc.Pernicibus id est velocibus.sed possem melius ꝛc.per nicibus.i.dãnosis seu infortunatis.

Semper hians patulum liquet esse:patens quod ad horam:
Dic patulas aures:oculos dic esse patentes

Patulus la.lũ.est res q̃ semp stat apta vt aures vel nares.Hic et hec et hoc patẽs ẽ res q̃ nõ ẽ semp apta sed apitur qñqꝫ et qñꝫ claudit sicut os et vtrũqꝫ dicitur de pateo.

Terrea sunt vasa:terrena colentia terram
Verum terrestre nomen comprehendit vtrunqꝫ

Terreus a um.et hic et hec terrestris et hoc terrestre.et terrenus na.nũ.sunt sinoñ.tñ drñt nã terrea sunt vasa facta de terra vt olle cacabi et hmõi. Terrenus pertinet ad hoĩes co lentes terrã.et inde terrigena.ne.sed terrestris pertinet ad vtrũqꝫ.et dr de terra re.

Confinis meus est mihi mansio proxima cuius
Signa parentelle notatqꝫ affinis et inde

Hic et hec cõfinis ꝛ hoc cõfine.et hic ꝛ hec affinis et hoc affine sunt sino. tamen differunt Confinis est qui iuxta me hꝫ mansionẽ ortũ vel vineã.et talis est mihi confinis .i.vicinus Affinis est frater vel cognatus vxoris tue.et dr de ad et finis.sed d mutatur in f vt affinis

Humida res extra:res vuida dicitur inde
Humeo fons primi:tibi sit caput vua secundi

Humidus a um.et vuidus.a um sunt sino.tamẽ drñt.Humidus est res extra rigata que non hꝫ humorem de se vt lignum vel pannus rigatus . et dicitur de humeo humes quia humet propter pluuiam . vuidus vũida vuidum est res habens humorem intra se vt vua vel pomum quod non habet humorem extra sꝫ intus.

Diues et intentus notat assiduus sub eadem
Voce:pro intentus est assideo caput eius
Quando notat diues tunc est as assis origo

Assiduus a um significat duo. vno mõ idẽ est ꝙ diues.et dicitur de as assis qd̃ est obolus. quia diues plures habet asses.i. obolos.alio modo significat intentus ta tum . et sic dicit de assideo es.quod est frequenter vel continue versari circa aliquod opus.

Dicitur elinguis qui nescit parcere verbis
Duplicis ac cordis homo dicitur esse bilinguis

Hic et hec elinguis et hoc elingue dicitur vir linguosus qui non diligit in terra . et dicit ab ex quod est extra ꝛ lingua quasi extra linguam positus.i.extra frenum lingue. Bilin guis et hoc gue:est ille qui habet vnum in corde et aliud in ore. et dr de bis et lingua qua si hõ habens duas linguas.vnde in ale. cõsultor procerũ seruos contẽne bilingues. V.qui scit frenare linguã sensumqꝫ domare.Forcior est illo qui frangit viribus vrbes.

Dicitur arcitenens aliquis quando tenet arcum
Primatumqꝫ tenens dicitur architenens

Arcitenẽs sine h.est ille qui tenet arcũ.et dr ab arcu et teneo.es.Architenens aũt cũ h. dr

ab archos quod est princeps et teneo es.q.tenens principatũ siue dominium.

Emulus ille tibi sit cui labor est imitari
Doctum: quiqꝫ bonis socii dolet emulus ille
Emulus improprie fertur tamen inuidus esse

Emulus la um. vno mõ est ille qui aliũ nititur imitari ⁊ sic sumitur in bona significatõe alio mõ est ille qui inuidet seu dolet de bonis vicini vel socii et tũc sumitur in mala signi-ficatione et improprie. vñ Inuidꝰ alterius rebus marcessit opimis. ꝟ: Diligit emulus inuidet emulus ac imitatur. Emulor inuideo sequor emulor emulor ortor. Emulor inuidiam gerit aut amat aut imitatur Inuide marcescis dum mea crescere scis.

De multis primis proprie dicas aliusqꝫ
Sed prior ac alter dic concordare duobus
Istis alteruter neuter socias et vterqꝫ.

Primus ma mum. alius ia aliud. hic et hec prior ⁊ hoc prius. ãlter. alteruter. alterutra. alterutrũ. vterqꝫ vtraqꝫ vtrũqꝫ. sunt sino. in hoc ꝙ omnia dicunt distributionem inter plura sed drñt. nã primus et alius dicũt distributiõeꝫ inter plures vt sit tres vel plures vt qñ dr primus istorum de multis intelligit. alius silr dicit distributiõem plurium vt alius istorũ currit. vñ primꝰ dicit ordinẽ. sed alius nõ respicit ordinẽ. Prior ⁊ alter dicũt distribuciõeꝫ iter duo vt si duo scholares sint in scholis ⁊ qdã illoꝝ fecit aliqd dꝫ dici prior istoꝝ fecit hᵒ et istis duobus associãtur alteruter ⁊ vter ⁊ vterqꝫ q̃ dicũt siliter distributionem duorum

A figo fixus a findo sit tibi fissus
Fixuramqꝫ primum designat ad illud hiatum

Fixus a um scriptũ per x. ⁊ fissus a ũ. scriptũ cũ duplici s drñt: fixus figit rẽ fixã i terra sicut palus vl aliquid tale et sic dr de figor ris. Fissus a ssum significat rem aliquam partiri vt lignum fissum: et dicitur de findor finderis quia findatur.

Viuax ingenium sed viuidus est color oris
Inde vigorosum corpus tibi dicitur esse
Est homo vitalis comes est cui vita salubris.

Hic et hec ⁊ hᵒ viuax ꝑtinet ad ingeniũ. scdꝫ ꝙ dr iste hꝫ viuax ingeniũ. i. bonũ ⁊ subtile ⁊ dr de viuo is. Viuidus a dũ. ẽ pulcer color faciei. s. quãdo rubedo albedini permiscetur vt ista mlr hꝫ colorẽ viuidũ. i. pulchrã faciẽ ⁊ coloratã. ⁊ silr dr de viuo. Vigorosus a sũ ꝑtinet ad corpus. s. qñ aliqs hꝫ corpus abile ad aliqd faciẽdũ scdꝫ ꝙ dr iste ẽ vigorosus. i. fortis. et dr de vigor ris. Vitalis ẽ hõ bñ dispositus ad viuendum. i. homo sanus ⁊ hilaris ⁊ bone cõplexionis. et dr de vita te. qr habet vitã vitalẽ. uel potest esse nomẽ ꝓpriũ. ꝟ. Spernitur in bello vir inermis: et absqꝫ libello. Clericus est mutus licet ingenio sit acutus.

Signat emax quod emit vel quod dignum est vt ematur
Passiuum tantum respicit empticũ.

Emax macis. est ille q̃ emit aliqd vel est res digna vt emat vt cultellus vl zona: ⁊ sic dicit habitudinem et dicitur de emo is. Empticus ca cum est illud qđ emitur vt pãnus paganꝰ et sic tenetur passiue et dicitur de emptus empta emptum.

Est sensu cupidus sed honore vir ambiciosus
A cupio primum sed ab ambio secundum.

Cupidus da dũ. ẽ ille qui cupit diuitias. et dr de cupio is. Ambiciosus a ũ est ille qui cupit honorẽ vl dignitatẽ vt eẽ episcopũ. ⁊ dr de ãbio is. qđ ẽ circũdo as. qr ãbire solemus potentes vt episcopos. vt ꝑ eos possimus acquirere redditus et honores

Immemor oblitus notat oblitus est maculatus.

Hinc obliuiscor ast illius oblitio ceptum:

Oblitus ta tũ. media ꝓduc est idẽ ꝙ immemor. et dicitur de obliuiscor ris. oblitus media correpta id est ꝙ polutus vel maculatus. et dicit᷑ de obliuo is qđ est deleo deles. effacer vel perfundo rigo vel spargo vt oblitus. i. rigatus sparsus vel perfusus.

Res est sincera res sinceris est quoqꝫ pura
Et cum predictis sincere notat idem
Diuersum tamen est ab eis in origine nanqꝫ
Est illis caries his sine cera caput

Habemus sincerus ra. rũ. et hic et hec sinceris media ꝓducta ex vna parte. et hic et hec sinceris et hoc re. media correpta et in hoc cōueniũt. q: signt̃ rẽ purã. sed drñt in origiẽ. nã sincerus ra. rũ. et sinceris et hoc re: media producta dr̃ de sin quod est sine ⁊c. q. sine cera. i. sine mollicie imo firmũ ⁊ sincerum. sed sincerus et sinceris media correpta dr̃ de sin quod est sine et caries ei. quod est sordicies cuius prima corripit᷑. q. sine sordicie. i. putredine. versus. Sinceris a carie sinceris sit sine cera. Sed videt᷑ ꝙ ac. in hac parte sit ꝯrius prisciano dicẽti ꝙ sine et absqꝫ nũꝙ cũ aliis partibus cōponunt᷑. Ad hoc dicendũ ꝙ pris. intellexit ꝙ sint ĩtegre quare nõ ẽ ei ꝯrius. Preterea notandũ ẽ ꝙ sincere quod ponit᷑ in lr̃a nõ est aduerbiũ. sed ẽ neutrũ de sinceris. qđ siquidẽ deꝑhendit᷑ q: alias. ꝟ. nõ valeret cũ vltia de sincere in lr̃a corripiat᷑ cũ sit scđa anapesti. ꝙ si esset aduerbiũ naturaliter produceretur

Veridicus dictis: sed verax est homo factis
Ac sermo verus sit tibi veridicus

Veridicus ca. cum. est hõ verus in dictis. etiã veridicus dr̃ de sermone. iste sermo est veridicus. i. verus. et dr̃ de verus ra rũ. et dico cis. q. dicens veritatem. verax est homo verus in factis. et dicitur quasi ve ruens seu remouens.

Letus aut alacer presenti prosperitate.
Instantiqꝫ bono sospes es aut hilaris
Sospes enim cum spe sociumue spei notat in se
Incolumen dices quem cernis corpore sanum.

Letus ⁊ alacer significãt letitiã de pñti ꝓsperitate ⁊ de bono pñti. et dr̃ de letor aris. quasi faciẽs letitiã. alacer đr de alo is. vel de ala ale. sospes et hylaris significãt letitiã de bono futuro et appropinquanti. sospes đr a sos qđ est cõ ⁊ spes: q. simul cum spe. vel quasi salutis hospes. vel đr de sanus na num. vl' de socius. hic ⁊ hec incolumis ⁊ hoc incolume ẽ ille qui fruit᷑ corpis sanitate. et đr de in qđ est valde et columẽ nis quod est fortitudo quasi valde firmus ⁊ fortis. vel dr ab a qđ est sine ⁊ colo seu baculo. q. sine baculo. i. sustẽtamento quo indigẽt ĩfirmi. vl' đr ab a qđ ẽ sine ⁊ col⁹ li. qđ ẽ quoddã ĩtestinũ vbi nascitur qdã morbus qui collica passio dicitur qui venit ex ventositate ibi inclusa. ⁊ dicitur incolumis quasi sine illa infirmitate que cõtingit in colo intestino. vel đr quasi sine calamitate.

Est bonus aut sapiens probus: aut vir religiosus
Pro placido probum sepe legis positum.

Prob⁹ a ũ est equocũ ad q̃tuor. vno mõ idẽ est ꝙ bon⁹. alio mõ idẽ ẽ ꝙ sapiẽs. alio mõ est vir religiosus. alio mõ est placidus ⁊ sepi⁹ ꝓ ipso repit᷑ vt iste est ꝓbus. i. iste ẽ placidus.

Post gibbosus habet strumam: gibbrosus et ante
Fertur vbiqꝫ tamen strumam strumosus habere

Gibbosus a ũ est q̃ hꝫ strumã a pte post ĩ dorso vl' scapulis. ⁊ đr de gibbus bi. Gibbrosus est q hꝫ strumã in pectore. et đr de gibber. strumosus est ille qui habet vtrobiqꝫ.

Ambitus circundatus est cum tempore signans.

Ambitus est nota circuitus tantūmodo nomen
Additur hic et quod ambitus est affectus honoris
Quod translatiue dictum credo magis esse
Ambit⁹ a ū. media pducta ē circūdat⁹ a ū. ꝛ ē pticipiū: vñ ouid. Jussit et ambite circūdare littora terre. ſ ābit⁹ u s ui. media breui est circuitus vel honoris effectus. et dicitur de am/ bio ambis. quia illi qui cupiunt honorem ambiūt potentes sicut episcopos et abbates. et inde transsumitur ad significandum cupiditatem redituum et honorum. et inde ambiciosus honores desiderans.
Vultu concinno vir tristis dicitur esse.
Dicitur ac mestus vir mente habituq; modestus.
Tristis dr homo pprie quando facies uultus et mens illius pariter molestantur. ꝛ tunc dicitur habere vultū cōcinnum. i. cōcordem menti. vñ in passione dñi. Tristis est aīa mea vsq; ad mortem. et dr de tero teris. Mestus est hō tristis in mente vel in corde ꝙuis eius vultus videatur iocundus ꝛ hylaris. ꝛ dr de mereo es mestussum. molestus dicitur qui hꝫ vestes nigras et lugubres in signū doloris: cū tamē eius mēs non multum tristetur.
Est homo securus a quaq; cura remotus.
Sed vir in agminibus confidens est bene tutus.
Securus a ū dr homo sine cura. i. hō non habens curā seu solicitudinē aliquā dict⁹ quasi seorsū a cura. Tut⁹ est ille q̄ est secur⁹ ꝓpter plures socios armatos quos habet ꝛ de quibꝫ est confidens. et dicitur de tuor tueris. et ꝯfidens ponitur pro tutus.
Dicitur id facile quod non grauat ad faciendū
Cui non pondus adest dicitur esse leue
Oppositum facili graue dico leui quoq; pondus
Hoc ex predictis noscere quisq; potest
Hic et hec facilis et hoc facile dr illud qd non grauat ad faciendū vel quod de leui potest fieri cui graue opponit̄. et dr de facio is. et hic et hec leuis ꝛ hoc leue est res minime ponderosa sicut palea vel festuca cui pōdus opponit̄. et dr de leuus a uū. vñ versus. Non onerosa leuis res est nō aspera leuis. Graue dicitur illud quod est graue ad faciendū vt leuare totam domū vel aliquid tale. et dr de grauo as. et opponitur facili. Pondus dicitur res ponderosa. vnde pondus ponitur pro ponderosus causa metri.
Vnus cum solus quorum genitiuus in ius.
Absq; vocatiuo non sunt testante magistro
Oia nomia q̄ hñt formā scde decli. pnois carent vocatiuis: exceptis trib⁹. s. totus solus et vnus. ſ nō in reliquis quoꝝ gtūs est in ius. vñ. Noīa sūt octo que dāt in ius gtm̄. Unus cū tot⁹ ali⁹ solus quis vterq; alter vll⁹ cōposituis ānumeratis. Cūcta vocatiuo ꝑter tria sola carebūt. Sed tot⁹ quidā quinto priuare tulerūt vñ. Pone vocatiuos in tot⁹ solus et vnus. Sed nō in reliqs quoꝝ gtūs in ius. vñ quidā dicūt ꝙ totus et vn⁹ nō habēt numerū pluralē ꝛ ꝯueniūt in hoc q; faciūt gtm̄ in ius et hñt vocatiuū ꝛ vide ꝙ totus nō enumeratur hic cū pdictis ſ vtō non careat sed id ꝙ min⁹ dicit ibi recuperabit̄ infra.
Proximus est cuius natura condicionis
Sepe conuertendi bonus est homo proximus hosti
Proximus est tamen quem constat stirpe propinquum.
Proximus estq; suum mihi presentans bene factum
Confinis meus est mihi proximus vt notat vsus.

Dicitur aliquis ꝓximus natura cōditiōis. vt qn̄ aliquis ē eiusdē cōditiōis vel affectiōis: vt clericus clerico ꝛc. aliomō ille ē proxim⁹ mihi q̇ ē ꝺ mea ꝓgenie. aliomō ꝓxim⁹ ē ille q̇ nitit̄ alicui deseruire vt iste ē ꝓxim⁹ mihi. i. p̄ntat obsequiū. aliomō ꝓxim⁹ ē hō ille cuius vitā ei⁹ prauā bonis v̄bis ꝛ exēplis nitit̄ emēdare: aliomō ꝓxim⁹ vocat̄ ꝯfinis. i. vicinus

Ad corpus sanctus ad mentem pertinet almus
Vir sacer est digne qui sacra solet celebrare

Sanctus a ū. almus a um. et sacer cra crū. sūt sino. tn̄ drn̄t. nam sanctus ꝑtinet ad corpus hūanum: dum videlꝫ aliquis ē corporali vnctōe perfusus. dr etiam vir caste viuens sāctus q̇ntū ad corpus. ꝛ dr de sācio is. qꝺ est ꝯfirmo vel linio nis seu vngo is. quia sancti sunt grā spūs sancti ꝯfirmati vel inūcti. vn̄ dr̄ per ethimologiā sanct⁹. quasi sanguine tinct⁹ quia in veteri lege fiebāt cōsacratōes cū sanguine: mō fiūt cū chrismate vel oleo sācto per cui⁹ sanctōnem vel vnctionē intelligit̄ vnctio interior spūssancti que per exteriorē designatur ꝛ efficit̄. vt hētur extra de sacra vnctione. c. vnico ꝛ sic quidā sunt sancti vnctione exteriori tm̄. alii interiori tm̄. alii vtraqꝫ sil'. Almus pertinet ad mentē: qn̄ hō est almus mēte. i. purus crimine. Sacer ꝓprie ꝑtinet ad ep̄os sacerdotes et similes q acceptabile sacrificium offerunt domino et digne celebrant. et dicitur de sacro sacras.

Predo rapax: fluuius rapidus: rabidusqꝫ catellus
Vltimus a rabie sunt a rapio duo prima.

Hic et hec et hoc rapax cis. ꝛ rapid⁹ da dū. drn̄t. rapax ē qui quotidie rapit. ꝛ dr de rapio is et ꝑtinet ad latrones. vl' dr̄. q. assidue rapax. vnde in alexā. fugitiua rapaci terga dabunt per se. rapidus pertinet ad fluuios. rabidus rabida dum est proprie canis.

Totum comprehendit massam: sed diuidit omne
Et quandoqꝫ tamen complectitur omnia cunctus
Et quandoqꝫ tamen colligit oppositos

Totus ta. tū. cōprehēdit rē integrā vt tot⁹ panis vel tota dom⁹ integra ē et totus distributiuū ē inter partes integrales. vt cū dr sortes est albus: possū inferre: ergo manus pes ꝛ sic de aliis. qn̄qꝫ denotat integritatē. vt iste comedit totū panē. s. integrū. quādoqꝫ ordinem vt iste legit totū librū. i. per ordinē. qn̄qꝫ notat respectū. vt dom⁹ est qꝺdā totū respectu suarum ꝑtiū. qn̄qꝫ sumitur collectiue vt tota dom⁹ valet cētū frācos. hic ꝛ hec oīs et hoc oīe est nomē distributiuū. vt cū dr: oīs hō est aīal vel oīs hō currit. li homo diuiditur per indiuidua. s. ꝑ petrū ꝛ iohānem ꝛ sic ꝺ aliis distributōeꝫ sign̄tibꝫ. qn̄qꝫ tenetur collectiue vt cum dicit̄ oēs apostoli dei sūt. xii. ꝛ non pōt diuidi: ergo vn⁹ est. xii. et. oīa predicamēta sunt decem. li oīa tenetur collectiue. ꝛ dr̄ ab olon quod est totum. cunctus cūcta cūctum cōprehendit vtrunqꝫ. et dicitur de coeo is: quod idem est ꝙ iungo iungis.

Vomer aduncus: anus incurua: asinus quoqꝫ pandus
Interdumqꝫ tamen complectitur omnia curuus

Aduncus ca cū ꝑtinet ad vomerē q2 vomer incuruat̄ ad terrā. ꝛ dr̄ de ad et vnc⁹ qꝺ est curuus. vn̄ ouidi⁹. Sauciet ad durā vomer aduncus humū. Incuruus pertinet ad senes et ad vetulas. Pandus pertinet ad asinos. quia semꝑ stant curui. Curuus est nomen generale ad predicta duo. et dicitur de curuo as.

Rusticus esto loquax: ostentatorqꝫ procax sit
Garrula sit volucris: replicans verbaqꝫ dicax sit
Facundus proprie verbis dicatur abundans
Verbum disserere qui nouerit ille disertus.

Loquax dr hō nimis abūdās v̄bis q̇ ml'tū et sepe loquit̄ sicut rustic⁹. ꝛ dr. q. assidue loquax Procax est idem ꝙ ostentator. id est iactator. sicut lenones qui multa mulieribus poli

centur: vt ad scelus inducant. vñ in alex. Sepe sub hac memorant carmen siluestre canentes: Nimpharũ vidisse choros satyrosq3 pcaces. et dr̃ de pcor ris. quod ẽ mechor aris. Ostẽtator dr̃ de oñdo is. Garrulus ptinet ad volucres. et dr̃ de garrio ris. q2 quotidie garrulãt Dicax pprie pertinet adulatori. s. illi qui multotiẽs replicat sua verba. Facundus dr̃ hõ abũdans in verbis sapienter et ornate loquẽs. vnde Non formosus erat sed erat facũdus vlixes. disertus vero qui diuersas ornate rõnes nouit inducere valẽtes ad probandũ ppositũ. vnde oratius. Fecũdi calices quẽ nõ fecere disertũ. i. sapientẽ. et dr̃ de disero is qd̃ est polite et ordinate loqui. vñ in euan. edissere nobis perabolã hanc.

Improbus est aliquis verbo: factoq3 proteruus.

Improbus a. ũ. ptinet ad eos q̃ inter se verbis litigãt. et dr̃. q. nõ pbus. vñ in ale. Improba mobilior folia fortuna caduco. Proteruus vero dr̃ qui male agit et male pcedit in factis vel qui inhonesta facit. et dr̃ de pro et tero ris. q2 proterit. i. destruit. vel de proteruio is. vñ in alexan. Uerius vt fateat aut vt tua damna proteruit.

Corpus habens habile cursu fertur citus esse
Accelerans celer est: sed currens impetuose
Uelox vel volucer: hoc confundit tamen vsus

Citus ta. tũ. hic celer hec celeris et hoc celere. hic et hec et hoc velox. hic uolucer et hec volucris et hoc volucre. dr̃nt. citus est ille qui habet corpus habile ad currendũ. et dr̃ de cieo es quod est cõmouere. celer est homo cito ambulans. velox vel volucer significat illũ qui impetuose currit ad aliquid faciendũ. velox dr̃ de volo as. q2 velox videtur volare. et similiter volucer. actor autẽ dicit istam differentiã ab vsu confundi.

Dapsilis est dapibus: aliis rebus quoq3 largus

Hic et hec dapsilis et hoc le. et largus ga gũ. dr̃nt. nã dapsilis est ille qui est largus in dapibus. et dr̃ de dapis. pem. pe. quod est esca. vel de do das. vnde cato. Dapsilis interdũ ꝛc. Largus est ille qui dat magna munera. sicut vestes vel denarios. et dr̃ de largior ris

Concinnus cantus dicatur: congruus ordo
Concors hac voce velle notatur idem.

Concinnus na. nũ. et congruus a. um. et hic et hec concors dis. dr̃nt. nam concinnus pertinet ad cantum. vñ iste cantus est concinnus. i. pporcionabilis: et concordans. vel est cantꝰ flexibilis et concordans. et inde concinno as quod est concordo as. et dr̃ de con et de cinnꝰ cinni. quod est quedã arbor flexibilis que alio noĩe dr̃ lentiscus. ꝛ inde oritur cinnus cinni auis dulciter cantans: sed aliter concinno idẽ q꞉ cõpono is. vel misceo es. vnde dicendũ est lingua tua concinnabit dolos. cõgruus a. um pertinet ad ordinẽ sicut ordo ptinet vt ista gens est congrua. i. bene ordinata. et dr̃ de cõ et grus is. q2 grues volãt ordinate per aera semper vna precedẽte aliã. concors dis. pertinet ad volũtatem. pcordes enim sunt illi quorum est eadẽ volun tas et di cũtur de con et cor dis. q. cũ vno corde.

Aduena fertur homo quia sit veniens aliunde
Spe vico castro vel rure vel vrbe manendi
De prope conueniens quasi sit tecto sub eodem
Conuena dicetur: erraticus est alienus
Qui peragrat varia loca cum pera peregrinus
Ast inquilinus dicitur illud idem

Hic et hec aduena est ille qui venit tholosam burdegalã vel pictaui cã manendi semp et sine spe redeũdi: et dr̃ de aduenio is. vñ in alexã. inuigilare decet ne pauper ꝛ aduena terram conculcẽt pedibus. Conuena ne. dicitur esse ille qui venit de ppe pro morando in aliqua ciuitate vel in eodẽ castro. et dicitur de con quod est simul et venio nis. q. sil' veniens

Erraticus dr̄ hō qui non habet certā sedē: sed vagat̄ per mundū. et dr̄ de erro. peregrinus dicitur hō qui pegrinat̄ cū pera quā deferūt peregrini cū baculo. et dr̄ de pera et gero ris. quasi gerens perā. Inquilinus a. nū. interpretatur incola aliene terre. vel inquirens alia loca que postea in suā patriā reuertit̄. et possūt dici scholares inquilini et ꝓprie. qꝛ inquilinus est ille qui venit in villā cā manēdi vno anno vbi viget studiū et conducit hospiciū et alia sibi necessaria p vnū annū vel per duos. vel est idem qd̄ peregrinus. ⁊ dr̄ de in et colo lis. preter hec aūt sino. habemus hic et hec accola. le. et hec indigena gene. ferme idem significant. attn̄ accola dr̄ de ad et colo lis. et indigena. q. inde genitus.

Desidet a primis deses: segnisqꝫ vigorem.
Non habet ignauus animi vacuatur ab igne.
Estqꝫ piger pedibus: sed iners priuetur ab arte

Hic et hec et hoc deses dis. et hic et hec segnis et hoc segne. et ignauus. ua. uū. et piger gra pigrum. et hic et hec et hoc iners inertis. sunt sinonima: tamen differunt. Nam deses est ille qui desistit a re inchoata. et dr̄ retro alios eūtes in aliquē locū et non plus ire potest vocat̄ deses. vel dr̄ de desideo es. vel deorsū a sede. Segnis dr̄ hō qui nō hꝫ vigorē seu actiuitatē qꝛ vix potest se mouere. et dr̄. q. seorsū ab igne. i. a vigore. et inde dr̄ segnicies ei. ignauus ferme idē significat hoiem scꝫ igne. i. actiuitate vacuū. vn̄ ignauus dr̄ quasi igne vacuus. et inde ignauia. i. desidia. Piger est ille qui lente graditur. et dr̄ de pes pedis et eger a. um. quasi pedibus eger. Iners est homo incompositus et ponderosus. ⁊ dicitur ab in qd̄ est sine. et ars tis. quasi sine arte.

Si queras quotus iste venit numerum mihi signas
Si quotus iste sedet a me tunc ordo notatur
Ordo notatur ita per quotus et numerus

Quotus duo significat. vno mō significat numerū vt cū dico quotus venit hodie comes vel ep̄us in ciuitatē istā. i. cū quot sociis. alio mō est ordo. vt quotus sedet prior in mensa: rn̄detur primus. et nota ꝙ quotus est interrogatiuū. milesimus rn̄siuū. et totus relatm̄.

Cautum prouisum: cautum signat quoqꝫ firmum

Cautus. ta. tū. duo significat. vno mō idē ē ꝙ ꝓuisus. a. um: vel discretus: vt cū dico iste hō est cautus. i. ꝓuid⁹. vel discret⁹. et dꝛ de caueo es. i. ꝓuideo. et inde cautio. nis. vt si aliquis accōmodaret alicui denarios et ab eo acciperet cautionē. i. fideiussionē. ille diceret̄ cautus prouidus. Itē caut⁹ dr̄ firmus. vn̄ in iure habetis illud ꝓ cauto. i. firmo.

Crudus non coctus est crudelis quoqꝫ crudus

Crudus vno mō est res nō bene cocta. vt iste carnes sūt crude. et dr̄ de cruor ris qꝛ adhuc dat cruorē. i. sanguinē. alio mō idē est ꝙ crudelis. ⁊ silr̄ dꝛ de cruor ris. qꝛ sit paratus ad effundendū cruorē. vnde horrent admotas vulnera cruda manus. versus. Est recēs crudus non digestibile crudū. Non coctum crudū denotat atqꝫ ferum.

Bos nondum domitus a multis dicitur iniux
Sub quoqꝫ iugo positus bos dicetur tibi subiux.
At si sit serus dicitur emeritus

Hic et hec et hoc iniux gis. et hic et hec et hoc subiux. et emeritus ta. tū. dn̄t. Iniux dr̄ bos nō domit⁹ q̇ nō habuit adhuc iugū. ab in qd̄ ē sine et iugū gi. q. sine iugo. subiux dꝛ bos domit⁹. et dr̄ de sub et iugū. q. sub iugo posit⁹. emeritus dr̄ bos senex q pre senectute nequit assuetū officiū exercere. et dr̄. q. extra emeritū aratri positus. serus. i. senex.

Est vir in obsequiis fidus: sermone fidelis
At fido primi caput esto fidelqꝫ secundi.

Fidus da. dū. et hic et hec fidelis et hoc fidele. sunt sinoni. Fidus est ille qui fiducialiter

seruit dño suo.et dr̃ de fido is.sed fidelis est ille qui est legalis in sermone. et dr̃ de fides dei.q2 fides ex nois impositõe in dictis cõsistit.vt dicat̃ fides quasi fiat dictũ.vnde tullius primo de officiis. Credamusq3 q2 fiat quod dictũ est appellatã fidẽ.pers9. In quo nulla fides in eodem quomodo fides. Crede mihi si credis ei tu decipieris.

Dicitur ingratus acceptorum immemor omnis
Et cuius merita sequitur retributio nulla
Et cui dicendi deest gratia vel faciendi.

Ingratus ta.tum.significat tria.vno modo est homo immemor beneficiorum acceptorũ. alio modo ingratus est ille cuius seruicia nulla merita sequũtur. vel est ille cuius seruicium dicitur displicere.et dicitur quasi non gratus.

Est binus geminus:anni gemini quoq3 bimus
Vnus fons primo:fons sit hiems reliquo

Binus na.nũ.dr̃ esse geminus na.nũ.et dr̃ de bis et vnus.vnde in catone. Nec breuitas sensus fecit cõiungere binos.bimus ma.mũ.dr̃ puer duorũ annorũ.vel res transiens per duas hiemes.et dr̃ de bis et hiems is.q.duas hiemes habens.s.duos annos. et est ibi sinodoche.qm̃ pars ponitur pro toto.vel dr̃ a bis et annus ni.n.gemino mutato in m. vñ oui. Et solet in multis bima manere locis.et inde bimatus ta.tum.quod est spaciũ duorũ annorum.vnde in euan.a bimatu et infra occidit herodes pueros.

Dente carens edentulus est:sed aptus habere.
Qui dentes habuit:nec habet dentes nec habebit
Est edentatus:prior est infans:vetus alter.

Edentulus la.lum.est puer vnius anni vel infãs q̃ nõ h3 dẽtes sed est aptus ad habendũ et dr̃ ab e q̃d est sine et dẽs tis.edẽtatus ta.tũ.est ille q̃ amisit dẽtes ppter morbum vl̃ propter senectutẽ et nũq̃ hẽbit.et dr̃ ab ex quod ẽ extra et dẽs tis.q.extra dentes:vt vetula.

Campester volucer alacerq3 saluber equester
Siluester celeber acerq3 celerq3 pedester
Ex his bis quinq3 tenet hic er:et hec is:et hoc e
Sic et non aliter volo declinare paluster

Nomina que ponũtur in lr̃a que sũt.x.hñt tres termiãtiones in ntõ. et quel3 termiatio h3 suũ genus.termiatio er est mas.g.et is est fe.et e.est n.ge.vt hic campester.hec cãpestris et hoc campestre.et est res stans in campis vel sequens campos.et dr̃ de campus. Alacer idem est quod leuis et dr̃ de ala ale. Volucer idẽ est quod velox homo.vnde in ale. Se nõ ignarus volucri defendere giro.volucri.i.veloci.pedester est homo supra pedes. et dicitur de pes pedis et sto as.q.stans supra pedes. Equester est homo stans supra equũ. Siluester dicitur de sto as.et silua ue.q.stans in siluis sicut heremita. celeber dicitur quasi celestia habens.acer est idem q̃ fortis quando est adiectiuum.quãdo vero declinatur hic acer aceris est arbor.vnde. Dicitur arbor acer vir fortis et improbus acer.celer est idem q̃ velox. Saluber dicitur quasi salutem habens et est vtilis. Unde in alexandreide Regiq3 salubre propinans consilium.paluster dicitur de palus et sto stas.quasi homo stans in palude. et est idem q̃ cenosus sa.sum. Ludicer declinatur hic ludicer hec ludicris et hoc ludicre.vel ludicer cra.crum.

Nullius possessor inops homo dicitur esse
Pauper cui possessorum non suppetit vsus.
Ac mendicus qui pro voce manu quasi querit.

Hic et hec et hoc inops pis.mendicus ca.cũ.et pauper ris.sũt sino.tamen differũt. Nam

fidelis
fides. dei
Ingratus
bin9
bim9
bimatus
edentulus
edentatus
campester
alacer
volucer
pedester
equester
silvester
celeber
acer
celer
saluber / paluster
ludicer
inops

inops est ille qui possidet nihil.et dr̄ ab in quod est nihil et ops quod est terra.q. sine terra vel sine diuiciis.vnde quidā.nullus inops sapiens vbi res vbi copia sensus res sapiūt.pauper nullibi pauper erit. Paup dr̄ esse qui q̄uis plures hēat possessiones tn̄ nō sufficiūt ei: cuiusmodi est auarus qui dr̄.q.plura petens.vel.q.parū portās.vn̄ orati⁹. Paup eniȳ nō est cui rerū suppetit vsus. Mendicus ē ille qui non pōt querere voce: sed loco vocis porrigit manū. Et dr̄ de mēs tis.et dico cis.q. mente dicens.vel de manus et dico cis.q.manu dicens.i.querens.qꝛ mendicus pre nimia miseria cupidinis nequit loqui. ꝛ interpretatur.q. mensam diuitis querens vel cupiens.et dr̄ de mendico as.

Audax non audenda cauens audenda requirit
Sed que sunt audenda cauet temerarius inde.
Que non sunt audenda petit:secors sine corde
Que sunt audenda que non audenda cauebit

Hic et hec et hoc audax cis.et temerarius ria.riū.et hic et hec et hoc secors dis.sunt sinoñ. tn̄ dr̄ñt.nam audax dr̄ ille qui cauet non audenda.et dr̄ de audeo es. Temerarius dr̄ ecōuerso.s.ille qui cauet audēda et facit non audēda. vel qui credit̄ facere nō facienda et dimittit facienda.et dr̄ de temero as. Secors dr̄ ille qui cauet cauenda et non audenda. et breuiter qui nihil audet facere.et dr̄.q seorsum a corde.vel a se quod est sine et cor dis.q.sine corde.i.sine animi vigore.et inde venit secordia.

Esse locus dubius dicatur vbi via duplex
Anceps est gladio questioq3 ambigua

Anceps tis.dubius ia.ū.et ambiguus a.ū.sunt sino.tn̄ dr̄ñt.nā dubius est locus vbi est duplex via.vt biuiū.et dr̄ a dyo gre.qđ ē duo.nā hypsilon in u mutatur et vius.b.mutata ī v nā et b in u.et u in b mutantur propter idētitatē caracteris apud nos et grecos q̄ dr̄ vita ꝛ apud nos bita.q.duarū viarū locus.et sic viator est dubius p quā illarū duarū debeat ire. Anceps est gladius scindēs ab vtraq3 parte. et dr̄ ab an quod est circū: et cephas caput.q. habēs duo capita scindentia.vel dr̄ ab an quod est circū et cido is.q.circū cidens.i.scindēs sicut ensis vel bipennis. Ambiguus pertinet ad questionē quādo nescis solutiōez: s3 ignoras penitus.et dr̄ de ambigo is.qđ est dubito as.quod deriuat̄ ab an quod est circū et ago gis.quod est duco is.q.circūcirca ducēs sed b interponitur causa euphonie.

Est diues proprie cui res succedit abunde
Felix qui possessa tenet cum prosperitate

Hic et hec et hoc diues.et hic et hec et hoc felix sūt sino.tn̄ drūt. nā diues est cui diuicie et possessiones satis sufficiūt.vel qui habet copiā diuiciarū.et dr̄ de dito as. Felix dr̄ ille q̄ h3 plures possessiones et diuicias et eas possidet cū magna ꝓsperitate et cū gaudio.ꝛ dicit̄ felix a foueor ris.vt dicat̄ felix.q fotus seu fetu aut fructu abundans.

Instudet eternis sapiens prudensq3 futuris

Hic et hec et hoc sapiēs tis.et hic et hec et hoc prudens tis.sūt sino.tn̄ drñt. nā sapiēs dr̄ ille q̄ fideliter colit creatorē suū sicut in elemosinis orōibus et ieiuniis. et scit bene ꝓuidere de celestibus.et dr̄ de sapio is.et inde sapientia hui⁹ mūdi stulticia ē apud deū. Prudens est ille qui scit bene ꝓuidere in rebus futuris.s.mūdanis.et dr̄. q.ꝓuidēs. vn̄ ponit quidā. Nō est prudētis ꝓpter cōuicia gentis Perdere vim mētis sed inania tradere ventis.

Quod leuiter penetrare potes penetrabile dices
Quod domus interior capit hoc penetrale vocabis

Hic et hec penetrabilis et hoc le.et hoc penetrale lis.differunt. Nam penetrabilis est res apta ad penetrandū.s.illud quod de leui potest penetrari.et dr̄ de penetro as. Penetrale dr̄ pars secretior domus.s.camera secreta.vnde in alex. Solis penetralibus erā puluinar regale premens.et dr̄.q.intus penitus latens.

Quod sentire potest et sentiri tibi sit res
Sensibilis: sentire potens est sensile tantum
Hic et hec sẽsibilis ⁊ hoc le. et hic et hec sensilis et hoc sensile sũt sino. tñ differunt. Nam sensibilis se hz p actiuã: et passiuã significatõez exponitur et põt esse res que potest sẽtire vt hõ aial vl' res que põt sentiri vt lapis. et dr̃ de sentio tis. Sensile dicitur res que potest tm̃ sentiri p passiuã significationẽ vt lignum lapis et gladius et sic de aliis. tamen dicit deriuator ꝙ tam sensibile ꝙ sensile sunt res que possunt sentire et sentiri. hunc tamen habemus versum. De re sensibili non credas sensile dici.

Terra ferax culta: regio dicatur opima
Fertilis alta domus: homo sit locup les opulentus
Hic et hec ⁊ hoc ferax cis. et hic ⁊ hec fertilis ⁊ hoc le ⁊ opim⁹ a ũ. et opulẽtus ta tũ sũt sino. tñ drñt. Nam ferax ptinet ad terrã bene cultã et fertilẽ. ⁊ dr̃ de fero fers. ferax appellatur terra fructifera et bene culta. Opimus a mũ pertinet ad regionẽ ⁊ dr̃. q. opibus manans et dr̃ de opimo as. qñ tota regio est fertilis dz dici opima. vñ in alex. Idos ditat ebur egyptum nilus opimat. Fertile dr̃ esse humus potẽtũ et nobiliũ qñ est plena diuitiis. dicta de fero. vnde. Fertile vinetũ diuersa vite repletum. Opulentus est homo locuples et diues plenus diuitiis. ⁊ dr̃. q. opibus plenus. ⁊ locũples dr̃. q. loculos habens plenos ere.

Nil mentis retinens homo secum dicitur amens
Partim mente furens non prorsus sit tibi demens
Hic et hec ⁊ hoc amens tis. et hic ⁊ hec ⁊ hoc demens tis. sunt sino. tñ drñt. Nam amens tis dr̃ ille qui absq; vlla interpolatõe et cõtinue est alienatus a mẽte. et dr̃ ab a ꝙ est sine et mens tis. q. sine mente. Demens tis est qui per tp̄is interualla mẽtis patitur alienationem secundum lune cursum. et dicitur quasi deorsũ a mente. vel amens dicitur qui nil habet rationis: sed demens est ille in quo aliqualis viget ratio.

Spiritus inde malus vehemens est ve quia menti
Ingerit: atq; bonus quoniam ve sustrahit illi
Vehemens tis. significat duo. q; quandoq; accipitur in mala significatione. quãdoq; in bona. nam qñ accipitur in bona significatione dr̃ de ve et demo is. et mens tis. q. ve mẽti demens. et isto mõ est idem ꝙ fortis vel consolator. s. bonus angelus: vnde in sacra pagina Factus de celo repente sonus aduenietis spũs vehementis. qñ accipitur in mala signi. dr̃ de ve et mens tis. q. habẽs ve in mente. q; vehit malũ mẽti. et sic capitur in mala significa. in illo psalmo ibi dolores vt parturientis in spũ vehemẽti cõteres naues tharsis.

Vas sit odoriferum tibi sit quod odorat odorum
Odorifer ra. rũ. et odorus ra. rũ. sũt sino. tamen drñt. nã odorifer est vas bonũ odorẽ emittens rõe alicuius liquoris et nõ rõe sui: vt nectare. vel speciebus. vñ sincerũ nisi vas quod cũq; infundis acessit. et alibi. Quod noua testa capit inueterata sapit. et dr̃ de odor ris. et fero. q. ferens odorem. odorũ dr̃ proprie illud quando naturaliter habet odorẽ ex se ⁊ nõ aliunde sed ex alio vt rosa. et dr̃ de odor odo ris. q. dans odorẽ.

Crudelis placito ferus est homo percutiendo
Seuus in vtroq; placito vel percutiendo
Hic et hec crudelis et hoc le. ferus ra. rũ. et seuus a. ũ. sũt sino. tñ differũt. nam crudelis est hõ placito sine affectu. ferus aũt facto. vt ille qui percutit aliquẽ sine cã. et dr̃ de ferio ris. quasi feriens libenter. seuus cõprehendit vtrũq;. et dr̃ de seuio. q; seuit percutiendo.

Est numeri paucus: sed stature nota paruus
Opponas pauco multum: magnum quoq; paruo.
Paru⁹ ua. uũ. et paucus. a. ũ. sũt sino. tñ drñt. nã pauc⁹ dicit numerũ scdm ꝙ dicitur pauci

sunt scholares in scholis si non sint nisi duo vel tres.qꝛ pauci sũt in numero.et dr̄ de pupꝰ pa.pũ. Paruus dicit quantitatē vt cũ dr̄ paruus est iste homo.i.pue quantitatis.⁊ dr̄ etiã de pupus pa.pũ. Postea dicit ac.ꝙ multus ta.tũ.pertiet ad numerũ et opponit̄ pauco.vñ possũ dicere multi sũt scholares ĩ scholis si sint mille uel duo milia.et dr̄ de molles mollis Magnus pertinet ad quantitatē siue staturã et opponitur paruo. vt cũ dr̄ iste est magnꝰ vt gigas.intelligitur in quantitate.qꝛ est longus et est primitiuum.

Est indiuiduum corpus quo non minus vllum
Et quod duritia nequit iste secare,vel ille.
Ast indiuiduum nimio dicatur amore
Discretum tandem sub voce tenetur eadem.

Istud nomen indiuiduus.a.um.est equiuocũ ad quatuor.vno mõ id dr̄ indiuiduũ quod ꝓpter sui paruitatem non potest diuidi aut saltem quod non est facile diuidere.propter hoc dico ꝙ omne corpus q̄tũ matematicũ est semper diuisibile. et hoc° athomꝰ dr̄ corpus indiuiduũ.ab a quod est sine et thomos diuisio.q.sine diuisione. Secũdo id corpus dr̄ indiuiduũ quod non potest propter eius duriciē diuidi vt adamas qui nõ diuiditur nisi mediante sanguine hirci calido. Tertio modo illi dicũtur indiuidui qui tãta amoris societate ad inuicē sunt deuincti vt nulla ingruente aduersitate possint separari sicuti fuerunt thesẽꝰ et pirothous.achiles et patroclus.tideus et polynices.eurialus et nisꝰ. orestes et pylades de quibus inquit oui.ĩ libro de remedio amoris.Semper habe pyladē sociũ qui curet orestem .et ĩ tobiade.Viuite felices fr̄es quos corpore solo.Esse duos eadē mens probat vnꝰ amor.Vos duo vos vnũ miror duo corp̄e mente.vnũ diuiduũ corpore mente coit.Quarto mõ dr̄ indiuiduũ res singularis siue discreta cuiuslibet nature predicamētalis sub hac secũda intentiõe seu proprietate indiuiduũ accepta.que quidē intentio ab ipsa singulari natura distinguitur formaliter q̄uis cũ eadē sit idem realiter.Res vero hmõi indiuidua de genere substantie dr̄ suppositũ seu hipostasis que in natura intellectuali dr̄ ꝑsona.ipsa vero res singularis q̄uis nihil reale sed nec formale addat nature specifice: tamen ab ea distinguitur ex natura rei per modũ intrinsecũ quē dicunt phĩ hecceitatem seu indiuiduationis principiũ.Ipse aũt modus intrinsecus quē hecceitatē dicimus est de intrĩseca ⁊ absoluta rõne indiuidui siue persone.Et per quã intrinsecã et absolutã rationez remanent duo supposita.vel persone distincte se totis subiectiue et realiter:nõ tamen formaliter .ꝑ ipsũ eñi modũ intrinsecũ ipsa natura specifica inesse singularis constituitur et intrinsece limitatur.Sed per proprietatem personalē que nihil aliud est q̄ ratõ formalis indiuidui seu rõ qua distinguitur singulare vnũ ab alio que quidē personalis siue indiuiduitatis ꝓprietas est respectiua et inde est ꝙ vna persona siue suppositũ nõ potest de alia predicari: cũ vtraq3 includat rationē distincti ab altera.distinctũ vero et id a quo distinguit̄ opponitur relatiue.implicaretur eñ contradictio si distinctũ de distincto predicaretur.esset enim idem distinctũ et non distinctum quod implicat.igitur si persone distinguantur per aliqd absolutum realiter:tamen per respectiuũ distinguntur formaliter.qꝛ per ipsam rationem distincti siue indiuidui.

Dicitur a luna lunaticus hac ratione
Quod certis sub temporibus mensis fuerit ille
Ast limphaticus est cerebrum cuius malus humor
Turbat et illidit:sed non sub tempore certo
Est energuminus quem demon possidet vnus
Sunt arrepticii vexati demone multo
Is maniticus est qui se perimit sine causa

Lunaticus ca.cũ.limphaticus ca.cũ.energuminus na.nũ.arrepticius cia.um.et manitic⁹

ca.cũ.sunt sino.tñ differunt. Nam lunaticus est homo qui furit in quolibet mense secũdũ augmentũ et decrementũ humorũ. Limphaticus dr̄ cui cerebrũ violatur propter aque splẽdorem quia quedã aqua siue humor aquaticus est in cerebro: qui qm̄ simile applaudit suo simili ex aque exteriori inspectione mouetur. ex cuius motu cerebrũ perturbatur et sic hõ incurrit insaniã cuiusmodi olet insania sepe canibus euenire. et dr̄ a limpha quod ẽ aqua ratione premissa. vel quia sicut aqua currit is simili modo furit ꝛ hoc sine modo. i. sine mẽsura et incerto tp̄e. Energuminus dr̄ hõ demoniacus solo demonio vexatus. et dr̄ ab en quod est in et erge quod est labor et mene defectus. q. intraneus et laboriosus mẽtis defectus. Et nota ꝙ energia significat interiorem mentis furiã vel interiorẽ mentis laborem vel operationẽ. et dr̄ ab en quod est in vel intra et erge labor. q. interior labor. vnde dr̄ Indoctus format energia sic furiosos. vnde iero. in ep̄la ad paulinũ habet nescio quid latentis energie viue vocis actus. Arrepticius qui a multis est arreptus demonibus dictus de arripio is. Sed maniticus est ab insania vel furore seu diuinatione dictus et deriuatur a mania quod est furia seu mentis alienatio. et mania a manichen grece quod est furor la. vel a manin gre. quod est diuinare latine.

Est cute vir lenis plana: factoqꝫ suauis.
Blandus in affatu: mitis parili comitatu
Ast epulum gustu magis esse suaui probatur

Hic et hec lenis et hoc lene. et hic et hec suauis et hoc suaue. et blandus da. dum. et hic et hec mitis et hoc mite sunt sino. tñ dr̄ñt. Nam lenis dr̄ hõ habens cutẽ planã nec asperam Suauis dr̄ homo pacificus. vel qui suauiter operat̄. vnde suaue magis ꝓprie pertinet ad gustũ. et dr̄ de suco es quod non est in vsu. Blandus dr̄ hõ suauis in colloquiis et qui habet verba lepida. et dr̄ de blãdior ris. Mitis dr̄ hõ qui suos socios nõ ꝑturbat ĩ societate.

Est homo morosus si sit bene moriginatus.
Et si sit tardus tunc dicitur esse morosus
Me mos morosum mora me facit esse morosum

Morosus sa. sum. prima correpta et prima ꝓducta dr̄ñt. Nam morosus prima producta est homo bene moriginatus. i. plenus bonis moribus. et dr̄ de mos moris cuius prima ꝓducitur. Sed prima correpta morosus est homo piger gradiendo. ꝛ dr̄ de mora cuius prĩa corripitur. qꝛ moram facit eũdo et hoc probat actor per ver. in l̄ra. cum dicit me mos morosum ꝛc. i. mos facit me morosum. i. plenũ moribus. ꝛ mora facit me morosũ. i. tardũ eũdo.

Est tintinabulum vis fusile: futile cribrum
De terra facta vas fictile dicitur olla.

Hic et hec fusilis et hoc le. et hic et hec futilis et hoc le. et hic et hec fictilis et hoc le. sũt sino. tñ differũt. Nam fusile pertinet ad aliquã naturam que per calorẽ potest liquefieri et fundi a quo verbo dicitur fusilis sicut sunt tintinabula. et dr̄ de fũdor. Futile dr̄ esse vas quod nihil liquidũ retineri potest. vt cribrũ: et dr̄ de futio tis quod est effundo is. vñ orati⁹ Et futire leues indigna tragedia versus. et inde hec futis vas latũ in ore et strictũ in fundo dictũ. qꝛ cito effundat quicq̇d in illo ponitur. Fictile dr̄ eẽ vas fictũ. i. cõpositũ de terra sicut olla. et dr̄ de fingo gis. quod est cõpono is. qꝛ fingitur. i. cõponitur.

Me comitem via: me socium iudicat esse
Me schola consortem facit: et conuiua sodalem
Missio collegam facit: aut collectio quenquem

Hic et hec comes tis. et hic socius cii. et hic et hec cõsors tis. et hic et hec sodalis et hoc le. et hic et hec collega sunt sino. tñ dr̄ñt. nam comes dr̄ socius in via. vnde in thobia. Procedũt comites. et dr̄ de comeo eas vel de comitor ris. vel de con q̄d est simul et eo is. q. simul per eandẽ viam euntes. sed n mutatur in m. nec potest deriuari de con et mitto tis. qꝛ tũc

scriberetur per duo m. et prima pduceretur que tñ naturaliter corripitur. socii dicũtur qui simul laborant vel fodiunt vineam. vel faciunt aliquod opus. vel clerici possunt esse socii qui simul student vel quia vnus labor premit eos. vl' dr̃ de soccus quod est genus calciamẽti. qz sicut soccus iungitur pedi: ita socii dicuntur esse iuncti in vno aĩo. vel dr̃ de socio. consortes dicuntur scholares proprie in scolis. qz sunt congregati ad vnã et eandẽ sciam reci/piendũ. dr̃ consors a con quod est simul et sors sortis. q. simul cũ sorte. qz clerici debent viuere de eadẽ sorte. s. patrimonio crucifixi. Sodales dicũtur qui simul comedũt ad mensã. et dicũtur a sos quod est con et edales. q. simul edales. vel dicitur a sos quod ẽ simul z daps dapis quod est esca. q. simul edentes escas. Collega dr̃ ille vel illa qui vel que vadit ad intimationẽ faciendũ: vel potest esse ille qui mittitur a rege vel a papa portans litteras. et dicimus hic et hec collega ge. media producta. et dr̃ a con quod est simul et lego is. q. siml' legat ur vel mittatur. vnde quidam. Mercedẽ ppriam meruit collega fidelis. et in thob. Pascit vterqz viam verbis collega fidelis. hic et hec collega dr̃ ille qui mittitur ad colligẽdũ tributa regis vel imperatoris. vel ad legendũ spicas. et tunc dr̃ de con quod est simul z legatus quod est missus. q. simul missus. vel dr̃ de colligo is. vnde versus. Consortes cõiũgit amor socios labor vnus. Cõis comites reddit via: mensa sodales.

Qui de suspectus sed de quo suspiciosus
Inuidus est qui de sed de quo est inuidiosus
Inuidiosus ego: non inuidus esse laboro

Suspectus est ille qui hz suspectionẽ de aliquibus inter se loquentibus timens eos loqui de ipso. vel qñ maritus habet malã suspectionẽ de vxore qñ videt eam loqui cũ aliquo: ille dr̃ suspectus vnde cato. Suspectus caueas ne sis miser oĩbus horis. Suspiciosus dr̃ vir vl' femina de quo vel de qua habetur mala suspectio. vt de latrone de muliere adultera. vñ quidã. Femina strupata suspiciosa manet. a simili se habent inuidus et inuidiosus. nam inuidus est ille qui hz inuidiam de aliquo faciente suũ cõmodũ. vnde oui. Inuidus alterius rebus marcescit opimis. et dr̃ de inuideo es. Inuidiosus est ille de quo habetur inuidia vel de bonis eius inuidiosus. vnde sic construe primũ versũ suspectus dr̃ esse qui hz suspectionẽ de aliquo. sed suspiciosus est de quo habetur suspectio talis.

Pro plano leuis pro leuitate leuis
Alleuiatqz simul leuigat ista probant

Leuis prima producta est planus na. nũ. vt ista res est leuis. i. planã. et dr̃ de leuigo as. qđ est plano as. et inde leuigatus a. um: qđ est planus na. nũ. vnđ precepit dñs noe qꝫ faceret archã de lignis leuigatis. i. planis. Quando leuis hz primã corre. tũc ẽ leuis res non ponderosa. vt pluma et hmõi. vt cũ dr̃ ista res est leuis. i. non ponderosa. vnde versus. Ut leuium leuitas leuiũ leuitate leuatur. Sic grauiũ grauitas grauiũ grauitate grauatur. z dr̃ de alleuo as vel de leuio. et inde componitur alleuio as.

Nos operum lassos reddit labor et via fessos
Nosqz fatigatos labor equor terraqz reddit

Lassus sa. sum. pertinet ad illos qui fodiunt vineã vel aliquod tale opus. et tales possunt dicere nos sumus lassi. et dr̃ de lasso as. Fessus pertinet ad illos qui vadũt per viam. z dr̃ de fatiscor eris. Fatigatus cõprehendit vtrũqz. et dr̃ de fatigo as.

Simplex legittimus: simplex idiota vocatur
Est bona simplicitas: sit mala simplicitas.

Hoc nomen simplex tenetur duobus modis. vno modo est legittimus. et tunc dicitur a sin quod est sine et plica ce. q. sine plica. vnde cato. Simplicitas veri. alio modo simplex ẽ idiota. et dr̃ a sin quod est con. et plica ce. q. cũ plica. Idiota dr̃ ab idos quod est diuisio. et iota quod est littera. q. diuisio a lr̃a. et per cõsequẽs a sciã. vel dr̃ iothis quod ẽ auris quasi

diuisus per aurem.qm̄ nihil retinet. Similiter simplicitas significat duo.est enim bona simplicitas et falsa.

Sit vanum corpus:aer dicatur inanis
Estq̧ locus vacuus:sic dicere suspicor vsum

Vanus na.nū.pertinet ad corpus humanū. Inanis pertinet ad res que tangi nequeunt vel videri.vel palpari sicut ventus aer. vacuus pertinet ad locū:vt cū dr̄ iste locus est vacuus.q2 nihil est ibi solidū qd̄ occupet locū:vt archa vel domus vacua est. et dr̄ de vacuo as. q2 vacuatur anteq̄ sit vacuū.vel dr̄ de vacat vacabat. Aer dicitur ab a quod est sine et er quod est lis.q.sine lite per cōtrariū.q2 ibi est lis continua ventorum.

Ob mala preterita malus est nefarius atq̧
Quod mala sint eius presentia facta nefandus

Nefarius.a.um.et nefandus a.um.sunt sino. tamen dn̄t. nam nefarius est ille qui fecit multa mala preterita. Nefandus dicitur ille qui quotidie facit malū quando potest z sūt presentia mala eius.et dicitur.q.non fandus vel de non et for faris.

Infimus atq̧ imus distant sibi sic quoq̧ distant
Infimus ordine sit imus at ille loco

Infimus a.um.et imus a.um.sunt sino.tn̄ dn̄t.nam infimus pertinet ad ordinē vt diaconus uel subdiaconus est infimus respectu presbiteri vel prepositi.et dicitur de infra. Im9 pertinet ad locū:vt cū imus sedet superius et alter inferius.vt cū dr̄ iste sedet in primo loco.iste in imo.et dr̄ de humus quod est terra.quia sedet in humo.i.in terra.

A patria profugus discedens dicitur vltro
Ac expulsus vi valet exul homo bene dici
Exultabit sine spe patrie reditu sq̧ reiq̧
Inscriptus manet in patria sed re spoliatus.
Amittit proscriptus opes nec posse reuerti.
Quisq̧ relegatus sua cum remeabit habebit.
Transfuga qui sub perfida transcurrit ad hostes.

Profugus.a.um.hic et hec exul lis.inscriptus ta.tū.relegatus ta. tū.et hic z hec trāsfuga ge.pscriptus ta.ptum.sunt sino.tn̄ dn̄t.nam pfugus dr̄ hō discedens a patria sua vltro. vnde in primo eneidos.Arma virūq̧ cano troie qui primus ab oris Italiam fato pfug9. et dicitur de pro quod est procul et fugio is.q.procul fugiens.Exul dr̄ homo qui a propria patria imperpetuū expellitur violenter.et etiam amittit res suas sine spe redeundi.tn̄ in vrbe vel patria sua progenie remanente.et dr̄ de exulo as vel de ex quod est extra et solū soli quod est terra.q.extra solum positus.i.extra terrā.Inscriptus dr̄ ille qui spoliatur rebus propriis.et etiā possessionibus propter aliquod scelus vl' fore factum.tamen remanet in patria sua.et dr̄ de inscribo bis.Proscriptus dr̄ ille qui perdit res suas seu possessiōes propter aliquod scelus perpetratū sed potest reuerti ad tp̄s.s. quando steterit per duos annos vel per tres.et dr̄ a pro quod est procul et scriptū.q.procul a scripto.vel.q.procul script9 .i.a ppria patria remotus.Relegatus dr̄ ille qui exulat ad aliquod tempus et cū venerit habebit bona sua.Transfuga est perfidus qui trāsit de hostibus ad hostes seu qui de vna acie ad aliā propter aliquā fraudē faciendā.z dr̄ de trans et fuga ge.q2 fit trāsfuga vnde in ale.Barbarus ad regem veniens vt transfuga.

Membris formosus ac ore quis est speciosus.
Ast abilem pulchrum:dices lepidumq̧ decorum.

Formosus a.um.speciosus a.um.pulcer cra crū.decorus a.rū.media producta sunt sino.

tamen differūt. nam formosus pertinet ad membra. s. qui habet membra bene disposita et apta. et dicitur de forma. vnde oui. Non formosus erat sed vir facundus vlixes. Speciosus est ille qui habet pulcrā faciem. et dr̄ de specio is. quod non est in vsu. vel de species speciei. vnde dicendū speciosus forma. et alibi de beata virgine. speciosa facta es ꝛ suauis Pulcer est ille qui habet cutem leuem et planam vt mulieres et similiter viri. vt dr̄ iste puer est pulcer. et dicitur de pelle. Decorus media ꝓducta est homo lepidus et politus ī verbis. i. vrbanus in loquendo et facundus. et dr̄ de decor is. vnde theodolus. Virgo decora nimis. et alibi. hunc homines decorant quem vestimenta decorant.

Inflatus tumidus dices: tumidus superbus
Sic cutis excessum: mentis quoqꝫ significabit.

Tumidus a. um. est equiuocū. nam pro inflatione cutis accipitur. dū. s. quis habet cutem vltra modū extensam sicut idropicus. Item pro superbia. et sic per tumidus duplex inflatio notatur. s. mentis et corporis. et dicitur de tumeo es.

Est homo cirritus qui cirros vertice portat:
Cerritus dicetur quem vesania torquet

Cirritus ta. tū. et cerritus ta. tū. sunt noīa diuersiuoca que ferme cōueniunt in voce: attñ diuersa significant. Cirritus em̄ idē est ꝙ homo habens pilos crispatos et conglobatos. et dr̄ a cirrus ri. quod est pilorū cōglobatio. Cerritus est insanus a cerere dictus. q: facientes festa ceteris post nimiam potationē infamiam incurrebant.

Labilis est fluuius dicatur lubricus anguis.
Et tamen vtrunqꝫ de labor laberis exit.

Hic et hec labilis et hoc le. et lubricus ca. cū. sūt sino. tñ dr̄ñt. nā labilis pertinet ad aquaꝫ q: aqua est labilis. et dr̄ de labor eris. sed lubricus pertiet ad anguē vel viam sup quā vix potest ambulans pedes cōtinere quin labatur. et dr̄ de labor eris.

Noxius est proprie nequam: pocioqꝫ nociua.

Noxius noxia. um. et nociuus ua. um. sūt sino. tamen differūt. Nā noxius est hō neq̄. i. infelix et malignus. vnde in thobia. Pone merū talos caro noxia clamitat. Nociuꝰ vero pertinet ad escā vel potationem ferentem nocumentū. vnde ista potatio est nociua. i. mortifera. et vtrunqꝫ dicitur de noceo es.

Dic apte flauum crimen: fuluumqꝫ metallum.

Flauus. a. um. et fuluus a. um. sunt sino. tamen dr̄ñt. nā flauus pertinet ad crines. et dicitur de flo as. Fuluus pertinet ad aurum vel metallum. et dr̄ de fulgeo. ges.

Spissum de toto solido dicetur ac illud:
Densum dicatur vbi locus opacus habetur

Spissus sa. sum. et densus sa. sū. sunt sino. tamen dr̄ñt. nā spissū dr̄ de toto solido. i. de re firma sine aliqua diuisione: sicut murus vel paries vel lapis. et dr̄ de spisso as. vt cū dicit murus vel paries est spissus. Densus pertinet ad nemus quando est opacum propter dēsitatē arborū vel foliorū. vt cū dr̄ istud nemus est densū. et dr̄ de denso as.

Fertur castratus homo testiculis viduatus
Castrato similis est gallinacius omnis

Castratus ta. tū. et gallinacius a. um. sunt sino. tamen differūt. nam castratus est ille qui est viduatus testiculis. et dr̄ de castro as. Gallinacius pertinet ad hoīes qui habēt testiculos et non vtūtur castro. et dicitur de gallina. Sub gallinacio comprehendūtur eunuchus et spado vnde nota ꝙ aliud est spado aliud est castratus aliud eunuchus: et aliud gallinacius. Spado dr̄ a spata te. quod est genus gladii cū quo genitalia hominis abscinduntur Castratus dicitur ille qui est frigide complexionis. et ꝓpter frigiditatē nequit libidinē ex

ercere.et dr̄ de castus a.um.et natus.q.caste natus nō tamen spontaneus sed coactus. Eunuchus dr̄ ille qui non est spado nec frigide nature:sed amore virtutis se abstinet ab actu carnali.et dr̄ ab eu quod est bonū et nicos quod est victoria.q.bonus ⁊ victoriosus.et de talibus dicit augūstinus. Fideles sūt quos castrauit non necessitas:sed volūtas.vnde versus
Castratos natura facit violenta spadones. Efficit improbitas eunuchus sola voluntas.
Castratum facit gelidum natura facitqꝫ virtus:eunuchum genitalia cesa spadonem.gallinacius dr̄ homo habens similem colorem castrato.

Ebrius atqꝫ bria comes est cui sobrius ipse

Ebrius a.um.et sobrius a.um.conueniunt in voce sed differūt in significatione.nā ebriꝰ est ille qui nimis potauit.et dr̄ ab ex quod est extra et brios mensura. q. extra mensuram. Sobrius dr̄ homo moderatus in se.et dicitur a so quod est cō et brios mensura.q. cū mensura.temulentus est ebrius a.um.et dicitur quasi plenus temeto.

Inscius ignorans:quo culpa est conscius ipse.
Prescius est quisquis poterit prescire futura.

Inscius a.um.conscius a.um.et prescius a um.conueniunt ferme in voce sed differūt. nā inscius dicitur esse ignorans.sicut homo qui parum scit:aut nihil de aliqua re.vnde theodolus Inscius esse deū.⁊c.et dr̄.q.nō sciens. Conscius dr̄ hō culpabilis vnde cato. Consciꝰ ipse sibi.⁊c.et dr̄ a con quod est simul et sciēs.q.secū simul sciens culpam. Prescius est ille qui futura cognoscit:et dr̄ a pre quod est ante et sciens.q.ante sciens.

Dicta modesta:sed acta vocari dic moderata
At primi caput esto modus:moderorqꝫ secundi.

Modestus a.um.et moderatus ta:tum.sunt sino.tamen differūt.nā modestus dr̄ homo habens bonū modū in dictis suis.et dr̄ de modus di. Moderatus pertinet ad facta sua.i. homo moderatus in factis suis.et dr̄ de moderor aris.

Signat iniquus quicquid et impius hoc quod et asper
Vnde ait ouidius non per iuga montis iniqui.

Iniquus a.um.significat duo.vno modo est impius pia.pium.vnde dicendum Iniquos odio habui.i.impios.alio modo idē est ꝙ asper.vnd̄ ouidius. Immemor ille fuit nec retia ferre recusat.nec tenuisse canes nec per iuga montis iniqui.i.asperi.

Suffusus proprie vir dicitur esse liquore
Et infusus sit oleo:vnguentoqꝫ peruncttus

Suffusus sa.sum.perunctus cta.ctum:et infusus a.um.sunt sino. tamen differūt. nā suffusus proprie est homo tinctus vel rigatus cū aqua vel cū vino vel ab alio liquore. et dicit̄ de supra et fusus.q.supra fusus.vel de super et fundo dis. vnde in alexā. Horruit ex timplo gelide suffusa liquore tota viri moles. Perunctus dr̄ res vncta aliquo vnguento sicut sanguine vel alio vnguento.et dr̄ de per et unctus. Infusus est homo rigatus oleo.et pertinet ad palestrianos.et dr̄ de in quod est intus et fusus.q.intus fusus.i.rigatus oleo. vn̄ in thobia. Purga vasa nisi purges liquor omnis accessit infusus.

Res sunt absconse quas celas calliditate
Que natura tegit nobis abscondita dicas

Absconsus a.um.et absconditus ta.tum.sunt sinoñ.tamen drūt.nam absconsus dr̄ res reposita in aliquo loco secreto aliqua calliditate:vt si poneretur aurum vl' argentū in visceribus terre vel in alio loco secreto. Absconditus dr̄ res secreta sicut corpora supra celestia. qꝛ nequimus ipsa videre.qꝛ abscondita sunt.vel etiā pudibunda hominis que propter verecundiā tegūtur vel abscōduntur.et utrunqꝫ dicitur de abscondo is.

Letatus quasi mortuus a leto quasi morbo

Ac letor de leticia letatus habetur.

Letatus ta. tū. significat duo. vno mō idē est ꝙ mortuus. et sic dr̄ a lete palude infernali. q̄ potata ab aliquo cōfert obliuionē vel mortē. et dr̄ de letū leti. quod est mors. s. qn̄ aliq̄s ꝑ morbū letū incurrit. i. mortē. alio mō letatus idē est ꝙ gauisus. et dr̄ de letor aris. quod ē gaudeo es. vn̄ dicendū. Letatus sum in his que dicta sunt mihi.

Dicitu r intentus: plenusq; labore operosus
Des operam primo caput: ast opus esto secundo.

Operosus sa sū. est equiuocū ad duo. vno modo est idē ꝙ intentus. et tunc dr̄ de opera re. quod est intentio. vt cū dr̄ iste est operosus illi i. dat ei operam. i. intentionem. vel intentū Alio modo operosus est plenus opere. vt cum dicitur ille est o perosus. i. plenus opere. et tunc dicitur de opus operis. q. opere plenus.

Est detestatus quiuis anathemate strictus
Preuentus morte intestatus dicitur esse

Detestatus ta. tū. et intestatus ta. tū. cōueniunt in voce. sed drn̄t in significatione. nā detestatus est idem ꝙ maledictus vel excōicatus. et dicitur de de. et testatus. q. detestatus. i. de testamēto ecclesie remotus. vel dr̄. q. deorsū a testamēto. i. a memoria positus aliorum. id est christianorū. vel dr̄ de testor ris. quod est excōico cas. vel maledico is. vnđ quidā. Uir detestatus non dicitur esse beatus. Intestatus dr̄ esse qui moritur sine testamento sicut morte subitanea. vnde Sanctus non moritur intestatus qui facit deū heredē. et dr̄ de in quod est nota priuationis. s. sine. et testamentū. q. sine testamento mortuus. vel dr̄ de intestor aris. quod est mori sine testamento.

Est breuis argutus est callidus atq; sonorus

Istud nomen argutus a. um. significat tria. vno mō idē est ꝙ breuis. vnde ouidi⁹. Arguto tenues percurrens pectine telas. vt iste hō est argutus. i. breuis. alio mō idē est ꝙ callidus vt iste est argutus. i. sapiens. alio mō idē est ꝙ sonorus: vt in illo hymno. versibus almachnicis dactilicis tetrametris hypercathaleticis de beata radegundi. arguto canere da radegundis versu gesta tue splendida sponse. arguto. i. sonoro vel canoro. et dr̄ de arguo. is.

Plenū flexibilem tardū lentus tibi monstrat
At lentos dices facientes occia sepe
Sicq; luto plenus tibi dicatur lutulentus
Curribus antomedon lentusq; erat aptus habenis
Hanc tua penalope lento tibi mittit vlixe
Tu modo pompeia lentus spaciare sub vmbra
Dentur in exemplis lectoribus hec tria dicta

Istud nomen lentus ta. tū. significat quatuor. vno mō idem est ꝙ plenus na. nū. s. qn̄ componitur vt iste est lutulentus. i. plenus luto. Alio modo idē ē ꝙ flexibilis & hoc flexibile. vt anthomedon. i. auriga achilis erat lentus. i. flexibilis curribus et habenis. alio modo idē est ꝙ tardus. vnde ouidius. Hanc tua penalope lento tibi mittit vlixe. alio mō idem est ꝙ occiosus. vnde. Tu modo pompeius. i. pōpeia. lentus. i. occiosus sub vmbra. exēpla sūt ibi

d **Onati nostri vestigia prima secutus.**
Nomine tractato nunc de pronomine dicam.
Non quia sim prisci dictis contrarius ani
Sed ꝙ in hoc opere volo doctrinare minores

Quinte partis huius presentis operis que de ethimologia texitur. primo qui est de nominibus expedito libro: cōsequenter restat ineamus secundū vnico capitulo videlicet.

xiiii. comprehensũ qui si quidẽ precedenti sic cõtinuatur. Postq̃ vidimus de noĩe quod si gnificat substantiã seu entitatẽ sub modo cõceptus intrinseco permanentis seu habitus et quietis et sub determinate apprehensionis formalitate. consequenter videndũ est de pronomine quod conuenit cum ipso nomine in hoc q̃ est significare ipsam entitatem sub priuato modo intrinseco permanentis. differenter tamen. qr non significat sub formalitate determinate apprehensionis. sed sub quadã qualitate seu formalitate determinabili quã quidẽ nihil aliud esse arbitror q̃ modũ intrinsecũ contrahentem naturam cõem ad idiuiduum: que qualitas seu formalitas non est gradus formalis seu realis. qr ab ipsa natura non distinguitur formaliter: sed tm̃ ex natura rei. nec facit ea que per eam contrahuntur distingui formaliter: sed tantum numero. quare dicunt nonnulli pronomen significare sine qualitate attendentes id significare entitatem distinctam aliquo gradu formali seu realitate actuali. sed tm̃ intrinseco modo qui ei cuius est modus seu quod ꝯtrahit nihil addit reale sed nec formale. sed ex hoc non potest inferri pronomen non significare substantiam cũ qualitate. qr constat modũ intrinsecũ. et si non iportet aliquẽ gradũ formalem ab eo cuius est formaliter distinctũ tamen non predicetur de eo cuius est in quid. et si ad q̃ditatem pertineat restat vt predicetur in quale et denoĩatiue: nõ ab aliqua realitate formali. sed a formalitate seu intrinseco modo ex natura rei ab ipsa re distincto: quam formalitatem seu qualitatẽ dicimus dñam materialem seu hecceitatem indiuiduationis principiũ: que hecceitas dupliciter cõsideratur. vno mõ vt signata est et determiata. vt petrus significat naturam hoĩs singularem determinatam: et sic importat per nomen hmõi hecceitas seu intrinsecus modus et est determinatus ad vnum sic q̃ non ad aliud. Alio modo consideratur in communi vt non est determinata sed determinabilis et distinguibil et sic entitas permanens sub tali qualitate: formalitate: seu modo intrinseco per ꝓnomẽ significatur. ex quibus elicitur diffinitio ꝓnominis. Est enim pars orationis sigñs entitatem sub modo conceptus intrinseco permanentis distinguibili. Sed videtur implicare q̃ aliqua hecceitas sit cõis. qr sic singulari competeret ratio cõis. omne enĩ quod est hoc ẽ singulare. ergo nõ est aliqua hecceitas cõis distinguibilis per quam ꝓnomen reponatur in esse pronominis. Rñdeo. non implicat q̃ ratio singularitatis sit cõis petro et iohanni: sed implicaret si petreitas siue hec hecceitas demõstrato petro esset pluribus cõis. constat enĩ q̃ petrus est singularis nec est singularis inquantũ petrus. qr sic nulli competeret singularitas nisi petro q̃ est falsum. ergo dicet aliquis singulare erit spẽs cum immediate ꝑdicet de pluribus differentibus numero. Dicendũ est q̃ non est cõe cõitate nature vel quiditatis: sed intentionis tm̃ seu formalitatis que non predicatur in quid: sed in quale vt dictum est. liquet igitur ex dictis rite ꝓnomen post nomen ordinari immediate. tũ. quia cũ eo conuenit in ꝓpinquo materiali significã. mõ. tum. qr loco ꝓprii noĩs ponitur. et inde ꝓnomen. q. ꝓ ꝓprio noĩe positũ dr̃. ideo hunc ordinem in lr̃a tenuit actor donatũ insequendo. et diuiditur ista pars in duas partes. qr primo ꝓponit secũdo exequitur ibidẽ causa duplex. In prima igitur parte dicit actor se insecutum donatum in ordinando partes oratõnis pro eo quia ipse donati ordo iuuenibus videtur cognitu facilior quorum se asserit esse introductorem:

Causa duplex igitur pronominibus reperitur
Cur sint inuenta: quarum tibi prima necesse est
Altera commoditas. natura prime siue secunde
Que sunt persone pluralia singula siue
Illa necessario nobis inuenta fuerunt
Sicut sunt ego tu cum casibus illaq; vere
Que sunt alterius persone commoditate
Esse reperta reor sicut sunt iste vel ille

Nanqꝫ notant de re pronomina semper eadem
Sermonem fieri quod non de nomine dico.
Eiusdemqꝫ rei sit certa relatio causa
Demonstratio vel discretio sunt quoqꝫ cause
Nomina nam quãuis quid demonstrant referantqꝫ
Confuse tamen hoc faciunt pronomina certe
Et quandoqꝫ tamen demonstrant nomina certe.

In hac parte exequitur. et diuiditur in duas partes. qꝛ primo determiat de pronoīe in generali. secūdo in speciali. prima in principio. secūda erit ibi. Curqꝫ sui. Iterū prima ī duas. qꝛ primo agit de cā inuētionis pnoīs. secūdo de eius significatione ibi. Sit nomen vere. igitur fuerunt inuenta pronoīa duplici de cā. primo cā necessitatis. secūdo cā cōmoditatis et certitudinis. Causa necessitatis vt haberemus sermonē completū. qꝛ omīs sermo fit tripliciter. qꝛ aut fit in prima persona: aut in secunda: aut in tertia. et verba sūt determinata in tribus personis. in prima secunda et tertia. et nomina omnia sunt tertie persone et non possunt reddere suppositū nisi verbis tertie. qꝛ nihil esset dictū pris. scribo pris. scribis: īmo esset soloecismus. et ideo qꝛ non habebamus aliam partē que possit reddere suppositū verbis prime ꝛ secunde persone: nisi tantū pnomina hac de causa fuerunt inuēta pronomina prime et secunde persone vt redderent suppositū verbis prime ꝛ secūde persone. vt ego et tu in singulari. et nos et vos in plurali. Item pronomina tertie persone fuerunt inuenta cā cōmoditatis ne sepius idem repetatur: ꝛ ne sepius idem repetendo fastidiū generet. vt si diceretur virgilius scripsit bucolica. virgilius scripsit georgica. virgilius scripsit eneida. commodius enim dr̄ virgilius scripsit bucolica: et ipseidem georgica. Itē certitudinis. qꝛ dū dr̄ pirrhus venit ad troiam. pirrhus fortiter pugnauit. dubiū est an ea dicantur de duobus pirrhis. vel de vno. ideo ad remouendū equiuocationē et dubitatōeꝫ fuerunt inuenta demonstratiua et relatiua pronomina. nam demonstratione et relatiōe certificatur sermonē fieri de vna re. et quãuis aliqua nomina hoc faciant tamen confuse: vt dicendo qualis est petrus talis est iohannes. tamen hoc quandoqꝫ faciunt certe ꝛ determinate. vt dicendo petrus est albus et talis est iohannes.

At nomen vere tibi significabit vsiam.
Et tibi significat pronomen hipostasim ipsam
Dans intelligere quid sit substantia mera

Ista pars diuidit in duas partes. qꝛ primo ondit quid significet pnomen de suo mō significandi essentiali vt inde possit elici uera eius diffinitio. secūdo ex ipsa diffinitione ortum dubiū soluit ibi. Queritur et quare. primo igitur vt ostendat quid sit pronomen ostendit quid significet nomen. d. q significat vsiam. i. quiditatem limitatā modo proprio intrinseco. q. qualitate distincta et non vt dicūt glosule quedā compositū ex materia et forma. qꝛ sic nec materia nec forma: nec deus: nec angeli nec accidētia essent nomīa. cū sua entitas non sit composita ex materia et forma. sed nec capit ibi vsiosis pro forma partis. nec p differentia formali seu realitate actuali. qꝛ sic nec deus nec materia prima nec forma essent nomina. sed capitur pro modo intrinseco nullā cum eo cuius est faciente compositionem: quā dicimus qualitatē limitantē quiditatē seu entitatē que qualitas ab ipsa substantia seu entitate non formaliter distinguitur: sed ex natura rei tm̄. Pronomen vero significat hipostasim non vt prefate inquiūt glosule materiā. qꝛ cū materia sit quiditas limitata p prio mō intrinseco sub quo determinate apprehendit sequeret q pnomē significaret substantiā sub qualitate limitata ꝛ distincta. sed accipitur hipostasis pro supposito de genere substantie quod addit supra rationē indiuidui quod est cōe omni singulari cuiuslibet generis in se subsistere. q. non dependēs ab alio nec aptū natū sit ab alio dependere. per pro

nomē eñ sicut superiꝰ diximꝰ significat hypostasis: seu ut veriꝰ loquamr natura singula ris cui cōuenit illa secunda intentio. siue proprietas per hipostasim designata. nam ratio hipostasis supra rationem nature singularis addit realitatē ab ipsa natura singulari for maliter distinctā. ratio vero nature singularis addit solū modū intrinsecū ipi speciei quē superius diximus hecceitatē cōem. igitur pronomen est pars orōnis sigñs hipostasim. id est substantiā singularē mere. i. absolute seu sigñs substantiā sub qualitate distinguibili. que nihil aliud est ꝗ̄ modus intrinsecus qui hecceitas cōis dr̄ ex quo liquet id vnde sequēs oriť dubiū. videlicet ꝙ pro ꝓprio noīe seu singulari est pronomen positum.

Queritur et quare proprio pro nomine poni
Dicatur: cum pro reliquis sepe inueniatur
Nobis est super hoc inuenta solutio duplex
Ponitur in prima dicatur id est reperitur
Dicimus in reliqua ꝗ̄uis referatur ad illud
Non tamen id circo pro nomine ponitur illo
Nam certum facit hoc quod per se non facit illud
Sic plane et breuiter sit questio nostra soluta

Quis ex precedenti lectione patuit pronomen ex suo modo significandi essentiali ꝓ no mine proprio poni. ideo ibi querit. vnde hoc cū aliqñ ꝓ appellatiuo noīe reperiatur. vt dū dicitur homo legit et idem disputat. ibi ponitur pro appellatiuo. Actor soluit dupliciter et dicit primo sic ꝙ pronomen reperitur poni ꝓ ꝓprio noīe sed nō excluditur quin possit pro appellatiuo. qñqꝫ neqꝫ diffinitio negat quin bene possit poni pro appellatiuo: sꝫ ista solu tio est dubia et parum valet. Alia solutio est talis et melior ꝙ ꝗ̄uis ꝓnomen referat nomē appellatiuū tñ nō ponitur pro illo appellatiuo. qꝛ nō refert illud ꝓut ē appellatiuū: sed ꝓ ut ponitur pro noīe ꝓprio. qꝛ semper in appellatiuo intelligitur suppositū. vt cū dr̄ magi ster legit et ille disputat. hoc pronomen ille non refert hoc quod dico magister nisi ꝓut po nitur pro quodā indiuiduo vt sorte vel platone. vnde oportet dicere ꝙ tale appellatiuum non ponitur ibi sub appellatiui virtute sed sub virtute ꝓprii et ītelligitur propriū in dicta oratione quia aliter incerta esset relatio vl' dubia secundū qđ satis superius est declaratū si enim dicam homo legit et idem disputat: dubiū est vtrū de eodē dicā. sed si intelligatur sic homo legit vt iste petrus ita ꝙ stet sub virtute proprii: et idem disputat. certū est ꝙ diciť de eodē quare melius ponitur ꝓ proprio nomine ꝗ̄ ꝓ appellatiuo. Dicimus igiť in reli qua. i. i secūda solutōe ꝗ̄uis referantur pronoīa ad appellatiuū nomē sicut homo currit ⁊ ille moueť non tamen poniť pro illo appellatiuo: sed pro intellecto per appellatiuū. s. ꝓ in diuiduo sub nomine appellatiuo intellecto: nam certū facit hoc. sed pronomē qđ per se nō facit illud. s. appellatiuū. et hoc declarant aliqui per simile. qꝛ officialis partim fungiť vi ce episcopi vt in causis tenendis et aliis officiis sibi deputatis. et partim non fungiť vt in ordinibus celebrandis. sic est de pronoīe. qꝛ partim refert nomen appellatiuum non ꝓut est appellatiuum: sed prout ponitur pro ꝓprio. et partim non refert. qꝛ ꝓut est appellatiuū non refert. ‖ Hoc potest similiter aliter solui. qꝛ pronomen inuentū est cā noīs vt res signifi cata per ipsum comparetur ad actum sub aliqua persona. s. sub prima et secunda ⁊ supple at defectum in verbis prime et secunde persone in tertia vt remoueat ambiguitatem sub stantie agentis. sed actus non conuenit communi: sed proprio quia actus et operatio sunt circa singularia. ideo melius dicitur pronomē poni loco proprii nominis ꝗ̄ loco nominis appellatiui.

Curqꝫ sui careat recto fit questio sepe
Soluitur et varie: poteris sic soluere primo.
Sb conuertis in es si sit couersio recta

At si conuertas hy sic statim facies si
Ac si conuertas prorsus statim facies is
Sed neutrum facere vult coincidentia vere
Nec nouit casum sua reciprocatio rectum
Vel quod apud grecos omothoi non habet illum

Hic determinat actor de pronominibus in speciali. et primo mouet vnā questionē specia liter circa hoc ꝓnomen sui. s. circa naturā eius. questio est talis. quare istud pronomen sui caret ntō casu. soluit ac. et dicit ꝙ de hoc sūt multe solutiones. qꝛ vel propter coincidentiā reciprocationē vel similitudinē nō potest habere. Primo dicit ꝙ non potest habere cā coīcidentie. qꝛ si haberet ntūm oporteret ipsū deriuari ab eh vel ab hi. quod neutrū potest dici. qꝛ in deriuando dictiones a grecis mutamus h in s. et tunc de eh haberemus es. Item mutamus eam in i. et sic haberemus is. de hi. vero si mutamus h in s. fieret si et sic ꝓpter coincidentiā istius secūde persone es de sum es. et istius pronominis is. et istius coniunctionis si sui caret nominatiuo. Alia ratio est et melior qꝛ repugnat modo significandi ꝓnominis reciproci cuiusmōi est sui habere nominatiuū casū non quin idem bene possit esse agens et paciens respectu diuersorū. vt dū dico video me. sed qꝛ de natura reciproci ē significare per modum terminātis actum verbi secundū qđ actus est a seipso: oportet aūt actū semper precedere ipsū pronomen reciprocum tanꝙ id in quo recipitur. vel a quo recipitur Nominatiuus vero se habet vt subiectum actus quod semper preintelligitur actui. preintelligi autē actui et determinare actum implicat. quia inquantum reciprocum pronomē est posterius ipsi actui. si vero haberet nomīatiuum significaret rem illā vt priorem actui: quod repugnat reciproco. dum vero dico ego video me. li ego non est reciprocum. quia nullum dicit respectum ad precedens. quod est de ratione reciproci quod habet recipere actū precedentem et identificare terminum cum subiecto. Aliam assignat actor rationem. qa greci habent aliud pronomen scilicet omothoy et significat idem qđ sui: et nō habet noīatiuum. quare sui etiam non debet habere nominatiuum.

Hec pronomina sunt que primitiua vocantur
Hec ego tuqꝫ sui et ille iste vel ipse vel hic is
Hec et simplicia sunt dicta modisqꝫ duobus
Primo dicuntur hec simplicis esse figure
Hoc quoqꝫ grecorum respectu dicitur esse
Vel sunt simplicia quia significatio simplex
Hec quoqꝫ simplicitas ad possessiua refertur
Nam persona duplex possessiuis reperitur
Cetera sed septem deriuatiua vocantur
Me. tu. su. noster. vester. nostras quoqꝫ vestras.
Que deriuantur a primorum genitiuis
Ac per simplicia fit mentio compositorum.

Actor ostendit q̄ sūt pronoīa primitiua et que deriuatiua. et dicit ꝙ ista pronomīa sunt primitiua. s. ego tu sui ille ipse iste hic et is. et sūt simplicia. i. simplicis figure. ⁊ dn̄r simplicia duabus de causis. qꝛ pronoīa greca istis octo equipolentia dicūtur simplicia. Itē qꝛ habēt simplicē significationē in cōparatione ad possessiua. qꝛ possessiua significant duplicē psonam. s. personā possessoris intrinsecus: et personā possessionis extrinsecus. Cetera. Dicit ꝙ alia septē sūt ꝓnoīa deriuatiua. vt meus tuus suus noster vester nostras et vestras. que deriuant a gtīs suorū primitiuorū vt meꝰ a gtō qui est mei. et inde dr̄ meus. et sic de aliis

et sũt cõposita respectu simpliciũ et primitiuoꝝ.qꝛ duas habent ꝑsonas designare. Ac per simplicia.q.dicat ꝙ cũ faciebam⁹ mẽtionẽ de simplicibus faciebamus mẽtionem de compositis.qꝛ dictum fuit ꝙ primitiua sũt simplicia duabus de causis vel respectu grecorum vel respectu suoꝝ possessiuorũ.sed ista sũt cõposita ꝑ oppositũ cõparando ipa ad simplicia vel sic pot intelligi ꝙ ꝑ simplicia fiat mẽtio cõpositoꝝ.vt si dicatur iste est magister mei.i. me⁹.iste est pater tui.i.tu⁹.ꝛ sic de aliis. Vel hoc potest intelligi ꝑ hypellage:vt sit sensus ꝑ cõposita fit mẽtio simplicioꝝ qꝛ in deriuatiuis cõpositis duabus personis intelliguntur primitiua vt equ⁹ me⁹.i. mei. Sed querit͛ que est differẽtia inter gtm̃ primitiui et gtm̃ possessiui.scꝫ mei tui sui ꝛc.ad hoc soluit pris.in minori ꝙ q̃tũ ad vocem nulla est dr̃a sed q̃tũ ad rẽ significatã vel sensũ hec est dr̃a. qꝛ gtũs primitiui sigñ.possessiõeꝫ simplicẽ.vt si dicã iste est seruus mei simplicẽ possessionẽ demonstro. gtũs vero possessiui duplicẽ possessionem demõstrat. vt si dicã magister mei filii est seruus.duplex ostenditur possessio mea que in filio est et filii in seruo.verba sunt prisciani.et in hoc consistit breuiter differentia ꝙ gtũs primitiui per se potest stare sine additõe.genitiuus vero possessiui:non potest stare sine additione alterius substantiui vt si dicã iste liber est mei genitiuus est primitiui.sed si dicam iste liber est mei filii genitiuus est possessiui.

Queritur et quare pronomina singula tantum
Ponimus in prima persona siue secunda
Tertia cum per se teneat pronomina plura
Ac si soluitur hec:quia prima secundaqꝫ solum
Obseruare modum dicuntur significandi.
Nam discretiue et presenter significare
Dicas quocirca vox vni sufficit vna
Nec si sit presens tibi semper erit quasi presens
Tertia multimode personam significare
Dicitur:et varie presens absens prope:longe.
Ac ideo plures voces nanscicitur vna
In sola quoniam fieret confusio uoce.

Enumeratis pronoĩbus tam primitiuis q̃ deriuatiuis.hic actor mouet duas questiões circa illa.vnde sũt quinqꝫ partes in lectione. In prima parte ponit duas questiones . in secũda earũ solutiões.in tertia tangit officiũ quorũdã pronominuꝫ. in quarta parte assignat differentiã inter officiũ pronominũ.qꝛ inter ea que cõueniũt maxime maior est differentia assignanda.in quinta docet de natura ꝛ diuersitate rl'ois.secũda ibi. Ac si soluit͛.tertia Iste vel.quarta.huius et istius.quita Rẽ referas.,In pria parte ponit duas questiões. prima questio est quare in prima persona vnicũ pronomẽ reperit͛ et aliud in secũda . Secunda questio est quare in tertia persona habemus plura ꝓnoĩa. Actor sic soluit primã questionẽ.qꝛ vnica pronoĩa sũt in prima et secunda persona . qꝛ vnũ habent modũ significandi qꝛ prima persona significat per modũ loquẽtis de se vt de se.secũda vero vt ad quã dirigitur sermo.et qꝛ iste modus significandi est vnicus in qualibet persona.ideo vnũ sufficit ꝓnomen.Alia ratõne.qꝛ discretiue proferũtur et discretiua suut ideo singularia pronomia in prima et secunda persona. Item significant rẽ presentẽ sẽper vt ego.tu.nos.et vos.ꝛ q̃uis aliqñ non presens intelligitur vt presens.vt cũ dr̃ et tu bethleem terra iuda . secunda persona absente tanq̃ presente:vt mando tibi vel vobis. ideo sufficit vna vox in qualibet persona prime et secũde. Tertia multimode Hic soluit secundã questionẽ dicẽs ꝙ varia sũt pronoĩa in tertia persona :qꝛ habẽt variũ modũ significãdi.qꝛ qñqꝫ significãt rem presentem qñqꝫ absentem qñqꝫ prope positã.qñqꝫ longe positã.ꝛ ꝓpterea multa sũt pronoĩa

in tertia psona ⁊ habent variũ modũ significandi et ideo vt signatũ respõdeat signato. qꝛ vna vox non sufficeret tot modis significãdi ideo oportuit esse plura. Item per aliã rõem si nõ esset nisi vnũ ꝓnomẽ in tertia persona esset ꝯfusio quia tertia persona est de se ꝯfusa et cõfusio adderetur ꝯfusioni. et esset ꝯtra naturã pronominis. quia pronomẽ debet significare certã personam: et sic tertia persona pronominis non potest certificari per vnũ pronomen: et propterea sunt plura pronomina in tertia persona.

Iste vel hic tantum demonstrant: isqꝫ suiqꝫ
Hec referunt tantum: demonstrant hec referuntqꝫ.
Scilicet ille ipse cato currit et ipse mouetur
Ille vel ipse legit: vir currit et ipse mouetur.
Is. suus. ipse. refert idem: sed cetera monstrant
Ille refert monstrat non facit hoc aliud

Hic tangit actor officium ꝓnominis dicens ꝙ ista duo pronomĩa iste et hic sunt tantum demonstratiua. et ista duo is et sui sunt relatiua tantum. et ista duo ille et ipse sunt relatiua et demonstratiua insimul. et ponit exempla actor in littera vt patet.

Huius et istius est demonstratio distans
Intellectiua huius: et istius est oculata
Iste vir hic animus sic debet dicere quiuis
Contra personam primam contraqꝫ secundam:
Is non discernit vox ista sui facit illud
Cuius persone per se bene iungitur ipse
Quod minime ille facit nisi cum reliquo mediante
Rem referas de qua loquitur quis vel meditatur
Rem de qua loqueris vir currit et ille mouetur.
Aut meditans de quo tu dicas ipse mouetur.

Dictum est ꝙ ista duo pronoĩa sunt demonstratiua hic et iste. et ista conueniunt. et quia dicit aristoteles. ꝙ inter ea que conueniũt maxime est differentia assignanda. iõ assignat differentiam inter demonstrationem istorum duorum pronoĩm. hic et iste. dicens ꝙ istud pronomen hic hec hoc est demonstratiuũ ad intellectum. i. de re longiori. glosãt aliqui. vt hic est vere martir. ⁊ tamen non videtur sed intelligitur. ⁊ ponit actor exẽplum. vt hic animus. sed iste facit demonstrationẽ ad oculum. i. de re ꝓpinquiori que potest videri vt iste homo vel iste vir. Cõtra personam ⁊c. qꝛ dicit ꝙ is et sui sũt relatiua. assignat ac. differentiam dicens. ꝙ istud pronomen is ea id potest coniũgi cũ qualibet persona. vt is ego sum qui feci et sic de aliis. sed istud ꝓnomen suũ sui. non potest coniungi cũ prima nec cũ secunda. male eñ diceretur ego sui vel ego curro et sui disputo. qꝛ hoc ꝓnomen sui est vnum de tribus ꝓnoĩbus discretis et principalibus. iõ debet facere distinctõez contra primam et secundã personã ꝓnomis. Cuius hic assignat differẽtiam inter ille et ipse que sũt relatiua et demõstratiua. et dicit ꝙ hoc ꝓnomen ipse aptissime sine medio potest addi cũ qualibet psona. sed hoc pronomen ille non potest ꝯiungi cum prima ⁊ secunda persona. vt ego ille tu ille nõ bñ dicitur. sed ꝑcedẽte ille bene additur ego. vnde virgili⁹. Ille ego qui quõdã ⁊c. Rem refe. hic subiungit ac. relatõez aliquando fieri ad antecedẽs vocaliter añ expssum vt si dicã petr⁹ currit ⁊ ille mouet. aliqñ vero ad añcedẽs nõ vocaliter expssũ sed mẽtaliter tantũ habitũ. vt apud ouidiũ. Ipsa petẽda mihi. hoc dicit de iunone. et in euangelio dicit magdalena si sustuleris illũ dico mihi. hoc dicitur de christo.

Sortes qui currit re voce relatio sic fit

At si quis dicat semen qui christus habetur
Re tamen ad semen ad christum voce refertur.

Relatio fit duplicitur. aut secundũ rẽ et vocẽ simul. vt sortes currit qui disputat. aut fit secundũ rẽ tm̃ vt si dicã semẽ tuũ qui est christus. li qui refert ad semẽ nõ rõe vocis: sed rõne rei intellecte. q2 in seie intelligit xp̃s. q2 semẽ et xp̃s idẽ sũt secundũ rẽ. aliud exemplũ. Est pia stirps yesse quẽ xp̃m credim9 esse. alio mõ fit scd3 vocẽ et in eisdẽ exẽplis si li q referat ad semẽ. vt si dicã semini tuo qd ẽ xp̃s tũc li qd facit rl'oez de li semen, scd3 vocẽ: tñ regula est q quotiẽscũq3 vnũ relatiuũ ponit in constructiõe inter duo antecedẽtia vel inter duas dictiões que pertinẽt ad eandẽ rẽ de qua agitur per relatiuũ: tunc relatiuũ potest fieri ad vtrũq3. s. tam ad antecedens quod primo ponit q̃ consequẽs: vt potest declarari in predictis exemplis. vñ apud salu. est locus in carceee quod tulianũ vel q tulianũ appellatur.

Illud idem monstrant pronomina significantq3
Id quod demonstrat non significat tibi nomen
Nil quoq3 demonstrãt aduerbia sed modo citant.

Habemus quedã pnoĩa et quedã noĩa et quedã aduerbia per que fit demõstratio: sed tñ differẽter. q2 pnomia vnũ et idẽ demonstrant. et illud idẽ significãt: vt iste legit. sed noĩa vnũ demonstrãt et aliud significant: vt talis est garona qualis est secana. et sic differũt. s3 aduerbia nihil demonstrant. sed excitãt tm̃: vt ecce vir. excitatiue dr̃: et similia ad melius cõprehendẽdũ. queritur quid est demonstratio in pnoĩe. Demonstratio est oculis vel itellectui certa rei representatio. Demonstratio in noĩe est rei presentis indicatio: et absẽtis significatio. et demonstratio per aduerbiũ est excitatio ad aliquid cõprehendendum

Prima noticia fit si demonstratio fiat
Fitq3 secunda noticia quando relatio fiet
Cumq3 relatio fit: fit sepe noticia rerum
Tertia: ceu si quis dicat quis prelia fecit
Is de quo prima precessit mentio facta.

Hic ostẽdit ac. quandã pprietatẽ pnoĩm. et dicit q triplex noticia potest haberi de aliqua re. s. prima secũda et tertia. et vtraq3 noticia per pnoĩa habet sed differenter. nam. prima noticia fit per demonstrationẽ: vt iste currit. scd̃a per relationẽ vt sortes currit et ipse mouetur. li ipse refert ibi suũ antecedẽs et facit secundã noticiã de antecedẽte. tertia noticia fit p aliã relationẽ illi relatio relatã: vt qs fecit p̃lia. ille de quo fuit facta mẽtio p li qs importat pria noticia. p li ille scd̃a. p quo ĩportat tertia noticia. et ac. poĩt exẽpla in littera.

Ipseq3 quandoq3 pro non alius reperitur
Si sic exponas discretio dicitur esse
Ipseq3 multotiens dic fore pro melius
Si sic exponas tibi significantia fiet
Ast vbicunq3 tibi sit significantia semper
Si bene quis studeat discretio fiet ibidem
At non conuertas quia non conuertitur illud.

Hic deter. de natura huius pnoĩs ipse. et intẽdit assignare dr̃ñam ĩter discretionẽ z significantiã. et dicit q istud pronomẽ ipse reperit p nõ ali9. i. exponit p nõ z ali9. vt ipse legit et ipse lego. exponit ita q nõ ali9 legit nisi ipse vel ego. et multotiẽs exponit p meli9. et sic facit ad intellectus significantiã. vt. si multi legant et dicas ipse legit intelligo q iste legit meli9: et sic facit significantiã. postea dicit q vbicũq3 ẽ significãtia ẽ discretio. sed nõ econuerso. Ad euidentiã huius debem9 scire qd ẽ significãtia et qd ẽ discretio. Significãtia ẽ

alicuius proprietatis alicui persone attributio.vel significātia est attributio alicuius act⁹
vni uel pluribus personis cū excellentia vel dignitate vni persone tm̄mō attributa. hoc ē
sub modo sub quo nō cōuenit aliis.et sic vbicūqꝫ est significātia ibi est discretio. et nō ecō
uerso.vt ipe lego.i.melius ꝙ alii.hic est significantia.qꝛ significo ꝙ ego lego et alii.tn̄ ego
melius ꝙ alii.et sic ibi est discretio. Discretio est alicuius act⁹ vel passiōis alicui ꝑsone at
tributio cū remotōe eiusdē act⁹ ab aliis.vt ego lego. legē attribuit̄ mihi ⁊ reōuet̄ ab aliis.

Hic est articulus et pro.quidam reperitur
Vt si quis dicat hominum stant hi resident hi
Hic quoqꝫ multotiens pro talis ponitur:vt si
Tu dicas hec herba meo reuirescit in orto
Hic quoqꝫ demōstrat quod sepe potest reperiri

Hic determiāt de natura huius ꝓnoīs hic hec hoc . et dicit ꝙ istud ꝓnomen hic reperitur
poni pro articulo.vt hic vir.hic ponitur loco articuli. vn̄ licet hoc ꝓnomen hic hec hoc tene
atur relatiue et demōstratiue.sicut alia pronoīa:nō tamen est inutile. qꝛ est articulare vt
arceat dictionē poni in tali casu vel in tali genere et in tali numero:vnde notandū ꝙ cum
latini careant articulis.ponūt tn̄ loco illorū ꝓnoīa.s.hic hec hoc.et dr̄ articulus ab artādo
qꝛ coartat̄ et restringit̄ intellectus dictiōis ꝑ articulū. Itē dicit ꝙ hic multotiens capit̄ ꝓ q̄
dā.et hoc semꝑ in cōstructiōe prolensitica.vt hoīm:hi stāt hi sedēt.i.quidā stāt et qdā sedēt
et hic multotiēs ponit̄ ꝓ talis.vt hec herba crescit in orto meo.i.talis herba. et facit relati
onē ad candē herbā in specie.non in numero. Postea dicit ꝙ hic hec hoc sepe de sua ꝓpria
significatione est demonstratiuū.et hoc multotiens reperitur.

Deriuatiuis est significatio duplex.
Nam possessoris intrin.persona notatur
Ast extrinsecus hinc possessio significatur

Postꝙ actor egit de significatione primitiuoꝝ.cōsequenter agit de pronoībus deriuati
uis.et diuidit̄ ista pars in duas.qꝛ primo determinat de significatione possessiuorū. in se-
cunda mouet questiones ⁊ soluit ipsas.in prima determiāt de pronoībus deriuatiuis.i se
cunda enumerat declinatiōes pronoīm.in tertia agit de gentilibus. in quarta ponit que
stionē circa hoc pronomen sui.in quinta ponit vnā regulā cōuenientē oībus ꝓnoībus.se
cūda ibi Sūt tria prime.tertia:Querit̄ a multis.quarta Sed qd obest.quīta Cūcta voca
tiuo.In prima pte dicit ꝙ ꝓnoīa possessiua significāt duplicē personā.s. personā possessio
nis et possessoris.personā possessoris intrinsecus. qꝛ includunt gtm̄ sui primitiui ꝑ quē ex
primitur persona possessoris.sed extrinsecus.i.ex adiuncto personā possessi.vt dū dico me
us liber adiungatur oportet vel aliud.

Hoc vtrūqꝫ suus numerum designat vtrinqꝫ.
Vt suus illius suus illorum bene dices

Dicit actor ꝙ illud ꝓnomen suus in singulari numero significat vtrūqꝫ numerū.s.singu
larē et pluralē.et in plurali similiter.modo videamus qualiter.et primo in singulari qua
liter significat singularē.vt magister dormit et suus filius legit.i. illius. similiter ī singu
lari significat plr̄ez:vt scholares dormiūt et suus magister legit.i.magister illorū: et in pl'i
pluralē.vt socii dormiūt et sui serui comedūt.i.serui illorū sociorū. et in plurali singularē
vt magister legit et sui scholares ꝓficiūt.i.scholares illius magistri.

Sunt tria prime.sed solum modo quinqꝫ secunde.
Tertia quiqꝫ tenet inflexio:sed duo quarta

Modo determiāt de declinatione ꝓnoīm.qꝛ.xv.sūt pronoīa.et oñdit quot et que declinā
tur per quālibet declinationē.⁊ dicit ꝙ tria sunt pronoīa prime declinationis.s.ego tu sui

quinqȝ sūt secunde.s.ille.ipse.iste.hic:ꝛ is.et vlterius suple ꝙuis ac.non dicat vnde sūt nomina adiectiua que declinantur per secundā declinationē ꝓnoīs. s.vnus totus alius nullus vllus alter vter et quis vel qui et eorū composita.tertia declinatio tenet alia quinqȝ ꝓnomina.s.meus tuus suus noster et vester.quarta duo tm̄ nostras et vestras.

Queritur a multis quare pronomina gentis
Tantum formantur pluralibus a genitiuis.
Huius causa rei sit significatio nanqȝ
Gentem significant que multos colligit in se

Superius actor determinauit de declinatione pronominū. In hac parte mouet quandaȝ questionem circa naturam pronominū.et est questio quare pronomina gentilia formant vel descendunt a genitiuo plurali melius ꝙ a singulari primitiui. Actor soluit et dicit ꝙ significatio eorū est causa rei huius.i.solutio questionis.qꝛ pronomina gentilia gentē significant.et gens colligit multa.et propter istam conuenientiā melius descenduut a plurali primitiui ꝙ a singulari.

Sed quid obest gentile sui pronomen habere
Cum sit vtrobiqȝ numeri dominans vtriusqȝ
Hoc respondemus quoniam dubitatio causa est.
Nam dicendo suas nescit cuius numerus sit
Dicere vel poteris ꝙ pluralis genitiuus
Sumitur a primo quo circa non habet illud
Vel respectiuum quoniam sit siue relatum
Genti proprietas non valet hec tribui.

Hic actor mouet aliam questionem quare ab isto ꝓnoīe gtō sui nō hēmus aliud ꝓnomē gentile ex se deriuatū.s.hic et hec suas atis.cū sit vtriusqȝ numeri.s.singularis et pluralis et etiā cū sit de ꝓnominibȝ tribus principalibus primitiuis et discretis.s.ego tu sui· ꝛ alia duo hn̄t ꝓnoīa gentilia.vt pȝ:quare ergo sui nō hȝ.soluit ac.et dicit ꝙ dubitatio est causa .i. solutio hui⁹ questionis.qꝛ si haberemus nesciremus vtrū descenderet a gtō singulari: vel a plurali.qꝛ voce sunt similes quare non potest habere. vel potes sic dicere et melius. ꝙ sui caret numero plurali secundū aliquos qꝛ non habet numerū distinctū per similitudinē.ergo cū nō hēat numerū plr̄em:et ꝓnoīa gentilia significent multitudinē:et singl'is nūerus significat vnitatē propter hoc sui nō potest habere ꝓnomē gentile. Itē si diceremus hic et hec suas nesciremus vtrū esset actūs pluralis huius ꝓnoīs suus. vel esset ꝓnomen gentile.sed istud multū non valet.qꝛ idē posset dici de nostras et vestras. quare solutio secūda melior. vel aliter hoc ꝓnomen est relatiuū reciprocū . sed pronomen gentile est demonstratiuū.et sic natura ipsius repugnat nature ꝓnominis gentilis.

Cuncta vocatiuo carent pronomina casu.
Quatuor exceptis noster nostrasqȝ meus tu.

Hic ponit ac.vnam regulā generalē de omnibus ꝓnominibus.et dicit ꝙ oīa pronomia carent vtō casu,exceptis quatuor que hn̄t vtm̄.s.vnū primitiuū.vt tu.et duo possessiua:vt noster et me⁹.et vnū gētile:vt nostras. et ista tria sūt deriuatiua.vt tu. vtō o tu. meus.vocatiuo o mi.ꝛc. Quatuor exceptis pronoīa nulla vocabis. Tu meus et noster nostras casus tenent omnes.Cetera deficiunt quinto pronomina casu.

Cur possessiua quintum teneant sibi casum
Quedam questio fit:siue hoc possessio siue
Possessor faciat:facit hoc possessio:sed non

Possessor:quoniam possessio tertia semper.
Possessor vero prime et quandoqꝫ secunde
Alterius quoqꝫ persone reperitur et inde
Ad rem possessam sermonem dirigo:sed non
Ad possessorem sic soluat quilibet istud.

Actor posuit vnā regulā generalē oībus pronominibus cū sua exceptione. In hac pte mouet questionē circa pronomia possessiua.vnde ista pars diuidi potest in tres partes. in prima mouet questionē circa ꝓnoīa deriuatiua.in secūda mouet aliam circa relatiua. in tertia aliam circa hoc pronomen ego.secunda.Curqꝫ relatiua.tertia. Cur ego.quelibet istarum diuidi potest in tot:quot primo mouet questiones.postea soluit. In prima parte mouet talem questionem:videlicet quare pronomina possessiua habent vtm̄ casum. et vtrū vocatiuū habeant rōe possessoris vel rōne possessionis. Facit hoc possessio. soluit hic q̄stionē.et dicit ꝙ ratione possessionis habēt vtm̄ et non rōne possessoris.qm̄ possessio semper ē tertie persone.possessor qn̄qꝫ est prime.qn̄qꝫ est secūde.et probat per aliam rationē.qꝛ semper sermo ad eam dirigitur.sic patet ꝙ pronoīa possessiua habent vtm̄ casum rōne possessionis:et non rōne possessoris.vnde nota ꝙ tria requirūtur anteꝙ aliquod ꝓnomē possessiuū habeat vtm̄.primū est ꝙ resoluendo reperiantur due diuerse persone. secundū est ꝙ reperiantur due diuerse substantie. tertiū est ꝙ sermonis directio non fiat simul et semel ad duas substantias:sed primo possessioni:et postea possessori:vt patet si dicā o fili mi. resolue.i.o fili mei.hic due sunt diuerse substantie ⁊ directio sermonis primū fit ad possessionem et per cōsequens ad possessorem.et hec est cā quare hec pronoīa possessiua carēt vtio casu.s.tuus suus etvester.qꝛ illa tria non reperiuntur in eis in resoluendo.⁊ etiam si haberent vocatiuum idem esset possessor et possessum quod implicat.

Curqꝫ relatiua quintum pronomina casum.
Non habeant nostras hec questio ventilat aures
Cuius causa rei sit demonstratio quinti
Per quintumqꝫ rei sit prima noticia semper
Perqꝫ relatiuum semper dic esse secundam
Non primamqꝫ rei:patet ergo ꝙ ista repugnant.

Hic mouet actor questionē circa relatiua querens quare pronoīa relatiua.s.ille et ip̄e is et sui nō habent vtm̄ casū.cui respōdet.qꝛ per vtm̄ fit certa demōstratio rei. vel quia vocatiuus est secunde persone et secunda persona facit primā noticiā de re. sed pronoīa relatiua faciūt secundā noticiā:vt visum fuit superius per actorem.et cū prima noticia et secunda vel discretio et relatio sint opposita inter se.ideo ꝓnoīa relatiua non possūt habere vocatiuū casū.Eadem est ratio de relatiuis in nomibus vt similis.dissimilis.talis.et qualis tantus et quotus.nam ista relatiua carent vocatiuis.

Cur ego non habeat quintum queri solet istud
Nos respondemus ꝙ prima loqui nequit ad se.
Vel quia persone prime est contraqꝫ secundam
Est discretiuum:quinto sic ergo carere.
Debuit obliquo:sibi cum contraria sint hec

In hac parte queritur quare ego mei vel mis.non habet vtm̄ casum cum eius possessiuū ab eo descendens habeat vtm̄.s.meus. Nos respondemus.hic rn̄det.et dicit ꝙ ego mei vł mis est prime persone in ntō.et in obliquis est ita discretum ꝙ solūmodo represētat seipꝫ in prima persona:et si haberet vtm̄:vtūs est secunde persone.et ego est prime. ⁊ prima per

sona et secunda sunt opposita. quare ego non potest habere vtm̄. Uel aliter q2 pr̄a perso
na non loquitur ad seipsam nisi per figuram. Modo vidēdū est quare sunt quindecim
pronoīa. et non plura neq3 pauciora. q2 om̄e pronomen significat duas personas aut vnā
si vnam sic habemus oīa primitiua que sunt octo. et tria prima distingūtur penes triplicē
modū loquendi inter se. q2 prima loquitur de se vt de se. et sic est ego. secūda ad aliū vt ad
aliū. et sic est tu. vel de alio vt de alio. et sic est sui. aut significat duas personas. et sic sūt de
riuatiua. si significat vnam personā: aut est prima: et sic est ego. aut secunda: et sic est tu. aūt
tertia: sic dupliciter. aut relatiue aut demonstratiue. si demonstratiue. aut ad oculum. aut
ad intellectum. si ad intellectū: sic hic hec hoc. si ad oculū: hoc est tripliciter. aut demonstrāt
circunstantiā propinquam. sic est iste. aut mediā. sic est ipse. aut remotā: sic est ille. Si rela
tiue: hoc est dupliciter. aut simpliciter: aut reciproce. si simpliciter: sic est is. si reciproce: sic ē
sui. Si significat duas personas: aut deriuatur a prima persōa: aut a secūda. aut a tertia
si a prima: hoc est dupliciter. aut a singulari: sic est meus mea meū. aut a plurali: sic est du
pliciter. aut significat gentem. sic est nostras. aut possessionē. sic est noster nostra nostrum.
si a secunda. hoc est dupl'r. aut a singulari: aut a plurali. si a singulari: sic est tuus. si a plu
rali; hoc est dupliciter. aut significat gentem. aut possessionem. si gentem: sic est vestras. si
possessionem: sic est vester vestra vestrum. Si deriuatur a tertia persona. sic habem9 suus
sua suum. pluribus aliis modis nō possūt ꝓnoīa cōsiderari. ideo non sunt plura neq3 pau
ciora. Et hec de decimoquarto capitulo dicta sufficiant.

Erbum quadruplici sensu credo variari
u Sicut in his patet exemplis verbū caro factum.
Uerba dat oīs amans: nō sūt sine tēpore verba
Demophon ventis et vela et verba dedisti
Uela queror reditu: verba carere fide

Que de ethimologia texitur partis quinte libro secundo expedito. libet tertiū q̄ de
verbo tractat librū aggrediamur. ordo p3. q2 secundū ordinē donati verbū sequit̄ nomē et
ꝓnomen. nam hec significant entitatē seu sb̄am per modū permanētis. verbū aūt et ptici
piū per modū fluentis. permanentia aūt et fluxus sunt modi rerū intrinseci inter quos ꝑ
fectior est permanentia. nam fluxus se habet vt via per quā acquiritur perfectio. et sic p3
ordo et ordinis ratio. Et diuiditur iste liber in duas partes. q2 primo determīat de verbis
distincte. secūdo mixtim. prima in principio. secunda ibi Uarro refert. Item prima diuidi
tur in quatuor partes: nam primo determīatur de verbis prime coniugatiōis. in secunda
de verbis secunde. in tertia: tertie. in quarta: quarte. prima in principio. secunda erit ibi.
Dicit aue veniens. tertia ibi Uerto facit. quarta ibi Conueniūt pariter. Et secundū hec
liber iste quinq3 capitula cōtinet. s. a xv. vsq3 ad xix. inclusiue. Primū aūt capitulum diui
ditur in duas partes. q2 primo ponit acceptiones istius noīs verbū. secundo in speciali tra
ctat de singulis verbis. Primo igitur dicit verbū habere quatuor acceptiones. vno mō est
deceptio. vt amans dat verba. i. deceptiones. alio mō verbū est filius dei. vñ dr̄ in euange
lio. et verbū caro factū est. tertio mō capit̄ verbū ꝓ loquela seu dictione. et tunc verbū con
stituit̄ in esse dictioni per rationē signi: seu per respectū signi attributū per intellectū ipsi
voci. per quē respectū vox dr̄ significatiua. et est ipse respectus pure ens ratiōis. cum ipsa
vox de se ex natura rei non habeat dependētiā ad rem significatam vox maxime signifi
catiua ad placitū. et de verbo scd̄m istā acceptionē prout verbū h3 varias significationes
tractatur per istū tertiū librū. quarto mō accipitur verbū prout est pars orationis ab aliis
distincta significās: vt hic dicit actor cū tp̄e. Ex quibus dictis relictis aliis descriptiuis ver
bi diffinitionibus vno addito modo significandi dūtaxat. s. modo distantis elicitur verbi
diffinitio. Est enim verbū dictio significans entitatem seu quiditatem per modū conce
ptus atq3 per modū intrinsecū fluxus et distantis. Calefacere aūt significat realiter enti
tatem caloris. sed q2 nō significat eā absolute ꝓut ponit̄ in predicamento qualitatis. sed

sub suo modo intrinseco. qui est fluxus. ideo distinguitur a nomie et pnoie. Non est autē fluxus successiuus sine tpe. fluxus aūt vt arbitror noiat acquisitōez seu successionē vni⁹ gradus pfectōis forme fluētis post aliū. Temp⁹ aūt addit nūez seu mltitudinez ptium illi⁹ fluxus seu successionis. nā si vnus acqreret grad⁹ post aliū nō successiue sed in instāti non esset ibi tps sed neqȝ motus sed mutatō instātanea. quare per id qd̄ dicit ac. in littera verbū significare cū tpe rite includr̄ mod⁹ ille essentialis verbi qui est significare p modū fluxus cui si addatur. et distantis completa verbi diffinitio remanebit.

Tunc vacat intendit cum dico vacat rationi.
Cum dico ratione vacat ratione carere est
Tuncqȝ notat vacuum cum dico vacat locus iste
Atqȝ vacat per se dicas significare licere

Hic ac. pseqtur intētū suū dicēs q nos habem⁹ vaco as. z significat quatuor. vno modo idē ē q intēdo is. z cōstruitur cū dtō. vt iste vacat rōni. i. intēdit. alio mō vacat p se platum sign̄. licere seu ociū habere. vn̄ in primo eneið. Et vacet ānales nostrorū audire laborum z tūc est impsonale. alio mō significat carētiam rei. z tūc cōstruit cū abltō. vt iste vacat ratione. i. caret ratōne. alio mō significat locū vacuū. vt iste locus vacat. i. est vacuus.

Percontor notat id quod perscrutor per o scriptum
Percunctorqȝ per u dicitur esse moror

Percontor scriptū per o ē idē ē q pscrutor aris. z dr̄ de per z cōtus ti qd̄ est pertica cuȝ qua impellitur nauis in aliqua aqua vl' quā portāt piscatores z cū illa inquirūt pisces. et inde efficitur verbū percōtor ris. sed percuntor scriptū per u. est idem q moror aris. et dicitur de per et cuncta cuncte. q est idem q mora.

Prorogo protelo procrastino sunt nota sensus
Eiusdem. tribus his prolongo connumerabis

Prorogo as. ptelo as. procrastino as. p longo as sunt sino. i. hn̄t eūdem sensū. quia omia significāt prolongare aliqd̄ aut debitū vel cām. vt si hēas cām coraȝ iudice poteris dicere dn̄e iudex progetis mihi diē. vel proteletis. z sic de aliis. progo dr̄ de pro et rogo. ptelo dr̄ de pro z telo siue telū. procrastino de p et cras. plongo de pro et longo as.

Assignare diem prefigere vel dare dicas
Assignare tamen exponere dicimus esse

Assigno as. duo significat vno mō idem est q p̄figo is. diem assignare. vn̄ dies est mihi assignata. i. p̄fixa vel determīata ad rn̄dēduȝ. alio modo ideȝ est q expono vt assignetis mihi drām inter ista noia. i. ponatis. et dr̄ de ad et signum.

Subiugo pessundo designat suppeditoqȝ.
Suppeditoqȝ tamen placet vt plerisqȝ ministro

Subiugo as. significat idē q pessūdo as. vt rex subiugauit sibi vel mihi istā ciuitatem. i. pessūdedit et significat idē q suppedito. vt miles subiugat nos. i. suppeditat nos. i. sub pedibus terit. preterea dicit q suppedito as. multotiēs reperitur pro ministro as. vt iste suppeditat mihi. i. ministrat neccessaria. et dicitur de sub et iugum iugi.

Instauras si quid destructi condis ad instar
Restauras renouans quod restat more priorum

Instauro as est aliquam rem construere ad similitudinē prioris rei destructe. vt si tota domus esset destructa et postea tu edificares eam ad similitudinē prioris status instaurare esset. et dr̄ de in et taurus. qui erat quedā palus rome. vel dr̄ de instar. Restauro as est p prie aliquā rem integrare vel reparare aliquā partē rei destructe. vt si domus esset destructa in aliqua parte et tu repares illud quod deficit. et dr̄ de re et stauro as.

Noto notifico noto scribo noto reprehendo
A nosco primum nota sit caput exteriorum
Primaqz produci debebit syllaba primi

Noto as est equiuocū ad tria. vno modo idē est ꝙ notifico. vt noto vobis. i. notifico. et dr̄ de nosco is. frequentatiuū. et formatur ab vltimo supīo per mutationē de u in o. alio mō idē est ꝙ scribo is. vt iste notat bene. i. scribit. alio modo idē est ꝙ reprehendo is. vñ in alex. Qui notat innocuū sceleris qui ꝑditio perditionis. Arguit insontem merito nō credit̄ in sons. qui notat. i. reprehendit. quando ponitur ꝓ notifico dr̄ de nosco noscis. et tūc prima syllaba producit̄. sed pro scribere et reprehendere dr̄ de nota. e. vno mō est littera. alio mō est reprehensio. et pro istis prima corripitur.

Te vexo proprie dicas sed nemo latine
Iste laborat eum dicat nec habetur in vsu
Est transitiuum primum: absolutiqz secundum.

Vexo as. est proprie actiuū: vnde dicitur vexo istum hoīem. i. aggrauo vel turbo. sed laboro as. est verbum neutrum qꝛ non dicimus laboro te: nec est in vsu.

De multis oro dicas in lite peroro.
Fratres exoro: christum sapienter adoro

Oro as. pertinet ad multos. i. multi debent dicere oramus. vnde sacerdos dicit oremus q̄ multi sunt fideles et qui orant. aliqui exponunt sic pertinet ad multos. i. multas hꝫ significationes. qꝛ possum dicere orate et oro. et sic de aliis. sed peroro as. est allegare in lite sicut causidicus. exoro as pertinet ad fratres et ad amicos et socios: vt exoro vos carissimi vt faciatis hec. et dr̄ de ex et oro as. sed adoro as. nobis pertinet in ordine ad deū. vnde venite adoremus dominum. et dr̄ de ad et oro as.

Accusatiuo poteris necnon genitiuo
Quin ablatiuo iungere participo.
Participo rem re participalsqz rei

Participo as cōstruitur cū actō a pte post ex vi transitionis: vt participo rem. i. diuido rē. et cū gtō. vt ꝑticipo huius rei. et cū abl'o. vt participo hac re. i. habeo partē cū hac re.

Peierat affirmans: sed pariurat sacra frangens.
Abiurat patriam nunꝙ̄ rediturus in illam
Adiurat vel coniurat querens dubium quid.

Peiero as proprie est ex improuiso et sine deliberatione aliquid mediante sacramento affirmare. etiam dato ꝙ id non sit mendatiū vt ille qui affirmat mendatiū siue scienter siue ex improuiso peierat: sed pariuro as. est proprie cū deliberatione scienter cū sacramē to mendaciū asserere. et dr̄ de ꝑ et iuro as. q. peruerse iurare. abiuro abiuras est abnegare patriā quando aliquis condemnatus in aliquo cogitur iurare vt exeat a patria et a cetero nō redeat. et dr̄ de ab et iuro as. postea dicit ꝙ adiuro as et coniuro as. idem significāt qꝛ significant aliquā rem dubiam querere. vnde qui dubitat debet adiurare vel cōiurare aliquē vt certifiet eū: adiuro dicitur de ad et iuro. coniuro de con et iuro. et ista duo pertinent tantum ad maiores habentes auctoritatem iudiciariā supra illos quos qui adiurāt

Cre. do. do. se. ne. iu. sto. la. mi. ve. fri. ne. cu. so.
Hec faciunt in ui vel in i. reliquis datus aui.
Si componatur cum nominibus plico verbum
Vltima preteriti vox conformatur in aui

Si prepositio iungatur huic plico verbo
Preteritum in ui semper finito licenter.
De neco dic aui ferro necui reliqua ui.

Superius actor deter. de verbis prime coniugationis ponēdo dñas et equiuocationes eorū in hac parte determinat de terminatiōe preteritorū prime coniugationis que faciūt preteritū in ui. et quedā in i et i aui. actor dicit ꝙ quatuordecim verba designata per singulas sillabas in metro positas faciunt preterita in ui diuisa. vel in i. per cre. intelligitur crepo as ui. quod idē est qđ sono as vel frango is. do domo as. ui. do. do das dedi. se seco. cas. secui. ne. neco as. ui. iu. iuuo as. ui. sto stas steti. lauo as laui. mico micas micui. veto vetas vetui: frico as cui. nexo as nexui. cubo as cubui. sono as sonui. Alia verba faciūt preterita in aui. vt amo as amaui. et supina in atum. Postea dicit ꝙ plico quandoqꝫ componit̄ cū noībus. et facit preteritū in aui. vt multiplico as aui. et quādoqꝫ componitur cū prepositōne et facit preteritū in ui: vt implico as implicui.

Qui superat vincit aut viuit virgilius sic
Quid puer ascanius superat ne vescit̄ aura

Supero as. est equiuocū ad duo. vno mō idē est qđ vinco cis. vt iste superauit in bello. i. vicit. vnđ in catone. Quē superare potes. alio mō idē est qđ viuo is xi. vt iste superat adhuc id est uiuit adhuc. et de hoc ponit exemplū virgilii in tertio eneidos. quid puer. ꝛc. ne. i. nū quid vescitur aura. et quandoqꝫ sumitur pro remaneo. vnde in euan. colligite que superauerūt fragmenta. i. remanserunt.

Degrado depono vel tecum pignore certo
Estqꝫ primi gradus esto gratia summi

De grado as est equiuocū ad duo. vno mō idē est ꝙ depono is. vt episcopus degradat capellanū. i. deorsū deponit a gradu sacerdotali. et sic dr̄ de de et gradus dui. qꝛ fit deorsū a gradu. alio modo idē est qđ certo as. vnde duo degradant. i. decertāt causa litis vel pugne et sic dr̄ a gratia. q. deorsum a gratia cum illo cum quo certatur.

Cauillo fallo pro perforo pono cauillo
Dic caluo primi caput esse: cauumqꝫ secundi

Cauillo as. prima producta idē est ꝙ fallo is. vt iste cauillauit me. i. decepit. et dr̄ de caluo is. vnde. Si nō vis calui fugias consorcia calui. sed cauillo prima correpta significat pforo as. vt cauillā figere. i. perforare aliquid. et dr̄ de cauus ui. quod ē foramen in trabe.

Qui mittit legat moriens dando sua legat
Legatus missus: legatum morte relictum

Lego as est equiuocū ad duo. vno modo idē est ꝙ mitto is. vt iste legauit nunciū. i. misit. alio modo significat id quod datur alicui in morte vel in testamēto testatoris. Itē de lego as prout significat mittere habemus hic legatus ti. i. nuncius qui mittitur. vñ. Debent legati turpia nulla pati. et de lego as quod significat illud quod relictum est in morte habemus hoc legatū. et est illud quod est relictū in morte alicuius ab aliquo.

Accusat maior: est incusare minoris
Ast excusare proprie dicatur vterqꝫ

Accuso as deriuatur de ad et cuso as. et cuso as de cudo dis. cusū su. u. mutata in o fit cuso as. verbū frequētatiuū quod non est in vsu: sed sua composita que ponūtur in lr̄a. vñ accusare est maiorū. incusare minorū. et excusare vtorūqꝫ.

Dic pro purgare vel pro circūdare lustro
A primoqꝫ potest lustrum purgatio dici

Lustro duo significat. vno mō est idē qđ circūdo as. alio mō est idem qđ purgo as. et inde lustrum stri. quod est purgatio. vñ oui. Sparsit aqua captos lustrali gratia sacerdos. id est purgatoria. Lustrū in siluis est cubile ferarꝝ. in ciuitate domus meretricum in tempore spaciū quinqꝫ annorꝝ. vñ in hymno de passione dñi. Lustra sex q iā peracta. et male corri gunt qui ibi ponunt lustris. quia natura illius versus almachnici trochaici non patitur qui tantum recipit in primo pede trocheum.

Quod non sum simulo: sed dissimulo quod ego sum
Assimulare bono sed non assimulare laboro

Simulare est fingere se esse alium ꝙ sit: sed dissimulare est eū qui est bonus vir occultare et regere se esse virtuosum. assimulo accipitur aliquotiens in boua significatōe pro imitari. aliquando in mala pro fingere.

Tunc ego preuaricor cum crimina vera repello.
Cui falsum crimen impono calumnior illum.

Habemꝰ preuaricor aris. ⁊ calūnior aris. ⁊ drñt. nā ꝑuaricor ē eū quā quis priꝰ accusauit ab obiecto sibi crimine purgādo: ab eius accusatōe desistere. et dr̄ de pre qđ est valde et varex qđ est vena que lesa reddit hoīez curuū. et de preuaricor aris habemꝰ preuaricator. vel ꝑuaricor aris. est idem ꝙ fidē catholicā ꝑuerse exponere et inde preuaricatores legis dicū tur. i. mali expositores et ꝑuersi. Sed calūnior aris. est falsum crimen alicui imponere. vt si alicui imponeretur ꝙ latro esset: et non esset verum: calunniari esset.

Pastor oues baculo minat lupus ore minatur
Hoc producatur illud quoqꝫ corripiatur.

Mino as et minor aris. cōueniūt in voce drñt tñ. nā mino as prima ꝓduc. est idez ꝙ duco is. vt pastor minat oues suas baculo. i. ducit. ⁊ gallina minat pullos suos. i. ducit. sꝫ minor aris prima corre. est minas inferre vel insidiari. vt lupus minatur ouibus ore. vel homo minatur verbis odiosis. versus. Dum grex minatur illi: lupus ore minatur.

Mutuo credendo sed mutuor accipiendo.
Mutuo dat numos: sed mutuor accipit illos

Mutuo as et mutuor aris. cōueniūt in voce et quasi in significatione. drñt tñ. qr mutuo as est ꝓprie tradere denarios alicui vel pecuniam vl' aliquā rem que ipō vsu cōsumitur. sicut bladū vel vinū. sed mutuor aris est accipere denarios ab aliquo gratis. ⁊ inde mutuū mutui qđ dr. q. meū tuū. qr ꝑ mutuuꝫ transfertur dominium rei mutuate. si quid autem exigeretur aut speratum acciperetur vltra sortem esset vsura.

Accusatiuum regit insto simulqꝫ datiuum
Insto dans operam tibi te dum persequor insto.

Insto as. institi habet duplicem constructionem. quia construitur cum accusatiuo et cum datiuo. sed differenter. quia quando construitur cum datiuo significat operam dare: vt insto tibi. i. operā do tibi. et quādo construitur cum accusatiuo significat persequor persequeris. vt insto te. i. persequor te.

Obsto cum consto doctrina supinat in atum
Cetera composita terminat ars in itū.

Hic actor dat doctrinam de compositis de sto stas. qr fecit mentionē de insto as. et dicit ꝙ obsto as et consto cōposita de sto as. faciūt supina in atū. vt obsto statū cōsto statū. sed cetera cōposita de sto faciūt supina in itum. vt prestito prestitum. testo as testitum. et cetera.

Strangulo suffoco: pro extinguo suffoco dicas
ꝙ bona sit ratio fauxqꝫ focusqꝫ probant.

Suffoco as. media ꝓducta significat idez ꝙ strāgulo as. i. sub fauce aliquē stringere. ⁊ d.

de faux cis quia sub fauce restringitur.i.premitur.vnde in alex. et tacitis suffocat gaudia mentis.et suffoco as media correpta est idem ꝙ extinguo is.vt iste suffocat ignem.i.extinguit.vnde in alex.Inclusum mortis suffocat antris.

A cio si dicas excitat tu bene dicis.
Excitat econtra dicitur a cieo

De cio is.iui pro ꝯmouere qḋ est quarte cõiugatõis hẽmꝰ excito as. media ꝓducta.et sic in illa oratione bene potes dicere. excita dñe potẽtiam tuam.ꝓducendo mediam sillabã et de cieo es ui.qḋ est scḋe ꝯiugationis habemꝰ etiã excito as.media correpta. et similiter in eadẽ orõe potes dicere excita dñe breuiãdo ci.et potest deriuari a duplici verbo.ꝛ a quo cũqꝫ verbo descendat semꝑ significat idẽ.et est frequentatiuũ et formatur ab vltimo supino.vt cio is citũ.u.in o.fit cito as.et cõponitur cũ ex et dicimus excito as.et tũc media ꝓducitur.similiter de cieo es.citũ citu.inde cito citas.et cõponiẛ cũ ex fit excito as.𝔳. A cio citũ nõ venit imo citũ. Datqꝫ cio citum:datqꝫ ciere citum.

Fla facit ardorem:sed fra designat odorem
Ignis enim flagrat:sed poma recentia fragrant.

Flagro as.et fragro as.cõueniũt in voce:et quãsi in significatiõe.sed dñt. qꝛ flagro as.significat ardorẽ emittere:sed fragro sigñ.odorẽ emittere.vt poma fragrãt.i. dãt odorem

Occido dum labor occido dum gladiabor.

Occido is.media correpta est idẽ ꝙ labor eris.et tũc dr̃ de ob et cado is. vnde. sol non occidat super iracundiã.i.nõ cadat.et inde habemus occidens tis.vnde sol in occidẽte.i. in occasu.alio mõ occido is media producta est idẽ ꝙ gladior aris.vel interficere.ꝛ tũc dr̃ de ob et cedo is.vnde occidit autẽ iacobũ fratrem iohannis gladio.

Excubat in castris homo peruigil:incubat ornix
Excubieqꝫ probant primum:probat incubus illud

Incubo as et excubo as.sũt sino.tñ dñt.excubo as ꝑtinet ad custodes qui custodiũt ciuitatẽ et insidiantur ꝛ vigilant de nocte.Incubo as pertinet ad gallinam que incubat.i.iacet vel fouet oua.vel super oua.ꝙ hoc sit uerũ probat.qꝛ de excubo habemus excubie arũ.i. vigiles.et de incubo as.habemus incubus bi.i.diabolus qui accedit sub forma viri ad mulieres et generat.nõ ꝙ ille sic genitus sit filius demonis.sed illius a quo demõ accepit semẽ in pollutionibus nocturnis.et sic fuerunt generati romulus et remus eneas merlinus et gaufridus de lizigniaco et sui fratres.excubo dr̃ de ex et cubo.incubo de in et cubo.

Litem dant homines:obiurgantur mulieres.
Rixanturqꝫ canes:altercanturqꝫ sophiste
Certant inter se pugiles sub laudis honore

Litigo as.obiurgor aris.rixor aris.altercor aris.et certo as.sũt sino.tamen dñt. qꝛ litigo as.pertinet ad viros.et deriuatur a lite ꝛ ago is.vñ litigo.q. litem ago.obiurgor aris pertinet ad mulieres et deriuatur de obiurgiũ gii.quia prio est obiurgiũ verborũ inter ipsas añꝙ obiurgẽtur.Rixor aris ꝑtinet ad canes.ꝛ deriuatur a rictu qḋ est canis rostrũ quo se inuicẽ rixãtes lacerant. Altercor aris. pertinet ad sophistas.qñ argumẽtis sophisticis vnꝰ paralogizat contra alium et sophisticant se adinuicẽ. et deriuatur de alter ra rũ et cor dis Certo.ꝑtinet ad pugiles qñ debellãẛ inter se ꝓpter laudẽ vl̓ honorẽ ꝛ victoriã optinẽdã.

A cubo bas batum dicatur itumqꝫ supino
Sanus eo cubitum male sanus vado cubatum

Cubo bas facit cubatũ et cubitũ:sed differenter.qꝛ quando facit cubatũ pertinet ad male sanos.i.ad infirmos.sed quando facit cubitũ pertinet ad sanos. licet versus dicat contrariũ.Celũ stellatũ nos monet ire cubatũ. forte dicit ita vt haberet leonimitatem in versu.

Alia expositio potest esse ꝙ bene sani.i. bene intelligentes dicūt cubitū. qꝛ tunc facit cubi
tum regulariter iuxta preteritū.s.cubui.sed male sani.i.male intelligentes dicunt cubatū
qꝛ tunc est irregulare.et vtrūqꝫ bene dicitur.tamen illa expositio potest esse melioꝛ.

Hec duo significat obseruo sequoꝛ caueoqꝫ
Hec in diuinis scripturis inueniuntur.

Obseruo as est equiuocū ad duo.vno modo significat seqūoꝛ ris.vt obseruo te.i.sequoꝛ te
vnde dn̄s ad moysē tecū ero:audi ⁊ obserua mandata mea.i.sequere. alio mō idē est ꝙ ca
ueo.vnde dicit obseruabo me ab iniquitate mea.i.caueo me a peccato et malicia.⁊ hec ex
empla in diuinis scripturis inueniūtur.

Si rogat addideris con congregat e dat in infert
Pre prefert sub substituit pro protrahit inter
Querit de minuit ab destruit atqꝫ superbit

Rogo as.diuersas habet cōpositiones et diuersas recipit significationes.qꝛ quandoqꝫ cō
ponitur cū con.vt conrogo as.et est idem ꝙ congrego as.et cū e.vt erogo as.et est idem ꝙ
dare pauperibus.et cōponitur cū in et dicimus irrogo as.et est idē ꝙ infero ers.et cōponi
tur cū pre et dicimus prerogo as.et est idē ꝙ prefero fers.et cōponitur cū pro et dicimus ꝓ
rogo as.et est idē ꝙ ꝓlongo vel protrabo.vnde in alexandro. Qui vitā ꝓrogat hosti dero
gat ille sue.et componitur cū inter vt interrogo as.et est querere vel petere.et cū de. vt de
rogo as.et est idem ꝙ diminuere.vnde in alex.derogat ille sue.cū ab.vt abrogo as.⁊ ē idē
ꝙ destruo is.et cōponitur cū ar.vt arrogo.et est superbire. et sic ista verba conueniūt in vo
ce:sed differūt in significatione.et de istis cōpositis habemus hos versus. Qui petit a mī
tis stipendia cōrogat ille. Qui sua pauperibus cōmunicat erogat ille. Quiqꝫ reis infert
cruciatus irrogat ille. Qui meritis alios excellit prerogat ille. Qui subconstituit aliū sibi
subrogat ille. Qui sua seqꝫ cupit protendere prorogat ille. Qui sibi de dubiis querit iter
rogat ille. Qui mea fraude sua bona destruit abrogat ille. Qui sibi dat quod ei non com
petit arrogat ille.

Quem voco baptizo:quem quis vocat hunc trahit ad se
Vt mutet quadam condicione locum.

Voco as est equiuocū ad duo.vno mō idē est ꝙ baptizo zas.inuocādo nomē impono tibi.
vnde cum baptizat capellanus dicit quo nomine vocaberis.i. quod nomen tibi imponet.
alio modo idem est ꝙ appellare aliquē.vt apportet quid vel veniat.vel mutet locum cum
quadam cōditiōe.vnde in euange. Voca operarios et redde eis mercedē suā.i.appella.et
alibi.de ventre matris mee vocauit me dn̄s.

Milito militiam perago sic conuenit esse
Si dicas equito dicis equo sedeo
Militis primum:sed quisqꝫ potest equitare

Equito as et milito as.differunt.qꝛ milito as.pertinet ad milites qui quotidie militant.
et dr̄ de miles litis.et equito as:pertinet ad quēcunqꝫ aliū rusticū qui portatur ab equo:
qꝛ equitare est proprie stare supra equū.et pertinet tam rustico ꝙ militi.et dr̄ de equus eq̄
et sto stas.q.stans supra equum

Qui vadat ille vadum transit peragrans equitando
Qui vadiat certo pignore dat vadium

Vado as.et vadio as conueniūt in voce:tn̄ differūt. qꝛ vado as est ꝓprie transire vadū eq̄
tando.vel aliquo modo transire aquā ad vadū.vn̄ in ouidio. Jāqꝫ vadaturo. et dr̄ de vas
qꝛ sicut liquoꝛ ibi positus non potest transire.sic in vadis aqua videtur manere.vadio as.
est vadiū sub certo pignore tradere.i.certū pignus dare vel aliquid pignorare.vnde ꝟsus

Vado viam vado quadrupedē vadio vadium do. Ad vada cum vadis crurā lauare vadis
Obside sine vade posito prius ad tua vade. Non sic euades: sed dabis ante vades.

Scandalizare malum dicat exemplicare
Scandalizoqꝫ tamen derideo dicitur esse

Scandalizo as est equiuocū ad duo. vno modo scandalizare est malū exemplū dare. vt iste scandalizat. i. malū exemplū dat. et tunc deriuatur a scandalū li. quod est offendiculū vnde in euan. ve homini illi per quē scandalū venit. alio mō idē est ꝙ deridere. vt iste scādalizat me. i. deridet. vñ in euan. qui scandalizat vnū de pusillis istis. i. deridet. qui in me credunt: me scandalizat. i. me deridet.

Sunt in eo prime: scre. be. me. cre. nau. cal. e. bal. la. que
Et duo sunt quarte sed cetera cuncta secunde.

Hic docet actor cognoscere verba termiata in eo cuius coniugationis sunt: ponendo talē regulā. ꝙ oīa verba termiata in eo sunt secunde coniugationis. exceptis istis que in lr̄a cōtinentur et designantur per syllabas. vt screo as sputū iacto. beo as. meo as. et sic de aliis meare passer. creo as. nauseo idē est ꝙ vomir. calceo as. enucleo idē ē ꝙ manifesto. balneo as. laqueo as. et eo et queo de aliis patet. ista oīa sunt prime coniugationis. sed duo sunt quarte. vt eo is. et queo quis cum suis cōpositis. alia sunt secunde. vt doceo madeo. et nulla sunt tercie coniugationis.

Experior laudo dicas probo significare
Spectoqꝫ significat experior specio.

Probo as est equiuocū ad duo. vno modo idē est ꝙ experior ris. vt ꝓbo te. i. experior te vel tēto. alio mō idē est ꝙ laudo as. vt probo te. i. laudo te. vñ dr̄ ego probo diuitias. i. laudo. Specto nos habemus specto as. et est equiuocū ad duo. vno mō idē est ꝙ expior ris. vt specto te. i. experiēdo specto te. alio mō. i. specio is quod nō est in vsu sed sua cōposita. alio mō idē est ꝙ video. vnde in catone. Quod sequitur specta. i. vide.

Fulgurat hic primū dic esse: tonatqꝫ secundum
Fulminat extremum dicitur esse cadens.

Fulguro as. tono as. ⁊ fulmino as. sunt sino. tñ drn̄t fulguro est illa ꝓpria actio vel illuiatio quando celum videtur aperiri vt fulget. tono est illa secunda actio p⁹ fulgur quando fit tonitruū. fulmino as est tertia actio qñ fulmē cadit in terram supra arbores. et vtrūqꝫ est verbum excepte actionis et pertinet soli deo. et sunt neu. ge.

Judico te damno: tibi iudico comoda quero
Accusatiuus damnat prodestqꝫ datiuus.

Judico as habꝫ duplicē cōstructionē. vno modo cōstruitur cū actō. et significat dānum vt iudico te dāno te. vñ fornicatores ⁊ adulatores iudicabit deus. i. dānabit. aliquando construitur cum datiuo casu et sic significat comodum. vt iudico tibi istam rem vt tua sit. vñ de dauid. Judicare pupillo et humili.

Eructo dicas cum fit ructatio: tuncqꝫ
Eructo vere verbum si dixero cuiquam
Si quid abundarit ructatio dicitur esse

Eructo as ē equiuocū ad duo. vno mō idē ē ꝙ ructationē facere seu amittērē. s. quidaꝫ sonus a stomacho ex supabūdantia cibi vel potus ꝓueniēs. et inde eructatio talis son⁹. alio mō eructo ē verbū bonū ꝓferre ⁊ dicere. vñ dicendū. eructauit cor meū verbū bonū. i. dixit ⁊ ꝓtulit. mō declarat qd ē ructatio. et. d. ꝙ ructatio est qñ cibus supabūdat et exit per os. illud est ructatio. et dr̄ de e et ructo as. vel tertio mō dr̄ eructo as. i. abūdo abundas.

Libo si liba degusto liboqꝫ dicas.

Coram numinibus si tu libamina ponas.

Libo as est equiuocū ad duo. vno mō idē ē ꝙ gustare vel bibere vel gustare vinū. et est proprie comedere libū seu placentā. vñ Liba libens libo libando libentius ibo. alio mō idē ē ꝙ sacrifico as. vt si ponas libamina. i. sacrificia coram numinibus id est diis. et proprie libatio fit de liquidis.

Clunagitant homines: sed crissantur mulieres
Crissarique tamen sodomita secta videtur.

Clunagito as. et crissor aris sūt sino. q̄r pertinēt ad actū luxuriandi. clunagito tas pertiet ad viros dū coeūt cū mulieribus quando agitant et mouent clunes. et ideo dr̄ clunagito. i. clunes agito. Crissor aris pertinet ad mulieres quando coeunt cū viris. vel dū crissant int̄ se. videlicet dū vna supponitur alteri. Postea dicit ꝙ crissari pertinet tātum ad mulieres et ad sectam sodomitam quas sodomas. i. illa ciuitas fuit destructa propter luxuriam: q̄a ibi homines coibant inter se. et mulieres inter se.

Palmito pretaxo dic et pretaxo subarro
Et tamen hic taxus est vtriusque caput

Habemus pretaxo as. et est equiuocū ad duo. vno modo idē est ꝙ palmito tas. seu alicui rei preciū imponere. ⁊ sub illo precio fit percussio cum palmis vt teneatur forum. quod faciunt mercatores emendo percutiendo ad palmas. alio modo idē est ꝙ subarro as. pro vēditione aliqua quod est signum ꝙ res est empta. et vtroque modo dicitur de taxus xi. quod est arbor. subarro as accipitur ibi pro dare arras. sed in alia significatione est desponsare vñ. annulo suo subarrauit me. i. desponsauit. et dr̄ de sub et arra arre.

A careo casso fore dicas exinanisco
A quatio quasso pro frango dicitur esse

Careo res rui ritū vel cassū su. u in o mutata fit casso as. frequentatiuū. et debet scribi p c. et cū duplici ss. et significat exinanisco is. Item de quatio tis. quod facit in supīo quassū su. u. mutata in o habemus quasso as scriptū per q. et significat frango is. placet fabio ꝙ pro vtroque significato possit per c. scribi.

Laxo per x scriptum pro soluo dicitur esse
Lasso per ss duplex dic significare fatigo

Lasso as cū duplici ss. et laxo cū x. ꝯueniunt in voce: sed differūt. q̄r lasso cū duplici ss. ē idē quod fatigo. laxo cum x. significat idem ꝙ soluo is. i. aliquid ligatum dissoluere. vñ illud. Esursum agnus mittitur laxare gratis debitum. ⁊c.

Non primitiuum dicatur sed speciei
Deriuatiue dicitur esse noto
Noto prior longa dicas cognosco frequenter
Cum noto correpta est prima notas facio.

Repetit actor de hoc verbo noto as dicēs ꝙ nos habemus noto as prima productā et idē significat ꝙ nosco noscis. et est deriuatiue speciei. q̄r est frequentatiuū de nosco. is. ui. tū tu u mutata in o fit noto as sed noto prima cor. sigñ. notas facere vel lr̄as vel punctos in pgameno per quos cantamus in ecclesia psallendo. et tūc dr̄ de nota quod est littera.

Pernocto nocte: spacioque perendino lucis
Tunc diuturno si diuturnam fecero cunctam

Pernocto as. perendino as. et diuturno as sūt sino. tñ differūt. q̄r pernocto as. ē ꝓprie morari per noctē vel spacio vnius noctis vigilare. vt ego pnoctabo tecū. i. p vnā noctē tecum morabor. et dr̄ de per et nox ctis. perendino as. est ꝓprie morā facere p vnā diē. vt pendia

bo tecū.i.morā faciā tecū per vnā diē.et dr̄ de perendine quod ē aduerbiū.ꝛ significat idē quod post cras.vt ego morabor tecū perendine.i.post cras morā faciā tecū.diuturno as.si/gnifitat idē ꝙ longā morā facere seu contrahere in aliquo loco.et dr̄ de diu.

Excubo dum castra tueor:se lugubro nocte
Dum studeo vigilo dicis vtroqꝫ modo

Excubo as.lugubro as.et vigilo as.differūt.excubo as.pertinet ad vigiles qui custodiunt castra de nocte.i.custodes ne castrenses ab inimicis capiantur.lugubro as pertinet ad cle/ricos studentes de nocte ad candelā.vel cū crucibolo.et dr̄ de lux cis.et vmbra bre.vn̄ lugu bro.q.cū luce vmbrosa vigilo.et hoc qꝛ idē est caracter g.et c.apud nos et apud grecos.vbi eni dicimus cubro greci dicūt gubro.et inde dr̄ hoc lugubrū bri.i.in quo ponit crucibolus.vigilo as.est generale ad vtrūqꝫ.s.ad excubare et lugubrare.

Calculo cum lapide digitali computo sorte
Et numero dicas qua ratione velis.

Calculo est ꝓprie numerare cū lapidibus vel denariis.i.elicere summā.et dr̄ de calculus li.quod est parua petra.computo as.est numerare sorte digitali.i.cum digitis computare et dr̄ de con et puto.numero as est generale aliis duobus

Oscitat ora hians:alas quoqꝫ cum facis alas
Os aperit ratio prior:altera brachia tendit

Oscito tas est hyare seu aperire os.et dr̄ de os oris et cito as.et hoc fit propter fumosita tes venientes a stomacho et exeuntes per os. Alo alas est extendere brachia ad modū ala rū.vt fit qn̄ aliqs surgit a somno extendit brachia sua propter somnii inberciā expellendā et dr̄ de ala ale.modo epilogat et dicit ꝙ ideo prior aperit os.et altera extendit brachia. Item alo idem est ꝙ spiro as.et inde exalo idem ꝙ expiro.

Celo dum sculpo lapides:celo cooperta
A primo celtes:celum est a posteriori.

Celo as est equiuocū ad duo.vno mō idē ē ꝙ sculpo is.i.scindere lapides depingendo vel faciēdo imaginē in petra illud ē celare vl' sculpere.et inde celtes tis.instrm̄ cementariorū seu latomorū quo sculpunt lapides.alio mō est idē ꝙ cooperire vel abscondere aliquid.vn̄ celum celat oīa.i.regit oīa preter se.vel dicitur celum.q.sculptum et ornatum stellis et ali is planetis.

Si diuersificas bene remqꝫ reiqꝫ recordor.
Tuncqꝫ rei cum pars tantum mihi scita recordor.
Tuncqꝫ recordor eam cum perfecte scio totam

Recordor aris hꝫ duplicē cōstructiōeꝫ.s.cū gtō et actō sed diuersis respectibus:qn̄ eni con struit cū gtō sign̄.partē rei.vt recordor lectionis.i.partē lectiōis.qꝛ nescio totā.et hoc ma/gis ptinet scholaribus.sed qn̄ cōstruit cū actō sign̄.totā rē pfecte scire.vt lectionē recordor qꝛ totā scio eā.et hoc ptinet doctoribus et magistris.et dr̄ de re et cor dis.

Ebrius hic titubat:nauis vacillat in vndis
Inde domus fragilis:nutat homoqꝫ senex.

Titubo as.vacillo as.et nuto tas.sunt sino.tamē differūt.qꝛ titubo ptinet ad hoīeꝫ ebriū et dr̄ ab ex quod ē extra et brios mēsura.q.extra mēsurā.vacillo as ptinet ad nauē in ma ri ventorū flatibus agitatā.nuto as ptinet ad domū fragilē que minatur ruinā.vel ptinet ad hoiem senem qui non potest stare pedibus.

Exultans gaudet proprie exaltansqꝫ superbit.
Primum de salio:reliquum dicatur ab alto

Exulto as. sign̄. idē ꝙ gaudeo. vn̄ exultate iusti i dn̄o. ⁊ dr̄ de ex ⁊ salio is. quia qui exultat cū quodā gaudio salit. Exalto as idē est ꝙ superbio bis. et ptinet ad corpus. et dr̄ de ex et alto as. ꝙ est altum facere. qꝛ qui supbit se altū facit qđ. s. alto as formatur ab vltimo supino de alo is altum altu. u in o fit alto altas. idem ꝙ superbio.

De rigo dico bene sine casu roro sequente
Est transitiuum primum: absolutiqꝫ secundum

Rigo as est verbum actiuū qđ cōstruitur cū actō. vt rigo ortum. Roro as est absolutum et non cōstruitur cum accusatiuo. vnde illud. Rorate celi desuper.

Quod meditor firmo sed non quod cogito laudo
Primum iustorum solet esse: sequensqꝫ malorum.

Meditor aris. et cogito as. sūt sino. tamē differūt. qꝛ meditor est aliquid cogitare boni. sꝫ cogito as. est aliquid mali corde cogitare. et declarat ac. melius. et dicit ꝙ meditor ptinet ad iustos et fideles. vnde habes. Os iusti meditabit̄ sapientiā ⁊ lingua eiꝰ loquetur iudicium. sed cogito as. ptinet ad malos et infideles. vnde cogitauerūt impii ⁊c. cogitauerūt aduersum me mala mihi. et vtrunqꝫ construitur cū accusatiuo et transitiue: et dicitur meditor de mente et dico is. quia in mente bona meditatur.

Quem veneror decoro quem pulcrum redeo decoro.
Principium primi decus esto: decorqꝫ secundi.

Decoro as. penul cor. idē est ꝙ veneror ris. ⁊ dr̄ de decus ris. qđ ē honor. cuius penultima corripit̄ in obliqs. sed decoro as penul. produc. est pulcrū aliquid facere propter vestes. et dr̄ de decor is cuius penul producitur in obliquis. de primo habemꝰ exemplū i thobiade. thobiam decorat elemosina. exēplū secūdi habemꝰ in his metris de signoꝝ virtutibus. Factis laudo deū veꝝ plebē voco cōgrego clerū. Defunctos ploro: pestē fugo: festa decoro. idem habetur per hunc versum. Hunc homines decorant quem vestimēta decorant.

Expirat moriens homo suspirat gemebundus
Tunc conspirat homo si coniuratio fiat
Aspirat siue potius respirat anhelans
Et tamen aspirans quandoqꝫ fauere videtur
Admonet inspirans viuificatqꝫ frequens.

Expiro as. est idē ꝙ mori. vn̄ iste homo expirauit feliciter. i. bn̄ mortuꝰ est. suspiro as est gemitum facere vel plāctū emittere suspirādo. cōspiro as est cōiurationē facere. vel cōspirationem in morte alicuius. vn̄ in alex. de cōspirantibꝰ vnū nemo fuisse fatetur philotā. aspiro as. ⁊ repsiro as. sign̄t idem ꝙ anhelo as. tn̄ aspiro quandoqꝫ significat idē ꝙ faueo. vn̄ in thobia. aspirate stillo nostro. i. fauete. inspiro as est equiuocū. quia vno modo est idem ꝙ moneo mones. vt dominus inspirauit illū. i. monuit. vnde dicitur ꝙ inspiratiōe spiritus sancti factum est hoc. ⁊ est idem multotiens ꝙ viuifico as. vnde inspirauit in faciē inspiraculum vite. i. viuificauit. et omnia ista sunt composita de in et spiro. sed secundum diuersas compositiones diuersas recipit significationes.

Hic moror aio bene: moror illos: et moror a te
Actiuum neutrum sic est communeqꝫ verbum.

Quantum ad modū significandi respectiuū accidentalē q est significātio scđꝫ quā v̄bū dr̄ significare fluxū per modū transeūtis ad terminū extrinsecū actio designatū. aut a termino a quo significante cām efficicientem extrinsecā et principalē. vel p modū immanentis et non trāseūtis modis duobꝰ p̄dictis. moror aris est actiuū: vt dū dico moror te. i. expecto vel detineo te. est passiuum. vt dum dico moror a te. i. expector vel detineor. Est etiam neutrū. vt dū dico moror hic. i. maneo. sꝫ q̄tū ad vocem est cōe inq̄tum termiatur in or nec de

scendit ab actiuo termiato in o. et sub huiusmodi voce actiuam et passiuã significationem importat. sed inquantum sub ipsa voce tantũ neutralem habet significationem quantum ad vocem deponentis esse generis nulli venit in dubium.

Asportas remouens: apportas si mihi prebes
Implicat importans: et supportans homo tollit.

Asporto as. significat idẽ quod remoueo es. vel furor aris. vñ iste latro asportauit res meas. i. remouit vel furatus fuit. vñ illud iudas asportauit ea que coram oculis dñi ponebantur. apporto as significat idẽ quod prebeo es. vt iste mihi apportauit hoc. i. prebuit. Importo as significat idẽ quod implico as. vñ ista dictio importat multa significata. i. implicat. in se. Supporto as. significat idem quod sustineo es. vt ista colũna supportat totam domum. id est sustinet. vnde supportate me id est sustinete me.

Siquis amicatur nobis est noster amicus
Cantus amicat eum sibi quem prece reddit amicum
Ast inimicatur nobis inimicus apertus
Iste sibi verbis socios inimicat acerbis.

Amicor aris. est proprie amicũ esse vel amicicias exibere. vt ille qui est amicus meus amicatur et tunc construitur cũ dtõ. et est deponẽtis generis. vt iste amicatur mihi. i. verus amicus est mihi Amico as est proprie amicũ facere verbis precibus vel quocũque modo blãdiendo. et tũc cõstruitur cum actõ. vt iste amicat me. i. facit amicũ sibi. et tũc est actiuũ. Similiter dicit act. in cõpositis eorũ. vt inimicor aris. et est inimicũ esse et inimicicias prebere. vt iste inimicatur mihi. i. inimicicias exibet mihi et cõstruitur cũ dtõ. et inimico as est inimicũ facere verbis odiosis vt iste inimicat me. i. inimicũ facit me sibi verbis acerbis. et habet actiuum.

Impetro quid dicto prius: et mox perpetro facto
A patro verbo sumit vtrunque caput.
Hocque patro verbum duo significabit in vnum
Patro luxurio patroque perficio

Impetro as est aliquid solo verbo optinere vel lucrari vel acquirere verbis. vt cõmuniter dicitur de aliquo quod sibi canoniam vel ecclesiã in romana curia ĩpetrauit. ita quod papa solo verbo cõcedat sibi beneficiũ. Perpetro as est aliquid perfecte cõplere ita quod ad factum dicitur pertinere. et vtrunque dicitur de patro as. Postea dicit quod patro as duo significat. vno modo idem est quod luxurio as. alio modo est idem quod perficio is. vnde in genesi dicitur. quod dñs requieuit in die septimo ab omni opere quod patrarat. i. perfecerat.

Obsonor iratus: obsonor nocte fit esus
Gentamur mane: cenamus vespere facto
Tertia prandere postulat vt solitum est
Vescitur ac nona merenda messor in hora.

Obsonor media correpta significat idem quod aio irato rñdere. seu idẽ quod irascor ris. et tunc dicitur de ob quod est contra et sonus vel sono as. et possumus dicere obsono as pro eodẽ. Obsonor ris. media producta est proprie comedere de nocte post cenã. et dicitur de ob et sonus vel de ob et cena cene. et inde dicitur occiniũ nii. comestio nocturna. et possumus dicere obsono as pro eodẽ. Quia fecit mentionẽ de verbis pertinentibus ad comestionẽ declarat et dicit quod nos habemus gẽtor aris: vel gẽto as. et ceno as. prãdeo es. vescor is. merẽdo as. vel merẽdor aris. et sũt sino. tñ differũt. nã gẽtor est proprie comedere de mane ante prandiũ. et inde genticulũ li. pro illa comestiõe matutina. Ceno nas est comedere de nocte. et dicitur de cena cene quod ẽ illa comestio. et dicitur cena de cenõ quod ẽ cõe. quia in loco cõmuni solebat fieri antiquitus. Itẽ de cenon habemus scenaculũ li. locus in quo fit illa comestio sicut ostenditur in passiõe dñi.

Et ostendit ei scenaculū grande. et debet ibi scenaculū scribi per sc. ⁊ dr̄ a scenon quod est vmbratio. Prandeo es est ꝓprie comedere in tertia: vt solitū est. et inde dr̄ prandiū dii. illa comestio. et dr̄ quasi parās editū. q̄z cū magno apparatu fit. vescor ris et merendor aris significant idē ꝙ comedere in nona hora. sed magis ꝓprie merēdo as. et ꝑ illa comestiōe dicimus hec merēda de. et dr̄ quasi meridie edenda. vel. q. mere edenda. vel q̄z mere comedere dat. q̄z nō comeditur tunc nisi de pane. vescor ris. caret preteritis. versus. Vescitur et moritur reminiscitur atq̄z medetur. Sunt sine preteritis quinto comitante liquetur. ⁊ ponitur ab actore merenda causa metri pro merendor aris.

Tunc ego despicor cum spicis extraho grana
Despicor ac ipse proprie cum specto deorsum
Conspicor a specio conspicor colligo spicas.

Despicor aris. et cōspicor aris media producta descendūt a spica. Est enī despicor a spicis grana trahere. sed conspicor est colligere spicas. sed si horū duorū verborū media corripiatur tunc descēdūt a specio is. despicor est deorsū aspicere. cōspicio simul aspicere.

Gratulor est letor et gratulor est ago grates
A grato primum dicas: a grate secundum

Gratulor aris est equiuocū ad duo. vno mō. idē ē ꝙ letor aris. vn̄ Gratulor italiam titul accedere nostris. et sic deriuatur a gratus ta. tū/ alio mō significat idē qd̄ agere grates. vn̄ illud gratulamini mihi qui diligitis eū. et tunc dr̄ de grates tis. tem. te. quod est gratia. s̄z non est in vsu in singulari numero: sed tm̄ grates in plurali.

Dicitur excamo necnon exentero pisces
Pullos dimembro: pullos euiscero dices.

Excamo as. et exētero as ptinēt ad pisces euiscerandū. ⁊ dr̄nt. q̄z excamo as ē ꝓprie remouere squamas a piscibus. et dr̄ de ex et squama me. exentero as. ē ꝓprie remouere intestia a piscibus. et dr̄ de ex et ētero as. qd̄ ē intestia remouere. dimēbro as. et euiscero ras. sūt ꝓprie ad pullos. sed dr̄nt. q̄z dimembro as. est ꝓprie diuidere membra. et dr̄ de dis et mēbrū euiscero as est ꝓprie extrahere viscera et intestina de ventre pullorū et gallinarū vel auiū et dr̄ de e et viscus eris. qd̄ ē intestinū sed nō habem⁹ nisi abl'm viscere in singulari.

Gaudens exultat: contradicensq̄z resultat
Hoc ablatiuum poscit: reliquumq̄z datiuum

Exultare est in mēte gaudere. vnde beata virgo maria mater dei. Et exultauit spūs me⁹ in deo salutari meo. et cōstruitur cū abl'o. vt exulto letitia. sed resulto idē ē ꝙ contradico. ⁊ cōstruitur cum datiuo. vt tibi resulto. i. tibi contradico.

Opilat ora pilo claudens obturat at ille
Aures cum ture: quod ab antiquo solet esse

Opilo as est proprie claudere ora cū pilis: sicut fiebat antiquitus claudebant ora cū pilis: ne in sacrificiis ignominia ꝓferrēt cū ore et hoc fiebat in morte nobiliū. et dr̄ de os oris et pilus pili. obturo as est ꝓprie aures cū ture claudere. q̄z antiquitus claudebāt aures cum ture in sacrificiis ne aliquod malū possent audire. et similiter qn̄ latro ad iudiciū ducebatur claudebant sibi aures ne audiret. q̄z forte caderet propter timorē. et dr̄ de ob quod est cōtra et tus turis. dr̄ aūt tus de tundo dis. q̄z tundit pectus ⁊ debet scribi sine h. vt dicit seruius. vnde in alex. Obturat precibus aures. ibi ponitur pro claudere.

Inter se screo siue creo diuersificantur
Iactans sputa screat: res deus ipse creat

Creare est aliquid ex nihilo facere. et inde dr̄ creator oris. sed screo as cū s. est idē qd̄ spuere. vt homo iactans sputa screat. i. spuit.

Hec dico significat confirmo copulo sacro

Dico as. prima correpta est equiuocū ad tria. vno mō idē ē ꝙ cōfirmo as. vt dico hec. i. cōfirmo. alio mō idē est ꝙ copulo as. vt dico istas res. i. copulo. vnde virg. Cōnubio iungā ꝓpriā stabiliqꝫ dicabo. alio mō idē est ꝙ sacro as. ⁊ inde dedicatio. q. sacratio ecclesie.

Extingens necui pecudem: feriensqꝫ necaui

Neco as hꝫ duplex ꝑtē. qꝛ facit necui et necaui. et assignat drāꝫ ac. et dicit ꝙ in hoc ꝙ facit necui sigñ. mortē factā extinguēdo vel suffocādo. i eo ṽbo ꝙ facit necaui sigñ. mortē inferre feriēdo vl' ꝑcutiēdo cū ferro vel lācea. vñ. De neco dic aui ferro necui reliqua ui.

Pignero suscipiens: impignoro pignora tradens
Pignoro dum capio: dum pignoro pignora trado
Pignerat hec locuples que pauper pignorat illi

Pignero as est ꝓprie pignus accipere ab aliquo sicut iudei vel cāpsores. Impignoro as. ē ꝓprie trādere pignns alicui. sicut faciūt pauperes hoīes cū tradūt pignus iudeis. postea epilogat ac. et dicit ꝙ eadē est differentia inter eorū cōposita. vt patet.

Irritat euacuat irritat prouocat iras

Irrito as media correpta idē ē ꝙ euacuo as. et hoc pertinet ad leges et decreta. vnde dicit cū decreto irritante. i. euacuante quicquid cōtra factū fuerit. sed irrito as media producta ē idē ꝙ ꝓuocare seu ad iram concitare. vñ in ale. Irritat ab agere pastor. i. prouocat. et tūc dr̄ de in et rictus ctus ctui. quod est rostrū canis. vel alterius aīalis. fit enī quadā oris ꝯtractione. et dr̄ rictus de ringo gis.

Scrutor vt experiar: vt sanem vulnera rimor
Sciscitor inquirens que noua scire volo
Inuestigo sequens profugi vestigia furis

Scrutor aris sigñ. idē ꝙ experior iris. vt ego scrutor veritatē. i. expior. sed rimor rimaris ꝑtinet ad medicū cū sanat vulnera. vt medicus rimatur vulnera. i. inquirit profunditatem vñ in theodolo. rimatur viscera ferro. ⁊ dr̄ de rima quod est fissura. sciscitor aris est proprie aliqua noua inquirere qñ volumus scire aliqua noua. et dr̄ de scitor aris. vnde in euang. sciscitabatur ab eis vbi christus nasceret. Inuestigo gas. est proprie vestigia alicuius inseq vt ille qui sequitur latronem inuestigat eum.

Elongas mihi res: prolongas quod dare differs
Cunctaturqꝫ replicans vaga verba pigerqꝫ moratur

Elongo as est aliquā rem longā facere et ꝓtrahere in longū. vt cordā vel simile. vel elōgare pertinet ad remotionē localē cū aliquis remouet se vel aliū de loco ad locum: elongare est. Prolongo as idē ē ꝙ differre debitū vel aliquid aliud de tp̄e in tp̄s. vt si quis differat mihi quod dare debet. prolongare ē. Cunctor aris. est replicare vel iterare verba vana ⁊ inutilia. vt iste cunctatur. i. morā facit in loquēdo verba sua. qꝛ modo dicit et iterū dicit idēꝫ. vel forte potest ꝑtinere ad illos qui habent linguā impeditā et nesciūt cito loqui. et dr̄ de cuncta cte. quod est mora re. moror aris est morā facere in eūdo. et pertinet ad seruū pigrū qui ꝓpter sui pigritiā non expedit se. et dr̄ de mora re.

Si quid diuidimus membratim tunc laniamus
Quando membra secas tunc eadem laceras.

Laniare ē mēbratim aliqd diuidere. sed lacerare est vnū membrū i diuersa frustra scidere

Denotat allego causor confirmo iuuoqꝫ.

Allego as. idē est qd causor aris. vt iste allegat ꝓ me. i. causatur. et valētes rōnes ad mei defensionē in causa coram iudice ꝓponit. alio modo idē est quod confirmo confirmas. vt ego allego istud. i. confirmo. vel iste allegat causam meam. i. confirmat. alio mō idem est

quod iuuo as. vt iste allegat me. i. iuuat. allego pro te. i. iuuo te.

Solor solamen dono solor quia solus
Efficior primum deponat et hoc patiatur

Solor ris. vno mō idē est ꝙ dare solamen. et sic est deponēs/alio mō idē est ꝙ morari sol9 vel esse solū et tūc est passiuū. sed qualiter erit passiuū cū nō habeat actiuū antiquitus fuit dictum solo as ⁊ retinuit passiuū. vt narrat deriuator/vel dicas ꝙ licet sit deponēs bene potest teneri in vim passiui. ⁊ inde dr̄ solmagor ris idē ꝙ solus ire vel intēdere et inde solmagus solmaga solmagum. i. solus incedens.

Supparo cum pannum rugo supero quoqʒ victum
Hoc verbum paro cum sub caput est vtriusqʒ

Suparo as. et supero as. cōueniūt in voce. sʒ differūt in significatōe. suparo as est proprie rugare pannū sicut faciunt iste mulieres quando rugant manicas camisie. et inde supparus ri ꝓ camisia. vel tunica rugata. vn̄ Suppara longa gere si vis os om̄e tacere. sed supo as est aliquē deuincere. vnde in catone. Quē superare potes. vtrūqʒ dr̄ de sub et aro ras. sed deriuator dicit ꝙ supparo pro rugare pannū dr̄ de supparus ri. i. tunica rugata. sed supero pro vincere dr̄ de sub et paro as.

Efferat hic hostem signat ꝙ terret eundem
Efferat ac per se deuenit iste ferus

Effero as est equocū ad duo. vno mō idē est ꝙ terreo es. vt iste efferat hostē. i. terret hostē et tunc est actiuū ⁊ ꝯstruitur cū acusatiuo/alio mō idē est ꝙ ferus esse vel crudelis. vt iste hō efferat. i. ferus vel crudelis. et tūc est absolutū. ⁊ dr̄ de e. ⁊ fero fers. vel dicendū ꝙ ferus cōponitur cum e. et dicimus efferus effera efferum. et inde effero ras.

Accusat semper onero sed pondero per se
Ponitur huic pondus fons est: onus est caput illi.

Onero as est ꝓprie equū vel asinū de lignis cumulare. et est actiuū. et ꝯstruitur cum actō et dr̄ de onus ris. pōdero as significat idē ꝙ onero. ⁊ ē absolutū. vt ista res ponderat. i. ponderosa ē. ⁊ possʒ ꝯstrui cū dtō. vt hec res pōderat mihi. et dr̄ de pondus ris.

Cum pasco curo sed cum desidero curo
Cum medeor curo simul hec tria significabit

Curo as. vno mō idē est ꝙ pasco is. vn̄ in catone. familiam cura. i. pasce/alio mō idē est ꝙ cōsidero as vt ego non curo de ista lectōe. i. non considero. alio modo idem est ꝙ medeor ris. ⁊ ꝑtinet ad medicū. vt medicus curat vulnera. i. medetur vel sanat.

Consto sepe notat precium: consto quoqʒ sepe
Pro perseuero reperitur: proqʒ simul sto

Cōsto as. vno mō sign̄. ꝑciū rei. i. valorē. vt ista res cōstat tm̄. vt tm̄ cōstat liber/alio modo idē est ꝙ ꝑseuero as. vt iste constat. i. ꝑseuerat in bono ꝓposito vel in sua malicia. alio mō reperitur multotiēs pro simul stare. vt nos cōstamus hic. i. simul stamus.

Angusto stringo dicas angustio pono
Inter pressuras: hec sunt penale locale.

Angusto as ē idē ꝙ restringo is. ⁊ ꝑtinet ad locū. vt iste āgustat me. i. restrigit. angustio as est ponere in ꝑssuras. vt in ꝯpedib9. et ptinet ad latrones qn̄ ponunt in loco penali. iō dicit actor. hec sunt penale locale. i. hec verba significāt penā. vt āgustio. ⁊ locū vt angusto.

Deliro discordo deliro deuio dicas
Est lira fons primi: caput est quoqʒ lira secundi.

Deliro as media correpta est idem qđ discordo qn̄ clerici cantant et discordant inter se

illud est delirare. et dr̄ de lira re quod est instrumentū musicū cuius corripitur prima sylla ba: vt patet per versū. Pollice tango lirā facio cū vomere lirā. sed deliro as media produc. est idē ꝙ deuio as. vñ delirare est a lira deuiare. et tūc dr̄ de de et lira re. quod est sulc⁹ ara tri cuius prima producitur. vñ Quicqd delirant reges plectuntur achiui.

Nil de composito retinet venundo supino
Sicut et hoc nomen semis sunt hec duo tantum

Hic actor ponit vnū notabile dicens ꝙ nos habemus duas partes que nihil in cōpositiōe retinent de cōposito. et dicit ꝙ nos habemus venundo as quod cōponitur de venū veni. ⁊ do das et in supino nihil retinet de composito. Ad cuius euidentiā sciendū est ꝙ veneo is. verbū neutropassiuū est. et cōponitur de venū et eo is. et in supinis nihil retinet de eo is. eodē mō hoc verbū venūdo as. quod cōponitur de veneo nis et do das nihil retinet de hoc verbo eo is. q₂ facit venūdatū tu. ita intelligitur ꝗtū ad hoc verbū eo is. quia venundo be ne retinet aliquid de veneo is et de do das. sed non retinet de eo is. ex quo componitur pri mo veneo is. vt dictū est. et ideo venūdo melius debet dici decompositū ꝙ compositū. Si militer dicit actor ꝙ nos habemus semis qđ cōponitur de semus ma. mū. quod est dimidi um et imperfectum. et as assis nihil retinet de altero composito in suo noīatiuo. s. as assis.

Dico contribuo: concedo voce sub vna.
Hoc verbum do das hec tria significat.

Do das est equiuocū ad tria. aliqñ idē est ꝙ dico dicis. vt ibi da aduerbia loci. da tp̄is. id ē dic. alio mō idē est ꝙ tribuo is. vt iste dedit mihi hoc. i. tribuit. alio mō idē est ꝙ cōcedo dis. vt dr̄ quotidie inter disputantes. da mihi ꝙ sit verū. i. cōcede. da mihi argumēta mea. i. cō cede. vnde virg. primo enei. O regina nouam cui condere iupiter vrbem. Justiciaq₃ dedit gentes frenare superbas.

Presto preualeo dicas: presto quoq₃ dono
Prestoq₃ sepe solet accommodo significare

Presto idē est ꝙ p̄ualeo vt iste liber p̄stat. i. magis ualet. itē p̄sto idē est ꝙ dono as. vñ cato Qđ p̄stare potes. et in hymno p̄stet nobis deitas beata patris. et in oroīb⁹ sacerdotū. pre sta q̄s. presto as idē ē ꝙ accōmodo as. vt prestetis mihi hoc. i. accōmodetis.

At pulli pastum proprie tenet hoc supo verbum.
Suboq₃ porcorum pertinet ad coitum
A supo composita sunt obsipo dissipo dicta
Obsipo spargo notat: dissipo diuidere

Supo as est dare pastū pullis vel gallinis. vt qñ damus eis pastū tpatū vel fucatū illud ē supare. subo as ptinet ad coitū porcorū qñ porci coeūt inter se illud est subare. ⁊ dr̄ de sub et eo is. mō declarat ac. cōposita de supo as. et dicit ꝙ cōponitur cum ob et cū di. et dicim⁹ obsipo as et dissipo as. et ponit drñam inter ipsa. obsipo significat idē ꝙ spargo gis vt iste obsipat pastū pullis. i. spargit. et dissipo as. idē est ꝙ diuido is.

Si iuuat actiuum fuerit tunc auxiliatur
Impersonale si sit delectat vbiq₃

Juuat potest considerari dupliciter. vno mō vt est personale et actiuū. et tūc significat idē ꝙ auxilior aris. vt iste iuuat me. i. auxiliat̄ mihi. ⁊ tūc cōstruitur cū actio. vñ dauid. adiuua nos deus salutaris noster. alio mō put est verbū impersonale actiue vocis. vt iuuabat. et tunc significat idē ꝙ delectat. et cōstruitur cū actō sicut verbu₃ suum personale iuuo as a quo sumitur. vt iuuat me. q₂ iuuas me. Nec impersonatur vnq̄ verbū quo ad respectum quem habet a parte post quin talem casum regat a parte post sicut verbum a quo sumit̄. q₂ hoc nō esset illud impersonare. sed magis significatiōe accidētali priuate. s₃ impsonat̄

hoc est respectu ad suppositum extrinsecum priuatur qm̃ regulariter nullum verbum im personale casum regit a parte post.

Allactat puerum quem mater ad vbera portat
Vt lac suggat ab his ablactat eum remouendo

Allacto as est proprie pueros portare ad vbera. sicut facit mater vel nutrix dũ portat pueru ad vbera. allactare est ei dare vel suggere mãmas. et dr̃ de ad et lacto as. sed d mutat in l cã euphonie. ablacto as est proprie puerũ remouere a lacte et a mãma. et dr̃ de ab et lactis. q. puerum a lacte vel vbere remouere. vnde dauid. sicut ablactatus.

Sol radiat: mucroq; micat: fulgurq; coruscat
Cum fulgur supra nos paret fulgurat ether

Radio as pertinet ad solẽ. et inde radius radii. pro radio solari. mico as. pertinet ad gladium vel ad spadam. corusco as. pertinet ad fulgur dũ celũ aperitur. fulguro as ptinet ad aerem dum fulgur cadit et apparet supra nos: illud est fulgurare.

More catelli qui loquitur sic ille catellat
Hic tibi catillat mulierem qui sepe tangit

Catello as. prima correpta est loqui ad modũ catelli sicut faciunt illi qui habent vocẽ ad modũ cati. et dr̃ de catell⁹ li. catillo as. prima producta est tangere mulierẽ vel sociũ cũ pede vel cum manu in acellis. vel in alio loco causa ludi. gallice chatoullier.

Impedit intricat necnon inuoluere signat
Extricatq; sapit expedit aut aperit

Intrico as est equiuocũ ad duo. vnomodo idẽ est ꝙ impedio is. vt iste loquitur multũ intricatiue. i. impedite. alio modo idẽ est ꝙ inuoluo is. et tunc pertinet ad filum. vt istud filum est intricatum. i. inuolutum. vel iste res sunt intricate. i. inuolute. Extrico as est equiuocũ ad duo. vno mõ est expedito is. alio mõ idem est ꝙ aperio ris. vt iste extricat bene lectionẽ nobis. i. aperit.

Prestolor expecto: prestolor querere dico

Prestolor aris media correpta sigñ. idẽ qḋ specto as. vt iste prestolatur me. i. expectat. ⁊ dr̃ a prestolon qḋ est missio. q. expectans missũ. Prestolor aris media pducta idẽ est qḋ quero ris. vnde quidã monachus ait diabolo. quid pstolaris: cui diabolus. prestolor vt moriaris et dr̃ de pre quod est ante et telon quod est longum.

Mussat qui dubitat: mussat qui murmurat idem.

Musso as est equiuocũ ad duo. vno modo idẽ est qḋ dubito as. vt iste mussat. i. dubitat. ⁊ deriuatur a mussum quod est dubitatio a quo venit amussis instrumentum latomorum: dictum ab a quod est sine et mussis dubitatio. q. sine dubitatione. q: post amussim nõ dubitatur de rectitudine parietis. alio mõ idem est ꝙ murmuro ras. vnde in alex. mussat tota choros. i. murmurat vel dubitat.

Dicit aue veniens de iure: valeq; recedens
Hoc verbum salue cõprehendit aueq; vale
Celestem dat aue tibi significare salutem
Humanamq; vale: salue comprehendit vtrumq;.

Hic incipit secundũ capitulũ tertii libri quinte partis huius voluminis qḋ ẽ in ordine oĩm capitulorũ sedecimũ. igitur postꝙ actor determiauit de verbis sinonimis ⁊ equiuocis prime coniugationis. in hoc capitulo intẽdit determinare de verbis sinonimis et equiuocis secũde cõiugationis. et incipit a verbis defectiuis. et dicit ꝙ nos habem⁹ ista verba defectiua aue. te. to. tote. vale. te. to. tote. et salue te. to. tote. simili modo declinant. veruntñ aue pertinet ad venientẽ. vn de angelus dicit veniens ab beatã virginẽ mariã. Aue grã

plena.et vale pertiet ad recedētē.vnde thobias dū moriebat͛ dixit filio suo viue vale vale as dū veneris ante tribunal.salue pertinet ad vtrūqz tam ad venientem q͞p ad recedentē. vel aliter possūt differre ista verba.aue pertinet ad salutationē celestem. vt patet in predicta salutatione angelica ad beatam mariam.sed vale pertinet ad humanā salutationez salue est generale ad vtrunqz.

Calleo durere denotat et sapere
Callidus et callus hec duo sensa probant

Calleo es est equiuocū ad duo.vno mō idē est q͞p dureo es.vt ista terra callet.i. duret.alio mō idē est q͞p sapio.i.sapiētem esse. et q͞p sit ita ꝓbat. qꝛ de calleo es qđ est sapio is.habemꝰ callidus da dū qđ est sapientem esse. et de calleo quod est durere habemus hic callus calli quod est duricies manuū vel pedū.et callosus sa sum.et hic callis via dura.

Si largiturus mihi sis aliquid mihi spondes
Ac pro me spondes si sis pro me fideiussor

Spondeo es. est equiuocū ad duo.vno mō idē est q͞p ꝓmitto is . vt.iste spopondit mihi hoc id est promisit vel largiturus est.alio modo idem est q͞p fideiubeo bes.i. facere fideiussionē vel fiduciā pro aliquo.vt iste spondet pro me.i.facit pro me fidem.et tunc construitur cum ablatiuo.et pro alio significato cum datiuo.

Exibet hoc verbum designat quatuor ista
Demonstrat presentat alit pariter dat abunde

Exibeo exibes est equiuocum ad quatuor.vno modo idem est q͞p demonstro.vt iste exibet mihi hoc id est demonstrat.vnde ouidius.ornatas dotes exibet ipse suas.alio modo idem est q͞p presento.vt iste exibet mihi filium suum id est presentat . alio modo significat alo is vt christus benignus exibet nos sua gratia. i.alit.alio modo idē est qđ abundanter dare. vt iste exibet nobis cibaria.i.abundanter dat.

Confiteor cum vox respondet ad intima cordis
Sed fateor cum lingua sonat quod corde refuto

Confiteor eris est reuelare sua pctā ore ⁊ corde quando illud qđ ore dr̄ rn̄det cordi cōfiteri est.et dr̄ de con et fateor ris.sed fateor eris est mala non corde sed ore cōfiteri. seu qn̄ illud quod ore dr̄ non respondet cordi.vnū dr̄ de ore et aliud de corde.

Arcet qui remouet et cogere dicitur arcens
Atqz acuens arcet vnde hic arconius exit

Arceo es.est equiuocū ad tria.vno mō idē est q͞p remoueo es.vt in alex. arcere o ciues. i.remoue te.alio mō idē est q͞p cogo gis.vt iste arcet me.i.cogit me.alio mō idē est q͞p acuo is.vt ista turris vel arbor arcet.i.acuit in altū.et probat qꝛ de arceo quod est acuere dr̄ hic arconius nii.quod est aceruus bladi acutus in sūmo.vel dr̄ de arceo qđ est acuo.qꝛ acuendo fit.

Resplendens ardet quicunqz irascitur ardet
Ardet qui properat ardet quicunqz crematur
Ardet mens:ardet clipeus:domus ardet et ignis
Hec cupit:hic splendet et hic vrit et vritur illa

Ardeo es.vno mō idē est q͞p splēdeo vel luceo.vt clipeus ardet.i.splendet. vnde in alexan. acies ardere videtur.i.splēdere.qn̄qz sign̄.irascor eris.vt iste homo ardet.i.irascitur. vnde oui.de re.a. Ardet et assueras circe decurrit ad artes. Nec tn̄ est illis attenuatus amor.aliquando est idē qđ cremo as.vt domus ardet.i.cremat.alio mō sign̄. propero ras. vt hō ardet.i.properat.qn̄qz est idē q͞p vro is.vt ignis ardet.i.vrit.et tunc tenetur actiue . et pro cremari passiue.alio mō idē est q͞p cupio pis.vt tua mens ardet.i.cupit.vnde virgilius.coridō ardebat alexim.

A careo cassum dicas caritumqꝫ supinum
A cassu cassus venit a caritu cariturus.

Careo es. habet duplex supinũ. s. cassum ssu. et caritũ tu. et de cassum su. habemus cassus sa. sum. participiũ preteriti tpis. et de caritũ tu. habemus cariturus ra. rũ. ꝑticipiũ ꝑteriti.

Apparens paret: et qui bene paret obedit
Ac in vtroqꝫ solet produci sillaba prima.

Pareo es. vno mõ idẽ est ꝙ apparere. vt talis debet parere corã nobis. i. se demonstrare. vñ cato. Tpib⁹ peccata latent. ⁊c. alio mõ idẽ est ꝙ obedio is. vñ ouì. dee parere recusat. in vtroqꝫ pria syllaba ꝓducitur. ꝟ. Non sine ꝓle parẽs nec sũ nisi pareo parens.

Horreo pro veneror reperitur et horreo sepe
Illud quod terret significare solet

Horreo es. vno mõ idẽ est ꝙ veneror ris. vt iste homo horret me. i. veneratur. vnde virgil. Horrẽda ꝓcul secreta sibille antrũ immane petit horrẽde. alio mõ idẽ est ꝙ terreo res.

Assidet intendit: ac assidet assimilatur
Assidet insano: medicus simul assidet egro

Assideo es. qñqꝫ sigñ. intẽdo is. vt iste assidet lectiõibus. i. intẽdit. et medic⁹ assidet egro. aliqñ ẽ idẽ ꝙ assimilor ris. vt iste assidet insano. i. assimilatus vel similis est vesano.

Actiuum liceo passiuum significabit
Passiuum liceor actiuum significabit
Non licet asse mihi qui me non asse licetur
Diues in orbe licet: miserum sed nemo licetur

Liceo es. sub voce actiua significat passionẽ. vt ego liceo a te obolo. et liceor liceris sub voce passiua significat actionẽ. i. habet sensũ actiui. et cõstruitur cũ actõ ad modũ actiuorũ vt nõ liceor te obolũ. Est eñ liceo actiuũ quantũ ad vocẽ. qꝛ termiatur in o. et habet passiuũ terminatũ in or. et passiuũ quantũ ad modũ significandi. qꝛ significat passionẽ ꝑ modũ transeũtis a causa efficiente principali et extrinseca que tria sũt de ratione verbi passiui modalis. et liceor est passiuũ vocis tm̃: et actiuũ modi. qꝛ significat actionẽ per modum transeuntis ad terminum in quem actõ designatũ. hec aũt declarat per quendã versũ in textu. Non licet asse mihi qui me non asse licetur.

Penitet et tedet miseret pudet et piget ista
Accusatiuos poscunt simul et genitiuos
Natura primum: sed transitione secundum.

Ista quinqꝫ verba impersonalia s. penitet tedet et alia que ponuntur in littera cõstruunt a parte post cũ actõ casu et cũ gtõ. vt penitet me peccati. Natura primũ. istud potest expõi dupliciter. primo sic ꝙ ista verba cõstruuntur cũ primo casu. s. cũ actõ qui primus est in tali locutõe penitet me. ⁊c. ex vi natureverbi intransitiue. et cũ secũdo. s. cũ gtõ qui secundus ẽ in locutione transitiue. et hoc per priscianũ quidã probare nitũtur orta quadã expositione verborũ ipsius obscurorũ. cuius expressis et dilucidissimis ipse alio in loco assignat cõtrariũ quod absurdũ valde friuolũ reputo et ineptũ. vt. s. adveritatẽ claris cui ipe verbis fert testimoniũ suffocandũ. obscurũ ipsius dictũ non vereantur afferre et ambiguũ. habet enĩ ipse priscianus eam cõstructionem quã personalia retinent ab eisdẽ tracta obseruare impersonalia in hunc modũ sua exponens dicta. iuuat me. qꝛ tuipse iuuas me. sicut enim dico tu iuuas me. venit in dubiũ nulli me vi transitionis actiue ab eo iuuas gubernari. sic nec in hoc loco aliud est tenendũ. dum dico tedet me peccati istam constructionẽ debere ꝑ hoc verbũ antiquũ tedeo resolui dicendo peccatũ tedet me. quia facta resolutione liquet

li-me activa regi transitione. Est enim verbū istud tedet cū ceteris in littera positis activū modale tm̄ significans actum suum per modū transeuntis ad terminū in quē: qui mod⁹ est cōis oībus activis. nec est natura istius verbi specialis. sed quia actus ille idē significat per modum vt qui est alterius: et peccati per modū cuius est ipse actus. ideo genitivus ille peccati regitur ab ipso tedet speciali vi seu natura verbi quam possumus possessionē dicere. seu vi possessoris intitulare. ideo aliter et secundū veritatē sic est expressū actoris dictū exponendū. videlz ꝙ hmōi verba construūtur cū gtō qui primus est in ordine illorū duorū casuū ex vi nature verbi. et cū secundo. s. cū actō qui est secundus in ordine eodē casuū transitive seu vt verius loquamur vi transitiōis active. Unde notandū ꝙ talia verba impsonalia vocis active sub littera tertie persone currūt per oīs modos et tpa adiunctis sibi ꝓnoībus cuiuslibet persone tam singularibus ꝙ̄ pluralib⁹. vt penitet me illius. penitet vos illorū. et penitet illos illorū. et sic de aliis. et in quolibet tempore et modo. Itē nota ꝙ ista quinqz verba supradicta carent preteritis vt dicit priscianus. exceptis tribus. vt penituit. puduit. et piguit.

Pro speculor dicas et pro defendo tueri
Et tuitus primo: tribues tutusqz secundo.
Sepe tamen tuor hoc verbum reperitur in vsu
A quo composita sunt contuor intuor ista.

Tuor eris significat idē ꝙ speculor. et tueor defendo is. tuor aūt significans speculor facit tuitus sū in preterito et tueor significans defendo dis. facit tutus sū in preterito. et ambo faciunt tueri in infinitivo. ita tn̄ ꝙ tueor facit tueri regulariter. sed tuor irregulariter qr deberet facere tui cū sit tertie cōiugationis. et non facit propter coincidētiam. dubitaretur vtrū esset infinitivus vbi vl' esset ꝓnomē. Item de tueor ris habemus tutela tutele. id est defensio vel protectio.

Indulges cum tu condonas: aut operam das
Da casum primo duplicem: solumqz secundo

Indulgeo es. vno mō idē ē qd̄ cōdono as. et sic cōstruit̄ cū dtō et actō. vt cū dr̄ indulgeat tibi peccata tua de⁹. i. cōdonet. alio mō est operā dare. vt iste indulget mihi. i. operā dat. et sic cōstruitur cū dtō solū. vnde cato. Indulgere gule noli. i. operā dare gule.

Devoveo dices de privat et auget ibidem
Augens promittit: ac si privat maledicit.

Devoveo es. vno mō idē est ꝙ ꝓmitto is. vt iste devovet sua deo. i. ꝓmittit. et tunc de sumitur argumentative. vn̄ ovi. soliqz suos tibi devovet annos. i. ꝓmittit. alio mō sign̄. maledico is. et tūc de sumit̄ privative. ovi. de re. Devovet abūdātes simulachraqz cera figit

Promovet exaltat: abigit quoqz promovet inde
Dicitur interdum promotus in acolitum sum.

Promoveo es idē ē ꝙ exalto as. vt iste promovet̄. i. exaltat̄. item idē est ꝙ removeo es. vt promovete ignes. i. abigite vel abiicite vel removete.

Si valet hic moritur: et si valet hic validus fit
Qui valet ille potest defectivumqz salutat
Et quandoqz valet precium dat venditionis
Accipitur valeat pro queat et pereat.

Valeo es idē est ꝙ morior ris. vt iste homo valet. i. moritur. et sic sumptū fuit a vale funebri. quod solet dici laborantibus in extremis. vnde virgi. vale inquit polla. alio mō idē est ꝙ possū. tes. sive habere valorē in se. et qn̄qz accipitur pro queo quis. vt iste homo valet. i.

quit vel potest. et quandoqȝ pro pereo is. vnde oui. et soror ⁊ cõiunx valeãt. i. pereãt. et qñ qȝ notat precium. vt quantum valet ista res. item habemus vale defectiuum quod est verbum salutatorium.

Mereo producas prima pro tristor habetur
Ac mereor breuies primam pro seruio fertur
Mestussum primo: meritussum iunge secundo.
Et quandoqȝ tamen in preterito merui do.
Lucanusqȝ tamen castrorum in plebe merebat.

Mereo es prima ꝓducta et actiue vocis idẽ ẽ ꝙ tristor aris. vnde in theodolo. Occasũ so sue deflebãt opida iupe. Merẽt morte sua leges et nobile pascha. et in catone. noli merere dolẽdo. sed mereor ris. prima cor. est idẽ ꝙ seruio is. vñ Quid meruere pati qui sũt ĩ fornace nati. quis pro isto significato reperiat᷑ ni voce actiua. vnde act᷑. adducit exemplũ lucani. castroꝝ in plebe merebat. i. seruiebat. ⁊ similiter differũt in preterito. qr mereo facit mestussum irregulariter ꝓ merui. et mereo facit meritus sũ regularit᷑. ⁊ qñqȝ merui irreglr.

Si iungas oleo subcrescit et insolitum dat
Ad cremat et crescit: ab delet: re bene spirat
Non redolet sed olet quod redolere solet.

Oleo les. secundũ diuersas compositiones diuersa recipit significata. cõponitur eñ cum sub: vt suboleo es. et est idẽ ꝙ cresco is. et inde dr̄ soboles. et cõponit᷑ cum in: vt inoleo. inoles. et est idem quod consuesco is. vel solitũ dare. et dr̄ frequenter ꝙ ita inoleuit vsus. i. cõsueuit. et componitur cũ ad vt adoleo es. et est idẽ ꝙ cremo as. vel ardere. vl' adolere ẽ idẽ ꝙ cresco is. et inde dicitur adolescens et adultus ta. tum. quandoqȝ componitur cũ ab. vt abdoleo es. et est idem ꝙ deleo deles. vt ignis abdolet domũ. i. delet. ⁊ inde abolitus ta. tũ id est destructus ta. tũ. qñqȝ cõponitur cũ re. vt redoleo les. et est bene spirare vl' bonũ odorẽ emittere. vt pomũ redolet. i. bene spirat. Hic iacet in tumba rosa mundi non rosa munda. Non redolet sed olet quod redolere solet.

Hostibus insideo: pius medicus assidet egro
Subsidet hic caro presidet ille solo
Obsidet hic muro: considet ille loco.
Fragmentum mense tibi dicatur residere
Vnde et residuum nonnunq̃ dicitur esse.

Sedeo secundũ diuersas cõpositiones diuersa habet significata. vnde insideo des. est ponere insidias hostibus. vt iste insidet hostibus. i. parat insidias. Assideo es. idẽ est ꝙ intẽdo dis. vt pius medicus assidet egro. i. intẽdit vel operam dat. subsideo des. idem est ꝙ subuenio is. vt iste subsidet amico. i. subuenit. et inde dr̄ subsidiũ. presideo es. est pre aliis esse. vt prepositus presidet aliis. id est pre aliis est. et inde dicitur presidium. quod debent dare illi qui president aliis. obsideo est facere obsidionẽ circa muros castroꝝ. ꝯsideo es est simul sedere in loco. ⁊ resideo des est residere ĩ loco vel aliq̃d supesse. vñ dr̄ ꝙ fragmentũ residet id ẽ remanet in mensa. et inde dr̄ hoc residuũ ui. frequenter pro fragmento.

Arrides dilecto: derides inimicum
Si dicas recte subridet amator amice.

Rideo secundũ diuersas compositiones diuersas habet significationes. nã arrideo es est hilarem faciẽ ostendere amico vel socio suo. vñ arridet fortuna. derideo des. est subsannare inimicũ. subrideo des. est facie submissa ridere.

Denotat hec torret boluit vertitqȝ crematqȝ

Dic ergo iungas aqua torret id est aqua voluit
Fatum torret id est vertit torret cremat ignis.

Torreo es. vno mō idē est ꝙ voluo is. vt aqua torret. i. voluit. alio mō idē est ꝙ verto is. vt puer torret anserem. i. vertit. alio modo idē est ꝙ cremo as. vt ignis torret. i. cremat. vnde in theodolo. Ethiopum terras iam feruida torruit estas. et in virgilio. Sole nouo dense torrentur ariste. aliquādo est idē ꝙ asso as. vnde ex auca tosta puer hec dabitur tibi costa. Si bene declines hoc verbū torreo torres.

Hec adolet signat crescit cremat et quoqꝫ mactat
Tura adolete focis infans dicatur adultus
Debemus deis vitulos adolere supernis

Adoleo es est equiuocū ad tria. vno mō idē ē ꝙ cresco is. alio modo idē est ꝙ cremo as. vt tus adolet. i. crematur. vnde in theodolo. Tura cremate focis. alio mō idē ē ꝙ macto ctas vt adolete vitulos deo. i. sacrificate. exempla patēt in littera. vnde nota ꝙ non est superfluꝰ actor ꝙuis superius fecerit mentionē de hoc verbo adoleo. quia ibi posuit differētiam inter cōposita. hic vero ponit equiuocationē illius.

Nos reueremur maiores hostesqꝫ veremur
Est vereor timeo revereri dic venerari.

Reuereor is. idē est ꝙ reuerentiā et honorē exhibere maioribūs. vñ epis ⁊ archiepiscopis reuerendis patribus scribimus. sed vereor ris est idē ꝙ timeo es.

Gemma nitet: sidus fulget: candelaqꝫ lucet
Aurum resplendet: victor certamine pollet.

Niteo es pertinet ad gēmā. i. ad lapides preciosos. fulgeo ges pertinet ad sidera. vñ. sidera fulgēt. luceo ces. pertinet ad candelā. resplendeo des. ptinet ad aurū et argentū. vt aurū et argentū resplendent. polleo les. ptinet corporibꝰ. vt iste pollet viribus corporeis

Tunc fleo cum lacrimas emitto lugeo tristem
Insinuans vultu subtristi mereo mente

Fleo fles est proprie lachrimas emittere. lugeo es. est faciem tristem ostendere: sed mereo meres ptinet ad mentem: qñ hō tristatur in mente et non apparet extra.

Hec septem sola tātūmodo neutra secunde
Preteritum faciunt in ui diuisa supina
Nec perdunt: sicut careo pateo valeoqꝫ
Et pariter doleo noceo placeo taceoqꝫ
Nam caritum siue cassum passum valitumqꝫ
Et dolitum nocitum tacitum placitum scio vere
Per pla ca pa do va no potes ista videre

Tantūmodo sunt septē verba neutra secūde cōiugatiōis que faciūt preteritū in ui diuisas et habēt supinū. vt careo res rui ritū vel cassū in supino. pateo tes. tui. passū ssu. valeo les. lui. litū. tu. doleo les. lui. litū. tu. taceo es. noceo es ui. tum. tu. Postea epilogat act. qd dixerat per singulas sillabas in vltimo versu positas.

Hoc verbum sepe placeo neutrum reperitur
Et defectiuum sine persona reperitur.

Quia fecit actor mentionē de hoc verbo placeo resumit vt melius eū declaret. et dicit ꝙ hoc verbū placeo es. est verbū personale neutrū et facit placui citū tu. vt dictū est. et declia

tur ad modū neutrorū regulariter per tp̄a ⁊ p̄sonas ⁊ a p̄te ante in locutōne positū exigit scz ntūm supponere. vt ego placeo. aliqn̄ est verbū defectiuū et impersonale: et declinatur per tertias p̄sonas. vt placet bat. cuit. cuerat. cuebit. construitur cum datiuo a p̄te post: siue sit personale siue non. vt placet mihi.

Penitet hoc verbum dic preteritis fore tantum.
Sed piget et tedet istec duo verba vicissim.
Dic de preteritis presentibus atq; futuris.

Ista verba impsonalia penitet bat. tedet et piget sunt sino. eandē significationē habētia tamen differūt. q; hoc verbū penitet tantūmodo est de preteritis. vt penitet me fecisse hominē dicit dn̄s. vt habetur in geñ. vnde. Penitētia est mala preterita plangere et plangēda non iterū cōmittere. sed piget gebat. et tedet bat. indifferēter possūt dici ista duo verba tam de preteritis q̄ de presentibus. vt piget me facere istud. piget me fecisse istud. similit tedet me facere istud. et tedet me fecisse.

Asperitas squalet quia non est plana sed inde
Feruor apollineus hominum facit ora scatere

Squaleo les. est fieri asperū in facie vel in superficie cutis quod fit qñ aliquis nō hz planā pellē sed scabrosam et asperā p̄pter calorē vel aliud tūc dr̄ squalere. et inde dr̄ squalid9 da. dū. i. scabrosus sa. sū. vñ in trenis ca. primo. virgines eius squalide. sed scateo tes. est. q. bullire. et est idem q̄ feruere quando calor ⁊ feruor apollineus. i. solis in estate facit ora. id est vultus seu facies et manus ampullare.

Nos expectando nos promittendo vouemus
Non sua quisq; vouet domino quoq; nostra vouemus

Voueo es. est equiuocū ad duo. vno mō idē est q̄ opto as. vt iste vouet bona mea. i. optat seu desiderat. vnde dicit ac. q̄ quilibet non vouet sua. i. nō optat bona sua sed magis aliena. alio mō idē est q̄ p̄mitto tis. vt nos vouemus nostra bona dño. i. p̄mittimus.

Multa videntur non ideo tamen illa videntur
Hoc etiam verbum prebere obstacula videndi
Significat: quandoq; tamen discernere visu
Signat. et illud idem quandoq; quod assimulari.
Atq; facultatem designat habere videndi
Sicq; licet somnum capiam non cesso videre

Video es. est equiuocū ad multa. vno mō idē ē q̄ intelligo is. et sic dicimus quotidie ego bene video lectionē istā. i. intelligo. et secundū hoc potest dici q̄ cecus videt. i. intelligit in mente. vnde ouidius. Omia mente videns lumie cecus erat. ideo dicit ac. q̄ multa vidētur oculo mentali. i. intelliguntur que non videntur oculo corporali. et sic potest dici de re absente. vt video petrum in mente q̄uis non sit p̄ns. Item videor ris. est prebere obstaculum vidēdi. et sic parieti pertinet visus non q̄ videat. sed q; videtur ab aliquo. et per hoc fit talis paralogismus. Cuicunq; inest visus illud videt: sed lapidi inest visus. ergo lapis videt Fallatia est per equiuocationē huius dictionis visus vel video. q; video inest oculo tanq̄ instrumento apto videndi. inest lapidi tanq̄ obstaculo passiue ⁊ nō actiue tanq̄ instrumēto. Item video es. est idem q̄ discerno is. vt iste bene videt aurū ab argento. i. discernit. Item qnq; significat idē q̄ assimulor aris. vt iste videtur bonus vel stultus. i. assimulatur bono vel stulto. et de hoc dicit porphirius. videtur aūt neq; genus neq; sp̄es simpliciter dici. Item aliqñ designat p̄tātem videndi. vt iste puer bene videt. q; bonū visū hz et subtilez sic ponitur pro utili visu posito q̄ dormiat dr̄ q̄ bene videt. i. bene hz aptitudinem vidēdi. Et nota q̄ antiquitus video es erat tertie cōiugationis. vnde dicit cato. Hoc vide ne rur

sus. aliter versus esset falsus. Item nota ꝙ tria sunt necessaria visui. s. instrumentũ videndi: vt oculus. et spaciũ p qđ trãsit visus. vt aer illumiatus. et obstaculũ quod videtur.

Horreo cum placeo quamuis ab eis cadat in dus
Nomen: vtrunqꝫ tamen ex se facit esse supinum
Composita a video valeoqꝫ simul superaddas

Omne verbũ secũde cõiugationis faciens ex se nomẽ in dus terminatũ caret supinis. vt caleo les. calidus frigeo ges frigidus. ferueo es feruidus. madeo madidus. et sic de aliis. alia vero que habent supina ab ista regula excipiũtur. vt torreo et placeo a quibus descendunt verbalia termiata in dus. vt de torreo torridus. de placeo placidus. et vtrũqꝫ habet supinũ. vt torreo tostũ. placeo placitũ. et similiter cõposita de video es. et de valeo les. faciunt nomia verbalia in dus. vt inuideo es. inuidus da. dũ. et auidus da. dũ. et de preualeo preualidus da. dum. inualidus da. dũ.

Mulgeo dat mulsi sicut dat mulceo mulsi
Dat mulcere suum sicut mulgere supinum
Quod probo: nam mulsum sibi sumpsit vtrunqꝫ supinum

Mulgeo es et mulceo es. cõueniunt in preteritis et supinis. qꝛ vtrũqꝫ facit mulsi in preterito et mulsum su. in supinis. vt mulgeo ges si. sum: et idẽ ẽ ꝙ extrahere lac de mãma: vel vbere. et mulceo ces. facit mulsi mulsũ. et idẽ est ꝙ lenio nis. vel mitigo gas.

Eiusdem sensus sunt pertinet attinet ista
Qui parce viuit nec abutitur abstinet ille
At si quis quẽquem remoretur detinet ille
At cupidus retinet vel auarus quod dare non vult
Obtinet in causa quicunqꝫ perorat in illa
Quiqꝫ capax in se est alicuius continet ille
At si quis fuerit constans se continet ille
Quiqꝫ aliquid portat portando sustinet ille
Et quandoqꝫ tamen sustineo patior.

Teneo es multas habet compositiones. et secundũ hoc recipit multas significationes. habemus em̃ pertineo es. et attineo es. et habent eundem sensum. significant em̃ pertinentiam. sed abstineo es. est parce viuere et parce cibo et potu vti. et pati abstinentiã. vt iste abstinet bene. id est moderate se regit in cibo et potu. detineo es. est facere moram per totam diem. retineo es. idem est ꝙ reseruare. et pertinet ad auarum vel cupidum qui retinet id quod dare debet. et obtineo es. est idem ꝙ lucrari. vt iste obtinuit in causa. i. lucratus fuit. Contineo es est equiuocum ad duo. vno modo idem est ꝙ aliquid capere vel tenere in se. vt domus continet nos. i. capit vel recipit nos. alio modo idem est ꝙ esse constans et firmꝰ quando aliquis a vicio et ab illicitis se continet et custodit: continens est. vnde dicimꝰ iste homo est continens i. viuit caste. Sustineo es est equiuocum ad duo. vno modo idẽ est ꝙ porto as. vt trabs vel colũna sustinet domum. i. portat. vel est idẽ ꝙ patior teris. vt iste sustinet ictus vel laborem vel frigus. i. patitur.

Caneo canes candeo candes hec duo verba
Preteritum per ui retinent sed nulla supina.

Hec duo verba. s. caneo es. et candeo des faciunt preterita sua in ui diuisas. et carent supinis. Caneo es. solis hoibus pertinet et est capillos capitis albescer. sed candere pertinet omni rei albenti. et vtrũqꝫ est neutrũ. qꝛ significat actũ seu fluxũ per modũ immanentis: et non trãseuntis ad terminũ extrinsecum aut a termino extrinseco.

Lugeo luges luceo luces hec duo verba
Preterito luxi faciunt: sed lugeo luctum
Luceo sit neutrum nec debet habere supinum.

Lugeo es. et luceo conueniunt in preterito. qꝛ vtrunqꝫ facit xi. vt lugeo xi. luceo xi. et lugeo facit luctũ ctu. et luceo est neutrũ et nõ hꝫ supina sicut neutra secũde cõiugatiõis facientia preteritũ in ui diuisas. lugeo es. idẽ est ꝙ flere. et luceo es. idẽ ẽ ꝙ splẽdere. ⁊c. Ex hoc textu possumus elicere vnã veritatẽ. s. omẽ neutrũ esse absolutũ. et omẽ absolutũ esse neutrũ. et si dicatur aliquod neutrũ esse transitiuũ. hoc implicat contradictionẽ.

Ferueo conniueo semotis a veo dic ui
Nam bui vel xi faciunt istec duo verba

Omĩa verba secũde cõiugationis termĩata in ueo faciũt preterita in ui sillabã. vt moueo es. moui. ferueo es ui. paueo es ui/ ab ista regula excipiũtur hec duo verba ferueo qd facit ferbui vel ferui aliqñ. et tũc nõ excipit̃ et idẽ ẽ ꝙ caleo es. et cõniueo es. cõniui vel connixi: et idẽ est ꝙ facere signũ cum oculis. versus. Qui mihi conniuet signũ oculis mihi prebet. Cum caput inclino tunc conquinescere dico.

A si mutet in i maneo per ui bene dices
Si non permutet tunc preteritum facit in si

Composita de maneo es. mutantia a in i in cõpositiõne faciũt preteritũ in ui diuisas sillabas. vt emineo es. eminui. supemineo es. nui. et similia/ sed illa cõposita que nõ mutant a in i. faciunt preteritũ in si qñ retinẽt a. vt permaneo nes. permansi. remaneo remanes remansi. Et hec de verbis secunde coniugationis.

Verto facit cum re deponens verto reuertor
Cum reliquis genus actiuum sibi seruat vbiqꝫ
Auerto remouens curamqꝫ aduerto repẽdens.
In vim passiui notat auertor remoueri
Si sit deponens designat spernere tuncqꝫ
Accusatiuum poscit iungi sibi casum
Hoc animaduertis quod percipitur tibi mente
Ast animaduertis in eum quem verbere punis

Tercii libri quinte partis huius voluminis terciũ hic incipit capitulũ quod in ordine, oim decimũseptimũ locũ sibi vendicauit. In quo postꝙ in precedenti capitulo vidim⁹ de verbis secunde coniugationis. consequenter in hoc de verbis tertie determĩatur. iniciũ qꝫ sumitur ab hoc verbo verto is quod secundũ diuersas compositiones diuersa recipit significata. nã quãdo componitur cũ re dicim⁹ reuertor eris. generis deponẽtis qñtũ ad vo/ tem. quantũ ad modũ est neutrũ. ⁊ ẽ idẽ ꝙ regredi. cũ aliis vero cõpositis ẽ actiui generis Auerto tis. sine d. idẽ est ꝙ remoueo es. vt auerte oculos tuos ne videãt vanitates. i. remoue. sed aduerto is cũ d. est dare curã circa aliquã rẽ. vt aduertatis ad lectionẽ. i. curã ponatis. Item auertor sine d. vim habet passiui significans remoueri. vt iste auertitur a bono proposito. i. remouetur. et quandoqꝫ auertor eris est deponẽs. et tunc idẽ ẽ ꝙ sperno is. et tũc cõstruitur cũ actõ. vt auertor te. i. sperno te. vñ boeti⁹. Heu ꝙ surda miseros auertitur aure. Deinde dicit ꝙ aĩaduerto is est equiuocũ ad duo. vno mõ idẽ ẽ ꝙ existimare aliqd in mẽte. vt in ethica catonis cũ aĩaduerterẽ. i. cũ aĩo meo cogitarẽ vel existimarem. Alio modo idem est ꝙ punio punis.

Qui tegitur mersus sub aquis submergitur ille
Qui sui sum resilit ab aquis emergitat ille.

verto
reuertor
auerto
aduerto
auertor
animaduerto

Summergo gis. est sub aqua stare qñ aliquis ē sub aquis ⁊ nō exit. ille submergit̃. sꝫ emergo is. est resilire vel exire ab aquis qñ aliquis exit ab aquis qui prius tegebat̃ ab aquis. et ponitur in littera emergitat ꝓ emergit frequentatiuū ꝓ primitiuo et non emergit̃. ⁊ sic fideliter inueni scriptū in libris antiquis. quare desipienter ille illorū cōpositor versuum famosorū inconsulte et improuide locutus est. qui actorē nostruꝫ dixit hic male dixisse dū inquit. Grecismus dixit emergitur et male dixit. Emergit qm̄ passiuū nō habet vllum. Si quid eñ in libris antiquis viciosū fortasse fuerit repertū magis id scriptorū esse vicium ꝙ auctorū arbitror iudicandū. sicut in illa parte superius. Pila pes pontis. memini me dixisse nō ibi viciū esse auct. sed verborū transmutationē potius improuidam scriptoris.

Summergo / emergo / in littera / in textu

Si sero subiungas seui de semine dicas
Ac si subiungas serui dic arboris esse

Sero ris est equiuocū ad duo. et ei⁹ equocatio dinoscit̃ ꝑ diuersitatē p̄teriti. vno mō idē ē ꝙ semiare bladū. vñ theo. Postꝙ seuit humi. ⁊ tūc facit seui in p̄terito. alio mō idē ē ꝙ plātare siue iserere arbores. et tūc facit serui. ꝓ. Arboris ē serui: sꝫ ꝑtinet ad sata seui

sero ib

Ad resipiscentem conuersio pertinet apte
Ast euersio vel subuersio perditionem
Denotat: euertit ad scrutamina spectat

Conuerto tis. subuerto tis. et euerto tis. cōueniūt in voce: tñ dr̄ñt. Quia cōuerto is. ꝑtinet ad resipiscentē. i. ad penitentē. vñ dicim⁹ cōuersio sancti pauli. Sed euerto is et subuerto is. ꝑtinent ad perditionē vel ad destructionē. vñ legit̃. Pauci dies restant et subuertet̃ niniue. tñ euerto sign̄. idē ꝙ scrutor aris. vñ in euan. Mulier querēs dragmā quā ꝑdiderat euertit domū. i. scrutata ē. Ponit aūt actor hic nomīa ꝓ verbis causa metri.

conuerto / subuerto / euerto

Digeritur prius in stomacho cibus egeriturqꝫ
Quando extra geritur per secessum liquet inde
Egestum vado: non digestum bene dico.

Digero ris. et egero ris. cōueniūt in voce: differūt tamen. Nā digero idem est ꝙ bene decoquere cibum in stomacho calore naturali. sed egero is idem ē ꝙ emittere cibum digestū et expellere per secessum. i. per posteriora.

digero / egero

Intendas operi: doctrinam intellige docti.
Ecce vides ꝙ dat primum accusatqꝫ secundum.

Ista pars legitur dupliciter. primo sic ꝙ nos habemus intēdo is. et intelligo gis. et sunt sinonima. dr̄ñt tamen. qꝛ intēdo is. est aliquod opus corporale facere cū diligētia et applicatione bone volūtatis et bone intētionis et nō discurrere sed dare operā operi suo. et cōstruit̃ cū datiuo. Sed intelligo est animū et intellectū applicare circa doctrinā et sciam suscipiendā ab aliquo doctore vel sapiente. ita ꝙ intēdere pertinet ad opus manuale. et itelligere ad opus spirituale. Aliter differūt intendo et intelligo. quia intendo cum datiuo cōstruitur. intelligo vero cum accusatiuo.

intendo / intelligo

Designat facio gero: designat quoqꝫ porto
Nanqꝫ gero pondus seuaqꝫ bella gero
Fert patitur dicit fert gerit atqꝫ cupit

Gero geris est equiuocum ad duo. nam vno modo idem est ꝙ facio is. vt iste homo gerit alta negocia. i. facit. et est idē ꝙ porto as: vt iste hō gerit magnū pondus. i. portat. et actor ponit exempla in littera. vt patet cuilibet. Fert patit̃. Dicit ꝙ hoc verbū fero fers est equiuocum ad quatuor. vno modo idē est ꝙ patior eris. vñ cato. Fer patris imperium. id ē patere. vel ibi. Paupertatis onus pacienter ferre. id ē pati. alio modo idē est ꝙ cupio is. Itē fero idē ē ꝙ dico is. et de hoc in hoc libro multa inueniūtur exēpla vt supra fertur in exple

gero / fero

ta iubilus letatio mētis. Itē aliqñ idē ē ꝙ gero is.vel porto as.vnde in catōe. Libēter fer to amorē, Itē.ferre minora volo:ne grauiora ferā.sed ibi ponit̄ ꝓ pati. Similiter in libro de cōtemptu.qui fert tantorum grauitatem.

Et dici rerum proferre dic fore vocum.
Currere me dico:nec profero quod logicus scit

Differētia est inter dicere et ꝓferre.q̄r dicere pertinet ad voces in ordine ad res.vt cū di co sortē currere.nā sortes et cursus sunt res. Proferre vero ꝑtinet ad voces absolute sine cōparatione ad res. Res igit̄ dicūtur.i.ꝑ voces exprimūtur.sed ipse voces ꝓferūtur ita ꝙ res sūt dicibiles ꝑ relationē ad voces quibus exprimūtur que quidē relatio ē pure ens ra/ tionis.q̄r res nō dependēt a vocibus:nec voces a rebus:quarū sūt signa.sed voces ꝓferun tur ab ore.ita ꝙ voces sūt ꝓferibiles relatiōe reali.q̄r voces dependēt a ꝓferente relatiōe ꝓducti a producto que est relatio realis. Qd̄.s.distinctionē hmōi relationū logicus scit.i. bene nouit.nā ipse logicus diuidit ens in prima sui diuisione in ens rōnis quod diffinit esse id quod nō hȝ esse in rerū natura preter rōis operā. Reale vero ꝙ seclusa rōis opera hȝ esse in rerū natura quod diuidit. Itē per ꝯptum et non ꝯptum. ꝯptum vero per infinituȝ seu increatum cuiusmodi est deus.et finitū seu creatū.cuiusmodi ē aliud per se stans. Ali ud inherens.per se stans.aliud incompletū vt materia suscipiēs esse.et forma dans esse. Cōpletū vero substantia primū predicamētū inherēs diuidit in duo predica.q̄r in illud qd̄ sequitur materiā.s.quantitatē.et in illud quod sequitur formā.s.qualitatē. non ꝯptum di uidit per relationē intrinsecꝰ aduenietē que ad aliqd d̄r. Et relatiōeȝ extrīsecꝰ aduenietē que subdiuidit̄ in sex vltima p̄dicamēta que sūt actio passio qñ vbi sitꝰ et hītꝰ. Omia aūt entia p̄ter huiusmōi decē p̄dicamēta.preter deū materiā ⁊ formā sunt entia ratōis.modi aūt intrinseci rerum d̄re et ꝓprietates ꝗuis non sint entia realia ab ipsis entibus realit̄ distincta:tñ sunt in ipsis rebus seclusa quacūqȝ opatione intellectus.et si ens de ipsis non predicetur.hec tamen de ente predicantur denoīatiue. Ens vero reale in quid de deo ma teria et forma ꝗuis predicet̄ non tñ vt genus. cū id om̄e quod reponit̄ sub genere necesse sit ex actu et potētia compositū esse.quod esse dei forme ⁊ materie prime repugnāt q̄ oīno sūt simplicia.materia tñ et forma cōponibilia. deus aūt nūꝗ venit in compositionē: sed ē simplicissimus independēs ens a quo om̄e ens dependet.

Committo sensum portat cuiuslibet horum
Coniungo pecco credo facio reprehendo

Committo tis plura significat.vno mō idē ē ꝙ iungo is.alio mō idē est ꝙ pecco as. vndē theod̄. Sentit adhuc proles quod cōmisere parētes.i.peccauere.alio mō idē ē ꝙ credo seu trado.vt hoc est tue fidei creditū.i.cōmissū.alio mō idē ē ꝙ facio is.vnd̄.dū cōmitteret bel lū dracho cū serpente vel angelus cū drachone.aliquando reprehendo is.

Liberat est redimit redimit conducere dices
Est redimit soluit vt per mea dicta patebit
Captiuum dominus redimit quia liberat ipsum
Promissum redimit qui verax est quasi soluit
Iudex conductus vt lex docet esto redemptus

Redimo is.est equiuocū ad tria.nā aliqñ idē ē ꝙ libero as. vt deus redemit nos a morte et a potestate diaboli.i.liberauit.et ē idē ꝙ soluo is. vt iste hō redimit pignus suum.i. sol uit.alio mō idē ē ꝙ cōduco is.vt iste cliens vel seruus est bene redemptus.i.conductus.vñ possumus dicere ego redemi istū clientē vel istā domū. et actor declarat totum per exēpla in littera.et cōponit̄ de re et emo is.sed interponitur d.causa euphonie.

Impetit aduersans:acquirens appetit et qui
Suppetit hic idem ferre notatur opem.

Suppetit hoc prodesse mihi dicas cū quid abūdat
Suppetit illud idem competit vtilis est

Impeto tis. suppeto is. appeto is. et cōpeto is sūt cōposita de peto is. tn̄ dr̄nt. nam impeto ē idē ꝙ aduersor aris. vt iste semp ipetit me. i. aduersat mihi. appeto is. ē idē ꝙ acquiro is vn̄ in catone legit qd appetit vsus. i. requirit. Suppeto is plura significat. vno mō idē est ꝙ dare opē. vt iste suppetit mihi. i. dat opē mihi. aliqn̄ ē idē ꝙ ꝓdesse. ut iste libenter suppetit. i. ꝓdest. aliqn̄ idē ē ꝙ abūdare vel sufficere. vt isti suppetūt bona sua. i. abundāt. sed cōpeto is idē ē ꝙ vtile. vt iste liber ē mihi cōpetēs. i. vtilis.

Queritur ignotum: queritur qui perdit amicum
Primum passiuum: deponens dico secundum
Primam produco primi: breuioqꝫ secundi

De quero is quesiui venit queror ris. passiuū prima ꝓducta. et ē inuestigor garis. Sed queror qreris prima cor. et verbū deponēs idē ē ꝙ querimoniā. vel querelā facere. ver. Semp inest miseri querere siue queri. et inde cōqueror eris. idem significat.

Exigo perficio: dicatur et exigo posco
Pars qꝫ sibi regimen exigit alterius

Exigo is. significat tria. vno mō idē ē ꝙ perficio is. vn̄ hoc opus exigit. i. perficit. alio mō idē est ꝙ posco is. aliqn̄ idē ē ꝙ attraho is. et tunc pertinet ad regimē dictionū sicut dicimꝰ ꝙ omē verbū personale persone finite exigit ntūm a parte ante. vnde exigere est sibi vnā dictionē associare vel attrahere. ad sui determinationē. sed regere est conferre dictioni vt ponatur in tali casu in quo debet poni.

Diffidit ille facem: diffidit non bene fidens
A findo primum dicas: a fido secundum.

Diffido is. media cor. est idē ꝙ aliquid in diuersas partes diuidere vel findere et tunc cōponitūr de de et findo. is. Diffido is media ꝓdu. ē de aliquo fidē nō habere seu in aliquo non cōfidere. et dr̄ de dis qd est nota diuisionis. et fido is.

Corripio castigo notat simul abbreuioqꝫ.
Et tamen a rapio verbo dicatur vtrunqꝫ

Corripio is. vno mō idē ē ꝙ castigo as. vel corrigo is. vt corripiatis discipulos vestros. id ē castigetis. vn̄ versꝰ. Quē sua culpa ligat mea cur delicta remordet. Me male castigat ꝓprio qui crimine sordet. Alio modo idē est ꝙ abbreuio as. vt ista dictio corripit primā sillabam. i. abbreuiat vel abbreuiando profertur. vtroqꝫ modo dr̄ de rapio is.

Scalpo per l et p scribatur: sed scabo per b.
Est rationalis scalpo: sed erit scabo porci.

Scalpo is scriptū per l et p. et scabo scriptū sine l et cū b. dr̄nt. qꝛ scalpo per l. et p. ꝑtinet ad hoīes qn̄ hō se scalpit. i. gratat scalpendo pellē cū vnguibus. sed scabo is. cū b et sine l. ꝑtinet ad porcū et ad aīalia irrationabilia. et aliqui dicūt ꝙ scabere ē coire inter porcos. alii dicūt gratare inter porcos. alii dicūt ꝙ est qn̄ corpus vritūr cū igne.

Hec tria significat pango cano. iungo. paciscor
Panxi voce: fide pegi: pepigiqꝫ bacillo.

Pango is. est equiuocū ad tria. vno modo idē ē ꝙ cano is. et tunc facit preteritum in xi. vt pange linga gloriosi. alio mō iungo is. et tunc facit pegi in preterito. vnde iob. Ossibus et neruis compegisti me. aliquādo est idē ꝙ paciscor. et tunc facit pepigi in preterito. vnde in esopo. Panē quē pepigit reddere reddat ouis. i. ꝓmisit. versus. Panxi certaui pepigi dū fedus iniui. Si quid coniunxi tunc debeo dicere pegi.

Ere luo pignus cruce penas: luce tenebras
Dicitur et luere quando salitur ouis.

Luo is. quatuoꝛ significat. vno mō est idē ꝙ redimo is. vt ego luo pignus. i. redimo. alio modo patioꝛ ris. vel sustineo es. vt deus luit penas in cruce. i. passus fuit vel sustinuit. et ē idē ꝙ purgo as. vt lux luit tenebꝛas. i. purgat. vnde lux deriuatur de luo is. et purgo as. et inde lues q̄ in his ferē inferioꝛibus mediante luce. aliqñ idē ē ꝙ salire ouē. et hoc pertinet ad coitū ouiū. vt aries luit ouē. i. salit. v. Luo luxurio. luo punio: sed luo purgo

Sisto facit statui si transeat atqꝫ statutum
Et si sit neutrale steti nullumqꝫ supinum.

Sisto is trāsitiuū actiuū non hꝫ pꝛeteritū de se. sed manuleuat ab hoc verbo statuo is. et similiter supinū. vt sisto is. statui et statutū. sed in eo quod est neutrū nō hꝫ pꝛeteritū sed accipit ab hoc verbo sto as. vt sisto steti. ꝛ caret supinis. Item no. ꝙ qñ est actiuū est equiuocū. qꝛ vno mō est firmo as. vel retineo es. vnde in tho. Sisto ratem qꝛ poꝛtus adest. i. firmo vel retineo. Alio mō est pꝛesento as. vnde in euan. Tulerunt dominum iesum vt sisterēt eum domino. i. pꝛesentarent. similiter habet eandem significationem quam statuo. quando vero est neutrū est idem ꝙ sto stas vel ꝑmaneo. es.

Afficit infoꝛmat punit cupit hec tria signat
Affectoqꝫ frequens hinc pꝛo cupio reperitur

Afficio est equiuocū ad tria. vno mō est infoꝛmo as. vt ista albedo afficit. i. infoꝛmat. alio mō punio is. vt iste afficit malefactoꝛes. i. punit. alio mō cupio is. vt iste afficit illā mulierem. i. cupit. et inde habem⁹ verbū frequentatiuū affecto as. frequēter cupe vl' desiderare

Fur aurum virgo floꝛes mare nauita libꝛos
Clericus equiuoce singula quisqꝫ legit.

Lego ē equocū ad quatuoꝛ. vno mō ē furoꝛ ris. vt fur legit aurū. i. furaē. et ē idē ꝙ colligere floꝛes. vt virgo legit floꝛes. i. colligit. et est idē ꝙ transeo is. vt nauta legit mare. i. transit. et ē idē ꝙ legere libꝛos in ꝓpꝛia significatione. et hoc ac. in littera manifestat.

A cado dic cecidi: sed dic a cedo cecidi.
Extremum generat occido: sed occido pꝛimum
Occido perimo: sed denotat occido laboꝛ.

Cado dis pꝛima coꝛ. facit cecidi in pꝛeterito. pꝛima et media sillabis coꝛreptis. Cedo is. ꝑ scindere pꝛima pꝛoducta. et de cedo ꝑ scindere habem⁹ occido media ꝓdu. ꝑ cōpositiōem de ob et cedo. est idē ꝙ perimo is. vt iste occidit talē. i. perimit vel destruxit. sed de cado dis. habemus occido is me. coꝛ. ꝑ cōpositiōeꝫ de ob et cado. et ē idē ꝙ laboꝛ ris. vt iste occidit. i. labiē. vñ illud. sol nō occidat supꝛa iracūdiā vestrā. et inde hic occidēs tis. versus. Occido dum labor. occido dū gladiaboꝛ. vnde in alex. occidit occisus.

Sternitur equiuoce mare lectus asellus et hostis
Et sic hoc verbum replicauit quatuoꝛ in se.

Sterno is. straui ē equiuocū ad quatuoꝛ. pꝛimo ē idē ꝙ pacifico. vt vnda maris sterniē. i. pacificaē. alio mō ē paro as. vt sterne lectū. i para vl' oꝛna. et ē idē ꝙ pare vl' sellare equū. i. sellam ponere desuper. vt sterne equum. i. sella. aliquando ē perimo is. vnde theod. Sternit mille viros. i. perimit.

Agros rus foꝛmam superos colit atqꝫ parentes
Hos arat: hoc habitat: oꝛnat: honoꝛat: amat.

Colo colis. idē ē ꝙ colere agros seu arare terrā. et inde dr̄ *colonus* ni. et hic et hec agricola agricole. est etiam habitare in agris vel in rure: vt iste rus colit. i. habitat. et ē idem ꝙ

orno as.vt iste colit formã suã.i.ornat vel colit pilos.i.comit.et est idẽ ꝙ honoro as. vt iste colit deũ.i.honorat.et est idẽ ꝙ amo as.vt colit parẽtes.i.amat.

Si cubat in cumbit mutetur et addideris con
Luxuriat:dis et ad comedunt:sub subiacet hosti
Orat pro:re iacet:obit ob:de languet:in inslat.

Cubo bas.secundũ diuersas compositiones diuersa recipit significata. et dicit ꝙ si cubo mutetur in cumbo tertie coniugationis et si addatur con in compositione dicamus cõcũbo is.est idem ꝙ luxurio as.si vero cõponatur cũ dis vel cum ad:vt discũbo vel accũbo bis. ista duo significant idẽ.qꝛ simul sedere ad mensam. si vero cõponatur cũ sub. vt subcũbo. is.idẽ est ꝙ subiaceo es.si cõponatur cũ pro. vt ꝓcũbo is.est ante aliũ se causa orationis faciende ꝓsternere.si vero cõponatur cũ re. idẽ est ꝙ iaceo es. si componat̃ cũ ob vt obcũbo. is.idẽ est ꝙ morior iris:vt iste obcũbit.i.morit̃ vel obit.si cũ de:vt decumbo is. idẽ est ꝙ languco es.vt iste decumbit.i.languet.si cũ in:vt incumbo.is.idẽ est ꝙ insto as. vnde versus. Accumbens moritur:victus subcũbere fertur. Recumbens dormit:discumbens fercula sumit. Concumbens violat:incumbens sepe laborat. Decumbens plorat: procumbens stratus adorat. Composita de cubo as retinentia m.ante bo sunt tertie coniugatõnis. si vero non retineant m ante bo sunt prime.vt concubo as.qđ propter cacephatõ euitandum seu turpem sonum est dicendum.et nõ cõcumbo is.propter asperam et insanẽ istarũ duarum sillabarũ con cum ferme similiũ immediatarum coniunctionem.

Laudo cano:describo cano:dic et cano canto
Hec tria significat hoc verbum voce sub vna
Dum cano diuino cano laudo:metraqꝫ scribo
Carmentis ventura canit:canit arma poeta
Regem scura canit:et citharista canit.

Cano is.est equiuocũ ad tria.vno mõ idẽ ẽ ꝙ laudo.vt turma canit regem.i.laudat.vnde virgilius.arma virũqꝫ cano.est etiã describo vt cano metra.i.describo.et est idem ꝙ canto as.in propria significatiõe.aliqñ est idẽ ꝙ vaticinor aris.vnde versus. Vaticinor laudo describo metraqꝫ canto. Carmẽtis vẽtura canit:canit arma poeta. Scura est lecator dictus per ethimologiã quasi scutellã radens vel rodẽs/carmẽtis fuit vxor euandri que inuenit litteras latinas.cadmus vero litteras grecas.moyses ꝟo hebreas. abraã ꝟo caldeas. ver. Carmẽtis notulas:inuenit femia nostras.|Hebreas moyses:grecoꝝ grãmata cadmus.

Fallo falsidico designat fallo relinquo
Falloqꝫ pro ludo sepius reperitur
Ludo multotiens pro deludo reperitur
Et quandoqꝫ solet significare iocum.

Fallo is est equiuocũ ad tria.vno mõ idẽ est ꝙ falsidico as vel decipio is. et est idem ꝙ relinquo is.vel dimitto tis.aliquando idẽ est ꝙ ludo dis.i.deludo is.pro composito ponitur ibi simplex causa metri:vt iste fallit me.i.deludit vel deridet.et hoc probat in parte sequenti. Ludo.qꝛ dicit ꝙ ludo is.est equiuocũ ad duo. ludo multotiens ponitur pro deludo quod ẽ deridere.et quandoqꝫ significat facere iocum.

Alloquitur qui me compellit voce loquendo
Eloquitur qui rhetorice profert sua verba
Prologuitur logicus qui verbis plenus abundat
Colloquitur qui cum socio socialia profert
Obloquitur qui dat verbis contraria verba.

Illeq́ʒ subloquitur loquitur qui decipiendo
Proloquitur qui pre reliquis sua verba recludit
Qui loquitur quocunq́ʒ modo prefert sua verba

Loquor scd̄m diuersas cōpositiones diuersa habet significata. alloquor is. ē aliquē loqui cōpellere. vt iste alloquit̄ me voce sua. i. cōpellit. eloquor eris est ornate loqui. ⁊ inde eloq̄ntia. et eloquēs tis pulcre loquens. et ꝓloquor ris ꝑtinet ad illū qui nimiū loquit̄ et abūdat in verbis. obloquor ris est verba cōtraria verbis ꝓferre. colloquor ris. est verbis vti sociali bus. subloquor ris. est idē ꝙ deceptorie loqui de aliquo. preloquor ris. est pre aliis recludere. i. audire verba sua. sed loquor ris. est ad omnia generale.

Vir sapiens sapere dicatur quiq́ʒ sapore
Congruus est sapere dicitur ille sibi

Sapio is. est equiuocū ad duo. vno mō idem est ꝙ esse sapientē. aliquando idē est ꝙ saporem habere. vt iste cibus sapit. i. saporosus est. vn̄ in alex. Liuida nocturna sapiebat ora lucernam. item et illud. Quod noua testa capit non inueterata sapit.

Hic qui contigue tangit vel tangitur ille
Contingit: sed sepe sub euentu reperitur

Contingit sumitur dupliciter. vno mō vt est verbū personale. et sic significat contigue vel simul tangere. vt due domus cōtingūt se. i. contigue sunt et simul tangūt se. sed cōtingit. bat. prout est verbū impersonale. idē ē ꝙ euenit. vnde habemus cōtiguum et cōtinum. cōtinuum est cuius partes ad eundem punctū linealiter terminantur. vt baculus vel hasta. Contiguū est cuius partes sunt vicine et diuise. sed tamen se tangunt.

Est expergiscor deponens atq́ʒ solutum
Expergefacio contra tibi transit in actum

Expergiscor eris. et expgefacio dr̄n̄t in mō cōstruēdi et signant idē. s. excitare a somno. sed expergiscor eris verbū deponens est et absolutū et nō cōstruitur cū actō transitiōe actiua. nec cū ablo̍ significante cām efficientē principalē et extrinsecā. expgefacio vero cōstruitur cū actō a parte post transitiue. vt expgefacio te vel excito te.

Crede deo vel crede deum plus credere dico
Si credas in eum: q̄ꝫ vel ei vel eum

Credo is. aliq̄n cōstruit̄ cū dtō tm̄. vt credo deo. et tm̄ valet ac si dicerē credo verbis dei vel ipm deū dixisse. aliq̄n cōstruitur cū actō sine ꝑpositiōe. vt credo deū. et tm̄ valet sicut credo deū esse. sicut faciunt omnes nationes gētiū. vt iudei sarraceni et christiani. aliq̄n cū actō mediāte ꝑpositōe que ē nota trāsitionis. vt credo in deū. ⁊ tūc valet tantum sicut credere omib⁹ verbis dei et ipsum imitari iuxta posse: et vere ipsum credere esse.

Trado te de te facio contradictionem
Cum tibi quid dono tunc possum dicere trado
Accusat primum: dat et accusat secundum.

Trado is vno mō idez est ꝙ ꝓdo is. i. facere ꝓditōez de aliquo. et sic construitur cum actō vt iudas tradidit dn̄m iesum christū. et inde traditor ris. i. ꝓditor. vn̄ istud. Traditor dedit eis signū. alio modo idem est ꝙ dono as vel accommodo as. vel presto. et tunc construitur cum accusatiuo et cū datiuo. vt cum dr̄ trado tibi panem. i. accommodo vel do.

Cum quid prolongas trahis illud qui violenter
Aut male detrahitur dicitur ille trahi.

Traho est equocum ad duo. vno mō idem est ꝙ ꝓlongo as. vt iste trahit mihi debitum id est prolongat. aliquando est aliquid violenter et preter suam voluntatem trahere.

Qui remouet tollit: qui sublimat quoqꝫ trahit
Et pro nutrire tollere sepe datur
Tollit alit remouet gerit erigit accipit aufert.

Tollo lis significat plura. vno modo idē est ꝙ remoueo es. vnde tollatur impius ne videat gloriā dei. aliqñ significat sublimo as. vnde tollūtur in altū vt lapsu grauiore cadēt aliquando idē est ꝙ nutrio tris. qñqꝫ idem est ꝙ velle vel gerere. vnde illud. Tolle grabatum tuum et va. in do. tu. et alibi tollat crucē suā et sequatur me. alio modo idem est ꝙ accipio is. vt hic. tolle puerū et matrē eiꝰ. aliqñ idē ē ꝙ aufero ers. vt ī passiōe. tolle tolle eū.

Cogo constringo dico cogo coaduno
Vndeqꝫ virgilius tytire coge pecus.

Cogo significat duo. vno modo idem est ꝙ constringo is. vt hic cogatur nemo munus hre meū. aliquando idem est ꝙ aduno as. vnde statius poeta acquitanicus. mox septem bellona viros in prelia cogit. et virgilius. tytire coge pecus.

Carpo cum lanas traho carpo reprehendo
Carpo quid lanians: carpo quid accipiens

Carpo is. significat quatuor. vno modo idē est ꝙ lanas trahere. vt cū dr̄ mulieres carpūt lanas. i. trahunt. et inde carpentator et carpentatrix. homines et mulieres qui carpunt lanas. qñqꝫ idē ē ꝙ reprehēdo is. vñ oui. Nuper eñ nostros quidā carpere libellos. alio mō significat lanio as. alio mō idē ē ꝙ accipio is. vnde oui. Me duce carpe viam.

Cedo locum tribuo dicas: et cedo recedo.
Et cedo sepe pro scindo dicitur esse
Atqꝫ cedo pro dic defectiuū reperitur
Quo tendis cedo nec me vicisse negabo
Prima duo cessi faciunt: reliquumqꝫ cecidi.

Cedo is. vno modo significat dare locum. vnde cato. Maiori cede. et in eodē. Cede locū lesus. qñqꝫ sigñ. recedo. is. vnde theodo. Cede dies celo. aliqñ ē idē ꝙ scindo is. vnde alii cedebant ramos de arboribus. i. scindebāt. et ouid. Silua vetꝰ stabat quam nulla ceciderat etas. aliqñ idē est ꝙ dico cis. et tunc est verbū defectiuū et indeclinabile. vnde Quo tendis cedo pro dic. v. Pro dic dic cedo pro suplice dicoqꝫ cedo. Postea dicit ꝙ in duobus primis significatis. s. pro dare locū et ꝑ recedere facit cessi in preterito. et ꝑ incidere facit cecidi.

Fingo quid similans et pro facio reperitur
Et tamen hoc proprie pertinet ad figulum

Fingo gis. vno modo idē ē ꝙ assimilor aris vel similo. vt iste aliū fingit se ꝙ̄ sit. aliqñ idē est ꝙ facio is. vt iste fingit imagīes. i. facit. et ꝑprie pertinet ad figulos qui vasa terrea fingunt prout uolunt. et inde dr̄ figulus li. et fictor fictoris.

Admittens recipit: ac amittens homo perdit
Est cum d primum: sed sine d reliquum.

Admitto tis scriptū cū d. idem ē ꝙ recipio is. vnd turpiꝰ eiicitur ꝙ̄ nō admittitur hospes sed amitto is sine d. idē est ꝙ perdo dis. vnde cato. Est iactura grauis que sunt amittere damnis. v. Admisit cū d recipit: sine d quoqꝫ perdit.

Cum quis seducit hominem male decipit illum
Cum quis subducit naues ad littora ducit.

Subduco is. et seduco is. cōueniūt in voce: sed drn̄t. subduco cis est idē ꝙ nauē de aqua ad littus adducere. vnde oui. cassatis vētis liceat subducere nauē. et seduco cis est idē ꝙ fallo

lis. vel decipio. vnde seduco. q. seorsum duco. et inde seductor. i. deceptor.

Tendo pro vado protendo dicitur inde
A tendo tendis extendens retia dico

Tendo dis. duo significat. vno mō idē ē ꝙ vado is. vel ambulo as. sic est neutrū absolutū. vt in theo. Quo tēdis cedo. i. quo vadis. et est idē ꝙ porrigo is. vel extēdo is. et tūc est transitiuū. vt tendo reti a vel telas. i. extendo vel porrigo. vñ ouī. Scit bene venator cur sibi retia tendit. et pro vtroqꝫ facit tetendi in preterito. vñ illud. tetendit arcū suum.

Soluo persoluens numos cum libero soluo
De seruo eiiciens soluo cum tollo ligamen

Soluo is est equiuocū ad tria. vno mō ē reddere numos vel pecuniā mutuatā. et sic construitur cū dtō et actiō: vt soluatis mihi numos meos. vnde habes. solue qđ debes. et i alexan. promissaqꝫ tpe solue. alio mō est aliquid a seruitute liberare. vt dñs soluit nos a morte. i. liberauit. qñqꝫ sig. deligo as. i. ligatū ab aliquo remouere. vñ in euan. nō sū dign⁹ corrigiam calciamentorū eius soluere. et in hymno. solue vincla reis. ⁊ alibi. quodcūqꝫ solueritis sup terrā erit solutū et in celis. et tunc construitur cum accusatiuo tantū.

Rege deo fruimur exoptatisqꝫ potimur
Vescimur ac dapibus: vtimur vtilibus
Econtra dicis fungimur officio.

Fruor eris pertinet ad celestia dona. vñ hēm⁹. in celestibus pfrui mereamur. potior is. pertinet ad rē optatā. vt ego potior victoria preoptata. vescor is ptinet ad dapes vel ad cibos et ad comestibilia. vnde in tho. pane tuo vescere liber eris. sed vtor vteris pertiet ad vtilia vt vtor re vtili et bona. sed fūgor eris. ptinet ad officiū: vt iste fungit̄ bñ natura vel armis.

Pungo facit punxi debet pupugi quoqꝫ subdi.
Si punxi faciat casum subici sibi culpat
Si pupugi dicas te vel similem superaddas

Pungo is. est facere pūctos in pgameno vel in aliquo alio loco. et tūc facit punxi in preterito. vñ dicit ac. ꝙ in ista significatiōe culpat. i. recusat sibi casū a pte post. q2 ē absolutuꝫ et nō cōstruit̄ cū actō transitiōe actiua neqꝫ cū ablō significante cām efficientē extrinsecā et principalē. alio mō idē est ꝙ stimulare asinū et tunc requirit actm̄ a parte post, q2 est trāsitiuū et facit pupugi in preterito. vt ego pupugi asinū.

Cingor ad hoc opus subeam subcingor iturus
Accingor gladio precingor gausape sumpto

Differentia est inter cingo gis. subcingo. accingo et precingo is. et actor ponit verba passiua ꝓ actiuis cā metri. cingo is. ptinet ad opus. qñ aliquis munit se cingulo vel cū zona ad aliquod opus faciendū tūc potest dicere cingor. subcingor ptinet ad vestē idē est ꝙ leuare vestem ad zonam seu separare ad itinerandū. precingo pertinet ad hoiem qui se mantili vel gausape munit ad mense famulandū. vnde precinxit dñs gausape ⁊ lauit pedes discipulis. accingo is. est se munire armis: sicut gladio vel cōsimilibus.

Notis assurges insurge malignus in hostes
Consurges de sede tua: de morte resurges

Assurgo is. est se cā honoris exhibendi notis venientibus et maioribus leuare. insurgo gis. est surgere contra hostes. vnde illud. Insurrexerūt in me testes iniqui. cōsurgo. gis. est idē ꝙ de propria sede vel loco se leuare. vnde illud. Consurge consurge. ⁊c. Resurgo gis est de morte ad vitā resurgere. vñ resurrexit dñs de sepulcro. ps⁹. Hostibus insurgo: rediens de morte resurgo. Notis assurgo: donans aliis loca surgo.

Illum deficio dico bene quando relinquo

Deficis a studio quando desistis ab ipso

Deficio is.est equiuocũ ad duo.qꝛ idẽ est ꝙ relinquo is.vt deficio studiũ.i.relinquo.et tũc est transitiuũ.vnde virgi.in.iiii.georgicorũ.Sed si quẽ ꝓles subito defecerit oĩs.i. destitu erit seu derelinq̃rit.alio mõ ẽ idẽ ꝙ desisto is.vt iste deficit a studio.i.desisit. et tunc ẽ ab solutũ et cõstruitur cũ abl'o mediante prepositione.sed primo mõ cũ actõ sine prepositiõe. et aliq̃n reperitur ꝓ vincoꝛ.vnde iuuenalis. Nã deficeret.i.vinceretur.

Presulis indictum dicas edicere reges
Edicunt reges:indicit festa sacerdos.

Ibi nomen ponitur pro verbo cã metri.indictũ ꝓ indico:indico is. pertinet ad presulẽ vel sacerdotẽ qñ indicit festa vel alia precepta in ecclesia. Edico cis pertinet ad mandatũ re gũ.s.preconisare in vrbe vel in patria ex parte regis vel alterius principis.vñ illud. Exiit edictũ a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis,eadẽ differentia seruatur in oĩ bus scz indictũ et edictum:vt visum fuit superius.

Admitto donum notat admitto forefactum
Ac introduco subdoqꝫ calcar equo

Admitto tis.vno mõ est donũ recipere.vt iste admittit donũ meũ.i.recipit.et est idẽ ꝙ fore facere aliquid.vt iste admittit hoc.i.forefacit. et est idẽ ꝙ introduco is.vt iste admisit me ĩ hospicio.i.introducit.et est idẽ ꝙ subdere seu applicari calcar equo.

Ascribit iactans:proscribit crimina damnans
Inscribit signans:describit rem manifestans.

Ascribo bis.est iactando sibi attribuere aliquid laudis. proscribo is. est dãnare aliquẽ pro criminibus suis.inscribo is.est idẽ ꝙ facere signũ in carta vel alibi: q̃uis in iure sit aliquẽ in scriptis accusare scđm ꝙ ꝯtra criminosũ ꝓceditur via denũciationis exceptõis inscripti onis vel inquisitiõis.describo is:est rem per sua accidentia manifestare . vt cũ dr̃ socrates est crispus albus et hmõi.vel hõ est rõnale susceptiuũ discipline.

Presens preteritum dic inquam siue futurum
Quod clare monstrat per sepe boetius ipse

Inquam est verbnm defectinũ et ponitur pro dico.vnde inquam.i.dico.et aliquando est preteriti temporis.vt inqnam.i. dixi.et aliquando futuri.vt inquam.i.dicam.et hoc clare monstrat boetius in libro de consolatione.

Conficit hic phisice rex hostes conficit arce

Conficio is.idẽ est ꝙ de multis speciebus vnguẽtũ facere . vt vnã spẽm cũ altera miscere. vt faciũt phisici et apothecarii.alio mõ idẽ est ꝙ destruere vel vincere:vt rex conficit hostes ab arce.i.destruit et dissipat.Apothecarius ꝯficit spẽs.i.miscet. habemus cõficio pro sacro vt sacerdos conficit corpus christi.i.sacrat.vnde versus. Rex hostes medicus spẽs corpus qꝫ sacerdos Conficit.ille necat:miscet hic:ille sacrat.

Decedit moriens:discedit ab vrbe recedens.

Decedo.dis.et discedo is.cõueniũt in voce.dñt tñ.nã decedo is.idẽ ẽ ꝙ morioꝛ ris.vt iste decessit.i.mortuus ẽ.sed discedo is.idẽ ẽ ꝙ recedo is.vt iste discedit ab vrbe.i.recedit.

Consulo te posco:tibi consulo consilium do

Consulo diuersas habet constructiones.nã quandoqꝫ cõstruitur cũ actõ.et tũc idẽ est ꝙ pe tere consiliũ.ut consulo te.i.peto consiliũ a te vel posco.et quandoqꝫ construitur cũ datiuo et tuuc accipitur pro dare consilium.vt consulo tibi.i.do tibi consilium.

Est interpono sero per sero semina signo.

Sero is.est equiuocum ad duo.vno modo idẽ est ꝙ interpono is.et tunc pertinet ad arbo res.et sic facit serui in preterito.vnde oui. Venit insitio facramus ramũ adoptet. aliquã

do idem est ꝙ seminare blada et tunc facit seui et satum tu. in sup. vnde in theo. Postꝙ se uit humi. ver. Arboris est serui: sed pertinet ad sata seui.

Affligit tortor malus infligitqꝫ locutor
Sed decertando confligere dico sophistas.

Affligo is. est idem ꝙ crucior aris. et pertinet ad facta: vt ad tortorē. ⁊ inde afflictus ta. tū id ē cruciatus ta. tū. Infligo is. est proferre verba mala contra aliquē. ⁊ pertinet ad litigā tes verbis. sed confligo is. pertinet ad sophistas adinuicē altercantes

Conducit precium tradens prebensqꝫ ducatum

Conduco is. est equiuocū ad duo. vno modo est precio aliquē mercenariū ad operandū ac cipere. alio modo idē est ꝙ ducere aliquē per patriā. vt cū dr̄ ego conducā te per talē locuꝫ et alibi. exiit sūmo mane dn̄s cōducere operarios suos. loco cas pertinet ad illū cuius ē do mus. et debet dicere loco vobis domū meā. alter potest dicere conduco domū vestram.

Vir sponsam ducit: sed viro femina nubit.

Duco cis. pertinet ad viros quando desponsant mulieres seu vxores. vt talis duxit vxorē id est desponsauit. Nubo is. pertinet ad mulieres nuptas viris. vnde in thobia. Septem nupta viris. et cū dr̄ ista mulier nupsit petro.

Exegi quasi perfeci tamen exigo poscens

Exigo is. duo significat. vno mō est idē ꝙ ꝑficio is. vt ego exegi opus. i. pfeci. alio mō idē est ꝙ posco is. vnde oui. Exige quod cantet si qua est sine voce puella.

Vir male presumit qui non sibi debita sumit
Confidens bene de firmo presumit amore

Presumo is. est equiuocū ad duo. aliqn̄ capitur ī mala significatione. s. qn̄ aliqs indebite capit vltra ꝙ debet facere. in bona significatione capitur ꝓut tantū valet sicut confido is. vt cū dr̄ ego presumo de amore tuo. i. de te confido.

Quod remoues abigis dubitasqꝫ quod ambigis esse

Abigo is est ideꝫ ꝙ remoueo es. vt cū dicitur abige illud. i. remoue. ⁊ inde abactus. i. reōtꝰ Ambigo. is. est idem ꝙ dubito as. et dr̄ ab an qđ est circum et ago is. quia qui dubitat circa veritatem agitet. inde ambages. i. dubitationes.

Ingerit astutus sese: intrudit violentus

Ingero is est idem ꝙ pono is. et dicitur ab in quod est intus vel valde. ⁊ gero geris. quasi intus gerere valde. id est occulte. et caute se ponere in aliquo loco. sed intrudo intrudis est aliquem locum subintrare per violentiam.

Conueniunt pariter me conueniunt vt oportet
Mecum conueniunt: conuenit hec mihi res
Conuenit ire domum: pones hic pro decet ipsum
Illum conuenio compello dicitur esse
Conuenit accipitur pro pangit et assimilatur
Pro coit atqꝫ decet compellit inest et oportet.

Superius auctor determinauit in p̄cedenti capitulo de verbis tertie ꝯiugationis. Consequenter in hoc quarto tercii libri quinte partis et totius voluminis decimo octauo capitulo determinat de verbis quarte coniuga. et primo incipit ab hoc verbo conuenio nis. qđ secundū diuersas compositiones diuersas hꝫ significationes. nam vno modo idē est ꝙ cōgrego as. vel adiungo is. vnde dauid. principes cōuenerunt in vnū aduersus dn̄m. ⁊c. alio modo idē est ꝙ alloquor ris. et est aliquē compellere loqui vel procedere in causa. Vn̄ august. in sermone aduersus iudeos. vos inꝙ conuenio iudei. et in legenda beati sauiniani.

te alloquor seuissime dracbo. alio mō idē ē ꝙ concordo as. vñ in euan. nōne ex denariis cōuenisti mecū. et cato. Cōueniet nulli qui secū desidet ipse. i. concordabit. et oui. Non bene conuenient et in vna sede morantur maiestas et amor. alio mō idē est ꝙ placeo es. vel assimilor aris. vt cū dr̄ hoc non cōueuit mihi. i. non placet uel assimilaṫ. vnde oui. Conueniēs aio non erat illa meo. vel cōuenio is. idē est ꝙ inesse. vt istud conuenit mihi. i. inest. vl' albedo conuenit parieti. i. inest. quandoqꝫ cōuenit tenetur personaliter et est idem ꝙ decet vel oportet. vt cū dr̄ hoc cōuenit nobis facere. hoc. i. nos decet hoc facere vel oportet. alio modo cōuenio idē est ꝙ compello lis vel aduoco as. i. attrahere in causam. vel aduocare ad placitū et compellere. vnde conuenit illūm coram me. i. citetis. Consequenter actor epilogat supradicta dicens ꝙ conuenio is. est idē ꝙ pango gis. vel concordo as. alio modo idē est ꝙ assimilo as. vel congrego as. alio mō est verbū impersonale. et est idē ꝙ decet. alio modo est idem ꝙ alloquor ris. alio mō idē est ꝙ inesse. vt albedo conuenit sorti. i. inest.

Scanditur versus conditur olus fabaqꝫ pultes
S primum recipit negat: s retinere secundum

Scando dis cū s. pertinet ad versū qñ aliquis distincte per pedes ꝓfert. ver. scandire ē. sed cōdio is. sine s. est saporare cibū cum sale et cū oleo vel cum pinguedine. et habemus cōdo dis. pro edificare. sed illud nō ponitur hic. qr ē tertie coniugationis. versus. Conditur aula. cibus conditur: conditur aurum.

Ascis adiungis appello denotat accis
S iungas primo: c duplex adde secundo

Ascio cū s. ē idem ꝙ adiungo is. vel acquiro is. vt iste ascit. i. acquirit. vel adiungit. accio cū duplici c. ē idē ꝙ voco vel appello. vt iste accit me. i. vocat vel appellat. vñ in ale. accitis ducibus. i. vocatis. Itē nota ꝙ nos etiā habem⁹ adscio scriptū cū d. et sc. nec mutaṫ d in s. propter illā regulā generalē orthographie ꝙ nulla cōsona precedēte vel sequēte potest geminari. z significat adscio voco as. vel appello as. sicut accio is. vñ versus. Acquirit sine d scriptum vocat adscio per d.

Quesitum inuenio reperis quod sors parat vltro
Hinc ait ouidius tu non inuenta reperta es

Inuenio is. ē rē quesitā et perditā reperire. reperio ris. ē qñ aliqua res perdita vel nō perdita dū tñ nō queriṫ inueniṫ a casu fortuito reperta. vñ oui. tu nō inuenta repta es. vel aliter dr̄ qñqꝫ ꝙ inuenire ē rē perditā sub eadē forma et eodē habitu sub qua perdita fuit recupare. sed repire sub alia forma et habitu transmutato sub quo nō erat prius recupare.

Venimus in prisco presenti dico venimus
Est venio neutrum: passiuum veneo dictum

Venio quarte cōiugationis facit venimus in prima persona pluralis in presenti tpe indicatiui z in p̄terito pfctō siliter. i. eadē psona eadē vox siliter repiṫ. sꝫ in p̄terito pria sillaba de venim⁹ ꝓduciṫ et me. cor. sed in p̄senti fit ecōuerso. qr pria sillaba est correpta z media ꝓducta est. Venio is. est verbū neutrū. et neutralis siguificationis. vnde illud. ita venite vocans verbū neutrale feratur. veneo is. est verbū neutrū passiuū. et habet vocē neutralē et significationem passiuam. et facit venum venu in supino. vnde in euāgelio. nōne duo passeres asse veneunt. vers⁹. De re que venit gratia nulla venit.

Perficio designat obit vallo morioqꝫ
Si quis eat contra fertur obire satis

Obeo is est equiuocum ad quatuor. vno modo idem est ꝙ pficio is. vt iste obit uitam rem id est perficit. aliquando est idem ꝙ uallo vallas. vel circuo circuis. et inde obitus. id est circuitus. quandoqꝫ idem est ꝙ morior moriris. et inde obitus obitus obitui. vnde in obitu talis. aliquando idem est ꝙ alicui contra ire seu ferri.

Qui tantum prebet aures sermonibus audit
Qui fauet auditis hec exaudire videtur
Qui bene prelati mandatum complet obedit
Quiqꝫ suas aures similando claudit subaudit
Quiqꝫ aliud verbis intelligit ille subaudit

Audire est rem tuã sermonibus dare et applicare. vt intelligamꝰ ꝟba et voces loquentiũ Exaudire est precibꝰ auditis alicui fauere. vñ. exaudi dñe ꝑces nr̃as. sꝫ obedio is est dicta sui prelati et mandata maioꝝ complere et ducere ad effectum. obaudire est fingere se nõ audire. subaudire est vnum audire et aliud intelligere.

Haurio fontis aquas haustus quoqꝫ dicitur inde
Aurio percutiens aurigaqꝫ dicitur inde

Haurio is scriptũ cũ aspiratione idẽ est ꝙ aquas de fontibus trahere vel de puteis. et inde haustus hausta haustum et haustus tus tui. nomen. Aurio vero scriptum sine aspiratione hoc est sine h idem est ꝙ ꝑcutio is. et inde venit auriga aurige. preter istas significationes aurio idem est ꝙ consumo consumis. et aliquando idem est ꝙ video vides. ⁊ aliquãdo idẽ est ꝙ audio is. Auribus auribus oculis haurire solemus. Haurio sumit aquas aurit qui vulnerat ad hostem. Aurit consumit videt euacuat ferit audit.

Hec tria si dicas orior morior potiorqꝫ
Declinando potes iris vel eris reperire.

Orior morior et potior hec tria deponẽtia diuersa in significatõe ꝯueniũt in hoc. qꝛ pñt declarari per tertiã vl' ꝑ quartã ꝯiugatõez ad minꝰ in scd̃a ꝑsoã ꝑsentis ĩdicatiui mõi ⁊ in fu. vt orior riris. vl' reris. ortus sũ: ⁊ morior iris vl' moreris. et potior iris vl' eris. ꝟ. Qui monacha potiꝛ̃ virga tẽdente moriꝛ̃. Arreptꝰ moritur monacha quecunqꝫ potitur

Arcesso sapio cupio peto quero lacesso
Solis preteritis perfectis atqꝫ supinis
Hec retinent quartam quamuis non sint ea quarte

Ista sex verba que ponunꝛ̃ in textu. s. arcesso cupio ⁊c. ꝗ̃tum ad preterita et su. sunt quarte coniugatõis. in aliis aũt tꝑibus ꝑ̄ter illa que formãtur a ꝑ̄terito sũt tertie cõiugationis. et hoc vult dicere actor pro tanto: qꝛ sicut in quarta coniugatione ꝓducitur ista vocalis i: in ꝑteritis et sup̄. vt audiui. tũ. sic similiter in istis verbis producitur in eisdem temporibus et etiam eadem terminatio. vt arcessiui cupiui.

Scribe per l simplex salio saltũqꝫ supino
Cumqꝫ per l duplex sallitum bene dico
Sallio sallo sale salio pede cantica psallo
Sallio sallitum dat salsum sallo supinum
Dat saltum salio: priuatur psallo supino.

Sallio is facit salliui in preterito et itũ in supino. et ẽ idẽ ꝙ sale condire cibũ vel carnes. ⁊ habemus salio cũ simplici l. et facit salui et salii. in preterito. et tum in supino. ⁊ habemus sallo is sine p. et cũ duplici l et facit preteritũ salsi: et sup̄. salsũ. et ẽ tertie coniugationis. ⁊ ẽ similiter cũ sale cõdire. et inde habemus salso as verbũ frequentatiuũ et significat idẽ. vnde possumus dicere carnes sũt salse vel salsate. et habemus psallo is cũ p. et cũ duplici l. et ẽ tertie coniugationis et facit in preterito psalli. et caret sup̄. et ẽ cantare. et inde diciꝛ̃ psalmus. et sic ista quatuor verba ꝗ̃uis cõueniunt in voce differũt tñ inter se: vt dictũ est. et prima duo sũt quarte cõiugationis. et vltia duo sũt tertie. et ponũtur ex incidẽti cã dr̃e

Que componuntur ab eo retinent eo semper
Ambio sumit io ducitque superbio secum
Cetera sunt in eo que veniunt ab eo
Dicunturque simul in corripiendo supino
Et tamen ambitum semper produco supinum
Jussit et ambite circundare littora terre
Transit init et obit cum circumit his simul adde
Ambio circumeo transeo pretereo

Composita de eo is. semper in eo terminantur et retinent terminationē simplicis. vt pretereo circumeo. et sic de aliis. et oīa corripiūt istā vocalē i. in sup. ab ista duplici doctrina excipiūtur duo. s. ambio et superbio que in io terminātur. et pducūt i in sup. et probat p exēplū. Jussit et ambite. est aūt supbire supra se et supra alios ire. z ē equiuocū: vt statim patebit. vnde in doctrinali. A queo composita vel eo breuiare supina. Itē nota q oīa cōposita de eo neutra sūt: octo exceptis. v. Ad. sub. in. ob. preter. trans. ambit. circuit octo. Et nō plura reor que faciunt in eor. Tantū sex istorū ponit actor que sūt actiua secundū ipsū. s. meo obeo circūeo zc. cetera sūt neutra. vt redeo intereo superbio. et sic de aliis.

Ambio dic cupio sic dicitur ambio lustro
Ambitio sit circumitus nota sitque cupido

Quia fecerat mentionē de ambio equiuocat eū et dicit q duo significat. vno mō ē cupio vt iste ambit honorē. i. cupit. et ē idē q lustro as. vel circūdo as. vt iste ambit domū. i. circundat. et inde deriuat ambitio onis nomē. et ē equiuocū ad cupiditatē et ad circuitū

Ordior orditus dat preteritum dat et orsus
Ordimur telas ordimur verba mouendo

Ordior iris verbū deponēs duplicat preteritū et supinū. et scdm hoc duplicat significatū: qr ē equiuocū. nā aliqn est incipe: sic facit orsus. et orsū su. in sup. et aliqn ē agere telas. sic facit orditus sum et orditū tu in sup. vt littera manifestat.

Veneo longatur: venio quoque corripiatur
Primum seruat eo: sed io vult esse secundo

Superius egit actor de istis duobus verbis veneo et venio qūtum ad significationem et modum significandi eorum. hic resumit de ipsis quantū ad productionē et correpti. vt pfecte determinet de illis et dicit q veneo pro vendere neutrūpassiuū pducit i prima sillaba et terminatur in eo. sed prima sillaba de venio neutrū corripitur et termiatur in io. versus.
De re que venit gratia nulla venit.

Sācio sancitum faciet sanctumque supinum
Sic sanciturus et sic sanctus reperitur.

Sancio is xi. vel ciui facit in preterito. et sancitū vel sanctū in sup. put significat cōfirmo vel consecro. et sancire dr. q. sanguine vngere. a sancitū tu. venit sanciturus. et a sanctum ctu. sanctus cta ctū. vnde sanctus dr. q. sanguie vnctus. qr sicut legit in vetere lege oēs cōfirmatōes z ɔsecratiōes fiebāt p quandā rerū cōsecratarū cū sanguie limitationem.

Qui fallit verbis aliquem circumuenit ille
Tunc circumuenio cum circundo loca multa

Circūuenio est equiuocū ad duo. vno mō est decipere aliquē verbis deceptoriis. vnd dr in cartis seu instrumentis: nec circūuentus ab aliqua persona: i. nō deceptus. alio mō idē est q circundo as. vt iste circūuenit me. i. circūdat.

Operio quem sub aliquo velamine pono
Illumqꝫ operior quem prestolor in preeundo
Nec tardum operior nec precedentibus insto

Operio is actiue vocis est tangere aliqd. et est transitiuū. vt operio me. i. tego. et compo/nitur cū con. sed n eripitur. et dicimus cooperio et significat idē. sed operior riris deponēs est idē ꝙ expecto as. et ponit exemplū oratii. Nec tardum operior.

A queo composita primum duplicare futurum.
Semper dicuntur nec ab illis excipiuntur
Ex eo composita ꝙ eam formantur et in bo
Dic ibo vel eam quiboqꝫ siue queam

Cōposita de queo qs ⁊ de eo is. duplicāt futurū indicatiui sicut sua simplicia. sicut dicimꝰ queā vel quibo. eā vel ibo. ita ī cōpositis dicimꝰ nequeā nequibo. redeā vel redibo.

Ex vsu perio lapsum sit et inde peritus
Venit et experior pereoqꝫ tibi dabit usus

Antiquitus dicebat perio is ui. et ē idē ꝙ sapere. sed nō est in vsu. sed tñ habemus pticipiū peritus ta. tū. i. sapiēs media ꝓducta. vnde nō vadit peritū qui vult audire peritū. Itē a perio is. verbo ātiquo habemꝰ expior verbū deponēs. inde expertus ta. tū. pticipiū de quo dr cōiter. expto crede magistro. ⁊ inde habemus operior de quo dictū est supra. Sed pereo idē est ꝙ mori. vñ est in vsu et facit preteritū media correpta. et inde piturus ra rū. et cōponitur de per et eo is. et duplicat futurū. vt pereant vel peribunt.

Est assētire proprie verbis adulari
Sed consentire dicas factis adulari
Et quandoqꝫ tamen primum deponit agitqꝫ.

Assentio tis est adulari verbis qñ aliquis fauet verbis alicuius laudādo verba sua et adulando sibi: assentire est. sed consentio est adulari factis et cōsentire opibus alicuiꝰ. et assentio repit qñqꝫ esse deponēs: vt assētior. ⁊ tūc ē neutrū quo ad significatiōez. vt assētior tibi

Antiquum verbum pario nō constat in vsu
A siue o dat ui: re quoqꝫ con dat eri
Reperit hinc dicas et comperit vt bene dicas
Ex hinc aperuit dices et operuit

Istud verbū pario. is. antiquū et actiuū nō ē in vsu mō: et intellige sane ꝙ sit quarte cōiugatiōis sicut erat antiquitꝰ. et sic intelligit actor. vñ oua parire solēt. sed bñ ē in vsu mō ꝓut ē tertie cōiug. Deinde dat doctrinā de cōpositis. et. di. ꝙ pario cōponatur cū a vel o. vt dicamus aperio is. et operio eris. tūc facit preteritū in ui. vt aperui. operui. sed si cōpona/tur cum re. vt reperio is. cū cō. vt cōperio. is. tūc facit p̄teritum in eri. vt reperi. comperi. et hoc declarat per exempla.

Dicas metibor et metiar huic quoqꝫ iunge
Partior: hec duo sunt que faciunt bor et ar

Ista duo verba deponētia. s. metior iris. et partior iris. termināt futurū indicatiui in bor et in ar. vt partiar et partibor. metiar vel metibor. et exēpla in tho. inueniuntur. et in psalterio. metior iris. significat mēsurare terrā. et facit mensū in sup̄. nec venit metatꝰ de metior. sed de metor aris. qđ deriuatur de meta. vñ castra metati sunt. i. locauerūt.

Machino corrodo seu diruo si bene lector
Omnia scrutetur demolior hec tria signat.

Hic ponit actor machino ꝑ machinor causa metri.et.d.ꝙ hoc verbū demolior liris si bene aliquis scrutetur suā significationē ē equiuocū ad tria. nā aliqñ idē ē ꝙ machinor naris. qd significat idē ꝙ parare.vel fabricare:vel excogitare vel disponere. et ꝓprie aliquid cuz difficultate agere.et dr̄ de magnis rebus.aliqñ aūt demolior idē ē ꝙ corrodo is.Unde in euan.Thesaurisate vobis thesaurū in celis vbi nec erugo nec tinea demolitur.aliqñ idez ē ꝙ diruo is.vt iste demolitur istam ciuitatem.i. diruit.

Narro refert signat hoc ptinet hoc quoqꝫ distat
Corripiturqꝫ prior pro primo pro reliquis non
Accusatiuum poscit simul atqꝫ datiuum
Pro narro positum pro distat non regat illum
Ast ablatiuum pronominis et genitiuum
Nominis exigit hoc pro pertinet arte volente

Superius determiauit actor de verbis que declinātur ꝑ quatuor cōiugatiōes sigillatim.in ista parte deter.mixtim de aliis verbis tā regularibus ꝙ̄ irregularibus.et agendo cōiter de significatis de deriuatiuis et equiuocationibus refert.et ē hmōi capitulū qntuz tercii libri quinte ptis.sed decimūnonū totiꝰ volumis. igit̄ primo de hoc verbo refert agit dicēs ꝙ est equiuocū ad tria.vno mō idē ē ꝙ narro as.vt iste refert magna verba.i.narrat vñ oui.Retulit exitū.aliqñ idē ē ꝙ pertinet.vt vbi vis maneamus in ista nocte.refert tua.id ē ptinet.aliqñ idē ē ꝙ distat.vt in alex.quod refert inquit o proceres.i.distat. Postea dicit ꝙ qñ cōstruit̄ cū actō et dtō significat idē ꝙ narro et insimul cōstruitur cū dtō et actō vt refero tibi hoc.i.narro.et qñ ponit̄ ꝑ distat nō exigit aliquē casū.sed qñ ponitur pro pertiet cōstruitur cū gtis oīm casualiū dictionū.vt refert regis vel regine/exceptis quinqꝫ ꝓnoīm possessiuorū cū quibus cōstruitur in ablatiuo casu et in feīeo genere vt pꝫ ꝑ regulā cōem. quare magis cū abl'o ꝓpter cōuenientiā.qꝛ greci carētes abl'o ponebant gtm̄ ꝑ abl'o.quare magis in feīeo genere.qꝛ hic intelligit̄ re vel vtilitate.vt dicit pris. Itē dicit ac.ꝙ refero positū ꝑ narro corripit̄ in prima sillaba ꝓ aliis vero ꝓducit̄:vt pꝫ ꝑ exempla predicta

Per memet calui sub pannis me calefeci
Absoluit primum:transeat et'reliquum

Caleo es est proprie habere calorem naturalē per seipsū ex calore intrinseco prout venit a composito sine artificio vestium.et est verbum absolutum ignate possessionis.vt dicit priscianus.Calefacio is.est inferre calorem accidentalem. et est verbum transitiuū: vt calefeci me vel te vel manus vel pedes.et est compositū de caleo et facio facis.

Intimat ad mentem:sed suggero spectat ad aurem.
Suggerit ad bona suggerit ad mala pertinet apte

Intimo as.et suggero is.sūt sino.tñ differūt.nā intimo ē idē ꝙ aliqua verba bona figere menti alicuius:vt iste intimat mihi hoc.i.figit mēti vt faciē hoc .vñ dr̄ quotidie in litteris et hoc mihi per litteras vestras intimetis.et dr̄ de in et timos quod est mens.q.in mēte ponere vel figere.Suggero is ē ꝓprie aliqua verba bona in aure alicuius ponere. et ptinet ad aures.vt iste suggerit mihi hoc.i.ponit in auribus. Postea dicit ꝙ suggero ponit̄ aliqñ in bona sigñ.vt in euan.⁊ suggeret vobis oīa quecunqꝫ dixero vobis.aliqñ ponit̄ in mala significatione vt cū diabolus suggerit talia illi.et dr̄ de sub et gero is.qꝛ gerit bona vl' mala sub mente alicuius.sed intimo ad bonū ptinet.

Parcendo miseratur homo christus miseretur
Quilibet istorum proprie miseret miserorum

Miseror aris et misereor reris.et miseret bat.sūt sino.in voce et sigñ.dr̄nt tñ.nā miseror.aris.prime cōiugatōis ptinet ad hoies.vt miseror te.et misereor eris.scdē coniugationis

pertinet ad deum. vt miserere mei deus. deprecatiue dicitur miseret miserebat impersōa le pertinet ad vtrunqȝ. quia ad deum et ad hominem pertinet. q2 miseret deus miserorū iudex miseretur.

Vltro promitto quid polliceor qȝ rogatus
Inter promissum sic differt pollicitumqȝ

Promitto promittis et polliceor polliceris pollicitussum sunt sinonima. tamen differunt. nam promitto promittis est promittere rem spontanea voluntate non premissa rogatiōe. Polliceor polliceris est promittere aliquam rem vel presentare mediantibus precibus et ea coactis precibus vel minis. vnde ouidius. Pollicitis diues quilibet potest esse. similiter dicit actor eadem est differentia inter hoc promissum promissi: et promissus. sa. sum. et inter pollicitum ti. et pollicitus ta. tum.

Inficit intingens qui denegat inficiatur
Et sibi sumpserunt hinc caput inficie

Inficio inficis et inficior is. differunt. nam inficio is. est idem q intingo intingis. vt iste inficit parietem. i. intingit. vel ista mulier est infecta. id est tincta. vnde ouidius. Infice tabe tua. Inficior ris est idem q denego denegas. vt iste inficiatur mihi quod promisit id ē negat. et inde habemus pluraliter he inficie inficiarum treuge que non fideliter obseruātur. Item afficio et inficio in hoc differūt. q2 afficere pertiet ad aīm: vt afficior dolore. sȝ inficio pertinet ad corpus: vt inficio veneno.

Qui capit ille locat: qui conducit precium dat
Conducit est dantis: precium locat accipientis

Loco locas et conduco is. sunt sinonima. quia significant locare. tamen differunt. nā loco locas pertinet ad illum qui capit precium rei locate vel conducte. et conduco cis pertinet ad illum qui dat precium rei conducte.

Lacteo lac suggo: lacto lac prebeo nato
Sicqȝ puer lactet proprie lactat sua mater

Lacteo lactes. et lacto as conueniunt in voce: tamen differunt. nam lacteo lactes ē sugere lac ab vberibus quod faciunt pueri lactantes. Lacto lactas est dare vel propinare lac puero quod facit mater vel nutrix. postea declarat illud p versum. Sicqȝ puer.

Pendeo suspensus: pendo dum subleuo pondus
Pendo do penas: dum pendeo suffero penas

Pendeo pendes secunde coniugationis: et pendo pendis tertie coniugationis conueniunt in voce: tamen differunt. nam pendeo pendes est pati penam in cruce. vt latro pendet. id est patitur penam. vnde in passione domini. Latro ipsum agnouit dum pēderet in cruce. et est verbum neutrum et facit pependi in preterito. et caret supinis. Pendo pēdis est proprie dare penam et pertinet proprie ad illum qui suspendit alium. et est verbū actiuum et facit pependi in preterito et pensum pensu in supinis. aliquando est idem q soluo soluis vel trutino as. reddo tribuo sustineo seu patior. vnde Lucanus in secundo. Pēdit in expleto nefanda piaculo busto. et componitur multipliciter: vt expendo is. reprehendo dis. impendo impendis. versus. Pendere vult iustus sed vult pendere malignus. Pendere tortoris dicas: pendere doloris. Pendeo vel pendo dicas dat vtrunqȝ pependi. Pendo dat pensum: prebet tibi pendeo nullum. Pendit vir iustus: latro pendet: vtrūqȝ pependit.

Corporeis oculis cerno: considero mente
Quid profecturum mihi sit vel nociturum

Cerno cernis et considero consideras sunt sinonima. tamen differunt. cerno est pprie aliquid videre oculo corporali et pertinet ad oculos capitis corporales. considero conside-

ras est proprie aliquid videre oculo mentali.id est pertinet ad mētem que hꝫ considerare et cogitare quid sit profecturum et quid nociturum.

Obloquitur quidam personam spernit honestam
Exprobrat in faciem presētis turpia dicens.

Obloquor ris et exprobro exprobras sunt sinonima.significant enim maledicere. sed dif ferenter. Obloquor est maledicere de aliqua persona absente clandestine.et componit̄ de ob et loquor.quia loquitur contra absentem. exprobro as. est dicere malū et turpia de ali qua persona in facie et in presentia sua palam.

Corrigo discipulum reprehendo virum viciosum
Illum vitupero de quo conuicia dico

Corrigo is pertinet ad discipulum quē debet corrigere bonus vir.reprehēdo dis ptinet ad hoīem viciosū q de viciis suis rephendi debet a suo plato vel maiori.vitupo ras ē vilipēde re aliquē et dicere iniurias et mala de ipso in presentia vel in absentia.

Est domini quod precipiat parere minoris
Hortariqꝫ parem debet par ad probitatem

Hic ponit ac.quedā verba q̄ nō couenīūt in voce nec in signific. sed oñdit significata eorū et quibus pertinēt drām assignādo.et dicit ꝙ pcipio is.pertiet ad maiores et ad dños qui hñt pcipere seruis suis et mioribus.sed pareo es et obedio is.quod idē ē de istis duobus ꝙ uis ac.nō ponat ptinēt ad minores et seruos q̄ debēt parere et obedire maioribus.hortor aris ē inter pares qui habent vnus alterū hortari.vel monere ad bonum.

Poscere consilium pariter dare debet amicus.

Iste versus secundum aliquos est de precedenti sententia.et dicunt ꝙ hoc verbum pos co poscis est de numero illorum supradictorum verborum et pertinet ad amicos qui debēt poscere et dare consilium vnus alteri.Alii dicunt ꝙ est pars per se.et exponitur sic. Posco poscis est equiuocum ad duo.vno modo idem est ꝙ querere consilium ab aliquo sapiente amico:et tunc construitur cum accusatiuo casu.vt posco te.id est posco consilum a te. Alio modo est dare consilium suo amico.et tunc construitur cum datiuo. vt posco tibi .i.consili um do tibi.Et hoc dicit iste versus.Consulo te posco.

Drensat olor:clingit anser:crocitat quoqꝫ coruus
Ac pardus fellit:vultur pulpat:leo rugit
Ac onager mugilat:bos mugit:rana coaxat
Vociferans barrit elephas:grillusqꝫ mimirrit
Blacterat ac vespertilio:strictinnit irundo
Balat ouis:vehyat capra:sed gallina gracillat
Frendit aper:vulpes quoqꝫ gannit:rudit asellus
Hinnit equus:grunit porcus:pipillat quoqꝫ nisus
Sed catulus latrat:hinc muri legusqꝫ catillat
Est hominum loqui quod dicto preualet omni.

Hucusqꝫ posuit actor verba pertinentia ad homines.hic autem ponit verba anima libus pertinentia et appropriata.Et primo incipit ab hoc verbo drenso as. et dicit ꝙ dren so drensas pertinet ad olorem.id est ad cinnum.auis est que sic vocatur:clingo pertinet ad anserem.crocito as.pertinet ad coruū.fello pertinet ad pardum. pulpo pertinet ad vultu res.rugio gis.ad leones.mugilo ad onagros. Est autē onager asinus siluestris dictus ab

olon quod ē totū et ager.q.totus in agro.mugio is.ptinet ad bouēs.coaxo xas ad ranas. barrio pertinet ad elephantes.mimirro ad grillos.blactero as ad vespertilionē.z est auis de nocte volans.strictinnit ad irūdines.balo ad oues.vebyo as ad capras.gracillo ad gallinas.frendo is ad aprum.gannio ad vulpes.rudo is ad asinū domesticū.hinnio ad equū grunio ad porcū.pipillo ad nisum.i.ad ancipitrē.latro ad canē.catillo ad murilegū.sed loquor ris ptinet ad hoies quod preualet oibus aliis. Et no.ꝙ oia verba hic posita neutra sūt:excepto loquor quod est deponēs.drensat.i.suo mō clamat.

Signat honestatem decet expedit vtilitatem
Conuenit idoneum temporis atqȝ loci
Si ponam proprie per oportet dico necesse

Decet bat pertinet ad honestatem.vt in theo.talis decet hostia christū. et expedit ptinet ad vtilitatē.vnde. expedit vt vnus homo moriaṫ pro populo.i. vtile est. conuenit pertinet ad idoneitatem loci vel tpis:vt conuenit me ire domū.i. tps vel locus idoneus. oportet ptinet ad necessitatem.vnde illud.oportet christū pati et ita intrare gloriam dei.

Appello prime signat voco:lisqȝ sequente
Denotat ad terram nauem propellere nautam

Appello as prime cōiug.est idē ꝙ voco as vt appelletis talem.i.vocetis.sed appello is tertie coniugationis idem est ꝙ naues ad portum ducere vel applicare vsqȝ ad ripam. vñ in alex.et appellens asiam de naue sagittat.et inde appulsus sa.sum.

Pertinet ad frigus hoc verbum frigeo frigo
Si frigis subdas per idem frixoria signas

Frigeo es pertinet ad frigus.quando aliquis patitur frigus in hyeme. sed frigo is.tertie cōiugationis ptinet ad oua vel pisces vel carnes decoctas in patella.ꝑ. Frixa nocent sed lixa iuuant:assata coercent.signas igitur frixoria.i. pertinet ad illū qui facit frixoria in patella.ē eñ frixoriū illud qđ remanet in patella pinguedie extracta.qđ alio noie dr cremiū

Obtinet in causa quiuis acquirit in illa.
Sed pugnans aliquis vincit cum terga dat hostis

Obtineo es ē ꝓprie suū aduersariū deuincere in cā cū allegatiōibus iuris. sed vinco cis ē ꝓprie suū hostē de bello expellere violenter quando dat terga fuge.

Designat facio gero:designat quoqȝ porto
Bella gero faciens sic et gero pōdera portans

Gero is ē equiuocū ad duo.qñqȝ idē ē ꝙ facio is.vt rex gerit bella cōtra talem.i. facit aliquando idē est ꝙ porto as.vt ille gerit magnū pondus.i.portat.

Si sero dico seris tunc terre semine mando
Si sero dico seras tunc limen et ostia claudo

Sero is tertie cōiugationis.et sero as.prime cōueniūt in voce:dr̄ñt tñ. sero as prime cōiuga.est claudere ostia vel portas cū barra vel claue. et cōponitur cum re: et dicimus resero ras.et est aperire.sero is tertie est seminare blada in terra et significat plantare ramos vt dictū fuit supra.Arboris est serui ꝛc.Item si sero dico seras postibus addo seras.

Iste manum retrahit a munere verba retractat.
Et tamen alterius alter dicatur origo

Retrabo is.tertie cōiugationis et retracto as prie cōueniūt in voce:sed dr̄ñt. nā retrabo is.est retrahere manū a munere sicut faciūt auari retracto as est verba anteplata corrige re.et licet diuersas significatiōes habeant vnū tñ ab altero deriuaṫ.

Luxuriat seges aut coma:lasciuitqȝ puella.

Luxuries primi:lascivia forma secundi

Luxurio as.pertinet ad segetes.vel ad comã equi.vt segẽs vel coma equi luxuriat.i. crescit.ovi.Luxuriat phrigio sanguĩe pignus humus. lasciuio ꝑtinet ad iuuenes et puellas. vnde puella lasciuit.i.gaudet.primũ deriuatˀ a luxuria.scdm vero a lascivia.

Assentimus amicis:blandimurqꝫ tyrannis
Vtqꝫ magis placeamus adulamur dominanti

Assentio tis ẽ fauere inter amicos.vt amicus amico debet assentire.i. fauere. et blãdior ris est fauere dictis maiorũ vel tyrannorũ cũ verbis blandis. adulor ẽ dicere verba adulatoria et placẽtia dño suo vt magis sibi placeat

Obserit impediens:ille obserat ostia firma ns

Obsero is tertie coniugationis idẽ est ꝙ impedio is.vt iste obserit verba.i.impedit.obsero as prime est claudere ostia cum sera vel cum barra.

Vir generat:mulierqꝫ parit:sed gignit vterqꝫ
Gignit pro generat ponitur improprie

Genero as.pario ris et gigno nis sunt sinonima.tñ ac. ponit differentiã: nã genero as.ꝑtinet ad viros.pario is ad mulieres.et gigno is. pertinet ad vtrũqꝫ. quãdo dicitur mulier gignit ponitur pro genero improprie.

Si crepo sit prime solet hoc quod dissipat esse
Si crepis adiungis signare crepo sono dicas

Crepo as prime coniugationis.et crepo is tertie differunt. crepo as est crepare vel dissipare seu findere per ventrem.vnde legitur ꝙ iudas suspensus crepuit per mediũ. et inde increpo as.vnde dicit increpasti superbos.sed crepo is.est sonare.vt denarius vel cymbalum crepit.i.sonat.vñ.increpuit mare rubrũ.inde increpo is.

Vinum delibo de quo experiens ego gusto
Delibor quasi deficiens a viuere labor
Dilabor cum per varias partes ego labor

Delibo as et delibor aris cõueniũt in voce:sed drñt in significatiõe.nã delibo bas. est idẽ ꝙ gustare vinũ.vel aliquid aliud.sed delibor aris est idẽ ꝙ deficere a viuere vel a vita . vñ apostolus.Jam delibor.i.tps mee resolutiõis instat. Dilabor beris.est ꝑ varias.ꝑtes labi vel fluere vt aqua dilabitˀ vel fluit.hõ dilabitˀ qñ cadit vel putat cadere.

Retro pedem iaciens repedas:repedisqꝫ reuertens

Repedo as prime cõiug.est retro iacere pedẽ sicut equus vel mulus.versus.. Dũ quadrupes pedat caueas ne te pede ledat.sed repedo is.tertie cõiug.est idẽ ꝙ reuertor eris.vt iste repedit.i.retro pede it.vñ repedo quasi retro pedẽ eo.vtrũqꝫ dr̃ de retro et pes dis.q.retro pedẽs pedem vel retro pedem iens.

Assignare diem prefigere vel dare dicas
His diffinire vel pretaxare marites

Assigno as.et prefigo is.idẽ sign.s. dare diẽ de aliqua cã:vt dies est mihi assignata vel prefixa.et diffinio et pretaxo as.signt determiare diẽ:vt dies est mihi diffinita vel ꝑtaxata.i. determiata.sed qui bene aduertit oĩa idẽ signt secundum actorem

Arrogat ascribens sibi quisqꝫ plus ratione
Qui socios spernit preeunte valore superbit

Arrogo as est proprie scribere vel attribuere sibi qd nõ gessit vel fecit et iactare se attribuendo sibi laudẽ alteri⁹.qr nõ est contẽtus de meritis ꝑpriis.sed supbio is.ẽ qñ aliqs credit vel putat supare alios in valore et spnit socios volẽs se esse maiorẽ et nõ vult pati miores

vñ supbia ē ppriē excellētie.ꝑ. Cetera cū supero memet transcendere quero.

Cum bene respondet decius compello iocose

Compello tumidum cur sic agat impetuose

Cōpello is.tertie cōiug.est idē ꝙ inuito as.s.inuitare bonū.s.cū ludit ad taxillos:ꝛ dr̄ vidꝫ quatuoꝛ.ego cōpello.i.inuito.gallice ie lenuiꝫ.sed cōpello as est idē ꝙ alloquoꝛ ris. vnde

Quid pticipes operū cōpellat biantius heros.i.alloquitur.

Ede deest qua non est nec fuit ante

At quis abest ede quia non est sed solet esse

Desum es est non esse in loco aliquo in quo etiam ante nunꝙ fuit. Sed absum abes est deesse loco in quo aliquando esse consueuit.

Est seuere virum sed crissari mulierum

Clunagitant homines in se pariter et mulieres

Seueo es solis viris.crissoꝛ aris solis mulieribus.et clunagito as tam viris ꝙ mulierib⁹ pertinet.dictū a clunibus et agito.q.clunes in se.i.inter.viros et mulieres agitare.

Tu consternaris si defectum patiaris.

Mente:sed ex onere consterneris immoderato

Consternoꝛ aris ē deficere in mēte:et hoc ppter timoꝛē vel aliquā vanitatē coꝛdis vel propter aliquā infirmitatē q̄ dr̄ extasis.sed cōsternoꝛ ris est deficere ppter pondus magnū cū aliqs pondus suū deferre nequit.qꝛ opprimit nimio pondere.et tunc scđm quosdā consternoꝛ ris ē verbū passiuū de cōsterno is.et vtrūqꝫ dr̄ de cōsterno is.

Accusatiuum medico:medeoꝛqꝫ datiuum

Exigit:ac medicoꝛ hunc casum poscit et illum

Medico as.medeoꝛ eris.et medicoꝛ aris cōueniūt in voce: drñt tñ in mō cōstruendi ꝙuis conueniant in significatione.nā medico as ē actiui ge.et cōstruitur cū actio casu.vt medico egrū.sed medeoꝛ eris est deponens neu.ꝙtū ad modū et cōstruit cū dtō:vt medeoꝛ tibi.medicoꝛ aris est deponēs actiuū et cōstruitur cū vtroqꝫ predictoꝝ casuum vt medicoꝛ tibi vulnus.medicoꝛ tibi filium tuum.

Vado viam:vado quadrupedem.vadio vadum do

Pro consoꝛte vadoꝛ sonat hoc quod sum fideiussoꝛ

Vado is ē ire vel pgere per viam et est neu.et facit vasi in pꝛeterito secundū artē sed scđs vsū caret.ꝑ.A vado vasi tollit distantia vasi.et ē tertie cōiug.sed vado as est trāsire vadū.vel ducere equū per vadū transeūdo et ē neu.et potest esse transitiuū et facit vadaui i preterito.vñ bene dr̄ vado absolute.i.per vadū transeo.vel bene dr̄ vado equū respectu alteris.i.duco equū per vadū.vadio as ē impignoꝛare vel dare pignus alicui. sicut librū rōne pecunie.sed vadoꝛ ris.ē esse fideiussoꝛ vel fideiubere pꝛo alio.vt ego vadioꝛ pꝛo vobis.

Si facias quando quod non debes homo peccas

Sed tunc delinquis cum non facis vtqꝫ iuberis

Si quid delictum:quid peccatum tibi dictum est

Pecco as ē facere quod nō debet fieri:vt facere furtū vel adulteriū pꝛeiudiciū.Delinquo is.est qn̄ aliquis non facit ea que tenetur facere vt quilibet pmotus ad sacros oꝛdines: vt diaconus vel subdiaconus.vel quicūqꝫ sit alter si nō dicit hoꝛas et officiū quod debet dicere delinquit.similiter quilibet chꝛistian⁹ si nō seruat decē pcepta legis.vt vnū deū nō adoret.patrē ꝛ matrē nō honoꝛet delinqt.eadē ē dr̄a iter delictū ꝛ pctm̄:vt patuit supra ī noīe

Pando facit passum pateo patioꝛqꝫ supino

Tondemus barbas crines:sed tondimus herbas

Pando is. patior ris et pateo es. drīt in signi. sed cōueniūt in hoc qr oīa habent eandē vocem et signi. in supinis. v. Pando pati pateo passum fecere supino. pando dis. est manifestare. pateo es est apparere. patior iris ē sustinere. Tondemus. tondeo es. secūde coniug. est remouere pilos a barba vel lanas ab ouibus. et inde barbitonsor ris. tondo is. est detrūcare herbas. et facit tutudi in preterito tondeo totondi.

Fundas ecclesiam: fundis laticem bene dico

Fundo as prime coniuga. est facere fundamentū ecclesie vel alterius rei vel edificii. et inde hoc fundamentū ti. sed fundo is. tertie ē spargere aquam vel aliquē liquorē.

Decipitur facto: solet at quis fallere dicto
Dicto vel facto socium circunuenit ille

Decipio is est qñ aliquis decipit aliū in factis et in operibus. sed fallo lis. est qñ aliquis decipit vt dictis et sermonibus. circūuenio pertinet ad vtrūqz.

Albes candidus es sonat: albas quod facis album
Est naturale primum: sit et arte secundum

Albeo es ē albū esse naturaliter p se. sed albo as ē aliqd facere albū per artificiū. vt ego albo parietē. deinde dicit qꝫ primū inest a naturali ꝓprietate. scdm inest ex accidenti.

Que noua sunt narro: refero narrata secundo

Narro as ē dicere verba que alias audita nō fuerūt vel ea q̄ sūt primitus ꝓnūciate. refero est dicere verba que alias dicta fuerūt et audita iterū dicere et narrare.

Vallamus proprie castrum: sepimus ouile
Saltum lustramus: planum campi peragramus
Ambimus quod nos cupimus notat ambitus illud

Vallo as ē circūdare castrū vallis. i. palis acutis. i. facere clausurā circa castrū. sepio is. est circūdare ouile cratibus ligneis. et facit sepsi secundū pris. septui secundū theologia. vñ. sepiui vineā meā. lustro as. ē qñ aliqs circūdat siluas vel nemus. et inde lustrū stri cubile ferarū. pagro as. ē circūdare campū vel planiciē. ambio is addit predictis. et ē idē qꝫ circūuenire rem desideratam sicut magnates ꝓ honoribus sequendis.

Vnguentum manat: nix liquetur: ac aqua stillat

Mano as pertinet ad vnguentū qñ fluit. sed liquor ris. ptinet ad niuē qñ fluit mediante calore. vñ in alex. Niuibus liquefactis. sed stillo as pertinet ad quēlibet aliū liquorē vt ad aquam vel vinū. et sic de aliis.

Vitem bruina cremat: sed torris aduritur igne
Sol torret messes: succendit amor mulieres

Cremo as pertinet ad bruinam hiemalem que cremat vites et alias arbores. vro is. pertinet ad ignē q vrit ligna. torreo es. pertinet ad solē in estate qui torret segetes. vn. Ethiopū terras iam feruida torruit estas. succendo is pertinet ad amorem.

Garrit auis proprie: garrulat ipse loquax

Garrio ris pertinet ad aues. sed garrulo pertinet ad hoies qui non cessant loqui. et inde garrulator ris. nimis loquens.

Irrationale stillat ratione fruentis
Mingere sit proprie quoniam sic conuenit esse

Nos habemus stillo as. et mingo is. stillo as pertinet ad aīalia bruta quando emittunt vrinā: sicut asinus vel equus vel bos. lociū cii. est vrina asinorū. sed mingo is. ptinet ad hominē et mulierē. et de mingo dr mictus ctus ctui.

Cor sapit: et pulmo loquitur: fel commouet iras

Splen ridere facit: cogit amare iecur.

Hic ostendit ac. quasdā ꝓprietates quorūdā membrorū pertinentiū ad hoīes. di. ꝙ cordis est sapere. qꝛ cor est radix sapiē. cor dr̄ a cardian grece. vel quasi camera oīpotentis regis ꝑ ethimologiā litterarū. sed pulmonis ē loqui qꝛ lingua loquit̄ mediāte pulmone. sed fellis est irasci. qꝛ ex felle ira ꝓcedit. sed splenis ē ridere. et dr̄. q. suplen. vel de supleo es. qꝛ suplet vices cordis. iecoris ē amare. vnde iecur quasi faciens ignem amoris.

Est quedam proprie res que proprium gerit esse
Est simplex prorsus sicut deus et velut ile.
Hic aliquid fore quod non esse suum trahit.

Habemus sum es fui verbū substantiuū et anomalū. et fore verbum defectiuum in multis temporibus et modis vt habetur in doctrinali que licet conueniant in significato tamē in hoc differūt. qꝛ sum es est pertinet proprie ad rē habentē esse suū ex se et independens. que res ab alio non trahit originem: vt deus q̇ hꝫ simplicissimū esse. vn̄ ipse dicit. Ego sum qui sum. q. d. ꝙ ipse per se est ⁊ sine ipso nihil aliud est. Qđ aūt ac. noster subdit et velut ile videlꝫ ꝙ deus sit simplex sicut ile est sane intelligēdū ꝙ deus sit simplex sicut ile. i. primordialis materia. qꝛ sicut entitas materie prime est simplicissima. i. nō cōposita ex actu ⁊ potentia. ita si liceat maximū et perfectissimū ens minimo enti et qđ est prope nihil comparare essentia diuina et simplicissima non cōposita ex actu ⁊ potentia seu ex realitate actuali et potentiali seu ex genere et differētia. q̄uis sit inter essentiam diuinā et ipsam materiam maxima distantia. qꝛ diuina essentia est ens perfectissimū ⁊ completissimū. materia vero prima est ens incōpletū. Itē diuina essentia non venit in cōpositionē rerū sicut potētia que recipit actū. materia aūt ē ad actū seu ad formā. ideo q̄uis modus ipsius materie prime quo distinguitur a forma sit idē realiter cū ipsa materia et solū distinguatur ex materia rei: tn̄ hꝫ ipsa materia seclusa forma qđ secū faciat compositionē. s. ipsū respectū aptitudinalem ad formā quā dicimus potentiā qui ab ipsa potētia distinguitur formaliter et de ipsa noīatiue predicat̄ que potentia seu respectus aptitudinalis non inuenitur in deo. Fore aūt pertinet ad rem que habet esse ab alio dependens. vt esse creaturarum. Ista tn̄ differentia non obseruat̄: nā esse dr̄ tam de esse creato ꝙ increato qđ quidē esse est idē realiter ⁊ formaliter cū essentia seu entitate differēs solū per modū intrinsecū. essentia eīm significat quiditatē per modū permanentis et esse per modū fluentis.

Prima dico colo: tertia dico colo.

Dico as. prime coniug. et dico is. tertie cōiug. conueniūt in voce: dr̄nt tn̄. dico as. ē idē ꝙ sacro as. primā hꝫ breuē. vn̄ vir. Conubio iungā stabili ꝓpriāqꝫ dicabo. et inde dedico as. idē sign̄. vt in ale. Dedicat arua cruore. sed dico is. prima lōga idē ē ꝙ loqui. Itē hēmus colo as prima ꝓdu. est extrahere vinū de vua vel lac purgare a sordicie. sed colo is. prima breui est equiuocū ad multa vt patuit superius. Agros rus formā.

Educo prima facit: educo tertia dicit.

Educo as prime cōiug. et educo is. tertie conueniunt in voce. tn̄ differūt. educo. cas. media breui. est nutrio is. vt in alex. Ec ꝙ cibus educat extra. i. nutrit. sed educo is media ꝓducta significat extra ducere. et dr̄ de ex quod ē extra et duco is.

Sic facit as alo: sicut is est ab alo.

Alo as prime cōiug. et alo is ter. conueniūt: et tn̄ dr̄nt. nā alo prima ꝓdu. ē extēdere brachia post sonū. sꝫ alo is. pri. cor. ē nutrire. vn̄. hoc comedo quod alit teneris gallina sub alis.

A metor exit eris variator metor in aris.

Habemus meto is sui. et inde venit metor eris passiuū. et habemus metor aris deponēs et ponit actor differentiā inter metor eris passiuū et metor aris deponens. qꝛ metor passiuū prima cor. de meto est colligere blada. sed metor aris prima longa deponēs est ponere metas in pratis vel in campis. vnde in exodo. Castra metati sunt filii israel.

Prima vado lego:tertia vado lego

Vado as.prime et vado is tertie.et lego as et lego is differũt. q2 vado prime habet primã breuẽ: ⁊ est transire vadũ. et vado is tertie prima pduc.est trãsire p viã. lego as prima lõga est mitto is vl' facere legatum. lego is prima breui multa ptinet significata. vt patuit.

Est redimit quarte de seqʒ facit redimire
Ac redimo redimis inflexio tertia dicit
Hoc redimitus habet in se reliquumqʒ redemptus.

Redimo is.quarte cõiugatõis.et redimo is tertie differũt.nã redimo quarte est idem ꝙ orno as.vt mulier redimita capillos.i.ornata.sed redimo tertie est liberare aliquẽ a seruitute.de p^o habem⁹ participiũ redimit⁹ ta tũ.de secũdo redemptus pta ptum.

Como dum crines orno:como splendeo dico
Huic comis subdas:huic quoqʒ subde comas
Comentes homines dicas:galeasqʒ comantes

Como as prime.et como is tertie defferũt.quia como is est idem ꝙ pecto is xui. sed como as.est splendeo es.vt galea comat.i.splendet. Item differũt.quia prima de como as corripitur.et prima de como is producitur.vt patet per metrum. Insuper habemus de como is hic et hec comis et hoc come.et de como as hic et hec et hoc coma atis.

Prebeo prebendas:tribuoqʒ tributa tribuno
Dono nil sperans:sed do tibi mutua querens
Largio vt largus:vt erogo pauperibus

Prebeo es est dare prebendas et pertinet ad prelatos. tribuo is est dare tributa ⁊ ptinet ad illum qui dat tributa.vt tribunus regis. qui tribuni dicuntur a tribu.quia in veteri lege dabantur tribuni singulis tribunis. largior est dare large. erogo as est bona sua pauperibus impartiri.sicut beatus laurenti⁹ q dispersit thesauros ecclesie multis pauperibus Dono donas est dare sine spe remunerationis.sed do das est dare cum spe remunerationis.vnde legitur. Date et dabitur vobis.

Dormito sub pigricie:sed dormio vere
Dormitauerunt omnes dic dorqʒ mierunt

Dormire est vere dormire.sed dormitare est imperfecte dormire.

Qui vocat accijscit accersit et acciet accit
Arcessit simul arcesit pariter sociabis
Sed tria sunt terne:tamen acciet esto secunde
Accit et accersit respondent hec duo quarte

Habemus accisco acciscis verbum inchoactiuum.arcesso is.⁊ arcerso is. tertie coniug. ⁊ accieo.es.secunde et accio is.et accersio is.quarte coniuga. sex in numero que sunt sinonima.nam idem significant scilicet voco as. et etiam magnam conuenientiam in voce ⁊ in origine habent. Unde ad habendum eorum originem debemus scire ꝙ habemus cieo es secunde coniugationis et significat commouere.et facit cieui in preterito. ⁊ habemus aliud quarte coniugationis scilicet cio is.et significat idem ꝙ cieo. Unde habes. A cieo citũ in supino non venit immo citum.vtrunqʒ facit citum citu.tamen differunt secundũ correptionẽ et pductionẽ.vt patet p dictũ ꝟ. Et ab istis duobus verbis tria de predictis habẽt originem.quia de cieo es habemus accieo per cõpositionem de ad et cieo.sed.d. mutatur in c. Item de cio is.accio et accisco.et accerso de arceo arces.et arcerso mutata c. in r.vbi nos mutamus d in c.antiqui mutabant in r.et sic dicebatur arcio:vbi dicimus accio.et vbi dicimus aduolo as ipsi dicebãt aruolo.et ita dicimus accio ipsi quidem arcio.

Que faciunt in sco fore dicas inchoatiua
Ista sed excipias et que componis ab illis
Con.dis.fus.glis.pos:infisco.chorusco.no.cres.pas.

Omnia verba in sco terminata sunt inchoactiua. exceptis decē q̄ per sillabas in textu po sitas cū suis ꝯpositis intelliguntur.s.conquinisco. disco.fusco.glisco.posco.infisco. chorusco nosco cresco et pasco. Hi tamē tres ꝟsus in quibusdā libris inueniūtur in aliis non.

Sunt adiecta verborum aduerbia semper
Sicut testatur artis doctissimus actor
Adiectum verbo dicas vt dicit origo

Post verbum agit ac.de aduerbio ordinem donati seruando.⁊ hoc facit. qꝛ aduerbium est determinatiuū verbi.est nanqꝫ aduerbiū vi verbi adiectiuū vt ait prisci/anus. Priscianus aūt post verbū agit de participio immediate triplici rōe. Primo qa descendit a uerbo post verbū immediate debet ordinari. Secūda ratio est.qꝛ participiū ē inuentū cā verbi.due tn̄ actiōes vel passiones designate per verbū non possunt coniūgi cuilibet persone vel substantie sine coniunctione.vt ergo possint coniungi inuentū est participium:vt legens disputo.i.lego et disputo. Tertia ratio est.qꝛ participiū partē suorū accidentinm trahit a verbo,ideo post istud immediate debuit ordinari . Actor vero iste aliter cōsiderauit ipsum aduerbiū sicut donatus. qꝛ aduerbiū est adiectiuū verbi et habet determinare verbum sicut adiectiuū determīat substantiuū. et qꝛ determīatio sequitur suū determinabile.ideo aduerbiū sequitur verbū cuius est determinatiuū: sic actor hunc ordinē obseruat. Hic incipit quartus liber quinte partis huius voluminis:qui vnico capitulo cōprehenditur.s.vicesimo. Et diuiditur iste liber iu duas partes.in prima ostendit de quo debet agere.in secunda ꝓsequitur ordo.pꝫ secūda ibi. Unde vbi. Hec secunda posset diuidi in plures partes.tn̄ diffinitio eius patebit in exequendo. In prima parte actor diffinit aduerbiū secundū priscianū dicens aduerbiū esse verbi adiectiuū seu oratiōis ꝑtem verbi determinatiuam.in hoc em̄ aduerbiū prepositio et cōiunctio tres partes minus principales rei seu realitatis cōceptū significantes conueniūt tanꝙ in mō significandi generali essentiali ꝙ significant per modū realitatis seu formalitatis rei principalis per ꝑtes principa/les designate determinatiue. sed inter se per modos formales essentiales distinguntur. qꝛ aduerbiū importat quandā formalitatē intrinsecā rei verbi eandē realiter et formalit ipsi verbo et distinctā ex natura rei tm̄ vt leuiter et grauiter.et sic de multis aliis vel realitatē distinctā realiter ab ipso verbo vt respectū ad locū vt currit hūc.vel ad tempus.vt cur/rit modo vel mane vel sero:qui respectus est realiter ipsū vbi vel qn̄ que sunt forme extrinsecus adiacētes.sed in hoc conueniūt oīa aduerbia qꝛ includūt terminū ipius extrinsecū respectus vel ipsū intrinsecū modū.prepositio ꝟo ⁊ coniūctio non includūt terminū sed sūt ꝑtes orōnis significātes ipsū respectū adiacentē seu realitatē ab ipsa parte magis pricipali distinctā realiter que est ad terminū ab ipsa vocaliter et realiter distinctū vt sum in ecclesia.vado ad petrū.que tn̄ realitas ē in vno subiectiue et in alio termīatiue.vt dū dr̄ ē in ecclesia. respectus designatus per in.est subiectiue in petro existente in ecclesia et terminat ad ecclesiam.sed vnio duarū partiū magis principalium per coniūctionē designata:vt dū dr̄ petrus et iohānes.vnio seu cōiunctio designata per et.non est tm̄ in vno subiectiue: sed in duobns.iuxta illud nostri epi gilberti porretani arguti philosophi dicentis habitū esse in duobus actu diuisis.et sic ex his patet quō distingūtur inter se prepositio et coniūctio:⁊ in quo cōueniunt cū aduerbio.et quid sit aduerbiū.s.pars signs formalitatē verbo intrīsecam aut respectū suū terminū includentē interius quod est dictis actoris nostri consonuꝫ dicentis aduerbiū esse verbi adiectuū.qđ tm̄ valet ac si.d. formalitatē ipsi verbo adiectā. qua informatur seu denoīatur et hec est eadem ferme cū diffinitiōe quam ponit donatus dū dicit.aduerbiū est ꝑs orōis que adiecta verbo significationē eius explanat atqꝫ implet

et q̃uis adiectiuũ noĩs sit eiusdem partis cũ noĩe substantiuo prõ eo q2 vtrũq3 cõuenit mo dis essentialibus noĩs qui sũt significare per modũ substãtie seu entitatis permanentis ꝛ determinate apprehensionis:tñ aduerbiũ nõ ẽ eiusdẽ ptis cũ verbo cuius est adiectiuum: q2 nõ significat per modũ fluxus sicut verbũ:sed per modũ determinantis fluxum.

Unde vbi quo vel qua loca querunt quattuor ista
Quo petit ad:qua per.in vbi:vnde petit de
Hic illic istic alibi foris hec ad vbi das
Hinc illinc istinc aliunde foris petit vnde
Huc illuc istuc aliisq3 foras dabis ad quo
Hac illac istac alias que vult sibi reddi
Quo poscit quartum responderi sibi casum
Unde et qua sextum propriis sic esse locorum
Declinabilibus collige nominibus
Ast in vbi fieri debet variatio quedam
Nomina si prime sint propria siue secunde
Et careant numero plurali sit nota presto
Si queras per vbi danda est tibi vox genitiui.
Nomina si prime plurale notantur habere
Tantum:tunc ad vbi debet sextus quoq3 subdi
Propria consimilem que tertia continet edent
Rome rothomagi vernone moratur athenis
Rure moratur humi militieq3 domi
Romam rothomagum vernonem tendit athenas
Rus tendebat humum militiamq3 domum
Roma rothomago vernone meabat athenis
Rure meabat humo militiaq3 domo
Roma rothomago vernone redibat athenas
Rure redibat humo militiaq3 domo

Hic actor prosequitur de aduerbiis interrogatiuis et responsiuis locorũ: et obseruat ordinem talem in processu.q2 ponit sub certo numero quot et que sũt aduerbia interrogatiua de loco.secũdo ostendit ac.de quolibet istorũ aduer.quam prepositionẽ sibi quodlibet exigat si rñdere debeamus per nomen appellatiuũ mediante prepositiõe.tertio declarat ac. que et quot sunt aduerbia rñsiua de loco qualiter debemus respondere per aduer.quarto ostendit qualiter debeat respõderi ad interrogationẽ factã per predicta aduer. et per quẽ casum fiat responsio si debeamus respondere per nomĩa locũ significantia.et hoc qd dicit declarat p exempla.sexto implicite qui aduertit que et quot sunt noĩa appellatiua que p priorũ simpliciũ regulã obseruant.s.domus rus humus et militia.vt pz ĩ exemplis. primũ tangit cũ dicit.vnde vbi·secundum quo petit.tertiũ cũ.d.hic illic.quartũ cũ dicit quo poscit quintũ cũ dicit Rome rothomagi.sextũ tangit implicite cũ di.rure moratur humi ꝛ sic de aliis.Et oĩa ista et tota sententia satis pz in lrã. No.ꝙ sũt quatuor aduer.quesitiua locorũ.q2 interrogatm̃ aduer.querit de loco vel put est terminatiuus quietis.et sic est vbi. aut motus:et hoc est dupliciter.aut querit de medio motus:et sic est qua.aut de termino:ꝛ si

est dupliciter.vel de initio motus.et sic ē vñ.aut de fine:et sic ē quo. Itē notandū circa illā partē quo poscit quartū vbi dicit ad interrogationē factā per quo deberi fieri rñsionē p accusatiuū ppriū nois localis siue per actōs istorū appellatiuorū rus domus humus et militia sine prepositione ꝙ illi accusatiui sūt aduer.qꝛ habent modū essentialē aduerbiorū et de noīe solū retinent vocē.et ideo dꝫ dici ꝙ sūt aduer.modalia nomia vocalia quod cōforme est ei ꝙ in hac materia solet cōiter dici vidꝫ hmōi voces aduerbia teneri.et consimilr̄ debet dici de gtis ꝛ abltis tā ppriorū ꝙ illorū appellatiuorū predictorū quatuor sine prepositione in locutione ad sibi congruentē interrogationē relatis. vt si quesiero vbi studet petrus:burdegale vel domi.huius gtī quo ad vocē sūt noīa.sed quo ad modum significandi sunt aduer.et ꝙ hec sit mens ac.nostri per id quod dicit subdenda est vox gtī quasi innuēs ꝙ non sit ibi non solū noīs modus significandi:sed nec ipsius genitiui.

Intro eo:sedet intus:homo venit inde deintus
Egrediturqꝫ foras:stat foris ante scholas

Intro et deintus et foras construūtur cum verbo significante motum localem exteriorē sed intus et foris cum verbo significante quietem.

Eminus a longe:sed cominus ad prope spectat
Huic extra caput est:prope reliquo manus

Eminus significat locū a longe.sed cominus sigñ.de ppe.et deriuar̄ eminus ab extra.et manus.q.extra manū.cominus a con quod ē simul.q.simul cū manibus.

Indicat ecce mares et preterea mulieres
Ast hominem tantum non plures indicat eccum
Ast eccam tantum demonstrabit mulierem
His prorsus similes ellum dic esse vel ella

Ecce et eccū differūt. nam ecce pertinet ad viros et mulieres.sed eccū tantū pertinet ad virū vnū.eccam pertinet tm̄ ad mulierē vnā.Et notandū ꝙ ecce aliquando hꝫ vnū denūciare:vt ecce magister.vel vnā mulierē tm̄.vt ecce virgo cōcipiet.aliquando plures.vt ecce duo milites.vel ecce duas mulieres. Item notandū ꝙ eadem est differentia inter ellū et ellam que ē inter eccū ꝛ eccam.qꝛ ellū de solo viro dr̄.ellam de sola muliere.Eccū em̄ nihil aliud significat nisi ecce illū.eccā.i.ecce illā.ellā.i.ecce illā.ellas.i.ecce illas.

Ad tempus nunꝙ:sed pertinet ad loca nusꝙ.
Sic de simplicibus istorum intellige dictum

Nūꝙ et nusꝙ dr̄ūt.qꝛ nūꝙ ptinet ad tp̄s.vñ illud.Aut vix aut nunꝙ rosa vertir̄ in saliuncam.nusꝙ vero significat locū.vt iste apparet nusꝙ.similiter eadem ē differentia assignāda inter eorū simplicia.s.vnꝙ et vsꝙ.

Nunc tempus presens signat:modo tempora terna
Ista modo feci facioqꝫ modo faciamqꝫ
Et quandoqꝫ solet modo sic diuersificari
Pro pauloprius et paulopost aut aliquando

Nunc et modo differūt.qꝛ nūc tm̄ significat tp̄s p̄ns.sed mō sigñ.p̄ns tp̄s preteritū ꝛ futurū:vt declarat per exempla et etiā solet diuersificari. nā aliquando ponir̄ pro pauloprius vnde oui.Qui modo nasonis sumamus quisqꝫ libelli.et aliqñ ponir̄ pro paulopost. quādoqꝫ pro pauloante.vñ oui.nunc equa nunc ales modo bos modo ceruus abibat. qñqꝫ sumitur pro aliqñ.vñ primas.et modo monachus.ꝛ mō canonicus. ꝛ aliqñ ponir̄ pro tm̄mō vt in alex.mō si libera detur.i.tm̄mō.ꝛc.ꝙuis ac.non dicat.

Designatiuum tunc temporis:ordinis est tum
Tumqꝫ pro et sepe poni reperimus in arte.

Tunc et tum drñt. nã tũc significat tp̃s. tum vero significat ordinẽ. vt tũ comedi. tũm bibi id est primo comedi et postea bibi. et tum aliquando ponit̃ pro cõiunctione copulatiua. vt cũ dr̃ tum sortes tum plato currũt. i. ⁊ sortes ⁊ plato currunt.

Heu dat responsum dic heu significare dolorem
Heus vocat et comicus: heus dicis sepe vocando

Heu est equiuocũ. nam aliquãdo heu respondet. i. est aduerbiũ respondendi. vt cũ dr̃ petre rñdet̃ heu. aliqñ sigñ. dolorẽ. et sic ẽ interiectio dolẽtis. vñ hẽo. heu mihi dñe. ⁊c. ⁊ alibi. heu mihi qd vidi cur luĩa nocua flexi. sed heus vocat. i. est aduerbiũ vocandi. vñ virg. heus iuuenes monstrate viam. sic eñ hoc aduerbio vtitur comicus. s. terentius.

Eya monet vel age sed letitiam notat euge
Et totiens agite scriptio sicut age

Eya age et agite sũt aduerbia hortandi. sed euge significat letitiã. vñ illud. Euge serue bone et fidelis. et deriuatur ab eu quod ẽ bonũ et genitus ta. tũ.

Qui bene cuncta notat signatiuum sciet inde
Ordinis et pariter temporis atqꝫ loci

Inde ẽ equocũ. nã aliqñ sigñ. ordinẽ. vt iste sedet prim⁹ inde ep̃s. i. post. aliqñ tp̃s. vt modo lego virgi. inde lucanũ. aliqñ locũ. vt remouete vos. inde ego sedebo.

Designat vox ista foris ad sed foris inde

Hic ponit differentiã inter foras et foris. nã foras cõstruitur cũ verbo significãte motum ad locũ: vt iste vadit foras. sed foris cõstruitur cũ verbo significante quietem in loco vł motũ vt de quo loco. vt vbi est petrus foris. vnde venit iohãnes foris.

Olim preteritum signat presensqꝫ futurum
Milo transpositum tria tempora significabit
Presens preteritum quondam notat atqꝫ futurum.
Sicut olim dudum tria quodlibet indicat horum

Olim sigñ. aliqñ tp̃s preteritũ. vt habemus in legenda mortuorũ. quã olim abrahe ꝑmisisti. vñ hoc olim factũ est bene dr̃. aliqñ sigñ. p̃ns. vt hoc olim fit. i. in p̃nti fit. Idẽ iudiciũ est de istis duobus dudũ et quondã sicut de olim. nã tria tp̃a sigñt sicut olim ⁊ eandem habẽt significationẽ. et ita oñdit actor eorũ sinonimitatẽ et significationẽ. milo hoc est dictũ olĩ transpositũ ordine preposteto signi. tria tp̃a. qꝛ omẽ tp̃s cõplectit̃ in sermonibus q̃ fiũt de preterito dicẽs. olim canitus eram ficulus inutile lignũ. virg. sumit in futuro in. v. georg. dicens ꝙ timidis submersis fluctibus olim. et ista recitat pris. in. xv. et similiter ponit exẽpla de dudũ et de quondã in preterito. fuit ista quondã in hac republica virtus. et in futuro virgilius in buco. Quondã tua dicere facta tp̃s erat. et in presenti idẽ in secũdo eneid. quondã et virtus redit in precordia victis.

Est iam competens est assumens geminatum
Et dicas etiam iamiam dicas quoqꝫ ianqꝫ.

Iam compositũ cũ qꝫ vt iamqꝫ. vñ in alex. iãqꝫ sub aurora. et cũ et. vt etiam. de et et iam. aliqñ cõponit̃ per gemiationẽ suiipsius. vt iamiam. vñ in tho. gratius est iamiãqꝫ datuꝫ meritiqꝫ nouerca. et tũc valet tm̃ ꝙ cito. nam denotat festinationem.

Hanc vocem minime reperimus sepe negando
Et dicas minime significare parum

Hoc aduerbiũ mĩme est equiuocũ. aliqñ ponit̃ ꝓ nõ: et sic ẽ aduerbiũ negãdi. vt mĩme bñ facitis. i. nõ benefacitis. aliqñ ponitur ꝓ parũ: et sic ẽ aduerbiũ q̃titatis. vt mĩme legit magister. i. parũ legit. vñ dicit ꝙ minime minimo et minimũ idẽ sũt.

Est personale proprie pariterqꝫ locale
Et signatiuum temporis est alias

Alias est equiuocũ.nã aliquãdo significat p̄sonã.vt cum dr̄ alias feci hoc.i. corã alia pso
na vel alio magr̄o.aliqñ signi.locũ:vt cũ dr̄ iste alias est quē tu queris.i.in alio loco.aliqñ
significat tp̄s.vt in alex.alias replicabitur licētius ista.i.in alio tp̄e. Itē notandũ ꝙ quan
do alias ē aduerbiũ legitur accētu acuto. quando vero est nomen. vel est accusatiui casus
pluralis numeri huius nois alius regitur accentu graui.

Vt dico pro sicut pro postq̄ dicitur illud
Sicqꝫ notat simile pariter tempus quoqꝫ sepe
Quanqꝫ titas sepe significatur ab hoc
Vt vidi vt timui vt me dolor vssit inertem

Ut est equiuocũ.nã aliquando accipitur pro sicut sic est aduerbiũ similitudinis. vt in cato
ne.Si deus ē anim⁹.ꝛc.vt ꝑ sicut.et in alex.vt solo sole hoc vnũ nisi decē timebo.aliqñ po
nitur ꝑ postq̄.et tunc est aduerbiũ tp̄is.vt in ale. vt magnus in obsequiis tumulo de mor
te peractis.et in eodem magnus vt ablatũ medio de lumine.aliqñ ponit̄ pro q̄tũ. ꝛ tũc est
aduerbiũ q̄titatis.vt cũ dr̄ tm̄ magnus est iste vt ille.aliqñ ē coniũctio qñ ponit̄ pro ꝙ.vt i
alex.vt tali articulo fortissime flectere cursũ.et in eodē.vt gladios fugias.et ac.ponit exē/
pla i versu vltimo.vt vidi.i.sicut vidi.vt timui.i.postq̄ timui.vt me dolor vssit.i.q̄tũ dolor
me vssit inertem.

Expectatiuum sit adhuc quodcunqꝫ negaris
Sic quicq̄ affirmes continuabis adhuc
Antichristus adhuc non viuit:christus adhuc est

Hoc aduerbiũ adhuc est equocũ.aliqñ ē i locutiōibus negatiuis.et tũc ē expectatiuũ:vt cũ
dicim⁹ antichrist⁹ adhuc nō viuit.qꝛ nō ē adhuc.sꝫ expectam⁹ vt veniat.alio° ponit̄ i locu/
tionib⁹ affirmatiuis.et tũc ē cōtinuatiuũ.vt xp̄s adhuc ē ꝛ mō adhuc legit.i.cōtinuat legē

Omnino qualis omnifariamqꝫ locabis

Oīno et oīfariã dn̄t.nã oīno ē aduerbiũ qualitatis.et idē ē ꝙ penitus. vt iste ē oīno stul/
tus.i.penitus.oīfariã sign̄.oī loco.vt in oīfariã regnat deus.i.in omni loco.

Si dicas afatim consignificabis abunde
Dicas affatim facunde significabis
Est afatos primi caput:affatimqꝫ secundi

Afatim pria et media correptis significat abũdanter.affatim vero media ꝑducta idē ē q̄
facũde siue pulcre loqui.primũ dicit ac.deriuat̄ ab afatos grece qd̄ ē abundanter latine.vl
timũ deriuatur ab affor aris.quod est pulcre loqui.

Dic idioma meum significare meaptim
Vsum vel mores dic significare meapte
Voces consimiles sua vel tua sunt in eodem

Ista aduerbia meaptī et meapte et tuaptī et tuapte.suaptī et suapte differũt.qꝛ istā teria
ta in tim sign̄t idioma.vt meaptī.signi.idioma meũ.tuaptī idioma tuũ.suaptī.i. secundũ
suũ idioma.sed alia teriata in te sign̄t morē vel vsũ:vt tuapte.i.scd̄m morē vel vsũ tuũ. et
suapte.i.scd̄m morē vel vsũ suũ.meapte scd̄m morē vel vsũ meũ.et deriuantur a ꝓnoībus
primitiuis.vt a gt̄ō qui ē mei habes meaptim et meapte.ꝛ sic de aliis.

Sunt aduerbia ter:inflectio tertia dicit
Rectus in ens vel in ans s in ter mutat ut amans

Si secus est vero sub fine ter adde datiuo
Hoc generale feras nisi sincopa destruat illud

Tertia declinatio a dictionibus in ans vel in ens format aduerbia terminata in ter a nominatiuis per remotionem de s et additōnē de ter. vt prudens prudenter. de sapiens sapienter. ab aliis vero dictiōibus formant̄ hmōi aduerbia a dtō. vt de forti fortiter. nisi impediatur per sincopā. vt difficulter pro difficiliter. vetussimi tñ contra predictā regulā noīa in neutro genere pro aduerbiis ꝓtulerūt. vt sublime pro sublimiter. alii vero secundū p̄dictam regulā. alii et alii aliter et aliter proferūt aduerbia.

Nudius incertum tempus demōstrat ac illi
Tertius addatur iam certum significabit

Hoc aduerbiū nudius tempus incertū significat et indetermīatū. vt nudius feci. i. nūc diu. et dicit preteritū incertū et deriuatur de nūc et diu. quasi diceret diu ē ꝙ feci. sed si addatur sibi nomēnumerale iā certū tp̄us significabit. vt nudiusquartus. i. quatuor sūt dies Alii dicūt ꝙ cōponitur de nunc et dies sed tunc esset contra actorē dicentē nudius significare tempus incertū. qr iam tp̄s certū significaret: vt nudius. i. nūc est dies. idō arbitror debere dici ipsū deriuari a diu et tunc. sed n et c eripitur. versus. Tolle e medio c nudius expedioqȝ. et est nudiustertius compositū de nudius et tertius

Multimode tempus signant aduerbia quedam
Vt lego persepe legi persepe legamqȝ
Suntqȝ dicantur contra sub tempore solo
Cras illud dicam: dico nunc antea dixi.

Aliqua aduerbia sunt que indifferenter coniūgūtur omibus temporibus. et ponit exemplū: vt persepe lego persepe legi. ꝑsepe legā. vnde pris. in xv. dicit ꝙ significatio aduerbioꝝ multas hȝ sp̄ēs. Sunt igit̄ quedā aduerbia que cōiter adiungūtur omnibus temporibus. vt sapienter dico. sapienter dixi. et sic de aliis similiter recte faciebā recte facio recte feci. et sic de aliis. sunt alia que cū tempus vnū signent necessario ei iungūtur. vt hodie facio. heri feci. cras faciā. nūc intelligo. ātea intellexi: ꝛ postea intelligā ꝗuis vs⁹ i eis quoqȝ varieṫ.

Multimodeqȝ modum querunt aduerbia quedam
Quedam discrete nec multimode variantur
Num simul et nunquid coniūgimus indicatiuo
Nam proprie semper interrogat indicatiuus
Ac nisi componas non: non datur imperatiuo
Cum si coniungunt vtinam ne quatenus optant.
Ast infinitus nil querit vt imperatiuus
Et tamen huic semper hortandi aduerbia iunge

Hic agit actor de diuisione aduerbiorū penes modos dicens. ꝙ quedā sūt aduerbia discretiua. hoc est separatim adiecta et interrogatiua de modis. et quedā que indifferenter omnibus sociantur modis: vt diligenter curas. diligenter cura. ꝛ sic de aliis. sūt alia q̄ nō omnibus possūt coniūgi. vt num et nunq̇d que tm̄mō iūgunt̄ indicatiuo mō. nō vero impatiuo nō iūgit̄ nisi cōponatur: vt noli. cū et si cōiunctio. vtinā ne quatenus optatiuo. modus autē infinitus sibi iungi nil requirit. nec imperatiuus exceptis aduerbiis hortatiuis: que ipsis adiunguntur imperatiuis.

Ac sine participe nil plene nil sine verbo
Significant ista nisi ponis siue subaudis

Aduerbiũ nihil sigñ.nisi ꝟbo vel ꝑticipio iungat᷑ vl' nisi verbũ vel participiũ subintelligat᷑ cũ aũt dico bene nihil ꝑ se significat nisi aliquid sibi addat᷑.s.feci vel aliqđ tale.

Ac huius partis pars quelibet est caput et fons
Docte de doctus hinc ex pronomine dicas
A sto stas statim.a sensu dicito sensim
Sepius a sepe nequaq̃ de neqꝫ sume
Dicis ab ex extra:sed ab o deducitur osi

Aduerbia deriuantur a qualibet parte orõnis sicut declarat per exempla in littera manifeste.vt a doctus deriuatur docte.a ꝓnoie:vt de hic hec hoc habemus hinc. a verbo vt a sto stas statim.a noie vt a sensu sensim.i.paulatim.ab aduerbio vt a sepe sepius.a coniũctione:vt a neqꝫ nequaquã.a ꝑpositione vt ab ex extra.ab interiectione:vt ab o osy aduerbiũ optandi vel vocandi.vnde statius.Osy mihi iungere curas atqꝫ alium portare suum contingat achillem.

Junge necessario cum uerbo quolibet inde
Cum substantiuo semper tu iunge necesse

Necesse et necessario differũt.qm̃ necessario cõiũgitur cũ quolibet verbo.s. cũ substãtiuo vt homo necessario est animal.vel vocatiuo vt necessario vocor petrus.vel adiectiuo vt necessario equus currit.sed necesse solũmõ coniungit᷑ cũ verbo sbõ: vt necesse ẽ me ire domũ

Significatio sit anomala semper in istis
Funditus et passim:satiusqꝫ fere quoqꝫ statim
Dumtaxat sane sensim actutum quoqꝫ valde
Dicantur recte simul hec anomala voce
Vt semel ex vnus bis a duo sic reperimus

Jsta aduerbia que ponũtur in littera sunt anomala quantũ ad significationẽ. eo ꝙ nõ retinent vocem et significatũ primitiui et sic non conueniũt cũ primitiuo ex parte significationis:sed ex parte vocis tantũ.nam funditus deriuatur a fundo.quod est allodium et significat penitus.passim vero significat cõiter et deriuatur de passus sui.vel patior ris. satius deriuatur de satur a.um.et significat melius.fere quod significat pene de fero fers.vers⁹.Sit remouere fere vim verbi vix retinere.statim.i.mox.de sto as. dũtaxat significat tm̃mõ.et deriuatur de taxus arbor amarissima. Prisc.tñ dicit ꝙ dũtaxat ab hoc aduerbio dum componit᷑ et ab hoc verbo taxo as.et verius vt dũtaxat.i. tm̃mõ. taxare em̃ dicimus extimare vel deliberare.est aũt tractũ ab emptoribus qui taxationẽ precii eadem voluntate in vnũ colligũt.inde componitur vnũ aduerbiũ q̃titatis dũtaxat.sane.i.certe.et deriuatur de sanus a.um.a ctutũ.i.cito de ago is.valde.i.multum vel fortiter de validus da.dũ. Dicantur recte.hic dicit actor per oppositũ ꝙ quedam sunt aduerbia irregularia et anomala quantum ad vocem vt semel deriuatur ab vnus na.nũ. et bis de duo. ista nõ conueniunt cũ suo primitiuo in voce:sed in re tm̃.vnde sciendũ est ꝙ aduerbia deriuantur tribꝫ modis a noibus.sensu et litteratura.vt ter a tribus.quater a quatuor.sensu et non litteratura:vt semel ab vno.bis a duobus.sensu et litteratura sicut modo de modus modi. et significat mensuram.

Sepius vnde refert:interrogat vnde frequenter
Ac vno dempto reperitur rarius vnde

Hoc aduerbium vnde aliquando ponitur relatiue. vt cũ dr̃ ego sum de illo loco vel genere vnde tu es.q̃nqꝫ ponitur interrogatiue vt vnde venis.Et est sciẽdũ ꝙ qñ tenet᷑ relatiue semper grauat᷑.qñ vero tenetur interrogatiue semper acuitur . aliquotiens vnde ponit᷑ ꝑ vno dempto.vt erat katerina annorũ vnde viginti.i.xix. rñ ver. Omnes immũde mulie

res sint reoꝛ vnde.i.vna dempta.s.virgine Maria.

Quoꝛsum vel quoꝛsus hec in sum dico vel in sus.
Aduersus uersum rursum pꝛoꝛsus quoqꝫ sursum
Dicqꝫ sinistroꝛsum dextroꝛsum siue deoꝛsum.

Hic dicit ac.ꝙ ista aduerbia.s.quoꝛsus et quoꝛsū et sic de aliis sub eadē voce et significati
one terminantur in us et in um.vt quoꝛsūs vel quoꝛsum.aduersus vel aduersum.Quoꝛ
sum secundū quosdam cōponitur de quid et deoꝛsum. inde quoꝛsum vel quoꝛsus. vn̄ quoꝛ
sum venisti.i.ad quid venisti.De isto dicit͛ pꝛisci.in pꝛimo minoꝛis.quoꝛsum quoqꝫ ex quo
et oꝛsū componit͛ tam interrogatiuū ꝙ relatiuuꝫ potest esse. vt si interrogatiue queratur
quoꝛsū vadis.bene respondet͛ oꝛsum istroꝛsum.dextroꝛsum ꝛ sinistroꝛsum versus oriētem
vel versus occidentem.Item relatiuū est si grauetur:vt si dicam quoꝛsūm ille vadit et tu
vade aduersus vel sum.i.contra.rursus.i.iterū ꝓrsus vel sū.id ē oīno sursum superius si/
nistroꝛsum vel sus.i.a sinistris.dextroꝛsum.i.a dextris.deoꝛsum vel sus.i.inferius.

Dic per pꝛo valde:pꝛo non:iurat quoqꝫ sepe
Perfide perpulcer per christum exmpla notato.

Per aliqn̄ ponit͛ pꝛo valde seu augmentatiue. vt cū dr̄ perpulcer.i. valde pulcer. aliqn̄ po
nitur negatiue.ut ꝑfide.i.nō fide.aliqn̄ iuratiue.vt per chꝛistū faciam hoc

Dicas humane vel diuine simili re
Ast humanitus aut diuinitus hec ais in re

Humane et humanitus differūt.et diuinitus et diuine.nā hūanitus et diuinitus signt̄ a
deo sed hoībus aliqd fieri.vel diuine vel hūane signt̄ ad sil'itudinē dei vl' hoīm aliqd fieri

Pꝛesens pꝛeteritum vult quondam siue futurum
Hoc feci quondam:quondam tua dicere facta
Tempus erit:potes exemplum dare virgilianum
Quondam etiam victis redit pꝛecoꝛdia virtus.

Quondā aliqn̄ cōstruitur cū verbo pn̄tis tp̄is.vt quondā ego venio.aliqn̄ cū verbo pꝛeteri
ti tp̄is.vt quondā ego veni.aliquādo cū verbo futuri.ut quondā faciā hoc. et hec oīa ac. in
lr̄a manifestat.De illo dicit pris.in xv.quondā pꝛeteriti tp̄is ē.vt cicero illo inuectiuarum
fuit ista quondā in hac republica virtus.et futuri.vir.in buco.Quondā tua dicere facta tē
pus erit.et pꝛeteriti:vt͛ in scd̄o eneid.Quondā etiā victis redit pꝛecoꝛdia virtus.

Si dicas quando venisti interrogat ac si
Quando solus eram respondet:quando valebo
Tunc veniam sic infinitum significabit
Ac per sepe loco quia ponitur aut aliquando

Quinqꝫ modis accipit͛ qn̄.pꝛimo mō interrogatiue.vt qn̄ venisti.secūdo relatiue.vt tūc ve
niebā qn̄ studebas.tertio infinite seu ꝑ tp̄e indetermīato sumit͛.vt venias qn̄ valebo.quar
to sumit͛ ꝓ qꝛ vel qm̄.vn̄ virgi.Hec tibi faboꝛ erit qn̄ te hec cura remoꝛdet.quīto sumit͛ pꝛo
aliqn̄.et sic est vnū de decē pꝛedicamētis per quod impoꝛtatur relatio quedam extrinsecꝰ
adueniens rei tempoꝛalis ad tp̄s mensurā durationis rei extrinsecam .

Da coniunctiuum quasi ceu tanꝙ tribus istis
Coniunctumqꝫ aliis pꝛebeto vel indicatiuum

Ista tria aduerbia similitudinis.s.quasi ceu tanꝙ coniungūtur cū mō coniūctiuo.sed cete
ra aduerbia similitudinis indifferenter coniūgunt͛ cōiunctiuo vel indicatiuo.

Inuenies pꝛo sicut vti:pꝛo quatinus autem

Multotiens dominus precepit vti facias hoc.
Uti aliquando ponitur pro sicut.vt ego sum clericus vti magister.i.sicut magister.aliquā do ponitur pro quatinus.vt actor declarat.

Dic adeo tantum:dicas adeo quoqȝ certe
Affirmatiue dicas et quantitatiue.
Adeo est equiuocū.nam aliqñ ponitur pro tm̄ vt oratius.Nemo adeo ferus ē vt mansue scere non possit.i.tm̄.et in theod.Me tua nūc adeo.et sic est aduerbiū quantitatis.aliqñ pro certe ponitur:et tunc est aduerbiū affirmandi.

Vt quidam dicunt sodes verbum comicum est
Ast alii dicunt ꝙ sodes esto sodalis
Et tamen est inter ortandi aduerbia positum
Sodes aliqñ ē verbū comicū.i.quo comici vt therētius vtuntur.et sic exponitur sodes.i.si audes.aliqñ exponit̄ put est aduerbiū blandiētis.et sic sodes est aduer.hortandi.Itē scd̄z aliquos sodes p sodali sumitur.positū.i.positū per sincopam.

Pro tantūmodo dum dicatur et inde lucanus
Dux sit in his castris senior dum miles in illis
Ac dum pro donec ponit philologus ipse
Natus non vigilat dum sol se tertio girat
Dum pro cum sepe reperitur temporis esse
Dū est equiuocū.nā aliqñ ponit̄ p tm̄mō.vt pȝ p exemplū ac.dū miles.i.tm̄mō.aliqñ ponit̄ p donec:vt ac.in lr̄a manifestat p exemplū leonis.nā leonculus nascit̄ mortuus sed in tertia die viuificatur leo.nā adeo tribus vicibus vociferat ꝙ leonculus ad clamorē pr̄is viuificatur.Item dum pro cum sepissime reperitur.

Pro pariter dic esse simul sic congregat inde
Pro postꝗ̄ dic esse simul:sic tempora signat
Simul aliqñ ponit̄ p pariter.sic ē aduer.cōgregandi:aliqñ ponit̄ pro postꝗ̄.et sic ē aduerbiū ordinis.aliqñ ē aduerbiū tp̄is.vt isti sunt nati simul.i.eodem tp̄e.

Si paulo minus est oratio comparat inde
Esto fere si dictio sit paulo minus vna
Paulominus potest esse vna dictio.et sic ē idē ꝙ fere.et potest esse oratio siue due dictiones.et tūc minus est aduerbiū comparandi.et paulo est ablatiui casus de paulus la.lum vnde dr̄ ego habeo panē paulo minus te.i.minus ꝙ̄ tu habeas.

Querit vbi:respondet vbi:dicas vbi postꝗ̄
Ast infinitum sit tibi thebaydos actor
Est vbi dat vires nimius timor approbat illud.
Hoc aduerbiū vbi ponitur multis modis.nā aliqñ ponit̄ interrogatiue.vt quando dr̄ vbi est rex.aliqñ responsiue:vt mistri christi erūt vbi est christus.aliquādo ponit̄ p postꝗ̄.vnde in alex.his vbi cōsulto.aliquādo ponit̄ infinite.vt vbi est parua iusticia ibi est sūma iniquitas.hoc modo est vnū de decem predicamētis per quod importatur relatio quedam extrinsecus adueniens corporis locati ad locum et loci ad locum.

Hic pro tunc sepe temporis reperitur esse
Hicqȝ locum signat sepius et proprie
Hic aliquādo ē aduerbiū tp̄is.et sic ponit̄ p tūc.vnde i alex.hic p̄missa ducis p turba epl̄a regem.aliquādo ē aduer.locale.et tūc est sensus eius.hic.i.in hoc loco.

Inde locum signat: tempus quandoqz sed vsus
Insinuat vere persepius ordinis esse

Inde aliqñ significat locũ ⁊ sic ē aduerbiũ loci. vt venio inde vñ tu venis. aliqñ tps. aliqñ signi. ordinē. vt dux sedet primus et inde comes. et sic est aduerbiũ ordinis.

Sic monstrat simile sic iurat: maroqz dixit
Sic tua cirneas fugiant examina taxos

Hoc aduer. sic tenetur similitudinarie. et sic ē aduer. similitudinis. aliquando tenetur iuratiue. sic est aduerbiũ iurandi et ponit ac. exemplũ virgilii in buco. Sic tua cirneas fugiant examina taxos. Cirneus nea. neũ a cirne insula corsice vbi abundant taxi arbores habentes succũ amarissimũ. de quo. Si apes gustauerint statim moriuntur.

Si bene cuncta notes: si singula verba retractes
O stupet o dubitat vocat o dignatur et optat
Clamat conqueritur velut exemplis reperitur
O quibus o quantis o qualibus es viduata
O quante memorem virgo: nanqz haud tibi vultus
O regina nouum cui condere iupiter vrbem
Assis o tantum et proprius tua munera firmes
Perdidit o qualem vincendo plura triumphum
O male vicinis hec menia condita gallis

Hoc aduerbiũ o. tenetur multis modis q: qñqz stupet. et sic est interiectio admirãtis. vñ illud. O virum ineffabilem miror. qñqz tenetur dubitatiue. sic ē aduer. dubitãdi. vt cũ dr̄ o q̄ te dicã. i. dubito quo noie te vocē seu appellē. qñqz vocat. i. aduer. vocandi ē. vt cũ dr̄ o petre fac ignē. qñqz indignat. i. ē interiectio indignãtis. vt cũ dr̄ o curas hoim. qñqz est aduerbiũ optandi. o vtinã maneas lõge a me. qñqz clamat vel cõqueritur. sic ē interiectõ dolẽtis. vt o soror o cõiunx. o designat indignationem. vñ lucañ. dixit pdidit ⁊c. cesar aliquo tpe missus a romanis ad gallos deuincendos quibus deuictis precepit q eidem triũphuz sicut consuetũ fuerat prepararent cuius mandatũ noluerunt exaudire. q: nimiam moraz fecerat eos deuincendo. quare iratus insurrexit cõtra eos et eosdem deuicit. Unde triumphum perdidit quia ciues perdidit.

Pluribus est agite dicendum dic age soli
Eya dic cuius est virgilius tibi testis
Ergo agite o iuuenes surge age care pater

Age ad vnum pertinet. agite vero ad plures. eya vero vni vel pluribus. de duobus primis subdit ac. exempla in littera. de eya dat exemplũ virg. ista aduerbia hortatiua sunt et non possunt aliter exponi. de agite habemus exemplũ in alex. agite o proceres. de eya virgilius Eya rumpe moras. et alibi. eya ergo aduocata.

Hec aduerbia si recites pariter simul vna
Sunt vnitiua temporis atqz loci
Tempus idem signant simul ista locum et eundem

Pariter simul et vna signãt tps vt locũ. vt cũ dr̄ ego ⁊ tu ibimus pariter parisius. i. in eodē tpe et in eodē loco. item simul sumus hic in eodē tpe et in vno loco.

Dic secus esse aliter: iuxtaqz localiter vnum
Dices: ac illud tu dices qualitatiue.

Secus significat idē q aliter. virg. haud secꝰ ac iussi faciũt. secꝰ. i. aliter. et in alex. nõ secus

vt vidit tot milibus arma p̄mētes. Itē secus ē aduer. loci et signi. iuxta. vñ in euā. secus pedes dñi. i. iuxta. vel pōt esse p̄positio: sed hic nō ponit̄ inquantū p̄positio sed vt dr̄ña habeatur inq̄tū locū significat ē aduer. loci. inq̄tū significat aliter ē aduerbiū qualitatis.

Ecce negatiuam dices vel comparatiuam
Hanc vocem minus et contraria significare
Unde minus prudens pro stultior accipiatur.

Hoc aduerbiū minus si adiungat̄ cū aduersa qualitate significat cōparationē aduerse q̄litatis vt minꝰ prudēs accipit̄ p stultior. qñq₃ accipit̄ negatiue: vt iste minꝰ doctꝰ. i. nō doctꝰ

Ex adiectiuis veniunt aduerbia sepe
Nominibus propriis veniunt aduerbia raro

Aduerbia deriuantur a noībus vel a pticipiis. vt a fortis fortiter. a doctus docte. sed a nominibus ppriis raro aduerbiū formatur. vt a socrate socraciter.

Usq₃ locum sepe donec tantūmodo tempus.
Tempus siue locum dic significare quousq₃

Usq₃ diuersa significat. nā aliqñ significat circūuenientiā localē. vñ illud A solis ortu cardine ad vsq₃ terre limitē. ⁊c. qñq₃ significat sepe vel assidue. qñq₃ significat donec: ut cū dr̄ vsq₃ veniā legas. i. donec veniā. qñq₃ significat tm̄mō. vt cū dr̄ vsq₃ hic legat magister. qñq₃ significat tp̄s. vñ oui quo nāq₃ quousq₃ feres. quousq₃ vero tp̄s significat: vt morabor hic quousq₃ veneris. qñq₃ significat locū: vt quousq₃ vadā. i. vsq₃ ad quē locum.

Preponi vel postponi possūt aduerbia verbis
Non vel ne dum cum preter hec monosillaba tantum
Demonstratiua simul aut interrogatiua
Et dubitatiua semper sunt prepositiua
His ortatiua simul optatiua marites

Aduerbia preponūtur vel postponūtur verbis. vt legit bene vel bene legit: exceptis monosillabis. vt cū non ne. et demōstratiuis: vt en ecce. et interrogatiuis: vt cur quare. et dubitatiuis vt forsan. hortatiuis vt eya. optatiuis: vt vtinā que oīa preponūtur verbis.

Semper acuta manet aliquando secunda: sed inde
Tertia q̄ citius acuatur in hoc aliquanto

Aliqñ accentum predominantē retinet in secūda sillaba. sed alquando in tertia acuitur. i. accentu predominante regitur.

Dicas improprie quasi consimileq₃ notare
Atq₃ rei verum significare quasi
Noxq₃ diesq₃ quasi contraria: tu quasi stultus
Ast vnigenitum quasi vidimus a patre natum.

Aduerbiū quasi significat cōtrarietatē. vt cū dr̄ nox et dies sūt quasi cōtraria et improprie sumitur. q₂ nō sūt vere cōtraria: sed magis priuatiua. itē significat siīitudinē vt iste ē quasi stultꝰ. i. ad siīitudinē stulti. significat qñq₃ rei veritatē. vt in euā. Uidimus gloriā eiꝰ quasi unigeniti a patre. i. vere geniti. vñ remigius dicit ꝙ quasi ē cōpositū ex qua pnoīe et si cōiūctione. ⁊ ē aduerbiū siīitudinis. vt video te quasi angelū dei. i. ad siīitudinē āgeli dei.

Demonstrant numerum quandoq₃ aduerbia mecum
Siue etiam tecum dicas singularia secum
Nobis et uobis pluralia dicimus esse

Hucuſqȝ ſecutus eſt ac.priſ.in expoſitiõe aduer.nũc aũt ſequit̃ donatũ dicẽs ꝙ aduerbia
bia aliqñ demõſtrant numerũ ſingularẽ.vt mecũ tecũ ſecũ.aliqñ demonſtrant pluralẽ.vt
nobiſcũ vobiſcũ.ſed priſ.cã euphonie p̄ponit.ſonorius eñ dr̃ mecũ legũt pueri ꝙ̃ pueri le/
gũt cũ me.et ſonorius et tecũ et ſecũ nobiſcũ.vt ſecũ comedit iſte ſonorꝰ ꝙ̃ cũ ſe cõedit iſte

Quedam coniurant et quedam aduerbia iurant
Coniurant ita ſic:ſed iurant hercule caſtor

Dicit actor ꝙ quedã ſunt aduerbia que coniurant vt ſicut ſic et ita.quedaȝ que iurant:vt
edepol.i.per edẽ apolinis.et caſtor.i.iuro per caſtorẽ.i.illũ deũ.vñ caſtor et pollux fuerunt
filii iouis.et fuerũt fr̃es lede qui ꝑpter plures ꝓbitates fuerunt deificati.et ideo p eos iu/
rabant antiqui.vñ pollux fuit filius iouis et iõ immortalis ẽ ex pte patris.Caſtor vo eiuſ
dẽ lede de tindaro fuit.miſeratiõe deorũ tranſlati ſũt in celũ et dii facti ſunt.iõ vocantur
ſemidii.hercule.i.per herculẽ q̃ fuit mediꝰ fidiꝰ.i.ſemi deꝰ ꝛ ſemi hõ.nã fuit filius alcme/
ne vxoris amphitrionis ꝛ iouis ſic de adulterio natus fuit fortiſſimus gygas.ex parte pa
tris fuit deus.ex parte matris fuit hõ.vel medius fidius.i.filius clarus dius fidius dr̃.q.
dius filius.i.clarus.a dian grece qđ ẽ clarũ latine.et vbi ponimus l antiqui ponebãt d.vt
dicamus filius pro fidius vel medius fidius.i.medius fideliſſimus inter deũ et hoĩes.qr
portabat reſponſa deorũ ad homines.

Vt quidam dicunt caſus aduerbia poſcunt
Ecce me cenantem dicunt:pridieqȝ kalendas.

Huiuſmodi aduerbia.ſ.ecce et pridie.dant intelligere verba a quibus regũtur caſus illi
vt ecce me cenantem.i.vide me cenantẽ.ſcripſi pridie kalẽdas.i.ante kalẽdas non tñ hec
dico negare intendendo quin aduerbia poſſint regere caſũ.nã dicẽdo tũc tp̄is.iſte geniti
uus tp̄is regit̃ de tunc ex vi ptis.nam tũc ſignificatur per modũ ptis que ẽ tp̄is et tp̄is illiꝰ
cuius eſt illa pars.et ſimiliter dicendũ eſt de iſto regimine vbicũqȝ locorũ.

Copulat interdum quandoqȝ eſt comparatiuum
Hec vox ꝙ̃.cum qua quoqȝ tu ſuperadiicias tam

Hoc aduer.ꝙ̃ plura ſignificat.nã aliqñ tenet̃ copulatiue:vt cũ dr̃ vt ſortes tam grãmati
cus ꝙ̃ logicus eſt.et alibi tã ducibus ꝙ̃ principibus.ꝛc.aliqñ tenet̃ cõparatiue.vt cũ dr̃ ſor/
tes eſt albior ꝙ̃ plato.ſic notat exceſſum hoc dicit ac.ſed no.ꝙ vlterius multis modis tene
tur.aliqñ tenet̃ diſtributiue.vt ſortes ẽ alius ꝙ̃ plato.aliqñ tenetur negatiue.vt in pſalmo
Bonũ eſt ſperare in dño ꝙ̃ ſperare in principibus.aliqñ tenet̃ infinite.vt Domine domi
nus noſter ꝙ̃ admirabile ꝛc.

Quãcito confeſtim mox ocius illico ſtatim
Continuo propere velociter et properanter
Curſum feſtine feſtinanterqȝ repente
Actutum celere cito mature ſubitoqȝ
Vere hec dena nouem ſenſu retinentur eodem

Iſta decemnouẽ aduer.ꝙ̃cito.cõfeſtim.ꝛc.ſub diuerſis vocibꝰ vnũ et idẽ ſignt̃.qr oĩa velo
citatẽ ſeu maturationẽ.ſicut patet cuilibet litteram intuenti.

Si nil precedat ne pro non dico frequenter
Si quid precedat pro vt et non conuenienter
Ne facies dices:oroqȝ ne facias.

Ne aliqñ ponit̃ pro non ſi nil aliud p̄cedat.ut cũ dr̃ ne faciatis illud ammõ.aliquando
ponit̃ ꝓ vt et non qñ aliquid precedit:vt in cato.Ne dubites cũ magna petas.ꝛc.Et de ſe
cũdo hẽs in eodem.Ne tibi quid deſit.ꝛc.ꝛ inde Ne plures culpent id.

Humane dure large firmeqȝ benigne
Ignaueqȝ probe vel auare siue seuere
Inde noue plene vel abunde siue proterue
Dicis in er vel in e q̄uis sint illa secunde
Superius dixerat q̄ aduerbia desinentia in ter descendebāt a noībus tertie declinatiōis vt a fortis fortiter. et aduerbia termīata in e descendūt a noībus secūde declinationis: vt pulcer pulcre. sed modo dicit q̄ ista aduerbia humane ⁊c. possunt termīari tam in ter q̄ in e. licet a nominibus secunde declinationis deriuantur. et proprie in e debebant terminari. vt humane vel humaniter dure vel duriter.

Quod pendet simulat: monstrat: rogat: eligit: optat
Precedit rectum: succedunt cetera verbum.
Vt postq̄ sicut en cur quinimmo vtinamqȝ
Omne aduer. suspensionē signās vt postq̄. vel similitudinē: vt sicut. vel demonstrationem vt en ecce. vel interrogationem. vt cur quare. vel electionē: vt quinimmo. optationē: vt vtinam: debent precedere verba. alia vero aduer. preter ista debent postponi. exempla patēt cuilibet intuenti. quinimmo. i. cur non sic tenetur aduersatiue. et sunt due dictiōes. vel dicimus quin p ut et nō. vt cum dicitur. noli dimittere quin facias. Item quinimmo potest esse vna dictio. et tunc valet tantum quantum immo vel certe. ⁊ tūc tenetur electiue. vn̄ in euangelio. Quinimmo beati qui audiunt verbum dei ⁊c.

Obliquos sepe casus aduerbia poscunt
Tunc vbi sat mage multum plus via pridie et heu o
Plus magis exquirunt genitiuum quantitatiue
Ast ablatiuum donabis qualitatiue.
Aduerbia poscūt casus obliquos. vt cū dicitur. tūc temporis. vnde in alex. Moris erat persis ducibus tunc temporis omnem ducere in arma domum vbiqȝ locorū. satis vini vl' satis salis. magis vini. multum bladi. plus denariorum. obuiam illi. via ponit p obuiam causa metri. pridie kalendas. i. prima die ante kalendas. heu me. o virum ineffabilem. Et notandū scdm q̄ dicit actor. plus siue magis exigunt genitiuū qn̄ sūt aduerbia q̄titatis. vt plus vini: sed ablm̄ quando sunt aduerbia qualitatis. vt plus fortis illo.

Principium finemqȝ notant simul intrin et extrin
Intrin persone sunt possessiua prioris
Si bene dixeritur hic principium notat intrin
Dic aspirandas intrinsecus esse sonantes
Hic tantum finem dico notare rei
Illud idem faciet hec vox extrinsecus: vnde
Hec exempla probant que tibi dicta prius.
Ista duo aduerbia intrinsecus et extrisecus habēt significare principiū ⁊ finē rei. extrinsecus vero principiū. et intrinsecus finē: et econuerso. qȝ de hoc actor dat duplex exemplum primo de possessiuis pronominibus que important personam possessi. extrinsece. i. a fine et possessoris intrinsece. i. a principio. Item vocales aspirātur extrinsece. i. a pricipio hoc est a parte ante. et cōsonantes aspirātur intrinsece. i. a pte post. seu ex parte finis

Tu plus siue magis non addas comparatiuis
Tam vel q̄ pariter potes addere conuenienter.
Ista duo aduerbia plus et magis non adduntur comparatiuis nominibus. nā si diceretur

plus fortior vel magis fortior superflueret hic comparatiuus. vel magis vel fortior. sz hec duo aduerbia tam et ꝙ congrue adduntur comparatiuis. vt iste est tam fortis ꝙ doctior ci cerone. tam et ꝙ equalitatem significant vt tam ire volo ꝙ sedere. tam manducare ꝙ bi/ bere. vel vtrunqz magis vero significat non equalitatem sed excessum vel augmētum. vt cicero est fortis magis vel plus platone.

p Articipem dicas ꝙ participare duobus Dicatur verbis nominibusqz simul.

Iste est quintus liber quinte partis presētis voluminis que de preceptiue partis grā matice parte tertia scilicet ethimologia determinat qui siquidem liber quintus vnico vi delicet xxi. capitulo est comprehensus. in quo postꝙ actor ordinem donati sequendo deter minauit de aduerbio quod est verbi adiectiuum et determinatio. consequenter determi/ nat de participio quod debet sequi nomen cui annectitur pronomen. et verbum cui anne ctitur aduerbium tanꝙ pars que tam nominis ꝙ verbi partem capit accidentiū. et pro in de participiū a participatione accidentium nominis et verbi nomen sumpsit. et hoc est qđ tangit actor in littera presenti. Ad cuius declarationem tria sunt prenotanda. Primo sub quot modis essendi res nominis seu quiditas aut entitas consideretur. et quot modis significandi proportionaliter exprimatur. Secundo sub quot modis essendi res verbi seu quiditas concipiatur. et quot modis proportionaliter exprimatur. Tertio de comparatio ne quiditatis per participium designate ad nomen et verbum vt videatur in quo partici/ pet participium cum nomine et verbo. Notandum primo ꝙ quiditas per nomē designa ta tribus modis consideratur que istis tribus nominibus faciliter comprendentur scilicet caliditas calidus a um et hoc calidū substātiue sūptum ista enī tria noīa eādem qditatem importāt sed sub trib9 eēndi modis caliditas signi. ipā ꝫ eēntiā abstracte scđꝫ qđ ē disticta a subiecto ꝛ etiā a ꝓprietate aptitudinalis inherētie. seu respectu aptitudiāli ad subiectū. Calidus vo adiectiuū significat ipam quiditatem sub ipo aptitudinali respectu ad subie ctum. Calidum vero substantiue sumptum significat quoddam compositum ex ipsa cali ditate et subiecto. vt non solum significet ipsam caliditatem sub respectu aptitudinali ad subiectum sed etiam includat terminum ipsius aptitudinalis respectus. vt dicamus cali/ dum. id est res calida. Secundo notandum ꝙ quiditas per verbum designata proportiō naliter sub tribus modis essendi cognoscitur et sub totidem modis significandi exprimit per uocem qui modi tam essendi ꝙ significandi faciliter poterunt his tribus dictionibus comprendi. scilicet lectio lego et legitur verbum impersonale. Primo consideratur ipsa res vbi flux9 seu motus ad quācūqz naturā predicamēti terminet vt est entitas distincta a subiecto et vt abstrahit a subiecto designata sine illa que sibi inest realiter aptitudinali inherentia: et tunc designatur hoc nomine lectio. Secundo consideratur ipsa res verbi si ue entitas fluens sub ipsa aptitudinali inherentia. et tunc designatur in cōcreto: vt lego quod concernit ego. legis tu. legere me vel te. et tunc res verbi designatur adiectiue. Ver bum autem impersonale vt legitur et aliud quodcūqz verbum impersonale significat qđ dam compositum ex ipsa re verbi et supposito vt non solum significet ipsum fluxum sub respectu aptitudinali ad suppositum. sed etiam includat suum suppositum. vt legitur. id est aliquis legit. ratione cuius verbum impersonale nullum extrinsecum sibi suppositum patitur adiungi cum de propria natura suum propriūm īcludat. His premissis liquet in quo participium conueniat cum nomine et in quo cum verbo. significat enim cum nomi ne adiectiuo per modum adiacentis substantiuo ꝛ vt iunctum est ipsi nomini substantiuo per modum supponentis actui verbali ꝛ de quo actus verbi est dicibilis. ꝛ ideo expedit pro portionetur ipsi substantiuo in genere et casu. quare a nomine casum sumit cum genere. vel vt significat non per modum adiacentis ipsi supposito sed vt compositum ex fluxu et supposito per modū supponētis actui et de quo actus verbi est dicibilis: vt si sumatur par ticipiū substantiuatū dicendo scriptū a me profuit. i. res a me scripta. Cōuenit aūt cū vbo q: significat per modum fluxus et fieri seu agere vel pati vel neutrū rōne cuius competit

significatio.et quia fluxus non est sine tempore sibi competit tempus.sed quia sibi competit ratio supponentis actui verbali que secum non compatitur rationem dicibilis que est modus verbi et per quā a verbo distinguitur.et q̄uis verbū impersonale significet fluxū vel fieri per modum vniti supposito sicut participiū substantiuatū:nō tamen significat p modū supponentis actui verbali quare a participio distinguitur.Ex his igitur elicitur vera participii diffinitio. Est em̄ pars orōnis signā rem verbi supposito adiacentē vel cōpositā per modū supponentis verbali actui.dico adiacentē ꝓpter pticipiū adiectiuū.insuper addo vel cōpositā propter participiū substantiuū per modū supponētis.actui verbali subditur ad remouendū verbū qd̄ significat per modū dicibilis et nūq̄ supponentis

Omnia nascuntur aliis ex partibus:illud
Non reperire potes partibus in reliquis

Omne participiū est deriuatiue speciei quod in alia parte nō reperitur. vel dicas q̄ omne participiū deriuatur a verbo quod in aliis partibus orationis nō reperitur.s. vt semper a verbo deriuentur.quod pz p diffinitionē participii.datā a prisciano cū dicit. q̄ p verbo accipitur a quo naturaliter deriuatur.Ex pdictis q̄stio oritur cū pticipiū ptē capiat a noīe sicut a verbo quare nō deriuatur ita bene a noīe sicut a verbo.So pz p prisci.in xi.dicentē.Participiū inuentū est vt actus intrāsitiue iungatur cū qualibet sbā vt duo actus adinuicē cōiūctiue cōiūgantur.vn̄ participiū agere vel pati significat pricipaliter.ex cōnti sbām signif.et qz principaliter propter verbū inuentū fuit ꝛ significat fluxū vel fieri ad quod non conuenit nomini.ideo potius deriuatur a verbo q̄ a nomine.

Participes autem personas pleniter omnes
Atq3 modos omnes circumueunt pariter
Dic legeret scribens lege scribens vel lego scribens
Exponēs verbo participem similem

Participium habet coniūgi cū qualibet persona verbi cum sit tertie persone coniūgitur cum prima et secunda ipsius verbi.et cōiungitur cum oībus modis. vt pz per exēpla in littera:hoc est dictū q̄ participiū debet exponi per verbū simile participio cui adiungitur vt legens scribo.i.lego et scribo.et sic de aliis.

Conueniuntq3 mari quedam:quedam mulieri
Da futuens maribus:da pariens aliis.

Quedā sūt pticipia quoꝝ significatio cōuenit maribus tm̄.vt futuēs est ge.mas.significatio vero quorūdā cōuenit tm̄ mulieribus.vt pariens et nubēs que tm̄ sunt fe. ge. nec ē mirū cū intelligatur de verbis eorundē.vn̄ pris.in.iiii. Ne nos moueat cū sint quedā verba q̄ tm̄ maribus pertinent vel ad feminas.et illud videtur exigere eorū pticipia masculia aut feminina.vt futuēs nubēs.nā vnū ad mares.vt futuēs.aliud ad femias. vt nubēs tm̄ ptinet

Suntq3 trium generum vel in vna voce:vel inde
Vocibus in multis sicut amatus amans

Participia sunt trium generum.s.mas.fe.et neu.vel in vna voce. vt hic ꝛ hec et hoc amās legens.vel in multis vocibus diuisis.vt amatus ta.tū.

Optatiua velut coniunctim tempora signant
Voces temporibus non bene sufficiunt
Vnde probans presens imperfectumq3:probatus
Preteritum vel plus significare scias
Fertur abundare tamen hoc in voce futuri
Quamuis dixissem non bene sufficere

Participia significant coniunctim tempora sicut verba optatiui modi . nam in hac voce
amarem intelligitur presens optatiui et preteritum impfectum.et i hac voce amauissem
significatur preteritum perfectum et plusq̃pfectum. eodē modo accidit in participio pro
pter vocum penuriam . quia voces non sufficiunt ipsis temporibus. abundat tamen vox
id est sufficit in futuris.quia sub vna voce futuri importat tantum futur.

Presens participis a presenti generatur
Sed diuersimode nascitur et varie
N interponit persona secunda duarum
Sicut amans ab amas:dico docensqꝫ doces
Terne vel quarte persona prior generabit
O si vertis in ens:cum queo tollis eo
Vnde quiens vel iens genitiuus non fit in entis
Regula non fallit untis vterqꝫ tenet

Hic ponit actor originem et formationē participioꝝ secūdum suam opinionē quam ha/
buit a donato forte.et formatio quā actor ponit et modus formandi satis patet tuenti lit
teram.Secundū pris.oritur participium presētis tēporis et preteriti pfecti a pria persona
pteriti impfecti per mutationem de bam in ns.vt amabam.bam mutata in ns.fit amās
exceptis in eo desinentibus.i.quarte coniugationis.

Tus ctus ptus stus sus psus xus finalia sunt hec
Preteriti:sicut dicitur inferius
Notus vel doctus sumptus questus quoqꝫ nisus
Lapsus vel fixus tot variata modis
Preteritis dictis us quoqꝫ consocies.

Participia pteriti tēporis vel in tus desinūt.vt amatus.vel in ctus.vt doctus. in ptus.vt
captus vel in stus vt questus.vel in sus vt risus.vel in psus vt lapsus.in xus vt flexus . In
tus desinunt omnia que preteritum in ui syllabā terminant mutatione ui in tus. vt ama
ui amatus.exceptis tribus differētie causa vt lautus cautus fautus.nam si latus catus ⁊
fatus diceremus quas significationes haberent nesciremus.

Deficiunt quedam pro deficiente supino
Rus non profertur nisi sic precesserit ens ans
Sed dic cepturus deficiat licet ens.

Quedā sunt verba supinis carentia que etiam carent participiis descendentibus a supi
nis nec mirū cū cessante causa cessare debeat effectus.vnde habes in doctrinali. Partici
pans quod in ans ⁊c.Lex tamen est talis ꝙ que caruere supinis. Non possunt rectū ꝑ rus
formare futurum.ideo dicit ac.ꝙ participiū termiatū in rus nō inuenitur nisi habeat pre
sens terminatum in ans vel in ens ⁊ supina.qꝛ deficiente causa deficit effectus. Preterea
licet cepi non habeat pn̄s terminatū in ens tñ hꝫ ceptus a.um.et cepturus ra.rum.

Inuenies ens preteritū consignificare
Vt meminens dicas sum memor atqꝫ fui
Preteritum pariter presens consignificabit
Istius exempla ceptus et osus erunt

Quedam sunt participia terminata in ens que significant tp̄s pn̄s et preteritū vt memi
nens sum vel meminens fui.aliqua etiam inueniūtur que sub voce preteriti significant
pn̄s et preteritū vt ceptus sum vel fui.osus sum vel fui.

Nomina sunt que participes tamen esse videntur
Hinc quoqꝫ scutatus et galeatus habes
Atqꝫ paludatus tunicatus et hinc manicatus
Sicqꝫ pretexatus et caligatus erunt
Bacchatus brachatus pilatus penulatus
Pilleus hoc faciunt occrea crista simul
Ac si quis recte consideret omnia noscat
Quot sunt arma viri nomina tot fieri

Dictiones que ponũtur in lr̃a et generaliter oẽs que a noĩbus armorũ vel vestiũ seu ornamentorũ deriuantur sunt nomina licet habeãt vocem participiorũ carẽt enĩ verbis a quibus descendũt. vnde scutatus a scuto. galeatus a galea. paludatus a paludamẽtũ ti. q̃d ẽ genus ostri seu purpure. tunicatus a tunica. manicatus a manica. pretexatus a pretextũ ti. vel pretexta te. est vestis nobiliũ quasi pre aliis texta. caligatꝰ a caliga. bacchatus a baccha. brachatus a bracha. pilatus a pilo. quod est ꝓprie telum romanorũ. vñ luca. Bella pares aquilas et pila minantia pilis. penulatus a penula veste pauperum. dicta quasi pene nulla. et tunc prima corripitur. et hanc deriuationẽ secutus est actor. Uerũtamen in glosa secũda ad thimo. iiii. Pẽnula dr̃ vestis consularis que dabatur a romanis illis quos recipiebant in ciues. et tũc prima producitur. et dr̃ a penna veste. vnde quidã de beata virgĩe inquit. quã lutea vestit penna. et iuuenalis. Multo stillaret pennula nimbo. hẽmus etiã a pilleo pilleatus. ab occrea occreatus. a crista cristatus. et sic de multis aliis.

Participes non deficiunt in casibus vllis
Sicut deficiunt nomina sepe suis
At quidam futuens non femineũ fore dicunt
Et nuptus pariter voce priore caret

Participia non deficiũt in aliquibus casibus sicut noĩa deficiũt in aliquibus casibus vt iupiter iouis. deficiũt tamen secundũ quosdã in genere vt futuens quod est masc. ge. et caret fe. et pariens quod est fe. et nuptus et carent masculino.

Ac si participes desint qui nomen habetur
Cum verbo iunctum sub vice participis
Vt cum participe si iungas sum vice verbi
Fungitur et verbum deficiens recitat.

Propter penuriam vocum caremus participio preteriti tp̃is in actiua voce: et participio p̃ntis in passiua. et q2 participiũ p̄teriti tp̃is non habemus in actiua: loco participii verbo vtimur eiusdem tp̃is et noĩe infinito vt qui aduenit ꝑ aduenien s. vt ego sum qui amaui. hoc totum ponitur pro participio presentis tp̃is. vnde loco illius vtimur verbo tp̃is eiusdẽ cum nomine infinito. dicendo qui amor. vel ego sum qui amor. hoc totũ accipitur loco participii presentis temporis deficientis in passiuo.

De neutris duo participes nascuntur: erunt tres
Neutro passinis que sua contriplicant.

Duo participia nascuntur a verbis neutris sicut a verbis actiuis. sed a neutropassiuis tria nascuntur. vt gaudeo audeo et fio. a cõi verbo quatuor participia scꝫ presens quod hꝫ significa. actiuam solum: vt crimiuãs. et preteritũ quod hꝫ cõem significationẽ tam actiui q̃ passiui. vt criminatus. et duo futura. vnũ actiuũ designans in rus. vt criminaturus. et vnum passiuum in dus vt criminandus.

A duplici verbo veniet vox ista futurus
Nam de sum vel de fio futurus exit.
Et tamen a uerto formatur: nanqꝫ supinum
A fio factum comprobo. sumqꝫ nihil

Ista vox futurus descendit a duplici verbo. s. a sum es et fio. et tamen a neutro ipsorū for
matur quod ꝓbat. qr fio facit supinū factū ⁊ tamen formatur facturus et non futurus. sū
es caret supinis. ergo ab ipsis non potest formari. sed vnde formatꝰ. dicendum est ꝙ ab hoc
verbo antiquo fuo is. futū tu. et inde futurus. hoc videtur dicere prisc. in xi. fio fiens factꝰ
futurus differētie cā vt patuit in parte precedenti. et ibidem dicit pris. postea a verbo sum
quod est anomalū veteres p̄ntis tp̄is ꝑticipiū ꝓferebant ens vnde cōponitur potens. nā
futurus magis a fio verbo nasci videtur. potest tñ etiam a sum extimari.

Si deponentis bene preteritum recitabis
Huic semper sensus vis vtriusqꝫ datur
Id circo semper dicetur conuenienter
Nos siue a nobis auxiliatus eris

Participiū preteriti tp̄is descendens a verbo deponenti hꝫ vel retinet vim actiui vel passi
ui. ita dico si significatio participii sit cōpetens ad actionem vel passionē recipiendā. vnd
cōpetenter dr̄ auxiliatus nos. et sic construitur cū actō vel auxiliatus a nobis. et sic cōstrui
tur passiue. et talia participia descendūt a verbis de quibus est dubiū vtrū sint cōia vel de
ponētia que sign̄t actionē ⁊ passionē scd̄m antiquos. de quibus dicit pris. in viii. maio. Ex
bis quedam tam actiua ꝙ passiua significatione ꝓtulisse inueniūtur. et maxime ea que
apud grecos actiuam habēt et passiuam significationem. vt auxilior adminiculor. augu
ror. adhortor. adipiscor. abhominor. persequor. amplector: adorior. abutor. attestor. miror.
aggredior. aspernor. architector. affector. argumentor. reor. vereor. solor. arbitror. blādior
conspicor. cōminiscor. cōplector. calūnior. carnificor. despicor. demolior. dominor. depeculor
delargior. emetior. exordior. experior frustror. ortor. for. meditor. obliuiscor. adulor.

Quatuor hec latus fractus seu tactus et actus
Possunt componi ceu referunt alii
Ac nos dicamus ex nostra parte figure
Nullum participem composite fieri
Omnes participes aut simplicis esse figure
Aut decomposite dicere non dubites

Dicit ac. ꝙ iuxta opinionem aliquorū quatuor participia figure cōposite reperiuntur. vt
latus collatus fractus confractus tactus contactus actus coactus. sed hoc actor improbat
secundū suam opinionē et secundū pris. qr om̄e ꝑticipiū est simplicis figure aut decōposite
vn̄ dicit ipse pris. figuras hn̄t ꝑticipia quas a verbis recipiūt. nā per se nūꝙ. cōponitur ꝑti/
cipiū nisi prius eius verbū cōponatur. vel ergo simplicis sunt vel decomposite.

Cursus anhelatus erratus vel vigilatus
Siue laboratus regnatus siue quietus
Spiratus placitus passus callus titubatus
Hi sunt participes sine verbo quos reperimus
Vt curso spacio vigilatim carmen amicis
Iffet anhelatos non premeditatus in ignes

Maro refert acti quondam regnata ligurgo
Talia commemorat relegens errata retrorsum
Arte laborate vestes ostroqz superbo
Hic agit actor de quibusdā participiis carentibus origine verbi quorum verba non sūt in vsu.sed tamen fuerunt antiquitus:nec propter hoc talia sūt nomina sed participia. et ponit actor exempla in lr̄a vt pz.nec mirū hoc fieri.nam in noībus quoqz inueniūtur z ī verbis quedam deriuatiua et simplicia quorum primitiua in vsu nō sūt vt dicimus puella diminutiuū quod videt a puera nasci.nec vtimur lz inueniantur protulisse hec puera puere Item offendo quod a fendo verbo componitur quod nō est in vsu sicut specio vel spicio.
Hec qz notes in dus sine verbo stare vel in tus
Facta fugis:facienda petis:rus et ens sine forma
Vnde quiens vel iens ens a sum siue futurus
Sicqz decens s meminens oriturus vel moriturus
Quedā sunt participia terminata in tus vel in dus que sunt sine formatione regulari. in tus.vt factus a.um.qr nō habem⁹ verbū passiuū de facio a quo recte regulariter possit formari factus.in dus vt faciendus.a.um.passiuū ab eodē verbo. Item sūt alia participia sine regulari formatione termiata in ens et in rus vt ieus et qūiens et meminens.futur⁹ oriturus z moriturus.qr talia pticipia termiata in rus nō formātur regulariter nec habēt vnde formentur secundū regulā participiorū vt visū fuit superius dē iens.et de aliis cōpositis pz cū eorū verba non habeant preteritū imperfectū vnde formētur regulariter.de terminatis in rus similiter patet.de futurus visum fuit supra.de aliis dicit pris.de morior et orior faciuut mortu et ortu secundū analogiā.et inde moriturus et oriturus.sed secundū vsum forte non dicimus.
Participes scor venientes reiiciunt s
Sed pastus fessus hec simul s retinent
Ac presens pro preterito poteris reperire
Offendi adueniens firmatqz therentius ipse
Et caligantes abrupto sole micenas

Participia deriuata a verbis terminatis in scor abiiciūt s.litterā in participiis. vt nascor natus.irascor iratus.sed pastus de pascor.et fessus de fatiscor.retinent s.itē aliqn̄ p̄ns participii pro preterito poni potest sicut actor declarat in lr̄a per exemplū terentii. Offēdi adueniens.i.aduētus.et per exemplū statii micenas caligātes.i.caligatas.
Participesqz loco fore nominis inueniuntur
Si componantur si comparat et regit altrum
Doctior indoctus vel doctus iuris in hoc est
Si tempus perdat vt amandus dignus amari
Quatuor modis participia transeūt in vim noīs.s.compositione:vt indoctus.cōparatiōe vt doctior.temporis amissione:vt amandus dignus amari.constructione: vt amans vini. versus.Cōparo cōpono dū cōstruo tp̄a tollo.Quatuor his causis nomen quoqz pticipans sit.hoc idē in doctrinali.Dum mutat regimen zc.hoc idē patet p pris.in xi.
Absolui non vult ablatiuus:nisi iungas
Participem:vel quid sub vice participis
Siue subauditur:vt sedi rege sedente

Me duce carpe viam: natus sub rege philippo
Versa est in cineres sospite troia viro

Nullus ablatiuus est absolute positus sine participio expresso vel intellecto. oportet em̄ ꝙ ei iungatur participiū vel aliquid sub vice participii et hoc act. declarat per exempla: vt patet in littera. sed cū ablatiuus sit semper respectiuus vtpote signās per modū cause principalis vel intrinsece vt dico a me verbum. vel extrinsece: ut percutior a te. aut cause minꝰ principalis seu alterius cuius modi significandi nō ē possibile ablm̄ ipso manēte sub proprio significandi mō poni absolute. sed in illis cōstructionibus in quibus dr̄ ipse ablatiuꝰ poni absolute vel vi cōcomitantie vel consequētie regitur. vt dū dr̄ scholares proficiūt magistro legente. ly magistro legente regitur de proficiūt vi cōcomitantie actus ad actum. ⁊ dū dr̄ dies est sole oriente. ly sole oriente regitur de est vi consequentie actus ad actum. ita ꝙ sole oriente significat per modū cause ad quā sequitur effectus. s. diem esse. sed si regat talis ablatiuus quare dr̄ poni absolute. dico ꝙ ablatiui illi absoluūtur a constructionis ordine cū preponi possint vel sequi verbum in ornata oratione: sed non a debito dictionū absoluūtur regimine. Cum igitur ex iam habitis pateat nō modo ablatiuū nō absolui a regimine: sed neq̄ cōstructione nisi sit iunctus participio aut alicui dictiōi vicem participii obtinenti absolute ꝓferri debere quorūdam modernorū magis ac magis inscitiam admiror qui absq̄ ꝑticipio ablatiuum absoluentes cōtra prisci. morem verbis impersonalibus passiue vocis quasi supponentem anteponūt quod est ipsum a suo ꝓprio loco et significandi modo absoluere. dum eū quē vult artis grāmatice doctissimus ipse. Priscianus casum verbi obseruando vestigia a tergo sequi intransitiue preeat constituunt. Alius est enim respectus supponentis dictionis ad actū et alius cause ad effectū. illum em̄ eē ꝯstat intransitiuū cum sit actus ⁊ potētie ad vnum in esse pertinentiū. istū vero semper transitiuū cum sit cause ad effectum inter quos oportet semper esse personalē distinctionē. causa enim ⁊ effectus ad vnū in esse suppositali constituendū coire non possunt. sicuti em̄ dū dico petrꝰ leditur a iohanne. ly iohanne significat per modū cause efficientis principalis et extrinsece et ledit̄ ꝑ modū vt est a iohanne tanꝗ̄ a causa principali. sic dum dico impersonali locutione dicitur a me verbum. ly a me significat per modum cause efficientis principalis intrinsece vt a qua est effectus. et ly dr̄ significat per modū effectus qui est a me tāquā a cā efficiente. et regit̄ ablatiuus ille ex vi effectus cause efficientis intrinsece ⁊ principalis nec verbi actū impsonando fuit quo respectū effectus ad cām aliqua facta mutatio. cū priuare verbū respectu ad cām seu ad terminū nō sit ipsū impersonare cū etiam illo nequaquā respectu priuetur. sed impersonare verbū sit ipm̄ priuare respectu ad suppositū extrinsecū Esse enim nihil personam verbi aliud arbitror ꝗ̄ ad suppositū extrinsecū quandā concretionē qua lego concernit ego et legis tu. et legere me vel petrū. Et qr̄ impersonale verbū constat destitutū. dū enim profero hanc orationē ego dico a me verbū. dico duplicē importat respectum. s. primū personalē et intransitiuū qui est respectus ad ego quod respicit sicut actus potentiam et alium transitiuū ly a me quod respicit sicut effectus causam principalem et intrinsecā quam regit transitiue vi effectus cause principalis et intrinsece. igitur impersonemus ly dico a me verbū dicemus dicitur a me verbū nulla mutatione facta circa respectū posteriorē transitiuū: sed dūtaxat ipsum priuatur verbū respectu ad exterius suppositū includens in se nihilominus indeterminatum suppositum quare licet cōcludere sicut ly a me ante impersonationē regebat̄ transitiue sic eodem significādi modo regi facta in impersonatione.

a Iungo iungis coniunctio dicitur esse
Nam iungit partes nomina verba simul
Res simul esse notans coniunctio vim notat: ordo
Significatur ab hac cum notat ipsa sequi

Sortes et plato currunt uis adesto: mouetur
Si currit dicas ordo notat ibi.

Postq̃ ac. determinauit de participio. consequenter determinat de coniunctione ordi nẽ donati exequendo quem actor iste insequitur quantũ ad ordinẽ partiũ vt dicit superi⁹ donati nostri. Ordo coniũctionis et participii satis manifestus est. quare participiũ ante coniunctionẽ ponatur visum fuit superius. q2 participiũ et alie que precedũt sũt principa liores significantes rem principalẽ. alie vero minus principales significantes rei disposi tionem. sed quare coniunctio ante prepositionem ordinetur hec fuit intentio donati. consi derauit nanq3 donatus q coniũctio h3 coniũgere similes casus et similes partes vt sortes et plato. &c vt magis adhuc videbitur. prepositio vero coniũgit dissimilia. vt verbũ cũ casu ali vt vado ad ecclesiã. ideo coniũctio ponit̃ ante prepositionem. Iterũ alia rõne q2 coniũ ctio est generale vinculũ quod copulat et cõiungit alias partes orationis sicut statim infe rius apparebit. prepositio vero est speciale vinculum quod copulat et torquet casuale ad actum. et quia generale est ãte speciale. iõ cõiũctio ante p̃positionẽ. Priscianus p̃o aliter ordinauit. q2 vltio posuit ꝯiũctionẽ post aduerbiũ et interiectionẽ quas sub eadẽ pte repo nit. cõsiderauit nanq3 q cõiunctio est tanq̃ vinculũ et ligamẽ aliaꝝ partiũ. et vinculũ est inutile et nullius vtilitatis nisi pri⁹ fuerit corpa que ligãtur. et vinculũ p̃supponit corpora vincibilia. ideo p3 ordo. Vel quia p̃positio significat rem designatam p vbi vel qñ. aut re spectum seu depẽdentiã exñtẽ subiectiue in vno et termiatiue in alio. ꝯiunctio vero signi ficat vnionẽ que est actualiter et subiectiue in duobus diuisis aptitudie vt positio. siue sit⁹ vel actu vt habitus. situs autẽ et habitus se habẽt primi⁹ ad scbam q̃ vbi vl' quãdo ad que predicamẽta reducũtur p̃positiones. nam de ipsa positõe siue situ dicit noster guilbertus porretanus q ꝓpriũ est maxime positioni prime assistere substantie. ipse vero coniunctio nes reducũtur ad predicamentũ situs et habitus. immo vt verius loquamur ipsa predica menta situs et habitus ad coniũctionem reducũtur. cũ altior sit et magis vnita grãmati corũ consideratio q̃ dialecticorũ. put superius memini scripsisse glosa prima capituli sexti quare patet ordo istius sexti libri xxii. ca. et istud capitulũ potest diuidi ĩ duas partes. quia primo proponit et diffinit cõiunctionẽ iuxta diffinitionẽ priscia. in xvi. Coniũctio est pars orationis indeclinabilis coniũctiua aliarũ partiũ orationis ordinẽ et vim. i. vnionẽ seu li gamen demonstrans. Donatus vero aliter diffinit q est pars oratiõis indeclinabilis an nectens ordinẽ sententiam q3 demonstrans. Coniũctio vero a cõiungendo nomẽ accepit eo q subsequentibus precedentia coniũgat. et non declarat qualiter coniũgit om̃s partes per exempla. sed exponit annectens seu ligans vel coniungens vel ordinans sententiam id est ordinate faciens vt ea que sequi debent sequantur. et que precedere precedant. verbi gratia. vt si dies est lux est. nequaq̃ potest conuersim dicere. vt si lucet dies est. Coniunctio inuenta est ad iũgendũ seu copulandũ alias partes orationis. nam h3 coniungere omne illud quod habet modum coniũgibilis. vnde coniunctio non coniũgit coniunctionẽ cũ cõ iunctione vt coniunctiones. sed potius vt nomina. Coniũctionis aũt est diuersa nomina vel dictiones casuales vel diuersa verba vel aduerbia vel etiam alias partes copulare. vt sortes et plato formosus et sapiens. ego et tu. vel ego vel tu facio vel dico.

Atq3 vel ac sepe reperimus copulatiue
Interdum proq̃ nos reperimus eas
Haud secus ac iussi faciunt: ac dicito pro q̃
Ne simili vtamur fortuna atq3 vsi sumus

Iste coniũctiones atq3 et ac p et maxime copulatiue ponũtur aliqñ pro q̃ vt actoris littera manifestat. vñ ponit exẽplum virgil' in scdo eneidos. Haud secus ac iussi. i. q̃ iussi. deĩde subiũgit aliud exemplũ therẽtii. atq3 vsi sumus pro q̃. nec est credendũ hoc nõ esse metrũ q2 sit de therẽtio excerptũ. nam therenti⁹ metrice suas scripsit comedias.

Continuatiue dicuntuꝛ consecutiue
Si.seu.sin.siue.confer et his similes.

Cōtinuatiua coniūctio est illa que denotat aliquid sequi ad aliud. vt si veneris dabo tibi equum. si etiam tenetur aduersatiue: quando sin seu non est. et cetera. et sic iste coniun/ctiones dicuntur continuatiue que notant vnum sequi post aliud non tamen de necessi/tate vt si magister legit scholares ꝓficiunt.

Ac subcontinuant quibus additur oꝛdo sequiue
Nam subcontinuant he quia vel quoniam

Subcontiunatiue cōiunctiones sunt que cām oꝛdinis vel continuatōis ostēdunt.aut rerum cōsequentiam vt qm̄ et qꝛ. vt quia soꝛtes currit mouetur.qꝛ sol lucet super terram dies est. vtrunqꝫ tn̄ significat oꝛdinē et necessariam habitudinē vni⁹ ad alterū seu aliquid sequi ad aliud de necessitate. vt qm̄ soꝛtes est homo soꝛtes est aīal. ꝛ sil'r pōt notare cām occasionalem et effectum.cām notat vt qꝛ soꝛtes est hō soꝛtes est aīal.nā superioꝛa sunt cā inferioꝛū.occasionē notat.vt qꝛ mulier dilexit multū dimissa sūt ei peccata multa.nam dilectio non erat causa remissionis sed occasio.

Que sunt causales adiunctiueqꝫ vocantur
Causales que tamen differre feruntur ab illis
Affirmant nanqꝫ causales semper:ac inde
Tu dicas semper adiunctiuas dubitare.

Coniūctiones causales sunt ꝓpꝛie que adiūcte cause notāt effectū:vt doctus sū nam legi et sunt semper adiectiue.sed casuales semper affirmant.adiūctiue vero dubitatiue profe runtur.vt si veneris ad me dabo tibi equū.cāles ꝟo sꝑ affirmāt.vt qꝛ sol lucet dies est.

Dic ne pꝛo an bꝛeuiter:ne longam pꝛo neqꝫ semper
Therentius ne an ne nunc quidem cum arcessoꝛ vltro

Ne coꝛrepta ponit̄ ꝑ an.vt tu ne duos vna seuissima.ne lōga ponitur pꝛo neqꝫ. de pꝛimo habes exemplū in alex.in bello flamare ducē verū ne dracones. Item in littera ponit exē plū therentii.ne.i.nūquid eam suple amabo.de secundo habes exemplum in catone. Ne dubites cum magna petas impendere parua.

Verbaqꝫ multotiens coniunctio continet ipsa
Non cessat sepe sub tempoꝛibus variare
Dico pꝛo quis liceat licet atqꝫ licebit
Omnia maioꝛum vertamus busta licebit.

Verba multotiens ponūtur loco coniūctionū et sub variis tp̄ibus vt hoc verbū licet ponit̄ ꝑ quis.vn̄ oui.liceat sibi quisqꝫ licebit.et virgi.in xi.dicā equidē licet arma mihi moꝛtēqꝫ minetur.inuenitur etiā licebit pꝛo quis.vt lucanus omnia maioꝛum.

Quando notat tempus quando coniunctio non est
Pꝛo quia dic quando:coniunctio dicitur esse
Hec tibi faboꝛ enim quando te cura remoꝛdet

Hec dictio qn̄ significat tp̄s.et sic est aduerbiū tp̄is.vt quādo veniā ad te faciē hoc. Item qn̄ accipit̄ pꝛo qꝛ et sic est cōiunctio.vt pꝫ per exemplū virgilii positū in littera.

Ac disiunctiua coniunctio cur vocitatur
Cum non coniungat sed disiungat quasi iūcta
Quod sic soluatur coniunctio non vocitatur

Ut tantum sensus coniungat sed quia voces
Uocibus adiungit ꝙ disiunctiua facit sit.

Hic ponit questionē cū sua solutiōe que talis est quare cōiunctio disiunctiua vocatur coniunctio cū nō coniūgat sed potius disiungat. ac si vellet ita arguere. q: si disiūgat ergo nō coniūgit. q: coniūgere et disiūgere sūt opposita. sed disiunctiua coniunctio disiungit. ergo non est coniūctio. Solutio. coniūctio disiunctiua disiungit significata partiū. hoc est intellectus: et coniungit voces q̄ sunt signa eorū: et lꝫ sensū sepet et intellectū: tñ litteraturā ꝛ voces cōiungit: vt cū dr̄ aut legit aut scribit vnū facere et aliud dimittere significat. Uirgilius. aut spoliis letabor opimis aut ego leto. i. nobili moriar. litteraturā et voces coniungit: sensus aūt separat. vñ pris. in xv. disiunctiue coniūctiones sūt que q̄uis dictiones coniungant sensus tñ disiūgunt et alteram quidā esse alterā vero nō esse significant. vt ve vl' vt dies est vel nox et quandoqꝫ dicūtur indicatiue. vt aut lux est aut tenebre. q̄nqꝫ aūt dubitatiue. vt prodest vel non prodest diuitias habere. hoc idē patet per ver. Cōiungit voces disiūgit significata. possemus dicere ꝙ disiunctio reducitur ad cōiunctionē sicut priuatio ad illud genus in quo est suus habitus.

Uel dicas etiam: vel saltem: vel quoqꝫ siue
Qui virtute sua superant vel aromata
Si non camisiam da mihi vel tunicam
Iste vel ille legit sortes vel plato mouetur.

Ista coniunctio vel ponitur pro etiam et pro saltem et pro siue. vt pꝫ per exempla posita ab actore in littera. Unde notandū ꝙ hec dictio saltem tracta est a captiuis qui in captiuitatē ducti soliti sunt dicere oīa nostra accipite salutē nobis cōcedite. inde trahit̄ saltē p sincopā p remotionē de u. et ponit̄ in electione multarū rerū. vt si nō vis scribere saltē lege.

Approbat interdum si virgilioqꝫ probante
Di si qua est celo pietas que talia arcet
Adiungit dicens si venias faciem
Abnegat vt sequitur fecissem si potuissem
Ac dubitat dicens nescio si moriar
Ausus si fueris facias hoc ecce minatur
Est rationale si deus est animus
Si pro non dicas si dauid mentiar hic est
Si non se nobis ille aureus arbore ramus
Ostendat nemore in tanto si taliter optat

Ista cōiunctio si aliq̄n tenet̄ approbatiue et affectiue sicut pꝫ per exemplū virgi. positū ab actore in lr̄a. aliq̄n adiūgit. i. tenetur adiūctiue. aliq̄n tenetur abnegatiue: vt q̄n cōiungit̄ verbis coniūctiui modi. ut pꝫ per exemplū actoris. aliq̄n tenet̄ dubitatiue. aliq̄n ponit̄ minatiue. aliq̄n collectiue: vt in catone. Si deus est animus. aliq̄n p nō. vt in psal. Si introibunt in requiē meā. i. nō introibūt. aliq̄n tenetur optatiue p vtinam: vt pꝫ p exēpla lr̄e.

A precedenti sensu pendere videntur
Nec pendent velut est igitur martinus et illud
Si qua tamen cecis errabunt scripta lituris

Coniūctiones aliq̄n ponūtur cā metri et ornatius ꝛ non continuatiue. vt pꝫ per exemplū actoris. vel aliter leges dicendo ꝙ cōiunctiones aliq̄n vidētur pendere a precedenti sensu et nō pendent immo ponūtur inceptiue vel ornatus causa. et possunt rōnabiliter dici com

pletiue. vnde prisci. in xv. completiue sunt hē vero quidē equidem quoqꝫ em̄ etem̄ autem siquidē. que licet videantur nihil in oratione facere cū ipsis remotis sententia videat inte gra remanere tn̄ faciūt ad cōplementū sentētie. nam per has perpēditur periodi sequēs iniciū ꝛ pcedētis termini sine qbus facile esset harū dictiōes adinuicē transmutari.

Dic equidem fore compositū pronomine prime
Quod bene virgilius approbat eneidos
Ast alii tamen auctores confundere sueti
Illud persone cuilibet adiiciunt
Dicis ego dicis equidem sicut reperimus

Hic ponit ac. opinionē quorundā. d. ꝙ aliqui dicūt hanc cōiunctionē equidē esse composi tam de ego et quidē. sed male dicebant vt pbat. qꝛ sic non posset iungi verbis secūde ꝛ ter tie persone. sed tn̄ verbis prime. hoc aūt non est verū. qꝛ optime potest iungi cū verbis cuis libet persone. vt pꝫ per exempla posita in lr̄a. vnde pris. in xv. sciendū ꝙ equidē cōiunctōēꝫ esse existimant ab ego et quidē et errant. simplex em̄ cōiunctio est. et possumus hoc intel ligere ex ipsa coniūctione. orationis. nam equidē facio equidē facis equidē facit. et potest equidē ad primam et ad tertiam referri personā quod mīe fieret si esset compositū ex ego et quidē. nemo tamen dicit ego equidē facis. ego equidem facit. sed ego equidem facio tā tūmodo ad primam personam.

Dic quoqꝫ pro certe pro et aut etiam simulatqꝫ
Per varios quesita libros exempla docebunt

Hec coniūctio quoqꝫ aliqn̄ ponit̄ p certe aliqn̄ vero p et. aliqn̄ vero pro etiā. et aliqn̄ ē no ta similitudinis. sicut variis in libris per exempla potest probari.

Si tu iungis enim cum sed postponere debes
At si cum vero semper preponere dico

Ista cōiūctio enī semper dꝫ postponi iūcta cū sed. vn̄ virg. pgeniē sedem̄ troaiano a san guine duci audierat. et tunc est completiua. cū aūt iungit̄ cū vero p̄ponit̄ em̄. vt enimuero et tūc est affirmatiua. vnde theren. in andria. enimuero daue.

Disiungunt quedam: subdisiungunt quoqꝫ quedam
Disiungunt varia subdisiungunt simulata
Bos vel homo disiungit: subdisiungere si uis
Fortis alexander dicito siue paris.

Tūc cōiunctio dr̄ disiungere qn̄ voces cōiungit et significata separat. vt si dixero bos cur rit vel homo disputat. sed tūc dr̄ subiūgere si voces tm̄ disiungat et nō significata vt si di/ xero alexander siue paris fortiter pugnat. tullius siue marcus aut cicero ꝓrat vl' tota die iste vel legit vel disputat. sic em̄ disiūguntur voces ꝙ manent significata copulata non tn̄ ꝙ tota die simul legat et disputet. sed qꝛ certis horis legat et certis horis disputet. et dicit̄ subdisiunctiua qd paulum distet a disiunctiua.

Ordinis has fieri tu dicas prepositiui
Sicut at ast aut ac vel nec neqꝫ quatinus et si
Quin seu ni siue neu neue potes sociare
Subiungasqꝫ ne ue quoqꝫ vero da simulantem
Junge quidem vel enim sed communes alie sunt
Inclinantqꝫ ne ue quas encleticas reor esse

Hic agit ac. de vltimo accidente cōstructionis. s. de ordine. quē dicit prisc. accidere cōiuncti

onibus q cõis pene omibus est dictionibꝫ.qdã em̃ naturaliter p̄ponũtur vt p̄positões casi
bus.aduerbia pleraqꝫ verbis interrogatia est et ĩfinita ⁊ sic de aliis vt s̃.⁊c.subiũgunt̃ eti/
am ꝯiũctiones plereqꝫ.quedã ꝟo sũt q̃ tam p̄poni q̃ postponi pñt. sũt tñ quedã que semp
p̄ponũtur vt at ast aut ac vl' nec neqꝫ si qñ quatinꝰsin seu siue neue.alie subiũgunt̃ .vt iste
octo qꝫ ne ve quoqꝫ vero autẽ quid etem̃.he octo scd̃m donatũ sũt encletice.q. inclinatiue
dicte qꝛ accentũ p̄cedẽtis dictõis supra se trahũt ⁊ inclinãt depremẽdo vt sub fine acuat̃ di
ctio que p̄cedit dictionem encleticam ⁊ ipsa encletica dictio grauetur nisi interrogatione
prohibeat̃.actor noster tantũ ponit tres in littera.s.qꝫ neve.vt dicitqꝫ.dolesve fecisti ne et
dicitur ab en quod est in ⁊ clesis.q. inclinatiua.alie aũt cõiũctiones communis ordinis sũt
qꝛ indifferenter preponi vel postponi possunt.

Postpositas acuis sed prepositiua grauantur
Encletice nisi sint quas semper credo grauari

Coniunctiones subiũctiui ordĩs siue postpositiui acuũtur.i. accẽtu in altũ suspenso regũt̃
p̄positiua.i.ꝯiunctiões que preponũtur in cõstructione grauãtur.i.accẽtu graui reguntur
Encletice tamẽ cõiunctões excipiunt̃ a prima pte nostre regule. qꝛ q̃uis dictioni quã iun
gunt sint semp postposite tñ in fine grauant̃.i .accẽtu graui et depresso reguntur ita q̄ vl
tima dictiõis immediate precedẽtis dictionẽ encleticã acuitur.i. accentu in alto suspenso
moderatur et dictio encletica graui accentu regit̃: ita q̄ grauẽ accentũ quo sillaba que eã
p̄cesserit moderari deberet ad se attrahi et ꝑinde sibi nomẽ enclesis vẽdicãt.Si de hac vo
lueris materia latius informari recurre ad eũ librũ quẽ de prosodia scripsi.quoniã.xxvi.
ca.eiusdẽ opis sub paucis que de hac materia putaui dicenda in vnum collegit.

Si componatur coniunctio subiiciatur
Vtiqꝫ et vtrunqꝫ plerunqꝫ vel vndiqꝫ vbiqꝫ
Ast infinita preponitur siqua:ne nequa.

Si ꝯiunctio cõponit̃ cũ aliis ptibꝰ sẽp subiicit̃ vt vtiqꝫ qd̃ ꝯponit̃ de vti et de qꝫ vterqꝫ de
vter et qꝫ excipiũtur iste ꝯiũctiones si et ne:que lꝫ deberent regulariter preponi tñ compo
site cũ isto noĩe ĩfinito que preponũtur. vt neqꝫ nequa q̄ siquis et siqua. et debet declinari
Nõiatiuo hec siqua gtõ siciuius:ne ponitur ibi materialiter.ideo potuit produci vel corri
pi. Nomiatiuo siquis vel siqui.sique vel siqua.siqd̃ vel sigd.gtõ siciuius.

Inuenies qꝫ breuem pro sed sepiũssime poni.
Virgilius precibusqꝫ iubent exposcere pacem.
Ac pro id sepe reperitur et expositiue
Atqꝫ notat simile ceu virgilius struit ipse
Me famulo famulamqꝫ heleno transmittit habendam.

Coniunctio qꝫ cõponit̃ aliqñ ꝓ sed.vt patet in exemplo littere.aliquãdo ponit̃ ꝓ id est.et
tenetur expositiue.vnde ouidius.legerat huius amor titulũ nomẽqꝫ libelli qꝫ ꝓ id est. ali
quando ponit̃ pro sicut et tunc est aduerbiũ similitudinis.

Sinautem dic pro sed si sicut reperimus
Et quandoqꝫ tamen pro si non inueniemus
Sic affirmare dicas sed sepe negare

Sinautẽ aliqñ ponit̃ pro sed et pro si.sic tenet̃ affirmatiue.aliqñ ponit̃ ꝓ si non et sic tene
tur negatiue. vnde in cathone. Nasonem petito sinautem cura tibi hec est.

Nomen dic vtrum:coniunctio dicitur vtrum
Cum quarto nomen sit ni disiungat:ac inde.
Si desit quartus coniunctio dicitur esse.

Nomen erit pro quem si sit: coniunctio pro ne

Ista dictio vtrum aliqñ est nomen: et sic declinatur vter tra trũ. z sic ponit̃ pro q2. vnde tu/lius prio de officiis. vter potius rẽ publicã administraret. i. quis. aliquãdo resoluitur ĩ ac/cusatiuũ. vt vtrũ potiorem duorũ arbitreris. i. quẽ potiorem ex duobz iudices. aliquãdo est cõiunctio. z ponitur ꝓ ne et pro an. vt hic. scis tu vtrũ astra sint paria vl' impia. i. ne vel an

Dictio quatenus est: oratio qua tenus esto
Dictio sub media breuis est: oratio longa
Si fiat prosa: breuiant tamen vtraqz metra

Quatenus est vna dictio cui9 media cor. tã in metro q̃ in prosa. vt in cõtentu. quaten9 hoc scripto te credas pectore leto. Itẽ qua ten9 est due dictiones. et tũc est ablatiu9 de quis z pre positio transposita suo casuali per anastrophen et in prosa producitnr eius media. tamen in metro media vtriusqz corripitur.

Vt postq̃ dicas: vt q̃uis: vt quoqz sicut:
Vt quoqz significat quatinus aut etiam
Quatuor in primis sunt manifesta satis
De quinto queras exemplum: oratius inquit
Jupiter vt pereat positum rubigine ferrum

Ut ponit̃ pro postq̃. vt in alex. magnus vt accepit darii rñsa. z alibi in eodẽ. vt magnus in obsequiis tumulo de more pactis. aliquãdo ponit̃ pro q̃uis. et tũc est cõiũctio aduersatiua aliquãdo ponitur ꝓ sicut et tunc est aduerbiũ similitudinis. vnde in cathone. Si deus est animus nobis vt carmina dicũt. vt pro sicut. aliquando notat cãm. vnde ouidi9 de titii cor de. semperqz renascens nõ perit vt possit sepe perire. aliquando ponitur ꝓ qualiter. vnde in theodolo. vt deus assumpsit. i. qualiter. et sic est aduerbium qualitatis.

Si bene quesita coniunctio queqz notetur
Sex an nomine rogant anne nun. nunquid et vtrum

Sex sũt coniũctiones interrogatiue. s. an ne nõne anne nunquid z vtrũ. que ab actore in littera noĩantur. que etiã dubitatiue sũt que dubitationẽ significant. vt an et nõne. Item dicit priscianus frequẽtatiue/tum interrogatiue sunt vt nonne

Repositiua modis pars dicitur esse duobus
P Nam compositiue dicatur et appositiue
Sicut prepositus pre aliis positus
Et quandoqz tamen succedit in appositiuis.
Sicut pubetenus sicut maria omnia circum
Transtra per et remos virgilius recitat.

Iste est septim9 liber ptis quinte presentis volumis vicesimũ tertiũ continens capitulum in quo ordinẽ donati secut9 act. postq̃ determinauit de coniũctione immediate post deter minat de prepositione. et quare ꝑpositio post coniunctionẽ ordinetur superius fuit visum sed quare prepositio ante interiectionez secundũ donatũ mõ videamus. et est cã quia pre positio significat voce cõpleta et pfecta. interiectio ꝟo imperfecta et in cõpleta vt per eius diffinitionẽ inferius apparebit. et sicut cõpletum ante incõpletum et pfectũ ante imper/fectũ. et etiã q2 ꝑpositio significat conceptũ mẽtis et ad placitũ. interctio ꝟo significat af fectum sẽsus et naturaliter. z ideo ꝑpositio est añ interiectionẽ. pris vero aliter considera/uit ꝑpositionem. nec est incõueniẽs diuersis respectibus ptes diuersimode ordinare. vnde pris. in primo minoris ordĩauit prepositionẽ post pnomẽ immediate et ante aduerbiũ et coniunctionez cui9 ratio põt talis assignari. q2 sicut dictũ fuit superi9 iste tres ptes minus

principales signt quandã formalitatē seu determinationē ad respectū adiacentē rei prin cipali.aut est subiectiue in vno aut in duobus.si primo.aut est in nomine et pronoīe z ver bo et pticipio.et sic est prepositio.vt dū dico iohānes de mōte respectus originati ad origi nalem locū importatus per de est subiectiue in hoc noīe iohānes et termīatiue in monte. Et dū dico curro vel currens in prato respectus cursus ad locum in quo fit ad ipsum locū qui quidē respectus designatus per in est subiectiue in curro vel currens et terminatiue ī prato.respectus vero seu formalitas per aduerbiū designata reperitur tantū ī verbo.qua re habita hac cōsideratiōe prepō tanq̄ cōior pcedit aduerbiū. Et iterū he due ptes cōiun ctionē pcedere oportet.q: he in vno sūt subiectiue.coniunctio vero in duobus cū significet rerū vnionē q̄ est scdm gilbertū porretanū in duobus diuisis. modo id quod est in vno pfe ctius est et prius eo quod est in duobus. Ex his elicitur vna veritas de qua a multis diuti us extitit dubitatū prepositionē suū regere casuale.id em̄ regitur ab eo quod importat respectū seu formalitatem cuius id ipsū rectū est terminatiuum.sed prepositio importat respectū cuius casuale est terminatiuū.ergo casuale ab ipsa regit̄ prepositione. et lz cōit dicat̄ casuale regi a dictiōe q̄ īmediate pcedit prepositionē. hoc tm̄ nō ē formal'r sed forma liter regit̄ ab ipsa ppōe sicut licet dicamus albū disgregare visū hoc tm̄ ē formaliter rōe al bedis et nō rōe illi⁹ rei cui inheret albedo. Vñ ī primis ac.nr̄ in lr̄a iuxta prisc.diffinit ppo sitionē dicēs q̄ ē ps orōis aliis ptibus vl' in cōpōe vel appōe pposita.lz aliqñ postponatur licētia poetica vt pubeten⁹ et transtra per et maria oīa circū. Aliter aūt diffinit donatus dicēs ppositionē esse partē orōis q̄ pposita aliis ptibus significationē earū aut auget aut cōplet aut mutat āt minuit.has aūt diffinitiōes nō puto eēnales sed tm̄ descriptiuas.pōt eni diffiniri prepō q̄ ē ps orōis indecliabilis seu h⁹ principalis signs p modū cōceptus re spectiui ad casualē et extrinsecū terminū in vno tm̄ subiectiue exn̄tis. pars vero orōis pōi tur loco generis.indeclinabilis seu minus principalis ad remouendū nomen pnomē ver bum et participium que sunt partes indeclinabiles res principales significantes. per mo dū cōceptus respectiui ad differentiā interiectionis que significat per modū affectus. ad casualē et extrinsecū terminū ad remouendū aduerbiū et subiūgitur in vno tm̄ exn̄tis ad remouendū cōiunctionem cuius realitas est in duobus actu diuisis.

Quocirca mecū succedit compositiue
Interponuntur aliquando vel mediantur
Vt qua de causa qua de re siue q̄obrem.

Hic prosequitur de ipsa ppositiōe et primo in generali postea in speciali:vt ibi Ad te per sonam.sed nota q̄ quocirca est vna dictio cōposita ex quo ablatiui casus et circa ppositio. circa nūq̄ in cōpositiōe pposita inuenitur.tm̄ postposita inuenitur post ablatiuū in loco ca sualis cōiunctiōis.vñ virgi.quocirca cape ante dolis. Itē prepō cū succedit in cōpōe secun dū donatū mecū tecū secū zc.et sūt aduerbia personalia. Nota q̄ sicut ppositio aliqñ ppo nitur casuali quando se hz per modū appōnis ita aliqñ ppontur dictioni cui adiungitur per modū cōpositionis vt perlego zc. Itē prepositiones aliquando interponūtur vel medi ant inter adiectiuum et suum substantiuum quamuis proprie debeant antecedere vtri/ qz et hoc fit causa ornatus locutionis vel forte cā me. vt qua de causa.i.de qua causa.qua de re.i.de quare.q̄obrē.i.ob quam rem.est aūt q̄obrē cōiunctio casualis et cōponitur scdz remigiū ex q̄ et ob ppositiōe et rem noīe.vnde q̄obrem.i.ob quam rem.

Ordo mutatus accentum mutat in istis
Impediens nisi sit distantia pono penes ne

Ordo mutatus in prepositionibus mutat accentū earundē quia aliter accentuātur quā/ do suis casualibus preponūtur et aliter qñ postponūtur.vt per deū. ibi est accētus grauis quasi nullus quē dicimus moderatū.sed deū per:mō est accentus acut⁹ nisi dr̄a vel distan tia phibeat sicut pz in ista prepositiōe circūqz prepositā vel postposita eodem modo debet semp acui ad dr̄am huius nomis circus circi quod idē ē q̄ circulus. vnde ouidi⁹. Qui cir

cum pagos et circū compita pūgnas. pone pro iuxta similiter acuitur ad differentiā hui⁹
impatiui pone qđ venit de pono is. vn̄ in alex. lancea pone natat hoc est iuxta. penes p̄po
sitio in fine acuitur ad differentiā huius nomis penes is. quod ē virga virilis. et deriuat̄
de punio is. qꝛ punitur luxuriosus pro penis actibus.

Et quandoqꝫ loco ponatur nominis ipsa
Vt pro te causa ratione loco vel amore
Propter et ob faciunt id idem pro nomine poste

Prepositio aliquando ponitur loco nominis. vt ego veni pro te. i. causa tui vel amore. Itē
propter et ob faciunt id idē si sint poste. i. posite pro nomine.

Per se prolate sub fine reguntur acuto
In serie positas accentum pone grauato
Hoc generale dato nisi sit preposterus ordo:
Si preposterus est monosillaba pars acuatur.
Si dissillaba sit penultima poscit acutum.

Prepositiões p se plate id ē sine casuali acuūtur. vt si dicat̄ p̄positio est apud sed si i seriē
ponat̄ prepō. i. iungatur casuali tunc grauatur. hoc ē accētu graui pfertur vt manet nos
apud. et hoc est generale nisi sit preposter⁹ ordo. hoc est nisi p̄positio veniat p⁹ suū casuale
vt maria oīa circū. corde ten⁹. donū supra. qꝛ tūc si p̄positio sit monosillaba acuitur. vt trā
stra per. si vo sit dissillaba penultīa sillaba acuit̄ ꝛ vltīa grauat̄ vt domū an̄ coram dn̄o. et
hoc supple nisi sit aliqua dr̄na īpediens vt dicit act. supra. vt circū pone penes palā. qꝛ ta
les semper acuūtur ad differentiā: ne nomina vel verba esse putentur.

Non aspirantur coiunctio prepositeqꝫ.
Cum reliquas omnes regat aspiratio partes.
Heres heret habens hic huc heu cuncta notato.

Coniūctiones et p̄positiones nō hn̄t aspirari sicut alia aspirantur. vt declarat ac. p exēpla
vt hoc nomē heres et verbū vt hereo participiū vt herēs ꝛ pnomē vt hic. et aduerbium vt
huc humaniter. interiectio vt heu. coiunctio vero et prepositio aspirantur.

Multotiens etiam uerbo deest prepositiua
Vna eurusqꝫ notusqꝫ ruunt: deest prepositiua.

Multotiens deest verbo p̄positio in cōpositōe. vt cū dr̄ ruūt pro eruunt. Item aliqn̄ pre/
positioni deest verbū. ꝛ hoc idez dicit pris. in primo minoris et ponit exemplū de primo. eu
rusqꝫ nothusqꝫ ruunt pro eruunt. deest in fine verbum.

Ornatus causa iungatur prepositiua:
Cum proprii casus genitiuo sub canis ortu

Licet p̄posi. hēat ɔstrui cū actō vel ablo̾ ppriē vt ad eccl̾iaz vel in eccl̾ia vel cū vtroqꝫ. vt pꝫ
in mltis locis. tn̄ cā ornat⁹ ɔstruit̄ cū geītiuo qui regit̄ ab actō illo vl̾ ablo̾ cui deseruit illa
prepositio supradicta vt cū dr̄. p dei grāz ꝛ ac. poīt exēplū sub canis ortu. i. sub solis ortu.

Ad te personam notat ad troiamqꝫ localem.
Ad penthecosten tempus: numerum dat ad vnum
Dic ad pro iuxta signabit proximitatem
Ad quid venisti casum notat ad similatur
Nos habet ad porcos ast aduersatur ad illum
Est michi pugna modo tamen addit ad hoc mala dicas

Dicto de prepositione in generali determīat actor de ipsa in speciali. et primo de prepositionibus deseruientibus actō casui. postea deseruientibꝫ abltō. s. a vl' ab. Itē primo de prepositionibus monosillabis. postea de polisillabis vt patebit. itē primo determīat de ad vt ponit̄ in appositiōe. postea put ponit̄ ī cōpōe. Dicit ac. ꝙ ista ꝑpositio ad aliqñ notat circūstantiā localē. aliqñ tps. aliqñ numerū. aliqñ ꝓximitatē et sic ponit̄ ꝓ iuxta. aliqñ cām. aliqñ similitudinē. et aliqñ aduersiōeꝫ. aliqñ additiōeꝫ. et hec oīa patent in lrā.

Ad si componas intendit seu probo firmo
Dirigit interdum si verto vel loquor addas
Ridet vel ludit vel plaudit iunge fauebit

Si ad cōponat̄ aliqñ significat intentionē vt cū dicim⁹ approbo as. affirmo as. aliqñ sig. directionē vt cū dicim⁹ alloquor te. i. sermonē dirigo ad te. aduerto. i. ad intellectū verto vel dirigo. aliqñ signi. fauorabilitatē vt cū dicim⁹ alludo arrideo applaudo.

Ad d non mutat h q m i u b d sequente
Sed d mutatur relique si subiiciatur

Hec prepositio ad nō mutat d in cōpōe b sequēte vt adhereo adhibeo. et q sequēte vt adquiro et m vt admistro. et i sequente vt adimpleo. et u sequēte vt aduerto. d sequēte vt addo: b sequēte vt adbibo is. sed d mutatur aliis lrīs sequētibus. c sequēte vt accipio. f sequente vt affero. g vt aggrego. et in l vt alludo: et in n: vt annuo. in p vt appono. in r vt arrideo. in s. vt assideo. in t vt attineo. Et nota ꝙ ꝑpositiōes potius deseruiūt actō et abltō ꝙ̄ aliis casibus. et cā est. qr ꝑpō ē retorsiua cāualis ad actū. ⁊ isti duo cas⁹ potissime dicūt cōpationē actus. inde ē ꝙ ꝓ hāc similitudinē poti⁹ deseruiūt ꝑpositiōes istis duobus casibus ꝙ̄ aliis.

Semper casuale dicatur ob appositiue
Eius ob hospicium in faustum more sinistro
Si componatur contra circumqꝫ notantur
Obuius occurro vel obambulo dicis obumbro

Ista ꝑpositio ob in appositiōe denotat cām vt ob hospiciū. i. cā vel ꝓpter cām hospicii. ob honorē vestri. i. cā honoris vestri. sed tñ dicit ꝙ in cōpositione posita ponitur pro contra vt obuio vel obuius vel pro circa vt obumbro. et est drña inter ob et ad. nam ad notat multiplicem circūuenientiā. ob vero vnam solam scꝫ causam.

Per signat tempus: personam: vel loca causam
Per noctem per me: per rus. per prelia laudor
Si componatur perfectio sepe notatur
Sicut in his perago percurro persto peroro
Dicas periurus vel perfidus: ecce negabit
Percitus excellit perpulcher perspicuusqꝫ

Hic determīat de ista prepositione per ⁊ prīo in appositiōe et postea in compositiōe et. d. ꝙ ꝑpositio ꝑ in appositione posita aliqñ significat tps. aliqñ personā. aliqñ locū. aliquando causā. vt ac. in lrā manifestat. Postea dicit ꝙ hec ꝑpositio ꝑ in cōpositiōe posita significat ꝑfectionē: vt cū dicim⁹ pago ꝑfecte ago. ꝑcurro persto. i. perfecte sto. aliqñ notat negationē vt piurus. i. nō iustus perfidus. i. nō fidus. aliqñ notat excellētiā vt percitus. i. valde citus i. velox. perpulcer. i. valde pulcer. perspicuus. i. valde lucidus

Composite querunt omnem iungi sibi casum
Si sint apposite cum quarto subiice sextum

Prepositiōes iūcte ꝑ cōpositionē possūt coniūgi cū quolibet casu. vt indoctus indocti indocto ⁊ sic de aliis obliquis. sed in appositione tm̄ cōiūgunt̄ cū actō vel ablr̄o casu. vt vado ad

scholas sū in templo. Sed queritur quare p̄positio non pōt deseruire aliis casibus. s. ntō gtō et dtō. Solu. oīs p̄positio est trāsitiua vt dicit prís. in xiiii. ꝛ qꝛ noīatiuꝰ ꝛ vocatiuꝰ intrāsitiui sūt vt dicit idem in secūdo minoris. iō natura ipsoꝝ repugnat p̄positioni adueniēti per appositiōez. Itē p̄positio adueniēs ꝑ appositiōez dicit hitudinē mēsurati ad mēsuraz vel termini ad terminatum. que habitudo terminatur ad actm̄ et ablatiuū.

Apposite vel composite minime variantur
Hostes inuado vado quoqꝫ dicis in hostes
Apposite sensum permutāt: compositeqꝫ
Vt de te facio verbum te deprimo dicas
Denotat augmentum personam denotat ipsam
Quamuis compositum potius reor esse deorsum.

Prepositōes cōposite nō variant̄ a sua ꝓpria significatōe. immo vnā et eandē hn̄t significationē vt pꝫ in exēplis actoris: vt cū dr̄ hostes inuado ꝑ cōpositionē et ꝑ appositionē. vtrobiqꝫ em̄ tā in appositiōe q̄ȝ in cōpositione idē significat. Itē dicit ac. ꝙ p̄positio aliqn̄ habꝫ diuersā significatōem. vt pꝫ per hanc p̄posicionē de. vt cū dr̄. de te loquor. i. causa tui. ꝛ tūc notat ꝑsonā vel significat augmētationē. vt deprimo. i. valde premo. et sic mutatur eiꝰ significatō in cōpositione cū magis ꝓprie deprimo ꝯponitur a deorsū ꝛ p̄mo. hoc autem dicit actor. vt ostendat ꝙ aliquando p̄positio diuersa significat in cōpositiōe et in appositiōe

Additur ad verbis interdum compositiue
Quamuis proferri desideret appositiue
Vnde et virgilius tyriam qui adueneris vrbem

Ista prepositio ad aliquādo addit̄ verbis per cōpositionē lꝫ potius deberet proferri ꝑ appositionē vt aduenio dicimus cōpositū de ad et venio is. vn̄ virgilius. tyriam qui adueneris vrbē. hoc est ad vrbē inuado hostes in hostes vado.

Tanq̄ȝ sillabica iunctura frequenter abundat
Si vis emorior dicere pro morior

Prepositōes aln̄ iūgunt̄ dctōi sillabice. i. tanq̄ȝ loco vniꝰ sillabe. vt cū dico emorior ꝑ morior. vt i ale. Neccie tra deos ꝑ hec ne. ita ꝙ ibi ci addit̄ supflue sicut ibi emorior e suphn̄dat

Interdum redolent aduerbia prepositiuas
E contra redolent aduerbia prepositiue
Nam pridie nonas dicis pridieqꝫ kalendas

Aduerbia supplent vicem p̄positionū et sic accipiūt significationē earū. vt cū dicimꝰ pridie nonas. i. die ante nonas. prepositiones ponūtur loco aduerbiorū. s. quādo sine casibꝰ proferūtur. vt iste est supra ille est extra. sic prepositiones que regunt casus aduerbialiter ponuntur loco aduerbiorū. vnde. Si casus sint aduerbia preposite sint.

At si nominibus tu demas prepositiuas
Nomina que fuerant fient aduerbia statim
Sic dicendo domum transeo vado domum

Prepositiones subtracte nomibus quibusdā faciūt ea aduerbia: vt domū eo domū vado hec em̄ formaliter et modaliter sūt aduerbia. lꝫ quantū ad vocē sint nomina.

Hec tria signantur per post tempus locus ordo
Post nonam: seu post montem seu postea dicas
Jungitur et sexto longo post tempore venit

Ista p̄positio post aliqn̄ significat tp̄s. aliqn̄ ordinē. aliqn̄ locū. vt pꝫ per exempla posita

in lr̄a. Itē notādū ꝙ aliqñ post ꝯstruit̄ cū abl'o vt pꝫ in lr̄a. ⁊ tūc nō est ꝑpositō sed aduerbiū teste pris. dicēte post aduerbii loco ponitur. ⁊ hoc est cū abl'o iūgitur vl' caret casuali

Sicut paulo ante sicut multo ordine circum
Ecce vides toto properari littore circum

Sicut dictū est ꝙ ista ꝑpositio post alñ ꝯiungit̄ abl'o ⁊ sic est aduer. ita ꝑ simile ista ꝑpositō ante iūgitur cū abl'o. vt paulo añ. ⁊ similiter ista ꝑpositio circū vt multo ordine circū ⁊ ideo nota ꝙ ꝑpositōes trāsposite aduerbialiter ponūtur et etiā qñ nulli casui deseruiunt.

Subter vult quartum dat virgilius quoqꝫ sextum
Ferre iuuat subter densa testudine casus.

Ista ꝑpositio subter deseruit actō casui et hoc magis coiter in vsu est vt subter domū. aliqñ etiam iūgitur ablatiuo casui vt patet per exemplū virgilii positū in litttera.

Cis qꝫ locum tempus aliud quoqꝫ significabit
Cis rhenum: cis diffinitam non venit horam.
Et cis nature leges poteris reperire
Cis proprium sepe citra commune requirit
Nam bene cis rhenum citra mare dicere possum
Hoc in compositis etiam retinere licebit
Hinc cisalpinus dicas et citra marinus.

Ista ꝑpositio cis cōponit̄ et sepatur. hoc est ꝑ cōpositionē ⁊ ꝑ appōeꝫ ponit̄ ⁊ prio. d. ꝙ in apositione aliquando significat locū aliqñ tp̄s aliqñ significat aliud: et declarat per exēpla vnde pris. cis circūstātiaꝫ localē significat. vt cis alpinas cis galliam. cis rhenū. possumus etiam in tp̄e ea vti. vt cis diffinitū tēpus. vel significat aliud. vt iste facit cis lege nature. i. vltra legē nature. vel aliud ꝙ̄ lex nature reqrat. vel cis notat imꝑfectionē. vt iste puer est cis leges nature. i. nundū habet xv. annos. de cis deriuat̄ circa. et eandē habet pene significationē. Itē cis cū nominbus ꝓpriis fluuioꝝ cōiungit̄. vt cis rhenū vel cis secanam. vnde citra rhenū male diceretur. sed citra cū noībus generalibus cōstruitur. vt citra ciuitatem vel citra mare et eadē differētia in cōpositione similiter est seruanda vt cisalpinus.

Perdit n interdum trans dictum compositiue
Traiicio trabea traduco tranoqꝫ trado
Transgressus supra traiectus denotat vltra
Interdum supra dat trans et sepius vltra

Hec ꝑpositio trans cōponitur cū verbis et cū noībus et sp retinet n. vt trāseo trāsactus. exceptis illis dictionibus que ponūtur in littera ab actore vt traiicio qđ remouet n. et similiter trabea vestis regalis beans dn̄m suū. et traduco. q. vltra duco a trans ⁊ duco. trano as a trans et no nas. q. vltra natare. trado. i. accōmodo as de trans et do das. v̄sus. Si componatur trās littera nulla mouetur. Trano traiicio trado traduco remotis. ⁊ per ista tria verba itelligūtur oīa que inchoātur ab n. ab i. cōson a. ⁊ a d. vt pꝫ his a mea orthographia extractis versibus. Compositi medio quotiens i. consona post trans. Aut d vel n suberit trans n s inde iacit. Preterea notandū ꝙ quotiēs trans cōponitur dictioni inchoate per s oꝫ necessario de trās eripi s. vt qñ cōponit̄ cū scribo is. et sumo is et sil'ibus: dicimus transcribo cum simplici s. et transumo ne eadem consona geminata addatur ad aliam consonam immediate. vnde versus vna alii mime iūgi poterit geminata Cōsona seclusis l vel r inde tamen. Item nota ꝙ trans in compositione aliqñ sumitur pro ista prepositione supra. vt patet in ista dictione trāsgressus hoc est supra gressus. aliqñ sumitur pro ista prepositione vltra. vt transuectus vltra vectus. et traiectus. i. vltra foratus.

Dicis apud villam iam sic apud esto locale
Dicis apud regem personam dat vel apud me
Hec prepositio apud aliqñ significat locum vt apud montẽ albanũ.aliqñ significat perso
nam vt apud regem.
Ante locum:tempus:personam significabit
Ante scholas:ante lucem siue ante parentes
Pro coram sepe potes illud idem reperire.
Ante componitur et separatur.cõponitur vt antepono is antelatus lata tũ.sepatur vt añ
deũ ante scholas.inuenit̃ qñqz sine casu et sic est aduerbiũ.vñ vir.in bucolicis. ante per er
ratis amborum finibus exul.inde deriuatur antiqu9.vñ dicit pris. ꝙ ante posita ĩ appositi
one aliqñ significat locũ vt ante scholas.aliquãdo tempus vt añ lucẽ.aliquãdo significat
personã.vt ante parẽtes.aliqñ ponitur ꝓ coram.vt ante episcopũ.i.corã episcepo. et cũ añ
coram ⁊ pre eandẽ significationẽ videtur habere .qꝛ he tres ꝑpositõnes dicunt quandã po
sitionis siue situs speciẽ quam dicimus anterioritatẽ. querit̃ si deseruiãt eidem casui ⁊ si
nulla eaꝝ superfluit.et in quo differant.solutio.ꝙ ante significat illam anterioritatẽ seu
ordinem ad aliud secundum ꝙ id aliud importat circũstãtiam localem ad quod est mot9
sed pre et coram important illum ordinem ad id ad quod non est motus.vt iste vigilat pre
sordib9.stat coram rege.graditur ante scholas.
At fieri possunt aduerbia prepositiue
Ex duplici:sicut circum circa reperimus
Circa dat tempus circa casuale locale
Sed casuale tamen tantum sit compositiue
Nam sic quo circa notat idcirco quoqz causam
Circiter ac sepe tibi tempus significabit
Circiter aprilis dic nonas siue halendas.
Quãdo ꝑpositiones inter se cõiũgãt̃ vna cũ altera per ꝯpositõez fiunt aduerbia. vt circũ
circa ⁊ est aduerbiũ loci.vnde dicit ex duplici.i. si fiat ꝯpositio ex duplici ꝑpositiõe vt circũ
circa:vl'aliter ex duplici.s.vna qꝛ ꝑpositões carẽtes casuali fiũt aduerbia vt vult pris: alia
de cã qꝛ tales ꝑpositõnes habẽt officiũ aduerbii.qꝛ habent determinare verbũ sicut aduer
bium.vt istevadit circũ circa.Circa.dicit ac.ꝙ ista prepositio circa ꝑ se sumpta appositione
posita significat tẽpus vt circa nonã.vnde illud.et circa horã nonam emisit spiritũ. aliqñ
significat cãz vt in ꝯpositiõe vt quocirca ⁊ idcirco. aliqñ notat locũ vt circa castrũ vel circa
domũ.circiter aũt sꝑ signifi.tp̃s .vt circiter nonas vel kalẽdas aprilis.hoc idem dicit pris.
in xiiii.circiter vero ad tempus tantum pertinet.
Affectum semper et nil aliud notat erga
Erga si dicis notat affectum bonitatis.
Et nisi sit grecum nunꝙ̃ componitur erga
Aduersus contra damna malumqz notant
Hec prepositio erga aduersus et ꝯtra drñt.nã erga sꝑ significat affectũ bonitatis.vt iste
est bon9 erga socios.vñ dicit ꝙ erga nunꝙ̃ cũ dictione latina ꝯponitur sꝫ cũ greca.vt erga
sculũ.i.carcer laboriosus dict9 ab erge qđ est labor et stolõ missio.q.missus in labore. ita di
cit prisci.in xiiii.erga affectum bonitatis demonstrat vt bonus est erga ꝓpinquos et inue
nitur in bona significatione.sed aduersus et cõtra in mala significatõe accipiũtur. vt ad
uersus hostes et contra hostes.ita dicit pris.et tũc sũt prepositões.et aliqñ sine casu ponun
ur.et tunc aduerbia sunt.Itẽ differẽtia est inter aduersus ⁊ aduersum .nam aduersus di

tit cōtrarietatē in verbis.vt iste est aduersus me.i.mihi cōtradicit .et tamen in animo dili
git.sed aduersum non solum est in mala voluntate animi:sꝫ etiam facto et opere

Inter cum casu reperitur sepe:soletqꝫ
Casu priuari:tu dextrorsum iacuisti
Ille sinistrorsum sed nos dormiuimus inter

Hec prepositio inter aliqn̄ ponitur cū casu appositiue.vt inter tēplum et altare. aliquādo reperitur sine casu.et tunc est aduerbium et ponit actor exempla.

Interius vel subterius tibi denotat infra.
Dicas infra me sub me bene dicis et in me.

Hec ꝑpositio infra aliqn̄ ponitur ꝓ interiꝯ sic denotat interioritatē vel īclusionem.vt iste habet malignū spm̄ infra corpus.i.interius siue intꝯ.aliqn̄ ponit̄ ꝓ subterius et tunc denotat subterioritatē siue inferioritatem siue subiectionem. vt iste iacet infra lectum.i. subtꝯ vel subterius lectū non est sensus ꝙ sit intus sed extra.Aliqui dicunt ꝙ ac.assignat differētiam inter intra et infra:nā intra denotat interioritatē vel inclusionē: sed infra denotat inferioritatem vel sabiectionē.Et nota ꝙ infra et intra deriuantur de in.

Extra pro preter vel pro sine dico frequenter
Extra me: nemo est extra damnum sine damno
Et quandoqꝫ locum denotat exteriorem

Ista prepositio extra aliquando ponitur pro preter.vt cū dr̄ nemo est intus extra me.i.preter me.aliquando ponitur ꝓ sine.vt cū dr̄ nemo est in causa extra dānū.i.sine damno.aliquando notat exterioritatē.vt cū dr̄ iste ē extra domū.et extra aliquādo est sine casu: ⁊ tūc est aduerbiū.vnde pris.in xiiii.extra quoqꝫ aduerbiū est apud grecos deriuatū a prepositione ex tam apud nos q̄ apud illos ⁊ inde est ꝙ ex loco prepositionis extra accipitur in quibusdam dictionibus vt exlex quasi extra legis terminos.exul extra solū. exspes extra spē. exeo extra eo.et extra per appositionē aliis adiungitur partibus orationis.

A vel ab abs ex e dic vnum significare
Ex ab vocales:e querunt a qꝫ sonantes
Asperitas nisi defuerit quia dicimus ex quo
Abs autem semper poni vult ante sonantes.

Dicto de prepositionibus deseruientibus accusatiuo casui.agit ac.de prepositionibus deseruientibus ablatiuo.et primo de monosillabis.secundo de dissillabis. Item primo agit de quibusdam in appositione.postea in compositione.dicit igitur ꝙ iste prepositiōes monosillabe que in isto versiculo posite sunt habent eandē significationē.sed tamē inter eas talis dr̄a potest assignari.qr ex ab volunt coniūgi cū dictionibus incipientibus a vocali vt iste anulus est ex auro.et ego habui ab illo.e et a coniūguntur cū dictionibus incipiētibꝯ a consonante.vt e domo vel a domo. Item ab a aliqn̄ significat locū.vnde ouid.quo properas aretusa suis alpheus ab vndis.aliquando denotat personā.vt hoc factuꝫ est ab illo aliquando denotat tempus vt hoc factū ē ab illo tp̄e. Notandū ꝙ iste due prepositiones ex et ab querunt vt dictū est ꝙ dictio cū qua iungūtur incipiat a vocali vel cōsonante leuē sonū habente: vt ex quo.q.enī leuē hꝫ sonū et nullā hꝫ asperitatē.⁊ ideo dicit asperitas nisi defuerit.i.nisi cōsonans sequens habuerit leuē sonū.abs vero vt dicit pris. vult poni ante consonantē vt abste.sed quando consonans sequitur a et e magis preponunt̄ in appositione.vt a domo e iure.ab vero non abduco exuro.in appositione vocali sequēte semper vt ex illo ab illo consonāte raro si nulla asperitas vocis ꝓhibeat.vt ex mediis. abs vero tā in appositione q̄ in compositione consonantibus solent preponi.

Ab si componas quecunqꝫ elementa sequentur

Eqꝫ tantum simul he tres excipiuntur.
Hec prepositio ab cōponitur cū dictione incipiente a quolibet elemento.i.lr̄a tam a voca libus ꝙ̄ a cōsonantibus vt abigo abiicio.abnego.et similia.exceptis a dictionibus incipiē tibus ab c vel q vel t.quibus coniungitur abs cōponendo.ita dicit pris.in xiiii.ab oībus in compositione preponitur litteris absqꝫ c vel t.vt abduco affatur.nam s in f.est cōuersa. vt aufero abluo.asporto.

A quoqꝫ suscipit m componens u qꝫ sonantem
Abs quoqꝫ composite consueuit c t preire
Sicut in abscondito potes abstineoqꝫ probare.

Ista prepositio a cōponit̄ cū dictionibꝰ incipiētibꝰ ab m. vel v.cōsonāte vt amēs et aueo es.et hec ꝑpositio abs cōponit̄ cū dictione incipiēte a c.vt abscōdo.vel a t.vt abstineo.

E qꝫ preire nouem solet vt b d g l r n m.
I qꝫ sonando vel u preponatur reliquis ex

Hec prepositio e cōponit̄ cū dictionibus incipientibus a nouē cōsonantibus .s.a.b.vt ebu lio ebibo.vel a d.vt edoceo educo.vel a g.vt egeo egero.vel ab m.vt emitto.emineo.vel ab i consonāte.vt eiicio.vel ab v.consonāte:vt euerto euoco.vel ab r.ut eruo. eripio. vel ab n. vt enitor.sed cum lr̄is reliquis componitur vt exoro.exigo.

E quoqꝫ priuabit intendit:et exterior at.
Ex hinc eneruat enectum elimino dicas
Illud idem facit ex sicut stirpo pleo claudo

Ista prepositio e aliquando tenetur priuatiue vt eneruo as.extra neruos ponere. aliquā do tenetur intensiue.vt eneco.i.cum intentione neco.enarro eludo.aliquando tenet̄ exte rioratiue:vt elimino extra limen ostii.et eodē mō facit ista prepositio ex priuatiue:vt extir po.intensiue vt expleo.exterioratiue:vt excludo.hoc idē dicit pris.in xiiii.

Priuat et intendit de:deprecor approbat ambo
Sepe precor mortem quandoqꝫ deprecor idem.

Hec prepositio de aliquando tenet̄ priuatiue:vt cū dicimꝰ dep̄cor mortē. aliqn̄ tenetur in tentiue.vt cū dicimus dep̄cor.i.valde p̄cor.sic hoc verbū dep̄cor approbat vtrunqꝫ.

Pro causam precium pro te dabo pro solidis sex
Et pro pro iuxta fecit pro viribus iste
Ac in compositis pro multotiens breuiatur
A procul:at longa sit si descenderit a pro

Hec prepositio pro ponitur in appositione et aliquando significat causam. vt ego veni ꝓ te.i.cā tui.aliquando significat preciū vt dedi hoc pro quinqꝫ solidis. aliquādo ponitur ꝓ iuxta.vt iste fecit pro viribus.i.iuxta vires.Item pro in compositione quando ponitur pro procul breuiatur.vt ꝓfanus.i.excōicatus.profanꝰ quasi ꝓcul a fano.i.a tēplo.vn̄ ver. Si vis incolumē si vis te reddere sanū.Curas tolle graues irasci crede ꝓfanū.pro ibi breuiat̄ sed si ponatur pro ꝓcul produc.vnde. Proficit ad vitē siler hic:siler hoc dat odorē. idem di cit pris.in xiiii.Sed nota ꝙ̄uis actor nō dicat ꝙ pro habet alias duas habitudines.s.expul siuam.vt porto pelles pro frigore.hoc est ad expellendū frigus et habitudinē retentiuam vt porto pelles pro calore.i.ad retinendū calorem.

Pre pro ad inuenies potes hunc contemnere pre me
Pre pro ab vt miser est homo pre mulieris amore
Pro super inuenies pre cunctis laude bearis

Dic pre pro valde precelsus preualidusq;
Ac pre dic ante predico prescio prebe

Hec prepositio.pre ponitur pro ad.vt cū dicimus pre me.vnde ouidius.ausus appolineos pre me contēnere cautus.i. habito respectu ad me.aliquādo ponitur pro ab. vt cum d̄r iste est miser pre mulieris amore.hoc est ab amore mulieris aliquādo ponitur pro valde vt pre celsus.i.valde celsus.preualidus.i.valde super omnes.aliquando ponitur pro ante vt pre dico.i.ante dico preuideo ꝛc.

Hocq; notes omnis monosillaba pre positiua
Preter solam cum reperitur compositiua

Hic ponit ac.talē regulā ꝙ oīs prepositio monosillaba pōt componi et separi vt de ad ex in sub ꝛc.vt pȝ cuilibet volenti exemplificare et exempla inuestigare.cū nunq̄ in ꝯpositōe sed semp in appositione.nec mirū cū loco eius in compositione sēper hec p̄positio insepa/bilis componatur vt concurro ꝯiuro et sic de aliis. Similiter excipiūtur p̄positiōes mono sillabe ꝛ inseparabiles q̄ nūq̄ apponūtur sed semp cōponūtur. vn̄ dicit pris.in xiiii. ꝙ quedā sūt p̄positiones que nūq̄ cōponuntur vt apud cis citra erga extra infra pone prope scd̄m supra.quarum plereq; aduerbioꝝ vim habent.sunt quedā que nūq̄ apponūtur. vt di dis re an se con. hec eni sēper in cōpositiōe inueniūtur que q̄uis per se poni nō possint separe in cōtextu orōnis ideoq; ptes orationis dici vna ratione nō possūt.tū q2 vim et significati onem hn̄t p̄positionū.et in ipa cōpositōne sēper cōpositiue sūt.ideo p̄positiōibus cōnume rauerūt doctores. Ex predictis pȝ ꝙ cū d̄r mecū tecū secū ista p̄positio cū nō est addita istis noībus ꝑ cōpositionē quod est cōtra donatū sȝ ꝑ appositionē vt pȝ ꝑ actorē ꝛ idē vult pris. in xii.tecū aūt secū et mecū per anastrophen cū ꝓnoīe p̄positio ē ꝛ hoc est cā euphonie

Coram siue palam dic vnum significare
Coram personam denotat omne palam

Habito de p̄positionibus monosyllabis agit ac.de polisillabis et primo de corā et de pa/lam de q̄bus dicit ꝙ corā ad personas palā ad oīa ptinet.vt corā rege palā populo.

Quamuis significent vnum sine distat ab absq;
Da sine componi:sed non componitur absq;
Da sine postponi semper preponitur absq;

Sine et absq; eandē habent significationē q2 semp dicūt priuationē alicuius rei.sed tn̄ differūt.q2 sine cōponit̄ vt sincerus.ra.rū.et absq; nunq̄ cōponitur sine vero etiā nūq̄ cō ponitur cū dictione integra remanente:ut vult prisc.sed bene cōponit̄ si dictio corrūpatur Itē sine aliqn̄ p̄ponit̄ aliqn̄ postponit̄.absq; vo nūq̄ postponit̄ sed semper preponitur.

Cum postponatur semper cur prepositiua
Dicitur esse tenus:quoniam casum sibi iungit
Et quandoq; sequens eolismum vult genitiuum
Maro crurum tenus:amento palearia pendent

Actor hic mouet questionē cur hec p̄positio tenus p̄positio appellet̄ cū semp postponat̄ in appositione.vt pubetenus.soluit ac.et dicit ꝙ non appellat̄ eo ꝙ p̄ponat̄ sed q2 casuale si bi subiūgit naturaliter et casū semper requirit quod est propriū p̄positionis.ita dicit pris.i xiiii.tenus significat ꝙ sine dubio apud grecos aduerbiū est et q̄uis semp pene postposi/ta inueniatur:tn̄ q2 sine casuali non potest poni sicut alia q̄ q̄uis sint aduerbia tn̄ hoc ipso ꝙ casualibus iungūtur p̄positiones eas esse estimauerūt. ideoq; inter prepositiōes cōnu/merauit ꝙ nō solū abltō sed etiā gtō casui more eolismo.i. greco virgilius adiūgit. vnde in georgi.vt crurum tenus amento palearia pendent.

Dic sub pro subtus pro per suppone vel ante

Arma sub aduersa posuit radientia quercu
Urit atrox iuno sub noctem cura recusat.
Sub lucem exportat calatos subdicitur ante
Sub quoqz diminuit subtristis sit tibi testis

Hic determinat ꝛc. de ꝓpositionibus vtriqz casui deseruientibus dicēs ꝙ ista ꝓpositio sub iūcta actō ca sui aliqñ ponit̃ pro ante. Unde virgil'. Sub lucē exportauit calatos. Aliqñ ponit̃ pro per. vt in eodē Urit atrox iuno sub noctē curaqz recusat. qñ vo cū abltō iūgitur ponitur ꝓ subtus. vt virgi. Arma sub aduersa. in compositione quoqz localē vim retinet. vt subeo suppono subintro. mō diminutiuā vt sub rideo subtristis subfundo

Sic super a supera descendere: dic quoqz supra
Appocope facit hoc sed sincopa perficit illud

Prepositio super descendit ab antiqua prepositione supera et hoc ꝑ appocopā ꝑ ablationem factā in fine dictiōis. s. istius littere a. Itē hec ꝓpositio supra siliter descēdit ab eadē: et hoc ꝑ sincopā. s. per remotionē factā in medio dictiōis. s. istius littere e.

Dis c t p f s i preponitur ast aliis di
Di sit producta dirimo iace siue disertum

Prepositio dis inseparabilis differt ab hac ꝓpositione di insepabili. modo hec ꝓpositio dis cōponitur cū dictiōibus a c. vt discurro discutio. vel a p. vt dispono disputo. ab s. vt dissicio dissero. a t. vt distorqueo. distrabo. ab f. vt diffūdo differo in quibus s in f ꝯuertit̃ euphonie causa. vel i cōsonante. vt disiectus. di preponit̃ vt dimitto digero diluo et vbiqz producitur di. excepto dirimo et disertus. exēplū habemus. Fecūdi calices quē nō fecere disertū

Sensum composite mutant complent minuuntqz
Impius et incuruus subtristis nomina sunt hec
Mutat non minuit subridet complet inardet

Prepositiōes in cōpositiōe sensū mutāt. vt impius. complent: vt incuruus. i. valde curuus tristis subtristis et hoc satis visū fuit superius ꝑ donatū in principio ꝛc.

Construe cum quarto super in sub subter eundo
Cum sexto stando tamen in potes addere quarto

Prepositiones pro varia sui significatōne mō actō mō abltō ꝓponūtur. vñ dicit ꝙ qñ iste ꝓpositiōes cōstruūtur cū verbo significāte motū localē habent cōiungi cū actō casu. vt vado in hostes. curro super hostes vel super campū vel mōtem. vado subter domū. sed quādo cōiungitur cū verbo nō sigñte motū localē tūc abltō cōiūgitur. vt sum in domo. sedeo sub tus vel subter domo et hoc dr̃ ꝑ alia verba in doctri. In sub ter vel tus dant quartū dū sociamus. ꝛc. In campo curro bene dicis si sis in illo. Si sis exterius in campū sit tibi cursus.

In notat vsqz: super: contra: iuxtaqz. diu: per
Seruor in hunc tibi christe diem: uel seuor in illum
In gentem faciam te magnam si vis in istam
Fertur in aduersos rigide: bellatur in hostes
In ripam fluuii turba comitante resedi
Uiuat rex noster in eternum. viuat in euum
Justicie portas aperis ingressus in eas
Est imitatiuum cum dico credis in eum

Ista ꝓpositio in iuncta cū actō casu qñqz ponit̃ ꝓ vsqz. aliqñ ꝓ super. aliqñ ꝓ cōtra. aliqñ

ꝑ iuxta.aliqñ ꝑ diu.aliqñ ꝑ per.sicut exempla lr̄e declarant manifeste. Itē aliqñ ista ꝑ̄po
sitio in est imitatiua.vt credere in deum est ipsum imitari.

Sexto cum circa:super ante per inter ad intra
In ligno baculi trans iordanem pedes iui
Calcens in pedibus in crinibus esto galerus
In domino mentem iacta totamq; tuam spem.
Inq; suis oculis ezechie mors data seruis.
In patribus dominus nato deinde locutus.
Cepisti dona deus in mortalibus alma.
In proprio latere dominus tibi ne capiare
In israel o virgo propriis in menibus ito
Cum sexto iuuctum signabit sepius infra
Rex sedet in solio busto tumulandus in arto

Hic ostēdit ac. q̄ ista prepositio in iūcta cū ablatiuo casu diuersas habet significatōes.et
dicit q̄ aliqñ ponitur ꝑ cum.aliqñ pro circa.aliqñ ꝑ sup.aliquādo ꝑ inter. aliquando pro
intra.aliqñ ꝑ ad.sicut exēpla littere declarāt manifeste. Cū sexto.dicit q̄ ista prepositio in
quādo ablatiuo iūgitur sepissime pro infra ponit̄.vt patet ꝑ exemplum.

Sub si queq; notes tibi signabit prope subter
Sub lucem dicis uenio vel sub patre uiuo

Hec ꝑ̄positio sub ponit̄ alñ ꝑ ꝑpe vt cū d̄r veite sub lucē vel sub diez.i.ꝑpe lucē vel ꝑpe di
em.aliquādo ponit̄ ꝑ subter.vt cū d̄r sub patre viuo.i.subter patrem.

Supra vel contra de iuxta dat super ista
Pugno super montem monitus eo super hostem.
Multa super priamo rogitans super hectore multa
Sedimus in lachrimis supra flumen babilonis.

Super ponitur ꝑ supra.vt pugno sup montē.i.supra montē.aliqñ ponit̄ ꝑ contra.vt cū
dico munitus eo sup hostē.i.contra hostē.aliqñ ponitur ꝑ de.vt multa super priamo.vnde
in alex.his sup accēsa.i.de his.alñ ponit̄ ꝑ iuxta.vt sup fluia babilonis.i.iuxta.

Finis causa locus contra supra prope tempus
Ex ad signatur:sic ex de sermo notatur
Finis materia numerus tempus loca causa
Dimicat ad palmam:frendens ad vim faciendam.
Curritur ad cenam:ferit ad petram cocus ollam
Vir sedet ad ripam:iacet ad portam:stat ad horam.
De domino narrat de belli laude perorat
De lana panni sunt:de numero quoq; lucri
In men sem de mense venis:es de babilone.
Lis est de minimo:pugna est de paupere regno.

Hic determiat de duab; ꝑ̄positionib;.s.de ad ⁊ de de.et primo ponit earū significationes
postea exēplificat.⁊ sic possūt esse due ꝑtes distīcte.vñ primo proponit significatōes istius
prepositōis ad.scđo istius.s.de cū dicit ex denotat̄ sermo finis materia ⁊c.tertio exēplificat

de ad. cũ dicit. dimicat ad. quarto exẽplificat de de. cũ dicit de dño &c. Dicit igitur ac. q hec
prepositio ad sex habz circũstantias vel significatiões. nã aliqñ significat finẽ. vt iste dimi
cat ad palmã. i. finaliter ẽ ad cãm. vt frẽdit ad vim faciendã. aliquãdo notat circũstantiã
localẽ. vt currũt ad cenã. aliquãdo significat contra vt ferit ad petrã. i. contra petrã. aliquã
do ponitur pro supra. vt vir sedet ad ripam. i. supra ripã. aliquãdo p prope. vt pauper sedet
ad portã. i. ppe portã. aliquando significat tẽpus. vt ad horã. De dño. hic act. exẽplificat
de ista ppositione de: sz sume prius supra significatões: cũ dicit in fine cuiusdã vsus sic ex
de &c. z sequit vers⁹ sic. Finis materia. dicit ergo ac. q hec prepositio de aliqñ notat sermo
nem et loquelã fieri de aliqua re vel p substãtia absente vel pñte. vt iste dicit talia de dño
aliqñ significat materiã. vt panni sũt de lana. aliquãdo finẽ. vt iste laborat de laude belli
aliqñ notat numerũ. vt iste dedit mihi de lucro. aliqñ tps. vt iste venit de mense in mensẽ
aliqñ locũ. vt iste venit de babilone. aliqñ cãm. vt lis est de paupere regno.

Cum simul et contra: sta cum socio neq3 pugna
Cum socio pugnas: bene dicis cum socio stas
Vestibus induo te pro frigore proq3 calore
Sic aduersatur in pro sententia duplex

Hec ppositio cum habz duas significatões quasi cõtrarias. nã aliqñ significat idem cum
simul. vt iste stat cũ socio. i. sil'. aliqñ significat cõtra. vt iste pugnat cũ socio. i. cõtra socium
Uestibus. hic determiat de pro. z dicit q habet duas significatões secundũ diuersos respe
ctus. nã aliqñ dicit remotionẽ. vt induo me p frigore. i. ad reõuẽdum frig⁹. aliqñ signifi
cat retentõez. vt induo me pro calore. i. ad retinendum calorem.

Hec tria significat tibi re: rursum retro contra
Vt reparo retraho bene dicis siue recludo

Hec prepositio re insepabilis aliqñ significat iterũ in cõpositiõe. vt isti recipiũt pocula. i.
iterũ capiũt. et reponũt. i. iterũ ponũt. aliquãdo notat retro. vt iste reflectit cursũ id ẽ retro
uertit. aliqñ significat contra. vt recludo. i. contra cludo. respicio retro aspicio. reuertor. re
tro vertor. vel ex hoc natũ est aduerbium retrouersũ.

Si bene distribuas preter tollendo propinquat
Dic nullus currit preter me sic tibi tolle
Sto preter ripam sic signo proximitatem
Ac si\ \ prettereas preter pro trans bene dicis
Est inclusiuum preter me conuoco multos
Est exclusiuum preter me nemo mouetur.

Hec ppositio preter aliqñ significat ablationẽ. i. exceptionẽ. vt cum dr nullus currit pter
me. sens⁹ est q nullus ali⁹ currit nisi ego solus. qr iã tollor a cõitate aliorũ. aliquãdo signi
ficat proximitatẽ. vt sto preter ripã. i. iuxta mea regna. aliquãdo in cõpositione notat idez
quod trans. vt cũ dicimus pretereo is. i. transeo. aliquãdo notat inclusionẽ. vt cum dicitur
preter me multos cõuoco. et aliqñ exclusionem. vt nemo preter me mouetur.

Includit simul excludit quoq3 sepius vsq3
Que nunc sola regit et non alia comittante

Dicit ac. q hec prepositio vsq3 significat inclusionẽ. vt cum dicimus a die dominica vsq3
ad diẽ sabbati sũt sex dies. ita q dies dñica includitur in numero. aliquando notat exclu/
sionem. vt cũ dr a die sabbati vsq3 ad diez sabbati sũt quinq3 dies: ita q vtraq3 dies sabba
ti excludit. Item aliqñ regit accusatiuũ cũ ponitur sñ alia ppositõe. vt vado vsq3 ecclesiam

Sed tamen ista notes quotiens etenim dupplicantur

Casus preposite: respondent posteriori
Depost fetantes desupra menia dicas

Qñ due prepositiones simul inuicē preponūtur suo casuali: vltima coiter rn̄det posteriori casuali. vt venio deultra pontē. Notandū ꝙ secundū aliquos supra montē vel supra pontem ponit̄ aliquo mō loco vnius casualis cui deseruit pria ꝓpositio. Deinde querit̄ nōne ita bene dr̄ venio suprade mōte sicut venio desupra montē. Solutio. nō pōt dici suprade monte. qꝛ dicit pris. quedā sunt prepōnes infinite significatiōis: et fere oēs prepositiōes monosillabe. ꝛ quedā vero hn̄t minꝰ infinitā significatiōem. sicut ꝓpōnes hn̄tes significationes locales. vt itra supra. vn̄ sicut est in noībus ꝙ magis finitū specificat minꝰ finitū vt animal per hō. silr̄ est in ꝓpositionibꝫ ꝙ minꝰ infinita specificat magis infinitā. vn̄ dr̄ venio desupra pontē. determinat̄ em̄ hec ꝓpositio de: que est minꝰ fita ꝑ hāc prepositionē supra que est magis fita et nō ecōuerso. vn̄ non est incōueniēs ꝙ vna ꝓpositio habeat alterā cūm suo casuali ꝓ materia sue circūstantie. sicut nō est incōueniēs ꝙ scd̄m aduerbiū determinet verbū alio aduerbio determiatum. vt sortes nō currit bene: ꝛ sic pꝫ ꝙ vltima prepositio cū suo casuali erit tanꝙ casuale prioris ꝓpositiōis. alii aliter dicunt ꝙ prima ꝓpositio habet casuale subintellectū. alii dicūt ꝙ ibi est appositio inter prepositiones.

Tuqꝫ nouem numera quas casibus addimus extra
Ex in de ab abs cum da simul a qꝫ per e qꝫ
Ab qꝫ ob pro pre cis post sub trans adiicias his

Nouē sūt prepositōes .s. ex in ab abs cū de a per e: que sēper dicunt̄ poni cū suis casualibꝫ vt significēt aliqͩ finite siue ꝑ appositōeꝫ siue ꝑ ꝯpositionē. nunꝙ em̄ ꝑ se ponūtur vt aliquid ꝑ se significēt. et iō dicit ac. extra litterā de supra ꝛc. ad drāꝫ aliaꝝ ꝓpositionū que sepe sine suis casualibꝫ inueniūtur que supradicte nō faciunt. ꝛ tūc tales ꝓpositōes sn̄ casibꝫ posite potiꝰ aduerbia sūt dicēda qđ est ꝯ donatū dicētē ꝙ ꝓpositiōes siue ponātur cū suis casualibꝫ siue non semp sūt ꝓpositiones. quod negat prisc. dicens prepositiones a casualibus cadunt et tenentur aduerbialiter.

Vsqꝫ subauditur in ad et dicas ad in vsqꝫ
Lucanus summis perduxit ad equora castris
Vsqꝫ parethonias eoa ad littora sirtes

In hac prepositione vsqꝫ aliqñ intelligitur ad vt patet per exemplū lucani positū in littera. aliqñ ecōuerso in hac prepositione ad intelligitur vsqꝫ vt idem ac. ostendit vt pꝫ cuilibꝫ intuenti. parethonias .i. alexandrinas. eoa littora .i. orientalia.

Nteriectiuas dicunt aduerbia sepe
Vel quoniam verbis iunguntur: vel quia sepe
Verba subaudiri soleant in vocibus harum

i

Determinato de prepositione. cōsequenter in hoc xxiiii ca. et viii libro quinte partis agit ac. de interiectione secundū ordinē donati. priscianū tn̄ in expositiōe sequēdo. vnde ordo iste interiectionis et prepositionis et aliarū partiū orationis satis est visus superius in aliis partibus orōis. qꝛ interiectio est ps impfecta et incōpleta in cōparatione ad alias ptes orationis. et iō vltimo ordinatur tanꝙ impfectior et incōpletior. ꝛ hoc est secundū donatū quia prisc. non facit distinctam partē ab aduerbiis. vnde act. noster in prima parte huius capituli sequendo pris. nō diffinit interiectionem. dicunt em̄ priscianus ipse et greci quos imitatur interiectiones esse aduerbia. vel qꝛ verbis adiūguntur. vel qꝛ in vocibus interiectiuis soleant verba subaudiri. vt si dicam o virū .i. miror virū. heu me .i. dolor vrget me. sꝫ cū actore nostro sequentes donatū dicamus interiectionē esse partē ab aliis distinctā modo speciali significandi. alie nanqꝫ significant per modū ꝯceptus vel rei principalis sicut nomen et ꝓnomen q̄ significant per modū rei seu entitatis permanētis. nomē sub quali

tate distincta. pronomen sub qualitate distinguibili. verbū vero et participiū per modum fluxus. verbum sub modo dicibilis. participiū vero sub mō subiicibilis vt nō satis sit significare per modū vniti. cū et id verbo personali cōpetat quod respicit suppositū cui adiacet et impersonale ipsum actu et intellectu includat. Tres vero minus principales etiam cuiusdam dispōis rei principalis cōceptum signāt quam rei dispositionē dicimus entitatem quandam imperfectam q̄ entitas vel est in vno subiectiue et in alio terminatiue vel in duobus subiectiue. si primū. vel non est ad terminū extrinsecū. et sic est aduerbiū. vel est ad terminū extrinsecū. et sic est prepositio. si vero in duobus sit subiectiue: sic est coniūctio. Interiectio vero merito vltimū obtinet locū. qr non mentis conceptū. sed sensualitatis affectū seu motū aut passionem significat. vnde sic a donato diffinitur. Interiectio est ps orōnis indeclinabilis signās affectū voce incognita. i. incōpleta et imperfecta: cū em̄ passio ōis sensitiua sit quidā modus qui consistit in fieri seu in quadam intensione vl' remissione oportet vocē interiectiuam ipsius passionis naturaliter representatiuam pferri cū quadam intensiōe vel remissione seu imperfecte et incōdite vt signū signato correspondeat. Ex quo infertur interiectiōem esse vocem naturaliter significatiuam. alie vero ptes significare ad placitū. Item infertur respectū signi quo interiectio in esse dictionis constituitur esse realem. respectū vero signi quo alie partes in esse dictionis cōstituuntur esse purū ens rōnis. cū ipse voces ad plm̄ signātes nō habeant ex natura rei habitudinem ad res significatas. Sed si queratur cū aduerbiū significet affectū vt vtinam et similiter verbū vt desidero quomō ab interiectione distingūtur. Respondeo q̄ verbū et aduerbiū significāt affectū per modū conceptus seu verbi. Interiectio vero per modum passionis.

Sed cur dicatur cum non interiaciatur
Interiectiua: non a paucis dubitatur
Non interposite dantur sed prepositiue
Ad quod reuera sic respondere valemus
Nam menti et uoci medians interiacet ipsa
Cum precedat mens et cum vox ipsa sequatur
Que media inseritur interiectiua vocatur.

Hic prosequitur ac. de interiectione. et primo facit questionē quare interiectio tali nomīe nuncupet̄. nā interiectio sp preponitur verbis et nūq̄ interponit̄. ad quod respondz dicendo q̄ inter mentē z vocem cōpletā interiectio que est vox incōpleta iacet quare interiectio nuncupat̄. inde est q̄ interiectio nuncupatur. cum dicit ac. mens precedat.

Hocq3 notes: omnis interiectiua recusat
Non aspirari: quia subiacet asperitati
At semiplena semper sub voce feruntur
Significatiue tamen has proferre memento
Semiplena velut oratio significans est

Omnis interiectio vult aspirari hoc est cū aspiratiōe scribi pferri cū aspitate. nunq̄ em̄ interiectiones leuiter proferunt̄ cū sp subiaceant aspitati. vt heus hei vehei. et sic de aliis vt actoris littera manifestat. semiplena em̄ ac impfecta voce pferuntur cū aliqd semp significare dicontur et sūt oratio tanq̄ semiplena et impfecta. vt heu est vox semiplena z imperfecta cū significat aliqd quod valet tm̄ ac si dicerē ego doleo z sic est impfecta ideo donat⁹ diffinit sic. Interiectio est pars orationis significans mentis affectū voce incondita.

Hocq3 scias nulla voce indiget expositiua
Sed quidam dicunt vehi guai velut expositiue

Cum non exponant linguaqꝫ fruantur eadem.

Interiectiões nõ possunt exponi per aliã linguã siue per aliud ydioma. nã quodlibet ydi oma hꝫ suas ꝓprias interiectiões. et sic vna interiectio nõ potest per aliã exponi. Sed qd dicit ꝙ vt aliq dicũt iste interiectiões vehi et guai sũt expositiue. hoc ẽ vna exponit aliã: sꝫ scdꝫ veritatẽ nõ est verũ. qꝛ vehi et guai sunt interiectiões blasphemantis in lingua hispa na et vna non exponit aliam cum non sint sub diuersis idiomatibus. qꝛ exponẽs et exposi tum sic se habent ꝙ vnum debet esse notius altero

Queritur a multis si plena voce loquamur
Vtrum debeat hic interiectiua vocari.
Dicamus super hoc affectum sepe loquentis
Voce frui non perfecta que sic vocitatur
Vt donatus ait: vox est incondita vox hec:
Hec quoqꝫ que plena est vox interiectio non est.

Mouet ac. q̃stionẽ q̃ fũdata ẽ super hoc qđ dicimus tota die plena ꝛ perfecta voce probdo loꝛ ꝛ sil'ia. q̃riẗ vtrũ tales voces q̃bus videmur plena voce loq̃ ꝛ plenarie et perfecte aliqd designare sint interiectiões aut nõ. ad hoc ac. breuiter rñdet ꝙ tales nõ sũt interiectiões ꝛ sil'es. qꝛ interiectio id qđ significat: significat voce semiplena ꝛ incõdita. sed cũ dico ꝓbdo loꝛ et sil'ia illa vox ẽ plena ꝛ manifesta et iõ nõ est interiectio: sed ꝓh incõdite ꝓlatũ est in teriectio et doloꝛ est nomẽ. Sed tũc potest fieri q̃stio supra quã sillabã debeat fieri accẽtus si dicas ꝙ supra primã nõ est verũ. qꝛ iã videretur ꝙ esset vna dictio cõposita et tñ secundũ pri. nulla interiectio cõponiẗ. sed dicendũ ꝙ debet fieri accẽtus supra sillabã primã de do loꝛ. vñ v. Probdoloꝛ accentũ diuisum credere debet. Interiectiua nunq̃ cõponiẗ vlla

Cur non ponatur prioꝛ a pleris dubitatur
Nam cum nascatur puer hec statim recitatur
Hoc respondemus ꝙ q̃uis prima feratur
Non prima est quia sic vocis ratio moreretur.

Mouet actoꝛ questiõeꝫ seu dubitationẽ qꝛ dubitauerũt aliq̃ quare interiectio nõ ordi natur ante alias ptes orõnis cũ primo ab oꝛe pueri nascẽtis proferaẗ nã masculus statim qui nascitur dicit a. femina vero dicit e. vñ v. Ois masculus a nascẽs. e femĩa profert. ꝛ di cunt e vel a quotquot nascũtur ab eua. a dat adã genitoꝛ. e dedit eua parẽs. Ad hoc respõ det ac. et dicit ꝙ q̃uis iuteriectio prima ꝓferatur nõ propter hoc primo debet ordinari. q̃a sic ratio vocis moreretur hoc est interiectio nunq̃ interiectio vocaretur. nam iustum est vt quod perfectũ est preponatur et quod semiplenũ est subsequatur. quare interiectio nõ pre ponitur cũ non sit perfecta vox: sed imperfecta et incondita. Item ratio vocis potest consi derari tripliciter. vno mõ ꝓ forma absoluta et intrĩseca ipsiꝰ qualitatis seu mõ intrinseco q est modus ꝓferẽdi et dearticulãdi vocẽ accẽtu acuto vel graui. et sic pfectioꝛ ẽ forma vo cis sigñtis ad placitũ q̃ significantis naturaliter. alio mõ capiẗ pro forma respectiua seu respectu signi quo constituitur vox in esse dictiõis. et tũc vox interiectiua hꝫ formã pfectio rẽ q̃ vox significatiua. qꝛ respectu signi vocis interiectiue est ens reale: vocis vero signifi ficantis ad placitũ est ens rõis. tertio ꝯsideraẗ ex pte termini ipsius respectꝰ seu correlati ui aut signati. ꝛ sic vox significatiua ad placitum est dignioꝛ voce significatiua naturaliẗ qꝛ illa est significatiua cõceptus et ista affectus: conceptus vero dignioꝛ est affectu. quare merito septẽ ptes q̃ significãt cõceptũ precedũt interiectionẽ que significat affectum

Si proprie attendat quis lamentatio quedam
Sub ratione potest interiectiua vocari
Sicut subseruit oculis signum digitale

Sic auri seruit interiectiua sonora.

Quelibet lamentatio ab ore animalis prolata potest dici rationabiliter interiectio. quia sicut per signū factū cum digito aliquid percipimus oculis sic per lamētationē que dr̄ interiectio aliquid percipit auris. s. aliquas affectus passiones.

Interiectiuas fore dicunt sibila quidam
Sunt quoniam voces affectum significantes
Absit quod dicunt quia scribi non bene possunt.

Aliqui dicunt sibila esse interiectiones. nam dū clerici sibilant in scholis affectant qđ magister eis reiteret qđ predicit vel qđ termīet lectiōez vel ꝙ legat vlterius sed tamen hoc remouet actor ꝛ dicit ꝙ sibila non sunt interiectiones q₂ non possūt scribi. sed quelibet pars orationis potest scribi. ergo sibila non sunt partes orōnis.

Queuis lingua suas proprie dicatur habere
Interiectiuas: nec linguam lingua reposcit
Sicut et in reliquis reperimus partibus esse
Ac venatores et pastores variatim
Interiectiuas sibi fingunt officiosas.

Licet quodlibet ydioma habeat suas ꝓprias interiectiones et ideo nō o₃ ꝙ interiectio ꝑ aliā linguā exponat̄ nec sic ē de aliis ꝑtibus. nā vnūverbū exponit̄ ꝑ aliud vt latro. i. fur. s₃ interiectio vna nō exponit aliā. nec vna lingua requirit aliā linguā ad interiectionē exponendā. q₂ qđlibet ydioma h₃ suas proprias interiectiōes. venatores aūt ꝛ pastores fingūt suas ꝓprias interiectiōes qbus vtūtur ꝑ mouēdo canes ꝛ aīalia oñdētes eis suos ꝓprios affectus sicut sūt sibila et alia signa quib₃ canes et alia aīalia ad varias passiōes excitant

Oh stupet: applaudit euge: sed ridet aha eh.
Heu dedignatur: aha probat: ehoeh clamat.
Chitho₃ silere monet: io laudat teste nasone
Aha conqueritur: ahi vagit: imperat et proh.
Vach quoq₃ deridet: pape miratur et ohe.
Ac vtinam gliscit: sed io festinat et arri
Euax letatur. dolet heu vel veh: timet achach.

Superius actor determinauit de interiectione in generali. in hac parte determinat de significatione earū in speciali earūdem decēocto spēs significatiōis ponendo. s. stuporis. applausus. risus: dedignationis. approbationis. clamoris. silētii. laudis. conquestionis. vagitus. vituperii. derisionis. admiratiōis. desiderii. acceleratiōis. leticie. doloris. et timoris quarū siquidē significationū exēpla patent seriatim in littera. sed has sensitiue ꝑtis passiones seu affectiōes philosophi et theologi reducūt ad vndecim. s. ad spem desperationem timorē audaciā iram amorem odiū desideriū fugam gaudiū et dolorē. q₂ oīs hmōi passio nascitur in appetitu sensitiuo vel irascibili vel concupiscibili. si in irascibili. vel sequitur inclinationem seu aptitudinē ad arduū vel motū in arduū. vel adeptōem ardui. si primum vel inclinatio est in bonū: et sic est spes. vel a bono et sic est desperatio. vel sequitur motu₃ in arduū malū et sic est audacia. vel motū ab arduo malo et sic est timor. ad adeptionem vero boni ardui non sequitur aliqua passio in irascibili. sed gaudiū ꝛ leticia q̄ est passio vltima appetitus cōcupiscibilis. sed ad adeptiōe₃ ardui mali ī irascibili sequitur ira et indignatio. et sic p₃ quare ira nō habeat contrarium. si vero passio sit in appetitu cōcupiscibili vel sequitur aptitudinalem inclinationē in bonū vel a malo. vel actualē motū in bonum vel a malo vel adeptiōe₃ boni vl' mali. si primū sic sūt due passiones. s. amor respectu boni

et odiū respectu mali.si secundū sic sunt alie due.scilicȝ desideriū respectu boni et fuga respectu mali.si tertiū sic sunt due.s.dolor respectu mali et gaudiū respectu boni: ad quam oēs passiones appetitus irascibilis terminantur.De aūt vndene affectiones siue passiones appetitus sensitiui his quatuor versibus comprehēdunt.Haud secus ac vario fluctu cōtunditur equor.Multiplici affectu fluctuat oīs homo.Sperat desperat timet audet cā det in ira.Diligit odit auet vitat ouatqȝ dolet.Solent he tamen xi.ad quatuor principales reduci.s.ad gaudiū spem timorem et dolorē.q2 oīs passio vel est respectus boni vel mali.si primū vel respectu boni pñtis et sic est gaudiū.vel futuri ꝛ sic est spes.si respectu mali pñtis.et sic est dolor.vel futuri et sic est timor.et de his quatuor loquitur virg.in vi.eneid. Hi metuūt capiūtqȝ dolent gaudētqȝ.et oratius ad numitiū. Gaudeat an doleat metu at cupiat quid et ad rē.et boetius de cōsolatione li.i. Gaudia pelle:pelle timorē spēqȝ fugato nec dolor assit.et hos mutatus noster donatus in quatuor spēs interiectionis significationē partitus inquit vel leticiā mentis significamus vt euax.aut doloremvt heu.aut admirationē vt pape.aut metū vt ababab.et si qua sunt similia.

Interiectiua preponitur.vndeqȝ flaccus
Ohe presidium dulce decusqȝ mecum
Persius ac postponit eam:tute perditus ohe

Hic dicit act.ordinē interiectionis in constructione.et dicit ꝙ interiectio preponitur in ordine constructionis.et probat per oratiūvt ohe dulce presidiū ꝛ decus mecū:lp ohe est interiectio admiratiua.Itē postponitur vt probat per exemplū persii positū in littera.

Non solum generat sensum ratione fruentis
Sed quandoqȝ mouent animū ratione carentis

Hic ponit aliā proprietatē interiectionis dubiū remouēdo.et dicit ꝙ interiectiōes nō solū mouent aīm rōe fruentis.i.bonis ad apprehendendū rē:sed mouent sensum animalis bruti et ad apprehendendū rem vt io arri excitant animalia.

Viginti septem specierum nomina dicas
v Primitus omonimū quod et equiuocū vocitatur
Pirrhus achilleides pirrhus rex epirotarum
Omonimumqȝ canis signum latrabile piscis

Superius ac.determinauit de noīe et verbo et de aliis partibus orōnis sigillatim in hoc nono seu totius voluminis tredecimo libro resumit de nomie.et quartodecimo de verbo et de modis eorū accidētalibus et de declinationibus determinando. In precedentibus enī libris de ipsis duabus partibus determinauit quo ad rōem significandi per quā ī esse dictionis cōstituūtur ostendēdo diuersas significatōnes earū.hic agit de aliis modissignificādi.et primo agit in hoc xxv.ca.de xxvii.spēbus noīm in generali.secūdo in speciali.ibi Dicis in eus.Prima posset diuidi in tot partes quot ponit species nominū.sed causa breuitatis remaneāt indiuise.In prima parte dicit sic preponēdo ꝙ vigintiseptē specierū nomina sūt.vel aliter potest legi per ypallage ꝙ viginti et septem sunt spēs noīm.et dicit ꝙ omonimū seu equocū ē qđ sub vna voce plura significat.et hoc tam in propriis ꝙ appellatiuis.et prīo declarat in noībus propriis.secūdo in appellatiuis.Omonimū dr ab homos quod est vnū et onoma nomē.q.vnū nomē plura signs sub vna voce.et equiuocum dr de equus a.ū.et voco as.q.nomē plura vocans sub vna voce: vt pirrhus quod est equocū ad filiū achillis et regē epirotarū.scđo declarat in appellatiuis.vt canis est nomē omonimū.

Postea sinonimum corneli scipio publi
Econtra gladius ensis mucro sinonimantur

Hic ponit ac.secundā spēm noīm scȝ sinonimorū.et dicit ꝙ nomen sinonimum est quod sub diuersis vocibus vnam et eandem significat rem.ꝛ primo ponit exemplū in ppriis:vt

tii.

omonimum
equiuocum

cornelius et scipio et publius ista sunt noīa propria et sinonima idē significant. postea de clarat in appellatiuis vt gladius ensis mucro et spata. ista noīa diuersa idē signt. et dr̄ a con quod est simul et noma nomē. q. simultas noim idē significantiū.

Inde relatiuum sicut pater a patre natus
Alterutro quorum pereunte simul perit alter

Ponit hic tertiā spēm noīm. s. relatiuorū dicēs ꝙ relatiuū est cuius totū suū esse est ad ali ud se habere. seu relatiua sunt que posita se ponūt ⁊ perempta se perimūt. vt perempto pa tre perimitur filius. i. respectus filii ad patrem et ecōuerso.

Utqꝫ relatiua seu lux nox dextra sinistra

Hic ponit quartā spēm noīm relatiuorū que nō sunt proprie relatiua sed quasi ad aliqd dicta. i. quasi relatiua. q: nō sūt de genere ad aliquid. sed de alio genere. dicūtur em̄ secun dū logicos relatiua secundū dici vt scia ad scibile ille respectus quo refertur scia ad scibile lꝫ differat formaliter a scientia nō tn̄ realiter. iō reducitur ad predicamentū qualitatis. si militer dextra et sinistra est relatio extrinsecus adueniens de predicamēto sit⁹ siue pōnis

Nomen gentile flandrensis seu cathalanus

Hic ponit quintā speciē noīm et dicit ꝙ nomen gentile est quod sumitur a regione: vt de flandria hic et hec flandrensis et hoc frandrense. de cathalonia cathalanus na. nū. de tho losa tholosanus na nū. gentem significat illius regionis

Dic patrium nomen ebrardus bituniensis
Hic interserui nomenqꝫ locumqꝫ magistri

Hic ponit sextā spēm noīm et dicit ꝙ nomen patriū est quod sumitur a nomīe vrbis. ⁊ ponit exemplū vt de bitunia hic et hec bituniensis et hoc se.

Quis qualis quantus quoduis interrogat horum

Hic ponit septimā spēm noīm. et. d. ꝙ nomē interrogatiuū est qd̄ cū interrogatiōe ꝓfert vt qs q̄lis ⁊ quātus et sil'ia. vt qs currit. qualis ē iste. ita ꝙ cū quodā mō iterrogādi dꝫ dici.

Sunt infinita quis qualis sepius ista

Octaua spēs est noīm infinitorū. et est nomen infinitū quod infinite significat. vt quis et qualis. vt qui tyrannū interficiet premiū accipiet infinite tenetur.

Sunt collectiua gens plebs populus quoqꝫ turba

Hic ponit nonā spēm noīm et dicit ꝙ nomen collectiuū est quod in singulari numero plura comprehendit. vt populus gens turba plebs clerus.

Sunt tibi diuidua neuter simul alter vterqꝫ

Hic ac. ponit x. spēm noīm. s. distributiuorū. et. d. ꝙ nomē distributiuū est qd̄ facit terminū cōeꝫ cui adiūgitr̄ teneri ꝓ pluribꝫ suppositis. ꝓ duobus vt vterqꝫ ⁊ neuter; ꝓ pl'ibꝫ. vt oīs.

Ficticium nomen onomothopeya fingo
Ut tintinabulum seu turtur offa vel obba

Hic ponit xi. spēm noīm et dicit ꝙ nomen ficticiū est id quod sumptū est a sono rei cuius est. vt tintinabulū. et dr̄ de tintin. et turtur et offa et obba et appellatur nomen onomoto pepon. et dicitur ab onoma quod est nomen et thesis positio et poio is. quod est fingo gis. quasi nomen fictū vel factū a sono vel a proprietate soni.

Ac generale genus rerum tibi significabit.
Et velud herba color fructus animal lapis arbor

Duodecima species noīm est nomen generale quod nominat quandam proprietatem competentē nature cōi diuisibili per differentias formales secundū qd̄ est distincta ex na tura rei a natura specifica q̄ vocat̄ generalitas nominās respectū ad spēm. q̄ quid genera litas a natura cui inheret est distincta formaliter ⁊ ex natura rei. ꝙuis sit idē realiter ⁊ dꝫ

secūda intētio q2 nō primo mouet intellectū sicut ipsa natura cui inheret: sed intellectus secūdo intelligēs hmōi realitates in rebus vocat eas secūdas intentiones.

Ac species rerum tibi significabit speciale
Vt siler albedo bos glans smaragdus acerqꝫ

Tredecima spēs noīm est nomen speciale. quod noīat quandā proprietatē seu respectū existentē in natura specifica secundū esse qd hꝫ distinctū ex natura rei ab idiuiduis p quē refert ad naturā genericā seu cōfusā et nō limitatē dn̄a specifica sicut est natura speciei.

Ordinis est nomen vt primus siue secundus

Hic ponit ac.decimāquartā speciem nominū et dicit ꝙ nomen ordinale est quod ordinē significat.vt primus secundus tertius quartus.

Dic vnus duo tres nomen facies numerale

Quindecima noīm species est nomen numerale quod numerū significat: vt vnus duo tres.et est numerus secundū logicos multitudo ex vnitatibus aggregata.

Vt deus et ratio nomen dic esse solutum
Nec ex voce sui dant collateralia sciri

Sexdecima species noīm est absolutorū et dicit ꝙ nomen absolutū est quod non indiget adiunctione alterius noīs.vt deus et ratio.nec dant ex voce sui sciri collateralia.i.correlaria.quia non habent correlatiua cum sint absoluta.

Temporis est nomen sicut mensisqꝫ diesqꝫ
Vicinus vel longinquus sit vtrunqꝫ locale

Hic subiūgit duas noīm spēs.s.xvii.que est noīm tēporaliū.vt mensis hora dies. et xviii. que est localiū:vt longinquus.propinquus.

In tor et in trix a verbis verbalia dicas

Hic annectit noīm decimānonā spēm.que est noīm verbaliū in tor vel in trix termīatoꝝ q̄ a verbis deriuatur.vt amo as.amator amatrix.vel nomen verbale est quod a verbo descendit.vt doctor de doceo.lector de lego is.et sic de aliis.

Ac ex se faciunt quandoqꝫ aduerbia nomen

Hic ponit ac.vicesimā spēm noīm aduerbialiū. et dicit ꝙ nomen aduerbiale est quod descendit ab aduerbiis:vt de cras crastinus na.num.et sic de aliis.

Aut a participe quod dico participiale

Hic ponit vicesimāprimā spēm noīm participialiū et dicit ꝙ nomē participiale est quod a participio descendit vt de amans tis.amanti.addita or fit amantior. de vincens tis.fit vincentius vincentia vincentium.i.victoriosus sa.sum.

A patribus vel auis fieri patronomica dicas

Hic ponit vicesimāsecundā spēm noīm patronomicorū. et dicit ꝙ nomen patronomicū est quod a propriis tm̄mō patrū noībus deriuatur:et secundū grecā formā terminatur in des.vel in is.et cū qtō sui primitiui significat filiū vel nepotē:vt priamides.i.filius vel nepos priami.vel filia vel neptis.vt priamis dis.vel dos.

Dic possessiua quia primi possideant res

Hic ponit ac.vicesimātertiā spēm noīm possessiuorū.et dicit ꝙnomen possessiuū est quod significat rē sui primitiui cum possessione.vt aureus rea.reū.⁊ de istis possessiuis secundū prisc.in maiori volumine sunt multe spēs et multe forme q2 quedā deriuantur a nominibus vt de cesar cesareus a .um.quedam a verbis vt de opto optatiuus.quedam ab aduerbiis. vt de extra extraneus.omnia sunt mobilia vt martius tia.tium.vel fixa vt sacrariū donariū.armariū.sed auctor resumet inferius de istis

Quod notat excessum tu dicis comparatiuum.

Hic pōnit vicesimāquartā speciē nominū cōparatiuorū. et dicit ꝙ nomen comparatiuuꝫ
est iuxta pris. in maiori quod cū positiui intellectu magis aduerbiū significat. vt fortior. i.
magis fortis. excessū significat seu denotat supra positiuū. vt doctior. i. magis doctus.

Indeqꝫ relatum super vlterius facit illud

Hic agit de vicesimaquinta specie noīm. s. de suppellatiuis. dicit eīn ꝙ nomen suppellati
uū est id quod relatum super suū positiuū idē cū ipso significat mediāte isto aduerbio val
de: vt fortissimus grecorū fuit achilles. i. fortis super oēs grecos. sin autē dicā fortissimus
hercules fuit non addens quorū intelligo valde fortis.

Diminuit primi rem semper diminutiuum

Hic ponit vicesimāsextā spēm noīm. s. diminutiuorū. et dicit ꝙ nomē diminutiuū est qđ
cū diminutiōe id quod primitiuū demōnstrat. vt de rex regulus. i. paruus rex. et de homo
homūtio. i. paruus homo. et clericulus de clericus. et leonculus de leo.

Quod de nomine fit dicas denominatiuum
Iuxta quod dici reor a nigredine nigrum

Uicesimaseptia spēs noīm est denoīatiuorū. sunt aūt denoīatiua scđꝫ phl'm q̄cūqꝫ ab ali
quo solo casu differentia sunt et secundū illud nomen. s. secundū abstractū habent appel/
lationē. i. denomiationē. vt a nigredine niger. vnde duplex est denoīatio. s. realis et non
realis. denomiatio realis est illa cuius forma denominās distinguitur realiter a denomi
nato. vt niger dr̄ a nigredine. Non realis est quadruplex. prima est q̄ fit a realitate respe
ctiua distincta a denoīato tm̄ formaliter vt hō est risibilis. scđa ē que fit a realitate absolu
ta formaliter tm̄ distincta a denoīato: vt aīal est rationale. tertia q̄ fit a modo intrinseco
distincto a denoīato ex natura rei tm̄. vt deus est infinitus ab infinitate. petrus est hō ab
humanitate. quarta q̄ fit a forma q̄ est pure ens rōnis. vt vox est significatiua ad placitū.

Dicis in eus possessiuum si materiam des
Populnus quernus ficulnus tolle colurnus
Ac oleaginus excipias faginusqꝫ abienus

Superius ac. posuit multas spēs noīm in ḡnali. in hac parte resumit possessiua nomīa ⁊
alia multa vt melius earū significatiōeꝫ declaret. et dicit ꝙ noīa possessiua que terminā
tur in eus significāt materiā alicuius rei. vt de aurū hēmus aure⁹ a. um. et signif. rē totā
de auro factā. et de argentū argenteus. et de stangnū stāgneus. et de lignū ligneus. et ab
ista regula excipiūtur ista noīa possessiua. s. populnus na. nū. quernus a. nū. ficuln⁹. colur
nus. oleaginus. et fagin⁹ ⁊ abien⁹. oīa ista sūt possessiua et adiectiua ⁊ materiā rei signt ⁊
non terminant̄ in eus sed in nus. ppl's ē arbor ⁊ īde populn⁹. ⁊ deberem⁹ dicere populne⁹
ea eū. et signi. rē factā de materia illius arboris. silr̄ de querc⁹ quernus na. ū. et de corilus
q̄ est arbor habemus colurnus na. nū. et de olea oleaginus. de abies abienus na. num.

Possessum fac inus ex animalibus ortum
Nam vere sunt diminutiua suillus et ouillus

Hic dicit ac. ꝙ noīa possessiua descendētia a noibus aliqn̄ termināt̄ur in inus. vt de tau
rus taurinus. a. ū. de bos bouinus. de porcus porcinus. Nā remouet hic ac. dubiū. nā cre
deret aliquis ꝙ ista noīa suillus de sus suis. et de ouis ouillus essēt possessiua. iō dicit ꝙ
non sunt possessiua sed sunt diminutiua. q: nō descendūt a noibus supradictis sub ista ter
miatiōe. sed sūt dimi. aliorū noīm vt de sus hēm⁹ suill⁹. la. lū. ⁊ et de ouis ouillus. la. lū.

Si possessiuum sub fine tenetur in anus
Anus producas: sed dardanus excipiatur

Hic determinat ac. de productione et correptiōe aliquorū possessiuorū. et dicit ꝙ nomina
possessiua termiata in anus descendentia a nominibus propriis in penultima sillaba ꝓ
ducūtur. vt de darius darian⁹ na. nū. et de cesar cesarianus na. nū. sed excipit̄ dardan⁹ vl'

garganus.vnde. Mons est garganus sed garganus incola montis.

Ac possessiuum semper producat in inus
Crastinus et faginus oleaginus excipiantur
Sicqz diutinus et clandestinus actinus horno.

Possessiuũ terminatũ in inus semp in penultima pducitur vt taurinus na.nũ. bouinus na.nũ.sed excipitur crastinus et faginus et oleaginus que in penultima sillaba corripiũtur. Postea dicit ꝙ deriuatiua de horno.s.hornotinus na.nũ.i.vnius ãni de horno aduerbio tpis qd valet tm̃ sicut hoc anno.similiter excipiũtur qꝛ corripiunt i ante nus.

Neuter vter prior alteruter vel vterqz vel alter
Hec sunt diuidua sed sunt inter duo dicta

Hic resumit ac. nomia distributiua dicẽs ꝙ noim distributiuorũ seu diuiduorũ quedam sunt duorũ et quedã pluriũ.ista aũt sunt distributiua duorũ.s.neuter vter prior alter alter uter.non eñ dr̃ vter nisi per respectum duorum.

Quilibet aut aliquis aut vnus quisqz vel omnis
Nullus vel primus et cetera talia dicas
Distributiua tribus aut pluribus:illa duobus

Ista noia sunt distributiua pluriũ.s.quilibꝫ aliquis vnus quisqz ois nullus primus ꝛ silĩa vt quilibet istorũ currit.nullus istorũ currit.et sic de aliis.et differunt a supradictis.qꝛ illa solũ sunt distributiua inter duo. ista vero inter tria vel inter plura.sed cõueniũt in hoc qꝛ oĩa tã ista ꝙ illa sũt distributiua et cõstructiõeꝫ hñt cũ gtõ plurali.vt pꝫ cuilibet istorum

Omne suppellatiuum cum casu quoqz dicas
Significare magis:sine casu dat tibi valde
Vt minimus valde paruus:minimus mage paruus

Omne suppellatiuũ qñ cõstruitur cũ casu.s.cũ gtõ exponitur p magis et suũ positiuũ. vt iste est doctissimus illorũ.i.magis doctus.et qñ ponitur absolute.i.sine casu exponit p valde aduerbiũ et suũ positiuũ.vt deus iustissimus.i.valde iustus.iste est doctissimus.i. valdẽ doctꝰ. Suppellatiuus est quod ad plures res sui generis cõparatũ oĩbus superponitur vel per se prolatũ vim habet sui positiui cum hoc aduerbio valde.

Illud idem voces finales continet octo
Has simus atqz limus rimus adde timus quoqz remus.
Inde nimus siue ximus et fimus his superaddas
Pessimus et primus vel agilimus optimus atqz
Extremus minimus vel proximus infimus adde.

Hic ponit actor terminationes suppellatiui.et dicit ꝙ supellatiuus habet octo voces terminabiles.i.octo terminationes vt ponit in littera.aliquando termiatur in simus vt pessimus.in imus:vt primus.in limus:vt agilimus.in rimus.vt nigerrimꝰ.in timus vt optimus.in remus vt extremus.ꝛ sic de aliis:vt pꝫ in littera. Sed videtur ꝙ ac.iste sit contrarius prisc.cũ pris.dicat ꝙ oĩa suppellatiua in us terminãtur. et dicit iste actor ꝙ octo sunt terminationes. Dicendũ ꝙ pris.locutus fuit in generali qꝛ oĩa suppellatiua generaliter teriantur in us.hoc est verũ quantũ ad istã terminationẽ us.sed ac.iste loquit in speciali. qꝛ varie et diuerse cõsonãtes precedũt hãc termiationẽ us.ꝛ ac.recolligit illas consonãtes

Suppellatiuum sit proximus et positiuum
A prope dic ipsum sed ab ipso proximior sit.

Dicit ꝙ ista vox proximus potest esse terminatio suppellatiui vel positiui:tñ differenter

quia quando est suppellatiui tunc venit de prope propior proximus. sed quando est positi ui tunc comparatur sic proximus proximior proximissimus.

Sitqꝫ suppellatus extremus sit positiuus
Nobis sit primus: sit apud grecosqꝫ secundus
Utqꝫ probes vere dic extremissimus inde

Extremus est similiter positiui et suppellatiui grad⁹ .et quātū ad nos est terminatio sup pellatiui. vt extra exterior extremus. sed apud grecos est positiui. et ꝓbat act. ꝑ suppellati uum inde sumptum vt extremissimus. q2 greci dicūt extremus extremior extremissimus

Atqꝫ suppellatum non significat positiuum
Unde nouus dicis exitqꝫ nouissimus inde

Omne suppellatiuū significat suū positiuū cum hoc aduerbio valde. vt doctissimus id est valde doctus. attamē iste suppellatiuus nouissim⁹ non significat idē ꝙ positiuus: sed ali ud .s. vltimus. deberē em̄ dicere nouissimus .i. valde nouus. ꝛ non dicimus sed nouissimus id est valde vltimus .et sic a positiuo descendit suppellatiuus scd̄m vocē tantū. vnde nota ꝙ tripliciter fit cōparatio .s. sensu tm̄ vt bonus melior optimus. voce tantū vt nouus noui or nouissimus. sensu et voce simul. vt doctus doctior doctissimus. vñ ver. Sensu vel voce collatio fit vel vtroqꝫ. Voce nouus sensuqꝫ bonus fit doctus vtroqꝫ.

Comparat at sepe nomen non canonicale
Absqꝫ gradu primo quoniam daret ocior illo

Nomina aliquādo recipiūt comparatiōes irregularit et hoc quando deficiunt in positiuo vt ocior ocissimus: non habet positiuum de se / sed ocis est grecum.

Plurimus et multus se comparat absqꝫ secundo
Ante senex iuuenisqꝫ suppellatiua carent his

Ista compatio multus plurim⁹ deficit compatiuo. dicimus em̄ mult⁹ plurimus mlta plu rima multū plus plurimū: ita ꝙ ibi deficit cōparatiuus in masculino ꝛ feminino. non em̄ dicim⁹ multior. sed neutro bene habet cōparatiuū .s. plus. ista aūt tria noīa añ senex iuue nis quibus additur adolescens carēt superlatiuo gradu: vt ante anterior caret suppellati uo senex senior. iuuenis iunior ꝛ istud comparatiuū est irregulare. q2 deberemus dicere iu uenior et dicim⁹ iunior adolescens adolescentior ista nō hñt suppelatiuū: q2 nō dicim⁹ se nissimus ꝛ iuuenissimus et sic de aliis. Suppelletiua carent his. hic est ꝑpellage

Ast in predictis fit defectus generalis
Sed supplent alia defectum voce aliena
Nam primo ponunt aduerbia prepositalue
Seu mauis ista potior uel detero uerba

In positiuis supradictis qui deficiūt cōparatiuo et suppellātiuo fit defectus generaliter quia ista deficiūt generaliter ꝙ non pñt suppleri per aliud: sed alia que deficiūt positiuo tamen bene pñt per aliud et hoc est per alienas voces pñt supplere. per aduerbia vero vt pridem prior primus. per prepōem vt post posterior postremus. vel per verba vt detero de terior deterimus. per participia. vt amans amantior amantissimus.

Hanc vocem magis gradibus posuere secundis
Quod faciunt sepe vocales continuate

Hoc aduerbiū magis cū suo positiuo aliquando supplet vicem comparatiui deficientis. vt pius magis pius piissimus. arduus magis arduus arduissimus .et hoc dicit ipse faciūt sepe vocales continuate hoc est quando duevocales se consequūtur. vt arduus deberem⁹ dicere arduior et nō dicimus. euphonie cā dicimus magis arduus. etetiam q2 talia non

possūt habere cōparatiuū ꝓpter repugnantiā duarū regularū. quarū prima est ꝙ cōparatiuus debet supare positiuū. scḋa ꝙ i posita inter duas vocales efficitur duplex consona.

Hoc nomen celsus suscepit ad vltima summus.

Hoc nomē celsus sa. sum. de se non habet suppellatiuū proprium sed loco suppellatiui ꝓprii ponimus summus ma. mū. vt celsus celsior summus.

Bis septem dicas aduerbia preposita sue
Que nunc grāmatici posuere loco positiui
Ante citra prope post extra supra penes intra.
Infra nuper ocis vltra pridem penitusqȝ

Superius actor dixit ꝙ prepositiones et aduerbia supplent locū positiui et non dixit que sunt nec quot sunt. ideo hoc declarat et dicit ꝙ xiiii. sunt aduerbia siue prepositiōes q̄ supplent locū positiui deficientis secundū grāmaticos vel que ponūt grāmatici loco positiui vt ante citra ꝓpe et alia que in littera ponūtur.

Dicit ocis grecus parat ocior inde latinus

Hic remouet dubiū q: ponit ocis inter aduerbia q̄ supplēt locū positiui: crederet aliqs ꝙ esset aduer. vel ꝓpō. et. d. ac. ꝙ ocis est dictio greca sed latinus parat. i. cōpat. iū ocior. ssim⁹

Inde penitior a penitus appuleus offert
Et penitissimus hinc dat mustellaria plauti
De penes hocue pene quidam descendere dicunt

Secundū appuleū de penitus deriuatur penitior. i. interior. vñ visus est trahere ad penitiorē partem domus. i. interiorē. etetiā indevenit penitissim⁹. i. valde intra vt habetur in mustellaria. i. i illa cōedia plauti. i. illi⁹ poete. vl' scḋz alios penitior deriuat̄ de pene vl' es.

Suntqȝ supellatiua duo vnius positiui
Extimus extremus ambo dicuntur ab extra
Visqȝ notam primi truculentum consule plauti

Positiui inueniūtur q̄ hn̄t duas terminatiōes in suppellatiuo gradu. vel dico ꝑ ppellage ꝙ suppellatiui inueniūtur duo in vno positiuo. ⁊ poit exemplū de extimus et extrem⁹. sed si vis hr̄e noticiā de extim⁹ ꝯsule truculentū. i. illū librū plauti. i. illi⁹ poete ⁊ inuenies.

Ac trissillaba sunt minus omnia comparatiua
Plus prior et peior maior minor excipiantur

Dicit ac. ꝙ noīa coparatiā admin⁹ sūt triū sillabarū vt doctior fortior et sic de aliis. sȝ ab ista regula excipiūt̄ ista. s. pl⁹ maior ⁊ mīor ⁊ peior q̄ nō sūt triū sillabarū. min⁹. i. adminus

Eiusdem generis sunt omnia diminutiua:
Cum primitiuis bis sex retrahunt et vnum
Rana canis statua scutum vel qualus et anguis
Vngula pistilla vel glandula pannula nubes
Ensis vel betha sunt hec sensu variata.
Ac predictis aculeus superadiiciatur.

Superins ac. determinauit de natura graduū ꝯparatōis. s. de defectu positiui cōparatiui et suplatiui. In hac pte resumit noīa diminutiua. vt melius declaret ponit regulā vtilem et dicit ꝙ noīa diminutiua cōueniūt in hoc qm̄ omīa sūt eiusdē generis cū suis primitiuis vtdicimus hic rex similter hic regul⁹. hic clericus hic clericulus. hic riuūs hic riuulus. sed ab istis diminutiuis excipiūtur. xiii. noīa diminutiua: que differūt in genere. i. non sūt illius

generis cuius sũt primitiua a quibus descendunt. vt de rana ne. hic ranũculus mas. gene. et sic differt in genere. de hic et hec canis hec canicula ꝛ hic caniculus. et de hic anguis hec anguilla. et de statua hic statũculus parua imago. et de scutũ ti. hec scutella. et de hic qualus li. qd̄ est panier venit casillũ li. neu. ge. locus vel vas de viminibus factũ ad sernandũ caseos et vbi desiccãtur ꝛ de hic vnguis hec vngula le. et de hoc pistrinũ habem9 hec pistilla pistille ꝛ idẽ significãt. s. furnũ vel molendinũ. et dr̄ pistilla a pilo. q2 antiq̇tus cũ pilo pinsebant grana bladi. ꝛ mulctores dicebant pistores et antiq̇tus dãnati ad penã reponebãtur in pistrino seu pistilla ad trahendũ molã. de glandiũ dii. quod est nodus inter carnẽ ꝛ cutẽ habem9 hec glandula. et de hic pãnus pãnula: lignũ in quo inuoluit pann9 a textore. ꝛ de hec nubes nubis hoc nubilũ li. obscuritas. ꝛ de ẽsis ensic'la. ꝛ de hec beta te. hic betaci9 vel hoc betaculũ li. olus paruũ. ꝛ sic variãtur ista in gñe. et istis additur acule9 aguillon.

Omne superficiem signabit nomen in atus
Sicut stannatus auratus siue cupratus

Omnia noĩa termĩata in atus dicũt vel significãt superficiẽ rei. vt de aurũ habem9 auratus ta tũ. et signi. rem de sup auratã. vt iste ciphus est aurat9. i. ĩtus de argẽto et de sup de auro nõ ꝙ sit totus de auro sed illud qd̄ apparet de sup. similiter de argento habemus argentatus ta tũ. res tincta vel coopta de argento. similiter de cuprũ habemus cupratus ta tum. res de super cooperta de cupro et intus est lignum vel aliquid tale.

Nomen in eus semper tibi totum significabit
Stanneus et cupreus argenteus aureus hec sunt.

Nomina termĩta in eus possessiua significant totalitatẽ rei seu totũ. vt de aurũ aureus rea reum. res tota de auro. vt iste ciphus est aureus. i. totus de auro. argenteus. i. tot9 de argento. stanneus. i. totus de stãno plõbeus. i. totus de plõbo et sic de aliis.

Inq3 bilis nomen dic aptum significare
Exponendo tamen: vt amabilis aptus amari

Nomĩa termĩata in bilis dicũt. i. significant aptitudinem rei. vt iste est amabilis. i. aptus amari vel dignus amari. similiter istud vinũ est bibile. i. aptum natũ ad bibendũ.

Nomen in ax semper tibi denotat assiduari.
Vnde rapax rapiens dicitur assidue.

Noĩa termĩata in ax significãt assiduitatẽ. vt rapax. i. libenter assidue vt oĩ hora seu quotidie est rapiẽs. tenax. i. assidue et fortiter tenens et sic de aliis assiduitatẽ significantibus

In bundus nomen semper dic assimilari
Sicut amabundus similis dicatur amanti

Nomina terminata in bũdus significant similitudinem alicuius rei vt amabũdus id est similis amanti. aliquando tamen dicunt huiusmodi noĩa significare habundantiã. vnde ꝟ. Osus plena notat: bilis aptat: bundus habundat.

Ac nomen plenum notat in lentus et in osus
Numis numosus plenusq3 luto lutulentus
Excipias tamen inde molosus et inuidiosus

Nomĩa terminata in lentus et in osus sigñt plenitudinem. vt iste est numosus id est plenus numis. in lẽtus. vt lutulentus. i. plenus luto. vinosus id est plenus vino et sic de aliis sed excipiũtur duo nomina. s. molosus sa sum. nomẽ propriũ vel species canis. id est leporarius vel matyn. et dicitur a molosia regione. inuidiosus sa sum. non dicit plenitudinez sed denotat alterius inuidiam. vt iste est inuidiosus mihi. i. habet ĩuidiam de me. vel inuidiosus tibi. id est habet inuidiam a te. vnde inuidiosus ego.

Significare locum dic nomen in anus et ensis

Sicut romanus thebanus bituniensis

Noia termiata in anus et in ensis significant locū. vt de tholosa tholosanꝰ na nū. et significat gentē illius loci. et de roma romanus na nū. et in ensis. vt de bitunia bituniensis.

Nomen multimode diuersifices numerale
Multotiens numeri substantia significatur
Sicut binarius vel ternarius tibi monstrat
Designant numerum simul ordine concomitate
Vt duo tres vnus et sic ad mille venitur
Sed tamen et quedam dic esse sub ordine tantum.
Vt si dicamus tu primus siue secundus
Quedam distingunt bini terni ue secundi.

Noia nūalia sūt in triplici drña. quedā significant substantiā. i. qditatē seu essentiā ipsius nūeri abstracte put distinguit a subiecto. vt ternarius qternariꝰ que signt trinitatē et quaternitatē. alia significāt nūerū in ꝯcreto hoc ē in ordie ad subiectū. vel designāt nūerū principalit et ex ꝯnti ordinē inter nūata. vt duo tres quatuor. et tunc predicantur de rebus numeratis. alia sunt que significant ordinem que licet oriantur a nominibus numeralibus tamen ꝓprie non significāt numerū sed quendam ordinem seu positionem siue situm. vt tertius quartus ⁊c. et sūt quedā que distingūt seu distinctionem significant. vt isti incedūt bini et bini. et tamē distingunt ab his qui incedunt quaterni.

Nomina dic dubii generis pluralia primi.
Hic singulare vel hec dicas finisqꝫ diesqꝫ.

Noia dubii ge. in nūero plurali sūt primi sexꝰ. i. ge. ma. tm̄. vt hi dies. hi fines. in singulari vero sunt dubii gene. vt hic vel hec dies. et pl'r hi dies. hic aut hec finis. et pl'r hi fines.

Femin ei generis sunt hec socialia neutris
Eu dor abro sophro gli philor cleqꝫ notato.

In hac pte ponit ac. quedā noia que sunt feminei ge. realiter licet declinātur per neutrū vocaliter. et dicit ꝙ ista nomina q̄ ponūtur in lr̄a declinantur ad modū neutrorū et sūt feminei g. et propria mulierū. vnde hmōi nomina designantur per septē sillabas in lr̄a positas. ꝑ eu designatur eudochiū vel eustochiū. fuit em̄ eustochiū filia paule nobilissime matrone romane de qua hieronimus pluribus in suis prefationibus et in sermone de assumptione beate marie virginis. per dor dorchium. dr̄ em̄ dorchiū quod ē videre latine quasi visio mea. abrothoniū dr̄ quasi venuscula a venere dea libidinis. sophroniū a sophos grece quod ē sapiā latine. q. mea sapientia. gliceriū a glicos quod est dulcedo. q. mea dulcedo philorchium a philos quod est amor. q. meꝰ amor. cleorchiū a cleos qđ ē gloria. q. mea gl'ia

Impetus atqꝫ dies ritus vox e vel u casu
Dicunt in sexto que quatuor esse memento

Ista quatuor noia impetus tus tui. et hic vel hec dies. et hic ritus tus. tui. ⁊ hec nox noctis faciūt abltm̄ in e et in u. vt impetus impetu vel impete. dies die vel diu. ritus rite vel ritu et nox nocte vel noctu. et hoc secūdū antiquos qꝛ non faciunt modo. vnde habes vnum nomen quod declinatur hic ⁊ hec impes impetis. ablatiuo ab hoc vel ab hac impete. alia sūt aduerbia vt rite de ritus. ta. tum. et noctu aduerbiū est.

Nomen in x donat in cis vel in gis genitiuum
Quatuor exceptis nox nixqꝫ senexqꝫ suppellex

Nomina terminata in x. in gis vel in cis termināt gtm̄. vt pax pacis. lex gis. lux lucis. sed ab ista regula excipiūtur quatuor que non terminantur in gtō in cis. vel in gis. vt nox no

ctis. nix niuis. senex senis supellex supellectilis.

Nomen pluralem faciens in ium genitiuum
Accusatiuum in is vel in es variabit
Seu fit in is vel in es finem produxit vtrunqz

Nomina facientia genitiuum pluralem in ium terminãt accusatiuum pluralem in es z in is. vt oẽs omnium accusatiuo omnes vel omnis tres vel tris panes vel panis scd̃m antiquos. et vltima sillaba producitur in fine: vt omnes omĩs.

Infera vel supera vel cetera dic tria tantum
Adiectiuari sed voce carentia primi

Ista tria nomina infera supera et cetera sũt adiec. et carent voce recti. i. noĩatiui et vocatiui. qz vocatiuus est alter rectus scd̃m pris. z intellige hoc in ma. ge. tm̃ z in nũero singulari vt infera rũ. supera superũ. cetera rum. non dicimus inferus nec ceterus nec superus. quia non reperimus in vsu. et in plurali declinãtur per omnes casus et genera.

Cuncta metallorum dic nomina singula tantum
Excipis es eris dicens pluraliter era

Nomina metallorum tantummodo declinantur in numero singulari et non in plurali. vt hoc aurum hoc argentum in singulari tantum. sed excipitur hoc es. quia in plurali dicimus era. sed nominatiuo hec era ere excipitur pro domina.

Nomina sunt octo faciunt in ius genitiuum
Vnus cum solus alius totus quis vterqz
Alter et vllus compositis simul enumeratis
Cuncta vocatiuo preter tria sola carebunt
Sed totus quidam quinto priuare tulerunt

Octo sũt noĩa que faciũt gtm̃ in ius. vt vnus na nũ. solus la lũ. quis cuius. vterqz. nullus vllus et omĩa carẽt vtõ: exceptis tribus/ que hñt vocatiuũ iuxta illos versus. Pone vocatiuos in totus solus et vnus. Et non in reliquis quorum genitiuus in ius.

A quis composita bis septem dic fore cuncta
Bis duo quis primi dant sexus sed qua secundi
Hinc aliquis nequis nunquis siquis bene dicis
Quatuor ac primi retinent qui queue secundi
Quilibet aut quiuis quidam et quicunqz notabis
Sex autem primi retinent quis que ue secundi
Vt quisquis quisqz quisqz quisnam quepiamue
Inde putas addis sic bis septem numerabis
Ast vnusquisqz quidam simul apposuere

Quattuordecim sũt cõposita de quis vel qui. et ostẽdit qualiter cõponunt bis duo cũ quis mas. ge. cũ qua femi. ge. cõponunt bis duo. s. quattuor. vt aliquis aliqua aliqd aliqd neqs qua quod qd et nũquis nũqua nunqd vel nũquid et siqs siqua siqd vel siquid. et alia quattuor cõponunt cũ qui et cũ que mas. g. et fei g. ita q nõ cũ aliis. s. cũ quis z cũ qua. sed tm̃ cũ qui mascu. ge. et cũ que fe. vt quilibet qlibet quodlibet et qdlibet quiuis quis quoduis. vel quiduis. quidã qdam quoddã vel qddã. et quicũqz quecũqz z qdcunqz vel quidcũqz. sic habemus octo cõposita. Itẽ habemus alia sex noĩa q cõponunt a quis ma. ge. et a que fe. g. ita q non cũ aliis et primo p geminationẽ. vt quisqs queqs qdquis qdqs. scdo: vt quisqz que

q3 quodq3 vel quidq3.tertio.vt quisq̄ queq̄ q̄dq̄ vel quidq̄.quarto.vt quisnā quenā quod nam vel quidnam.quinto.vt quispiam quepiā quodpiā vel quidpiā sillabica adiectio est. sexto.vt quisputas queputas quodputas et similiter est sillabica adiectio.et sic sunt bis se ptem.i. quattuordecim.et alii addunt vnusquisq3 vnaqueq3 et vnūquodq3. et hoc per ap positionem ly vnus additur cum quis et sunt quindecim.

Ex rectis quotiens nomen componitur vnum
Vtrasq3 in partes fore declinabile credas
At nunq̄ dicas ex obliquis variari
Ast ex his mixtum rectus variabitur inde
Obliquus vere datur inuariabilis esse

Superius ac. determinauit de cōpositis de quis vel qui. in hac partē ponit tres regulas cōpositionis:et dicit q̄ qn̄cunq3 fit cōpositio ex duobus rectis integris a parte vtriusq3 de clinatur vt respublica gtō reipublice et sic de aliis.Item qn̄ fit cōpositio ex duob9 obliquis ex parte vtriusq3 remanet indeclnabile.vt huiusmoi huiuscemodi istiusmodi.z sic de aliis Itē qn̄ fit cōpositio ex recto z obliquo a pte recti tm̄modo declinat̄ z a pte obliqui remanet indeclinabile vt legisperit9 legisperiti legispito sēper declinat̄ a pte recti. Cōpositio est du arum dictionū vel pluriū ad vnā dictionē constituendū coniunctio.

Neutrum nomen in us faciens in eris genitiuum
Ex se formabit in ero verbum quoq3 prime
Demitur ac vello quod terne dicitur esse

Noīa termiata in us tertie decli.faciētia gtīm in eris verbū prime cōiugationis termina tum in ero ex se faciūt.vt de pond9 pōdero as.de onus onero as.s3 excipit̄ vell9.q2 non dici mus vellero as.sed vello is.et facit vulsi in pterito. et tn̄ intellige q̄ vello lis non descēdit de vellus:sed vellus de vello lis.si sum.similiter esset dicendū de aliis.

Deriuatiue tor trix tio sunt speciei
A propriis verbis quia sunt verbalia semper

Nomina verbalia terminata in tor et in trix et in cio sūt deriuatiue speciei et descendunt a verbis et sunt nomīa verbalia.vt amator amatrix amatio lectio.

Nomina sunt septem que casibus in tribus extant
Singula si fuerint:sed nil pluralia perdunt
Vis vicis et foris et precis et necis ac opis et daps
Et tamen ex istis uis casus quatuor ambit
Virgilio teste qui dicit odora canum vis

Septem sūt noīa tertie decli.que in nūo singulari non reperiuntur nisi in tribus casibus s3 gtō actō et ablō.tn̄ in plurali nihil perdūt s3 declinantur in oībus casibus. vt vis vim ab hac vi.et pl'r he vires. vicis vicē a vice:pluraliter he vices.et sic in omnibus. tamen vis habet noīatiuū.et hoc virgilio testante:qui dicit odora canum vis

Que faciunt in ubus quarte sunt nomina septem
Artus vel partus arcus ratione volente
Ex solo portus acus et tribus et lacus vsu
Sed quidam ficus quercus penus specus addunt
Qui verubus dicunt veribus magis dicere debent

In hac pte ostendit ac.veritatē in istis noībus quarte decli. que faciūt datiuū et ablm̄ plu rales in ubus.vt artus artubus partus partubus arcubus.et ista terminantur in ubus ra

tione volente.i. cā differentie.artus facit artubus ad drñam de ars artis qđ facit artibus ptus ad drāʒ de pars ptis qđ facit ptibus.et alia faciūt in ubus ex solo vsu q: vsus ita cōsu euit.vt acus acubus ficus et quercus bus.ꝛ penus ubus p celario.ꝛ spec⁹ cubus. et quidā dicūt verubus.sed magis dñt dicere veribus.et melius scđm actorē. q̄uis in virgilio inue niatur verubus qđ tñ non latuit nostrū actorē.sed autumo ista ab aliquo lingue latine et grece peritissimo accepisse.nō autē puto eū absqʒ ratione istud asseruisse

Nomina bis quinqʒ dic quarte siue secunde
Laurus vel quercus pinus cornusqʒ domusqʒ
Et colus et ficus cantus vel cetus et ortus
Nunq̄ prima suum sed mutant vltima sensum.

Hic ponit ac.quedā noīa que vario mō declinant̄.q: per scđaʒ declinatiōeʒ vel quartam et dicit ꝙ decē sunt noīa que secundū scđaʒ decli.vel sʒm quartā pñt declinari. vt hec lau rus ri ro.vel hec laurus rus rui.et quercus ci co.vel quercus us cui. et sic intellige de aliis tñ intellige ꝙ illa que ponūtur in primo versu nō mutāt significatū.et q̄uis vario modo declinētur.sʒ alia bene mutāt significatū.vt col⁹ li lo.p instrumento cū quo collatur vinū vel cera.vel p intestino quodā a quo dr̄ colica passio.vñ v. Mētis habere colū colantis po cula colū.vel hec colus lus ui.p illo instrumento mulierū.ꝛ hic ficus ci co pro morbo. et hec ficus cus cui.p arbore et pro fructu eius.et hic cantus ti to.pro pte rote. ꝛ hic cantus tus ui pro cantu.et hic cetus ti to p balena.et cetus tus tui pro societate.ꝛ hic ortus ti to p pome rio.et ortus tus tui pro natiuitate.et dr̄ de orior oriris ortussum.

I preit es pure fuerint si nomina quinte
Quatuor exceptis res spes plebesqʒ fidesqʒ

Nomina quinte declinationis hābēt i ante es.vt dies progenies maneries.sed quattuor exceptis que non hñt.s.res spes plebes et fides.dixerūt em̄ antiqui plebes bei. sed nunc di cimus hec plebs plebis tertie declinationis.

Addunt vel minuunt genitiuo nomina terna
I proceres u tolle boues u suscipit ales

Hic dicit ac.ꝙ tria sūt noīa tertie decli. que addūt vel minuūt in gtō plurali.vt pceres re mouet i.q: deberem⁹ dicere pcerū et dicimus pcerū. et bos remouet u.q: deberemus dice re bouum et dicimus boū.et ales suscipit u.vt ales alituū et non alitum.

In ceps a capio pis.suscipit in genitiuo
Si venit a capite tunc suscipiet pitis apte
Precipitis preceps:sed dicis ab aucupis auceps

Habemus quedā noīa terminata in ceps que descendunt a capio vel caput itis. inq̄tum descendūt de capio suscipiūt pis in gtō.vt princeps pis municeps pis.et inquātum veniūt de caput recipiūt tis in genitiuo.vt biceps tis triceps tis.praeceps tis:

Nomen in es vel in is si rectus par genitiuo
Pluralem faciet in ium statim genitiuum
His tribus exceptis canis et panis iuuenisqʒ.

Nomina tertie decli.terminata in es et in is hñа gtm̄ parē suo noīatiuo in sillabis faciūt genitiuū pl'alē in iū.vt sedes dis diū.et in is vt vallis iū collis iū ꝛ sic de aliis.sed ab ista re gula excipiūtur tria noīa que faciūt gtm̄ pluralē in um et nō in ium. vt panis panū canis canū iuuenis nū.Sed diceret aliqs in doctrinali plura excipiūtur ergo actor ē diminutus Respondet̄ ꝙ cetera ab istis tribus que excipiūtur in doctrinali tp̄e actoris faciebant gtōs plurales in iū.sed tēpore magistri alex.de villa dei recesserant ab vsu.nec mirū:nam vt in quit oratius in poetria. Multa renascent̄ que iā cecidere:cadentqʒ. Que nunc sunt in ho

noꝛe uocabula si volet vsus. Quē penes arbitriū est et ius et noꝛma loquendi.

Hec adiectiua sunt hospita sospita dicta.
Neutraqꝫ sunt tantum: necnon pluralia tantum

Ista noīa sospita et hospita sūt adiectiua et neu.ge.ꝛ pluraliter declinata tm̄. vt pl'r hec sospita actō hec sospita vtō o sospita. similiter hospita. sed qualiter sūt adiectiua intellige ꝙ antiquitus declinabātur adiectiue. vt hospitus ta tū. modo nō dicimus: sꝫ retinemus illā terminationē in qua terminabātur in a et dicimus hec hospita et pl'r hec hospita actō hec hospita. vtō o hospita. et hec sospita ꝛ pluralit̄ hec sospita actō sospita vtō o sospita. ꝛ similiter possumus dicere in tribus casibus in sīgulari. vt ntō hec hospita accusatiuo hospitaꝫ ablatiuō ab hac hospita. et similiter sospita potest declinari.

Si sit in al neutrum tunc dico per i foꝛe sextum
Sicut vectigal animal sicutqꝫ bidental

¶Nomina neutra tertie decli. termiata in al terminātur in i in ablatiuo singūlari. vt hoc vectigal ablatiuo ab hoc vectigali. animal animali bidentalli. et est bidental locus vbi cadebat fulgur dictus: qꝛ ibi bidentes cedebantur. hoc est oues ibi sacrificabātur. et dicuntur bidentes quasi habentes duos dentes.

Neutrum nomen in e dat in i sextum tibi vere
Pꝛeter pꝛesepe vel pꝛeter gausape cepe
Istis pꝛeneste superaddes atqꝫ soꝛacte

¶Noīa tertie decli. termiata in e terminant̄ in i in abl'o singulari. vt mare ri. sedile dili. sed ab ista regula excipiūtur ista noīa hoc pꝛesepe pis gausape pis. et alia q̄ ponūtur in littera que faciūt ablatiuum in e. pꝛesepe est locus in quo comedūt animalia. gausape est mapa quasi gaudiū sapiens. cepe a cephas grece quod est rotundum latine. quia est simile in rotunditate capiti. pꝛeneste est nomen ciuitatis. et soracte est nomen montis.

Neutrum nomen in ar pꝛoducens a genitiuo
Sextum finit in i. bꝛeuiantia dant in e sextum
Debes nectar in e: sed calcar in i retinere.

¶Hic ponit ac. duas regulas de nomibus terminatis in ar. et dicit ꝙ noīa terminata in ar neutra tertie declinationis pꝛoducentia penultimā genitiui faciunt ablm̄ in i. vt toꝛcular toꝛculari. calcar ri. ꝛ sic de aliis. Alia regula est ꝙ noīa termiata in ar tertie declinationis coꝛripiētia penultimā gti faciūt ablm̄ in e. vt gaspar re nectar are.

Non in e dant sed in i: potius sua nomina menses
Sicut september sicutqꝫ nouember apꝛilis.

Dicit actoꝛ ꝙ nomina mēsium teminata in ber faciunt ablatiuum in i tantum et non in e. vt nouember nouembri. september septembri et sic de aliis.

Em faciunt et im se. tur. res. bu. man. na. pu. pel.
Em vel im turris restis cum pupe securis.
Manguderis peluis tussis buris sitis et vis
Im tribuunt ista: necnon et que genitiuis
Greca pares recto faciunt: em dat tamen alpis

Ista noīa tertie decli. que ponunt̄ in littera faciūt actm̄ in em et in im. aliqua in im tantū per se securis. p tur turris p res restis. p bu buris. per man manguderis. p na nauis. per pu pupis et p pel peluis. deinde subdit que faciūt in im et in em. et sūt hec turris restis pupis et securis. ¶Preterea dicit ꝙ ista noīa manguderis peluis tussis buris sitis et vis faciūt in im tantū vnacū nomibus grecis habentibꝫ genitiuos pares suo noīatiuo vt hylariopolis

hylariopolim. martinopolis. vlterius dicit ꝙ alpis facit alpem. est autem alpis promotorium diuidens a nobis italiam dictum quasi alta petens.

Semper nomen in o retinebit o sub genitiuo
Preter feminea do vel go: preter et ista
Que sunt masculea ceu cardo turbo vel ordo
Sicut homo margo vel appolo cupido vel amo

Noĩa tertie decli. teríata in o sẽper retinent o in penul. gti. vt sermo onis leo onis. turbo bonis ꝑ homine. q꜡ ꝑ flatu facit turbinis in gtõ et sic de aliis. sed excipiũtur noĩa femĩea terminata in do vel in go. q꜡ mutant o in i in gtõ vt libido dinis. testudo inis. cupido inis in go vt margo ginis. et excipiũtur noĩa mas. similiter. vt cardo inis. ordo dinis. turbo inis et hic ⁊ hec homo ⁊ hic ⁊ hec virgo inis appollo inis. ⁊ anio qđ facit anienis. est enĩ fluuius quidã de quo lucanus in primo ingt. tollentẽ capit gelidas anienis ad vndas.

Nomina festorum dicis in ium vel in orum
Termina cum flora neptu cõpi quoq꜡ baccha
Satur vel quinqua sed bis duo iungimus istis
Menia dic primum dic iugera vasa suppellex

Nomina festorũ tertie decli. pl'r declinata faciũt gtm̃ pluralẽ in iũ. vel in orũ. vt de terminus dr̃ pl'r hec terminalia terminaliũ vel liorũ. festa termĩalia sunt que fiebãt in termino diei. et pl'r floralia liũ liorũ. de flora flore dea florũ. neptunalia liũ vel liorũ. de neptunus ni. festa sunt que fiebant de neptuno secũdũ ritũ paganorũ. bacchanalia liũ vel liorũ que fiebant baccho ⁊ saturnalia liũ vel liorũ de saturnus ni. dea saturitatis. quinquatria triũ vel quinquatriorũ. sũt festa que celebrant̃ ter in quinq꜡ annis vel in tribus annis quinquies ⁊ quidã iũgũt istis quatuor noĩã. s. pl'r menia niũ vel orũ. tñ nõ dicim⁹ meniorũ s꜡ niũ. ⁊ iugera orũ. vel gerũ. et vasa vasium vel. orũ. et suppellex liũ orũ. et quãuis hec vt premissũ est singula in orum vel in iũ faciunt genitiuos de arte: tamen de vsu non nulla horum in ium tantũ vt meniũ. alia vero in orum tantum vt vasorũ.

Cera colus cliuus animus iuga frena bacillus
Horum composita duplici ratione voluta

Composita istorũ noĩm que ponũtur in lr̃a s꜡m tertiã ⁊ scđam decli. noĩs declinant̃. q꜡ terminãtur in us sic sũt scđe decli. vel pñt termĩari in is et sic sunt tertie decli. vt cera cõponit̃ cũ sin et dicimus sincerus ra rũ scđe decli. vel hic ⁊ hec sinceris ⁊ hoc re. et vtroq꜡ mõ adiectiue. colus cũ in ⁊ dicimus incolumus ma mũ vl' hic ⁊ hec incolumis ⁊ hoc me. cliuus cũ de et dicimus decliuus ua uũ et hic et hec decliuis et hoc ue. animus cũ pusillus et dicimus pusillanimus ma mũ. ⁊ hic et hec pusillanimis ⁊ hoc me. homo pui cordis. vel anim⁹ cõponitur cũ ex et dicimus exanimus ma ũ. vel hic ⁊ hec exanimis ⁊ hoc me. idẽ est mortuus. iugum cõponit̃ cũ bi et dr̃ biiugus ga gũ et hic ⁊ hec biiugis ⁊ hoc ge. q. hñs duo iuga vel duas vxores. frenũ cõponit̃ cũ e et dicimus effrenus na num. et hic et hec effrenis ⁊ hoc effrene. res est sine freno. bacillus. i. paruus baculus. cõponitur cũ im et dicimus imbecillus la lum. vel hic et hec imbecillis et hoc le. homo debilis. sunt voluta. i. declinata.

A veniens ex us sine neutro transit in abus
Hec animatorum sunt discernentia sexus

Quando nomen femininũ terminatũ in a descendens a masculino terminato in us recte formatũ per rectam formationẽ de us in a non habens neutrũ sequẽs significãs idem cũ suo masculino. et rem aĩatam habentẽ sexũ distinctũ a natura tale nomẽ termĩat dtm̃ et abltm̃ in abus. vt dñabus. Unde secundũ vsum septẽ sunt hmõi noĩa prime decli. faciẽtia dtõs et abltõs in abus. vñ versus. Filia mulabus dñabus siue deabus. Et libertabus

asinabus siue equabus. Septem sũt abũs faciẽtia que tenet vs⁹. Quando mas fit in us huic nomine bis tria currũt. Quod mas fiat in us idcirco tolle magistra. Et careat neutro quare bonus et bona demo. Sexũ discernat ex hinc tu deme colũba Gallinam de mas qꝛ gallus non bene format. Et pugnus et pugna qꝛ nõ est res animata. Eiusdẽqꝫ rei quare tu deme lacerta. Nomina tamen generaliter loquendo faciẽtia datiuos ꝛ ablatiuos plurales in abus sunt. xi. que in his conclusi quattuor versibus. Hec faciãt abus vndena mõ iubet vsus. Filia mulabus dominabꝫ gnata deabus. Libertabus et ambabus famulab⁹ equabus. his animabus opus est iungas atqꝫ duabus.

Vs fit in e pelagus vulgus fili deus agnus
Sic populus fluuius propriis ius abiicias us.
Degener o populus dicit lucanus et illud
Corniger hesperidum fluuius regnator aquarum
Preterea duo sunt vt pantus siue melampus
Que nec in e nec in us nec in i sed in u cecidere
Virgilius panthu dicit: staciusqꝫ melampu.

Nomina termiata in us scđe declinatiõis faciunt vctm̃ p mutationẽ de us in e. vt dominus dñe. radulphus radulphe. sꝫ excipiũtur quedã que nõ faciũt vctm̃ in e. vt vulgus non dicimus vctõ o vulge ꝛ pelagus deus filius ꝛ agnus. excipiũtur propria noia termiata in ius q̃ nõ faciũt vtm̃ in e imo in i. vt hic virgilius vtõ o virgili. ꝛ darius dari. laurenti⁹ laurenti. et sic de aliis. bene dicit propria noia ad remouendũ appellatiua. vt hic cãcelarius vocatiuo o. cancelarie. ꝛ probat postea ꝙ dicamus populus et fluuius in vctõ per exemplũ lucani. o populus degener. et p exemplum virgilii. de fluuius. corniger hesperidum fluuius regnator aquarũ. preterea excipiuntur duo nomina propria vt pantus melampus q̃ nec i e nec in i nec in us faciũt vtm̃ sed in u. vt pantu melampu. et ponit exẽplum virgilii et stacii. pantũ dicit supple in vtõ. staciusqꝫ melampu in vocatiuo.

Nomen in eus proprium tollens s dat sibi quintum
Vt nereus nereu sic perseus dat tibi perseu.
Si non sit proprium tunc declines in e quintum
Nec niueus niueu nec dicas ab aureus aureu

Noia greca teriata in eus intellige de diptongo s. remota terminãt vtm̃ vt nere⁹ vtõ o nereu. pseus pseu ꝛc. et si sint appellatiua terminãt in e. vt aure⁹ auree et niueus niuee.

Ac nomen proprium quod declinatur in eus
E longa stante diffiniat us retinens e.
Sicut thadeus alpheus bartholomeus

Actor ponit exceptionẽ dicẽs ꝙ quedã sũt ꝑpria nomĩa termĩata in eus hñtia e longã ante us p diptongũ q̃ nõ faciũt vtm̃ in eus sed in e. vt hic alpheus alphee. calde⁹ vtõ o caldee et bartholomeus vocatiuo o batholomee.

Sed quia de casu fit mentio dicere pauca
Restat quid fieri sibi vult inflectio greca.
Dicimus in primo grecum fieri sine sexto
Grecus in o vel in e sic declinatur vbiqꝫ
Dic delo rectum genitiuum los: lo datiuum.
Dic delon quartum: similem recto trahe quintum.

In hac parte docet ac. declinare greca. et dicit primo grecã declinationẽ nõ hr̃e vtm̃. deinde docet qualiter declinẽtur noia greca in o et in e termiata. ꝛ primo dicit noia greca in o ter

minata facere gtōs in os.dtōs in o. actōs in on. et vtōs similes habere recto. vt hec delos
gtō hui⁹ delos.dtō huic delo.actō hanc delō.vtō o delo.ablm̄ vero non hn̄t.⁊ tn̄ inuenit̄ no
men grecū in os terminatū. vt delos naxos samos.vn̄ ouidi⁹. iā saxos a leua fuerat. ⁊ hu
iusmōi noia mutāt os in us.et fiūt latina:vt delus pro delos samus pro samos.

Sic phebe phebes phebe phebem quoqꝫ phebe.
Sic dicas in e patronomica femineorum.

Hic docet ac.declinare noia greca patronomica femīa termīata in e.et dicit ꝙ eorū noia
tiuus terminatur in e vt phebe.genitiuus in es vt phebes.et datiuus in e. accusatiuus in
em vt phebem.vocatiuus in e vt phebe.ablatiuo carēt secundū grecos . et similiter hec ne
rine adrastine.et etiam greca siue barbara vt penthecoste magdalene.

Quod fit in is vel in as inflectio tertia dicit
Eneis est rectus:dis vel dos sit genitiuus
Di vel doi ue datus den dem da ue sit tibi quartus.
I vel is est quintus:nescit variamina sextus
Plurale quartum des vel das dicito tantum
Differt a nostro quoniam breuiatur in vtro.

Hic docet declinare noia patronomica teriata in as vel in is et dicit ꝙ sūt tertie decli . vt
hec eneis historia virgilii.tractās de gestis enee.itē faciūt gtm̄ in dis vl' in dos. vt eneidis
vel dos.et dtm̄ in di vel in oy.actm̄ in dem vel in den vel in da.et vtm̄ in i vel in is. ablūs
vero deest q̄tum ad grecos vl' non variatur q̄tū ad nos.q: teriatur in de secundum tertiā
declinatōez vt eneide.postea dicit ꝙ actūs pluralis in des vel in das termiaur:tn̄ dr̄t a no
stra declinatiōe scdm nos ille due termiatiōes deberent produci ⁊ tn̄ corripiūtur.

In des finit tu primi patronomica sexus.
Est sexus primi velut est inflectio prima
Atrides rectus:genitiuus de:deqꝫ datiuus
Den vel dam quartus:des uel de sit tibi quintus
Dic ablatiuum bel in a vel in e tibi factum
Pluralis numerus sextus quoqꝫ non variatur
Atride magis apta tibi tua dona relinquam.

Modo docet ac.declinare patronōica teriata in des que sūt mas.g.⁊ prime decli. quorꝫ no
miatiu⁹ teriatur in des vt hic priamides.gtūs ⁊ dtūs in de.vt priamide.actūs in dā vel in
dem.vtūs in des vel in de.vt priamides vel de.ablatino carent scdm grecos.

Pillea tartara sibila gargara dindima cete
Ismara sic loca supara sic ioca trenarus atqꝫ
Supara nudatos cingunt angusta lacertos
Menalus infernus simul hic us et hec a dat vsus
Hic quartus decimus super accumuletur auernus

Supius ac.deteriauit de declinatiōe greca.in hac pte determiat de noibus etheroclitis ⁊
dicit ꝙ ista noia que ponūtur in lr̄a.s.pillea tartara ⁊ alia que sequunt̄ in nūero singu.ter
minantur in us.et sūt mas.ge.et in plurali sūt neutri.vt pilleus ⁊ pl'r hec pillea orꝫ.hic tar
tarus plu.hec tartara.a thare qd̄ est defectus.sibilus dr̄ de sibilo as.gargara didima isma
ra sunt promōtoria.de cete est doctrina quia nō terminatur in us in singulari nec in a in
plurali. locus dicitur de loco as. supara de supra et est manica rugata .et dicitur de supra
et ruga ruge. hic iocus ioci dicitur de iocor iocaris. trenarus est via per quam anime mise

rorum descendũt ad infernũ. ꝛ dr̃ de terna ne quod est lamentatio. hic menalus est mons infernus dr̃ de infra vel de intus et furnus qd̃ est opac⁹. et istis additur quartus datiuus hic auernus dr̃ ab a quod est sine et ver veris quasi sine vere. i. delectatione.

Pergamus in tiba carbasus arbuta pascua tempe
Singula feminei sexus: pluralia neutri

Hic ponit ac. alia noĩa etheroclita in genere. et dicit ꝙ ista noĩa in numero sing. sunt fe. ge. et in plĩ sũt neu. vt pgamus. plr̃ hec pgama orũ. menia troiana. et dr̃ a pir qd̃ est ignis et gamos qd̃ est mulier. qꝛ p ignẽ et mulierẽ fuerũt destructi. intib⁹ bi dr̃ quasi intus bona est herba nociua frugibus. carbasus dr̃ de careo es et base qd̃ est fũdamẽtũ q. carens fũdamẽto ꝛ est velũ. hec arbutus est arbor in singu. ꝛ in plĩ significat fructũ eiusdẽ. plr̃ hec tempe indecli. sunt loca florida et delectabilia intessabilia nec in singulari inuenitur

Balnea delicias epulas hec nomina tantum
Singula neutrantur: pluralia femineantur
Plurali numero tibi balnea conduplicabo

Dicit ac. ꝙ ista tria noĩa que ponũtur in littera in singu. numerõ sũt neu. ge. ꝛ in plĩ sũt fe et neu. ge. vt hoc balneũ ꝛ plr̃ hec balnea vel he balnee. et dr̃ a baleõ qd̃ est balneũ. hoc deliciũ cii. plr̃ he delicie arũ. et dr̃ de delecto tas. et hoc epulũ li. pluraliter he epule larũ. et dr̃ de opulẽtia. postea dicit ꝙ hoc nomẽ balneũ in nũero plurali duplicat̃. i. duobus modis declinatur p scd̃am et p primã declinatiõez. vt pluraliter he balnee arũ. vel hec balnea orũ.

Nomina sunt quinqꝫ que nomina dicimus esse
Singulari numero sexu pluralia primo.
Frenum seu filum rastrum porrum quoqꝫ celum

Quinqꝫ sunt noĩa etheroclita que in singu. numero sũt neu. ge. et in plurali sunt mas. et neutri. vt hoc frenũ pluraliter hi freni ꝛ hec frena. et dr̃ de frẽdeo des. vel de ferrũ. filũ plr̃ hi fili vel hec fila. et dr̃ de pilus qꝛ pilis aliter nõ solebat fieri antiquitus. et hoc rastrũ pluraliter hi rastri et hec rastra. et dicitur de rado radis. vnde versus. Post rastri terga nil valet sumere merga. hoc porrum pluraliter hi porri vel hec porra. et dicitur de porrigo gis qꝛ multas radices porrigit. hoc celum plu. hi celi celorũ. sed quattuor prima duplicant i vel a hoc est sunt neutri generis et mas. sic habent duas termiationes in tribus casibus. vt porri vel porra. sed non dicimus celi vel cela sed celi tantum.

Bis duo sunt nomina terne duplicant quoqꝫ quartũ
Ex quo feminea quibus inflectio prima
Formant ceu panther lampas ceu crather et ether
Ethera panthera crateraqꝫ lampada dicas

Quattuor sunt noĩa greca que declinãtur p tertiã declinatõez ꝛ faciũt actm̃ in em ꝛ in a et ex actõ teriato in a faciũt alia quattuor noĩa termiata in a prime decli. vt hic panther actõ hũc pantherẽ vel pãthera. et inde dr̃ hec pãthera re. et dr̃ a pan qd̃ est totũ ꝛ therõ variũ quasi totũ variũ qꝛ totus colorib⁹ est variatus. et hec lampas gtõ dis vel dos. actõ lampadem vel lampada. et inde habem⁹ hec lampada de. et dr̃ de lambo bis. hic crather actõ crātherẽ vel thera. inde crathera re. pro cipho. ꝛ dicitur a crathim quod est connexio. ether accusatiuo hunc etherẽ vel ethera. et inde hec ethera re pro celo.

Dic adiectiua tantummodo quattuor esse
Que sunt feminea substantiuare parata
Juria dustria curia regia quattuor ista.
Jn tribus appone primis quarto nihil adde

Quattuor sunt adiectiua .s. iũrius a riũ. dustrius a ũ. curius ria riũ. et regius giá giũ. que
substantiuant suũ muliebre. vt hec dustria strie. hec iuria rie hec curia rie. z hec regia regie
et tria prima horũ cõponũtur cũ in: quartũ vero nõ. vt hec iniuria. hec idustria. hec incuria
non aũt habemus hec inregia. est autẽ regia aula. vñ ouidius. regia solis erat.

Nomen in a fluuii sexus dicas fore primi
Sicut erit secana sicut sunt ansona figa.

Hic di. ac. ꝙ noĩa ꝓpria fluuiorꝝ teriata ĩ a sũt m. g. vt hic secana. hic garrona z sic de aliis

Vrbis nomen in is non declinabile dicis
Sed declinatur quando polis accumulatur

Noĩa ꝓpria vrbiũ teriata in is sũt ĩdecli. vt hic turonis pictauis aurelianis bituris. sz qñ
ꝯponunt cũ polis declinãtur. vt hec martiopolis gtõ hui⁹ martiopolis z decapolis poleos

Quattuor ista genus gradus aut inflectio sensus
Nomina scrutanti faciunt etheroclita dici
Vt celum melior vas vasis opis caro fascis

Etherodisis fit quatuor moĩs. s. in gñe ꝯpatõe declinatõe sensu z significatõe. et ponit ex
emplũ. vt hoc celũ. plr hi celi celorũ. et in gradu cõpatiõis: vt bonus melior optimus. in de
clinatiõe vt vas vasis tertie declinationis. et plr hec vasa vasorũ scđe decli. in sensu. hoc ẽ
in significatione. vt opis opẽ ope in singl'i est auxiliũ. et in pl'i significat diuitias. hec caro
in singl'i significat carnẽ hũanã z ĩ pl'i significat carnes quas vẽdim⁹ scđz illũ versũ. Car
nes carnifices: carnẽ vendũt meretrices. et fascis in singl'i significat põdus a quo falscitu
lus. z in plali significat honores. ꝟ. Fascis onus dices: fasces dicũtur honores.

Dic proprium prime dic terne siue secunde
Non quarte aut quinte preter duo speſqꝫ fideſqꝫ

Oĩa ꝓpria noĩa sunt p'ĩe aut scđe aut tertie decli. sz nũꝗ̃ sũt quarte aut q̃nte. sz excipiun
tur duo noĩa. s. fides z spes q̃ sũt q̃nte sz meli⁹ dicim⁹ hec fides dis ꝓ illa virgie. vt habetĩ
illo versu. Virgo fides fidis ẽ: resonat fidis ĩ cytharãdo. Jungit amicorꝝ corda fides fidei.

Femineum nomen fore dicas si cadit in tas
A precedente tum gignes s remouendo
Ac terne dicas neutrum si desinat in ma.

Supius ac. deter. de natura noĩm etheroclitorꝝ ĩ gñe z in decliatiõe. ĩ hac pte cõtinuat et
ponit scđaz rl'az et. d. ꝙ noĩa tertie decli. teriata in tas s remota z addita tũ terminãt gtm̃
plr'em a p̃cedẽte. vt pietas tũ. bonitas tũ. sz antiq̃ dixerũt bonitatiũ. z pietatiũ. z sic de aliis
vlteri⁹. d. ꝙ noĩa tertie decli. teriata in a sunt neutri ge. vt hoc dogma tis. poema. sperma.

Donat ium nomen duplicem retinendo sonantem
Ni coniunx hiamum calicum ps a capit ortum
Nam ps a capite per ium nostri docuere

Nomĩa tertie decli. termĩata in duplici ꝯsona faciũt gtm̃ pluralẽ in iũ. vt mons tiũ. fons
tiũ. ars tiũ. pars tiũ. excipitur cõiunx gis quod facit coniugũ ad differentiã de coniugium
gii. et est cõis ge. pro marito et ꝓ vxore. excipitur etiã hiems quod facit hiemũ. et noĩa ter/
mĩata in ps deriuata de capio pis. vt municeps pũ. auceps pũ. illa que descẽdũt de caput
tis tenent regulã nã faciũt in ium. vt biceps bicipitum.

Semper nomen in or primi sexus reminiscor
Femineumqꝫ soror arborqꝫ vxorqꝫ recordor
Neutraqꝫ marmor ador dicas simul esse cor equor

Dic commune memor pariterqz augentia peior
Mas tamen est senior sed dicitur hic et hec auctor
Que color atqz decor formant corpusqz notemus
Horum composita cõmuni sunt socianda

Nomina terminata in or sũt mas.g.vt hic dolor amor.sed excipiũtur noĩa femĩa: vt hec arbor soror vxor.et noĩa neutra :vt hoc ador indeclinabile.vñ v. Mansit ador geminis in declinabile normis. Quodlibz or neutri sibi postulat o breuiari. Productã petit o quoniã descendit ab oro. Hoc o longari sic debuit:o breuiari. Et qr non potuit indeclinabile mã sit.marmor equor mare vel planicies et silr noĩa cõĩa vt hic et hec memor. excipiũtur nomina augentia hoc est cõparatiua q̃ sũt cõis g. vt hic z hec peior melior doctior.sed a cõparatiuis excipit̃ senior mas.g.z tz regulã primã. silr excipit̃ hic z hec auctor ab augeo es. vel ab autẽtim qd ẽ autorisabile latie.vel actor de ago is. Itẽ cõposita istorũ noĩm color corpꝰ z decus sũt cõis g.vt hic z hec idecor discolor bicorpor tricorpor dr̃ ille q̃ hz trina corpora.

Arboreumqz tamen dic femineum fore nomen
Ni dumus rubus oleaster siue piaster

Dicit ac.qꝫ noĩa arborũ sunt fe.g.vt hec pomus hec pirus.sed excipiũtur ista vt hic dumꝰ buisson.hic rubus arglantier.hic oleaster et hoc buxũ.xi.habetur aũt ibi in aliquibus textibus.et excipe buxũ.tñ melius est qꝫ dicamus in lr̃a siue piaster et est pinus siluestris.

Nomen in x dat in um tibi pluralem genitiuum
Adiectum remoues et nox nix atqz suppellex

Nomina terminata in x.tertie declinationis faciũt gtĩm pluralẽ in um. vt rex regum. sed excipiũtur noĩa adiectiua:vt felix cium.audax ciũ.et quedã substantiua:vt nox ctiũ.nix niuium.supellex lium.qr ista faciũt genitiuũ pluralẽ in ium.

Dans in ium recites genitiuum nomen in rs
Vt mors ars et inhers discors sors sortis et expers

Noĩa tertie decli. termĩata in rs faciũt gtĩm pluralẽ in iũ.vt mors ciũ. et nõ excipit cõcors nec cohors sicut in doctrinali.qr secundũ vsũ sui tpis faciebant in ium.

Nomen verbale quod fit in or fit t preeunte
Femineum format ex se mutando tor in trix
Nutritorqz tamen nutritrix dicere nescit
Quod melius resonat nutrix euphonia format

Noĩa verbalia termĩata in or t p̃cedẽte formãt ex se femininũ mutãdo tor in trix. vt amator.tor mutata in trix fit amatrix.excipit̃ nutritor qr deberet facere nutritrix z facit nutrix et remouet tri causa euphonie.

In sor verbale non femineum facit ex se
Ex tonsore tamen tonstrix de nomine dicas

Dicit ac.ponẽdo instãtiã ꝯ p̃dictã regulã et exceptiões de noĩbus verbalibus qꝫ noĩa v̾balia teriata in sor nõ formãt ex se nomẽ femininũ termĩatũ in trix:vt de lusor nõ dicimꝰ lustrix.nec de fossor fosstrix.tñ de hic tõsor hẽꝰ tõstrix.sic excipit̃ z tz rl'a:tñ t iterpõit̃ iter s z rix

Cum positiuus in er semper rimus adiice:preter
Hoc nomen dexter:potes huic sociare sinister

Quando positiuus termĩatur in er suppellatiuus termĩatur in rimus. et formatur a nominatiuo sui positiui p additionẽ de rimus. vt niger nigerrimus. pauper pauperrimus. sed excipitur dexter quod facit dextimus.et sinister sinistimus in suppellatiuo.

Que sunt in limus hec dat nobis noscere fagus
In limus hec quinqꝫ facies agilis facilisqꝫ
Ac humilis gracilis similis compositaqꝫ iungis.
Hic ac. ponit aliã regulã de suppellatiuis terminatis in limus.ꝛ dicit ꝙ quinqꝫ sũt nomi
na supellatiua denotata per lr̃as in hac dictione fagus vnitas.et ponit exẽpla in lr̃a.per f
habem⁹ facilis oꝛ facilim⁹.p a agilis ioꝛ agilim⁹.p g gracilis oꝛ gracilimus. similiter dicit
ꝙ cõposita istoꝛũ nominũ in limus terminãtur.vt dissimilimus et sic de aliis.
Gigno colo venio si vis componere recto
Communis generis nomen foꝛmatur ab illis
Aduena monticola monstrat et indigena
Excipe verbigena quod christo conuenit vni
Cõposita de colo is de gigno is ꝛ de venio is sũt cõis gene. vt hic et hec aduena de ad ꝛ ve
nio.hic ꝛ hec icola hitatoꝛ cãpi.de in ꝛ colo is.hic et hec indigena de in ꝛ gigno is hõ genit⁹
in illo loco.vñ dꝛ indigena quasi inde genit⁹. sꝫ excipit̃ vnũ nomẽ solũ qđ est mas.ge.ꝛ con
uenit xp̃o soli.qꝛ sol⁹ xp̃s fuit genit⁹ verbo.vnde doctrinale.non est verbigena.
In tinus nomen si t trahat a genitoꝛe
Ti pꝛoducatur:sin autem coꝛripiatur
Dic mediastinus dic crastinus ista notato
Noĩa teriata in tinus suscipiẽtia t a suo p̃mitiuo pducũt i ante tin⁹:hoc est in penul.silla
ba.vt de matutina ne hẽm⁹ matutinus na nũ. sꝫ q̇dã dicũt ꝙ descẽdit de mane aduerbiũ
et deberet coꝛripi qꝛ ibi nõ est t.ꝛ male.dicũt similiter vesptinus na nũ de vespta te.media
stinus de medius et sto as.ꝛ pducitur ꝛ est hõ stans in medio ciuitatis.et dr̃ a statim qđ est
ciuitas et medius.crastinũs na nũ.qꝛ nõ suscipit t a suo pꝛimitiuo scꝫ cras . ideo coꝛripitur
vnde alex. Crastinus admissum noctis caligine mundum.
Bis duo nomina sunt que substantiua bocantur
Que vel in is in er rectum posuere frequenter
Vt puluis vomis et cinis et cucumis
Sit puluer vomer sit ciner et cucumer
Hic remouet ac.dubiũ ꝙ noĩa adiectiua declinãtur p varias terminationes in noĩatiuo
ppter hoc crederet aliq̇s ꝙ ista sũt adiectiua que terminant̃ in er ꝛ in is. remouet dubiũ
et dicit ꝙ quattuoꝛ sũt noĩa substãtiua que terminant̃ in er et in is in ntõ.vt hic puluer vl̃
puluis.et dꝛ de pello is pepulli.et hic vomer vel vomis.hic ciner vel cinis de candeo des.et
hec cucumer et hec cucumis cocõbꝛe.et interpꝛetatur amarum.
Sunt et in oꝛ vel in os que quattuoꝛ esse memento
Dicis honoꝛ et honos odoꝛ et laboꝛ addis et arboꝛ
Dicit ac.ꝙ quattuoꝛ sũt noĩa que in ntõ teriantur in oꝛ.ꝛ in os.et in vtõ similit̃.vt hic ho
noꝛ vel honos.odoꝛ vel odos.arboꝛ vel arbos.laboꝛ vel labos.honoꝛ dꝛ de honoꝛo as .odoꝛ
de odoꝛo as.laboꝛ de laboꝛo as.arboꝛ de herba vel quasi altum robur.
A cano si veniat nomen quod desinat in cen
Et componatur i pꝛe cen coꝛripiatur
Nomina terminata in cen composita de cano is habentia i ante cen:vt tibicen coꝛripiunt
i ante cen.vt hic et hec liricen homo vel mulier cantans in lira.sed excipitur tibicen a tibia
dictum et cano canis quia producitur li bi et inde tibicino as.
Nomina bis septem quarto sua verba pꝛeibunt

Quis qualis quantus neuter talis quoqꝫ tantus
Tot quot nemo nihil alius nullus nihilum nil
Atqꝫ quotennis eis poteris coniungere si vis

Quattuordecim sunt noīa que p̄ponūt seu apponūt actm̄ ⁊ alios obliquos suos verbo in constructione.vt quis vel qui.vt sortes currit quē video.et qualis et quātus vt qualem vel quantū hominem vidi hodie et sic de similibus que ponuntur in littera.

I proprie attendas tunc verbum a verbero dicas
ſ Non ideo solum ꝙ verberet aera verbum
Sed quoniam solet hoc oratio sepius vti
Atqꝫ solent alie partes quoqꝫ verba vocari
Hinc dicit queso bona verba terentius ipse
Hinc appellamus alias quoqꝫ nomina partes
Inde maro foliisqꝫ notas et nomina mandat.

Postꝙ̄ in superiore hui⁹ volumis tredecimo libro ac. determiauit de nōnullis modis significādi accidētib⁹ noim.ꝯñter in hoc sequēte xiiii.libro ⁊ xxvi.ca.intēdit deteriare de variis modis significādi accidētalibꝫ verborū.Et diuidit ista ps in duas.q2 primo poit deriuatōnem et variā acceptōeꝫ huius nois verbū.posimodū aggredit intentū.ibi.In sco.prio igit dicit verbū dici de ꝟbero as.non ꝙ solū verberet aerē:sꝫ q2 verbo frequētius aerē verberemus ceteris ptib⁹ orōnis.⁊ frequētius in nrīs locutōibus occurrit.Ulterius dicit verbū eē cōe ceteris ptibus orōnis sicut et nomē put dr̄ quasi notamen seu notam conceptus mentis faciens et sic nomen ⁊ verbū sunt idem ꝙ dictio que nihil aliud est ꝙ̄ vox significatiua addūt em̄ verbum nomen et dictio supra vocem rōnem respectiuā signi ad signatum.et hoc modo verbum seu nomen:sicut et dictio est superius ad partes orōnis que inter se distingūtur per modos significādi essentiales.vt si dicamus verbū significare rem per mod fluxus vel fieri dicibilis iam est verbū nō generaliter prout idē est cū dictiōe vel nomie sꝫ specialiter sumptū put est ps vna ab aliis distincta.ꝙ verbū sumatur pro dictione aliquotiens actor exemplū adducit sumptum ex sexto eneidos virgilii.

In sco finita semper sunt inchoatiua
Sicut viuisco feruesco et inueterasco
Ista sex excipias et que componis ab illis
Con dis com glis pos in fus co nos qui a cres.pas.

Hic prosequitur ac.et dicit ꝙ verba terminata in sco.sunt inchoatiua vt feruesco tepesco et sic de aliis.talia aūt verba significant rē sui primitiui cū inchoatione vt feruesco.i.incipio feruere.Item formant a secunda persona pn̄tis indicatiui modi vt ferueo ues addita co fit feruesco.item carent preteritis et sup̄.itē talia sunt tertie cōiug.sed a predicta regula excipiuntur verba denotata per singulas sillabas positas in vltimo versu b ꝙ̄uis terminentur in sco nō sūt inchoatiua.per primū con intelligitur couquinisco.per dis disco.per com compesco.per glis glisco.per pos posco.per in infisco.per fus fusco.p co corusco.p nos nosco.per qui gesco.per a assuesco.per cres cresco.et per pas pasco

Sed meditatiuum semper sit in urio dictum
Sicut parturio sicut et esurio

Verba meditatiua semper teriant in urio:vt parturio.amaturio.esurio.taliā aūtē verba sign̄t rem sui primitiui cū meditatiōe.vt esurio.i.meditor comedere.itē carēt preteritis et sup̄.sed esurio et parturio hn̄t.q2 inueniūtur in sacra scriptura.itē formātur ab vltimo supino breuiando u et addendo rio.item sunt neutri generis ⁊ quarte coniugationis.

Verbi forma frequens to so xo sic triplicatur
Ut fugito domito nexo merso quoq₃ flexo.
Uerba frequentatiua habent triplicē formationē quia quedā terminātur in to quedā in so: et quedam in xo vt fugito tas. viso as. nexo as. terminata aūt in to aut formātur a verbis prime cōiuga. aut non. si a prima cōiuga. sic formātur ab vltimo supino. vt rogatu a mutata in i fit rogi. et u in o fit rogito as. si formētur ab aliis et faciant preteritū in gi formātur a secunda persona presentis indicatiui s remota et addita to. vt legis s remota ⁊ addita to fit legito tas. et si nō faciant preteritū in gi formātur ab vltimo supino mutando u. in o. vt necto is nexū nexu u mutata in o fit nexo as. talia aūt verba signāt rem sui primitiui cū quadam frequentatione. vt rogito. i. frequēter rogo. Itē sunt eiusdē generis cū suis primitiuis. q₂ si primitiua a quibus descendūt sint actiua: sic et frequentatiua. Itē hmōi omnia sunt prime con iugationis.

In so fit verbum semper desideratiuum
Hinc viso dicas arcesso capesso lacesso
In lo finitum verbum fit diminutiuum
Garrulo sorbillo sic dic a calno canillo
Dicit ac. ꝙ verba terminata in so sunt desideratiua. vt viso is. desidero videre. arcesso is. desidero ardere. lacesso. i. desidero lassare. et sic de aliis. In lo. Hic dicit ꝙ verba termiata in lo. sunt diminutiua. vt garrulo as. i. parū garrire. sorbillo as. i. parū sorbere.

Forma sequens et diminuens inflectio prima
Inchoatiua trahunt secum desideratiua
Sed meditatiua tu quarte dicito verba
Uerba frequentatiua et verba diminutiua sunt prime coniugationis. vt fugito tas. garrulo as. et inchoatiua et desideratiua sunt tertie: et meditatiua quarte.

i Nde modis aliis preponitur indicatiuus
Quod perfectior est personis temporibusq₃
Uel quoniam semper alii formantur ab ipso
Uel quia signatur essentia semper ab ipso
Postꝙ ac. egit de formis verborū. consequenter hic agit de modis ⁊ primo de indicatiuo. q₂ perfectior est personis ⁊ tpibus. vel q₂ alii modi formātur ab ipso. vel q₂ per ipsum designatur essentia seu forma designata per verbū secundū ꝙ absolute inheret supposito et etiā diffinitio que indicat essentiā rei constat ex verbo indicatiui modi et recto vt hō est aīal rationale. Est aūt modus quidā signādi varias animi inclinationes demonstrans. et sunt tm̄ quinq₃ modi. q₂ talis inclinatio animi vel est finita vel infinita. si primū: hoc ē dupliciter. vel dicit absolute actū verbi aut respectiue. si primū: sic est indicatiuus. si secundū: hoc est dupliciter. aut respectū actus ad personā. aut ad aliū actū. si primū aut ad personā inferiorē: et sic est imperatiuus. aut ad personā superiorē et sic est optatiuus. si dicit respectum actus ad actū: sic est coniūctiuus. et ꝑ inde dr̄ coniūctiuus q₂ alii verbo coniungit. vt apud virgiliū. Cū faciam vitulū pro frugibus ipse venito. Si aūt dicat infinitā animi inclinatiōem sic est infinitiuus modus. Unde nota ꝙ infinitiuus dr̄ infinitiuus duplici infinitate. prima est quia non significat determinatā mentis affectionē. ⁊ ab hmōi infinitate dr̄ modus infinitiuus. secūda est infinitas personalitatis qua priuat̄ determiata concretione ad suppositū sed infinite respicit suppositū cuiuscūq₃ ꝑsone: vt me amare petrū. amo enī finite est persone. q₂ respicit ego. amas tu. et sic de aliis. et per hanc personalitatē infinitā infinitiuus regit actm̄ a parte ante vi persone infinite. et hac caret verbū impersonale quod non cōcernit extrinsecū suppositū nec finitū nec infinitū ꝗuis habeat primam in

finitatē.s.modi seu affectionis.
Inde sequente loco sumitur imperatiuus.
Non eget auxilio partis nam voce solutus.
Semper nobilis imperat:ast ignobilis optat.
Hinc optatiuus sequitur quoniam minor optat.
Semper:⁊ optandi sibi vult aduerbia iungi.
Imperatiuus ponitur in secundo loco post indicatiuū duplici rōe.prima est qꝛ imperatiuꝰ non indiget auxilio alterius.optatiuus vero indiget.qꝛ imperatiuus imperat.⁊ optatiuꝰ optat.et imperare est melius et nobilius ꝙ optare.quare preponitur optatiuo tanq̄ nobilior.et eadem ratione optatiuus sequitur imperatiuum.
Sit coniunctiuus quartus:quoniam tribus ipse
Indiget auxiliis in quo patet ⁊ minor esse
Coniunctum cupit aut aduerbia uel quoq; uerba
Si ueniam uel cum ueniam bona plurima dicam.
Coniūctiuus ponit̄ quarto loco qꝛ indiget tribus auxiliis in quo patet esse minor.qꝛ indiget cōiunctiōe ad sui deteīatiōem.vt si venias ⁊c.⁊ indiget aduerbio.vt cū veniā: sic duobus modis indiget.verbo etiā indiget ad sui determiatione̅ vt si legis ꝓficis.
Ast omnes alii possunt et ei sociari.
Qui cū diuersos sensus habeat tamen illi.
Non sensus sed ei donat constructio nomen
Actor hic ostendit quare cōiunctiuus apppellatur coniunctiuus: et dicit ꝙ ideo.qꝛ omnes alii modi ei possūt cōiungi.vel ipse coniungitur aliis. Item non appellatur coiunctiuus propter diuersa significata vel variatione̅:sed propter cōstructiōem.ꝯiunctiuus quia coniungit alias in constrnctione.
Interdum dubitat ut si valeam tibi dicam.
Et modo cōfirmat maro.si mihi pollicitasti.
Qui mare qui terras omni dicione tenereut.
Interdum suadet:si legis vtile dico.
Signat possibile:fecissem si potuissem.
Cōiūctiuus interdū dubitatiue ꝓfertur.vt si veniā legā ⁊ si potero veniā.aliqn̄ affirmatiue tenet̄.vt.d.virg.primo eneid.si iupiter pollicitasti q̄ mare q̄ terras:oī diciōe tenere̅t.aliquādo suadet.vt si legeris vtile erit.aliqn̄ significat possibilitate̅.vt fecisse̅ si potuissem.
Ast infinitus idcirco sit tibi summus.
Quod sine persona dicitur ⁊ numero.
Infinitiuus est vltimus non solū ab infinitate modali videlicet qꝛ non significat actū sub aliqua determiata affectione.sed etiā ab infinitate personali. qꝛ cū alii modi significent actū verbale̅ sub finita concretione suppositi q̄ cōcretio dr̄ ꝑsonalis ꝓprietas vt amo ego. amas tu.amat ille. Infinitiuus vero modus verbi personalis licet habeat hmōi ꝓprietatem personale̅.s.qꝛ significat per modū concerne̅tis suppositū extrinsecū. non tamen illa concretio est finita seu limitata ad vnā determiatā personā. nā amare licet respiciat suppositū extrinsecū non tamen finitū sed suppositū cuiuslibet persone pariter et numeri potest sibi supponere vt me amare.nos amare.vos amare.illuꝫ amare.hoīes currere. hmōi infinitiui verbi personalis dicūtur persone infinite.verba vero impersonalia tam finitis ꝙ infinitis personis sunt destituta.infinitiuus vero verbi personalis dr̄ infinitus non ab

hmõi infinitate ꝑsonali de qua loquitur ac.q2 eade rõe alii modi dicerẽtur infiniti sz a pri
ma infinitate modali seu affectionali.

Omnia preter hio formant simul inchoatiua.
Indicatiuorum semper persona secunda.

Omnia verba inchoatiua formantur a secũda ꝑsona verbi perfecti indicatiui modi addi
ta co.vt de amo as.addita co fit amasco.de tepeo tepesco.sed ab ista regula excipitur vnũ
verbũ.s.hio as.q2 deberemus dicere hiasco et dicimus hisco irregulariter.

Verbaqꝫ composita casũ solũmodo mutant.
A do das trado casum sensum quoqꝫ sicut.
Pello cum pello casum sensumqꝫ genusqꝫ.
Quando de sedeo dicitur insidior.

Verba cõposita rõne cõpositionis multipliciter variantur.s.in declinatione in sensu ⁊ ge
nere in declinatione et genere mixtim.exemplũ in declinatiõe vt trado dis .componit̃ de
trans et do das et variatur in declinatione.in sensu vt pello.pellis.componitur cum con ⁊
dicimus compello is.puli.in declinatione et in genere.vt sedeo es di. cõponitur cũ in et di
cimus insidior aris.prime cõiug.et est deponens et aliud significat ꝙ sedeo.

Ex neutris species:sex deponentibus addes
Vt facio ceno bibo palleo vapulo viuo
Ludificor vescor metor mor nascor adulor

Sex sunt spẽs neutrorũ et totidẽ deponentiũ que species per verba in littera posita
sumũtur.Prima est verborũ que construunt̃ cũ actõ rei rõnalis que intelligũtur in lr̃a ꝑ
hoc verbũ facio is.cui ludificor corñdet deponens.et alia plura habemus similia vt perse
quor scrutor ⁊c.Secũda spẽs est eorũ que cõstruũtur cũ actõ rei irrõnalis et aĩate et hmõi
in lr̃a habemus vnũ neutrũ scilz ceno.et vnũ deponẽs.s.vescor ris.Tertia species est eorũ
que cõstruũtur cũ actõ rei rationalis inaĩate.et hmõi habemus in lr̃a vnũ neutrũ.s.bibo.⁊
vnũ deponẽs.s.metor metaris et siĺia.vt cõfiteor for ⁊ loquor.Quarta spẽs est eorũ que si
gnificant actionẽ immanentẽ et de hmõi specie habemus in littera vnũ neutrum.s.viuo
per quod intelligimus curro vado et siĺia.et vnũ deponens.s.nascor quod significat actio
nem immanentem lz construatur cum abltõ mediante prepõe significante terminũ loca
lem non cãm efficientem:cũ actus ille sit a nascente ⁊ in nascẽte manens. lz a matre sicut
a termino locali.Quinta spẽs est eorũ que significãt possessionẽ illatã. et de hac habem9
vnũ neutrũ.s.vapulo et adulor deponẽs per quod alia similia intelligũtur.vt patior.Sex
ta spẽs est eorũ que significant passionez innatam. et de hmõi specie habemus in littera
vnũ neutrũ scz palleo.et vnũ deponens.s.morior per que similia debemus intelligere.po
nitur tamen in lr̃a mor ꝑ morior cã metri.et harũ sex specierũ verborũ sic datur sufficien
tia.q2 omne verbũ neutrũ et deponẽs sigñt vel actionẽ vel passionẽ. si actionẽ. hoc est du
pliciter.aut actionem transeuntem.aut immanentẽ.si primũ hoc est dupliciter.vel trãseũ
tem ad rem rõnalem:et sic est prima species.vel ad rẽ irrõnalem.et hoc est dupliciter. vel
aĩatam vel inaĩatam.si primũ:sic est secũda spẽs.si secundũ:sic est tertia spẽs.⁊ he tres spe
cies reducũtur ad actiuuz genus.q2 ꝙuis verba in o termĩata de hmõi tribus spẽbus sint
neutra quo ad vocẽ et termĩata in or sint deponentia:tñ vtraqꝫ sunt actiua modalia. ad
hoc em̃ ꝙ aliquod verbũ sit actiuũ modi satis est ꝙ significet actũ suũ ꝑ modũ transeũtis
ad terminũ in quẽ actõ designatur siue ille actũs significet rẽ rõnalẽ vel irrationalem si
ue aĩatam siue inaĩatam.si vero significet actõem immanentẽ: sic est quarta spẽs et oĩa
verba hmõi quarte speciei sunt neutra modalia.q2 ad hoc ꝙ aliquod sit verbũ neutrũ mo
di satis est ꝙ significet actionẽ vel passionem per modum immanentis et nõ transeuntis
ad terminũ in quẽ extrinsecũ vel a termino a quo extrinseco significãte cãm efficientẽ pri

cipalē. Si vero significet passionē hoc est dupliciter. vel significat passionē transeuntem a causa efficiēte principali et extrinseca et sic est quinta spēs. et omia verba de hmōi qnta specie reducuntur ad passiuū mōi. nam sūt passiua modalia q̄uis q̄tū ad vocē quedā sint neutra vt exulo vapulo veneo et fio: ꝛ alia sint deponētia vt patior et adulor. nec mireꝛ qs si actor posuerit adulor pro verbis in or teriatis significantibus passionē. nam teste prisciano in viii. maio. adulor est vtriusqꝫ significationis. si vero significet passionē inatam siue immanentem sic est sexta species ꝛ omnia verba ad hanc speciem reducta ceu sunt paueo stupeo miror miseror morior sunt neutri ge. modalis.

Induo te moneo rogo flagito calceo posco
Instituo doceo succingo vestio celo.

Ista verba induo is. moneo nes. rogo as. ꝛ alia que sequūtur in littera cū duplici actō construunꝛ a pte post ita ꝙ prim⁹ qui mutaꝛ facta resolutōe regiꝛ vi trāsitiōis ille actūs q nō mutaꝛ facta resolutione regitur vi ꝑprie nature verbi. s. ex vi vehemētis transitionis

Abstineo dominor egeo pleo seu probor dicor
Laudor obliuiscor misereri damno recordor
Accuso teneo dat talia lex genitiuo

Lex. i. regula cogit ista verba ꝙ cōstruanꝛ cū genitiuo. vel lex. s. ciuilis. quia leges sumpte fuerūt a grecis qui carētes ablr̄o loco ipsius ponūt genitiuū. et ponit exemplū prisciani. vt abstineo istarū rerum: tamen mō non est in vsu. dn̄or eorum non est in vsu. egeo panis est in vsu. et pleo vini. i. impleo te vini est in vsu. laudo te probitatis non est in vsu. obliuiscor lectiouis. misereor pauperis. damno te sceleris. et recordor lectionis. ista quattuor sunt in vsu. accuso te furti. vel accuso te sceleris.

Cum quanti quanto quantum valet aut emo consto

Ista verba emo is et consto as ꝑtinētia ad ēptionē vel ad preciū cōstruūtur cū gtō actō ꝛ ablatiuo. vt quāti precii est illa res. centū solidorum. ꝛ quanto emistis illam rem cētum solidis. cum accusatiuo. vt quantum constat illud: centum solidos.

Quattuor inde modis quarto neutralia iungis
Subueniente alio coridon ardebat alexim
Seu per sinodochen nares doleo caput aurem
Preposita media bellum palefredus anhelat
Aut asinum viue quasi tu dicas asinine

Uerba neutra ꝯstruūtur cū actō quattuor modis. vno mō p suppletiōeꝫ alteri⁹ verbi. vt coridon ardebat alexi. i. ardēter cupiebat. aut mediāte p̄positōe subintellecta. vt palefred⁹ anhelat bellū. i. ad bellū aut ꝑpter bellū. aut p figurā que appellaꝛ sinodoche. vt doleo caput vel doleo aures. aut aduerbialiter. vt iste viuit deū. i. diuine. preter aūt istos quattuor modos sunt alii quattuor: duo cū actō noīali ꝛ duo cū accusatiuo verbali: cū accusatiuo nomiali. vno mō p prepositōeꝫ ꝯpositā. vt exeo domū. vel mediāte p̄positōne apposita. vt vado ad ecclesiā cū actō v̄bali dupl'r. sn̄ preposiōe: vt vado lectū. mediāte prepōe vt vado ad studendū. sꝫ intellexit ac. de ꝯstructione verbi neutri cū actō noīali sn̄ prepositiōe expressa

Et facio neutrum cum nominibus sociatum
Passiuiqꝫ loco sibi vult adiungere fio
Mox actiuatur si preposite sociatur
Inde tepefacio passiua tibi tepefio
Et de perficio dic bene perficior
Sufficit excipias et proficit officit vna

Sed cum sufficior reperis dic esse ministro

Quando facio cõponitur cum noibus est neutrũ. sed loco passiui datur istud verbũ fio fis vt tepefacio calefacio. et sil'ia. est aũt neutrũ qñ cõponitur cũ prepositiõibus. excipit tamẽ sufficio is. qꝛ nõ dicimus sufficior ris et officio is. qđ est noceo es. tñ si iuenias sufficior tũc ẽ idẽ ꝙ mistro as. excipit etiã ꝑficio is. nec mireris facio neutrũ cũ noibus cõpositũ habere passiuũ qm̃ ⁊ si sit neutrũ ꝗtũ ad vocẽ: tñ est actiuũ quantũ ad modũ.

Preteritum prime presens debet superare
Sed iuuo siue lauo tollantur nil superando

Superius ac. posuit quasdã proprietates verborũ. in hac ꝑte ponit alias circa ꝓterita et dicit ꝙ preteritũ prime cõiug. debet superare pñs idicatiui modi in vnica sillaba: vt amo as: amaui. ⁊ cã est qꝛ format a scđa ꝑsona. vt amas s. remota et addita ui fit amaui. sed excipitur iuuo as iuui. et lauo as laui. que habent pares sillabas suo pñti.

Ter septem verba dic preterito geminanda
Mordeo cedo cado pedo curro tondeo fallo
Spondeo tendo cano pello posco pario do
Sto pango tango tundo tollo quoq; pungo
De tollo antiqui protulerant tutuli
His addas disco sed cetera pauca memento

Ter septem seu xxi. sunt verba que sillabã preteriti principalẽ geminant. vt mordeo des momordi. cedo is cecidi. et cessi ꝓ dare locũ. spondeo es spopõdi. et sic de aliis omibus que ponũtur in lr̃a. sed tollo is facit tutuli secundũ antiquos modo facit sustuli.

Que sunt composita finales congeminabunt
Ex hinc simplicia geminabunt primitiales

Verba composita preteritũ geminãtia finalẽ sillabã geminabũt ⁊ hoc qꝛ sua simplicia geminãt litterã principalẽ. et dr̃ hoc specialiter ꝓpter duo verba. s. do das. ⁊ sto as. qꝛ do ⁊ sto non geminant nisi principalẽ lr̃am. qꝛ si geminarẽt totã sillabã diceremus stete vel stiti. ⁊ dede vel didi et nõ dicimus. qꝛ non geminãt nisi litterã. ꝓpter hoc cõposita finalẽ sillabaꝫ geminabũt. vt addo dis addidi. reddo dis reddidi asto astas astiti.

Preterito prime non sillaba prima mouetur
Quattuor exceptis dat stat lauat et iuuat istis

Sillaba principalis mutatur in verbis prime cõiug. qꝛ eadẽ sillaba vel vocalis remanet. vt amo as amaui. li ama remanet ibi et sic de aliis. sed excipiũtur quatuor verba que mutant sillabam in ꝑte. vt do das dedi. ⁊ sto as steti. sed nõ mutaretur si diceremus stati. sꝫ non dicimus. et lauo as laui. sed ibi nõ mutatur lr̃a sed tempus. qꝛ in pñti corripit et i preterito produ. et similiter iuuo as. excipitur qꝛ in preterito producitur.

A cubo compositis addas in tertia fiet
Si n autem fiet verborum inflectio prima

Si composita de cubo recipiant m super bo sunt tertie cõiug. vt incumbo bis bui. discũbo bis. bui. si vero non recipiant m sunt prime. vt accubo as bui. recubo as bui.

Si do componas inflectio tertia fiet
His tribus exceptis circun pessun venundo

Composita de do das sunt tertie cõiugatõnis. vt trado tradis tradidi. reddo reddis reddidi. sed excipiuntur tria verba que sunt prime coniugationis. vt circundo cũdas. pessũdo pessundas. et venundo venundas. ista sunt prime coniugationis. et habent a breuem ante re in crementis.

In di preteriens in sum facit omne supinum
Unum tolle dedi cum componentibus ipsum
Verba facientia preterita in di. faciũt supina in sum: vt video des di. visũ. sedeo sessũ. sꝫ ex cipitur do das. cũ suis ꝯpositis. q faciũt in tũ vel in itũ. vt datũ additũ reditũ.
A lego composita faciunt gi: sed tria tollas
Negligo diligo vel intelligo xi faciunt hec.
Composita de lego gis. faciunt preteritũ in gi. vt perlego gis perlegi: sed excipiuntur tria verba que faciunt in xi. vt negligo xi. intelligo xi. diligo dilexi.
Semper preterita dicas dissillaba longa
Sed sex excipe sto fero scindo do bibo findo
Omnia p̄terita dissillaba producũtur. vt moueo es ui. tero ris triui. et sic de aliis. sed exci piuntur sex preterita que corripiũtur vt do das dedi tuli scindi steti bibi et fidi
Si cano componas in ui centum bene dicis
Succino succentum dic quoqꝫ succinui
Si cano nis componatur: sua cõposita faciũt prete. in ui diuisas. vt concino nis ui concen tum. succino nis nui succentũ. et precino precinis ui precentum.
A sum composita preter tria non retinent ens
Ut presens absens dic simul quoqꝫ potens
Composita de sum es fui non habẽt participium presentis temporis. exceptis tribus que habent. vt presum presens. absum absens. et possum potens.
Ex eo composita retinent eo cuncta: sed inde
Ambio tu remoue pariterqꝫ superbio tolle.
Ex eo composita breuiant i cuncta supino
Inde superbitum simul ambitumqꝫ repelle
Ambio sumit io secumqꝫ superbio iungit
Cetera sunt in eo que veniunt ab eo.
Composita de eo is terminantur in eo. vt redeo is pretereo. ⁊ sic de aliis. sed excipiũtur tantũ duo verba que non terminantur in eo. vt supbio et ambio. postea dicit ꝙ oĩa cõposita de eo is faciũt supina in itũ corripiendo penul. vt redeo rediui reditũ. p̄tereo preteritũ. sed excipiũ tur tantũ duo verba. s. ambio ambitum et superbio is tũ producitur.
Ex eo composita dicas duplicare futura.
Et simul adde queo redeam sic siue redibo.
Omnia cõposita de eo is habent duplicare futura indicatiui modi. vt redeam vel redibo transeam vel transibo. preterea vel preteribo. similiter queo quis quiui cũ suis compositis vt queã quibo. nequeã vel nequibo. intellige in prima psona et non in aliis.
Quarte vel terne tria deponentia dicas:
Ut morior potior orior non plura recordor
Si dicas moreris bene dicis siue moriris.
Tria sũt verba deponẽtia que pñt eẽ tertie ꝯiu. vel quarte. vt morior eris tertie. vl' morior moriris quarte. qñ sũt tertie corripiuntur: et quando sũt quarte producuntur.
Augeri gradibus dicas duo verba velut sint
Nomina: nam potior et detero sunt positiua

Duo sūt verba que pñt augeri: et ponunt̄ loco positiui. vt detero deterior deterrimus. de tenet locū positiui. et potior locū cōparatiui qñ cōparatur vt potis ꝑior potissimus.

Ars substantiua tria fert tantūmodo verba
Sum simul existo fio nil amplius addo
Sisto vel consto sto persisto quasi substant.

Sunt tm̄ tria verba substantiua in arte vt sum fio existo. ista tria sūt substātiua in arte. postea dicit ꝙ quedā sūt v̄ba que sūt quasi substātiua ⁊ tm̄ nō sūt vere substātiua: sꝫ qꝛ hn̄t naturā substātiui quodāmō sic vocant̄ substātiua quasi. ⁊ dicūtur substātiua qꝛ significāt substantiā. i. essentiā rei sub mō fluxus. esse em̄ est idē realiter ꝙ essentia: sed tm̄ differt ex natura rei sicut modꝰ intrīsecus ab eo cuiꝰ est sicut vita ⁊ viuere sūt idē vl' dꝛ substātiuū a substando scd̄is actibꝰ. significat em̄ primū actū p oēs alios actus determinabilem

Quinqꝫ vocatiua dicas tantūmodo uerba
Nominor appellor et nuncupor et vocor dicor
Ast adiectiua fore dicas cetera verba

Quinqꝫ sūt verba vocatiua. s. vocor noīor appellor dicor et nūcupor. postea dicit ꝙ omnia alia verba sunt adiectiua. vt amo lego et sic de aliis. et dicuntur adiectiua qꝛ adiacent primo actui per verbū substantiuū importato et ipsum determinant.

Prime preterita format persona secunda
Semper presentis do cum ter quinqꝫ remotis
Cre do se nex iu sto la mi ne pli fri so ve cu to
Sex tamen et per ui simul reperimus in aui.
Vt frico siue plico neco vel cubo vel crepo laui.
Quod per composita satis approbo: perqꝫ supina.

Superius ac. posuit quasdam proprietates verborū. in hac parte determinat de verbis secundū ordinē cōiugationū. et diuiditur ista pars in quatuor partes. in prima deter. de verbis prime coniugationis. in secūda de verbis secūde. in tertia de verbis tertie. ī quarta de verbis quarte. scd̄a incipit ibi Audeo cū soleo. vel ibi Ex do dāt tria. tertia ibi Aio sisto. vel ibi Pre scio stans. Quarta ibi Si sit n ante cio. Prima in duas. in prima ponit regulam de preteritis prime cōiug. in secūda de sup̄. In prima p̄te dicit ꝙ p̄teritū prime ꝯiug. semp format̄ a secūda ꝑsona p̄ntis indicatiui s. remota et addita ui: vt amas s remota ⁊ addita ui fit amaui. et sic de aliis. sed excipitur ab ista regula do das cū ter quinqꝫ verbis q̄ non faciunt recte p̄terita secundū regulā datā. que verba denotantur per has sillabas do das dedi cre: crepo pas crepui. ⁊c. Postea dicit ꝙ sex verba istorū que excipiūtur reperimus ī ui et in aui. scd̄m antiquos. vt plico cas cui vel caui. et sic de aliis que faciunt in ui et in aui. et sic satis pꝫ ꝙ sic faciant per sua composita. vt replico as cui. vel replicaui.

De neco dic aui ferro necui reliqua ui.
Sillaba cum plicui dissillaba multiplicaui.

Superius dicit ac. ꝙ neco facit preteritū in ui et in aui. mō ōndit qñ debet facere in ui ⁊ in aui. et dicit ꝙ qñ neco as significat mortē factā cū ferro facit necaui. ⁊ qñ significat mortem factā cū reliqua vi. vt suffocando facit necui. Itē dicit ꝙ plico qñ cōponitur cū dictiōe monosillaba facit plicui in p̄terito. vt implico as implicui. et qñ cōponitur cū dictōne dissillaba facit in aui. vt multiplico cas multiplicaui.

In ui preteritum si fiat ui dabit in tum.
Bis sex excipias quecunqꝫ inflectio fiat.
Vt cautum fautum vel saltum siue sepultum.

Venum siue satum volui solui vel amictum
Potum potatum dat potaui geminatum.
Lotum siue lautum triplicatur siue lauatum
Sic dicas olitum vel adultum sic adoletum
S interponas paui pastum quoqz dicas.

Verba cuiuscūqz cōiug. facientia preterita in ui faciunt per mutationē de ui in tū supinā penul. pducta. exemplū de prima. vt amo as amaui amatū. de secūda vt moueo es. ui. tū. de tertia. vt tero ris triui tritū. de quarta: vt audeo audiui auditū. et sic de aliis. postea dicit ꝙ excipiūtur duodecim verba diuersarū cōiugationū. vt caueo ues caui cautum. pro catum. faueo fautum pro fatum. salio lis lii vel liui saltū pro salitū et antiqui dixerūt pro salitū. et sepelio sepultū pro sepelitū quarte cōiug. et veneo is iui. q2 facit venum venu. sero seris satū. tu. voluo is. volutū tu. soluo solutū. amicio amictū. et poto hab3 geminū supinū potū tu vel potatū tu regulariter. et lauo h3 triplex supinū. lotū vel lautū et regulariter lauatū. pasco facit pastū stu s. interposita. q2 deberemus dicere patū tu. et interponimus s. z dicimus pastū. et adoleo adolitū vel adultum vel adoletum.

Que per ui prime per itum sunt siue secunde
Quatuor excipias prime sextum quoqz dicas:
Et nectum nexum frictum tacuit mico mictum

Superius ac. determīauit de preteritis et supinis prime cōiugationis teriatis in ui cōiūctim. in hac pte deteriat de preteritis z sup. teriatis in ui diuisim. et deter. de p̄teritis z supinis scđe cōiug. ppter cōuenientiā. et dicit ꝙ verba prime z secūde cōiug. faciētia p̄terita in ui faciunt supina in itū penul. cor. de prima: tono as tonui tonitū. veto tās tui titū. plico plicui plicitū. de scđa habeo es ui. bitū. debeo debitū. ab ista regula excipiūtur quatuor verba prime cōiugationis. vt neco as necui nectū. nexo as nexui nexū. frico as fricui frictum. mico as micui non habet supinum.

Tuqz nouem remoue de verbis verba secunde
Vt tentum doctum mixtum, tostum quoqz passum
Sorbeo sum vel tum: dat itum simul arceo uel ctum
Censeo cum careo per itum: per sumqz memento
Censeo: sed quarte uoluit prudentius esse
Stirpe recensita sacra de virgine nata
Cum timeo metuo pariter caruere supino

Excipiūtur a predicta regula nouē verba secūde cōiug. vt teneo es tentū p tenitū. doceo doctū. misceo mixtū. pateo passū. torreo tostū. et sorbeo bes facit sorbui et facit sorpsū et sorptū. et arceo es facit arctū vel arcitū. et cēseo ses facit censū vel censitum regulare. Postea dicit ꝙ prudentius. i. ille poeta vult ꝙ sit quarte coniug. eo ꝙ facit cēsitū. et ponit exemplū Stirpe recensita sacra de virgine nata. habemus enī censeo es secūde cōiuga. et facit censum su. et censitum tu pro iudicare. et sentio tis quarte cōiug. et facit sensum sensu. postea dicit ꝙ metuo et timeo es non habent supina.

Nam per ui neutra semper caruere supino
Excipias placitum dolitum nocitum valitumqz
Cassum vel caritum passum libitum licitumqz

Neutra secūde cōiug. faciētia preterita in ui diuisas nō habent supina. vt egeo ges. egui. egens nō h3 supinū. palleo les. rubeo. frigeo. et sic de aliis. sed excipiūtur pauca verba. vt noceo. quod facit nocitū. doleo dolitū. valeo valitū. et alia que in littera ponūtur.

a Audeo cum soleo cum prandeo gaudeo fio
Mereo cum fido neutropassiua tibi do
Neutris passiuis fio tamen associabis
Gaudeo gauisus sic audeo prandeo pransus

Septē sunt verba neutropassiua.scꝫ audeo soleo gaudeo fio mereo prandeo et fido. Est
autē verbū neutropassiuū quod hꝫ preteritū simile verbis passiuis:vt sicut dicimus amor
amaris amatus sum vel fui.ita dicimus audeo ausus sum vel fui.soleo es solitus sum vl'
fui.prandeo pransus sū vel fui.nō em̄ dico ꝙ careat proprio preterito si id em̄ adderetur in
diffinitione tm̄ essent quiqꝫ verba neutropassiua.nā prādeo hꝫ ꝓpriū p̄teritū prādi.ꝛ me
reo es.ꝗtū ad vocē hꝫ merui.nec ē necesse id addi cū rōe verbi neutropassiui id nō impor
tet.sed solū īportat hoc nomen neutropassiuū aliqd de passiuo attribui neutro ꝛ sic pꝫ iux
ta actorē nostrū esse septē verba neutropassiua.neutropassiuū vero dicit tm̄ vocis quādā
ꝓprietatē et nullā ꝓprietatē modalē:sed cū tm̄ sint tria gn̄a modalia.s.actiuū passiuū et
neutrū:oꝫ hmōi neutropassiua ad hmōi aliqđ triū reduci.vn̄ prādeo est actiuū.fio ē passi/
uū.et iō inter neutrapassiua annumerant̄.est em̄ neutrū ꝗtū ad vocē sed passiuū ꝗtū ad
significationē.Cetera aūt qnqꝫ neutropassiua sunt neutra vocalia ꝛ modalia simul.

Ex deo dant tria si risi suasiqꝫ vel arsi
Candeo vult per vi cum splendeo frendeo dici
Sordeo cum madeo predictis dic sociari
Dant tibi cetera di:geminatur stridet ui di.

Verba secūde cōiug.termīata in deo faciūt p̄terita in di.vt sedeo sedi.video vidi.exceptis
rideo suadeo et ardeo.que faciūt in si.ꝛ candeo splēdeo et frendeo in ui.ꝛ strideo quod ge
minat preteritū faciendo stridui vel stridi.

Ex deo fac tibi sum sedeo capit s sibi sessum
Nideo preterito stridi priuato supino

Verba scđe cōiug.termīata in deo:deo mutata in sum faciūt supina vt rideo risū. ꝛ sic de
alijs.sed excipit̄ sedeo qđ facit sessū.ss geminādo.et etiā excipit̄ nideo es a quo nidor is. fe
tor cogne.qꝛ nō hꝫ p̄teritū ꝛ p cōsequēs nec supinū.strideo vero caret supinis.

Ac per ui neutra dixi sepelire supina

Verba neutra secūde cōiug.que faciūt preterita in ui carent supinis. sicut fuit dictū supe
rius.vt egeo es egui.rigeo es rigui ista ꝛ similia carent supinis.

I vel r ante geo si preteritum dare dico
Cetera xi faciunt:rigeo vigeo quoqꝫ tolle

Hic determīat ac.de verbis secūde ꝯiugatiōis termiatis in geo.et dicit ꝙ verba scđe cōiu
gationis teriata in geo habētia i vel r an̄ geo in si faciūt preterita.vt fulgeo fulsi et vrgeo
vrsi.cetera vero faciūt in xi per x.vt lugeo luxi augeo auxi.excipiuntur vigeo viges ꝛ rigeo
riges/que faciunt in gui.vt vigeo es vigui rigeo es gui.

In si preteritum mutat si quodlibet in sum
Indulsi torsi tum sum simul adiice sorpsi
Dat gessi gestum simul vrsi iunge dat ursum

Verba faciētia preteritū in si faciūt supinū in sum.et est generalis ista regula omibꝫ faci
entibus preteritū in si vt fulgeo ges fulsi sū ꝛ sic de alijs. excipit̄ indulgeo qđ facit indulsi
et deberet facere indulsū.torqueo es si tortū vel sum su.in eo ꝙ torsū tenet regulā. sorbeo
sorpsi sorptum ptu.et gero ris gessi gestū.vrgeo ges vrsi vrsum.

Quod per psi per ptum velut ex prompsi traho promptum

Si quarte per tum nisi sensum vel nisi ransum.
Uerba tertie ꝯiuga. facientia preteritū in psi p precedente si excipiuntur: q₃ faciūt supinū in ptum. vt como is compsi cōptum. scribo is scripsi scriptum. et deberent facere in sum. excipiuntur etiam verba quarte cōiugationis facientia preteritū in si q₃ faciūt supinū in tū vt haurio ris hausi haustū et deberet facere hausum. et ab his quarte que faciunt supinū in tum excipitur sentio is si qđ facit sensum et tenet regulā generalem in si preteritum. ꝛ rancio rancis ransum su. similiter tenet regulam. est enī rancio is rancidū fieri.
Quod per xi per ctum fixum tamen excipe fluxum
Sic flexum nexum plexum pexum veho vexum
Hinc est conuexum sed debes dicere nectum
Uerba faciētia ꝑteritū in xi faciūt supinū in ctū. vt augeo es auxi auctū. dico dixi dictū. excipitur frigeo frixi frixū. fluo xi fluxū. flecto xi xū. necto xi xū. plecto xū. vebo xi vexū. ꝛ pbat ꝙ faciat vexū p suū compositū qđ facit ꝯuexū: sed deberemus dicere conuectum.
Ex leo sume lui sed quatuoꝛ estimo tolli.
Que faciunt eui leo vel fleo vel pleo pleui.
Et sicut dictum scio dat soleo solitus sum
Ex oleo per ui dic compositum vel in eui.
Uerba scđe coniug. terminata in leo: eo mutata in ui faciunt preterita. vt doleo es dolui oleo es olui. redoleo es ui. sed excipiuntur quattuoꝛ verba que faciunt in eui. vt fleo fleui leo leui. oleo oleui. pleo pleui. postea dicit ꝙ composita de oleo es faciunt preterita in vi et in eui. vt adoleo adoleui vel adolui. redoleo redoleui vel lui.
Compositum mansi cecini fit ui fit a tunci.
Dicit ac ꝙ maneo facit māsi. ꝛ cano cecini. ꝑterea dicit ꝙ ista duo cōposita mutāt a in i et faciunt preterita in ui diuisas. vt emineo nes eminui. concino concinis concinui. componitur de con et cano canis et mutatur a in i. si autem non mutent a in i: tunc faciūt sicut simplex. vt remaneo es remansi. permaneo permanes pmansi.
Pollicitus fassus tutus meritusq₃ misertus
Sic ratus et veritus medeoꝛ tacet vtraq₃ prorsus.
Hec octo vere deponunt verba secunde.
Octo sunt verba deponētia secunde cōiuga. que hn̄t ꝑterita per suppletionē ꝑteriti participii. vt polliceoꝛ eris pollicitus sum vel fui. fateoꝛ eris fassus sum vel fui. mereoꝛ mereris meritus sum vel fui. reoꝛ reris ratus sum vel fui. vereor vereris veritus sum vel fui. misereoꝛ misertus sum vel fui. sed medeoꝛ eris caret vtroq₃ sc₃ preterito ꝛ supino.
Aio sisto fero cerno ferio furio tollo
Sumunt preterita sumunt aliunde supina.
Et cum predictis sum potes addere si vis.
Superius deteriauit ac. de verbis scđe ꝯiuga. in pte ista deteriat de verbis tertie. sed prio ponit doctrinā de quibusdā. et dicit ꝙ ista verba aio is. sisto is. fero et alia q̄ ponūtur in lr̄a nō hn̄t de se preteritū indicatiui: s₃ mutuo accipiūt aliūde. vt aio ais dixi de dico. sisto sistis steti de sto as. vel statui de statuo. et fero fers tuli de tollo tollis vel de tulo verbo antiquo et ferio feris percussi de percutio. furio furis insanui de insanio is. cum istis potest addere sum es fui in eo ꝙ recipit fui. a verbo antiquo fuo is et non est in vsu: sed tantum preteritum. et tollo is sustuli de substulo. et fero fers sustuli.
Ambigo compesco disco posco tremo glisco.
Lambo linquo pauet cerno metuo timet vrget.

Sic caluo suggo fugit annuo scando.
Nunq̄ preteritum faciunt uel raro supinum.
Ambigo is. cōpesco is. ⁊ alia que sequūt̄ nūq̄ hn̄t p̄teritū. itellige p̄teritū pticipii nec supi/
nū. et si hēant hoc raro. ambigo is egi ābigere di do dū ambigēs nō habet supinū. nec pre
teritū pticipii nec futuꝝ. et cōpesco non habet preteritū. et glisco non habet preteritū indi
catiui: nō dicimus glisci s3 bene dicit raro. q2 de arte possunt habere: sed nō debent. versus
q̄uis non careant sensi fugiq3 supinis. Sentior et fugior sunt sine preteritis.
Pre cio stans a vel i fit e perdit o vel cio fit xi.
Fecit ieciq3 aspexi lexi elicuiq3
Ne foret electum fit itum fit et ex cio xi ctum.
Verba tertie ꝯiu. teriata in cio hn̄tia a vel i ante cio: a vel i mutata in e et remota o faciūt
p̄terita in xi vl' in ci. ⁊ ponit exemplū de a. vt facio is feci. iacio ieci. de i p̄cedēte. vt ꝓspicio
ꝓspexi. allicio is allexi. illicio is illexi. elicio aūt qd̄ facit elicui et elici et elicitū excipit̄. quia
si faceret elexi faceret electū in supino. et eēt dubiū vtꝝ esset supinū de eligo is electū. et iō
facit elicui et elicitū tu. Fit ex cio. poīt ac. regulā de supinis p̄dictoꝝ v̄boꝝ. ⁊. d. q̄ verba ter
tie ꝯiu. facientia preteritū in xi vel in ci faciūt supinū in ctum. vt facio eci factum.
A manet hinc inde penultima siue sit ante
Dic gradior gressum ne credas dicere grassum
Quando ista littera a in penul. vel an̄penulti. sillaba p̄ntis verboꝝ remanet t in supinis
vt facio factum. iacio iactū. ab hac regula excipitur gradior. q2 q̄uis in penult. sillaba pre
sentis retineat a tamē non retinet in supino. vt gradior gressum.
A si transit in i presentis adest e supinis
Vt facio inficio facit infectum nisi do go
Verba mutātia a in i in cōpositione illa i mutat̄ i e in supinis. exemplū. vt facio facis h3
a qd̄ mutat in i in cōpositione. vt efficio. et i mutat̄ in e in supino. vt effectum. ⁊ sic de aliis
ab ista regula excipiunt̄ verba termīata in do et in go. vt occido occasum. ⁊ deberemus di
cere occesum. confringo confractum. et non confrectum.
Que per uo vel ui fluxi struxi iace pluui
Hec faciunt utum nuo nutum sic pluo plutum
De ruo sume rutum ruitum metuo tacet utum
De fruor est fructus tamen hinc oritur fruiturus
Intuor intuitum loquor et sequor adde per utum
Verba tertie cōiu. teriata in uo faciūt preteritū in ui vt innuo is ui. excipit̄ struo is struxi ⁊
pluo is ui. postea dicit ac. q̄ v̄ba teriata in uo tertie cōiuga. faciunt supina in ūtū. vt induo
indutū. arguo utū. pluo plutū. ⁊ sic de aliis. ruo is facit rutū vl' ruitū. metuo nō h3 supinu3
fruor facit fructū. ind̄ venit fruct⁹ pticipiū qd̄ poīt̄ loco sup̄. vl' facit fruitū tu. sil'r intuor qd̄
facit intuitū tu. ⁊ excipitur sequor ⁊ loquor eris que faciūt utū. vt locutum secutum.
Vngo vel extingo cingo lingo coquo linquo
In xi preteritum faciunt in ctumq3 supinum
Liqui deponit lictum nisi compositum sit
Ista v̄ba que ponūt̄ in lr̄a faciūt p̄teritū in xi. ⁊ supinū in ctū. vt tingo xi ctū. extingō xi ctū
et cetera. ⁊ intellige q̄ si ista verba cōsiderent̄ in eo q̄ hn̄t s ante o sic excipiūtur a prima re/
gula Que per uo. si aūt intelligitur q̄ terminentur in do vel in go potest eē regula vel do
ctrina per se. sed melius est q̄ sit exceptio. ab istis excipitur linquo is liqui. non habet supi
nū. s3 sua cōposita hn̄ habent supina. vt relinquo relictū. delinquo delictum.

Vo fit ui caluo solui volui nisi vixi.
Ex his dic utum de vixi dic quoqȝ victum.
Hic deter.ac.de verbis tertie cōiug.termiatis in uo.et dicit ꝙ verba tertie cōiug.termina
ta in uo faciunt preteritū in ui coniunctim.vt voluo voluis volui soluo solui.ꝛ sic de aliis.
excipitur viuo quod facit vixi.postea dicit ꝙ faciunt supina in utum.vt solutum volutum
excipitur viuo quod facit victum.
De bo psi scripsi nupsi bibo lambo scabo bi.
A cumbo fit ui psi ptum sed itum dat ui bi.
De labor lapsum declinauere supinum
Uerba tertie cōiug.termiata in bo faciunt preteritum in psi. vt scribo scripsi. nubo nupsi.
excipitur bibo quod facit bibi et lambo bi.et scabo bi. postea dicit ꝙ composita dē cubo as
tertie cō iug.termiata in bo faciunt preteritū in ui.vt incūbo bis incubui. discūbo bis bui.
postea dicit ꝙ verba tertie cōiug.facientia preteritū in psi faciūt supina in ptū:vt nubo nu
ptū como comptū.postea dicit ꝙ verba tertie cōiugationis faciētia preteritū in ui vel in bi
faciūt supinū ī itū.vt bibi bibitū.discubui discubitū.scabo scabitū. lambo lambitū. p̄terea
dicit ꝙ labor ris facit lapsū ꝛ sic excipit̄ qꝛ iā teriatur in bor.certe qꝛ hȝ b añ or īmediate.fin
gēdo em̄ dicerem⁹ labo is.ꝛ sic cū habeat a longā ante b deberet facere laptum.
Noui composita per itum posuere supina.
Ac ignoturus fit ab ignotum vel iturus.
Composita de nosco is faciunt noui in preterito et supina in itum.vt agnosco ui itum. et
cognosco ui itum et sic de aliis.postea dicit ꝙ excipitur ignosco quod facit ignotū.vñ igno
tus participiū ac ignoturus.alio modo facit ignoscitum tu.et inde habemus ignoscitur⁹.
ra.rū.Ignosco em̄ duo significat.vno mō idē est ꝙ veniam dare et tunc facit ignoscitum.
tu.in supino.alio modo idem est ꝙ noscere et tunc facit ignotum. vnde tulius tertio de of
ficiis cum aliquid diuitiarum potentie dominationis libidinis cā feceris si id dis homini
busqȝ futurum sit semper ignotum sis ne facturus.
Ex sco vel ex urio neutrum proferre memento
Cresco compesco deposco posco quiesco
Assuesco fusco conquessi disco corusco.
Infisco pasco glisco conniscoqȝ tolle
Prurio luxurio numero remouentur ab isto
Glisco preteritum conquessi tolle supinum
Vi dabit esurio sed dico carere supino.
Dicit actor ꝙ verba terminata in sco vel in urio non habēt supīa nec p̄terita:vt feruesco
cis feruescere di do dū feruescens.tepesco inchoatiua sūt.de teriatis in rio vt amaturio is.
rire di do dū amaturiēs.lecturio.meditatiua sūt ista.qꝛ solū de meditatiuis ꝛ inchoatiuis
datur regula.postea dicit ꝙ ab ista regula excipiuntur verba que ponuntur in littera.et de
terminatis in urio excipit̄ luxurio et prurio.glisco cis non habet preteritū neqȝ supinū.de
inde dicit ꝙ esurio is facit esuriui in preterito et nō habet supinū. ꝛ parturio ris facit par
turiui in p̄terito.ꝛ talia preterita sincopantur:vt esurii parturii.
In sido mutat si sit penultima longa.
Vt lesi rasi cusi cudi quoqȝ vasi
Plausi complausi sic trusi claudere rosi.
De cado dic cecidi sido nil:cedo cecidi.

De cedo cessi. fido sus pedo pepedi

Verba tertie cõiuga. termiata in do hñtia vocalẽ longã in penul. do mutata in si faciũt p̄teritũ. vt ledo is lesi. rado is rasi. cudo is cusi vel cudi. vado is vasi vel vadi scd̃m antiquos plaudo plausi. et cõplaudo cõplausi. trudo dis trusi. claudo clausi. postea dat doctrinã ⁊ dicit ꝙ cado is. facit cecidi prima et penl'. breuibus. cedo is facit cecidi media prod̃. pro scindere. et sido dis non habet preteritum. et cedo cedis facit cessi pro dare locum. fido fidis fiss⁹ fissum. pedo pedis pepedi doctrine sunt.

A vel e porrigit e geminantibus ergo facit ce

Modo ponit ac. regulã de geminantib⁹ in p̄terito remonẽdo dubiũ. q: dixit ꝙ cedo facit cecidi q̄dã dicebãt cicidi. ac. remouet illud ⁊ dicit ꝙ verba hñtia a vel e in pñti ⁊ geminãtia p̄terita retinent e in p̄cipali sillaba in p̄terito. exemplũ de habentib⁹ a. vt cado dis cecidi de hñtibus e: vt pello is pepuli pulsũ. ergo cõcludit ꝙ cedo facit cecidi et nõ cicidi.

De tribus n tolle fudi fidiqꝫ scidi
Scandi defendi i pandi pando per i di dic
Mando dic per i di vel ui tutudiqꝫ tetendi
Edi diuisi: rudo rudi pendo pependi

Hic ponit ac. doctrinã et dicit ꝙ tria verba remouẽt n in p̄terito q̄ hñt in pñti. vt fundo is fudi remota n. findo is fidi. et scindo scidi. postea dicit ꝙ scando facit scandi et defendo defendi. pendo pepẽdi et prendo facit prendi vel prendidi. et mando mandidi vel mãdui. et tũdo tutudi. ⁊ tendo tetẽdi ꝑ tẽdere arcũ. sed pro ire facit tendi. et ẽ neutrũ. ⁊ edo es edi. diuido is diuisi. ⁊ rudo is rudi doctria ẽ. pẽdo is pepẽdi. sed debes scire ꝙ nos hẽmus edo es edidi pro manifestare ⁊ edo es est edi do dũ esũ su. ens esurus. editus edendus.

Do mutant in sum de fundo dicito fusum
Et dicas geminum tusum tunsumqꝫ supinum
Tensum vel tentum sic esum dicis et estum

Modo ac. ponit regulas de supinis. et dicit ꝙ verba termiata in do do mũtata in sum faciunt supina vt ledo is si lesũ. radio is radi rasũ. ⁊ sic de aliis. excipitur fido q: geminat ss. vt fissũ. tundo is tunsum regulariter. ⁊ tussũ irregulariter. et tendo facit tensum regulariter et tentum irregulariter. et edo es esum regulariter et estum irregulariter.

S geminat fissum cessum sic pandere passum.
Mando cum pedo rudi caruere supino

Postea dicit actor ꝙ excipiũtur verba que geminãt ss in supinis. vt fido fissum cedo cessũ. pando passum. et secundũ aliquos pansum. et scindo scissum. postea dicit ꝙ mando dis. pedo dis. et rudo dis. non habent supina.

R go si mersi sparsi si tergere uersi
Ex ago dic egi frango fregi lego legi
Ast intellexi cum diligo negligo xi

Verba tertie ꝯiug. termiata in go. r precedẽte faciũt p̄teritũ in si. vt mergo gis mersi. tergo tersi. spargo gis sparsi. vergo versi. postea dicit ꝙ ago gis facit egi. et frango gis fregi. et lego legi. ⁊ est doctrina. postea dicit ꝙ cõposita de lego gis faciunt preterita in xi. vt negligo neglexi. diligo dilexi. intelligo intellexi. et intelligitur de istis tribus tm̃.

Cetera sunt in xi pango panxi rego rexi
Pro pacto pepigi cano panxi iungoqꝫ pegi
Ni tetigi pupugi ferro rationeqꝫ punxi

Cetera verba a p̄dictis termiatis in go. faciũt p̄teritũ i xi. vt plãgo plãxi rego xi. sꝫ excipitur tãgo qd̃ facit tetigi. ⁊ pũgo pupugi. qñ significat pũgere cũ ferro ⁊ qñ significat pũctos fa

cere p tantado facit pāxi et tenet regulā. z pago gis p pactū facere facit pepigi. et qn̄ significat cano is facit panxi et tenet regulā. et p iūgere facit pegi. vn̄ iob. ossibus et neruis ɔpegisti me. vͤ. Pāxi cātaui pepigi dū fedus iniui. Si qd ɔiunxi potuit tūc dicere pegi.

Si mutat in sum: go vertit cetera per ctum
De fixi fixum quia fit de fingere fictum

Ponit ac. duas regulas de supinis. prima est ꝙ vͤba tertie ɔiu. teriata in go facientia preteritū in si mutata si in sum faciūt supinū. vt tergo tersi tersum. et sic de aliis. Cetera verba a predictis teriata in go faciunt supinū in ctū. vt lego lectū intelligo ctum. excipitur figo quod facit fixum ad differentiā de fingo quod facit fictum.

J vel a si super n fuerint pariter remouent n
Extinctum cinctum tinctum planctum foris anctum
De fungor functum debes proferre supinis

Uerba in go teriata hn̄tia n an̄ go i vel a preeūte sēper n eripit in supino exēplū. de i. vt figo is fictū z nō finctū. de a. vt frāgo is fractū. excipit' extigo qð facit extictū plāgo plāctū ango is anctū. qz retinēt n in supinis. Itē fūgor ris facit fūctū tu z tenet regulas predictas.

Lo si sola sit l per ui dic si duplices li
Excipitur psallo velli mulsi quoqꝫ vello
Excello per li per eo per ui bene dixi

Ponit ac. duas regulas de verbis teriatis in lo. prima ē ꝙ verba termiata in lo hn̄tia simplex l ante lo faciūt preterita in ui. vt colo is colui volo vis volui. Secūda regula est ꝙ verba tertie cōiugationis termiata in lo cū duplici ll faciūt preteritum in li. vt fallo is fefelli pello is pepulli. et gemināt preteriti sillabā principalē. vt fallo fefelli pello pepulli. excipitur psallo is psalli. qz non geminat. excipitur etiam vello quod facit velli vel vulsi. sic excipitur in eo quod facit vulsi quo ad terminatiōēꝫ. et inq̄tum facit velli quo ad hoc ꝙ non geminat. et istud verbū excello is facit exculi vel excelli in p̄terito. et excelleo es excellui z ponitur ibi excelleo causa conueniētie quā habet cum excello qz idem significant. differūt in hoc. quia excello est transitiuum et construitur cum accusatiuo. vt excello te. et excelleo est absolutum et construitur cum ablatiuo. vt excellet sapientia.

Demo psi pro me vocalis longa sit ante
Ut sumpsi prompsi dempsi simul adiice compsi
Que remanent mitte per ui fremui tremuiqꝫ
Sic gemui vomui pressi super extat et emi

Uerba tertie ɔiug. teriata in mo hn̄tia vocalē naturaliter longā ante mo faciunt p̄teritū in psi. vt promo is prōpsi. como is compsi. sumo is sūpsi. demo dempsi. cetera vero vͤba terminata in mo hn̄tia vocalē naturalit' breuē an̄ mo faciūt preteritū in vi diuisas. vt fremo fremis ui. tremo is tremui. gemo is gemui. vomo is vomui. a qua rl'a excipit' premo is pssi. qz deberet facere p̄mui et facit pressi. et emo is deberet facere emui z facit emi

Dicis ui per itum pressum superaddis et emptum

Uerba teriata in mo faciētia p̄teritū i ui diuisas faciunt supinū in itū. vt fremo is ui. itū: gemo itū vomo vomitū. et intellige ꝙ oīa verba que faciunt p̄teritū in psi faciunt supinū in ptū. vt p̄mo is p̄mptū. como comptū demo demptū. excipitur premo qð facit pressū. z cū supradictis addas emo emptū. postea dicit ꝙ m non pōt stare ante tum immediate sine p terminali. vnde cā euphonie dicitur emptus comptus z demptus.

Deposui genui fit itum de temnere psi tum
De cecini cantum de compositis fore centum

Occino grāmatici dixerunt occano multi
Cetera sunt in ui creui straui siue spreui.
Lini vel leui lino dat linio quoqꝫ liui.

Verba tertie coniugationis terminata in no faciunt preteritū in ui diuisas ⁊ supinū in
itum. vt depono is deposui depositū tu. gigno is genui. genitū. excipit̄ temno is psi ptum.
et cōpositū comtēno psi ptū. postea dicit ꝙ cano facit cecini et cantū. et sua cōposita faciūt
centū in supino. vt concinno is concinui concentū. occino is ui occentū. Item dicit ꝙ multi
dixerūt occano is. postea dicit ꝙ cetera verba a predictis terminata in no faciunt preteritū
in ui. vt sterno is straui. cerno is creui. sino is siui. sperno is spreui. postea dicit ꝙ lino facit
lini. et sic excipitur et leui ⁊ sic tenet regulā. linio facit liui.

In ui dic de so ceu queso arcesso lacesso
Dic in ui pinso: si viso: capesso facesso

Verba tertie coniugationis termīata in so faciūt preteritū in ui. vt queso quesis quesiui
arcesso arcessiui. lacesso lacessiui. sed excipit̄ pinso quod facit pinsui et viso qđ facit visi. ca
pesso capessi. facesso facessi. antiquitus dicebamus queso is quesiui. sed mō non est in vsu

De si prodit itum sed ab iui nascitur itum.
De pinso pistum nostri dixere supinum.

Verba termīata in so facientia preteritū in si faciūt supinū in itū penul. breui. vt capesso ca
pessitū. postea dicit ꝙ illa verba que faciūt preteritū in iui faciūt supinū in itū penul. lōga.
vt lacessiui sitū. sed excipit̄ pinso qđ facit pinsui. q̄ nr̄i magr̄i dicūt pistū, ⁊ viso visū.

In xi cto verte: pexi ue xui ue ctui ue
Nexi siue xui flexi de plectere plexi
De meto sume sui messem fecit peto tiui.
Dic in ui sterto verti nisi superaddas
Sisto sit actiuum statuendo standoqꝫ neutrum
Sisto preteritum tacuit stertoqꝫ supinum

Verba tertie cōiugationis terminata in to faciunt preteritum in xi. vt plecto ctis plexi. fle
cto ctis flexi. necto is nexi vel nexui. in eo ꝙ facit nexi tenet re
gulam. pecto vero habet triplex preteritū: nā facit pexi vel pexui vel pectui. Postea dicit ꝙ
meto is pro messem facere facit messui. et peto is petiui vel pecii. sterto tis stertui. verto is
verti. ⁊ mitto misi. postea dicit ꝙ sisto p̄ cōstituere est actiuū. sed qn̄ idē significat ꝙ sto stas
ē neutrū. postea dicit ꝙ sisto nō hꝫ p̄teritū intellige de se. sꝫ sisto hꝫ statui. ⁊ sterto caret sup̄.

Si sit n ante cio xi declinabis ab illo.
Vt sanxi finxi sed u l vel r ante fit in xi.
Vt fulsi farsi rausi simul adiice sarsi.
A pario dant nata rui: nisi quod reperire:
Comperioqꝫ peri faciendo preteriere.
Cetera sunt in ui nisi sepsi sentio veni.
Sic hausi campsi salui salii quoqꝫ saliui.

Superius actor determinauit de preteritis et supinis verborū tercie cōiug. in hac par
te de preteritis ⁊ supinis verborū quarte. et diuidit̄ in duas partes. in prima determīat de
formatiōe preteritorū et supinorū quarte coniugationis. in secunda ponit quedā verba di
uersarū coniugationū que habent simile preteritum vel conuenientiam in preterito. Dic
acui. ⁊c. et hec est diuisio. in prima parte dicit actor ꝙ verba terminata in cio quarte cōiu/

gationis habētia n ante cio faciūt preteritū in xi: vt sancio sanxi. vincio vinci. ꝛ sic de aliis. Alia regula est ꝙ verba terminata in cio quarte coniugatōnis habentia l vel r vel u ante cio faciūt preteritū in si. vt fulcio is fulsi. farsio farsi. u precedente. vt rautio rautis rausi p tinet ad vocē. postea dicit ꝙ deriuata de pario is faciūt preterita sua in rui. vt aperio ape/ris aperui. exceptis reperio et comperio que faciunt in peri. deinde ponit regulam generalem ꝙ cetera verba a predictis quarte coniugationis faciunt preteritū in ui. vt audio audiui. et ab ista regula excipitur sepio pis sepsi vel sepiui. et sentio sensi. ꝛ venio veni et cambio cambiui vel campsi. et salio quod facit saliui. vel salii vel saluí.

Omne quod fit iui vel ii quod ii fit ex iui.
Sed liui triui siui sunt simpla per iui.
De sanxi sanctum de sanciui venit itum.
De veni ventum: de veniui quoqꝫ venum.

Hic ponit ac. regulam determiatiue preteritorū remouendo dubium et dicit ꝙ omne preteritū quod terminatur in iui sincopatur. vt audio is audiui vel audii. et ecōuerso. omne quod sincopatur facit preteritū in iui exceptis tribus verbis. s. lino tero et sino. nō enī dicimus lii nec trii nec sii. sed in compositis bene facimus sincopam. vt desino desiui vel desii vnde habemus desierat p sincopam. postea dicit ꝙ sancio facit sanctū in hoc ꝙ facit sanxi et in hoc ꝙ facit sanciui facit sancitum. et venio is facit ventum. et veneo is pro vēdere facit venū venu in supinis. et in preterito veniui.

Dic acui fulsi paui creuiqꝫ pependi.
Luxi quesiui frixi tersi luo ciui
Excello arcesso stridi ferui seco nexo.
Preteritū simile dic uerbis pluribus esse.

Ponit actor verba diuersarum coniugationū q̄ habēt simile preteritū. et dicit ꝙ ista vba que ponūtur in littera sunt diuersarū cōiugationū et habent simile preteritū. vt aceo ces. secūde cōiugationis quod est acidum seu acre fieri et a quo acesco is deriuatur. ꝛ acuo is. tertie. ambo faciunt acui in preterito et fulgeo es ꝛ fulcio is. ambo faciūt fulsi. ꝛ paueo es ꝛ pasco is. faciūt paui. et cerno is ꝛ cresco is. creui. et pendeo es et pendo is. pependi. etiaꝫ luceo es ꝛ lugeo es. p flere luxi. et quero ris et queso is quesiui scd̄m antiquos. sed de isto modo non dicimus nisi queso et quesumus. ꝛ frigeo es ꝛ frigo gis. faciunt frixi. tergeo es. et tergo tergis. tersi. et signāt idē. polluo is p sordere. ꝛ polleo les pro lucere faciunt pollui. ponitur luo pro polluo in textu cā metri. ꝛ cieo es p cōmouere. ꝛ cio cis idē signāt faciunt ciui. et excello lis et excelleo es faciunt excullí excelli vel excellui. secundū antiquos. sed magis est in vsu excelli. et arcesso is tertie coniugationis. et arcesso is. quarte faciunt arcessiui. et strideo strides et strido dis. pro temere vel pro stringere dentes faciunt stridi ambo. ꝛ fe rueo es et ferueo is ferui, sed antiqui dixerunt feruo is ferui et ferbo is ferbui. sꝫ ferueo ferues ferbui. et seco as et seco is. quod non est in vsu. sed suum compositum scꝫ disseco is. dissecui. vnde in hymno mentisqꝫ somnum dissice. i. diuide. ambo faciunt secui et signifi/cant scindere. et nexo as et necto is. ambo faciunt nexui. sic ista verba habent simile preteritum. vt patet. Et hec de xxvi. capitulo.

Tenitet et tedet miseret piget et pudet ista
p **Accusatiuum poscunt simul et genitiuum.**
Natura primum sed transitione secundum.
Et iuuat atqꝫ decet dabit atqꝫ delectat oportet.

Ista est quarta et vltima pars tertie ptis hui9 voluminis in qua postq̄ in p̄cedentibus visū fuit de prosodia orthographia et ethimologia. consequenter determiat de diasintesti

ca.hoc ē de cōpositione seu cōstructione vnius dictionis cū alia.hoc em̄ sonat hoc nomen
diasintestica duorū cōpositio.Et diuiditur ista pars in duas. in prima determīat de ꝯstru
ctione et regimīe in speciali.ī secunda in generali.prima in principio. secunda est ibi Dic
adiectiuū.Iterū prima in tres.qr primo determīat de cōstructōe verborū impsonaliū que
cōstruuntur cū actō.in secunda eorū q̄ cōstruunt̄ cū datiuo. et in tertia eoꝝ que cōstruunt̄
cū gtō.prima in principio.secūda ibi.Sed libet.tertia ibi Refert. Itē prima in duas.quia
primo determīat de verbis que cōstruūtur cū actō et gtō. in secūda de his que construūtur
cū actō tm̄.prima in principio.scđa erit ibi Et iuuat.In prima parte dicit ꝙ ista verba scilz
penitet tedet miseret piget et pudet cōstruūtur a pte post cū actō ⁊ gtō.cū actō vi transitio
nis actiue.et cū gtō vi possessionis.vt penitet me peccati.tedet me vite.deinde subdit ista
quatuor verba.s.iuuat decet delectat et oꝫ cōstruūtur cū actō a pte post vi transitiōis acti
ue:vt iuuat me.⁊ ex hoc vltimo versu lectionis pꝫ qualiter actor noster illū suū textū intel
lexerit.natura primū sed transitiōe secundū.videlꝫ p primū gtm̄ qui est primus in ordine
illorū duorum casuū.et per scđm actm̄ qui inter illos duos casus est secundus. nec ex his q̄
hic subiunxit nobis dubitandi locum reliquit.Et iuuat atqꝫ decet dabit.⁊c.scđm.i.actm̄ q̄
immediate versum illū p̄cedit.Constat em̄ hmōi verba non cōstrui cū gtō. nō igit̄ p scđm
gtūs sed actūs est intelligēdus q̄ vi transitiōis actiue ab illis quatuor verbis.iuuat decet
delectat et oportet regitur.

Sed libet atqꝫ licet placet et liquet accidit atqꝫ
Congruit euenit et contigit et expedit ista
Cum reliquis paribus vult associare datiuus.

Hic ponit alia verba impersonalia que tm̄ cōstruuntur cum dtō. ⁊ dicit ꝙ ista verba imp
sonaliter capta.s.libet liquet et alia que ponūtur in lr̄a cōstruunt̄ cum dtō.vt libet mihi.li
quet mihi.placet mihi.accidit mihi.⁊ sic de aliis. Nota ꝙ licet ⁊ vacat idē sonant.i.habeo
licentiā.habeo tp̄s faciendi.seu ocium datur mihi.

Refert inter et est genitiuus iungere prodest
Sed sextum proprie donant pronomina quinqꝫ
Nam refert nostra dicis refert quoqꝫ vestra

Ista tria verba impsonaliter capta.s.interest refert ⁊ est sumptū p ptinet cōstruuntur cum
gtis oīm casualiū dictionū exceptis gtis triū ꝓnoīm primitiuorū loco quorū cōstruunt̄ cū
abltis q̄nqꝫ ꝓnoīm possessiuoꝝ i singulari numero ⁊ in feīeo genere.vt refert tua legere.
interest vestra nostra sua.⁊ regit̄ gtūs vi possessiōis.⁊ abltūs vi habitudinis effectus cause
finalis ad ipsā cām finalē.⁊ est ibi temesis inter ⁊ e st p interest cā metri.Preter aūt hmōi
verba impsonalia actiue vocis sunt verba impsonalia passiue vocis quorū quedā forman
tur a verbis in o termīatis q̄ ꝓprie ⁊ transitiue cōstruunt̄ cū actō vi transitiōis actiue:⁊ cū
abltō vi effectus cāe efficientis principalis ⁊ intrinsece.vt amat̄ a me petrum.bibit̄ ab ho
mero vinū.et etiā a neutris absolutis ī o teriatis formātur q̄ cōstruūt̄ etiā cū abltō vi effe
ctus cāe efficientis principalis et intrīsece.nec ab oībus in o termīatis formātur.sed facio
cis.cum cōpositis neutropassiua verba excepte actionis ⁊ passionē innatā significātia ex
cipiūtur.vn̄ vs⁹.Ad quartū ꝓprie quod transmeat absqꝫ solutū.Impsonale vox in o dū sic
habēt.Hec facio neutropassiua pluo stupeoqꝫ.Quatuor inde tamē excipiēda notant.

Dic adiectiuum substantiuo sociari
Casu quocunqꝫ necnon et ei famulari.

Postꝙ determīauit ac.in speciali de cōstructiōe quorundā specialiū verborū impsonaliuꝫ
cōsequenter in hac pte deter.de cōstructione in generali.⁊ diuidit̄ ista ps in duas ptes.nā
primo determīat de cōstructiōe.in secunda de regimīe.prima in pricipio.scđa ibi De sub
stantiuis.In prima pte agit de cōstructiōe adiectiui cū substātiuo dicēs ꝙ adiectiuū ꝯstrui
tur cū substantiuo sub ꝓportiōe cuiuslꝫ casus. q̄a cum adiectiuum se habeat per modum

actus deteriantis et adiacētis.et sbm̄ per modū deteriabilis ꝛ subſtātis et cū faciūt vnū in esse ſuppoſitali cuiuſcunqꝫ caſus eſt vnū oꝫ eiuſdē esse alterū.nec debet inter ea cadere cō iunctio copulatiua cum coniunctio copulatiua coniungat diuerſa. ſꝫ debet cadere ipa cō iunctio inter duo ſubſtātiua niſi vnum fuerit magis cōe ꝛ aliud minus cōe tunc cum vnū ſignificet per modum determinātis ꝛ reliquum per modū deteriabilis ꝛ ad idē pertineāt ſine cōiunctione per appoſitionē iungunt. exemplum primi:vt vir doctus. viri docti viro docto.virum doctum.o vir docte.a viro docto.de appoſitione:vt homo iohānes.hois iohā nis.homini iohāni.hoiem iohannē.o hō iohannes.ab hoie iohāne. Nec eſt intelligendũ ꝙ adiectiuum a ſubſtantiuo aut in appoſitiōe ſubſtātiuum minus cōe a magis cōi rega tur vi appoſitiōis ſicut dicunt quidā minus docti neſciētes inter cōſtructiōeꝫ diſcernere ꝛ regimē.ſed hi caſus regunt a dictiōe cui⁹ ſignt per modum terminantis dependentiā.vt dum dico docti viri vel hois iohānis. iſti genitiui regunt a dictione ſignte per modum vt quod eſt boꝝ.vt cappa viri docti.liber hois iohānis.iſti gti vi poſſeſſiōis a p̄fatis noiatiuis regunt ꝛ ſic de aliis obliqs ꝛ de noiatiuis.nā regunt ab illis dictiōibus q̄ conferunt eis in tali caſu poni ſic ꝙ non in alio.cum hoc ſit de ratione regiminis.

De ſubſtantiuis tibi fiet regula talis
Vult ſi preueniat verbum rectus tibi fiat
Regula.nam verbo perſonam reddere dico

Hic ac.agit de regimine.et diuiditur iſta pars in duas ptes.nā primo determīat de regi mine recti ſiue ncti.in ſcđa de regimine obliquoꝝ.prima in principio.ſecūda erit ibi. Ac ſi conſtructis. Jtem prima in duas ptes. nam in prima agit de regie noiatiui facto per ver ba.in ſecūda de regimie facto p aduerbiū.prima in principio. ſecūda ibi q̄qꝫ regit rectum Jteꝝ prima ps diuidit in duas.qꝛ primo agit de regie noiatiui a pte añ. ſcđo de regie ncti a parte poſt.prima in pricipio.ſecūda erit ibi.Si ſeqtur verbū.Jn prima pte ponit ac. talē regulā.ſi nomē ſubſtantiuū cui debet adiectiuū conformari precedat verbū pſonale pſone finite debet in nctō poni:a quo quidē verbo pſonali regit vi pſone finite.dico notāter ver bū pſonale.qꝛ verbū impſonale nullū caſū regit a pte ante.deinde ſubiungitur perſone fi nite.qꝛ verbū pſonale pſone infinite cuiuſmōi eſt amare actm̄ regit a pte ante vi pſone in finite.ꝙ autē noſtra regula de verbo pſone finite ſit intelligēda actor noſter ſatis clare in nuit dū dicit. Nam verbo pſonā reddere dico.reddere em̄ perſonā ſubſtātiui ſeu ſuppoſiti verbo nihil aliud eſt q̄ ipm̄ verbū in pſona cōformare: que cōformatio nō eſt ſcđm pſonaꝫ infinitā:ſed ſecundū finitā.alias iſta eſſet ꝯgrua petrus currere eſt bonū/cū lꝫ currere con formatur in pſona cū lꝫ petrus.eſt em̄ currere infinite pſone includēs indetermiate ꝛ pri mam et ſcđaꝫ ꝛ tertiā pſonā et numerū ſingularē ꝛ pluralē.ſed cū petrus ſit finite pſone ſcꝫ tertie oꝫ verbū ſibi in pſona finita ꝯformari. vt dicamus petrus currit. ex textu aūt ta lis elicitur regula. Omne verbū pſonale perſone finite noiatiuū regit a pte ante vi perſo ne finite.Ab iſta tñ regula excipiūtur ſecūde pſone impatiui mōi et futuri optatiui qñ vo catiuū regūt.vt petre fac vel facias que iuſſero:et illis cōſtructiōib⁹ in qbus reperiunt euo catio.vt ego ioānes ſcribo.cōceptio.vt ego et tu currim⁹. plēpſis.vt nos venim⁹:hi ab oriē te et hi ab occidēte.et zeuma.vt acquitānici ſūt ꝛ ego.in q̄bus cōſtructionibus noiatiuus non regit vi pſone finite.ſꝫ vi euocatiōis conceptionis plēpſis et zeume.

Si ſequitur verbum datur hec tibi regula:verbum
Omne vocatiuum:ſubſtantiuumqꝫ vel altrum
Jſtis conſimile ſimiles caſus habet in ſe
Vt vocor ebrardus:vel ſum bonus:ambulo rectus

Hic agit ac.de regimine noiatiui a parte poſt et ponit talē regulā. Omne verbū ſubſtan tiuum et vocatiuū et vim ſubſtantiuoꝝ hñs. hoc eſt ſignificās per modū ſubſtātis deteria tioni ſeu ſignificās actū p modū determīabilis ntm̄ regit a pte poſt vi nature verbi ſubſtā

tiui.et hec natura cōis est omī verbo.īnā per huiusmōi naturā actiua regūt noīatiuū dicē
do vidi primus.passiua.vt videor iustus.neutra vt curro curu⁹.exemplū de verbis substan
tiuis.vt sū iustus.de vocatiuis.vt vocor iohānes.et quia determinatio et determīabile ad
idem suppositum debēt ptinere.ideo oportet huiusmōi noīatiuum qui regiť a parte post
et noīatiuum verbum precedentē ptinere ad eandā personā. vnde ibi notādum est ꝙ om
nis nominatiuus qui vi nature substantiui regiť:similiter regitur vi copule sed non con/
uertitur. quia aliquādo huiusmōi verba infinitiui modi regunt actm̄ a pte post vi copule
ꝛ non vi nature substantiui.vt dum dico.volo me esse iustum.

ꝙq; regit rectum si iungis comparatiuum

Hic dat ac.naturā huius dctiōis ꝙ.et dicit ꝙ ista dictio ꝙ qn̄ coniungiť cū noīe cōparati
uo regit nctm̄ scdm̄ ātiquos. vt sortes est fortior ꝙ plato . Opinio fuit antiquorū ꝙ plato
regiť de li ꝙ.s; regiť a v̄bo subintellecto.vt sortes est fortior ꝙ plato. intellige ꝙ plato sit.

At si constructus cum nomine sit genitiuus
Hoc possessiue fiet vel comparatiue
Aut excellenter fiet vel distributiue
Aut per naturam seu forsan consecutiue.
Vt liber ebrardi bene dicis et alter eorum
Celi celorum dicis primus sociorum
Vel dignus laudis seclorum secula dicis

Postꝙ ac.determiauit de regimine rectoꝝ. consequēter in hac pte deteriat de regie obli/
quorū.et diuidiť ista pars in duas .q; in prima pte oñdit quibus modis regātur obliqui a
nomine seu a dictionibus noīalibus.in scd̄a pte qbus modis regantur a verbis.prima in
principio.secūda erit ibi.At si constructus sit cū verbo. Iterū prima diuidiť in quinq; ptes
primo ostēdit qualiter regatur a noīe gtūs. in secūda qualiter datiuus .in tertia qualiter
accusatiuus.in quarta qualiter vocatiuus.et in quinta qualiter ablatiuus.prima in prin
cipio.secūda ibi.At cum noībus.tertia ibi.Actm̄.quarta ibi.At sp quintū.quinta ibi.Dic
ablatiuum . In prima parte dicit genitiuu; regi per modos significandi fundatos supra
sex habitudines.prima est possessio.et hec est generalis habitudo.nam dictio regens geni
tiuum significat per modū vt quod est alterius.ꝛ gtūs per modū vt cui⁹ est alterū. vt liber
ebrardi dignus laudis.secunda est comparatio.vt dignior hominum. tertia est suppellati
ua habitudo.vt primns sociorum.quarta est excellentie.vt maria virgo virginum.quinta
distributiua.vt alter eorum.sexta consecutiua.vt in secula seculorum.

At cum nominibus comes est quandoq; datiuus
Acquisitiue seu naturaliter in se
Ille mihi socius mihi comodus atq; nociuus
Ve mihi ve vobis absoluendo bene dicis.

Datiuus cū noībus cōstruitur p naturam ppriā seu acquisitiue p modū significandi fun
datum supra acqsitionē.nam datiuus significat per modum cui est alterū acquisitū.et di
ctio a qua regitur significat per modū vt quod est alteri acquisitū.vt iste ē mibi nociu⁹.iste
est mibi socius.item qn̄q; absoluiť datiuus a regīe exp̄sso.licet nō intellecto.vt qn̄ cōstruiť
cum interiectione tunc secundum actorem nō regitur ab interiectione sed a verbo subin/
tellecto.vt ve tibi.i.sit tibi.

Accusatiuum cum nomine construe casum.
Nam per naturam facies hoc perq; figuram
Exosus bellum:dices nuduſq; lacertos

Ecce virum dico tamen absoluens aliquando.

Accusatiuus dupliciter construit̄ cū dictōe noīali.s.p naturā ppriam que est trāsitio.nam accusatiuus significat p modū terminātis actū verbi vt in terio in quē.dictio vero noīalis significat p modū actus trāseuntis ad terminū in quē.vt exosus bellū.i.qui odit bellū.sūt em̄ exosus ⁊ perosus pticipia:sed dicunt̄ noīa/q: noīaliter hoc est ad modū noīm declinantur.alio mō cōstruitur actūs cū dictiōe noīali p sinodochē.vt albus pedē est ei ibi pprietas ptis attributa toti.et in similib⁹ cōstructionibus subauditur ppositio vt albus pedē.i.secū dum pedē.absoluitur etiā actūs a regīe expresso.licet nō ab intellecto qn̄ construitur cum aduerbio vel interiectione.vt ecce magistrū id est vide. o virū ineffabilē.i.miror seu laudo virum ineffabilem.⁊ sic regitur ille accusatiuus a verbo subintellecto.

At semper quintum debes absoluere casum
Mobile si non sit quia tunc fixum sibi querit.

Vocatiuus absoluitur sepiissime id est solus in constructione ponitur nisi sit adiectiuum quia tunc requirit suum substantiuum.et licet vocatiuus aliquando absoluatur a regimine expresso:tamen regitur semper a verbo scđe persone imperatiui modi subaudito. vt petre audi supple vel intellige.semper autem in littera dicit frequentiam.

Dic ablatiuum iungi cum nomine casum
Hoc per naturam fiet:seu comparatiue.
Vt plenus vino dicis seu fortior illo
Causam signare dicas vt fessa labore
At tamen absoluo cum dico legente magistro
Ac notat excessum pede pleno seu maior illo

Ablatiuus regitur a noīe p modū cause materialis.vt plen⁹ vino. aliqn̄ ratiōe cparatōis vt fortior illo.qn̄qȝ per modū cause efficientis min⁹ principalis.vt fessus labore. aliqn̄ per modū mensure qua aliqd aliud excedit.vt maior vno pede.aliquando absoluitur quando ponitur in designatione consequentie vel concomitantie. nō quidem a regimine sed a debita sibi locali situatione.nā cū debeat seq̄ verbū a quo regit̄ tn̄ sepiissime eidē preponitur nō solū ornata verboꝝ cōpositione hoc exigeute:sed etiā q: in logicalibus ppositio habens vim illatiuā cstructionis dȝ conclusionē precedere.sic hmōi ablatiui cū se habeāt in ratiōe cause inferētis verbū a quo regunt̄ inoleuit mos ipsos eidē suo verbo preponere.cūuis etiam secundū debitū constructionis grāmaticalis ordinē postponi verbo possunt teste alex. Aut postponuntur sed vix interseris illos.

At si constructus sit cum verbo genitiuus
Dic transitiue vel naturaliter esse
Vt miserere mei saltem miserere meorum
Parce tuum vatem sceleris damnare cupido

Superius visum est qualiter noīa regunt obliquos.csequenter hic docet actor qualiter regantur obliqui a verbis.et diuidit̄ ista pars in duas ptes. primo ostenditur qualit̄ a verbis regantur obliqui noīales.secundo qualiter regantur ab ipsis verbis obliqui verbales prim in principio.secūda erit ibi: Verbaqȝ cū motu. Iterū prima pars diuiditur in quattuor ptes.nā primo agit de regimine genitiui.in secunda de regimine datiui.in tertia de regimine acti. in quarta de regīe ablatiui. prima est in principio.scđa est ibi. Interdum casum.tertia est ibi.Accusatiuum cū verbo.quarta ibi.Interdū verbis. In prima parte dicit verba regere genitiuum per naturam propriam seu transitiuē non quidem transitiōe actuū sed personarū que natura est.q: verbū significat per modū actus qui est alterius vl' aliorū.et gtūs per modū vt cuius vel quorū est actus.et q: isti modi requirūt diuersas pso

nas cũ fundentur in relatione possessi ad possessum et oz semper esse significantẽ p mod terminantis respectum ipsius relatiui.

Interdum casum cum verbis iunge datiuum
Tali nempe modo sicut cum nomine dico.

Similiter transitiue et per modos qui fundantur super acquisitione construitur datiu⁹ cum verbo. quia verbum significat per modũ actus qui est alteri. et datiuus per modum cui est alterũ. vt seruio tibi. studeo artibus.

Accusatiuum cum uerbo iungito casum.
Hoc transitiue uel naturaliter in se.
In duo te clamidem doceo te philosophiam.
Quattuor inde modis quartum neutralibus addis.
Vt doleo collum coridon ardebat alexim.
Hic asinum viuit bellum palefredus anhelat.

Verbũ cõstruitur cum accusatiuo vndecim modis. primo per eũ modũ per quẽ omne verbum personale persone infinite regit a pte ante actm̃. vt me amare petrũ studere. Deinde decem modis a parte post. primo per naturam generalẽ verborũ actiuorũ modaliũ vi trãsitionis actiue. vt percutio petrũ. secũdo modo per copulã. vt me esse iustũ: ly iustũ regitur de esse vi copule. tertio modo per vehementẽ transitionẽ hoc est per naturã specialem. et hunc modũ secundũ ponit ac. in littera. vt doceo te grãmaticã vel doceor a te grãmaticaz. quarto modo per sinodochen. vt doleo pectus. quinto per verbũ subauditũ siue per transũptionem: vt ardeo vxorẽ. i. amo. sexto per prepositionẽ subitellectam. vt palefredus anhelat bellum. i. ad bellũ. septimo modo mediante prepositione apposita. vt vado ad ecclesiã vel composita: vt exeo templuz. octauo actm̃ verbalem sine prepositione. vt vado lectum: nono prepositione mediante. vt vado ad studenduz. decimo cum actõ aduerbiali vt vado romam. Ex istis vero vndecim modis ac. tangit in pñti lr̃a tm̃ sex. videlicet secundũ. tertium. quartũ. quintũ. sextum et vndecimũ. ad hos aũt vndecim modos totũ accusatiui regimen reducit. octauum vero et nonũ tanget ac. in vltima lectione.

Interdum verbis ablatiuum sociabis
Hoc per naturam seu significat tibi causam
Aut instrumentum vel materiam prope verbum
Indigeo pane dic deficioqz labore.
Percutior baculo conflabitur anulus auro.

Verbum construitur cũ ablatiuo vndecim modis. primo mõ vi effectus cause efficiẽtis principalis et extrinsece. vt percutior a petro. secũdo vi effectus cause efficientis principal' et in trinsece: a vel ab prepositione mediante. vt dico ex me verbum. tertio vi effectus cause efficientis minus principalis vel instrumentalis. vt letor festo. percutior baculo. quarto modo vi effectus cause finalis. quinto vi effectus cause formalis. sexto vi effect⁹ cause materialis. septimo vi adiacentie actus ad mẽsurã. octauo vi adiacentie actus ad localẽ: aut quẽcunqz aliũ consecutiuũ vel cõcomitatiuũ terminũ. nono cũ ablatiuo verbali mediãte prepositiõe. vt venio de studẽdo. decimo cũ ablatiuo verbali sine prepositiõe. vt venio lectu vndecimo cũ ablatiuo aduerbiali. vt venio roma. Ad istos aũt modos potest om̃e regimẽ reduci ablatiuorum de quibus modis in lr̃a actor tm̃ paucos posuit modos quos faciliter ab his poterit eligere diligens indagator.

Verbaqz cum motu sibi iungunt diptota tum tu.

Hic agit actor de regimie obliquorũ verbaliũ. verba nãqz hñt tres casus. s. gtm̃: vt amãdi. docendi. actm̃ vt amatũ lectũ docendũ legendũ. et ablatiuũ: vt amatu doctu. legẽdo do

cendo. Supina igitur verborū sunt diptota.i.hn̄tia duos casus.s.actm̄ ꝛ ablatiuū:vt ama
tū et amatu.q̄ cōstruūtur cū verbis significantibus motū localē exteriorē.ꝛ ab illis verbis
regūtur vi transitionis intrinsece.verba quidē significantia motū vt ad terminū in quem
cū primo supino.verba vero significantia motū vt a termīo a quo cū secūdo supino. Ama
tū em̄ significat actū verbalē per modū teriantis motū verbalē in subiecto manentē:vt ī
termīo in quē:vt vado lectū. Sed diceret aliquis cū vado sit verbū absolutū quomō vi trā
sitionis poterit regere actm̄. Ad hoc breuiter respondeo ꝙ verbū absolutū non dr̄ simplicit̄
absolutū ꝙ nullo mō ad terminū in quē possit transire.sed tm̄ q꞉ non transit ad terminū
extrinsecū aut a termino extrinseco ꝛ cum duo actus vtputa vado et lego sint in eodē sub
iecto non repugnat:vado ad actū qui est lego transire vt ad terminū in quē intrinsecum.
vt vado lectū,aut a termino a quo intrinseco:vt venio lectu. qui tamē actus nō potest trā
sire ad terminū extrinsecū.q꞉ cū actō significāte rē extrinsecā nō potest cōstrui nisi mediā
te prepōe.et si em̄ ipse motus localis nō transeat ad terminū extrinsecū cū sit actus imma
nens tamen ille motus adiacet loco. Ipsa uero adiacentia seu respectus de genere vbi de
signatus per prepositionē immediate est ad locū.q꞉ terminantur ad locū extrinsecū: et ta
mē est ꝙ ipse actūs localis vtputa ecclesiā dū dico vado ad ecclesiā regit̄ ab ipsa prepōe tā
ꝙ̄ terminās imediate adiacentiā p ipam ꝑpōem ad designatā.quod nō potest dici de ipso
motu im manēte subiecto quod non transit ad locū sed adiacet loco. ipsa vero adiacentia
per prepositionē designata ipsi accidit motui ꝛ extrinsecus aduenit quare nō ē inconueni
ens ipsam adiacentiam ad locum terminari ipso motu in subiecto remanente ꝛ ad aliuꝫ
actū ipsi subiecto intrinsecum se terminante.

Explicit ebrardi graecismus nomine christi
Qui dedit alpha et o sit laus et gloria christo

Hic actor gratias agit dn̄o iesu christo sup adimpletione sui libri: virtūte cuiꝰ ad fineꝫ eū
deduxisse recognoscit.eidē quoqꝫ dn̄o p quē initiū et finē sui opis ꝯsecutꝰ est laudē refert
et gloriā.p alpha em̄ que ē prima littera ꝛ o vltima apud grecos initiū ꝛ finē sui libri vult
intelligi.quē a grecis noībus de qbus octauū quīti libri scripsit capitulū,voluit nominari
vtpote a nobiliori et potiori pte. Cum em̄ om̄e genus eloquentie a fontibus grecoꝝ sūpse
rit exordium dignum duxit opus suū ab eisdem sue denominationis sumere vocabulū.

Viri litteraꝝ doctissimi magistri Ebrardi bituniensis graecismi liber feli/
citer explicit vna cū glosa magistri iohānis Vincentii metulini in florente
ac fructifera pictauensi vniuersitate regētis Impressusqꝫ Parisii per Pe
trum Leuet Anno dn̄i. M.CCCC.lxxxvii. quarta Januarii.

mi
hecim
auci a
o bis po
erbac
di
Pal

mercimonium sacramentum altaris designat. vii. retia
cupiditatis super thalos expandunt qui sacramen-
tum altaris pro cupiditate venale exponunt. Ha-
bent enim manus unctas non oleo caritatis sed pice
cupiditatis. et ideo in sterquilinium attrahunt et fimum di-
stribuunt. Dum fui ...

De secundo .iii. regum .xviii. de sacerdotibus baal.
qui incidebant se cultris et lanceolis iuxta ritum
suum donec perfunderentur sanguine et tamen inefficaces
sunt ad torrentem cyson. baal superior qui vo-
lunt omnia conculcare. vivunt in sanguine donec
in torrente cyson occiduntur quod interpretatur du-
ritia eorum quia tandem propter eorum duritiam interfi-
ciuntur. Sanguinem dilexerunt et sangui-
nem bibunt. Hii sunt sacerdotes qui eiecti sunt
quia scripturam genealogie sue ostendere non po-
tuerunt. primo esdre .ii. quia non possunt in se ostendere quod
sint filii christi sed antichristi qui sodomitas vexant.
Similes sapiunt pro medio excommunicant. Non est enim
excommunicatio ferenda in ultionem vel odium sed in reme-
dium. ut abscisis membris putridis pax fiat in
ecclesia et sacramentis inutilibus abscisis fructifi-
cent utilia sacramenta. Iheremie. Ecce. sacerdotes
mei et senes mei in urbe consumpti sunt. et .iiii. propter
iniquitates sacerdotum qui effuderunt effuderunt
sanguinem iustorum. Sicut enim leones et ursi sodomitas
tegerent. unde ita crudeliter in sanguine se ha-
berent. De .iiii. ps. vacati sunt beel phegor
et est idolum ignominie et turpitudinis. cui
vacaverunt luxuriosi. primo regum .ii. filii hely filii
belial nescientes dominum neque officium sacerdotum
ad populum immo dormiebant cum mulieribus que
observabant ad hostium tabernaculi. Hii sunt
sacerdotes luxuriosi. Hii se ipsos immundissime
luxurie vastitate. quod comparantur porcis in quos
intrant demones quia in luto turbido vo-
lutantur. Sunt enim persimiles scarabeis in iniqui-
tate quia cum deleant precedere populum ducunt eos
in papiam. Sunt enim non sequuntur unum ordinem
literatum sed accipiunt illam que ceteris ducat
plurimos et sic alias de eadem capitulo. Sunt

et in deum irreverentissimi in pietate quia
cum sint fornicatores notorii. sine tremore
consecrant sine honore mysteria
tractant. sine amore dispensant sine
pudore frequentant mysteria angelicis po-
testatibus reverenda in manibus cruentis labiis
pollutis catu immundis. vel scelestis venena-
tis corporibus fetidis ad corpus christi accedunt.
Cum david et pueri eius pane sacerdotum significante e-
um non audent nisi a mulieribus abstinuissent.
et oza percussus fuit quia pollutus archam
tetigit. Sunt et in opus ipsum ardentissimi
voluptate. Iheremie .v. vocantur equi emis-
sarii hynnientes ad uxorem proximi. et ezechielis.
Unde incidebit emissarius et violabit ar-
chanum. Iheremie .xlvi. Sacerdotibus ministranti-
bus in sanctuario precipitur ut habeant tiaras line-
as in capitibus suis. et levitici .viii. ut habeant
feminalia linea in renibus propter ut significant continen-
tiam mentis et corporis. et exo. xix. Sacerdotes
qui accedunt ad me sanctificentur ne percutiam
eos. De .iiii. .ii. machabeorum. David et iniuriis
exceptus cecidit in templo nanee consilio deceptus
sacerdotum nanee quod interpretatur pascua eorum.
Hii sunt qui non querunt fructum animarum sed pastum
corporum quia ex ignorantia dant prava
consilia. quomodo enim docebit alios qui non didicit
theologiam similis. Immo quasi pro presumptione audet
fieri speculator qui est cecus. pro quo est imitus
pugil qui est mancus. medicus qui est medicine
ignarus. architectus qui non vidit exem-
plar domus. agricola qui non vidit aratrum
vel semina. Iheremie .xviii. lex peribit a sa-
cerdote et consilium a senioribus. quia ut in
eodem .xi. Sacerdotes eius contempserunt legem
moysi immo quod deterius est cum ipsi sint igno-
rantes dolent quod alii docent alios. Nullo
quantibus apostolis ad populum superveniunt
sacerdotes dolentes quod docerent populum et an-
nuntiarent illi resurrectionem. et ideo fuit grex
quia pastores fuerunt amici luporum et inimici animi

[illegible]

Secundo notatur ministri humilitas cum dicitur ministri et c.
Est enim cor. in corripiendo malum culpe. flen
do quod malum pene. orando ad impetrandum bonum
gratie. laudando deum pro bonum glorie. De primo ro.
xiii. Non sine causa gladium portat. Dei enim minister
est vindex in iram ei qui male agit. et sequitur
ministri christi sunt in hoc ipso servientes. Hoc mi
sterium non implet per iustitiam. Unde de illis qui in
iuste exulcerant corripiendo dicitur ii. ad cor. xi.
quod ministri diaboli transfigurant se in ministros
iustitie. De ii. Ioel ii. Inter vestibulum et alta
re plorabunt sacerdotes ministri domini. hoc ministerium
implet per clementiam. ii. ad cor. iii. Idoneos nos
fecit ministros novi testamenti non littera sed spiritu. et non
in austeritate sed in dulcedine. De iii. Num.
xviii. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio
altaris ne oriatur indignatio super filios Israel. hoc
ministerium implet per instantiam et diligentiam sicut
apostoli dicebant. Act. vi. Nos ministerio verbi domini
instantes erimus. Deut. x. Separavit tribum levi
ut portaret archam domini et staret coram eo in
ministerio. In statu perseverantia notatur. De iiii. i.
Thimo. i. Gratias ago ei qui me confortavit in
christo Ihesu ponens in ministerio. hoc enim est officium angelorum
laudare deum. Heb. i. qui facit angelos suos spiritus
et ministros suos flammam ignis. hoc ministerium
implet per iudicium. non enim est speciosa laus in ore
peccatoris. Unde in ps. ambulans in via immacula
ta hic mihi ministrabat. i. Thimo. iii. probentur
primum et sic ministrent nullum crimen habentes. ergo
ministerium suum implet si fuerit. In corripiendo rectus.
In compatiendo pius. In orando assiduus. In
laudando purus. In synodo sermo ter-

Pastores ovium sumus servi eius [illegible]
tui et nos et pueri nostri. Ge. xlvii.
Reversi sunt filii Israel in presentia regis
pharaonis quod haberent opus tamen professi sunt. i. ministerium
suum fuisse ministerii. Modo et for[illegible]ma ministra
[illegible] est assumptio cure pastoralis [illegible]
[illegible] reverentie et debite [illegible] servitutis. [illegible]
[illegible]

De primo pastores ovium sumus. De secundo ser
vi tui. De tertio et nos et pueri nostri. De hiis
iii. tribus oportet sacerdotem in conspectu regis ce
lestis reddere rationem. In cuius figura et anticipatione
vocantur sacerdotes ad synodos ut sciant se
hiis respondere [illegible]. De primo dicitur pastores sumus
et non quilibet sed ovium. [illegible]
[illegible] et irrationalium. [illegible] debet [illegible] recto
res et ceteros qui regunt. Debent autem isti pa
stores tripliciter pascere oves suas scilicet verbo exemplo
et subsidio temporali. In cuius figura dictum est petro primo
pastori pasce. Io. ult. Verbo debent [illegible]
pascere. corripiendo ne de [illegible]. exorta
ndo ne de pena [illegible]. consolando ne [illegible]
[illegible]. De primo dicitur Michee. vii. Pasce populum
tuum in virga tua gregem hereditatis tue et c.
quia per potestatem ordinariam [illegible] et incorri
gibiles sunt comprehendi. et unde dicitur pasce et virga
ut in verbo corripiendo sic temperamentum ne vel ex
nimia austeritate exulcerent. vel ex nimia le
nitate resolvant. nam si taces [illegible]
videris. Si excedis. [illegible] in indignationibus et furo
re agitatur sub pallio zeli aut [illegible]
[illegible]

Q[illegible] non sunt [illegible]
C[illegible] hoc affirmo
Illorum prelat[illegible]
priorum et [illegible]

... apport par
sa quittance signée de
sa main en datte
du vingt cinq jour
du mois d'avril mil
sept cent vingt un
Controllée audit bureau
au Controlle general de
Lamoignon paule
Sr Dorbendere Controlleur
general le quatorze jour
du mois de juillet
aud. an mil sept
cent vingt un cy
après rendue sur le
montant de cette partie
couree cy en depense
la dite somme
de ... Cent
livres